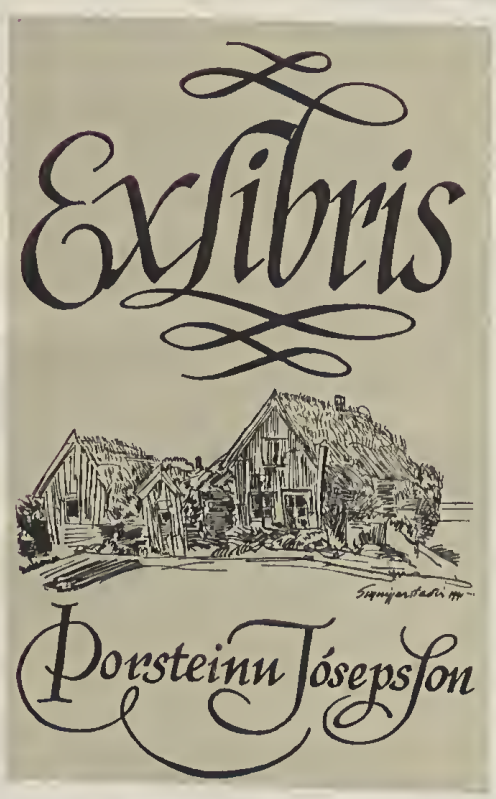
Exlibris
Þorsteinn Tósepsson

SAGAN
Om
ÅGWAR WIDFÅRLE
Och HANS SON SWEN,
Från gamla Isländskan öfwersatt,
Och
UNDERSÖKNING
Om
WÅRE RUNSTENARS ÅLDER,
I Anledning af samma Saga,

Samt
FÖRETAL
Om
SAGANS TROWÄRDIGHET;
Hwaruti de förr hos oss Utgifna Sagors Wärde tillika stadfästes.

Altsammans, til Nordiska Historiens och Språkets Förbättring, utgifwet
Af
Nils Reinhold Brocman.

ᚠᚱᛁᛏᚴ ᛫᛫᛫ ᛫ᚦᚱᛁᚠᚱᚱ᛫ᚱᛁᚾᛏᚢᚾᚴᛁᛋ᛫
ᚦᛖᛏ᛫᛫᛫᛫᛫᛫ᛁ᛫ᛁᚢᚾᛁᚦ᛫ᚦᛖᛋᛋ ᚠᛏᚦᚢᚢᚱ᛫ᛋᛁᛏ ᛫
᛭ᚾᛏᚾ᛫᛫᛫ᛖᛖ᛫᛫᛫᛫᛫᛫᛫ᛁᛁᚠᚢᛏᚱᛁ ᚠᚢᚦᛏᚢᛋ
ᚾᛏᚱᛁᚴᛁ ᚾᛏᚱᛏᛁ ᛫᛫ᛏ ᚱᚾᛏ᛫ᚠᚱᛁᛋᛏᛁᚾᛏ
ᚦᚢᚱᛁᚴ ᛏ ᚱᛏᚾᛁ ᚱᛁᛋᛏᛁ᛫

Act. Lit Suec. Tom. II. pag. 236.

STOCKHOLM,
Tryckt hos Direct. LARS SALVIUS, 1762.

Til Läsaren

På det Ändamålet med närwarande små Afhandlingars Utgifwande icke länge måtte sökas, wil man här i Korthet berätta, at de samfäldt kunna anses, såsom en nödig Inledning til äldre Nordiska Historien. Sådana Inledningar finnas wäl tilförne; men så förmodas dock billigt, at denna jämwäl hafwer sin Nytta, och i wisst Hänseende större, än de förr utgifna. Ty här anföres först, hwilka wåra äldsta Efterrättelser äro, och sedan, hwad Tid hwar och en i synnerhet beskrifwer: när de äro författade, och huru de böra nyttjas, til antingen redan bekanta Sanningars Styrka, eller än obekanta Händelsers Utletande. Mången, som hållit wåra Sagor för Drömmar och Runstenarne för litet eller intet betydande Minnesmärken, torde häraf komma på andra Tankar: och andre, som icke med mera Skäl satt deßa Nordens Ålderdomslemningar öfwer både Grekers och Romares *Antiquiteter*, ledas också til at nogare eftersinna och pröfwa sin Mening. Wår gamla Historia blifwer häraf tilförlåtligare, och winner förmodligen et större Förtroende, sedan flera Fel blifwit utmönstrade och det öfriga tilbörligen förswaradt. Nyttja därföre denna Inledning, eller huru Du äljäst wil kalla deßa Skrifter, och wänta, om så behagas, efter Ditt mera eller mindre gynnsama Omdöme öfwer detta, hwad Författaren framdels, såsom Följder af de här bewisda och flera med mycken Möda och Kostnad, när och fjärran samlade Underrättelser, tänkt utgifwa, om wåre Lagars och Seders Skiften ifrån de äldste Tider.

Före-

Företal.

Ett Hundrad År äro snart förflutna, sedan några Lärde, hwilke sedermera såsom Ledamöter af et Kongligt Swenskt Antiquitets Collegium blefwo än mera bekante, igenom sin Öfwerhets Nåd upmuntrades (*), at medelst åtskilliga äldre Handlingars Utgifwande, lemna Allmänheten Wedermälen af deras Flit och Möda til at sätta Swenska Historien uti tilbörligt Ljus.

En ny Rikshistoria utgafs År 1662 af den berömlige Loccenius på Latin (**), och följande Året Westgöthe-Lagen med flera Ålderdoms-Lemningar, af en widtfrägdad Stjernhjelm. Men År 1664 lemnade Olof Verelius med Göthriks och Rolfs Händelser första Profwet af de Isländska Sagor, som sedermera Tid efter annan, med Swensk eller Latinsk Öfwersättning, här, eller uti Upsala, utkommit.

År 1665 utgaf han et Stycke af Olof Tryggwasons Saga, men allenast uppå Isländska: 1666 Herröds och Boses Saga: och 1672 Herwarar Saga, såsom Rolfs och Göthriks tilförne, med Swensk Uttolkning. Imedlertid lät Riks-Drotsen Grefwe Pehr Brahe År 1670 uppå Wisingsborg trycka Isländaren Rugmans Swenska Öfwersättning af Norska Konunga-Sagorna; såsom Joh. Hadorph År 1676, med mera utgaf Olof den helges Saga, några Hundrad År tilförne på Swenska Rim, utur samme Konungs widlyftigare Lefwernes-Beskrifning på Norska, öfwersatt och utdragen. Samma År 1676, och 1680 befordrade Olof Rudbeck den Äldre, Torsten Wikingsons Saga, först med Latinsk, och sedan med Swensk Förklaring, jämte Rehnhjelms lärda Noter, til Trycket. 1690 utkom först uti en Academisk Disputation wid Upsala Läro-Säte Hialmars och Hramers Saga, som därefter både i Stockholm och London med Runor, sådana, som de ännu uti Kl. Antiquitets Archivo på sina Skinnblad kunna beses, blifwit omtryckd. 1691 utgaf Rehnhjelm, på

(*) Ol. Rudbeck. Progr. d. 21 Sept. 1662 de introd. Ol. Verelio, cui, placuit S. R. M:ti, professionem Antiqu. Patr. demandare & quæsturæ adjungere: Kl. M:ts Instr. för Coll. Ant. i Ups. Stockh. d. 20. Nov. 1667, framför Loccenii Sw. och Göth. gl. Handl. Stockh. 1728.

(**) Jag rättar mig här efter Catal. Libr. Assess. Colleg. Antiq. 1690, som förtiger de föregående Uplagor.

Drotning Christinas Kostnad, Olof Tryggwasons: 1693 Pet. Salan, Eigel och Asmunds: 1694 Gudmund Olosson, Sturlöger Starfsames: och 1695 åfwen Gudmund Olosson, Illuge Grydar Fostres Sagor, uppå Ol. Rudbecks Förlag; såsom ock Kåtil Hångs, Grim Lodinkinnes, och Orvar-Odds Sagor År 1697, af Islef Torlefsson 14 År tilförne på Island, samt Hedin och Högnes Saga, af Jon Gudmundson, i Upsala, på Latin öfwersatta, igenom samme namnkunnige Mans Förborg blefwo för det Allmänna bekanta. År 1697 utgafs af Joh. Peringskiöld Heims Kringla, eller Sturlesons Norska Historia: och År 1710 Wilkina- med Niflunga-Sagan. 1719 kom Sonen Joh. Fredr. Peringskiöld Sagobrottet om Bråwalla-Slag för en Dag: 1720 Hialmters och Olvers Saga: samt År 1722 Asmund Kappabanes. År 1737 blef Er. Jul. Biörner färdig med de Nordiska Kämpadater, som honom af H:s Ex. Riks-Rådet, Academie-Cancelleren, Cancellie-Rådet, Riddaren och Commendeuren af Kl. M:ts Orden Herr Grefwe Gustaf Bonde blifwit til Upläggande anbefalde, nämligen: Norjes Upfinnelse, Rimen om Karl och Grim, Rolf Krakes, Frithiof Fräknes, Konung Alfs, Romund Gripsons, Halfdan Brane Fostres, Sorle den Starkes, Halfdan Östensons, Samson Fagres, Volsungarnes, Ragnar Lodbroks, An Båge-Swängares, Norna-Gästers och Helge Thoresons, samt Torsten Bäarmagns Sagor; och nu lemnas ändteligen Ingvar Widförlas eller den Widtfarnes Saga: til hwilkens nog länge påtänkta Utgifwande utur enskilda Gömor, Högbemälde Herres nådiga Upmuntran, jämte Höglofl. Kl. Cancellie-Collegii Godtfinnande, likaleds ganska mycket bidragit.

Kyrkoherden Hr. Magister Göransons påbegynda Arbete med några Stycken af Edda, som År 1750 härstäds utkommit, wäntar, antingen af honom, eller någon annan, det följande: då man, om så det enas som andras Företräde för det långt tilförene i Danmark af denna Bok utgifna, bäst lärer kunna döma. Men emedan Edda egenteligen icke hörer til de så kallade Isländska Sagor; så lemnas hon för denne gång, såsom wore hon både onämnd och ogranskad.

Hwad åter närwarande Efterrättelse om Prins Ingvar angår; så är det icke utan, at den ju tilförne af en eller annan Skribent blifwit omtald, fastän det skedt under en förstäld Skepnad, som sig mera på förste Beskrifwarens Wild, än något obundet och eget Efterseende grundat.

Nu,

Nu, så wida Fel och Förseelser böra rättas; så hoppas man därmed ingen Otack wara förtjänd, at de mindre fördelaktiga Omdömen om denna Sagas Trowärdighet under behörig Granskning förestållas Läsarens Öfwerseende, förr än man kommer til själfwa Sagan.

Torffäus, som af outtröttlig Flit och widsträckd Kundskap i Nordiska Historien sig åliest et så stort, som förtjändt, Loford förwärfwat, gifwer om förste Uphofsmannen til Ingvars Saga och tu deß Arbeten, mycket olika Tankar wid Handen (*). Odder Munk, säger han, lefde antingen kort efter, eller på en Tid med Eric Oddson och Karl Abbot (wid År 1200): war ock Prest: och kallades jämwäl (Frode) Mångwettig eller Wis (äfwen så wäl, som Are och Kolskegg). Han är den samme Odder, som nys nämndes, (hwilken tilskrifwit Jon Loptson, som År 1197 afsomnade, sina historiska Arbeten), och hafwer icke illa upteknat Olof Tryggwasons Lefwerne, aldenstund däruti åtskilligt finnes, som på andra Ställen fåfängt sökes. Man tillägger honom ock en annan Saga om en wida bereft Ingvar, som warit Konung Anunds Son i Swerje och Olofs Swea Konungs Systerson, samt om denne Ingvars Son Swen: af hwilken Saga jag nu hafwer et Stycke utur Kongl. *Bibliothequet* til Låns. De Bedrifter, som hon omtalar äga wäl ingen Trowärdighet; men så är likwäl däraf, af Författarens Sagesmänner anföras, nog tydligt, at han ingen Ting af alt ihopa själf diktat. De Witnen, på hwilkas Sägn denna fabelaktiga Saga sig grundar, anföras sålunda: För Odder hafwer en Kyrkoherde wid Namn Isleif, en annan, som hetat Glum Thorgilsson, och den tredje Thorer kallad, hänne berättat. En Köpman, som sagt at han hört hänne uti Swea Konungs Hof, hafwer warit Isleifs Sagesman: och för Glum hafwer hans Fader hänne omtalt. Klack Samsson hafwer underwist Thorer: och honom hans äldre Förfäder. Tideräkningen är ock tillagd, nämligen År 1040 efter Christi Födelse. En gammal Latinsk Bok, kallad Gesta Saxonum åberopas jämwäl, fastän det utur samma Bok anförda Ställe, efter mit Tycke, ingen Ting gör til Saken. Imedlertid må ingen, för Odders otidiga Godtrohet Skull, döma illa om de mera trowär-

(*) Ser. Reg. Dan. pag. 45.

wärdige Skribenter; ty denna Fabel, som wid Odders Tid af främmande blifwit förd til det så aflägsna Island, hafwer ingen Gemenskap med de Fråsagor som stödja sig på Skaldernes Sånger och deras eftertryckliga Uttydning, som de förste Islands Bebyggare fört med sig til denna Ö, och icke håller med de Händelser, som deras Landsmän i Norje, eller annorstäds hafwa biwistat, antingen deße då i Gärningarna själfwe warit delakeige, deras åsyna Witnen, eller sådane, som af Uphofsmännernes eget Widgående deras Bedrifter förnumit.

Detta sit Yttrande åberopar sig åter på et annat Ställe (*) Torfæus; men tyckes därjämte så oförmärkt själf förringa sin förra Utlåtelse, i det han med mera Skäl söker at wisa en och samme Skribents större Trowärdighet uti et, än uti et annat, af deß Arbeten. Olof Tryggwasons Saga, säger han (l. c.), som År 1689 är tryckt på Skalholt, hafwer Odder Munk, efter fleres Berättelser, som han själf säger, sammanfattat, och sedan efter Gissur Hallessons Påminnelser rättat; så at han sin historiska Trowärdighet på sådant Sätt tilräckeligen bestyrkt. Men hwad angår et annat Sagobrott, som honom om en Ingvar Widförla tillägges; så äger det, af de Skäl, som jag i Danska Konungatalet anfört, långt mindre Witsord: men är icke deß mindre sådant, at Läsaren däraf lätteligen kan finna, det Odder, eller eho deß Uphofsman må wara, ingen Ting därwid af sig själf diktat, utan snarare för mycket lärtrogen sådant alt utan Åtskilnad så upteknat, som det för honom blifwit berättadt.

Här öpnar wår gode Torfæus likasom Wägen til en nogare Undersökning om de Händelsers Sanning, som i Ingvars Saga beskrifwas och icke öfwerskrida en wiß Möjelighet. Men sedan han sig en gång något förklenligen om hela Sagan yttrat, torde han anset för mindre tjänligt at wika ifrån sit förra Utlåtande, hälst så wida han wid detta Tilfälle icke mera, än tilförne, haft något fullständigt Exemplar af hänne, at rätta sig efter. Det kan ock wara troligt, at denne lärde Man uti sin Tid icke öfwerkommit större Stycke af Ingvars Saga, än det Fragment, som ännu finnes, med hans Handskrifwares Styl, efter et äldre afskrifwet, och som strax widare skal omtalas: Och är således icke

(*) Hist. Norv. in in Proleg. C.

icke mindre förmodligt, at hans Omdöme blifwit något mildare om Ingvars Händelser, däreſt hon förſt haft Sagan hel och hållen, och ſedermera gifwit ſig Tid, utan Affeende på ſin förra Tanka, hänne med mera Eftertanka at genomläſa, ſamt med andra icke troligare Äwentyr, ſom likwäl för goda Efterrättelſer äro ärkända, owäldigt at jämföra.

Om någon ſådan Mißtanka, eller en blott Nyfikenhet, gifwit Anledning at efterſpana en fullkomlig wär Ingvars Saga, gör intet ſtort til Saken. Nog, at Lyckan låtit hänne finnas, och uti tu hela Exemplar jämte nyßnämda Frägment (*) ſtadna uti Köpenhamnſka Univerſitetets Bokförråd.

Hans Excellence Grefwe Bonde tilhörer den Heder, at ſedermera förſt hafwa låtit denna Saga, igenom den förträfflige Grams Handräckning, hit uti Landet inkomma: och denne, åfwen Kl. Danſke Geheim-Archiwariens wärde Efterträdare, Hr. Juſtitiæ-Rådet Langebek må Efterwärlden därföre tacka, at Sagans Utgifware År 1752 af honom deß egen 18 År tilförne tagna Affkrift bekommit, ſedan alla Hufwudſkrifterna, et litet Stycke allenaſt undantaget, ſom nyß nämndes, och man åfwen härwid nyttjat, ſå mycket mig nuſweterligt är, gått förlorade.

En Swenſk Öfwerſättning af Björner, ſom ifrån det Sagan på Isländſka förſt ſägs uti Swerje, ännu uti Greſl. Bondiſka Bibliothequet på Häſſleby förwaras, hafwer deß nuwarande, icke mindre för Lärdom, än Lärdoms Befordran namnkunnige, Ägare icke längeſedan behagat med närwarande Hufwudtext på Isländſka at jämföra, och mig därom underrätta, at hon uti åtſkilligt därifrån afwiker. Icke deß mindre är det förmodligt, at wäre Fornforſkare, den mycket berömlige Hiſtoriographus Jac. Wilde, och i Isländſka Språket nog öfwade Björner, mäſt uppå ſamma Öfwerſättning och Torffäi i detta Fall otilräckliga Witsord, grundat ſina Utlåtelſer om denna Sagas Sanning: ſom ock därföre, wid et nogare Underſökande, tillika därmed wäl mätte rättas.

Man plägar, ſäger wår Riks-Hiſtoriographus (**), ſedan han något nämnt om en Olof Skotkonungs pretenderad Broder, utom deß gifwa honom en Syſter, ſom ej warder namngifwen, om hwilken en för ſin Mandom och Ägodelar anſed Man wid

(*) Catal. Bibl. Acad. Hafn. Miſc.
(**) ad Puff. p. 384. ſq.

Namn Åke skulle hafwa anhållit, men därtil ej kunnat få K. Eriks Samtycke, aldenstund han ej warit af Adeligt Stånd; hwarföre han ock sedermera med Wåld tagit hänne ifrån deß Gemål, som war Underkonung i Ryßland, och aflat med hänne en Son, hwilken kallades Emund. Denna Förtret skal K. Erik sig icke hafwa låtit märka, utan på Håkans Inrådande, då han deß Dotter Audur tagit til ägta, låtit taga Åke i Upsala, där han, som en buden Bröllopsgäst war, samt hela hans Följe af Daga, dragit in deras Gods, och låtit Emund med deß Moder komma til sig. Denne unge Herre skal sedermera hafwa blifwit upfostrad wid Hofwet, och med Harm sett, huru K. Olof lät indrifwa Räntorna af hans Arfgods igenom sine Män, dem han en gång själf tolfte uppaßade i Skogen och nedlade, men blef likwäl själf illa sårad och liggande, til deß Prinseßan Ingegärd, som strax efteråt af en Händelse på Resan kom til det Rumet, tog honom up, och lät hemliga läka honom: förutan at hon ock, då han blef biltog, gjorde honom förskott til Skepsrustning, så at han kunde draga i Härnad. Han berättas efter några År hafwa kommit til Jarislaum i Ryßland, med hwilken Prinseßan blifwit gift, och efter mången bewild Tjänst emot hans Bröder, igenom hännes förbön hos K. Olof, återbekommit sina Arfgods i Swerje, sedermera ingått Ägtenskap och blifwit Fader til en Son, som hetat Ingwar. Denne skal på sit 9:de Åders År hafwa begifwit sig til K. Olofs Hof, och igenom en ogemen Skicklighet alldels försonat sin Fader Emund med Konungen, wunnit allas, enkannerligen Prins Anunds, särdeles Ynnest, och med honom gjort et Fälttåg emot Semgallerne, dem han twungit til deras förra Skattskyldighet. Härupp säges han blifwit alle andre föredragen wid Hofwet; men emedan han, efter et mångfaldigt Anhållande, icke kunnat få Konungs Titel, skal han, oaktadt han redan war gift och hade en Son wid Namn Swen, hafwa med 30 Skep dragit utur Landet, resandes först til K. Jarislaf, sedan til Mäotiska Kärret, och nästan til Wärldens Ende; under hwilken Tid han förfölgt Hedniska Styggelsen och infört Christendomen allestäds; såsom han ock för sina Resor fått Tilnamnet Widfarle eller den widt kringfarne. Sådant alt

(är

(är nu själfwa Omdömet) tyckes fuller komma öfwerens med Swenska och Ryska Historien; men är dock allenast sammanlappadt af dem bägge, särdeles af den Norske Emund Ringsons, som skal hafwa gjort K. Jarislav Bistånd emot deß Bröder Burislav af Konugard och Vratislav af Pleskov; dem man äljest finner wara kallade Boris och Sasislaus (*Hübn. Gen. T. 112*), men rättare Sueropolk och Martislav (*Ann. Theod. P. 3. Coll. Petr. p. 184. sq.*), och är egenteligen en; som man menar, af Odder Munk skrefwen Satyre emot Hedningarnes Wantro, til at därigenom göra Christna Läran smakligare, hwilket de däruti befinel. otroliga Händelser och Under nogsamt utwisa.

Härwid åberopas slutligen Torffäi Norska Historia (*). Men där finnes ingen sådan Gißning, at Odder Munk diktat Ingvars Saga til Christendomens Befrämjande antingen i främande Länder eller på Island; hwarest hela Landet tilförne war Christnadt (**): utan säges allenast om Emund Ringsons Bedrifter, at de tyckas wara samlade efter de Isländares Berättelser, som warit uti Emunds Flock, när Burislav blef dräpen, nämligen Björn, Gardaketil, Askel, och twå Thorder. Denne Gardaketil, säger fuller Torffäus på detta åberopade Ställe, är den samme, som Odder Munk omtalar uti sin fabelageiga Berättelse om Ingwar den Widtfarne; Men om däraf bör slutas, at denne Auctor med en dylik Anmärkning welat kullkasta sina förra Utlåtelser om Odder Munks Redlighet, som han ifrån eget Diktande, icke en, utan flere gånger tilförne befriat, kan jag icke finna. Man kunde snarare af et så angeläget Gardaketils Nämnande, som säges wärkligen bewistat Emund Ringsons Wapnaskiften, och wara den samme, som i Ingwars Saga omtalas, falla på helt andra Tankar.

Björner blifwer då kanske den, som först, fast än oskyldig, emedan han sig äljest Torffäi Tankar i Danska Konungatalet om Odder Munk åberopar, gifwit Anledning at förringa Odders Förtjänster, då han (†) de forne Munkar i Allmänhet det Beröm tillägger, at de icke förstått sig uppå de äldre Tiders Poëtiska Behagligheter, utan i det Ställe roat sig med orimliga Dikter, som man merendels finner wara ihopflickade

(*) P. 3. L. 2. c. 18. p. 97.
(**) Sched. Ar. Polyhist. etc.
(†) Inl. til de Ofwerb. Göth. gl. Häfd. p. 119.

kade til deras Owänners, Fienders och Hedningars Förklening; Hwilket, utom annat, Vedels Danska Kämpewisor och Ingvars Saga skola bewisa.

Af slika Omdömen och Fördomar, kan man wäl föreställa sig, at denna Saga icke kan annat, än äga nog liten Agtning hos dem, som uti deßa Länders Historia, icke tweka, på twå wäre mäst berömlige Häfdateknares Myndighet at bygga sin Kundskap. Obilligt wore det at förringa deße Måns stora Förtjänster; men så wore ock det å andra Sidan intet förswarligt, at för en blind Wördnad emot dem, betaga Allmänheten, tillika med sin Domsrätt, en nödig Uplysning. Man undrar intet, ibland så många Händelser, som uti et Rikes Historia förekomma, om icke alla med en lika Grannlagenhet af deras Beskrifware kunna igenomgås, när hwar och en nästan, och hälst uti de äldre Tider, fordrar sin särskilda Underfökning. Och hwad deße berömlige Mån angår, så hafwa de själfwe känt sina mänskliga Bräckligheter, och därföre både önskat och begärt, at andre deres Fel och Förseelser rätta mätte.

Utaf det, som i Slutet på Sagan (*) förekommer, och Torfäus ofwan anförda Ställen, lärer nu mera intet wara nödigt åter at uprepa, det Odder Munk är denna Sagas förste Uphofsman, och at han hänne icke själf updiktat, utan efter andres Berättelser för År 1197 låtit til Papers föra; sedan Wederpartere sådant alt enhälligt mäste tilstå. Torde således mäst ankomma på de af Odder Munk nämnda Witnen, om deras Frägd eller Kundskap warit sådan, at deras Intygande om Ingvars Bedrifter något Witsord äga mätte.

Det heter wäl (**): at denna Fabel, som wid Odders Tid af Främmande blifwit til Island från länge aflägsna Länder öfwerförd, och ingen Likhet hafwer med de Sagor, som stödja sig uppå Skaldernes Qwäden och deras tjänliga Förklaring, som Islands förste Bebyggare wid sin första Ankomst dit i Landet medbragt. Icke häller likna deßa Ingvars Händelser dem uti Wißhet, som Isländare, antingen i Norje, eller på andra Orter biwistat, antingen de då i Gärningarne själfwe warit delaktige, deras åsyna Witnen, eller sådane, som af Uphofsmännernes

(*) Cap. 15.
(**) Vid. Supr. p. III.

nernes eget Widgående deras Bedrifter förnumit; Men så wäl grundadt, som det är, at de Isländska Sagor, som hafwa alla deßa upräknade Märken, äro mycket trowärdiga; så mycket är det däremot på detta Ställe uti Tillämpningen feladt, at Ingvars Saga, efter en riktig Jämförelse i alla deßa Mål, med de, efter deras Föranledande, beprö-fwade Isländska Minnesböker, ingen Likhet äger. Ty först är det omöjeligt, at Sagan om Ingvars Färd, som timat nästan tre Hundrad År efter Islands första Bebyggning, skulle för Ingvars Födelse af de förste Isländare kunnat blifwa til deras nya Boställen medbragt: och förswinner sålunda Jämförelsen i denne Punct; Fast än man däraf, at Ingvars Händelser icke blifwit uti något samtida Skaldqwäde til Odders Tider förwarade, snarare borde ursäkta, om alt uti deßa länge munteliga och obundna Berättelser icke skulle wara så redigt, som sig borde, och som Sakerna wärkligen följt uppå hwarandra. Sedermera är däruti mycket mißtaget, at Ingvars Saga wid Odder Munks Tid af Främande först blifwit uppå Island berättad; aldenstund i själfwa Sagan (*) tydligen säges, at Gardaketil, som warit en infödd Isländare, och de flesta Ingvars Äfwentyr personligen biwistat, ändteligen kommit tilbaka til sine Fränder och sit Fädernesland, blifwit där bofast, och warit den, som först uppå Island denna Saga berättat. Det kan ock med tämlig Säkerhet slutas af deras Upräknande, som Man efter Man sagt samma Saga för hwarandra, at Gardaketil själf kunnat berätta hänne för någon af de förste Sagsmän. Ty om Glumer uti Odder Munks Ungdoms Tid, jag wil taga År 1170, då warit til Ålders, som mycket troligt är, och uti sin Ungdom hört hänne af sin Fader, kanske År 1120: och denne då warit så gamal, som Sonen, när han blef Odders Sagsman; så hafwer Thorgeir nog kunnat höra Gardaketil själf omtala sina och sin Herres Bedrifter. Ännu sannolikare är det, at Klack Samsons Förfäder warit med Gardaketil samtida, emedan han öfwerlefwat sin Fader, och därföre utan honom nämnes. Om detta alt af wår gode Torfæus blifwit anmärkt; hade han säkert icke jäfwat Odders Witnen, som efter hans egen Lag borde wara ojäfwiga. Med de aflägsna Länder från hwilka Främande skola fört Ingvars Saga til Island, skal wäl Swea Rike beteknas, wid hwilkets Konungahof en Köpman inhämtat hänne, och

(*) Cap. 14.

sedan på Island förkunnat. Af Sagan kan man fuller intet weta, hwad Landsman denne Köpman warit; Men om han än warit en Turk, eller en sådan Man, som för sig ensam kunde wara mindre trowärdig; så böra likwäl sådana Händelser, som man utom deß wet wara timade, därföre icke sättas i Twifwel, at han äfwen råkat om dem blifwa underrättad. Jag menar, at så litet som det kan fälla en oskyldig, at flere om deß Oskuld witna; så litet kan ock det förringa wåra Berättelsers Wärde, at de lika dana, och utan Sagsmännernes Egennytta eller Förmån, igenom Främande så wäl, som Hemfödingar, ifrån flera Håll kommit til Odder Munks, eller hans Sagsmäns Öron. En Domare åligger det at särskildt förhöra de Witnen, som för honom kunna öfwergås: och fordras då allenast tu Witnens Öfwerensstämmande til Sanningens Utletande; Men i närwarande Fall, (om man ock får Låf at blifwa wid denna Liknelse), är ännu större Wißhet, sedan tre Witnen äro hörda, som på Island själfwe kunnat af Ingvars Följeslagare inhämta hans Saga: dem man ock derföre för ojäfwiga förklarat: och ännu et annat, i Fall deßa allenast för et skulle anses, blifwit framhafdt, som i Swenska Kongl. Hofwet hört allmänt omtalas en Swensk Prins, som hetat Ingvar, och som i sin Tid haft samma Öden, som Ingvar Widförla tilskrifwas.

Men, säger man, här är icke mer, än en ensam Isländare namngifwen, som med någon omständlig Berättelse kan hafwa bewist, at han warit med Prins Ingvar til Österländerna: Det är därföre icke omöjeligt, at denne så mycket beresde Islänning, af någon Swaghet, som gemenligen kallas Skryt, uti sina Förtälgningar mera, til sin egen Heders inbillade Förkofring, tillagt, än i Wärket sig tildragit, hwilket han ock då med så mycket mindre Fruktan för Gensägelse kunnat göra, när Folk först warit öfwertygade, at han med en Swensk Prins warit i obekanta Länder, hwarést andre Seder och annat Wäsende, än här uti Norden, war at förmoda. Det kunde händt, wil man widare säga, at Gårdaketil af Förfarenhet märkt, det många osanna Tillägningar under någon Sanning ofta tullfritt paßera: och at han därföre en eller annan sådan Tilsats ibland sina, tillika med sin Härkonungs bekanta Hjälteprof inblandat. Detta lemnas därhän; och må det otroliga i Ingvars Saga, som kunnat smickra denne tiltagsne Mans Äregirighet, sedan han, först med Emund Ringson, så med Prins Ingvar, och ändteligen med dennes Son Swen, i Ryßland och widare omkringfarit, blifwa för hans enskil-

da

da Räkning, til deß sådane miſstänkte Mandater af andra samtida Krönikör med mera Trowärdighet kunna bestyrkas. Samma Warsamhet må ock brukas wid de öfrige Ingvars Följeslagares Personalier, i fall de ock skulle synas något otroliga. Men när alt sådant som kan hållas för öfwerflödande, blifwer åsidosatt; wore det nog obilligt, at därföre betaga Sagan, uti det hufwudsakliga, tydliga och möjeliga, sit Ställe ibland wåra bättre historiska Efterrättelser.

För öfrigt bör man weta, at mycket uti åtskilliga wåre Förfäders Minnen, som nu för oß kan synas otroligt, uti sin Tid och sit rätta Förstånd warit för de wettigare icke allenast nog begripligt, utan ock i stora Gärningars Owäden, eller deras poëtiska Beröm, helt nödwändigt, för at ännu mera uphöja dem öfwer en grof Allmoges Förundran. Härifrån leda oförnekligen de faselige **Drakar och Ormar, Resar och Troll**, med deras underliga Åthäfwor, sin Uprinnelse: och är nästan handgripligt, at i Början intet annat, än gryma, starka, stora, mägtiga och sluga Människor under slike Figurer blifwit beteknade; fastän en mera säkunnig Tid sedermera, kanske utan någon Eftertanka, och blott af en Wana, sina Sagor med en för oß så litet behaglig Smink öfwerhölgt. Det kunde wäl wara mindre Beswär, at utur denna Saga i Förwäg utplocka flera sådana Blomster och Sagoprydnader, som, med icke orimliga Uttydningar beledsagade, måtte gifwa henne en bättre Credit; så framt icke något hwar omtänkd Läsare deßutom wore i Stånd at finna sig uti detta förunderliga. Äljest är det intet fabelagtigt, at en Swensk Konung haft flera Döttrar, än händelsewis, på et eller annat Ställe, hos någon Utlänning, sådane som den öfrige Nordens Bebyggare i Anseende til Swerje måtte wara, kommit at nämnas: at en sådan Konungadotter haft sin Tids ofta förefallande Öden: blifwit gifd, och sedermera af en förnäm Man, som förr friat til hänne, ifrån deß Medfriare återtagen: med honom aflat en Son, som åtrår Konunganamn, och på flera Sätt sig därom bemödat. Men skulle någon åsidosätta detta, som är hufwudsakligt, och häller wilja bry sig med de däruti inmängda Gåtor, så wil man honom, och närwarande Sagas förste Motståndare, med deß egna Ord (*) så swara: "Wi lemne dig upriktigt hwad som oß trowärdigt, eller åtminstone sannolikt, uti wåra Ålderdomslemningar förekommit: sådant icke ens undan-

(*) Torff. Hist. Norv. in Proleg. G.

"taget, som, de äldre Tiders mörka Saker rörande, finnes antingen på et "förwändt Sätt hopalappadt, eller snarare fabelagtigt: enär det icke tydli- "gen funnits wara osant, eller alldels otroligt. När man om några "Berättelsers Halt icke warit öfwertygad; är wår egen Tanka tillika an- "förd: på det Läsaren icke måtte felas Anledning at widare själf under- "ka en misstänkd Saks Sammanhang. Ty det bör icke strax hållas för "osant, som nu mera intet paßar sig med wår Tids Seder och Bruk; "emedan en fördold Sanning ofta finnes wara uti mörka Dikter och Fabler "inswepd, och icke sällan något osant med de ljusaste Dags-Sanningar "förknippadt, som ibland utan Möda, och ibland knapt med största O- "mak, därifrån står at åtskilja.

All den Tid, som Ingvar lefwat, hafwer, efter Sagans Innehåll, warit 25 År: Och emedan han År 1041 afslidit; måste han wara född År 1015, eller 1016, under K. Olof Skotkonungs Regemente, som han, 9 År gamal, 1025 eller 1026 upwaktat, förr än han något därefter med deß Son Prins Anund farit til Semgallen, och Curland, för at åter til Lydnad bringa detta Lands uproriske Inbyggare. Sedan han därifrån med Heder återkommit, hafwer hans Wistande warit i Fädernes-landet til År 1036: då han, 20 År gamal, begifwit sig på sin långa Österländska Resa; til hwilken han sig 3 År i Ryßland tillagade, och sedan under något mer än 2 Års Tid, ända til sin Dödsdag, sökte at fullända. Häruti är intet otroligt, om icke det, at Olof Skotkonung wid denna sin Systersons andra Afresa ännu skal lefwat och med Re-geringen haft at beställa, sedan han mer än 10 År tilförne ur wåre Grannars Historier förswunnit; hwilka ifrån År 1024 (*) hålla honom för död, och en god Tid tilförne (**) omtala, huru Prins Anund blif-wit Konung, samt föreställa honom, såsom ensam rådande, under K. Olof den Heliges Olyckor och sidsta Warelse här uti Landet. Men om det-ta är något Fel, såsom det synes; så är det likwäl så mycket snarare at ursäkta, som en med Ingvars Resor nästan samtida Skribent likaleds felat uti K. Olofs Döds Utsättjande på År 1036. Det är ock troligt, at Sa-

(*) Sturlef. T. I. p. 571. jämf. m. Danske Kl. Etats R. Hr. Suhms Knud d. St. p. 58. i Förbedr. til d. Danske og Norske Hist.

(**) Sturl. l. c. p. 528, 616-618, 627, 628, 671 &c. 750 &c.

(†) Ad Brem. H. E. L. 2. c. 54. jämf. m. Hr. Suhm. l. c. p. 94. sq.

Sagans Författare efterfölgt honom uti denna Tidräkning, aldenstund något, som af samme Man ännu på et annat Ställe finnes anteknadt, uti denna Saga jämnwäl förekommer, fastän såsom det wore utur en annan Bok låntaget: hwilket längre fram utförligare kommer at nämnas.

Tidräkningen uti wår Saga skulle sålunda af Öfwerensstämmande med andre äldre Skribenter wäl kunna förswaras; men man wil likwäl icke förhålla Läsarens Upmärksamhet, at oagtat det är til Öfwerflöd wisdt, at Odder Munk låtit uptekna deßa Ingwars Gärningar, med mera, som dem åtföljer, han likwäl icke finnes hafwa ärkändt denna deras Beskrifning för sådan, at ingen Ting mera därwid wore af honom at påminna. Olof Tryggwasons och Ingwars Sagor äro uti det ena lika, at Odder dem bägge låtit, efter flere Sagsmäns ihopajämkade Berättelser, sammansatta, och sedermera de lärdaste Mäns Ompröfwande underkastadt; Men däruti består Skilnaden, at han öfwer den förra, efter sin Begäran, bekommit Gissor Hallsons Anmärkningar, och dem behörigen nyttjat, samt därefter först hållit sit uppå hänne anwända Arbete för fullkomnadt (*). Hwad åter Ingwars Saga angår; så finner man wäl, at denne redelige Man med hänne haft lika Upsåt, och skickat hänne til förnämnde Gissor Hallsons och Jon Loptsons Öfwerseende (**): men icke, at någon af dem öfwerset hänne efter hans Åstundan, eller han själf deßutom widare sig des Utarbetande företagit; Hwarföre hon icke annorlunda, än et ännu ofullkomnadt Odder Munks Arbete är at anse: til hwilket Utgifwaren därföre lemnat hwar och en, som bättre kunde wara underrättad, Frihet at tillägga, hwad hälst som brista måtte.

Om utaf en sådan Upmuntran at öka Ingwars Saga, någon såfäng Isländare i senare Tider tagit sig Anledning at dikta en Hop Rim om Ingwar, och uti dem afmåla sådane Tankbilder, som med Ingwars Bedrifter så godt som intet Sammanhang äga, wil man låta wara osagt. Men en dylik Rimsamling under Titel af Ingwars Rymur finnes, fastän defect, ännu uti Kl. Antiqv. Archivo, med Gudmund Olofsons Hand afskrefwen. Detta Qwäde berömer wid hwar Sångs Början nog widlyftigt sin Auctors Omsorg at roa Fruntimret med en Skaldkonst, som han själf litet rosar. Det wore därföre förmodligen mindre nödigt, at häröfwer lem-

(*) Ol. Tr. S. ed. Rehuh. p. 267.
(**) Ingv. S. in f.

lemna en widlyftigare Beskrifning, om man ock hade denna Fåfånga osthympad; Ty utom blotta Namnet, är ingen Ting, ifrån tredje til tolfte Rimet eller Wisan, som liknar wår Ingvars Saga. Samma Gemenskap, som med hänne, äga jämwäl deßa Rim med Hjalmters och Olvers Saga; emedan de låta Konung Ingvar i Bláland, Ethiopien, eller Tartariet, bekomma en Son wid Namn Ölver, som wida skal härjat i Europa och Asia, slagit en Kabus, och uppå Siciliens Strand, för et tilärnadt Sjöslag, gifwit sig själf sålunda tilkänna (*):

Ingvar Kongur á Bláland, og Ytum stýra;
Hier má sjá hanns Sonum dýra,
Satt frá ætt og Nafne skýra.
Thad er kaskur Kappen sá, sem Kabus fellde;
Hade Strid med Ömaellde,
Af honum burtu Hofuded skellde.

d. å: Ingvar Kong i Bláland är..
Wärde Sonen ser man här,
Som til Ätt och Namn bewömes.
Han, som Kabus fällde ned.
Kämpen raff då Swärdet led,
At han hufwudlös ej glömes.

Af denna nyare Isländska Skaldedikt är altså ingen Uplysning uti närwarande Saga at förwänta; och icke häller är det troligt, at någon annan, efter Odder Munks Död, gjort något wid detta hans efterlemnade Arbete. Dock lärer det sedermera först wara indelt uti Capitel: hwilket jag däraf wil sluta, at på samma Fragment, som År 1752 utur Kl. Köpenhamnska Universitets-Bibliotheqvet mig lemnades, inga Afdelningar uti Capitel finnas, och at det likwäl icke mera, än på de anmärkta Ställen, från detta yngre och fullkomliga Exemplar afwiker.

Jag anser därföre Ingvars Saga för oförändrad, och sådan, som hon först blifwit i Penne fattad; hwarföre ock, sedan det förnämnda Hr. Langebeks Exemplar kommit i mina Händer, jag detsamma til Sal. Hr. Domprosten i Strengnäs Doctor Carl Fr. Ljungbergs ytterligare Genomseende öfwerlemnat, på det, hwad gamla Språkets Renhet angår, (hwilket han icke mindre, än sit Modersmål, til Reglor och Ordtydningar med mycken Flit sökte at uplysa) Läsaren af de korta Anmärkningar, som under Isländska Texten förekomma, dem jag til en stor Del hafwer hans Upmärksamhet at tilskrifwa, må kunna inhämta, hwaruti de äldre Afskrifware på et eller annat Ställe felat.

Icke deß mindre torde någon ännu icke wilja skilja Sanningen ifrån det otroliga, som i denna Saga förekommer. Här lärer då intet blifwa bättre

Råd

(*) áttunda Yngvars Ryma.

Råd, än at tilse om de mäst trowärdiga Islands Sagor, uppå hwilka hela Nordiska Historien sig stöder, äro sådana Dikter förutan, som här så mycket strängt blifwit ansedda, at man för deras skull hela Sagan, såsom fabelagtig och diktad utur wåra Sannsagors Antal welat utmönstra.

I Anseende til Tiden, som beskrifwes, wil jag nu i främsta Rumet nämna, den så kallade, Fundinn Noregur, eller Sagan om Norjes Upfinning af Nor Thors Son, wid Tilfälle at han med sin Broder Gor, långt för Odens Ankomst til Norden, war utfaren at upsöka sin Syster, Göja, som af K. Rolf, Swade Jättes Son i Norje, warit bortröfwad. Om detta Document är det märkligt, at Torfäus det, wid sin första Undersökning därom, icke med blidare Omdöme gynnat, än det Stycke af Ingvars Saga, som han först öfwerkommit; hwilket sedan tjänt at fördöma denna Saga hel och hållen. Men han ärkände snart häruti sit Fel (*), sedan han blifwit bättre underrättad, och lade denne förr af honom själf förkastade Sten, til en ypperlig Grundwäl uti sin Norska Historia; hwilket ock helt wißt händt med närwarande Saga, om någon, på samma Wis, uti hans Tid åtagit sig deß Förswar och Jämförelse med andra ojäfwiga Efterrättelser.

Näst denna Underrättelse om Norjes Bebyggning borde wäl Ynglinga-Sagan komma i Åtanka, emedan hon wid Odens Tid börjar, och igenom oafbrutne Slägtleder til K. Harald Härfager i Norje fortsättes; men såsom hon mera är sammansatt för at wisa denne Konungs Förfäder och Uprinnelse från själfwe Oden, eller deß Son Yngwe, som med sine Afkomningar i Swerje regerat, än at omständligen utföra deras Bedrifter; så hafwa icke så många Fabler däruti kunnat rymas, som äljest ofelbart blifwit inblandade, om hwar och en Konungs Lefwerne widlyftigare bort utföras, och Sturleson kanske mycket, som han hållit för otroligt och mindre nödigt, icke med Flit utlemnat. Där finnas likwäl ännu åtskilliga efter Bokstafwens Lydelse otroliga Ting, som men, af Wördnad för det öfriga, med Stillatigande förbigår.

Herwarar Saga, Götriks och Rolfs, Torsten Wikingsons, Orwar-Odds, och Sturlögr Starfsames Sagor höra til en Tid, och witna igenom sins emellan sammanknutne och öfwerensstämmande Ättleder, om hwarandras Trowärdighet. Starkotter Storwärks Son, som

(*) Hist. Norv. P. I. p. 151.

som i bägge de första omtalas, och Wiking, hwars Lefwerne den tredje beskrifwer, woro ifrån Raum Nors Son hwardera i fjerde Led, och dennes Son Torsten, så wäl som Angantyr, Herworas Fader, hwilken med Orwar-Odd och Sturlögr Starfsame war samtida, woro bägde uti femte Led Raums Afkomningar. Torsten Wikingsons Son Frithiof Fräkne war den Herthiofs Faderfader, som wid År 228 skal wara född (*), och uti hwilkens Härfärd Starkotter, 3 År gamal, til Krigsrof blifwit tagen af Rossars-Grane, som honom sedermera upfödt (**), til dess han med K. Wikar (den Neri Jarls Fader, som skickade Skänk-Resr til K. Götrik) kom at hämnas det af Herthiof på denne sin Fosterbroders, K. Wikars, Fader Harald begångna Dråp. Efter en slik alla dessa Sagors Förening uti Tid och Personer, kan wäl ingen därutinnan betaga dem sin Trowärdighet; men icke dess mindre föreställa de många otroliga Saker. Om Torsten Wikingsons Saga säger Torfäus (***), at hon är med Fabler så späckad, at man swårligen kan skilja det sanna ifrån det osanna. Om Orwar Odds Saga, säger han (†), at hon innehåller mycken Sanning, men också mycken Dikt, samt så förblandar Personer, at de, som mer än 500 År lefwat efter hwarandre, til en och samme Tid och Lefnad ihopaflyttas. Heidriks Gåtor, som Oden, under Gestleblinds Skapnad, skal uplöst, äro tillräckliga Prof, om intet annat lika fabelagtigt däruti sunnes, på Herwarar Sagas inmängda Fabler. Sturlögr Starfsames Saga omtalar Bjarmalands Afgudahus sålunda, at man swårligen däruti kan lemna hänne Bifall (††), och felar dessutom märkligen uti Tidräkningen (†††). Jämte Fridthiofs Hjälte-Bedrifter, förmåler hans Saga (*), huru han slagit Ryggen af twänne Hafsfruor, som kommit farande på en Hwalfisk, och emot honom samt hans Följe upwäckt en gruswelig Storm.

Ef-

(*) Torff. Hist. Norv. P. I. p. 154, 156.
(**) Götr. S. c. 3, 4.
(***) Ser. Reg. Dan. p. 12, 13.
(†) Hist. Norv. P. I. p. 174.
(††) Ser. Reg. Dan. p. 118, 496.
(†††) Hist. Norv. P. I. p. 201.
(*) p. 21. ed. Svec.

Efter deßa wil man nämna **K. Alfs och Alfreks Saga**, som förſt upſöker denne Hjältes Urſprung igenom Halfdan Gamle, hwilken ſåges hafwa warit Raum Norſons Son, men war hans Sonſon af Ring, ſom warit Ringarikes Stiftare i Norje (*). Sedan berättar denna Saga huru K. Alfrek blifwit öfwerwunnen och ſlagen af Jöfer Ögwaldſon, ſamt huru denne Jöfers Sonſons Son warit K. Alf; hwars Fader Hjorleif den qwinſke ſkal blifwit ſpådd om ſina tilkommande Öden, förſt af en Klippa, ſom ſig utur Hafwet i Mäniſkowäxt upſluckit, och ſå af en lefwande Hafsman, hwilken han länge haft hema hos ſig. Utom många andre Kämpar, wiſtades åfwen Rok den ſwarte uti K. Alfs Hof. Denne Mans Dotterſon **Romund Gripſon** hafwer Efterwärlden ihugkommit med en Saga, ſom uti förunderliga Händelſer intet gifwer de förenämda efter. Hon liknar däruti **Eigil och Aſmunds Saga**, at ſåſom bägges Hjältar på en Tid, kort för, eller efter Bråwalla Slag, lefwat (**); ſå låta de dem på et lika Sätt (†) ſöka de döde för at kämpa med: ſåſom ſkulle de lefwande icke nog kunna ſyſelſätta deras Tapperhet. Aſmunds Foſterbroder war **Illuge Grydar Foſtre** (††), hwilken icke allenaſt med Styrka och Mod ſkal gjort ſig qwitt en Trollpacka, ſom ridit på honom; utan ock igenom en förunderlig Behjärtenhet, at utan Rörelſe ſe en gruflig Död för ſina Ögon, haft Lycka at förwandla ſin Foſtermoder, ifrån et hiſkligt Troll, til en behaglig Människa, ſamt därjämte ſluta hännes Förtrollerſkas dubbla Pina af Köld och Heta tillika, ſom hon då redan i 11 År, på et och ſamma Ställe, uthärdat. Så orimliga Påfund blandas med det ſannfärdiga i deßa Minnen tilhopa.

Mera namnkunnig är, både i Danſka och Swenſka Hiſtorien, **Rolf Krake**, ſom af et beſynnerligt Öde war Adils Upſala-Konungs Swåger och Styfſon tillika, genom en och ſamma ſin Syſter och Moder. **Sagobrottet om Ivar Widfadme och Bråwalla Slag** gifwer mycket Ljus i de näſtföljande Tider, ſom ock til någon Del kunna uplyſas af **Herröd och Boſes Saga**; oagtadt hon, på ſamma Wis, ſom Göt-

(*) Torff. Hiſt. Norv. P. I. p. 257.
(**) l. c. p. 314. 257.
(†) Rom. Gr. S. c. 3. Eig. S. c. 6.
(††) Ill. Gr. Foſt. S. in f. Hiſt. Norv. p. 514.

riks och Rolfs, samt Torsten Wikingsons Sagor, utan åtskilnad inblandar en Hop otroliga Dikter ibland de wärkliga Händelser (*). Rolf Krakes Saga med sit Tillägg om Bodvar Biarke, kan aldrig mista sit Wärde af de otroliga Berättelser, som också förekomma uti hänne (**); och Sagobrottet bör wißerligen intet mista sin på mångfaldigt Sätt (†) bestyrkta Trowärdighet, för det man med Skäl kan twifla på åtskilliga deß Utsmyckningar, som ifrån själfwa Kroppen måste åtskiljas.

Hognes och Hedins Gärningar äro med dem, som Halfdan Brana Fostres, och Sorle den Starkes Sagor omtala, så inflätade, och med äldre Fabler stofferade, at Torfäus (††), til Sanningens Förswar, funnit nödigt, dem uti en särskild Afhandling at utreda. Det hufwudsakliga i altsammans stadnar inom Brötanunds och Ingiald Illrådes, eller deras Samtidamans, Halfdans, Ivar Widfadmes Faders, Tider.

Något efter Bråwalla-Slag tyckas de Händelser sig tildragit, som uti Halfdan Östersons Saga finnas samlade; hwarutur ock kan hända Rimen om Karl och Grym, med samma Rimlighet och Giljareande, som Rimen om Ingvar, utur hans och Olwers Saga, leda sit Ursprung. Därnäst komma i Ordningen Kätil Hängs och Grim Lodinkinnes Sagor, samt dennes Sons, den senare Orwarodds Personalier, som med den äldres Bedrifter, blott för Namnens Likhet Skull, oriktigt äro ihopablandade. Samson Fagres, K. Artus Sons, Wilkina, Wolsunga, och K. Ragnar Lodbroks, Sagor, samt Hornagestens Berättelser, innefatta antingen främande Folkslags Hjältebragder och Äfwentyr allena, eller äro med dem mycket sammanblandade; så at man därföre til en stor Del måste erkänna deras utländska Uprinnelse. Ormar och Drakar äro deras Prydnader: som ock sedermera blifwit nästan oumgängliga Stycken uti hwar och en Nordisk Saga.

De äldsta Nordens Widunder äro, Jättar och Dwergar, Spöken och Troll, Höktar och Sparfwar, som wäre Förfäder icke längt bort behöft at söka. Men på de Diur, som uti deßa Länder icke fin-

(*) Torff. Ser. Reg. Dan. p. 30.
(**) Föret. til Sw. ed.
(†) Torff. Hist. Norv. P. I. p. 442 sq. Norrk. Börs. och äldre Edda, I. St. §§. 9, 10.
(††) Ser. Reg. Dan. p. 476 - 491.

finnas, äro de första Beskrifningar oselbart utifrån, och då först til oß införda, når antingen Främande här börjat at wistas, eller wåre egne företagit sig mera aflägsna Resor til sådana Folkslag, som kunnat lemna dem något slags Begrep uppå slika Wilddjurs antingen wärkliga, eller allenast inbillade, Warelse. Häraf kan man sluta, at Lejon måste wara dylika wår Nords yngre Sagoämnen; fastän de, igenom senare Tilsatser, äfwen uti de äldre Sagor nu göra Parade. Om Elephanter lärer wår Saga wara den första, som något (*) berättar. Men såsom det synes, at gemene Man efter blotta Beskrifningar hast swårare wid at föreställa sig deßa Kreatur, än **Ormar och Drakar**, som uti Storlek, Klor och Wingar allenast kunde skiljas från dem, som oftare finnas i wåra Länder; så torde man däruti säkrast träffa Orsaken, hwarföre deße Skapnader blifwit de tjänligaste at hos Allmänheten upwäcka Förundran och Tilgifwenhet för deras Förstörare, eller dem de Slugare sådane welat föreställa. Sedan Päfwiske Prester i deßa Nordiska Länder fåt sina stadiga Hemwist, och af Fåfänga, eller någon mindre sma Syslors Skötsel, gifwit sig Tid at dikta, hafwa de utan Twifwel därföre mycket betjänt sig af slika snart bibragta Inbillningar och Bilder, för at, efter sin Tanka, ännu mera uphöja Christna Lärans Förträfflighet, och wisa deß Nytta i Tiden igenom et widskepligt deß Bruk; såsom skulle hon utan så grof Förställning intet wara nog älskwärdig. Äldre Tiders Spöken och Troll, som Sagsmännerne icke häller kunnat förbindas at framwisa, hafwa uti detta Systeme gjort god Tjänst: som ses uti Norske Konungarnes **Olof Tryggwason** och **Olof den Helges**, samt, til den förres Bedrifter hörande, **Helge Thoresons Tilfälligheter, och Thorsten Bäarmagns Saga.** De i en uplystare Tid mindre trodda **Heligdoms-Mirakler**, som ock Sturleson i **Norska Konunga-Sagorna** sedermera infört, och uti sit Slag äro nog så otroliga, som Drakar och Spöken, hafwa intet minskat den billiga Högaktning, som denne mycket berömlige Häfdateknares Arbeten förtjäna; och lärer således icke häller något äldre Skräck kunna betaga de fordnare Efterrättelsers Sanning sin Styrka.

An Bågeswängares Saga, är nästan den enda hos oß utkomna, som utan alla sådana lånta Behagligheter blifwit författad. Han

(*) Cap. 10.

war Kåtil Hångs Dotterdotters Son: och förmodas i Anseende därtil, at en hans Dotterson och en annan hans Dotters Sonson warit ibland de förste Islands Bebyggare (*), wid År 800 wara född. Men såsom denne Man icke hade mycken Smak för sin Tids Hoflefnad; så stadnade hans Begär mäst inom Bondeyrken, hwilka, ehuru för sig berömliga, likwäl intet woro uti så stort Wärde, medan Tartariska Tankfätt här ännu regerade, at Skalder och Diktare funnit sin Räkning wid, igenom något mera förunderligts Inblandande, dem at uphöja. Hans Bäge och Pilar sägas wål af en Dwerg wara gjorde; men därmed kan intet annåt beteknas, än at de warit mycket förswarliga, emedan Dwerga-Smide alt ifrån Asarnes Hitkomst hölts för det aldrabästa i Norden. Skulle åter det Trollwäsende, som, utan någon omständlig Beskrifning, wid Slutet af Ans Saga nämnes, intet blifwa för redbart ansedt; så ökas ock därmed wåra Wedermålen på de mäst trowärdiga Sagors Gåtor och Fabler.

Hjalmars och Ramers, Hjalmters och Olwers, samt *Asmund Kappabanes Sagor* hafwa fuller aldrig hållits för synnerligen tilförlåtliga (**); men så kunna likwäl deßa uti Kännares Händer hafwa sin Nytta, når Tider och Orter urskiljas. Man tror då icke strax, at Budle regerat i Swerje, eller at intet Manhem warit utom detta Rike. Nyare Ord och Talesätt wisa en senare Författning; och främande Namn, som Sagoskriftwarne icke så lätt kunnat förwända, åro därtil Tekn, at de utur främande Skrifter (†) mest åro hopaflickade.

Det kan wara nog, om en oweldig Läsare finner, det alla de *sannare Sagor*, som häruti Landet utkommit, och uppå hwilka hela Nordiska Historien sig grundar, åro fullkomligen så *fabelagtiga, som någonsin Prins Ingvars Saga*: och at deras Författare därmed åro ursäktade, at de samlat sine Hjältars Bedrifter utur äldre Skaldqwäden, eller ock muntliga Sagor ibland Folket i obundet Tal, som på et fritt och otwunget Sätt föreställt Händelserna så förunderliga och stora, som möjeligt warit. Twång af en noga Tidräkning wid hwar och en Gärning, skulle ofta gjort Sagomännernes spelande Inbillningar och Infällen både

(*) Ans S. Torff. Hist. Norv. P. I. p. 339.
(**) Act. Lit. Svec. 1721. p. 163, 164; 1723. p. 415 sq. 1730. p. 89. & Ind. Vol. 2.
(†) Se Föret. til Wilk. S.

både stumma och osmakliga, som likwäl mest borde roa. Och därföre wore det nästan obilligt, uti dylika poëtiska, och efter wåre Förfäders Smak lämpade Berättelser, sådana som alla wåra Sagor äro, at fordra andra Egenskaper, än dem, som med deras Natur wärkligen öfwerenskomma. Den ena får intet skrädas mer än den andra, när alla äro lika beskaffade. Dock hafwer Ingvars Saga däraf en märklig Förmån, at man uti hänne igenfinner en Smak, som är sammansatt af både et äldre hedniskt och ännu icke aldels förskämt catholiskt Tankesätt. Såsom själfwa Händelserna timat uti en Medeltid; så tjänar det förmedligen til Sanningens så mycket större Bestyrkande, at de föreställas under en sådan Drägt, som paßar sig med både näst föregående och efterföljande Tider.

Men, säger någon, med et wanligt Inkast emot wåra Sagor, som likwäl angående de öfriga nu mera icke lärer gälla: Ingvar Widförlas Saga är däruti alla de andra olik; at då flera af dem nämna samme Personer, utom hänne ingen är, som nämner deß förnämste Hjältar: Och om Ingvar i Swerje warit en så märklig Person, som Sagan förmäler; så är nog underligt, at ingen Swensk Historia förr, än nu, och uti wår Tid, honom omtalar! At häruppå swara: är det först intet swårt, at uti K. Erik Segersäll, Sigrid Storråda, Håkan Jarl, Olof Skottkonung, och Prinseßan Ingegärd, somt K. Jarisleif, ja och Gardaketil, wisa en sådan Öfwerensstämmelse mellan wår Saga och deß Samtidaskrifter, som finnes imellan de äldre Sagor inbördes: och hwad det senare angår; så måste man ock något besinna wåra äldsta Historiers ringa Ålder och ofullkomliga Egenskaper, mest wid deße förste Christendoms Tider.

Man wet intet, om några skrefna Tidaböker här uti Landet warit at tilgå för Christna Lärans Widtagande; Åtminstone finnas inga sådana. Sedermera började wäl Munkar, så snart de fingo sina wißa och tildelda Boställen, (hwilket gick nog långsamt), at uptekna et och annat, som rörde deras antingen Fördel eller Nyfikenhet: Men denna stadnade en lång Tid inom ganska trånge Gränser. At skrifwa up Året, när en stor Förmörkelse timat: när någon deras Wälgärningsman afsidit, eller åtminst någon besynnerlig Lyckans Förändring sig tildragit, hwarwid deras Förmåner kunnat minskas eller tiltaga: Om deras Heliges Legender: och ändteligen när något Krig uti deras Granskap warit å färde, är alt, hwad man uti de äldre Klerkers och Klosterfolks Skrifter finner, at de hållit för historiskt, eller af förelupna Händelser märkwärdigt; fast

ån ingen ändå för År 1200 här uti Riket finnes sådant hafwa skriftligen författat. Danmark och Norje hade likwäl då redan ordentliga Historier, som från längre Tid tilbaka innehöllo Danske och Norske Konungars Lefwernesbeskrifningar: deras Krigs- och Freds-Förrättningar jämte deras Undersåtares därwid förknippade Lycka eller Olycka. En Are Frode och Odder Munk med några flere Isländare (*): en eller annan Norsk Man (**): en Sveno Aggonis, och en Saxo Grammaticus, så därföre, i Brist af egna Krönikor, ofta anlitas om Underrättelser uti wår Historia. Men annat bör man intet söka hos dese Utländningar; än sådant, som äger någon Gemenskap med deras Fäderneslands Händelser, eller deras Konungars och Förstars Öden; hwilket de i synnerhet åtagit sig at beskrifwa.

Det är icke utan, at ju wäre Förfäder så wäl, som de Danske och Norske, från längre Tid tilbaka hast Wisor och Qwäden om sine Hjältar (†): Men såsom de äldsta dylika Qwäden blifwit diktade i Hedendomen, och därföre, som man kan föreställa sig, innehållit mycket hedniskt, som en nyplantad Christendom intet kunnat tåla, eller därmed förlikts; så synes intet olikt, at de til en Del afstyhat och kommit i Glömska, så fort som Christna Läran rotats och tilwäxt. Af några Lemningar, som wi i senare Tider ifrån Island åter bekommit, kan man finna, at åtskilliga af dem medfölgt några härifrån ditflytande Hedningar, och sedermera, under följande Christne Tider, jämwäl där, blifwit så stympade och förwände, som de nu i Sagorna förekomma. De Skaldeflocker, som Christne Skalder ihopasatt någon Tid efter Christna Lärans Antagande, hafwa gått samme Wäg, och hast samma Öden, sedan deras Författare, som merendels woro Isländare, efter något Wistande i Nordiska Hofwen, farit til sit Island tilbaka.

Häraf kan man någorlunda finna Orsaken, hwarföre wi, utom en ensam Legendeskrifwares Rafs (††), nu mera icke förmå at framte någon äldre här uti Riket sammansatt Krönika, än Kommgalängden wid West-Göthe-Lagen, som År 1666 jämte honom först utkom; och

(*) Torff. Ser. Reg. Dan. p. 38 sq.
(**) Comment. hist. duo de Reb. Vet. Norv. & de profect. Danor. in Terr. S. ed. a Jo. Kirchm. Amst. 1684.
(†) Skaldat. in Append. ad Sturl. Hist. Norv. ed. Svet.
(††) Er. Benz. in Proleg. Mon. Eccl. Svio-G. de Legenda S. Sigfr.

och tyckes wara författad kort efter K. Johan Swerkersons Död, År 1222. Denna Anteckning är däruti från de allmänna Tidaböker skilgaktig, at hon merendels inga Årtal utsätter, hwarken huru länge hwar och en Konung regerat, eller när han Regementet först tiltrådt: Hwilket lärer kommit däraf, at Författaren warit okunnig om de förste Christne Konungars Ålder och Regeringstid, och därföre icke häller utsatt de senares, som han kunnat weta. Äljest är denna Konungalängd därföre at berömma, at hon, alt ifrån K. Olof Skotkonung, på 17 de följande Konungar lemnar korta, och af deras Gärningar, som i WesterGöthland mest warit bekanta, samlade Beskrifningar, eller Characterer. Häruti hafwer och Författaren så wäl räkat det Allmännas Bifall, at detta Document icke allenast ännu i Handskrift finnes förwaradt wid twänne gamla WestGötha Lagböker, utan jämwäl, 100 År wid paß efter Författningstiden, med någon Tilökning intil År 1320, blifwit på Latin uti Upsala Domkyrkas Register infördt (*), och sedermera widare tilökt, til deß Ericus Olai, som År 1486 afsomnade, det ändteligen däratur (**) nästan Ord ifrån Ord uti sin Swenska Hiſtoria intagit. Om Olof Skotkonung berättar Författaren allenast, at han warit den förste Christne Konung i Swerje, blifwit döpd af Biskop Sigfrid wid Husaby, och sedan gifwit samme By til WestGötha Biskops-Säte. Men af andra Efterrättelser (***) kan man sluta, at detta senare icke lärer wara så riktigt. Hwartil då det besinnas, at denne Konungs Sinnelag icke, såsom de följandes, beskrifwes; det är ganska sannolikt, at inga skriftliga Underrättelser wid förſta Författningen blifwit nyttjade, utan at gamla Mäns munteliga Berättelser allenast warit deß Upphof, uti en Tid, då ingen af någons sanna Sägn kunnat inhämta, hwad Omständigheter wid Konung Olof Skotkonungs Dop, eller sedermera under deß Regering förelupit.

Den andre, som ibland wåre Historie-Skrifware med Beröm bör ihugkommas, är den, som under K. Magni Eriksons Wälmägt (†) på

(*) Cod. Membr. in Arch. Reg. Antiq. Holm.

(**) Mon. Eccl. Sviog. Er. Benz. in proleg. p. 17.

(***) cf. Ad. Brem. Cap. 216, de Eginone Ep. Scon. Ecclesiam Scaranensem ceterosq; fideles visit. & Vet. Legend. S. Sigfr. ubi nulla hujus rei mentio.

(†) Joh. Hadorph i Förct. til Rimkr.

på Swenska Rim börjat, där denne slutat, at mera omständligen beskrifwa sit Fädernesslands Öden. Öfwer de följande Tider hafwa flere på samma Wis sedermera fortfarit. Och såsom man finner, at några gamla Underrättelser imedlertid åter hitkommit från Island, och at utländska Skrifter, om Göthers Utgång från Swerje och deras Bedrifter, samt Christna Lärans Fortplantning häruti Landet, tillika med wåre Grannars Historier, blifwit för wåre Lärde mera bekanta; så hafwa de af deßa Källor gjort såsom et Företal (*) til hela Werket. Detta Utkast angående de äldre Tider, som sålunda i gamla Exemplar gemenligen finnes framför **större Rimkrönikan**, hafwer efter några Mening (**) en Canik i Westerås, År 1480, sammandragit uti den mindre; fast än det skedt til Swenska Historiens mera Förmörkelse och Oreda, än Uplysning och Redighet, för de efterkommande. Man kan icke häller döma annorlunda om Upbofsmannen til detta Foster, än at han warit mera mån om Läsarens Ro och Förlustande, än deß Upbyggelse, och Sanning; emedan han låter sine Konungar, som han från alle Orter drager til sit Fädernesland, lika såsom på en Skådeplats, själfwe omtala sina Bedrifter. Detta Påfund hafwer likwäl så mycket behagat en Del senare Bokskrifware, at de (†) på samma Wis förwändt hela den större, äldre och bättre Rimkrönikan.

At widare upräkna de historiska Minnen, som Tid efter annan här uti Riket blifwit författade, är wid detta Tilfälle så mycket mindre nödigt, som intet något af de ännu bekanta (††), öfwerträffar deßa förnämnda, hwarken uti Ålder, eller Wißhet, och hwar oweldig Läsare deßutom, af det som redan är anfördt, kan blifwa öfwertygad om Swenska Historiens Ofullkomlighet uti de Tider, som Ingvars Saga beskrifwer. Hwaraf will följa, at det Inkast, som emot hänne göres af wåre egne Skribenters Okunnighet om Ingvar Widförles Gärningar, intet mera kan förringa deß Trowärdighet, än det, som man tagit af wåre Grannars, de Danskes och Norskes Stillatigande uti en Sak, som dem icke widkommit.

Men

(*) Codd. M:ss. plur.
(**) Jo. Peringsk. Föret. til Wik. S.
(†) Cod. Bur. in ed. Hadorph. & Codd. M:ss.
(††) Hr. Canc. Råd. och Ridd. v. Stiernmans Tal om de lärda Wetenskr. Tilst. i Swea Rike ꝛc. pag. 83-102.

Men här återstår ännu Ryska Rikets Historia, uti hwilken man med mera Skäl kanske kunde söka något, til denna Sagas antingen Styrka eller Förklening, emedan de flesta och mest märkwärdiga Ingvars, deß Sons och Förfäders, manliga Bedrifter, så wida Sagan skal äga Witsord, äro uträttade inom detta Rikes nuwarande Krets. Ryska Krönikan hafwer ock i deße Tider et märkligt Framsteg för flere sine Nabors, alldenstund deß förste Författare warit Ingvars Samtidaman, eller åtminstone af Ögnawittnen kunnat inhämta deß Upförande. Hans egna Anteckningar innehålla, at han År 1051 blifwit Munk i Petscheriska Klostret wid Kiow, och sedan deß Abbot. Uti de äldre Tiders Beskrifning hafwer han rättat sig efter Slawonska Skrifter, som ifrån År 900 warit brukliga i Ryßland; och sedan hafwer en annan gammal Munk, som År 1106 afsidit, uti sit 90:de År, underrättat honom om mycket, som han insatt uti sin Krönika. Professor Müller i Petersburg utgaf först utur denne Skribents Arbete et mera omständligt Utdrag (*), än man tilförne haft, antingen i Polska, eller Ryska Historier, och lemnade tillika om honom denna Efterrättelse; fastän han i Början af Förseende, som han sedan själf rättat, i Ställe för Nestor, kallade denne Ryßlands äldste Häfdateknare Theodosius. Nu ehuru det wore önskligt, at hafwa en fullkomlig och tilförlätlig Öfwersättning af hela Nestors Krönika: hwaraf de få Skilgagtigheter, som nu äro alla Utdragen imellan, måtte jämkas; så äger likwäl detta sidsta, hälst uti det, som de föregående lika berätta, fullkomligt Witsord. Hwarföre jag ock, tils widare, därutur wil införa det förnämsta, som wåre Förfäder, ifrån de äldste Tider tilbaka, i Ryßland bedrifwit.

Ryßlands förste Inwånare hafwa warit et, ifrån sine wid Östersjön boende Grannar, Waregerne, särskildt Folkslag, som man kallat Tschudi, eller Schyter; hwilke jämwäl hållas för Estens och Finnars Stamfäder. Deße hafwa länge brukat fara til Grekland igenom Newa- och Ilmen-Sjön, Woluta- och Dniper-Strömen utföre; hwarwid en Hop wilde och mordiske Sållar haft sina Säten, intil deß ock de, tillika med Poler och flera Folkslag, blifwit twungne at ärkänna Cosarernas Öfwerwäldige, som dem sedermera uti Grymheter föga eftergifwit. Medan denne Slawiske Nation så regerade uti Söder, hafwa Waregerne på lika Sätt

(*) Saml. Ruß. Gesch. Petersb. 1732 - 1736.

sökt göra sig Mestare af Ryßlands norre Delar. Åren 861 och 862 giorde de med wäpnad Hand Anspråk på Nogården, och bragte igenom sine Tilhängare bland Landets egne, som hos dem tilförne tjänt uti Krig, Inwånarne, at antaga tre förnämlige Wareger til deras Regenter. Men sedan de twå, Sineus och Truwor, inom tu Års Tid blifwit döde, hafwer tredje Brodren Rürik ensam regerat. Ladoga, Bjelo-Ozero, och Isborsk woro de första deße Bröders Stamhåll; fastän Wareger långt för deras Ankomst til Ryßland, upbygt Nowogorod. Hit förlade Rurik efter Brödernes Död, sit Residence; Och kallade Waregerne, då af denne Stad, hela Ryßland för Nowogorod; såsom man menar at Finnarne wid samme Tid först kallat detta Waregiska Herrawälde för Ryßland, efter deße Regenters Fädernesland. Swerje heter på Finska Rossa-Laine, men Ryßland, kanske allenast til Skilnad därifrån, nu för Tiden Wenne-Laine (*). Ruriks Regemente sträckte sig icke allenast öfwer de förenämnde Städer; utan jämwäl öfwer Polozko, Rostow, Murom och flere, med deras kringliggande Folkslag: som han lemnade några sine förnämste Följeslagare ifrån Waregiska Sidan at förswara. Twå sådane Ämbetsmän, Scold och Dir, intogo på egen Hand, under Förewändning at fara til Constantinopel, Kiow, med en stor Del af Polen, ifrån Cosarerne, och drogo sedan med wäpnad Magt för Grekiske Hufwudstaden. Men Oleg, som war Förmyndare för Ruriks Son Igor, tog 18 År därefter, fastän med List, alla deras Inkränktningar ifrån dem; och fick Ryska Monarchien på detta Wis en ansenlig Tilwäxt.

Härwid kan jag icke underlåta at nämna, det wåra Sagor uti alt, hwad de berätta om Holmgård och Gardarike, samt de Nordiska Folkslags Gemenskap med deße Stater, så wäl komma öfwerens med denna Krönika, at hon af dem, och de af hänne, märkligen kunna förklaras och uplysas. Utan at antingen göra widlyftig Jämförelse imellan Orden Wareger och Swerje, eller af Österssöns åtskilliga Namn, som på Ryska kallas Varetskoi More, och på Latin mare Svevicum, m. m. wilja bewisa, det Swenska Folket förnämligast med deße Wareger beteknas, får jag, äfwen för Namnets Likhet med wår Ingvar, hwars Saga man här åtagit sig at förswara, påminna, det Ingjald Illrådes Farfader, som het Ingvar, och efter sin Fader Östen war Konung

(*) Büschings Erdbeschr. 1. Th. p. 610, 639.

ning i Swerje, 250 År wid pass för Ruriks Krig och påföljande Årösringar, dragit i Hånad emot dessa Folkslag, som då ännu icke under annat Namn, än Östmänner, woro bekänte i Norden, och som förmodligen tilförne på lika Sätt oroat de Swenske. Denne äldre Ingvar anföll dem då i Adalsyssla, eller på fasta Landet, där mesta Styrkan war; wid en befäst Ort, som man däraf torde kallat Stene, at Fästningen warit bygd af Sten; hwilket i de Tider wäl warit något besynnerligt; alldenstund de äldsta och flesta Fästen i dessa Länder så wäl, som uti Ryssland, icke mindre, än andra Hus, warit af Trä. Men de Swenske måste denne Gång, för Fiendens Myckenhet, draga sig tilbaka, och efter sin Konungs och Anförares Begrafning med oförrättade Ärender sluta denna Campagne. Anund, Ingvars Son, som, til Åminnelse af den Omsorg, han haft för Wägrögning och obrukad Marks Upodlande, fått Namn af **Brötanund**, hämnades sin Faders Död; men hade mera Lust at gjöra sit eget Land nyttigt, än at fördärfwa andres. Ingjald hade wäl kanske tänkt at alldels underkufwa sin Farfaders Banemän, så framt han först fått sin Wilje fram med dem, som woro honom närmare. Men han stadnade uti första Försöken: och lemnade en **Ivar Widfadme** både sit Lif och Regemente, jämte dessa, och kanske flera, sina widsträckda Affigters Utförande: dem denne Årofrare ock så utförde, at han til Slut war en myndig Regent öfwer alt Swea och Dana Wälde, en stor Del af Saxen, jämte Österländerna, och femte Delen af England. Under honom lärer således Nygård eller **Nowogorod** blifwit anlagdt, och til Skilnad ifrån Cholmogorod eller **Holmgård**, så framt, nämligen samma Colonie är äldre, så blifwit kalladt. Åtminstone synes det icke olikt, at Ryssland, eller dess närmast til Swerje belägne Delar, med detta Namn förr blifwit beteknadt, än flere Gårder, eller befästa Hus, gifwit wåre Förfäder Anledning at nämna hela Ryska Wäldet, ända til Constantinopel, som de kallade **Mykiagård**, men Ryssarne **Zarogorod**, det är Kåjsarens Hof och Residence, för **Garda** och **Gardarike**. Kan ock hända, at Nowogorod, som mest war bekant, ensamt gifwit Anledning til detta Rysslands Namn, om de förste dess Stafwelser uti allmänt Tal blifwit bortkastade; såsom fordom skedt med Boringholm, hwilken Ö wid År 1060 endast nämnes **Holm**, eller med en Latinsk Endelse Holmus (*). Til desse Städers Regent, som under Namn af Radbjartur uti wår Hi-

(*) Ad. Brem. Cap. 223.

ſtoria förekommer, tog nu Ivar Widfadmes Dotter; Öda den Grundrika, ſin Tilflygt, undan Fadrens omänſkliga Regeringslyſtnad och Åträ efter alt ſtörre och ſtörre Rike. Hon giftes med ſin Beſkyddare; och hännes Son af förra Giftet, med K. Rörik Slumgering i Danmark, blef uppfoſtrad i Ryßland, til deß han wid tiltagande År, under Namn af Harald Hildetand, blef Konung uti Danmark, och äfwen uti Swerje, ſom han likwäl ſedan lemnade til Sigurd Ring Randwers Son, ſin Broderſon på Möderne-Sidan. Wåra Sagor ſäga wäl intet, om Nogärderne wid denna Nordens Delning blifwit utan Regenter, eller om den Rurik, ſom År 862 blef enſam rådande i Ryßland, warit af denna Swenſka och Danſka Konungaſlägt; men ſå är det likwäl icke utan all Sannolikhet, at Randwer lemnat Ryſke Staten, för at taga ſin mera betydande Möderne-Rättighet til Swerje uti Beſittning: och at Nogårdsboerne ſedermera, i Anſeende til de följande Oroligheter i Norden, och en ſtörre här upkommen Begärelſe, at uti Weſter göra Årofringar, blifwit lemnade utan Efterfrågan, til deß ock denne Lyſtnad något ſaktats: då Randwers Afföddingar ändteligen, med någon Tilökning, fordrat ſina gamla Inkräktningar uti Ryßland tilbaka.

Af Ryſka Hiſtoriens Sammanjämkning med de Isländſka Efterrättelſer, ſom wi ännu äge, kan intet nogare inhämtas, hwad imellan Harald Hildetands och Ruriks Tider i Ryßland förelupit; Men af det ſom Saxo Gramm. (*) berättar, kort för Eigils och Aſmunds Afwentyr, om Holmgårds och Känugårds, Saxens, Orknöarnes, Helſingelands, Järnbäralands, Laplands och Eſtlands Betwingande under Nordens Konungar, torde man framdels, efter denna Anledning, kunna ſamla en eller annan Gniſta til widare Uplyſning om wåre Förfäders Herrawälde i Ryßland. Orwarodds, Herwarar, Eigil och Aſmunds, Eigil Skalagrims, ſamt Harald Hårfagres Sagor, omtala alla Nordiſke Kämpars Händelſer och Bedrifter i detta Rike, och äro tillika med Saxos Berättelſer, af en mycket namnkunnig wår Tids Skribent (**) på et Ställe ſammandragna. Äljeſt underrättar oß ock ſå Franſka Hiſtorien (†), at Swen-

(*) Fol. 48. 49. ed. Pariſ.

(**) D. E. Pontopp. Geſta & veſtigia Danorum extra Daniam T. III. p. 336-369.

(†) Annal. Bertin. ap. Du Chene T. III. p. 195.

Swenskar, åfwen för Ruriks Ankomst til Ryßland, dår warit mycket wäl anseddе, och igenom en Ryſk Chan, såsom deß egne Sändebud, blifwit förfordrade til Constantinopel, med Begäran, at dem måtte wederfaras en lika Wälwilja af Grekiſke Kåjſaren; hwarpå de ock med deß Miniſtrer til Kåjſer Ludvik den Frome i Tyſkland blifwit affände, för at igenom hans Länder komma til Ryßland tilbaka. När de kommo til Kåjſer Ludvik, lät han nogare undersöka Orſaken til deras Ankomſt, och fant, at de woro Swenskar: höll dem således snarare för sit Rikes Beſpejare, än sådane, som upriktigt wille begära hans Wänſkap: och lät så länge hålla dem qware, til deß han widare fick utleta, antingen de uti upriktig Wälmening, eller annat Upsåt, kommit til honom.

At följa förenämnde Ryſke Wareger til Constantinopel: Igor Ruricſon (Ingvar Rörikſon) eller deß Förmyndare Oleg (Olef) samme Wåg, och til Kiow tilbaka: taga hans nya Regemente därstädes uti Ögnasigte: biwista Igors Bröllop med deß Pleſkowſka Olena (Olof), hwilkens Broder Dobrin (Thorbern) sedan såsom Ståthållare i Nowogorod nämnes: och åter gifwa sig i Följe med Ryſka Sändebuden (*), Inegeld, Farlow, Weremund, Rulaw, Gudi, Rualb, Karw, Frelaw, Rual, Actew, Truan och Lidulfaſt, som alle, i det, År 912 d. 25 Sept. med Grekiſke Kåjſaren uti Constantinopel slutna Förbund, heta Karli (Jarlar eller Huskarlar), wore wid detta Tilfälle onödigt; sedan större Delen af deßa Namn nog tydligen wid Handen gifwa detta Folkſlags Uprinnelſe från Norden. Man finner utom detta, åfwen af et annat Freds-Inſtrument, som År 945 följde uppå et ſtort Härtog til Skeps, utaf Wareger, Ryßar och Poler, samt flere til Ryſka Wäldet hörande Nationer, emot Constantinopolitanſka Riket, at ſlika Fördrag denne Tid af Miniſtrer eller Sändebud och Köpmän tillika, uppå Storförſtens Wägnar, blifwit upråttade, och at deß Underſåtare, eller Bundsförwanter då för Tiden, jämwäl uti de wänligaſte Upsåt, ganſka manſtarke farit til Constantinopel. De, som haft at beſtälla med denna Fredshandling, nämnas til et Antal af 50 eller 60: och ibland båda Ständen finner man, til nog ſtor Myckenhet, sådane, som haft Nordiſka Namn, jämte andre, som från Slawerne tyckas haft sit Urſprung.

(*) Cron. Ruſſ. Anonymi in collect. Müller. pag. 407, ſq. coll. cum Chron. Theodoſ. ſ. Neſtor. Abb. Kiow. ib.

Premier-Ministren i Ryßland het nu **Asmund**, och öfwerste Fäldtherren **Swenald**: Namn, som witna åfwen om deße Ambetsmäns Waregiska eller Nordiska Härkomst.

År 970 delte Igors Son, Swetoslav Ryska Monarchien imellan sine Söner; Men efter Fadrens Död bragte den äldste, som het Jaropolk, Oleg om Lifwet, och jagade Wladimir ifrån Novogorod öfwer Hafwet til **Waregerne**. Denne Prins kom wid År 980 med en Waregisk Här tilbaka: gifte sig med Ploskowske Förstens **Rogwalds** Dotter: och drog emot Jaropolk til Kiow: intog hela Landet: och ägtade, bredewid sin förenämnda Gemål, denne sin Broders Enka; af hwilket Ägtenskap Swetopolk sedan föddes, som År 1015 efterträdde sin Fader uti Kiowska Regeringen. När Wladimir sålunda, igenom sine kåcke Hjälptroppars Bistånd, wunnit sin Önskan, lönte han dem icke bättre, än at de utan Sold måste draga til Constantinopel; hwarest de, på denne sin obillige Beställdares Begäran, af Kåjsaren på hwarjehanda Sätt förhindrades at komma til sit Fädernesland tilbaka, på det de där icke skulle kunna berätta, huru Wladimir sig emot dem upfört. Det omtalas wäl intet, om den **Christne Wareger** warit uti deras Följe, som År 983, sedan han nyligen återkommit ifrån Constantinopel til Kiow, med Wad måste lemna deß hedniske Inwånare sin Son, at offras til de Kiowske Afgudar; men nästföljande År, märker man en större Förtrolighet imellan Constantinopolitanska och Kiowska Hofwen: hwilken Påföljd uppå Storförstens Christnande och Giftermål med en Grekisk Prinseßa kanske gjort så mycket, at Waregiska Omgänget därefter på någon Tid hwilat, til deß först Wisiwald, Waldemars, eller Wolodimers Son, wid År 995 (*) friade til **Sigrid Storråda**, och sedan Jaroslav, dennes Broder och samme Storförstes Son af Rogneda (**Ragnhild**), som lärer warit den Förstinna, han från Ploskow bekommit, emot sin Faders lika Hårdhet och Girighet, nödgades ifrån Nowogorod, hwarest han såsom Ståthållare regerade, År 1015 öfwer Hafwet skicka sina **Sändebud til Waregerne**, at begära Hjälp och Undsättning. Jaroslav hafwer likwäl, efter Sannolikhet, några År tilförne, och så snart han börjat frukta för sin Faders Stränghet, sökt at förskaffa sig Swenska Hofwets Wänskap; såsom ock Norska Krönikan (**) förmäler, huru han efter detta År fåt Swenska Prinseßan Ingegärd

(*) Sturlef. T. I. p. 261. Torff. Hift. Norv. P. 3. p. 327.
(**) Sturlef. in Ol. S. &c.

gegård til ägta, faslán Ryska förkortade Historien samma Förmäling med Stillatigande förbigår. Åtminstone nämner detta Utdrag, at Nogärdsboerne förenämnda År gjort et **Uplopp emot Wareger**, som då redan woro uti Staden, förr án deras Förste, efter sin Faders Död d. 15 Juli samma År, árhållit en Waregisk Hár af 30000 til Hjálp, med hwilken, 40000 andre Troppar oberáknade, han på färsk Gärning drog emot sin Broder, Swetopolk i Kiow, som, wid Storförstendömets Ledighet, tilskansat sig högsta Magten, och ömkeligen bragt 2 andre sine Bröder, Boris och Gleb, om Lifwet. Allt detta Sammantaget, och til det föregående tillagt, bewiser ju ingen Ting tydligare, án at Wareger och Swenskar uti áldre Ryska Historien áro de samme. Men mine Läsare tillåta mig, i Anseende til **Jaroslavs Swenska Förbindelse** och deß Påfölgder, at något närmare granska denne Storförstes Gärningar.

År 1016 árösrade han först Kiow: och emottog där, såsom Storförste, Regeringen: angrep sin Fiende: och kom honom, efter et stort Nederlag, at fly til K. Boleslav i Polen. Dock Swetoslav kom med denne Konung År 1018 tilbaka, och hade då så sin Broders förra Lycka, at Jaroslav med Möda, och allenast med 4 Följeslagare, undkom hans segrande Wapn, och upnådde Staden Nowogorod. Kiow räkade ock i Segrarens Händer. Men Jaroslav, som nyß war färdig själf at taga sin **Tillflygt til Waregerne**, nyttjade Swetopolks och Boleslavs Mißförstånd: slogs först med denne, så framt man skal följa Polska Historien (*), och så med den förre; som, efter deßa Träffningar, alldels lemnade Ryßland, och, uti en Ökn imellan Polen och Bömen, áfwen sit Lif. Ryska Efterrättelserna föra wál alla deßa Omhwälfningar under År 1018; men, efter de Polska, måste Jaroslavs lycklige Periode med följande Året först hafwa begynts: (ty at Boleslavs Infall i Ryßland hos Cromer föres til År 1008 i Ställe för 1018, ár et Tryckfel, eller en Förskrifning; hwarföre detta Årtal ock sálunda där bör rättas): och då bragte jämwál deß Gemál honom en Prins til Wärlden, som efter Faderfadren blef kallad Wladimir. År 1020 plundrades Nowogorod af Brátschislav; Men Jaroslav, som då war i Kiow, kom oförmodligen uppá denne sin Brederson, och igentog Rofwet, som han áljest tánkt föra til Poloſko. År 1021 och 1023 förde Mſtiſlav Krig, först emot Kosakerne, och så emot Storförsten

själf,

(*) Cromer. ex Dlugoſſ. ad a. 1008.

själf, samt lade sig 1024 för Kiow. Då kallade Jaroslav åter sine Wareger til Hjälp; men war icke deß mindre så olycklig, at han, från en Hufwuddrabbning, allenast med en förnäm Wareger, som het Akun eller Jakun (Hakun), kom til Nowogorod: hwarest hans andre Son Issaslav då föddes. År 1026 slöts Fred imellan Bröderne, och År 1027 föddes Jaroslavs tredje Son, Swetoslav, såsom År 1030 den fjerde, Wsewolod, och 1036 den femte, Wätscheslav.

Nordiska Historien är i alla deßa Händelser, som uti Ryßland med Waregerne förelupit, då hon jämföres med den Ryska, icke annorlunda at anse, än en Skugge emot sin Kropp; Men däremot måste den Ryska, uti de Wärf, som Ryska Hofwet på denne Tid drifwit uti Norden, eller, jag wil säga, endast uti Swea Rike, lemna wära Nordiska Efterrättelser samma Företräde: aldenstund deßa Ärender här gifwit Anledning til de märkligaste Omhwälfningar; såsom de förra mest bidragit til Ryska Revolutionerne. Jag nödgas likwäl åter påminna, det wi ingen Swensk Historia hafwe från deße Tider: och at wi därföre hos wåre egne intet kunne fordra någon Kundskap om annat, som uti Swerje förelupit, än det, som tillika på något Wis äger Gemenskap med antingen Norska, eller Danska Historien; fastän denna, sig själf lemnad, ännu, wid paß 100 År bortåt, också är nog tom och mager. De första Jaristavs Beskickningar, som på intet Sätt rörde Norska Historien, äro icke ens nämnda af Sturleson och hans Föregångare. Men wid År 1017 berättar han, at samme Förstes Sändebud warit wid Swenska Hofwet, och friat för sin Herre til Prinseßan Ingegärd, samt följande Året, 1018, gät hänne undan Norske Konungen, Olof Haraldson, til hwilken hon förr war lofwad; så at hon samme Sommar, i Sällskap med sin Frende, Ragwald Jarl, afseglat ifrån Östergöthland til Gardarike.

Torfäus (*) flyttar denna Underhandling et År längre fram: så at Prinseßan i Slutet af År 1019 först skulle kommit til Ryßland; Men at häruti är feladt, kan, om icke af annat, däraf synas, at hon, som Ryska Historien förmäler, redan detta År födt sin Herre en Son til Wärlden. Förseendet tyckes hafwa sin Urtinnelse af någon oriktig Efterräkning uti Olof den Heliges första Göromål wid Norges Intagande, som bäst inhämtas utur Sturlesons oförändrade Saga om denne Konung.

Olof

(*) Hist. Norv. in Ol. S.

Olof Haraldson slutade sit Härjande i Walland, eller Frankrike, när Olof Tryggwason warit död 13 Wintrar: och sedan finnes ingen Expedition af honom wara företagen, förr än den, uti hwilken han åter anlände til Norje, för at tygga samma sit Fäderne-Rike uti Besittning. Det måste då händt om Sommaren År 1013, at han nödgat Håkan Jarl Eriksson, öfwergifwa sit Län, och sedermera själf lemna K. Knut uti England en obehaglig Efterrättelse om en dylik Försoning. K. Olof uppehöll sig härefter hos sin Styffader, K. Sigurd Syr, öfwer Hösten, men icke öfwer Julen, som Torffäus det, utan Stöd af någondera Sturlesons Uplaga, anförer. Detta lilla Fel. torde til de följande Tiders Mißräkning hafwa warit förnämsta Orsaken. Kort för Julen måste K. Olof fått Konungsnamn uti Norska Upländerna; och Swen Jarl icke längt därefter undwikit hans Möte wid Stenkär. År 1014 hafwer denne Swenske Wasall flyktat til Swerje, och samma År om Hösten afsidit, sedan han med sit Följe härjat på Gardarike. Om Wintren blefwo Swenska Sändebuden uphängda i Norje, och Norske Upbördsmännerne af andre utskickade Swenskar dräpne. År 1015 intog Norske Konungen Wiken: och Ellif Götske miste sit Hufwud. Följande Året, 1016, slogo, Hroe Skjalge, Gudleik och Thorgötr Ekarde, hwarandre ihjäl: och gjordes en Wapnehwila imellan Norje och Westergöthland; och under det Olof Haraldson blef enwäldig i Norje, kommo Norska Sändebud til Swerje, at befordra Freden. År 1017 hölts Upsala Ting om samma Ärende; och beslöts, uppå Ståndernes enhälliga Begäran, at K. Olof i Norje skulle hafwa Prinsessan Ingegärd til Husfru, samt därmed alt widare Åtal från Swenska Sidan til Norje förfalla. Om Sommaren måste K. Jaroslafs Sändebud hafwa anländt, för at begära Undsättning mot Swetoslav och hans Anhängare: och tyckas tillika gjort sig Swenske Konungens Kallsinnighet mot Norska tilämnade Giftermålet til Nytta, för at igenom et så godt Tilfälle tilbringa sin Storförste desto större Styrka och Hjälp ifrån detta Rike. År 1018, wid Kyndelmässotiden, öfwerlemnade Ragwald Jarl K. Olof Skottkonungs andra Dotter Astrild, i Ställe för den förr lofwade Ingegärd, til K. Olof i Norje: och samma År, om Sommaren, för denna Prinsessa, som sålunda ifrån en Norsk til en Rysk Brud och Drottning förbyttes, efter ytterligare Slut och Öfwerenskommelse, med Ragwald Jarl til Ryska Sidan: hwarest sedan hon Tid efter annan född 14 Söner, af hwilke 5 redan äro nämnde, hon År 1048 afsidit, något, som man kan tycka, öfwer 50 År

gamal: så framt hon, när Giftermålet skedde, warit uti sit 18:de, eller 19:de År (*).

Hade denna Prinsessas Ålder uti Ryska Utdraget lika noga blifwit upteknadt, som Storförstens: hwilken År 1055 wid sit Aflidande säges warit 76 År gamal, och wid År 1016, när han blef Storförste, allenast 28, som på något Sätt likwäl lärer wara förskrefwet; så skulle man då hafwa en märklig Anledning til et säkrare Omdöme om Tidräkningen uti närwarande Ingwar Widförlas Saga: aldenstund åtskilligt här berättas om denna Prinsessas Wänskaps Betygelser för Ingwars Fader, både för och efter hännes Förmälning, som med Ingwars Födelse-År, 1015, eller 1016, efter det man nu kunnat utleta, icke så wäl kan förlikas. Men såsom jag intet tänker förswara alla wid Hufwudmålen i denna Saga inlöpande Berättelser; så anser jag det, hwaruti Norska och Ryska Historien öfwerensstämma, för wisst, och alt annat, som därmed icke kan äga Bestånd, för sådant, som af något Fel eller Förseende influtit.

Flatöaboken innehåller (**), at den Emund Ringson, som man trodt wara förwäxlad med Emund Åkeson, dragit til Ryssland, med en Flotta af 600 Man, sedan hans Fader, K. Ring i Norje, tillika med K. Dag, ifrån samma Rike woro förwisde, och uti Östergötland ändteligen bekommit några Underhållsländer, medan Waldemars 3 Söner, Burislav, Jarislav och Wartislav ännu lefde tilhopa, och den förste innehade Känugard, den andre Holmgård, och den tredje Palceska, eller Pleskow; men om med dessa Herrar, Swetoslav, Jarislav och Mstislav skola betecknas, som kan wara sannolikt: så war den förste redan död, förr

ån

(*) Om hännes Dotter Anna, som wid År 1051 blef gift med K. Henrik 1. i Frankrike, står i Upsala Wetenskaps Societets Acter för År 1740, en mycket lärd Afhandling af då warande Censor Libr. Gust. Benzenstierna: hwilket, ehuru det intet så mycket rörer wår Saga, likwäl til Läsarens förmodliga Nöje här nämnes. Den äldre Ingegärds Dotter Ellisif, eller Elisabet, som wid År 1045 fick Harald Hårdråde i Norje, står i wåra Efterrättelser mera bekant; men om den tredje, som blifwit gift til Ungern, hafwer man haft så liten Kundskap, at dess Namn på få Ställen skal igenfinnas. Hon kallas likwäl i Albicii Stemm. Princip. Christ. Egmunda, och säges År 1059 hafwa blifwit sin Herre, K. Andreas, beröswad. Dessa Prinsessor äro de 3 Ingegärds Döttrar, som Noterne til Ad. Brem. Hist. Eccl. omtala, men Ryska Historien förbigår.

(**) Torff. Hist. Norv. P. 3. pag. 97.

ån denne Norske Prins kom til Ryßland, efter Prinseßan Ingegärds Giftermål. Åtminstone kan det aldrig blifwa 3 År, som Burislav lefwat, ifrån Höften År 1018, då Emund Ringson aldraförst, efter denna Beskrifning, kan hafwa anländt til Ryßland, om man än, efter Polska Historien, wil medgifwa, at han icke förr, än följande Året om Wären, alldels blifwit fördrefwen, och kort däreſter omkommit. Denne Tid ifrån Emunds Ankomst, skola likwäl hans Bedrifter uti Ryßland hafwa intagit. Samma Swårighet möter ock wid Tiden, som Ingvars Saga (*) tillägger deß Faders, **Emund Åkesons Wistande i Ryßland**, hwarifrån han icke förr, än efter detta nu oftanämnda Giftermål, skal kommit til sina Fäderne-Gods uti Swerje: däruppå först gift sig, samt aflat Prins Ingvar: som likwäl, når man afdrager hans 25-årige Ålder ifrån Dödsåret 1041 (**), nödwändigt måste wara född 3 År tilförne.

För at någorlunda förlika alt detta, kunde man föreställa sig, at de Norske, eller Isländare, som lemnat oß Berättelser om bägge deße Emundar, som på en Tid uppehållit sig uti Ryßland, och hwilkes, antingen samfälda, eller särskilda Bedrifter, ingen Nödwändighet fordrar, at pryda allenaſt endera med, icke wetat hwad Förbindelser åljest warit imellan Swenska och Holmgärdska Hofwen: och därföre, af denna Mägsämjä, som med deras egen Konungs Ledsamheter war förknippad, gjort en gemensam Orsak och Anledning til deße Prinsars Bedrifter i Ryßland. Detta är et Fel, som ofta händer, jämwäl de bäste Historie-Skrifware i wåre Tider, at de, för at winna et behagligt Sammanhang imellan flera Händelser, icke sällan, på nog owiße Grunder, söka deras Orsaker, och sedan likwäl med samma Wißhet föreställa Läsaren deßa sina Inbillningar, såsom wore de med själfwa Tingen lika wärkliga och säkra Följderna af en sådan själftagen Klokhet är, som en bekant Historikus i wår Tid skrifwer (†), at den ej tjenar til annat, än at öfwerrumpla en owarsam, bry en enfaldig, och smickra en intagen, men aldrig at öfwertyga en uplyst och oweldig Läsare (††).

(*) Cap. 3. pag. 5, 6.
(**) Cap. 8.
(†) Hr. Assess. Botins Utkast til Sw. Folk. Hist. 4. Sid.
(††) Wille man tillåta någon Afräkning på de förenämnde 13 Wintrar, som Olof Haraldson, efter Olof Tryggwasons Fall, utländes tilbragt, eller flytta denne Ko-

Emund Ringsons Bedrifter beskrifwas widare sålunda, at han, efter sin Ankomst til Ryßland, först 3 År bistått Jarisleif, inom hwilken Tid Burislav lidit tu Nederlag, och under tredje Kriget i sit eget Läger blifwit dräpen. Sedermera hafwer denne Norske Emund slagit sig på Wartislavs sida, och med sådant Påfund gifwit Anledning til Brödernes Förlikning, at han igenom sin Följeslagare och Fosterbroder Ragnar, som uti Engelska Krigen tilförne med honom warit K. Olof Haraldson följaktig, bemägtigat sig Drottning Ingegärd, och dymedelst nödgat Jarisleif, at antingen själf tilbjuda, eller emottaga en tilförne tilbuden, Öfwerenskommelse. Wartislav hafwer då bekommit Känugard, och Emund, såsom Jarisleifs Länskonung, Pleskow, med hela deß Rikes Förswar: hwaruti Ragnar, efter hans Död, honom äfwen fått efterträda. Om Emund Åkeson åter berättar wår Saga, at han 5 Gänger slagits med Burisleif: och at denne til Slut blifwit fången och blindad; hwarefter Emund först fått Frihet, at uti Swerje intaga sina Arfwegods. När man undantager denna Tilläggning om Burisleifs Öde, som af någon Blandning med en Dansk Burisii Medfart (*) tyckes härröra; så finner jag uti både deße Emundars Öfwernesbeskrifningar och Campagner i Ryßland, intet, som ju med Ryska och Polska Historierna wäl nog kan förenas. Twå Hufwudslagtningar, nämnas enhälligt, imellan K. Boleslav i Polen, såsom Swetopolks Hjälpare, och Storfursten Jaroslav, som, för Polackarnes Undsättning, en Gång tilförne slagits med Swetopolk. Wil man af deßa 3 Slag hafwa 5, behöfwes icke, utan at dela det sidsta uti tre, emedan det på en Dag tre Gånger å nyo blifwit börjadt. Äfwen kan ock det wäl wara, at flera Slagtningar, eller Wapnekast förelupit under deßa Oroligheter, som intet warit så hufwudsakliga, och därföre icke blifwit anförda af de Ryske, eller Polske Häfdateknare. Men at hwar och en Nation gärna tilwälker sig Segren, och förtiger sin

nungs Dödsår något tilbaka: så kan detta alt långt lättare förenas. Men när Olof Digre ändå icke för År 1017, efter Engelska Historiens Anledning, om den skulle följas, får komma tilbaka til Norge, (Hr. Etats R. Suhm om Knud d. Store 16. Sid. ꝛc.), fastän han efter ofwan anförda Tidräkning nödwändigt förr måste återkommit; så lärer, utom någon mera tryckande Nödwändighet, intet så stora Skår i Norska wedertagna Historien tillåtas, blott för at sammanjämka deßa owärdiga Berättelser med hänne och de mera tilförlitliga Ryska Efterrättelser.

(*) Saxo ed. Paris. fol. 164. Danske Kämpewis. pag. 591-601.

sin Skada, sker ännu i Dag: och är därföre icke underligt, at Polackarne säga, det deras Folk wid denne Tid uti Ryßland altid haft Öfwerhanden, och at wäre Nordiske, för at desto mer uphöja sine Landsmäns Tapperhet, altid tillägga Jarislav samme Heder; fastän själfwa Ryska Historien, som häruti är tilförlätligast, annorlunda berättar.

Emedan nu Emund Åkesons Företagande i Ryßland åfwen så wäl, som Emund Ringsons, med Ryska Efterrättelser förlikes; så ser jag intet, som widare i det Fall kan betaga Ingvars Saga sit Witsord. Tiden af **Ingvars Födelse** måste wäl, efter deß med mera Wißhet utsatta Dödsår, tillika med flera därmed nödwändigt förknippade Omständigheter, såsom Emunds Giftermål och Befrielse ifrån deß Landsflygtighet, slå at sämka: gldenstund man därföre icke wäl kan neka en Händelse, at hon af någon, som mindre agtat på Tiden, efter en senare först omtalas. Sedan är åtskilligt, som wisar, at Swenska Folket haft Skäl och Anledning til et **Härtåg emot Semgallerne**, eller Churländarne, när Prinsarne Anund och Ingvar det företagit. Detta Folkslag hade från längre Tid tilbaka warit Swea Rike Skattskyldigt, men ock åtskillige Gånger undandragit sig deß Öfwerwälde (*), och åter blifwit til Lydnad bragt. Så länge, som de Swenske på Norska eller Ryska Sidan warit syselsatte, kan man föreställa sig, at detta Skattland icke mycket blifwit agtadt, förr än Swenske Allmogen, efter Norska Äröfringarnas Bortfagande, och Ryska Sakernas någorlunda Iståndsättjande, själf yrkat på en sådan Leding (**), til deßa Länders Bibehållande. Hwad åter **Ingvars större Resor** angår, som han sedan gjort til Ryßland och så widare, nämnes wäl intet därom uti Utdraget af Ryska Tideböken; men så är ändå intet, som därutur kan anföras, stridande emot samma Resas Förlopp. Om Ingvar Höstetiden först anländt til Nowogorod, År 1036; så kan Jaroslavs Tåg emot Petschenegerne, dem han detta År wid Kiow nedlade, då redan warit beställt: och sedermera wår ingen Ofred i Ryßland för År 1038, emot Jatwägerne, som icke häller lärer warit af mycken Betydenhet, emedan uti Ingvars Saga under deßa År, som han sig i Ryßland uppehållit, ingen deß Krigsförrättning nämnes; som han likwäl, så wida man af hans öfriga Gärningar får döma, icke

(*) Rimb. Vita Anſch. C. 27. Ad. Brem. C. 223, 226.
(**) Sturleſ. T. I. pag. 465, 485.

lårer underlåtit, om Tilfälle därtil warit. Wid År 1037 omtalas Jaroslavs stora Nit för Christendomens Tilwäxt i Ryßland: och är därföre intet otroligt, at Ingvar af honom blifwit upmuntrad, jämte sit första Syftemål til et eget Rikes Förwärfwande, at äfwen hafwa Christna Lärans Fortplantande hos de närliggande hedniska Folkslag för Ögnamärke, som både wid åtskilliga Tilfällen öfwer allt uti Sagan röjes (*), och af en Runsten, efter en deß Följeslagare, jämwäl kan slutas. När man föreställer sig bägge deßa hans Afsigter, wid Resans Anträde ifrån Ryska Hofwet; så kan ock det blifwa begripligt, hwarföre han hällre welat fara en ny och obekant Wäg, än den då för Tiden mycket wanlige och bruklige från Ilmen-Sjön til Dnipern, och så widare, eller någon annan, som af Ryska Magten redan warit intagen och besatt. Af Berättelser kan wår Prins, från äldre Tider, wäl hafwa blifwit underrättad, om åtskillige sine Landsmäns Lycka uti denne östre Wärdens Del: och war därföre här rätta Stället för honom, såsom Swensk Förste, at inlägga Beröm, och wärfwa sig Gods och Land. Igenom sin **Frendskap med Storförstinnan** hafwer han ock kunnat wara försäkrad om Hjälp och Bistånd til sin Önskans Ärnående. Men at widare utsätta Namnen på de 3 **Floder**, af hwilka han utwalt den medlersta at segla uti, lemnar jag gärna til dem, som uti gamla Ryska Geographien äro mera förfarna. Den som med en någorlunda sannolik Underrättelse wil wara nögd, kan uti Dnipern, Dwina och Wolga igenfinna 3 mycket stora Floder, som alla börjas inom de gamla Ryßlands Gräntser. Don är här ock en stor Flod, och i Söder den medlersta, fastän icke den största. Någon Arm af Wolga kunde, i bägge Fallen, under denna medlersta Flods Beskrifning ligga förborgad, emedan Ingvar med sit Följe äfwen så wäl, som nu för Tiden andre (**), kunnat komma utur Wolga uti Don, wid Kamschinka, och ändteligen samme Wäg, til Meotiska Träsket; hälst det Sätt, som ännu på sina Ställen uppå dylika Resor, igenom Floderna, i Ryßland brukas, at stundom draga Fartygen öfwer Land, då för Tiden hos Nordiska Folken war ännu mera öfligt: och Sagan det jämwäl wid denna Resa omförmäler. Om **Ingvars Farcyg** icke warit större, än de mest all-

(*) Cap. 5. sq.

(**) Weränderte sed Rußlan 2. Th. p. 14 sq. v. Strahlenbergs Nord- und Östl. Theil von Europa und Asia p. 176. sq.

allmänna, af 12 Rodare och en Styrman (*); så hafwer detta så mycket begwämare låtit sig göra: och kan man då däreſter uträkna hela Sällſkapets Antal, til en Flock af wid pass 400 Man: ſom likwäl, om Fartygen warit större, wäl kan hafwa warit mera anſenligt. Skulle man åter wilja anſe deßa Fartyg af ännu mindre Rymd, och likna dem, i det nögaſte, wid wåre Skärkarlsbåtar; ſå ſkulle Ingwars Följe ända til 80 eller 90 Man kunna förminſkas (**): faſt än detta, i Anſeende til en nödig Styrka, at ſtå de i Wågen warande Röfwareband emot, är aldraminſt kroligt. Och emedan et dylikt Sätt, at Flockwis, ſåſom nu för Tiden uti Caravaner til Lands, då uti Ryſk i Wäldet, at fara Strömar och Floder utföre, af Wareger och Körmän til Öfwerflöd brukades, iſrån längre Tider tilbaka; ſå bör man, huru ſtort Följet ock warit, intet undra därpå, at denna Reſa af et mycket bekant, om änſkönt utländſkt, Folk hos de Ryſke Skribenter icke gjort större Upmärkſamhet.

Det är icke häller underligt, at **Ingwar 3 Gånger öfwerwintrat** på denna Färd; emedan det wäl ännu kan hända, at de, ſom fara deße Wägar, icke komma fortare. **Silkisif, Julfr** och **Biolfr** äro, i min Tanka, af Ingwars Följe ſjälfgjorda Namn; aldenſtund de uti Nordiſka Språket hafwa ſin egen Bemärkelſe, och därföre ſäfängt i utländſka Hiſtorier eſterſökas, men med en lika allmän Betydelſe, ſom uti denna Saga, jämwäl annorſtäds (†) hos wåre Sagoſkriſware igenfinnas: Om den **Swea Konung Harald**, ſom wid Siggeum omkommit, finnes äldſt intet uti wåra Efterrättelſer, ſå framt man icke, utan likwäl at hyſa för mycken Åtrå til Jämförelſer, uti honom ſkulle wilja hitta en Miſstagning af Harald Hårdråde från Norje (††), ſom med en Hop Swenſke, hwilkes Konung han ſålunda, under påſtående Sjöreſa, kan ſägas hafwa warit, År 1021 farit til Ryßland, och därifrån År 1034 til Conſtantinopel: hwarifrån han, wid några Ingwars Följeſlagares Heimkomſt, ännu icke hemkommit, och därföre af dem, ſom det gärna welat, för död kan hafwa blifwit ibland gemene Man utgiſwen. Med detta Siggeum beteknas

(*) Not. Jac. Iſtm. Renhielm in Hiſt. Torſt. Vik. ad Cap. 2.
(**) Sturleſ T. 2. p. 342.
(†) Örw. Odds Saga, Cap. 31. 37.
(††) G. Schöning om Harald Haardraade i Forſ. til Forbedr. i den gamle Danſke og Norſke Hiſt.

beteknas förmodligen Näset wid Dardanellerne, nedanför Constantinopel, som ännu på Latin behåller detta Namn. De andre 2 Orter, Heliopolis och Citopolis, som Ingvar antingen förbiresr, eller wintrat uti, kunde man jämwäl, fastän swårare, i Anseende til deras Namns antingen Twetydighet, eller Gemenskap med flera Ställen (*), gissningswis upleta. Men såsom det är lika swårt, at med Wißhet något härom försäkra, som at alldels fritaga Sagans Författare ifrån Fel och Förseelser, i dessa Orters, antingen Nämnande, eller Belägenheters Upgifwande, dem de tyckas, efter sina muntliga Berättelser, och äldre, ofta nog felaktige, utländske Geographer, med mindre Agtsamhet, än som wederbort, själfwe hafwa namngifwit och beskrifwit, samt med en eller annan Fabel utur samme Landkännares Skrifter (**), eller andra Sagor (†), uphögt; så sker Läsaren förmodligen mera til Wiljes, om man lemnar detta altsammans til hans eget Omdöme, än om något, til så inweklade Kundskapers Förlikning, i Förwäg widare skulle försökas.

Jag sluter alt detta, som redan är anfördt til Bewis uppå Ingvars Lefnad, med en nästan samtida Skribents Witnesbörd, som än mera skal öfwertyga om närwarande Sagas Trowärdighet uti det hufwudfakliga. Denne Man, som jag nu åter wil åberopa mig, war imellan 30 och 40 År efter Ingvars Död i Danmark, hos K. Swen Estridson, som ock war K. Olof Skotkonungs Systerson, och fick weta mycket af honom, som tilförne händt i Swerje. Deßutom hafwer han jämwäl haft Bremiske Ärkebiskopens Adalberts Anteckningar at följa. Han säger (††), at en Konungs Son i

Swerje

(*) H:s. Ex. Gr. Bondes Utk. til en Jämf. im. d. Bibl. och Wärldsl. Hist. pag. 8, 10, 14, 22 &c. Horn, Geogr. Ant. in Descr. Thrac. &c.

(**) Ptolem. Plin. Solinus, Mela, Ad. Brem.

(†) cf. de igne Græco Script. Hist. Byz. &c. & de myoparonib. species insular. referentib. Auct. Vet. Rer. Orcad. in vita Ragv. Kolii M:sc.

(††) Ad. Brem. Lib. 3. Cap. 17: Interea Sveones, qui Episcopum suum repulerunt, diuina ultio sequuta est. Et primo filius Regis, nomine Amund (Anund), a patre missus ad dilatandum Imperium, cum in patriam fœminarum peruenisset, quas nos Amazones esse dicimus (vocamus), Veneno, quod illic (illæ) fontibus immiscuerunt, tam ipse, quàm exercitus eius,

Swerje, wid Namn Amund (eller Anund), blifwit skickad af Fadren (Amund), at intaga främande Länder, men at samme Prins, til et besynnerligt GUDS Straff öfwer de Swenske, för Biskop Adalwards Fördrifwande, med hele sin medhafwande Krigshär, af Förgift, som Amazonerne blandat uti Brunnarne, omkommit uti Qwinnoland. Sedan, säger Skribenten, hafwa flera Plägor öfwergät Swearne, förr än de hämtat sin Biskop tilbaka, och K. Emund ändteligen aflidit. När Tiden af deßa Händelser efterspinnes: Känu- eller Känugärds Likhet med Qwinnoland: och Ingvars sidsta, Öde med det, som denne Prins öfwergät, jämföres: samt det agtas, at wåra Sagor och Nordiska Efterrättelser, utom denna Saga om Ingvar Widförla, ingen sådan Expedition omförmåla; så blifwer snart tydligt, at en och samma Sak på båda deßa Ställen beskrifwes. Och finner wäl en af andres Myndighet icke förekommen Läsare, hwilken af deße Skribenter är tilförlåtligast: en Främling, eller en i Norden inföd, när Frågan är om Nordiska Namns Utsättjande, och flera Omständigheter, som händt wäre Nordiske Resande, då Hufwudsaken är den samma, hos så wäl den ene, som andre. Äljest skulle wäl någon Förlikning imellan bägge deßa Efterrättelser, i Anseende til Namnet Amund, kunna måklas, om man wille säga, at det, efter anförde Auctors Mening, som på detta Ställe är nog mörk, tilhörde Konungen, och icke Konungens Son; då denne wäl kan hafwa hetat Ingvar, och warit K. Amunds, eller Emund Åkesons Son. Man kunde ock deßutom äfwen så wäl förklara Anund (ty så heter detta Namn uti det Rantzowska m:sc. som Lindenbrog År 1595 i Leiden utgifwit), igenom Ingvar, som Anunder på et annat Ställe (*), helt wißt, hos dem, som welat förklara

perierunt. Deinde cum aliis cladibus tanta siccitas & frugum sterilitas Sveones affixit, ut, missis ad Archiepiscopum legatis, Episcopum suum reposcerent, cum satisfactione fidem gentis pollicentes. Gavisus igitur Pontifex, petenti gregi Adalvardum dedit pastorem. Qui perveniens in Sveoniam tanta omnium alacritate susceptus meruit, ut gentem Virmilanorum (& Scritifingorum) integram Christo lucratus, etiam miracula virtutum in populo fecisse dicatur. Eodem tempore mortuus est Rex Sveonum Emund, post quem levatur in Regnum Steinkell &c.

(*) Not. 93. ad Ad. Brem. Cap. 233: Nuper autem Christianissimus

denna Bremiſka Kyrkohiſtoria, ſkal betekna K. Inge I, hwilken i Herw. S. (*), kallas Ingimundur, och ſåſom Inge, eller Yngve, med Ingvar, af ſjälfwe denna Hiſtorias Uphofsman, Adam från Bremen (**), finnes wara förblandad. När detta anmärkes; ſå är det intet nödigt, för det en ſenare Tilläggning (†) tydligare kallar denne Prins, ſom af K. Emund i Swerje blifwit ſkickad til Scythien at intaga Länder, åfwen ſåſom deß Fader, för Emund, eller för det en annan Skribent (††) nämner honom Onund, at därföre neka Ingvars rätta Namn: hwars både Urſprung och Händelſer nu til Öfwerflöd tyckas wara förſwarade. Den Skilgaktighet i Förklaringen af detta Witnesbörd, ſom är imellan bägge de äldre Handſkrifter af närwarande Saga, ſom jag nyttjat, utwiſer nogſamt, huru litet Förtroende man, jämwäl ifrån äldre Tider tilbaka, här uti Norden kunnat haſwa til utländſka Efterrättelſer, när Frågan warit om wißa Namns Skrift och Uttal. Man behöfwer därföre icke göra ſig Möda med Oriktigheters Förſwar, eller at förklara deßa Witnesbörder om en och ſamma Sak, ſom af Owärdighet allenaſt blifwit olika, annorlunda, än de äldſta och bäſta Underrättelſer medgifwa. Jag förbigår ſålunda ſenare Skribenters Gißningar, om en något ſenare Anund, ſom man härunder trodt wara beteknad, och håller för onödigt, at widare föka det, ſom wi redan funnit.

Sedan

Rex Sveonum *Anunder*, cum ſacrificium gentis ſtatutum nollet dæmonibus offerre, depulſus a Regno, ibat gaudens a conſpectu concilii, quoniam dignus habebatur pro nomine Jeſu pati.

(*) Cap. 20: *Ingimundur*, ſon Steinkiels, er Suithiod tok til Kongs næſt epter Hakon. *Ingi* var thar leingi Kongur etc.

(**) Ad. Brem. Hiſt. Eccl. Lib. 2. Cap. 15: Hacon (leg. Harald) iſte crudeliſſimus, ex genere *Ingvar* (i. *Ingvi*, Gentis Ynglingicæ Statoris) primus inter Nordmannos Regnum arripuit, cum ante a Ducibus regerentur &c.

(†) Not. 78. ad Adam. in deſcr. Dan. Cap. 228: Cum rex Sveonum *Emund* filium ſuum *Emundum* in Scythiam ad dilatandum regnum ſuum miſiſſet, ille navigio in terram pervenit fœminarum. Quæ mox venenum fontibus immiſcentes, ipſum regem & exercitum eius tali modo peremerunt.

(††) Geſta Saxonum in Hiſt. Relat. de Ingv. multivago Cap. 14.

Sedan man då ändteligen gifwer wär wida bereste Ingvar et anſländigt Rum uti Fäderneslandets Hiſtoria, yppas en annan Twiſt, om de Runſtenar, ſom på åtſkilliga Ställen i Riket finnas upreſte til Åminnelſe efter Folk, ſom med en Ingvar farit til Öſterländerna, och där blifwit döde, höra til denne Ingvar Widförlas, eller Ingvar Harra, d. å. den äldres Tider? Et Swalg af något mer än 400 År åtſkiljer deße Herrars och Konungars uti mycket lika Förehafwande och Öde. Bägge foro med wäpnad Magt uti Öſter: den förre, til Härnad: och den ſenare, i Affigt at wärfwa ſig et Rike: Bägge tilſatte ock Lifwet, hwardera ſit uppå ſin Färd: den äldre, wid ſine öſtre Fienders förſta Anfall, och utan någon i gamla Hiſtorien omtald ſit Följes Manſpillan: den yngre, wid Slutet af ſina föreſatta Reſor, och efter flere Strider, hwaruti mycket hans Folk fallit, ſom ock igenom en oordentlig Lefnad ännu mera förminſkats, ſamt ändteligen dragit ſin oſkyldige Herre och Konung med ſig in uti de Dödas Rike.

Antalet af deße Stenar, ſom äro 11 eller 12 Stycken, ſamt til ſtörre Delen med Chriſtna Korstekn märkte, och för öfrigt mycket likna hwarandre uti Språk och Ritning, tyckes wid Handen gifwa, at de icke blifwit upreſte efter något litet Fältſlag, hwaruti få Perſoner allenaſt omkommit, utan efter et ſtörre och längre Krigståg, ſom ſkickat flera Lif utur Wärlden, ſedan Chriſtna Läran här uti Landet fått någon Stadga. Men jag wil hällre i detta Fall betjäna mig af andres Utlåtelſer, än egna Ord; hälſt denna Sak för ſnart 40 År ſedan, och ſåleds förr än wåre Lärde ſet eller granſkat Ingvar Widförlas Saga, af Swenſka Wetenſkaps-Societeten i Upſala finnes wara uptagen, och ſå afgjord: at de Stenar, ſom andre (*) ment, tort efter Ingvar Öſtenſons Död wara riſtade, nödwändige måſte höra til någon ſenare Ingvars Tider, ſom härifrån blifwit utfärdad emot Eſtländarne, men warit olycklig, och med något ſit Manſkap gät förlorad. Skälen, ſom til detta Omdöme anföras, äro "1. at Swea Rike ännu uti Ingvar Harras "Tid warit helt och hållet hedniſkt, ſamt dyrkat ſine 3 bekante Aſgudar; hwaremot på deße "Runſtenar icke allenaſt det wanliga Chriſtna Böneſätt GUD hiälpe Siälen, utan ock, på en "utaf dem, de Chriſtnas Namn tydligen förekommer: ſåſom de jämwäl framwiſa ſådana "Kors, ſom man brukat, at ſätta på de Stenar, hwilke höra til Chriſtne Tider: 2. At "Hiſtorierna gifwa wid Handen, det uti elfte och tolfte Århundradet, ſå wäl wåre Förfäder, "ſom de Daaſke, haft täta och ifriga Wapneſkiften med Eſterne; hwarföre deße Stenar wäl då kunna wara uthuggne." Icke långt efter detta Yttrande, utkom en mycket noga Afritning (**) på den Skrift, ſom ändå på ſamme Sten war behållen, hwilken förſtäller detta Ingvars Tåg med en Bön för alla Chriſtnas Siälar, tillika med denna Anmärkning: Många Stenar tala om en Ingvar, och hans olyckliga Färd emot Eſtländarne; men af denne Sten kan det tydligen ſynas, at han warit Chriſten; Han bör påföras intet förblandas med Ingvar Öſtenſon, Swea Konung, ſom Saxo Grammaticus äfwen berättar, af Eſterne hafwa lidit et ſtort Nederlag, (eller rättare, ſjälf af dem blifwit ihiälſlagen).

(*) Acta Lit. Svec. 1726. pag. 205.

(**) O. C. Mon. Sveo-G. ſuis temp. redd. in Act. Lit. Svec. 1727. p. 237.

slagen). Ty Den som hos Snorre läser Adils, Ingvars, Bröstanunds och de följande Konungars Historia, finner snart, at han, Ingvar Östenson, lefwat flera Hundrad År för denne, och förr än Christna Läran blef emottagen af de Swenske.

Ehuruwäl sådan Tanka om deße Runstenar längesedan blifwit antagen, och godkänd af de wittrgste Män uti Riket; så torde likwäl ännu någon finnas, som med en förmodad Christendom häruti Landet, förr än historiska Efterrättelser Christna Lärans Inkomst, eller Antagande, omförmåla, wille förswara deße Stenkrönikor för Ingvar den äldres Räkning, och dymedelst tillägga dem en så mycket högre Ålder. Man kan ock på deras Wägnar, som detta smakar, säga, "at de Figurer, som ses på deße Ingvars Stenar, och likna Kors, "just därföre icke äro det nödwändigt, och sedermera: om så wore; at Hedningarne länt många "Ceremonier af de Christne, utan at de därföre blifwit strax omwände til Christendomen, "på samma Wis, som de Christne, andra bibehållit, efter dem, utan at därföre wara Hed"ningar." En Gißning kan jämwäl widare tilläggas, "at wåre Förfäder icke warit särdels för"farne i Stenhuggeri, och därföre wid sådana Tilfällen betjänt sig af dem, som mera wa"rit wande wid Handwärket; på hwilke de wäl kunna haft Tilgång ibland Christne Slawar, "och andre Utländningar ifrån Christne Orter, som warit här i Landet: Om deße (wil man "säga), satt Korsteknet på en Runsten; bewiser det hwarken, at den som låtit upresa Ste"nen, warit Christen, eller den, til hwars Åminnelse han blifwit upreſt, därföre bekänt sig "til samma Lära." Men härtil swaras, at det är alt nog, om det medgifwes, at de flesta Ritningar, som likna Korsfigurer, för Likheten skull, hwilken man uti Målningar endast hafwer at döma efter, få anses för sådana; hwarefter de få öfriga, som någon Twetydighet äljest kunde wara underkastade, af de flera bäst och säkrast förklaras. Sedan lemnas det gärna, at Hedningar och Christne kunnat länt, eller bekommit många Bruk utaf hwarandra; Men så wida som Korsteknet ifrån längre Tid tilbaka warit både af Christne och Hedningar ärkänt för det wißaste de Christnas Kännemärke: Hwaruppå i närwarande Saga äfwen finnas Bewis; så kan man intet wäl säga, at det af Hedningar, så som af Christne, blifwit brukadt, utan at deße tillika för Christne welat anses, eller wärkligen åtagit sig Christi Namns Bekännelse. Och hwad det Inkast beträffar, som göres om Stenhuggarne; så finner wäl hwar och en, at det är en blott Gißning, utan mycken Sannolikhet, när alle wåre Grannar, ikring Östersjön, ännu woro Hedningar, och man längre bort intet wet at något Krig blifwit förd af de Swenske emot andra Christna Folslag, uti, eller för Ingvar Harras Tider. Sedan, om man än wille medgifwa, at Christet Folk kunnat midt under djupaste Hedendomen wara här på Orten; Så är det därföre intet troligt, at de själfwilligt, och för alt Folks Ögon fått göra något sådant Korstekn på Runstenar, som så skenbart warit stridande emot en uti Landet allmänt wedertagen Sed och Gudstjenst, eller Afgudadyrkan.

Det blifwer således wäl därwid, at deße Runstenar, så wida de alle höra til en Tid, äro efter Ingvar Widförlas Död, och til hans, samt hans Följeslagares Åminnelse, upresde och ristade. Men på det ock Läsaren härom själf widare måtte döma, hafwer jag tänkt det icke wara otjänligt, at, i Jämförelse med flere wåre mest betydande Runstenar, föreställa deße uti en särskild Flock i den Undersökning om de Nordiske Runstenars Ålder, som nu är tryckt efter denna Saga, och som för någon Tid sedan blifwit mig til Utarbetande anbefald. Hwarwid om Målet så wore träffadt, at Sanningen winner sit tilbörliga Ljus, til någon, wår ännu på många Ställen owiße, Historias Förbättring, min Möda i detta Ämne intet warit förgäfwes. Ty när Huset är byadt på oſäker Grund; kan det för Watn och Owäder icke blifwa beståndande.

Her

Her beriar Soguna, af Ingvari Vidförla *), og Sveini Syni hans.

1. Cap.

Eirekr het Kongr er redi fyrer Suithiödu. Hann var kalladr Eirikr hinn sigrsæli. Hann atti Sigridi hina Storadu **), ok skildi vid hana saker ohæginda †) skapsmuna hennar, thui at hun var Kvenna stridlyndust, um allt that er vid bar. Hann gaf henni Gautland. Theira Son var Olafr Suenski. I than tima red Hakon Jarl fyrir Norigi, ok atti margt barna; enn fra einne hans Dottr munom ver nokut segia, theirri er Audr het. Eirekr Kongr atti ok Dottr, er eigi er nefnd. Hennar bad sa Hofdinge af Suithiod, er Aki het; enn Konge syndizt varbodit ††), at gipta otignum manni Dottr sina. Litlu sidar bad hennar einn Fylkis Kongr austan ur Gardariki; ok syndizt Kongi at gipta honum meyna. Ok for hun med honum austr i Gardariki. Nokuru sidar kom Aki thar a ouart, ok drap Konginn, enn hafdi i burt med sier Kongs Dottr, ok giorer brudkaup til hennar. At thes-

*) al. *Hier byriar Sögunа af Yngvare Vidforla*

**) leg. *Sigrid hina storrada*

†) add. ok ††) leg. *Vanbodit*

Här börjas Sagan, om Ingwar den widtbereste, och hans Son Swen.

1. Cap.

Erik het en Konung, som styrde Swea Rike, och kalladés Erik Segersäll. Han ägde Sigrid Storråda, och skilde sig wid hänne för hännes otidiga Stormodighet skull; efter som hon war en mycket egensinnig Qwinna i alt, hwad hälst som föreföll. Han gaf hänne Göthaland; Och war deras Son Olof Swenske. Wid samme Tid rådde Håkan Jarl öfwer Norje, och hade många Barn; men om en hans Dotter, som het Öda, få wi snart något widare at berätta. Konung Erik hade ock en Dotter, hwars Namn likwäl intet är kunnigt. Til hänne friade en Swensk Höfding, som het Åke; Men Konungen tyckte det wara ett olikt Tilbud, at han skulle gifta sin Dotter til en så ringa Man, som intet något Hedersnamn hade. Hwaremot, når en Fylkeskonung östan ur Gardarike litet sedermera begärte hänne; Konungen fann för godt, at gifwa honom Mön i Wäld, och låta hänne med honom fara öster til Gardarike. Men det drögde intet länge, förr än Åke oförmodligen kom efter, drap denne Konung, och förde Kongsdottren åter med sig hem til Swea Rike, samt gjorde

A. C
960.
974.
985.
990.

theſſu radi bunduſt atta Hofdingiar med Aka. Og ſitia thar um hrid under reidi Kongs; thuiat Kongr villdi ecki beriaſt vid tha, edr giora ſo mikit mannſpell innan Landz a ſinum monnum. Thau Aki attu Son, er Eymundr het. Epter thetta bydr Aki Kongi ſættir fyrer thetta bradrædi. Kongr toc thui vel. Ok nu er ſo var komit, bidr Eirikr Kongr Audar, Dottr Hakonar Jarls ur Norigi. Var theim malum vel ſvarad; ok liet Jarl ſier tha thikia betra, ef hann lieti eigi naudmag ſinn ſitia jafnhatt ſier i Suithiod. Nu var konunni heitit, ok akuedinn brullaupſtefna. Ok nu fara ord af nyiu millum theirra Aka og Kongs. Ok bydr Aki Kongi ſialfdemi fyrer utan ſektir: ok ſættaſt at thui. Kongr byrſt nu vid brudkaupi ſinu: Og bydr til Hofdingium innan Lands: Ok nefnir fyrſtan til Aka, Mag ſinn, ok tha Hofdingia, er honum fylgdu.

Bröllop med hänne. Til detta Företagande hade åtta Höfdingar ſamſat ſig med Åke: och ſitta där någon Tid, oagtadt Konungens Wrede. Ty han wille icke ſlås med dem, eller inom Lands, på ſine egne Mån göra ſå ſtor Manſpillan. De nygifte ägde imedlertid uti ſit 991.
Äktenſkap en Son, ſom het Edmund. Hwareſter Åke tilböd Konungen Böter och Förlikning för denna ſin haſtiga Gärning; det Konungen wäl behagade. När nu härmed ſå wida war kommet, begärer Konung Erik, Öda, Håkan Jarls Dotter ut Norje til Husfru; och bleſ uppå ſamma Ärende wäl ſwaradt. Jarlen lät ſig likwäl tycka, at det wore bättre, om Konungen icke tillät ſin Mödmåg, eller den ſom twungit ſig til at blifwa deſs Måg, ſitta lika högt med ſig i Swea Rike. Dock bleſ Qwinnan läfwad, och Bröllopsdagen utſatt. Och ſke imellan Åke och Konungen nya Beſkickningar. Åke tilbjuder Konungen, utom Böter, et fullkomligt Själfdöme, eller Frihet at efter eget Behag döma i denna Sak; Och därmed wordo de förſonte. Konungen lagar ſig nu til Bröllops: och bjuder inländſke Höfdingar; men låter förſt och främſt kalla Åke, ſin Måg, och de Höfdingar, ſom följde honom.

2. Cap.

At anefndum deigi kom Hakon Jarl af Norigi til Suithiodar; ok verdr thar mikit fiolmenni at Uppſaulum. Thui at thar voro allir hinir beſtu Menn ur Suithiod.

2. Cap.

Nämnden Dag kom Håkan Jarl af Norje til Sweg Rike; 992.
Och blifwer en mycket ſtor Förſamling i Upſala; Ty där woro alle de förnämſte Mån utur Sweg Kån-

der

Thar voru marger skalar ok stofer, fyrir thui at thar voru marger Hofdingiar fiolmenner samankomner, tho at Aki væri fiolmennaztr, thegar leid Eirikr Kongr ok Hakon Jarl. Thui var Aka sa skali buinn er mestr var annar. Ecki var Dottir Kongs thar, nie Son theira; thuiat otruligt thotti vera bod Kongs. Nu sitia menn at bordi umbrid med mikilli gledi ok kæti. Aundverda veizluna hafdi Aki mikil vardhaulld a sier: enn thui minni, sem meir leid a brullaupit, thar til at ein nott var epter veizlunnar. Tha kemr Eirikr Kongr thar at theim aullum ovorum, ok drap tha alla atta Hofthingiana, er at motgangi hofdu verit vid Kong, ok einn veg Aka. Epter thetta leit veizluna: for Hakon Jarl til Norige, ok hver til sinna heim kyna. Thessi rad kenna sumer menn Hakoni Jarli; Enn sumer segia, at hann væri sialfr at drapi theirra. Nu kastar Kongr sinni eigu a allar jardi rok lausa fe that, er thair atta Hofthingiar hofdu att. Hann hafdi heim til sin Eymund ok Modr hans. Eymundr vegs upp med Kongi i godri virdingu, thar til at Eirikr Kongr andadizt. Sidan tok Olafr *) Rikit og hellt hinni somu virdingu vid

der. Där woro ock så många och store Salar tilredde, som många Höfdingar där folkrikt woro sammankomne; bland hwilke Åke likwäl war den manstarkaste, näst efter Konung Erik och Håkan Jarl. Ty blef för honom största Rumet tilredt. Men Konungens Dotter war icke med: ejhäller deras Son; efter som de tykte, at Konungens Bud icke wär nog at lita urpå. De närwarande sitta då någon tid til Bords med mycken Lust och Gamman. I Början af Gästbudet hade Åke mycken Bewakning af sit Folk omkring sig: men så mycket mindre, som det längre led på Högtiden, ända til en Natt efter Bröllopet. Då öfwerfaller dem Konung Erik, emot allas Förmodan, och dräper alle de åtta Höfdingar, som förr hade warit honom emot: samt Åke sammaleds. Och härmed slöts Bröllopet. Håkan Jarl for til Norje, samt hwar och en hem til sit. Somlige säga, at Han själf warit wid Mordet närwarande. Konungen tilägnar sig nu alle de Gårdar, och all den lösa Egendom, som de åtta Höfdingar hade ägt. Emund och deß Moder tog han hem til sig; och wäxer den unge Emund up hos sin Moderfader i god Wärdighet, til deß Konung Erik afsomnade. Sedan tog Olof wid Riket, och höll Emundi samma Wördning, som hans Fader gjort hade. Men när

994.

*) al. add. *Kongur*.

Eymund, sem Fadir hans hafdi giort. Enn er Eymundr var roskinn, tha mintizt hann harma sina, thuiat hann sa hvern dag sinar eigur fyrir augum sier: Ok thottizt suiptur allri sæmd; thuiat Kongur tok alla skatta af eignum hans.

Olafr Kongr atti Dottr er Ingigerdr het. Thau Eymundr unnuz micit *) fyrir frændsemi sakir; thuiat hun var vel at sier um alla hluti. Eymundr var mikill vexti, ok ramr at afli, ok hinn bezti riddari. Eymundr hugsar nu sitt mal, og *) thotti seinlig leidretting sinna harma, ok thotti betra at bida bradann dauda, enn lifa vid skemdir. Verdr nu that hans rad **), at tha er hann vard var vid, at XII. Menn af hird Kongs hofdu farit eptir skatti i thau herut ok riki, er Fadir hans hafdi att, tha fer hann med XII. Menn a thann skog, er leid theirra la kongs manna; Ok burduzt their thar; ok vard that hardr bardagi med theim. Thenna dag hinn sama for Ingigerdr epter theim skogi, ok fann tha alla liflatna, nema Eymund; ok var hann tho miok sar. Sidann liet hun leggia hann i vagn sinn, ok ok honum med sier, ok liet græda hann a laun.

Emund kom til År och Styrka, rå minte han sig sin Sorg; alldenstund han hwar dag såg sin Egendom för sina Ögon, och at Konungen tog all Skatten af hans Ägor. Han tyckte därföre at all hans Ära war honom likafult beröfwad.

Konung Olof hade en Dotter, ——— som het Ingegård. Hon och 1000. Emund älskade hwarandra, för sin Frendsämja skull, mycket högt; hälst hon i alla Stycken war wäl öfwad, och i alt mycket sedig. Emund war stor til Wäxten och stark til Krafter, samt en den bäste Riddare. Han eftersinnar nu sina Omständigheter: och tyckte, det han nästan länge tält sin Sorg ohämnad, utan någon Förfoning. Han skattar det bätre, at wänta en snar död, än lefwa et nesligt Lif: fattar således det Beslut, när han förnam, at tolf Konungens Hofmän farit at infordra Skatten af de Härad och Rike, som hans Fader hade ägt, at han jämwäl med tolf Män drager til en Skog, hwarigenom 1013. Wägen låg för Konungens Män: och slogs där med dem, så at en hård Strid wart dem imellan. Samme Dag for Ingegård efter dem til Skogen, och fann dem alle liflöse, utom Emund allena, som likwäl war mycket sår. Honom lät hon lägga uti sin Wagn, och förde honom med sig, samt lät hemligen läka honom. När Konung Olof fick dessa Tidningar, påböd han Ting och sakfälde

†) al. *unntuft mikit*
**) alii *og* non hab.
***) al. *rad hans.*

Enn tha er Olafr Kongr fra theſſi tidinde, kvaddi hann things, ok giordi Eimund ſekann ok utlægann ur ollu †) ſinu Riki. Ok er Eimundr var heill ordinn, tha ſeck Ingigerdr honum ſkip a laun; ok legzt hann i hernat: ok verdr gott til fiar ok manna.

fälde Emund, samt gjorde honom landsflygtig af alt sit Rike. När däremot Emund war helbregda worden, gaf Ingegärd honom Skepp i löndom; hwarmed han lade i Härnad, och blef mägtig både på Gods och Manskap.

3. Cap.

Nockurum vetrum ſithar bad ſa Kongr Ingigerdar, er Jarizleifr het, ok red fyrir Gardariki. Hun var honum gefinn; ok hun for auſtr med honum. Enn er Eymundur ſpurdi thau tidindi, tha fer hann auſtr thangat ok tekr Jarizleifr Kongr vel vid honum ok thau Ingigerdr; thui at tha var ofridr mikill i Garda Riki. Thui at Burizleifr, brodir Jarizleifs Kongs, geck a Rikit. Vid hann atti Eymundr V. bardaga; Enn i hinum ſidazta var Burizleifr handtekinn ok blindadr ok Færdr Kongi. Thar fek hann of fiar i gulli ok ſilfri ok margskonar gerſimum ok godum gripum. Tha ſendi Ingigerdr menn a fund Olafs Kongs Faudr ſins, ok beiddi at hann gæfi upp jardir thær, ſem Eymundr atti: Ok væri their ſattir helldr enn hann ætti hers von at honum; ok matti ſvo kalla, at that lof feingizt a thui mali. Var Eymundr i Holmgardi, ok hadi opt

3. Cap.

Några År efter detta, frias — de en Konung wid Namn 1017.
Jariſlaf, som regerade uti Gardarike, til Ingegärd. Hon blef honom gifwen, och for öfter ut med honom. Hwarom så snart Emund bliſwer underrättad, 1018
far ock han til denne östre kant: och bliſwer af Jariſlaf samt Ingegärd wäl emottagen; hälſt wid samme Tid en ſtor Ofrid war i Landet, för det at Buriſlaf, Konung Jariſlafs Broder efterſtod Riket. Med honom höll Emund fem Slagtningar; Dock blef Buriſlaf uti den ſidſta fången, och Ögonen på honom utſtungna, samt han i ſådant Tilſtånd förd til Konungen. Emund fick där ganska mycket Ägodelar i Guld och Silfwer, samt många slags Kostbarheter och ſtore Skatter. Ingegärd ſände då Män til Konung Olof, ſin Fader, och bad, at han wille lösgifwa de Gårdar, som Emund tilhörde, och häldre förlikas än något fiendtligt af honom förmo-

†) al. *aullu*

bardaga, ok hafde sigr i aullum ok vann aptr micit skattland under Konginn. Tha fysti Eimund at vitia eigna sinna: ok hefer mikit lid ok vel buit; thuiat hvorki skorti til fe ne vapn. Nu for Eymundr ur Garda Riki med mikilli sæmd ok virdingu af allri althydu, ok kemr nu til Svithiodar, ok sezt at Riki sinu ok eignum, ok bratt aflar hann sier Kvonfangs, ok fær rikismans dotti, ok gat hann vid henne einn son, er Ynguar het. Thetta fra Olaur Svia Kongr, at Eymundr var vid land kominn med miklu lidi ok nogum fiar hlut, ok hafdi sezt i thau Riki, er att hafdi Fadir hans, ok their atta Hofthingiar: ok thotti honum mikils um vert, enn treystizt tho eigi at at giora, thuiat hvern dag heyrer hann morg storræde fra Eymunde saugd; ok sitia nu hvorir um kyrt, thuiat hvorgi vill tilhnegia vid annann. Eymundr sitr nu i Riki sinu, skipar thui ok styrir, sem Kongar eru vaner, ok æxlar Riki sitt. Thuiat hann giordizt fiolmennr. Han let reisa sier havll mikla ok bua vegliga: Ok helldr thar bord hvern dag med miklu fiolmenni, thuiat hann hafdi marga Riddara ok nogan skipa her. Sitr hann nu umkyrt. Vex Ynguar nu upp heima med Fodr sinum, thar til at hann var niu vetra gamall. Tha bad Yngvar Fodr sinn at fara a fund Kongs ok da: Han måtte sig ju så yttra, at et godt Slut blefwe på denna Sak, och alla Fordringar å ömse Sidor eftergifna. Emund war imedlertid i Holmgård, och höll många Slagtningar, samt segrade altid, och återwann mycket Skattland under Konungen. Han fick nu Lust, at bese sina Ägor: och hade mycket samt wål berustadt folk, emedan honom hwarken Gods eller Wapn felades: for derföre ur Gardarike med mycken Heder och Wärdighet af all Allmogen: kommer til Swea Rike til baka: och sätter sig uti sit Rike och sin faste Egendom. Han tager sig sedan Hustru, och får en rik Mans Dotter, med hwilken han aflade en Son, som het Ingwar. Detta får Olof Swea Konung weta, at nämligen Emund war kommen til Lands med mycket Folk och nog Ägodelar, samt sig i det Rike nedsatt, som hans Fader och de åtta Höfdingar ägt hade: och tyckte han det wara mycket betydande; men tordes likwål intet göra därwid, emedan han hwar dag förnimmer många stora Bedrifter talas om Emund. Både sutto sålunda stilla, emedan ingendera wille gifwa den andre efter. Emund sitter nu i sit Rike, förordnar där och styrer, såsom Konungar äro wane, samt ökar det dymedelst, at han blifwer menstarkare. Han lät bygga sig en stor Sal, och honom härligen tilreda: och där håller han

Bord

annara Hofthingia i Suithiod. Hann leifer honum at fara, ok bio ferd hans med fæmd. Yngvar tok hialm Fodr sinn, er hann atti beztann. Hann var Gullrodinn ok sattr gimsteinum: Ok sverd gullbuit, ok margar; hafdi hann adrar gersimar. For Yngvar nu med fimtanda mann fra Fedr sinum; Ok voru aller theirra hestar bryniader, ok so their sielfer, ok skialldader, oh hofdu gyllta Hialma ok oll vopn gulli buin ok silfri. Ok vid so buit lid, fer hann austan epter Suithiod. Spyrzt nu vida til ferda hans; ok sækia Hoffhingiar vida imot honum, ok bioda honum til veizlu. Hann teckizt that; ok gefa their honum godar giafer, enn hann theim. Nu fer Yngvars frægd vida um Suithiod, ok kemr til eyrna Olafi Kongi. Hann atti thann Son, er Aunundr het, ok var hit vænzta mans efni, ok eigi fiarri jafnalldri Yngvar *). Hann bad Fodr sinn at fara a mot Yngvari frænda sinum ok fagna honum med fæmd; ok tha hann thad er hann bad, ok for i mot Yngvari med micilli fæmd; ok vard thar fagnadar fundr micill. Sidan fara their til Kongs fundar; ok gek hann i moti theim, ok fagnadi theim vel ok Yngvar, ok leider hann i höll sina, ok setti hann hit næsta sier, ok bad hann leingi

*) leg. *Yngvari.*

Bord hwar Dag med en stor Folkmängd, emedan han hade många Riddare och en tilräcklig Skepshår. På detta Wis sat **Emund** —— stilla, medan **Ingvar** wäxer 1025. up hema hos sin Fader, til deß han war nio år gamal. Då bad **Ingvar** sin Fader, at han måtte få besöka Konungen och andre Höfdingar i Swea Rike. Han tillåter honom fara: och tilredde hans Färd hederligen. **Ingwar** tog sin Faders Hiälm, den bäste, han ägde, som war med Guld inlagd och med lysande Stenar besatt. Han hade ock et Swärd med Guld beprydt, och deßutom många kostliga Ting. Sålunda for **Ingwar** med femton Män ifrån sin Fader; och woro alle deras Hästar Brynjade: så ock de sålfwe, som ock med Sköldar och förgylde Hjälmar förseedde woro, samt hade alla wapn med Guld och Silfwer utsmyckade. Med et så tilrustadt Följe for **Ingwar** östan igenom Swea Rike. Nu spörjes det wida om hans Färd, och många Höfdingar söka ifrån flere Orter til honom, och bjuda honom til Gästebuds: hwilket honom tyckes mycket wäl wara. De gifwa honom kostliga Skänker: och han dem tilbaka. Nu far **Ingwars** Rykte wida omkring Swea Rike, och kommer til Konung **Olofs** Öron. Han hade en Son benämd **Anund**, som war et det wackraste Mansämne, och icke längt ifrån jämnärig med **Ingwar**

med sier vera velkomen, ok allt hans foruneyti. Hann kvezt thar mundu dveliazt um hrid. Sidann ber hann fram tha gripi, sem fyrr var getit, hialminn, sverdit: ok mællti so: Thessar giafir sendir Fader minn thier til styrks fridar ok fastrar vinattu. Kongr tok thacksamliga vid gripunum, enn kvad Eimund eigi sier sendt hafa. Thar var Yngvar thann vettr allann, ok var best virdr allra manna af Kongi. At vori biozt Yngvar til heimferdar, ok Aunundr med honum. Tha gaf kongr Yngvari godann hest ok sodul gylltann, ok skip fagurt. Nu fer Yngvar ok Aunundr a burt med godu yfirlæti af Olafi Kongi, ok fara nu til Eymundar. Ok er their koma a bæ Eymundar, tha var honum sagt hverer komner voru; enn hann let eigi sem hann heyrdi. Nu koma their at hollinni; Ok villdi Aunundr af baki stiga, enn Yngvar bad tha rida i hollina Their giora svo, at their rida allt innar fyrir hasæti Eymundar. Hann heilsar theim vel, ok spyr tidinda, edr thui their dirfdizt at fara med svo miklum styr, at rida i holl hans. Tha svarar Yngvar: Tha ek kom til Olafs Kongs, geck hann moti mier med alla hird sina ok fagnadi mier vel ok virdugliga; enn thu villt nu aunga sæmd giora hans Syne, er hann sæker thik heim. Nu vittu at fyrir thetta reid eg i

war. Han bad sin Fader om Lof at fara emot Ingwar sin Frende, och med Heder undfägna honom. Han fick det han begärte, och for så Ingwar til Mötes med mycken Stät; hwaraf en stor Glädje uptom, när de åkades. Sedan följas de åt til Konungen: som själf gick imot dem och fägnade dem wäl: förde Ingwar in uti sin Sal, och satte honom näst intil sig. Han bad honom med hela sit Följe wara wälkommen, och i det längsta hos sig förblifwa. Hwartil Ingwar swarade, at han någon Tid där förblifwa wille: och frambär så de kostbara Saker, som redan äro omtalda, nämligen Hjälmen och Swärdet, tiltalande Konungen sålunda: Deßa Gåfwor sänder dig min Fader, til Frids Styrka, och en fast Wänskaps Tekn. Konungen tog med Tacksamhet emot Klenodierna; men sade det Emund icke sändt dem til honom. Här förblef nu Ingwar hela den Wiuter öfwer: och war framför alle af Konungen mäst ärad. Om Wären lagade sig Ingwar til Hemfärden, 1026. och Anund med honom. Då gaf Konungen Ingwar en god Häst med förgyld Sadel, och et skönt Skep. Nu fara Ingwar och Anund bort med mycken Wälwiljas Bewisning af Konung Olof, och ställa sin Kosa til Emund. När de kommo til Emunds By, eller det Ställe hwareft han mest wistades, blef det ho-

holl thina. Tha spratt Eymundr upp, ok tok Aunund i fang sier af heitinum, ok kysti hann, ok setti nidr, ok kvad alla skylldu honum thiona innan hallar. Sidann færdi Yngvar giafernar Faudr sinum, thær er hann sagdi, at Olafr Kongr hafdi sendt honum til fasts fridar, er that hestr ok saudull ok skip. Tha sagdi Eymundr at Olafr Kongr hafdi eigi honom sent; enn tho lofadi hann miog, at hann hafdi svo virdugligar giafer gefit Yngvari; Var Aunundr thar than vetr. At vori biozt hann heim at fara, ok Yngvar med honum. Tha gefur Eymundr Aunundi hauk, thann er Gulls litur var a fiodrum. Ok fara their burt vid svo buit, ok koma a fund Olafs Kongs; ok fagnar hann theim vel, ok verdr feigenn theira apturkomu. Tha færdi Aunundr honum Haukinn, ok kvad Eimund hafa hann sendann honum. Tha rodnadi Kongr, ok kvad, Eymund *) hafa matt nefna sic, tha hann gaf Haukinn, enn tho kann vera, at hann hafi that hugat. Nockuru sidar kallar hann til sin Aunund ok Yngvar, ok mælti: Nu skulu thit fara aptur, ok færa Eymundi that er eg gef honum: enn that er merki; thuiat eg hef eigi svo adrar dyrdligar giafer at gefa honum, sem thessi er. That fylgir thui, at sa mun jafnan sigr hafa, er that er fyrir borit;

*) add. *eigi* meo periculo.

honom snart berättat, hwilke som komne woro. Men han lâddes, som han det icke hörde. De komma ändteligen utanför Hoffalen: och wille Anund då stiga af sin Häst; men Ingwar bad honom rida in: som de ock gjorde: och redo ända fram til Emund, dår han satt uti Högsåtet. Han helsar dem wänligen, och spörjer, hwad Tidender de hade, eller huru de tordes med så mycket Buller rida in uti hans Sal. Ingwar swarar häruppå: Då jag kom til Konung Olof, gick han emot mig med alt sit Hoffolk, och fägnade mig wäl och wärdeliga; men du wil nu ingen Heder gjöra hans Son, når han dig uti dit Hem besöker. Nu må du weta, at jag därföre red in i din Hoffal. Då spratt Emund up: tog Anund af Hästen uti sin Famn: kyste honom, och satten neder: samt befalte alla inom Hoffalen at tjäna honom. Sedan framförde Ingwar Gåfworna: Hästen, Sadlen och Skepet, til sin Fader, och sade, at Konung Olof hade sändt dem honom, til en fast Frid. Emund swarade, at Konung Olof icke skickat dem til hans Tjänst; men berömde honom likwäl för det han gifwit Ingwar så kosteliga Gåfwor. Anund war där öfwer den Winter, tils om Wären: Då han lagade sig til at fara hem, och Ingwar med honom. Emund gifwer då Anund en Hök, som war

Ok skal thetta vera sattar merke vor a milli. Nu fara their aptr: ok færdu Eymundi merkit med vingiarnlegum ordum Kongs. Eymundr tok thacksamliga vid giof Kongsins, ok kvad tha skiött skylldu aptr fara, ok bioda Olafi Kongi til sin, ok mæla svo: Eymundr thion thinn bydr thier til veizlu med godvilia, ok kann thauck at thu farer. Their foru, ok fundu Olaf Kong, ok saugdu honum bod Eymundar. Tha vard Olafr Kongr hardla feiginn, ok for med miklu fiolmenni. Eymundr tok vel vid honum ok med mikilli sæmd; ok mæltu their til fastrar vinattu med sier, ok hielldu vel. Sidann for Kongr heim med godum giofum; ok var Yngvar jafnan med Kongi, thui at hann unni honum eigi minna, enn sinum syni. Yngvar var mikill madr vexti: væn, ok sterkr, ok biartlitadr, vitr ok malsniallr, milldr ok storgiofull vid sina vini, enn grimmr vid sina ovini, kurteis, ok hinn hradligzsti i ollu vidbragdi: so sem vitrer menn hafa honum tiljafnat, um atgiorfi, vid Styrbiorn Frænda sinn, edr Olaf Kong Tryggvason, sem frægazstr madr hefer verit ok mun vera a nordur laundum, um alldr ok æfi, bædi fyrir Gudi ok monnum

gullfärgad på Fjädrarna; och, nät alt war färdigt, fara de sin kos, och komma til Konung Olof, som sägnar dem mål, och glädes öfwer deras återkomst. Anund öfwerlemnade strax Höken til sin Fader, och sade, at Emund sändt honom densamme. Konungen rodnade därwid och sade, at Emund icke måtte hafwa nämnt sig, då han gaf honom Höken, fastän det mål kunde wara, at han det ämnat. Något därester kallar Konung Olof, Anund och Ingwar til sig, och sade: Nu skolen J fara tilbaka, och föra det til Emund, som jag gifwer honom: hwilket är en Fana; emedan jag äljest inga så kostliga Skänker hafwer at gifwa honom, som denna är. Hänne medföljer den Egenskap, at han altid mände bekomma Seger, som hon bäres före: och skal detta wara et Försoningstekn oß imellan. De fara nu tilbaka, förande Fanan til Emund, tillika med Konungens wängiriga Ord. Emund tog med tacksamhet emot Konungens Gåfwa: och utlät sig, det de snarliga skulle återresa för at bjuda Konung Olof til sig, samt honom med sådana Ord tiltala: Emund din Tjänare bjuder dig med Godwilja til Gästebud, och ur tager för en Ynnest, at du besöker honom. De foro, och funno Konung Olof, samt sade honom det, som dem af Emund war anbefalt. Konung Olof blef öfwer detta Budskap mycket glad: och for med et talrikt Följe åstad. Emund tog mål och med myc-

ken

ken Heders Bewisning emot honom; Hwaruppå de tilsade hwar annan en beständig Wänskap, samt roade sig med angenäma Samtal på det aldrabästa. Sedan for Konungen hem med goda Gästwor. Och war Ingwar alt jämt hos honom; emedan Konungen intet mindre godt unte honom, än sin egen Son. Ingwar war en ansenlig och stor Man: wacker, stark, och hwithyad: förständig och måltalig: mild och frikostig emot sine Wänner, men grym emot sine Owänner: artig i Sällskap, och mäst rädig i alla förefallande Wärf; såsom förständige Män hafwa honom uti deß Upförande liknat wid Styrbiörn, hans Frände, eller Konung Olof Tryggwason, som warit, och lärer blifwa, den berömligaste Man i Norrlanden, i all Tid och Ålder, både för Gud och Människor.

4. Cap.

Tha er their Frændr voru frum vaxta, Aunundr ok Yngvar, var su thiod i missætti vid Olaf Kong, er Seimgaler heita: ok hofdu ecci skatt goldit um hrid. Tha sendi Olafr Kongr Aunund og Yngvar med thrimr Skipum, at heimta skatt. Koma their vid Land, ok stefna Thing vid Landzmenn; ok heimtu thar skatt af Kongi theira. Syndi Yngvar thar mykla atgiorfi i sinni m[illegible]illd; svo at Kongi, ok mogum adrum Hofdingium, syndizt ecki annat rad, enn giallda skattinn, sem til var kallat, fyrir utann III. Hofdingia, tha er æ*) villdu fylgia Kongs radi: ok bonnudu at giallda skattin, ok drogu lid samann. Enn er Kongrinn heyrdi theirra tiltekiur, bad hann tha Aunund ok Yngvar beriazt vid tha; ok feck theim lid. Their baur-

*) leg. *eigi*

4. Cap.

När deße Fränder, Anund och Ingwar, woro upwäxte, war et Folkslag, som kallas Semgaller, med Konung Olof uti Mißhällighet: och hade en Tid icke betalt någon Skatt. Konung Olof sände därföre Anund och Ingwar med tre Skep at uphämta Skatter af detta Folk. De komma til Lands: stämma Allmogen til Tings: och upbora där Skatt af deras Konung. Ingwar wiste wid detta Tilfälle mycken Tiltagsenhet uti sin Wältalighet; så at Konungen och många andre Höfdingar intet annat Råd hade, än at betala Skatten, som påbuden war. Dock woro tre Höfdingar som intet wille efterfölja Konungens Beslut, utan wägrade sig at betala de fordrade utskylder, samt drogo Folk tilhopa. När Konungen detta deras Förehafwande förnam, bad han Anund och Ingwar slåß med dem, och fick dem därtil Manskap.

duzt; ok vard thar mikit mannfall, adr their flydu Hofdingiarner. I theim flotta var sa tecinn, er mest hafdi moti stadit, at skattinn skylldi giallda; ok sestu their hann upp: enn II. kuomuzt undann. Their toku thar miklar eigur at herfangi, ok heimtu ut skatta alla, ok fara vid svo buit aptr til fundar vid Olaf Kong.: ok færdu honum mikin fiarhlut i gulli ok silfri ok godum gripum. Ok hafdi mikit aukizt virding Yngvars i thessi ferd; svo at Kongr setti hann yfer adra Hofdingia i Suithiod. Yngvar tok sier frillu, ok gat vid henni son, thann er Sveinn het. Med thessi virdingu var Yngvar med Olafi Kongi, thar til at hann var XX. Tha ogladdizt hann so, at hann kvad alldri ord fra munni. A thui thotti Kongi mikit mein, ok spyr hvat vellðr? Yngvar svarar: Ef thier thykir mein at ogledi minni, ok thu villt mier so vel, sem thu lætr, tha gef mier Kongs nafn med tign. Kongr svarar: Hveria hluti adrá, sem thu beidir, i tign edr fiarhlutum, mun ek giora: enn thetta ma ek eigi; thuiat ek er eigi vitrari vorum frændum: ok eigi kann ek betr, ok *) vorer fyrri frændr. Thessi hlutr vard theim til sundr thyckis. Thuiat Yngvar bad jafnann Kongs nafns, ok tek eigi.

*) alii *enn*

De slogos: och blef där et stort Nederlag, förr än dese Höfdingar begåfwo sig uppå Flygten. De flyende förföljdes; och blef den, som mäst warit emot Skattens utläggning, fången, samt på Stället uphängd; Men de andre två undkommo. Fosterbröderne fingo här många Ägodelar och godt Byte, samt utkräfde all Skatten, som återstod: och foro så wäl belastade hem til Konung Olof, med mycken Egendom uti Guld, Silfwer, och dyrbara Saker. **Ingwars** Beröm och Högagtning hade mycket tilwäxt i denna Färd; så at Konungen satte honom öfwer andre Höfdingar i Swea Rike. **Ingwar** tog sig Frilla, och aflade med hänne en Son, som het Swen: och war med denna Wärdighet hos Konung **Olof**, til deß han fylt sina tjugu År. Då blef han så misnögd och oglad, at han talte aldrig et Ord utur sin Mund. Konungen tyckte det mycken Skada wara, och spör, hwad Orsaken därtil wore? **Ingwar** swarar: Om dig tyckes min Olust wara til Mens, och du wil mig så wäl, som du låts; så gif mig Konungs Namn och Höghet. Konungen swarade: Hwad Gåfwa, du annars begärer, til Hedersnamn eller Ägodelar, wil jag gärna gifwa dig; Men detta kan jag intet, emedan jag icke är förståndigare, än wåre Fränder, ejhäller mera til-

tiltror mig at uträtta, án andre uti hwilkom denna Sak til stor Oenighet deß mindre anhölt Ingwar beständigt

wår Slägt för mig gjort hafwa; och Söndring ländt hafwer. Icke om Konungsnamn; men fick det icke.

5. Cap.

Tha biozt Yngvar ur landi, at leita sier utlenzt Rikis: ok valdi sier lid ur landi, ok thriatigi skipa, aull alskiput. Thetta fra nu Olafr Kongr, at Yngvar var ferdar buinn, ok sendi menn a sund Ingvars, ok bad hann dveliazt ok thiggia Kongs Nafn. Yngvar kvadz that mundu thegit hafa, ef thess hefdi fyrr kostr verit: En kvezt nu buinn at sigla, thegar byr getr. Liltu sidar sigldi Yngvar ur Suithiod med XXX. skipa; ok logdu eigi fyrr seglinn, enn their kvomu i Garda Riki. Ok tok Jarisleifr Kongr vid honum med mikilli sæmd. Thar var Yngvar III. vetr, ok nam thar margar tungr at tala. Hann heyrer umrædu a thui, at III. ar fiellu austan um Garda Riki: Ok var su mest, sem i midit var. Tha for Yngvar vida um austr Riki, ok fretti, ef nockur Madr visi, hvadann su a fielli; en engi kunni that at segia. Tha bio Yngvar ferd sina ur Garda Riki; Ok ætladi at reyna ok kanna leingd ar thessarar. Hann liet Biskop vigia sier boliarn ok tinnu. Fiorer menn eru nefnder med Yngvari til ferdar: Hialmvigi, ok Soti, Ketil, er kalladr var Garda-Ketill; Hann

5. Cap.

Då lagade sig Ingwar ur Landet, för at söka sig et Rike utländes: och walde sig Folk til Följeslagare; så at han wid sin Afresa hade trettio Skep, alla med full Besättning. När Konung Olof får weta, at Ingwar sålunda war resefärdig, sände han Män til honom, och bad, at han wille blifwa qwar i Landet, samt ändteligen emottaga Konungsnamn. Ingwar swarade, at han det gärna gjort, om det förr kunnat árhållas; men nu wore han färdig at segla, så snart Winden medgifwa wille. Han seglade således ur Swea Rike med tretio Fartyg, och fällde intet Seglen, förr án de kommo i Gardarike; hwareft Konung Jariflaf honom mycket hederligen emottog. Där war nu Ingwar i tre Wintrar, och lärde sig tala många Språk. Han hörer därom en Berättelse wara, at tre Floder flöto öftan om Gardarike, och at den medlerfta war tillika den störfta: reste därföre wida om Österrike och förhörde, om någon Man wißte, hwadan denna Å fölle. Men ingen kunde det säga. Ingwar anfiälte likafullt fin Färd ur Gardarike, och tänkte med eget Förfök göra fig kun-

1036. 1037. 1038. 1039.

var Islenzkr: ok Valldimar. Eptir that helldu their i ana med XXX skipa; Ok snyr Yngvar stausnum i austr, ok lagdi Rigt vid, at eingi skylde a land ganga, utan hans leyfi. Enn ef nockur færi, tha skylldi sa lata haund edr fôt. Madr skyldi vaka um nott a hverju skipi. Tha er their hofdu farit nockura hrid epter anni, er fra thui sagt, at Ketill atti vord at hallda eina nótt: Ok thotti honum langt, tha er althydann svaf. Ok foruitnadi hann a land at ganga, at siazt um; ok var gengit lengra, enn hann ætladi. Hann nam stadar, ok hlyddizt um. Hann sa framm fyrer sig Hus eitt hatt, ok geck thangat til, ok inn i husit. Ok thar sa han silfr-ketil yfer elldi, ok thotti that undarligt. Hann tok ketilinn, ok rann a leid til skipa. Ok er hann hafdi farit um hrid, sa hann a bac sier ogurligann Risa hlaupa epter ser. Ketill gæddi tha ferdinni *); ok dro tho samann med theim. Han setr nidr ketilinn, ok tok ur haudduna, ok hleypr tha sem hann ma, ok sier tho aptr stundum. Hann sier, at Risinn nemr stadar, er hann kemr at katlinum. Gengr hann stundum at honum, en stundum fra: Tok tho upp lokfins ketilinn, ok geck nig, huru lång denna Å wore. En Biskop lät han wiga Boljärn, d: å. signa et Stål, och Flinta åt sig; och åro fyra Män nämnde, som på denna Färd woro Ingwar följagtige: Hjalmwige och Sote: Kettil, som kallades Gardakittil, en Isländare, och Waldemar. De hålla nu med tretio Skep i Ån: och lät Ingwar wända Stammarne i Öster, samt förböd wid Straff, at ingen, utan hans Lof, skulle drista sig gå i Land: och om någon deß utom fore, skulle han mista Hand eller Fot; En Man skulle uppå hwart och et Skep waka. När de någon Tid farit ända utföre, är därom berättadt, at Kettil en Natt skulle hålla Wård: då han tyckt Tiden blifwa honom lång, medan alt Folket säf; hwarföre han blifwit förmeten at gå i Land och se sig om: gående därmed längre, än han sig föresatt. Han stadnade ändteligen, och lyddes omkring, samt blef i det samma warse et högt Hus fram för sig. Dit gick han, och in i Huset; hwarest han såg en Silfkettel stå på Elden: som honom nog underligt föreföll. Han tog Kettelen, och sprang därmed samme Wäg, som han kommit från Skepen. När han någon tid så farit til Wägs, såg han bak efter sig en hiskelig Rese, löpande til at hinna honom. Kettil skyndade då sin Färd; men de kommo hwarannan likwäl alt närmare och närmare. Han sät-

*) forte *gradde tha ferdina*. Sed *giada*, augere. H. Kr. p. 270. Vilk. 381, 383. Samf. I. p. 10.

til Huſſins; enn Garda-Ketill geck til ſkipa, ok braut ſundr, ok lagdi i ſôta kiſtu ſina. Enn um morguninn, er menn voknudu ok gengu a land, tha lau menn ſlod liggia fra ſkipunum, thuiat daugg hafdi fallit: ok ſogdu Yngvari. Hann bad Ketil ſegia, ef hann hefdi thar farit; thuiat hann kvad aungvann annann til: ok kvezt, eigi mundu drepa hann, ef hann ſagdi hit ſanna til. Hann ſagdi, ok bad ſier liknar fyrir ohlydni, ok ſyndi honum haudduna. Yngvar bad hann eigi optar ſvo giora; ok ſættuzt at thui. Sidann ſigldu their marga daga, ok um morg herut, ok thar til, at their ſau annann ſid ok lit a dyrum. Ok af thui ſkildu their, at their fiarlægduzt ſin herut edr laund. Einn aptann ſâu their langt fra ſier, ſem halft tungl ſtædi a Jordunni. Um nottina epter hellt Valdimar vord. Hann geingr a land, a leit theſſ ſtadar, er their hautdu ſed. Hann kom at, thar ſem upphæd var fyrir honum, ſu er gulls litr var a: ok ſa hann hvat thui olli; thuiat thar var allt thakit ormum. Enn fyrer thui, at their ſvouo, tha retti hann ſpiot ſkepti ſitt thar til, ſem einn gullhringr var, ok dro hann at ſier. Tha vaknadi einn Yrmlingr, ok vakti ſa thegar àdra hia ſier, unnz Jakulus var vaktr.

ſätter därföre Ketteln på Marken: tager Handtagen utur, och löper ſedan det meſta han förmår; men ſer ſig likwäl ſtundom tilbaka: Då han ändteligen märker, huru Reſen ſtadnar, när han kommer til Ketteln: går nu til, och nu åter ifrån honom, men tager honom omſider up, och går til Huſet; men **Garda-Kettil** gick til Skepen, och bröt ſönder Handtagen, ſamt lade dem uti ſin Klädeskiſta. När Skepsfolket om Morgonen waknade, och gingo i Land, ſågo de Fjät ligga från Skepen, efter ſom Dagg hade fallit om Natten, och ſade det til **Ingwar**. Han befalte, utan at tiltala någon annan, **Kettil** ſäga, om han där farit fram, ſamt låfwade, om han rent ut bekände Sanningen, at han icke därföre wille dräpa honom. **Kettil** ſade då hela Förloppet, och bad om Näd, och Miſkundſamhet öfwer ſin Olydnad, ſamt wiſte honom Handgreparne. **Ingwar** bad honom icke oftare ſå göra: och därmed woro de förlikte. Sedan ſeglade de många dagar och kringom många Härader, til deß de ſågo annan Åtbörd och Färg på Djuren: och däraf kunde de förnimma, at de långt ifrån ſina Härad och Land woro komne. En Afton ſågo de långt ifrån ſig, ſåſom en Halfmåne ſtå på Jorden: och följande natten höll **Waldemar** Wagt. Han går i Land, och wiker ditåt, ſom de detta hade ſedt, ſamt finner en Gullfärgad Upphög-

Tha skundar Voldimar til skipa, ok sagdi Yngvari hit sanna allt. Nu bad Yngvar Menn vid buazt orminum, ok leggia skipunum til annarar hafnar, um thvera ána; Ok so giora their. Sidann sea their hrædiligann dreka fliuga thangat yfer ána. Marger saluzt fyrir hrædzlu saker. Ok er Jakulus kom yfer skip that, sem prestar tveir styrdu, tha spio hann so eitre, at bædi tynduzt skip ok Menn. Sidann flo hann aptr, yfer thvera ána, til sina staudva. Sidann fer Yngvar marga daga epter anni. Tha hofuzt upp borger, ok storar bygder; ok tha sea their agæta borg. Han var gior af hvitum marmara steinum. Enn er their nalguduzt borgina, tha sau their mikinn fiolda kvenna ok karlmanna. Theim thotti mikils um vert fegurd tha, sem thar var, ok kvenna kurteisi. Thuiat marger voru agætligar synum; tho bar ein af aullum, bædi fyrir bunadar saker, ok fegurdar. Su hin verduliga kona teiknadi theim Yngvari, at their sækti fund hennar. Tha geck Yngvar af skipi. ok a fund theirrar hinnar tigugligu konu. Hun spurdi, hverir their væri, edr hvert their giordizt? enn Yngvar svarar aungu; thuiat hann vilidi freista, et hun kynne fleire tungr at tala. Ok so reyndizt, at hun kunni at tala Romverska, högning framför sig: blifwer ock snart Orsaken därtil warse; emedan samma Ställe war alt öfwer med Ormar betäckt. Och alldenstund de såfwo, räckte han sit Spjutskaft efter en Gullring, och drog honom til sig. Då waknade en Ormunge, och wäckte så andre bredewid sig, til deß ock Jakulus eller störste Ormen blef upwäckd. Däruppå skyndar Waldemar til Skeppen, och sade Ingwar Sanningen af altsamman. Nu böd Ingwar Manskap laga sig til emot Ormen, och med Farttygen lägga til en annan Hamn twärt öfwer Ån. Det gjorde de; och blifwa sedan warse en förfärlig Drake komma flygande til dem öfwer Ån. Många gömde sig af Räddhoga. Och när Jakulus kom öfwer et Skepp, som två Prester styrde, sprutade han så mycket Etter, at både Skepp och Män förgingos. Sedan flög han twärt öfwer Ån til sina Ställen igen. Ingwar far här efter många Dagar utföre Ån, til deß Borgar och stora Bygder uphofwos, samt en förnämlig Borg i synnerhet märkes. Han war bygd af hwita Marmorstenar. Och när de kommo honom närmare, sågo de en stor Myckenhet af Qwinnor och Karlar. Dem tyckte den Fägring, och Qwinnors Behagelighet, som där war, wara mycket wärd. Ty många woro förträffliga at se uppå; dock war en ibland

alla

thyverſku, donſku ok girzſku, ok margar adrar, er geingu um auſtur veg. Enn er Yngvar ſkildi hana theſſar tungr mæla; tha ſagdi hann henni nafn ſitt: ok ſpurdi tha hana at nafni, ok hverrar tignar hun væri? Eg heita Silkeſif ſagdi hun, ok em ek Drottning theſſa lands ok Rikis. Tha baud hun Yngvari til borgar med ſier, ok aullu lidi hans. Hann tha thad. Enn borgarmenn toku ſkip theirra, med aullum reida, ok baru upp under borgina. Yngvar bio eina haull aullu lidi ſinu, ok lukti hana vannliga; thuiat fullt var med blotſkap allt um hverfis. Yngvar bad tha vid varazt allt ſamneyti heydinna manna; ok ollum Konum, bannadi hann at koma i ſina haull, utann Drottningu. Nockurer menn gafu litinn gaum at hans mali; ok let hann tha drepa. Ok ſidann treyztizt eingi at briota that er hann baud. Thann vetr var Yngvar thar i godu yferlæti. Thuiat Drottning ſat hvern dag a tali vid hann, ok hennar ſpekingar. Ok ſagdi Yngvar henni af almætti Guds; ok fiell henni vel i ſkap ſu trua. So unni hun mikit Yngvari, at hun baud honum at eignazt allt rikit ok Koongs nafn; ok ſielfa ſig gaf hun at lyktum i hans valld, ef hann villdi thar ſtadfeſtaſt. Enn hann qvezt, fyſt vilia rannſaka alla utmärkd, icke mindre igenom ſin Klädnad, än Skönhet. Detta förnäma Fruntimmer gaf Ingwars Följe Tekn, at de mätte komma til hänne, och då gick Ingwar af ſit Skep, för at beſöka denna Prinſeßa. Hon frågade, hwad för Folk de woro, eller hwart de ärnade ſig; Men Ingwar ſwarar intet. Ty han wille freſta, om hon kunde tala flera Språk: och röntes då, at hon kunde tala Latin, Tyſka, Danſka och Greekiſka, utom många andra, ſom i Oſterländerna då brukliga woro. När Ingwar förnam, at hon kunde deßa Tungomål; ſade han hänne ſit Namn: och ſporde hänne, hwad hon het, och hwad Hederstitel hon hade? Hon ſwarade: Jag heter Silkeſif: och är jag detta Lands och Rikes Drottning. Därefter bød hon Ingwar in til Borgen med ſig, och ſämwäl alt hans Folk. Han nyttjade hännes Tilbud: och Stadsboerne togo deras Skep med alt Tilbehör, och buro up under Borgen. Ingwar lät tilreda en ſtor Sal för alt ſit Folk, och tilſlöt honom mycket wäl, emedan det alt omkring war fullt med Afgudar. Ingwar bad dem agta ſig för alt Samwiſt med hedne Män: och förböd alla Qwinnor, utom Drottningen, komma i ſin Boning. Några hans Män gäfwo liten Agt på hans Tal; men dem lät han dräpa: och ſedan wägade ingen bryta hans Bud emot. En

leingd arinnar ok thiggia thennan koſt ſidann. Tha er voradi, biozt Yngvar brott, enn bad Drottningu heila ſitia med ſinu folki. Yngvar for thar til epter anni, at han kemr at foſſi miklum ok thraungum gliufrum. Tha voru hafir hamrar; ſo at their drogu upp i feſtum ſkip ſin. Sidann drogu their thau aptr a ána, ok foru ſo leingi, at their urdu vid ecki varir. En er a leid ſumarit, ſäu their fiolda ſkipa roa i môt ſier. Thau voru aull kringlott, ok umhverfiſſárar fyrir bordum. Their laugdu ſo i môt, at Yngvar atti einſkis koſt, nema bida i ſtad. Thuiat ſo foro ſkip theirra, ſem fugl flygi. Enn adr enn their funduzt, reis einn madr upp ur theſſu lidi: ſu var ſkryddr kongs ſkruda, ok mællti margar tungr. Yngvar thagdi vid. Tha mælti hann nockur ord a gridzſku. Yngvar ſkildi, at hann het Julfr; ok var ur borginni Hieliopolim. Ok er Kongr viſſi nafn Yngvars, ok hvadann hann var kominn; edr hvert hann giordizt at fara; tha baud hann honum med ſier, til ſinar borgar, veter langt. Yngvar let ſier eigi hæfa at dveliazt, ok neitadi. Kongr ſkylldi hann tha til thar viſtar than vetr. Yngvar kvad, ſo vera ſkylldu. Tha foru their til med lid ſitt til hafnar, ok

Winter war Ingwar på detta Ställe: och blef där wäl undfägnad. Drottningen och hännes förnämſte Rådgifware ſuto hwar dag med honom til Tals; och ſade hwardera den andre många Tidender; Men ſtändigt talte Ingwar til hänne om Guds Allmagt: och föll hans Tro hänne wäl uti Sinnet. Hon unte Ingwar ſå godt, at hon tilböd honom bliſwa rådande öfwer alt ſit Rike med Konungsnamn: och gaf ſig ſlutligen ſjälf uti hans Wäld, om han därwid wille bliſwa ſtadfäſtad. Men han ſade, at han förſt wille fara Ån igenom, til deß han kunde weta huru lång hon wore, och ſedermera utbedja ſig få njuta detta Tilbud til godo. När det led emot Wären, lagade ſig Ingwar bort, och bad Drottningen med ſit Folk wäl lefwa. Ingwar for då Ån utföre, til deß han kom til en ſtor Forß och trånga Bergsklyftor. Där woro ſå höga Klippor, at de med Tåg måſte uppdraga Fartygen och ſedan åter draga dem uti Ån tilbaka, för at fortſätta ſin Reſa. Länge ſågo de intet; men wid Slutet af Sommaren ſe de många Skep ro emot ſig. De woro alla runda, och öfwer alt, ikring Borden, med Årar beſatta: ſamt lade ſå emot wäre Reſande, at Ingwar ingen annan Utwäg hade, än at fatta Ständ och afbida deras Ankomſt; emedan 1040.

de

ganga a land ok til borgarinnar. Ok er theim vard aptr litit, sau their, at borgar menn baru skip theirra a herdum sier upp under borgina, thar er læsa matti. Thar sau their um aull stræti mikinn blotskap. Yngvar bad sina menn vera bænrækna ok trufasta. Eina haull gaf Julfr theim. Ok thann vetr geymdi Yngvar so sina menn, at eingi spilltizt, af Kvenna vidskiptum, edr audrum heidnum domi. Enn tha er their foru naudsynia sinna, gengu their alvopnader, ok læstu haullina a medann. Engi madr skylldi tha inn koma, nema Kongr. Han sat hvern dag a tali vid Yngvar. Ok sagdi hver theirra audrum maurg tidindi ur sinu landi, ny edr forn. Yngvar spurdi, ef hann vissi, hvadann áa su fiell. En Julfr kvezt that vita med sannleik, at hun fiell ur uppsprettu theirri, er ver kaullum lindibellti: thadann fellr ok aunr til raudahafs. Ok er thar mikill svelgr, sa er gapi er kalladr. A milli siofar ok arinnar er nes that, er Siggeum heiter. Ainn fellr skamt, adr hun fellr af biargi i rauda haf. Ok kaullum ver thar enda heims. Enn i thessi ainni, er thu hefer farit epter, liggia uti illgiorda menn a storum skipum, ok hafa aull skipinn hulinn reyri, so at menn hyggia that eyar, ok hafa

de foro så fort, som Fogel flyger i Luften. Men förr än de råkades reser sig en Man up of detta Folk, som war med Konglig Skrud beprydd, och talte många Språk. Ingwar teg därwid stilla, til deß han ändteligen framkom med några Erekiska Ord; hwaraf Ingwar förnam, at han het Julfr, och war ur Staden Heliopolis. När Konungen åter fick weta Ingwars Namn, och hwadan han war kommen, samt hwart han ärnade sig fara, bød han honom med sig til sin Stad och Borg, at där öfwerwintra. Ingwar låtßade såsom det icke anstode honom at dwäljas där, och nekade. Dock emedan Konungen widare nödgade honom at blifwa hos sig öfwer Wintren, lät Ingwar sig behaga, och sade at så ske skulle. De foro då med alt sit Folk til Hamns: gå i Land, och til Borgen: och när de litet däreefter se sig tilbaka, blifwa de warse, huru Borgmännerne buro deras Skep på sina Skuldror up under Borgen, för at där förwara dem. De sägo här mycket afguderi på alla Gator: och bad Ingwar därföre sine Män wara uti Bönen framhärdande och trofaste. Julfr gaf dem et stort Härberge: Och bewarade Ingwar denne Winter så sina Män, at ingen förlorades, antingen af Qwinno-Beblandelse, eller annan Hedendom. E-

allz konar vopn ok skotelld; ok meir eyda their monnum med elldi enn vopnum. Enn borgar monnum thotti Kongr sinn enskis ga, thess er their thurftu, fyrir Yngvari: ok heituduzt, at reka hann af Rikinu, enn taka sier annann Kong. Ok er Yngvar heyrdi thetta, bad han Kong giora vilia liids sins. Hann giordi so. Kongr bad Yngvar, at hann veitti honum lid, at beriazt vid brodr sinn. Hann var theirra mattkari: ok veitti mikinn ojafnad brodr sinum. Yngvar het lidveizlu, er hann færi eptr.

när de foro sina Nödwändighets-Ärender, gingo de med fulla Wapn, och läste imedlertid igen Rummet, hwaruti då ingen, utom Konungen, fick inkomma. Han satt hwar dag til Tals med **Ingwar**: och sade de hwarannan många nya och gamla Tidender, som sig i hwarsderas Land tildragit. **Ingwar** frågade, om han wiste hwadan denna Å fölle; hwartil Julfr swarade sig i Sanning weta, at hon komme från det Ursprung, som wi Watnbälte kalle d. å. et Haf emellan flera Länder: dädan faller ock en annan Å til röda Hafwet; hwarest et stort Swälg är, som kallas Gap. Imellan Sjön och Siggeum. Ån flyter intet lång Wäg, förr än hon af Bergen faller i röda Hafwet; och kalle wi det Wärldens Ände. I denna Å, som du farit utföre, ligga Röfware på stora Skep, och hafwa alla Skepen med Nör betäkta, så at man intet kan weta annat, än de äro Oar, hafwandes därtil all slags Wapn och Skjutteld. Dock öda de mera Folk med Eld, än annan Krigsredskap. Men under alt detta tyckte Stadsboerne, at deras Konung intet skötte stort om hwad dem angick, medan han sin Tid uti **Ingwars** Sällskap förnötte: och hotade därföre at drifwa honom från Riket och taga sig en annan Konung. När **Ingwar** detta hörde, bad han Konungen göra sit Folk til Wiljes; som han ock giorde. Konungen bad **Ingwar** tilbaka, at han måtte lemna honom Folk til at slåss med emot sin Broder, som äljest war hans Öfwerman, och därföre gjort honom mycken oförrätt. **Ingwar** läfwade Konungen den Undsättning med Folk, som han såluuda åstundade, när han komme tilbaka.

6. Cap.

At lidnum vetri helldr Yngvar lidi sinu aullu heilu ur Riki

6. Cap.

När Wintren war förliden, förer **Ingwar** alt sit 1041. Folk,

Julfs. Ok er their hofdu farit um ſtund, komu their at foſſi einum miklum. Af honum ſtod ſtormr ſo mikill, at their urdu at landi at leggia. Enn er their kvomu at landi, ſau their ſpor ogurligs riſa. That var atta feta langt. Thar voru ſo hafer hamrar, at their mattu eigi i feſtum uppdraga ſkipinn. Their laugdu fram med biorgunum ſkipum ſinum, thar ſem af ſveif ánni ok ſtrauminum. Var thar hlid litit a biorgunum. Ok gengu their thar a land. Ok var thar ſlettlent ok blaulent. Yngvar bad tha fella vid, ok giora graptôl. Ok ſo giordu their: toku ſidann at graſta: en mælltu dypt ok breidd dikisſinns, thadan fra er ainn ſkylldi a hlaupa. At theſſu voru their, ſo at manudum ſkipti, adr their mattu thar ſkipum fara. Ok er their hofdu lengi farit, ſau their hus eit ok hrædiligann riſa hia, ſo illigann, at their hugdu at fiandinn være. Their urdu miog hrædder, ok badu Gud ſier miſkunar. Tha bad Yngvar Hialmviga ſyngia ſalma Gudi til dyrdar; thuiat hann var Klerkr godr: ok hetu ſex dægra faaſtu med bænahalldi. Sidann geck riſinn brot fra huſinu annann veg med anni. Enn er hann var burtu, tha gengu their til huſins, ok ſau thar ramligt virki. Ok er their gengu i huſit, ſau their at einn ſtolpi hellt thui upp; hann

Folk, friſkt och ſundt, ur Julfs Rike. Och när de farit någon Tid, kommo de til en ſtor Forß, hwariſrån Watnet ſå häftigt fruſade, at de måſte lägga til Lands. När de kommo intil Landet, ſågo de Spår efter en ofantelig Jätte, ſom war åtta Fot långt. Där woro ſå höga Klippor, at de upför dem med Repen icke kunde updraga ſine Farkoſtar. De lade därföre Skepen intil Berg, hwareſt Ån och Strömen ſaktades, ſamt en liten Öpning war imellan Bergen. Där ſtiga de i Land, och finna marken wara både ſlät och blöt. Ingwar lät då fälla Skog och göra Redſkap at gräfwa med; hwarefter hans Folk ſtälfwa Arbetet begynte. De mälte Djupet och Bredden af det Dike, genom hwilket Ån nu ſkulle ledas: och woro med deß Fullbordan några Månader ſyſelſatte, förr än de med Skepen däruti kunde framfara. När de ſedermera länge farit, ſågo de et faſt Hus, och en ſå förfärlig ſamt illſk Reſe därwid, at de tänkte det wara Fanen ſjälf. De wordo mycket rädde, och bådo Gud wara ſig nådelig. Ingwar bad ock Hjälmwige ſiunga Salmer til Guds Heder, emedan han war en god Klerk: och alt Folket utläſwade en ſex dagars Faſta med Framhärdande i Bön och Åkallan. Sedan gick Reſen bort från Huſet en annan Wäg utmed Ån. Och när han war borte, gingo de, ſom nyligen woro förfärade,

var ſmidadr ur leiri. Sidann toku their at hauggvaſtolpann umhverfis allt vid jordina, thar til at huſit ſkalf, thegar their hriſtu. Yngvar bad tha taka ſtora ſteina, ok bera til huſſins. Enn er apnadi, bad Yngvar tha ganga i virkit, ok fela ſig i reyr. Ok er a leid kvelldit, ſau their Riſann kom; ok hafdi marga Menn under bellti ſier feſta. Hann byrgde vannlega virkit, ok ſo huſit. Sidann matadizt hann. Enn er ſtund leid, forvitnuduzt their hvat hann hefdizt at: Ok heyrdu til hans hryt mikinn. Tha bad Yngvar tha burt taka ſteina tha, ſem their hofdu tangat borit: ok baurdu ſtolpann, ſo at ofann fell huſit. Riſinn brauzt um faſt, ſo at undann komzt annar fotr hans. Tha geck Yngvar til, ok hans foronautar, ok hiuggu af Riſanum fotinn med boloxum; thui at hann var ſo hardr ſem tre. Ok er thui var lokit, ſkildu their at hann var daudr. Their drogu fotin til ſkips ok ſolltudu i hvita *) ſallt. Their foru nu thar til at anni ſkytr i ſundr; ok ſea their V. eyiar hræzt, ok fara a moti theim. Yngvar bad menn ſina vidl buazt; hann let taka eld med vigdu ellz virki. Bratt kom at theim ein eyinn, ok veitte theim harda Griothrid; enn their

til ſamma Hus, och funno därikring en ſtor Wall. Men når de kommo ini ſjälfwe Bygnaden, ſågo de at en af Ler upmurad Pelare honom aſtenaſt uppehöll. Denne Stolpe begynte de at hugga alt ikring wid Jorden, därtil at Huſet ſkalf efter hwart och et Hugg, de gjorde. Ingwar bad dem ſå taga ſtore Stenar, och bära til Huſet. Och når det led åt Aftonen, befalte han dem gå i Utanwärken och göma ſig i Rör. När Skumraſket war alt, ſågo de Reſen komma: och hade han mänge Män fäſtade under ſit Bälte. Han igenſtängde förſt Wallen och ſå Huſet, ſamt gaf ſig därefter at åta. När det lidit någon Stund, wille Ingwars Folk gärna weta, hwad han hade för Händer: och fingo då höra, at han mycket ſnarkade. Då bad Ingwar dem taga bort Stenarne, ſom de hade lagt emot Huſet: och ſlogo ſå til Stolpen, at Taket, och hwad ofwantil war, föll ned. Reſen ſlog härt ikring ſig, ſå at en hans Fot kom undan; Men Ingwar och hans Följeſlagare gingo i det ſamma til, och höggo af Foten med Bolyxor, alldenſtund han war ſå hård ſom Trä; och däreſter kunde de märka, at han war död. Foten drogo de til Skepen, och inſaltade honom i hwit och fint Salt. De foro nu til deß Ån delas: och ſe fem Dar röras, och komma emot ſig. Ingwar bad ſine Män laga ſig til Mot-

*) Aliis *hveite* Langeb.

hlifdu fier ok ſkutu i moti. Enn er vikingar fundu, at faſt var fyrir, tha toku their at blaſa ſmidbelgium, at ofni theim, ſem elldr var i; ok vard af thui mikill gnyr. Thar ſtod ok ein eirtrumba: ok ur henni flo elldr mikill a eitt ſkipit, ok brann that a litilli ſtundu; ſo at allt vard at faulſka. enn er Yngvar ſa thetta, harmadi hann ſkada ſin, ok bad færa fier tundr med vigdum elldi. Sidann bendi hann upp boga ſinn, ok lagdi or a ſtreing, ok let koma a aurvar oddinn tundurit med vigdum elldi. Enn ſu or flo af boganum med elldinn i trumbuna, tha er ſtod ur ofninum; ok ſnyzt elldurinn a ſialfa heidingia, ok brann a litlu augabragdi eyinn, med aullu ſamann, monnum ok ſkipum. Ok eru adrar eyiarnar at komnar. Enn thegar Yngvar heyrdi ſmidbelgia blaaſturinn, ſkaut hann vigdum elldi, ok eyddi ſo tvi diofuls folki med Guds fulltingi, at that vard at aungu, utann faulſka. Litlu ſidar kom Yngvar til theirrar uppſprettu, er ain fell af. Thar ſau their dreka thann, at ſlikann hofdu their eigi ſyrr ſed, fyrir uaxtar ſaker, ok mikit Gull liggia under honum. Their lendu thar ſkamt i fra; ok gengu aller a land upp, ok kvomu thar at, ſem drekinn var vanr at ſkrida til vazs. Su

Motſtånd; och ſtålf lät han taga Eld med wigdt Eldtyg. Strax kom en Ö farandes emot dem, och anföll dem med en häftig Stenkaſtning. Men de wärde ſig, och ſkuto tilbaka. När då Sjöröfwarne funno ſådant Motſtånd, begynte de at med Smidbålgar blåſa på en Ugn, ſom Eld war uti; och wart däraf et ſtort Gny. Där ſtod ock en Koppartrumma: och ur hänne flög mycken Eld på et Fartyg, ſom däraf råkade i Brand, ſå at det inom en liten Stund til Falaſka förwändes. När Ingwar ſåg detta, gick honom hans Skada til Sinnes, och fordrade Tunder med wigd Eld. Sedan bände han up ſin Båge, och lade en Pil på Strängen, ſamt fäſte Tundret wid Udden på Pilen: ſköt ſå denne Pil med Elden uti Trumman, ſom ſtod utur Ugnen. Och därmed wändes Elden på Hedningarne ſtålfwe, och upbrände på et litet Ögnablick Ön med alla deß både Män och Skep. Imedlertid komma de andre Dar fram. Men ſå ſnart Ingwar fick höra Smedbålgs-Bläſten, ſköt han med wigd Eld, och utödde ſålunda detta djefwuls Folk igenom Guds Biſtånd; ſå at til Slut af altſammans intet blef öfrigt, utan Aſkan allena. Litet här efter kom Ingwar til det Urſprung, hwarifrån Ön föll. Där ſägo de en, för ſin Storlek ſkull, ſå förfärlig Drake, at de förr icke ſet

Ma-

gata var hardla breid. Tha bad Yngvar, at their sædi sallti epter gautuni, ok draga thangat Risa sotinn: ok kvezt that ætla, at thar mundi drekinn at dveliazt um hrid. Their voru hliodlater, ok leitudu sier hælis. Enn er su tid var kominn, at drekenn var vanr at skrida til vazs, ok er hann kom a gotuna, su hann at salt var a gotunni fyrir honom: ok tok hann at sleikia. Ok er hann kom thar, sem Risa sotrinn la, sualg hann hann thegar. Hann var nu leingr a veiginum, enn hann atti vanda til; tuiat thrisuar hvarf hann apter at drecka, tha hann var midleidis. Enn Yngvar ok foroneyti hans foru til bælis drekans, ok sau thar mikit gull, ok so heitt sem nyrunnit i afli. Sidann hiuggu their af staupinu med boloxum, ok var that of fiar, er their feingu thar. Tha sau their at drekinn nalgadizt; sneru their a burt mikit fe, og falu that. Thar var reyri vaxit. Yngvar bad thau ecki foruitnazt um drekann. Their giordu sem hann baud, utann faer menn, stodu, ok sau, at drekin vard illa vid skada sinn. Hann reistizt a spordin, ok let, sem tha madr blystrar, ok snerizt i hring a gullinu. Their saugdo slict, er their sau: ok fellu sidann dauder nidr.

Maken, och mycket Gull ligga under honom. De landade litet därifrån, och gingo alle up i Land, samt kommo dit, hwarest Draken war wan at skrida til Wattns, igenom en gansk bred Gata. Ingwar befalte sit Folk strö Salt Gatan ända utföre, och draga Jätteroten dit; sägandes at han gissade, det Draken mätte sig därwid någon Tid uppehålla. De gjorde detta i Tysthet, och lette sig et Tilhåll, hwarifrån de kunde se Utgången på altsammans. När Tiden kom, på hwilken Draken plägade krypa til Watnet, och han kom på Gatan, såg han at Salt war strödt framför honom? och begynte at sleka. Och när han kom dit, där som Reseroten war, swälgde han honom strax. Han war nu öfwer Wanligheten länge på Wägen, emedan han tre gånger måste tilbaka at dricka, sedan han hwar gång halfwägs war kommen från Watnet; Imedlertid foro Ingwar och hans Följeslagare til Drakeboet, och sågo där mycket Gull flytande; och så hett, som nyrunnet i Ugnen. Detta Ständ höggo de neder med Bolyxor: och war det en obeskriflig Egendom, som de där fingo. När de sedan sågo Draken nalkas, skyndade de sig bort med mycket Gods, och gömde det, där som Rörwäxten war. Ingwar bad dem icke widare förwetnas om Draken. De gjorde ock, som han befalte, undantagandes några få Män, som stodo och sågo at Draken wart illa

til

til Mods öfwer sin Skada. Han reste sig up på Stjerten, och gaf Låte ifrån sig, såsom når en Man wisslar, samt slog sig ändteligen i Ring öfwer Gullet. Detta berättade de, som det sägo: och föllo sedan döde neder.

Cap. 7.

Epter thenna atburd, foro their Yngvar a burt, ok kaunnudu nes that, er their voro vidkomner. Their fundu thar ein kastala, ok sau thar i standa mikla haull. Ok er their komu i haullina, sau their hana vel innan buna: ok fundu thar mikinn fiarhlut, ok margar gersimar. Tha spurdi Yngvar, ef nokr villdi thar epter vera um nottina, ok vita, hverra tidinda hann kynni vis at verda. Soti kvezt, that eigi spara. Enn er apnadi, for Yngvar med lid sitt til skipa; enn Soti tal sik einhver stadar. Enn er syd var ordit, syndizt honum diofull med mans asionu: ok mællti. Siggeus het madr, sterkr og mattugr. Hann atti triar dætur; theim gaf hann mikit gull. Enn er hann deydi, var hann thar grafinn, sem nu sau thier drekann. Epter hann daudann, fyrir munade hin ellzta sinum Systrum gulls og gersima. Hun spillti sier sialf. Hennar dæmi hafdi aunnr systerinn: hin thridia lifdi theirra leingzt, ok tok arf epter fodr sinn, ok forræde thessa stadar, enn at eins medann hun lifdi. Hun gaf nafn nesinu, ok kalladi Siggeum. Hun

7. Cap.

Efter denna Händelse, for Ingwars Flock härifrån, och gjorde sig om det Näs underkunnige, som de nu kommit til. De funno där et Kastell: och sägo däri stå en Förstelig Byggning; uti hwilken då de inkommo, de öfwer alt funno hänne wäl tilredd, och därtil många dyrbara Saker. Ingwar frågade, om någon wille där öfwer följande Natten förbliswa och inhämta de Tidender, som han kunde förnimma. Sote swarade, det han icke wille spara sin Möda härwid. När det led emot Aftonen, for Ingwar med sit Folk til Skogen; Men Sote gömde sig hwar han kom åt. När det war blifwet sent, syntes honom en Djefwul i Mans Liknelse, som detta berättade: Siggeus het en stark och mägtig Man. Han hade tre Döttrar, hwilka han gaf mycket Gull: och när han dog, blef han där begrafwen, som I nyligen sägen Draken wara. Efter hans Död miß-unte den ålsta, sina andra Systrar Gullet och Klenodierna; men blef en Själfspilling. Hännes öde hade andra Systren; men den tredje lefde längst, och tog arf efter sin Fader, samt rådde öfwer detta Ställe, så länge hon lefde. Hon gaf Näset

skipar hverja nott haullina med fiolda diofla; ok em ek ein af theim, sendr af seigia thier tidindi. En drekar atu hræ Kongs ok Dætra hans. Enn sumer menn ætla, at thau se at drekum ordinn. That skalltu vita Soti, ok segia Kongi ydrum, Yngvari, at Haralldr, Svia Kongr *), for fyrir laungu thessa leid; ok forst hann i rauda hafs svelg méd sinu foruneyti. Ok er hann nu kominn her til forrada. Ok til vitnis saugu minni, er her vardveitt merki hans i haullinni; ok skal Yngvar that med sier hafa, ok senda that til Shithiodar, til thess at their geingu eige dulder, hvad af Kongi theirra er ordit. That skalltu ok segia Yngvari, at han mun i thessi deyia, med miklum hluta lids sins. Enn thu Soti! ert ranglatr ok trulaus; ok thui skal tu med oss epter dveliazt: enn Yngvar mun hialpazt af tru theirri, er hann hefer til Guds. Tha thagnadi diofullinn, er hann hafdi thetta mællt. Alla nottina var thar thyss mikill ok kall. Enn er morgnadi, kom Yngvar thar, ok sagdi Soti honum thad er hann sied ok heirt (hafdi). Ok er Soti hafdi lokit sinni frasaugn, at theim ollum aseaundum, fell hann daudr nidr. Nu tekr Yngvar merkit, er stod i hollinni: ok for

*) cf. Ad Br. 2: 58.

Namn: och kallade det Siggeum. Hwar Natt regerar hon här i Huset med många Djäflar: och är jag en af dem, som sänd är at säga dig dessa Tidningar. Drakar äto Konungens och hans Döttrars Ås; och häfta det så somlige före, at de ock blifwit til Drakar. Det skal du weta, Sote, och säga det til eder Konung, Ingwar, at Harald, Swea Konung, längesedan for denna Led, och omkom med sine Följeslagare i Röda Hafwets Swalg: men nu hitkommit at råda öfwer denna Ängd; til Witnesbörd hwaraf, hans Fana här i Slottet förwaras, som Ingwar skal hafwa med sig, och sända til Swea Rike, på det, at de där icke längre måtte wara okunnige, hwad af deras Konung blifwit är. Det skal du ock säga til Ingwar, at han med en stor Del af sit Folk snart mände aflida. Men alldenstund du, So e! är arg och trolös, skal du efter detta med oss dwäljas. Dock må Ingwar hjälpas af den Tro, som han hafwer til Gud. När detta war sagt, tystnade Djäfwulen; men hela Natten igenom war där mycket Buller och Skri. Wid Morgonens Ankomst, kom Ingwar dit: Och sade Sote honom, hwad han hört och sedt hade. Hwilket då han uttalt, föll han i allas Åsyn neder. Nu tager Ingwar Fanan, som stod i Slottet, och far sedan med sit Folk til sina Skep: och sedan han lätit

wän-

til skipa sina sidann, med lidi sinu. Snyr hann nu aptr staufnum, ok gaf nafn theim hinum mikla forsi, ok kalladi belgsota. Tha giorduzt eingi tidindi, adr enn their komu i riki Hromundar Kongs, er Julfr het audru nafni. Ok er their sigla at borgini, i annat sinn, Hieliopolim; tha lagdi Julfr Kongr imot theim fiolda skipa. Ok bat Yngvar tha lægia seglinn; thui at nu skalltu veita mier lid i moti Biolfi, brodr minum, er Saulmundr er kalladr audru nafni. Thuiat hann sialfr ok syner hans Atta vilia ræna mig Rikinu. Tha for Yngvar til borgarinnar; ok biuguzt til bardaga. Yngvar let reisa stor Hiol, ok oll sett utann med hvaussum tindum ok broddum; thar med let hann sla herspora. Nu safna Kongar bader lidi: Ok koma til thess stadar, er their hofdu akvedit sin a millum. Ok er Yngvar hafdi umbuizt, var Biolfr sinu fiolmennari. Julfr Kongr fylgti lidi sinu moti brodr sinum. Enn er hverutveggiu voru buner, æptu their herôp. Their Yngvar hleyptu a tha hiolunum med aullum herbunadi; ok var af thui mikit manfell, ok raufzt fylkinginn. Tha kom Yngvar theim i opna skiaulldu, ok drap alla sonu Biolfs Kongs. Enn hann sialfr flydi undann. Julfr Kongr sotti epter fast, ok rak flottann. Enn

wända Framstammarne til Återresan, gaf han förenämde store Forß Namn, och kallade honom Belgsote. Däreffter hände intet märkwärdigt, förr än de återkommo i **Komunders** Rike, hwilken med annat Namn kallades **Julfr**. Och når de sålunda woro på Wägen, andre Gången at segla til Heliopolis, mötte dem Konung **Julfr** med många Skep, och bad **Ingwar** låta Seglen falla: förty, sade han, nu skal du lemna mig Folk emot min Broder **Bjolf**, som åljeft och kallas **Salmundr**, emedan han själf och hans åtta Söner wilja råna Riket ifrån mig. Då for **Ingwar** til Borgen, hwareft de lagade sig til Strids. **Ingwar** lät giöra Stridswagnar, eller stora Hjul, alt öfwer med hwaßa Taggar och Broddar beslagna, och lät därtil slå Fotanglar, som uti en Fältslagtning kunde göra god Tjenst. Nu samla både Konungarne hwar sin Här, och komma ändteligen til det Ställe, som de til Striden beramat. När **Ingwar** lagat sig i Ordning, war **Bjolfr** ändå, en Gång Manstarkare. Kong **Julfr** upstälte själf sit Folk emot sin Broder: och når både woro tillreds, gåfwo de Härrop ifrån sig. **Ingwars** Män drefwo sina Hjul uppå dem med all deras Tilrustning: och wart därof mycken Manspillan, så at hela Slagtordningen åtskildes. **Ing-**

Yngvar bad sina menn epter dveliazt, ok fara eigi so langt fra skipum sinum, at oviner vorer megi theim na; Helldr takit her fiarhlut mikinn af ovinum vorum, theim vær hofum her drepit. Thar toku their margskonar gersimar ok mikinn fiarhlut, ok baru til skipa. Tha kom Julfr med herinn: ok fylker lidi sinu, ok lyftr upp herôpi. En Yngvari kom thetta ovart: ok lætr hefiazt undann. Tha let hann kasta hersporum fyrir fætr theim. That kunu their eigi at varazt: ok hlupu thar a. Ok er their kendu hvasleik broddanna, hugduzt their ordner fyrir fiolkyngi. Enn Yngvar var epter vid herbuder; ok kioru thar ôf gersima. Tha sau their mikinn kvenna-flock ganga til herbudanna. Ok toko at leika fagurt. Yngvar bad tha so varazt konurnar, sem hina versto eiturorma. Enn er apna tok, ok herinn biozt til suefns at fara, geck Kvennfolkit i herbuder til theirra. Enn su er tignuzt var, skipadi sier reckiu hia Yngvari. Tha reiddizt hann, ok tok tygilknif, ok lagdi til hennar i kvennskopinn. Enn er lidit sa hans tiltekiur; toku their at reka fra sier thessar ovendis konur. Ok tho voro nockurer, their at ei stoduzt theirra blidlæti af diofuligri fiolkyngi: ok lagu hia theim. Enn war kom dâ, imellan Skiödarnes Öpning uppâ den, och drap alle Konung Biolfs Söner, emedan han sjâlf flydde undan. Kong Julfr sökte fast efter, och dref de flyende framför sig. Men Ingwar bad sine Män dwâljas efter, och icke fara sâ långt ifrâ Skep, at wâre Owänner, sade han: mâtte dem bekomma. Tager, för han fort, hâldre pâ Stället mycken Egendom af wâre Fiender, som wi här nedergjort hafwe. De togo dâr många Slags Kostbarheter och mycket Ägodelar, som de alt buro til Skepen. I det samma kom Julfr med Hären tilbaka och upstâlde sit Folk, samt slog up Härrop; Men sâsom detta war för Ingwar owäntadt, sâ lät han wâl sit Folk wika undan, men lât ock tillika kasta Härspärar eller Fotanglar för de efterkommandes Fötter, som de intet kunde märka eller agta sig före. De lupo dârföre uppâ dem: och när de kände Broddarnes Hwaßlek, tânkte de, at de woro utkomne för Trollskap. Men Ingwar blef qwar wid Tâlten: och walde sig dâr med de sine, öfwermâtton många Ägodelar. I det samma fingo de se en stor Qwinnoflock komma ditât: som uppâ sit Sätt, begynte wackert at leka. Ingwar förestâlte dâ sit Folk, at de borde agta sig för deßa Qwinnor, sâsom för de wärste Etterormar. När

Afto-

er Yngvar heyrdi thetta, tha snerizt fagnadr silfurs, ok gledi vins, i mikinn harm; thuiat um morguninn lagu atian menn dauder, tha er their kaunnudu lid sitt. Sidann bad Yngvar jarda tha, sem dauder voru.

Astonen började, och Haren fick Befallning at gå til Sångs, kom Qwinfolket til dem i Tälten, och den som förnämst war, lagade sig til Sånglag hos Ingwar. Då blef han ganska wred, och tog sin Bältesknif, samt stack hänne därmed i Skötet. När gemene Man sågo hans Tiltagsenhet, begynte ock de drifwa ifrån sig dessa Fanens Konor. Men likwäl woro några, som af Djäfwuls Trolleri, icke uthärdade deras smickrande Åtbörder, utan lågo hos dem. Hwilket när Ingwar fick höra, förgick honom Fägnaden öfwer Silfret, och Glädjen wändes i mycken Sorg; emedan Atterton Män om Morgonen lågo döde, då de besågo sit Folk. Sedan lät Ingwar jorda dem, som sålunda omkomne woro.

8. Cap.

En epter thetta, byzt Yngvar af skyndingu i burt med aullu lidi sinu; ok snua nu aleidis, ok fara nu dæga og nætr, so sem their mega vid komazt. Enn so tekur sott at vaxa i lidi theirra, at do allt hit bezta folk theirra; ok meiri hlutr var fallinn enn lifdi. Yngvar tok ok *) sottina; ok voro their tha komner i Riki Silkisiffar. Hann heimti tha til sin lid sitt: ok bad tha jarda tha, sem daudr voro: Tha kalladi hann til sin Garda Ketil, ok adra vini sina, ok sagdi; eg hefi sott tekit; ok get ek, at hun leidi mig til bana. Ok hefi ek tha thann stad, sem eg hefi til unnit. Enn med Gudz myskun væntr ek, at

8. Cap.

Efter detta lagade sig Ingwar med altsit Manskap skyndsamligen härifrån. De styra nu rätt fram: och fara både Dagar och Nätter, så fort de hinna. Men Sjukdomen tiltager så i deras Hop, at alt deras bästa Folk dog bort, och flere snart woro döde, än lefwande. Ingwar blef ock smittad af denna Sjuka. Och woro de redan komne i Silkesifs Rike. Han hämtade då sit Folk til sig, och bad dem begrafwa de döde. Men til Gardaketil och andre sine Wänner sade han: Jag är af Farsoten smittad: och spår jag, at hon leder mig til Döden: då jag det Rum bekommer, som jag förtjänt hafwer. Och med Guds Miskund wäntar jag, at han låter mig njuta sit Löfte til godo, emedan jag af fullt Hjärta

*) Incip. Fragm. M:sc. Hist. Ingvari Torfæi.

Guds*) veiti mier sit fyrir heit; thuiat af fullu hiarta fel eg mig Gudi a hendi, a hveriu dægri, sal mina ok likama: ok eg gætta so thessa lyds, sem ek kunna bezt**). Enn that vil ek, at thier vitit, at af rettum Guds domi erum vær***) loſtner thessi drepsott. Ok allrameſt er sea drep sot ok fiolkyngi til min gior; thuiat thegar sem ek em daudr, tha mun hverfa af sottinn. Enn thess vil ek bidia ydr, ok allra hellzt thik, Ketill! at thier færit likama minn til Svithiodar, ok latit jarda at Kyrkiu. Enn fiarhlut minum, theim er ek hefi her i Gulli ok Silfri, ok dyrligum klædum †), thui vil ek skipta lata i III. stadi. Einn thridiung gef ek Kirkium. Ok Kenemonnum: annann gef ek fatækum monnum: Hinn thridia skal hafa Fader minn ok Sonr minn. Berit Silkisif Drottningu Kvediu mina. Enn, fyrer allra hluta saker, vil ek bidia, at thier seut samtycker. Enn ef ydr skilr a, hveria stefnu hafa skal, tha latit Garda Ketil rada; thui at hann er ydvar minnigaztr ††). Sidann bad hann tha vel lifa, ok finnazt a fegins degi. Hann mælltizt

*) leg. *Gud.*

**) M:sc. cit. *oc get sua thessa lifs, at that er fallvalt.*

***) add. *vige* l. c.

†) *ok Vapnom* l. c.

††) *Vittrastur* l. c. add. *um* Liungb.

hwar Dag befaller mig Gud i Hånder, både til Sjål och Kropp, och hafwer så agtat detta Folk, som jag båst kunnat, samt så skött detta Lif, som wore det för Fall aldrig säkert. Och mån J det weta; at wi af Guds rättwise Dom icke hafwe undgått, utan åre slagne af denna smittosamma Sjukdom och detta Trollskap, som aldrameſt för min skull tillagadt år. Ty efter min död hoppas jag at Sjukan återwänder. Men därom wil jag bedja eder, och aldra hälst dig, Kettil! at J fören min Kropp til Swerje, och uti en Kyrka låten begrafwa honom. Min Egendom, som jag här häfwer i Guld och Silfwer, dyrbara Kläder och Wapn, wil jag låta dela i Tre Delar. En Treding gifwer jag til Kyrkor och Lärare: en annan til fattigt Folk. Och den tredje skal min Fader och Son hafwa. Framsören til Drottning Silkesif min Helsning. Men för all Ting wil jag bedja eder, at J åren ens til Sinnes, och om J tweken, hwad Wäg, som tagas bör: så låter **Gardakettil** råda, emedan han är både meſt minnesgod och Förståndigaſt ibland Eder. Sedan önskade han, de måtte wäl lefwa, och ändteligen med honom finnas på Glädjens dag. Han talte wackert om mångahanda, och lefde sedan få Dagar. De laga på bästa Sätt om hans Lik, och lade det uti en Kista, samt höllo sedan sin Wäg fram, til

deß

marga vega vel fyrir: ok lifdi sidann fa daga. Their bua vanniga um lik hans: ok laugdu i Kistu: ok sneru sidann aleidis um ferd sinne: ok lendu vid borgina Citopolim. Enn er Drottninginn kendi skip theirra, geck hun moti theim med miklum soma. Ok er hun sa tha a land ganga, ogladdizt hun; ok syndizt henni, sem mikit mundi at ordit, ok thann matti hun eigi sea, henni var meira at, enn um alla adra. Hun spurdi tha tidinda, ok inniliga fra atburdum, um liflat Yngvars, ok hvar their letu likama hans. Their kvoduzt, hann i jord grafit hafa. Hun sagdi, tha liuga, ok kvezt mundu lata drepa tha, ef their segdi eigi hit sanna til. Tha saugdu their henni, hveria medferd, at Yngvar baud theim at hafa med sin likama ok fiarhlut. Sidann feingu their henni likama Yngvars. Hun let bera hann til borgarinnar med miklum soma, ok med dyrdligum smyrslum til graptrar bua. Tha bad Drottning tha fara i Guds frid ok Yngvars, er sa minn Gud sem ydvar er. Bidit heila Frændr Yngvars, er thier komit til Svithiodar, ok bidit nockuru theirra hingat koma med Kenni monnum, ok Kristna thenna lyd. Ok tha skal her Kirkiu giora, tha er Yngvar skal hvila at. Enn tha er Yngvar andadizt, var lidit fra deß de landade wid Borgen Citopolis. När Drottningen fick se deras Skep, gick hon emot dem med stor Heders Bewisning; Men när hon såg dem gå i Land, blef hon wid et ogladt Sinne, alldenstund hon kunde märka, at mycken Förändring förefallit, emedan hon icke blef warse honom, som war hänne mera om Hjärtat, än alla andra. Hon frågade dem, som kommo, hwad Tidningar de hade at förkunna, men i synnerhet, hwad sig wid Ingwars Död tildragit, och hwarest de förborgat hans Lekamen. De sade at de nedergräft honom i Jord; Men hon lät dem weta, at de foro med Osanning, och hotade at låta dräpa dem, om de icke sade hänne Sanningen rent ut. Då berättade de hänne Sammanhanget, huru Ingwar budit dem hafwa med sig sin Kropp och Egendom: och antwardade hänne däruppå Ingwars Lekamen, som hon med mycken Anständighet lät bära til Staden, och med dyrbara Smörjelser til Begrafning tilreda. Sedermera bad Drottningen dem fara uti Guds och Ingwars Frid; ty sade hon, samme Gud, som I dyrken, är ock min Gud: Helsen Ingwars Frender, när I kommen til Swea Rike, och beder någon af dem, komma hit med Lärare, och Kristna detta Folk: då ock här en Kyrka må byggas, uti hwilken Ingwar skal hwila. När Ingwar afled, woro

burd Jesu Christi M. XL. ok einn vetr. Tha var hann half tritugr, er hann dô. That var niu vetrum epter fall Olafs Kongs hins Helga, Haralldzsonar. Their Ketill biugguzt a burt, ok badu Drottningu vel lifa: sneru nu aleidizs: ok hofdu XII. skip. Ok er their hofdu farit um hrid, skildi tha a um veginn; ok skilduzt their med thui, at engi villdi epter audrum fara. Enn Ketill hafdi retta stefnu, ok kom i Garda. Enn Valldimar kom einskipa ut i Miklagard. Tha vitum vær eigi vist at segia, hvar aunnur skip hafa nidr komed. Thuiat menn hyggia, flest farizt hafa. Ok kunnu ver egi at segia af Yngvari fleira. Enn tho vitum ver, at morg stôrvirki hefer hann giort i thessi ferd, thau at sroder menn *) munu mikit hafa fra sagt. Ketill, er ver saugdum, var thar um vetrinn i Garda Riki, ok fôr epter um sumarit i Svithiod, ok sagdi thau tidindi, sem giorzt hofdu i theirra ferd: Ok færdi thangat fiarhlut **) Yngvars syni hans, er Sveinn het: ok bar honum Kvediu Drottningar ok ordsending. Svein var ungum alldri: ok var mikill vexti. Hann var sterkr madr, ok hinn likazti Fodr sinum. Hann reizt i hernat; ok villdi reyna sik fyst. Ok er nocworo lidne ifrån JEsu Christi Födelse 1041. Wintrar: och war han då 25 År gamal, samt nio Wintrar förflutne efter Olof den helges, Haraldssons, Fall. Kettils Mån lagade sig til Wägs, och bådo Drottningen lefwa wäl: wände sin Kosa rätt fram, och hade tolf Skep. När de någon Tid farit, blefwo de ense om Wägen, och åtskildes, mest dårföre, at ingen wille fara efter den andre. Men Kettil höll rätte Wägen, och kom til Gardarike. Waldemar däremot kom, allenast med et Skep, ut til Constantinopel. Hwarest de andra Skepen stadnat, kunne wi intet med Wißhet berätta; dock tror Man, at de fleste förgåts. Och mera hafwe wi intet om Ingwar at säga; fastän wi wäl wete, at han, utom alt detta, gjort många stora Bedrifter i denna Färd, om hwilka Lärde Mån mycket mätte hafwa skrifwit. Kettil som wi sade, war där i Gardarike öfwer Wintren, och for om Sommaren widare til Swea Rike, samt omtalte de 1042. Tidningar, som i deras Färd sig tildragit. Han ditförde mycken, både Sorg, och Egendom, til Ingwars Son, som het Swen, och frambar til honom Drottningens Helsning och Ordsändning. Swen war ännu ung til Åren, fastän stor til Wäxten. Han war en stark Man, och sin Fader aldralikast. Han reste i

*) cf. Cap. ult.

**) *Harm mikinn* misc. Torff.

Här-

kurer, vetr voru lidner, kom hann med miklu lidi i Garda auſtr, ok ſat thar um vetrinn. *)

*) *Thar er i ferd med honum, Gardaketill, oc ſkal leid ſegia* l. c.

9. Cap.

Enn er ſagt, at thann vetr geck Sveinn i thann ſkola, at hann nam margar tungr at tala, thær er menn viſſu um auſtrgang. Sidann bio hann XXX. ſkipa: ok kvezt hallda vilia thui lidi a fund Drottningar. Han hafdi med ſier marga Kenni-menn. Var theirra æztr Biſcup ſa, er Rodgeir het. Biſcup vigdi thryſuar hluti, ok hlutadi thryſvar; ok hlutadizt ſo til i hvert ſinn, at Gud villdi at hann færi. Biſcup kvezt tha, feginn fara vilia. Nu byriar Svein ferd ſina ur Garda Riki. Enn er their hofdu farit II. daga epter ánni, kvomu heidingiar a tha ovara med niutigi ſkipa; that kalla Nordmenn Galeidar. Heidingiar buazt thegar til bardaga, ok ſo hvorer tveggiu; enn hvoriger ſkildu, hvat adrer laugdu. Enn a medann their herklædduzt, ſkaut Sveinn ſinu mali til Guds, ok let hluta, hvert Guds vilie ſe, at their berizt, edr flyi, vid ſo mikit ofureſli. Enn hluturinn baud theim at beriaſt. Ok het Sveinn, at leggia nidr hernat, ef Härnad, och wille ſnart förſöka ſig. Men när några Wintrar woro förlidne, kom han med mycket Folk til Gardarike Öſter, och ſat 1046. där öfwer Wintren. Gardaketil är ock nu i denna Färd med honom, och ſkal wiſa Wägen.

9. Cap.

Än widare är det berättadt, at Swen ſamme Winter gick i den Skole, hwareſt han lärde tala många Tungomål, ſom i deßa Öſtra Länder brukliga woro. Sedan utruſtade han tretio Skep, och ſade: det han med ſamma Manſkap wille fara til Drottningen. Han hade många Lärare med ſig, och war den förnämſte ibland dem en Biſkop, ſom het Rodgeir. Han wigde tre gånger Lotter, och lottade åfwen ſå ofta, då hwarje Gång Lottandet ſå utföll, at Gud wille, det han ſkulle fara. Biſkopen ſade däruppå, at han med Glädje wille gifwa ſig på Reſan. Swen börjar nu ſin Färd ur Gardarike; men när 1049. de två Dagar farit Än utföre, kommo Hedningar oförwarandes uppå dem med nitio Skep, ſom Norrmän kalla Galejor. Hedningarne laga ſig til Strids: och ſå hwardera Sidan; men ingendera förſtod hwad de andre ſade. Och emedan de taga ſina Wapn uppå, ſköt Swen ſin Sak til Gud, och lät lotta, om

Gud gæfi honum tha sigur. Epter thetta toko their at berjazt; ok drapu their Sveinn so heidingia, sem their villdu. Ok at lyktum flydu heidingiar undann a XX. skipum. Enn allt annat var drepit. Ok feck Sveinn litit manntion: enn fe so mikit, sem mest villdu their hafa, i gulli ok allskyns gripum. Sidann foru their leidar sinnar, thar til at their komu vid land, thar sem Ketill hafdi nad hauddunni. Tha bad Sveinn mestann hluta lids sins herklædazt; ok so giordu their. Ok skamma stund foro their, adr their sau bæ mikinn, ok thar hia mikinn mann; ok sa kalladi hrædiligri rauddu. Siddnn dreif at hvadan æfa lid. Thess kyns lid kalla menn Cikopples *). Their hafdu lurka stora i hondum, sem as væri. Their baullrudust samann, ok hofdu hverki hlyfar ne vopn. Tha bad Sveinn at Bogmenn skylldu skiota a tha sem hvatligazt, ok kvat, theim eigi hæfa, at bida ur stad; thuiat their eru so sterker, sem hit oarga dyr, ok hafer, sem hus edr skogar. Sidan skutu their a tha, ok drapu marga, enn færdu suma **). Tha vard undarligr atburdr; thuiat tha flydu their, sem meira mättu. Sveinn bannadi theim epter at hlaupa, ok kvad det wore Guds Wilje, at de skulle slåss, eller fly för en så stor Öfwermagt. Men Lotten rådde dem at fägta. Swen gjorde då det Löfte, at nedlägga all Härnad, och aldrig mera fara därefter, om Gud nu gäfwe honom Seger. Härefter började Striden; och nedergjorde Swens Män så många Hedningar, som de åstundade, til deß Hedningarne ändteligen på tjugu Skep flydde ur Slagtningen. Alt det andra deras Följe war ihjälslaget, fastän Swen därwid hade liten Manspillan på sit Folk, som här fick så mycket Gods, som de någonsin wille önska i Gull och all slags andra kostbara Ting. Sedan foro de sin Led, til deß de kommo dit, hwarest Ketil fåt Kettelgreparne. Swen böd då större delen af sit Folk taga Härkläder uppå; som de ock genast giorde. De foro härefter något litet, til deß de få se en stor By, och därhos en stor Man, somgaf et hiskeligt Rop ifrån sig, hwarupå Folk hoptals framströmmade: sådane som man Cikopples eller Cyklopes kallar. De hade alle så store Stafrar i Händerne, som hade det warit Timmerstockar: och wimlade ihopa til en stor Myckenhet; men hade hwarken Sköldar, eller Wapn. Swen befalte sine Bågeskyttar skjuta uppå dem, det mesta de kunde: och förehöll dem, at det intet wore anständigt wika ur Stället, fastän

*) leg. Cyclopes.
**) *fleiri* l. c.

eiga mundu hæli *). Sidann runnu their i bæinn, ok ræntu thar miklu fe, i skinnum ok klædum, i silfri ok aullum dyrum malmi: ok foru nu til skipa sinna, ok sneru aleidis. Tha er their hofdu lengi farit, tha sa Sveinn, at fiordr skarzt inn i landit. Hann bad tha thangat leggia skipunum. Their voru theff fufer. Thuiat thar voro margir unger menn. Ok er their nalguduzt landit, sau their Kastalá ok marga bæi. Atta menn sau their renna: ok undruduzt ferd th.irra. Einn theirra Landz manna hafdi fiodr i hendi: ok retti fiodrstæfinn, ok sidar sialfa fiodrina. Thetta syndizt theim fridarmark. Sveinn giordi ok fridarmark af sini hendi. Sidann laugdu their af landi. Enn Landsmenn flyktuzt samann under einum hamre med ymsum Kaupskap. Svein bad sina a land ganga; ok keyptuzt their vid ok Landzmenn; ok skildu tho hveriger, hvat adrer mælltu. A audrum degi gengu menn Sveinns enn til kaupa vid Lands menn, ok keyptuzt vid um hrid. Tha villdi einn Gridzkr madr skina **) kaup, thad er their hafdu ny keypt. Tha reidizt heidinginn, ok lauft knefa sinum a nafer honum, so at blod

*) *Tha bad Sveinn sina menn epter sakia, oc quad tha eiga mundo fer helt* l. c. **) al. *ripta*.

án deße woro så starke, som det argaste Djur, och store, som Hus eller Skogar. Sedan sköto de uppå dem: dräpo många: och sårade några, eller ännu flere. Då blef det en underlig Åtbörd, at se huru de, som mäst förmådde, togo til Flygten. Swen befalte sine Män söka efter (men förböd dem likwäl icke löpa förlångt), emedan detta Folk mätte hafwa någon Tilflygt. Sedan foro de in i Byn, och röfwade där mycken Egendom af Skin och Kläder, Silfwer och allsköns annan Kostelig Metall: hwarmed de drogo til sina Skep, och widare fortsatte Resan. När de länge farit, säg Swen, at en Fjärd skar sig in i Landet: och bad dem lägga dit med Skepen; hwartil de woro nog willige, alldenstund ibland dem många unge Män woro. Så fort, som de nalkades Landet, blefwo de et Kastell, eller en Fästning, med flere Byar warse: och sägo åtta Män kommo löpande; öfwer hwilkas Färd de sig nog förundrade. En af deße Landsmän hade Fjäder i Handen, och räkte först fram Fjäderstafwen, och så sälfwa Fjädren. Detta syntes dem wara Fridstekn. Swen gjorde därföre ock Fridstekn af sin Hand. Sedan lade de til Lands. Och Landsfolket förfogade sig tilsammans under en Bergsklippa med hwarjehanda Waror. Swen bad de sine gå i Land; och gäfwo de

ſtauck a jord. Tha bra hinn girzki ſverdi, ok hiô heidingiann i tvô hluti. Tha hlupu Lands menn a burt med miklu opi ok kalli; ok thui næſt kom ſamann her ovigr. Tha bad Sveinn lina menn herklædazt ok ganga á mot theim. Ok tokzt med theim hardr bardagi ok akafr, ok ſell fiolldi heidingia, thuiat their voru aller hlifarlauſer. Enn er their ſau ſik ofurlidi borna; tha flydu their undann. Enn their Sveinn toko thar mikinn fiarhlut, er hiner hofdu fra hlaupit, ok baru til ſkipa. Enn epter thenna atburd, hallda their Sveinn i burt thadann: ok lofudu Gud fyrir ſigur ſin. Their fara nu um hrid, Thar til at their ſau ſvina flock mikinn a einu neſi, under gnipu einni vid ana; ok hlupu nockurer menn a land, ok villdu drepa thau. Ok ſo giordu their. Tha toko thau at hrina hatt, ſem undann kvomuzt, ok hliupu a land upp. Enn thui næſt ſau their mikin her *) fara af Landi ofann til ſkipanna; ok for einn madr nockut ſo fra lidinu fram. Sa hafdi III. epli, ok varp einu i lopt upp; ok kom that nidr fyrir fætr Sveini: ok thegar audru epter. That kom ok i ſama ſtad. Tha kvezt Sveinn, eigi mundu bida hins thridia eplisſins. Theſſu fylger nockur diofulligr kraptr ok ramr atrunadr.

ſig ſå i Handel med Landsmännerne, faſtän ingen förſtod, hwad den andre ſade. Följande Dagen, gingo Swens Män ännu til at handla med Landsfolket, och uppehöllo ſig därmed någon Tid, til deß en Grekiſk Man wille upphäfwa et köp, ſom de nyligen tilförne ſlutat. Hedningen wredgades häröfwer, och gick med Knytenäfwar löſt uppå hans Näſa, ſå at Blod däraf föll neder på Jorden. Den Grekiſke drog ut ſit Swärd, och högg Hedningen i tu Stycken; hwarwid deß Landsmän lupo ſin kos, med mycket Rop och Skri: Och ſtrax kom en obewäpnad Hår tilſamman. Swen befalte ſit Folk härkläda, och gå dem til Mötes; och började dem då imellan en hård och häftig Strid, uti hwilken många Hedningar föllo, emedan de alle woro utan Sköldar. När de öfrige ſålunda ſågo ſig wara öfwermannade och ſlagne, flydde de undan. Och fingo Swens Män mycken Egendom, ſom deße lupit ifrån, och buro alt til ſina Skep. Efter denna Händelſe fara de Swenſke härifrån, och lofwa Gud för ſin Seger. De fortſätte någon Tid ſin Reſa, til deß de fingo ſe en ſtor Swinaflock på et Näs, under en Bergsklint: Då några Män ſprungo i Land, och wille dräpa dem; ſom de ock gjorde. Swinen, ſom undſluppo, begynte högt at grymta, och lupo up i Landet. Hwaruppå en ſtor Hår därifrån kom nederfarandes

*) Fragm. Torff. *hek.*

til

Sveinn lagdi aur a ſtreing, ok ſkaut at honum. Aurinn kom a nef honum. Tha var thui likazt at heyra, ſem tha horn breſtr i ſundr, ok vatt hann upp vid hofdinu; ok ſau their, at hann hafdi fugls nef. Sidann æper han hatt, ok hliop i mot lidi ſinu: ok ſo hver a land upp, ſem fara matti, tha er their ſau ſidazt til.

til Skepen, och därnäſt en ſtor Hök. En Man for något fram för de andre, med tre Äpplen; af hwilka han förſt kaſtade et i Luften, ſom föll neder för Swens Fötter: och det andra däreſter, ſom ſtadnade på ſamma Ställe; Då ſade Swen, at han intet wille afbida det Tredje, emedan någon Djäfwuls Kraft och gruſwelig Widſkepelſe därmed måtte följa. Han lade därföre Pil på Streng, och ſköt åt honom, ſå at Pilen träffade honom på Näſan. Därwid hördes et Dän, ſåſom när Horn briſter ſönder: och wände denne Äpplekaſtare Huſwudet i Wädret; då man ſåg, at han hade en Fogelnäbb. Han gaf et gräſeligt Anſkri, och lopp tilbaka emot ſit Folk; hwarmed de alle begåfwo ſig up i Landet, ſå fort de hunno, når Swens Män ſiſt ſågo däreſter.

10. Cap.

Epter thetta, ſnyr Sveinn til ſkipa ſinna *), ok fara nu leid ſina. Og er their hofdu ſkamma ſtund farit, tha er fra thui ſagt, at their ſau um daginn, at X. menn leida epter ſier kvikindi nockut. That thotti theim nockut undarligt; thuiat mikinn turn af vidum giorfann ſau their ſtanda a baki dyrinu. Tha gengu a land L. manna theirra, er meſt forvitni var a, hveria natturu dyrit hefdi. Enn er their ſau ſkipa lidit, er dyrit leiddu, faluzt their †), ok fyrir letu dyrit. Enn er Sveinns menn geingu til dyrſins, ok villdu leida epter ſier, en that drap hofdinu

10. Cap.

Sedan detta war beſtåldt, wänder Swen med ſit Folk til ſina Skep; och fara de ſin Led. När de då åter något litet farit, berättas, at de en Dag ſet tio Män leda något lefwande efter ſig, ſom dem en underlig Ting tycktes wara; emedan de ſågo et ſtort Trätorn ſtå på Djurets Rygg. Femtio Män gingo då i Land af dem, ſom mäſt woro förwetne at utforſka, hwad Natur detta Djur mände hafwa. Men när de, ſom ledde Djuret, bleſwo Skepsfolket warſe, undſtungo de ſig i Rören, och förlåto Djuret. Swens Män gingo icke deß mindre til detta Widunder, och wille ledat efter ſig. Men det tryckte neder Huſwudet, ſå at de icke finao

*) add. *med ſit lith* l. c.
†) add. *i reiri* l. c.

nidr, ſo at that geck ei ur ſtad, tho at their taki allir at toga thær tauger, er a voru hofdinu dyrsins; tha hugdu their, at med nockurum vælum mundi um buit, theim er their ſkildu eigi, at their X. gatu leidt dyrit. Tha leitudu their ſier rads, ok gengu fra dyrinu, ok faluzt i reyri, ſo at their mattu ſia oll tidindi til dyrſins. Ok nockuru ſidar riſu Lands menn upp, ok gengu til dyrſins. Their toko togit, ok laugdu tveggia vegna aptr med halſſinum, ok ſo i gegnum eit thvertre, er ſtod i *) turninum, ok heimta ſo upp hofut dyrſſins; thuiat leikandi var i borunni. Enn er Sveins menn ſau dyrit ret ſtanda, hlaupa their thangat til ſem hvatazt. Their toko tha, ok leiddu dyrit thangat, ſem their villdu. Enn med thui, at their viſſu egi natturu dyrſſins, ok hvat thui thurfti til matar at ætla; tha laugdu their dyrit ſpiotum til theſſ, at that fell daudt. Sidann foru their ofan til ſkipa, ok toko tha rodrar leidi. Enn thar næſt ſau their fiolda heidingia a landit upp, ok ganga fram a ſtraundina, ok giora theim Sveini Fridarmark. Enn their leggia thegar at landi ſkipunum. Thar var hofn god. Ok nu leggia their mot ſin a millum; ok keypti Sveinn thar margar gerſimar. Tha budu

*) *i ſtod* l. c.

det ur fläcken, faſtän de alle begynte at draga på Tågen, ſom woro om deß Hufwud. De tänkte då, at det med någon Konſt, ſom de icke förſtodo, ſå måtte wara omlagdt, at de Tio kunde leda detta Djur: lade därföre Råd, och gingo därifrå, samt gömde ſig i Rören, ſå at de kunde ſe alt, hwad widare med Djuret ſkedde. Något däreſter reſte ſig Landsmännerne up, och gingo til, samt togo Toget och lade det tu Slag ikring Halſen eller Snytet på Djuret, och ſå igenom et Twärträ, ſom ſtod uti Tornet: och hämta ſå up Djurets Hufwud; emedan det war et Styrel uti Öpningen. När Swens Män ſägo Djuret ſtå rätt, lupo de ſom ſnaraſt dit, togo det, och ledde det hwart hälſt de wille. Men emedan de icke wißte Djurets Natur, eller hwad det tarfde til Mats at åſtunda, lade de det med Spjut igenom, til deß det föll dödt til Jorden. Sedan begåfwo de ſig åter ned til Skepen, och fullföljde ſin Rodareled. Därnäſt fingo de ſe en Myckenhet Hedningar uppå Landet, ſom kommo gående fram til Stranden, och gjorde dem Fridstekn. De lägga därföre ſtrax til Lands med Skepen, emedan där war en god Hamn. Nu ſåtta både Delarne Möte ſinsimellan; och köpte Swen där många koſtbara Saker. Hedningarne budo ſine Medhandlare uti et Hus til Gäſtebuds, ſom deße ock emot-

heidingiar sinum kaupnautum i eitt hus til veizlu; ok that thau their. Enn er their komu i husit, sau their alls konar kraser framsettar, ok nogt hins bezta dryckiar. Enn *) Sveinns menn settuzt under bordit, signdu their sik. Enn er heidingiar sau tha giora krossinark; tha æirduzt their, ok hlupu at theim. Sumer baurdu tha med hnefunum, enn sumer reitu tha; ok kaulludu tha hvôrer tveggiu sier til lids. Ok er Svein heyrdi kall sina manna, ok sa vidskipti theirra, tha mællti hann: Hver veit, nema sea †) samkunda snuizt ossz i mikla ugledi. Sidann giordizt hann epter theim: ok bidr alla sina menn herklædazt. Enn er Sveinn hafdi fylkt lidi sinu; tha sau their ok hvar heidingiar hofdu sinu lidi fylkt, ok at their baru mann blodgann fyrir lidinu, ok hofdu hann fyrir merki. Tha radgazt Sveinn um vid Rodgeis Biskup, hvad til rada skylldi taka. Biskup mællti: ef heidingiar vænta sier sigurs af likneskiu nockurs vonds mans; hyggium tha at, hve skylldugt ossz er at vænta fulltingis af himni, thar er sialfr Kristur Drottinn lifir, ok liknar, sa er hofdingi allrar Kristni, ok geimandi allra lifendra ok daudra. Fyrir bere their

*) *Ok er* l. c. rectiùs *Enn er*.
†) In msc. Torff. deest fol. sq.

emottogo: och funno, när de kommo inuti Huset alla slags Kråseligheter framsatte, och nog af de bäste Drycker. Men wid det, at Swens Män satte sig til Bords, signade de sig. När Hedningarne sågo dem göra Korsmärke, förargades de, och lupo uppå dem. Somlige slogo dem med Näfwarne: och somlige drogo dem i Hår och Kläder. Nu ropade hwardera Delen efter Hjälp, så at Swen och fick höra sit Folks Rop. Han såg huru de nappades: och sade: Ho skal hjälpa oss, at denna Sammankomst icke wändes oss til mycken Olust? Sedan skyndade de han sig til deras Undsättning, och bjuder alle sine Män taga Wapn uppå. Och när Swen satt sit Folk uti Slagtordning, sågo de huru Hedningarne jämwäl woro färdige til Strids, och boro en blodig Man framför sig, såsom Stridstekn. Swen rådgjorde då med Biskop Rodgeir, hwad härwid til görandes wore. Biskopen sade: Om Hedningarne wänta sig Seger af någon ond Mans liknelse; så måge wi längt snarare betänka, huru wi böre wänta oss Hjälp af Himmelen, hwarest själfwer Christus HErren lefwer och förbarmar sig; hwilken är alla Christnas Höfdinge och alla Lefwandes och Dödas Frelsare. Låter därföre bära för Folket wår Korsfäste Christi Segertekn med hans Namns Åkallelse; och wäntom oss däraf Seger, men

sigurmark Krizts vors, hins Krossfesta, fyrir lidinu, med akalle hans nafns; ok væntum ossz thadann sigurs, enn heidingium alldrtila. Epter thessa aeggiun Biskups, toku their heilagann Kross med likneskiu Drottins, ok hofdu that fyrir merki, ok baru fyrir lidinu. Tha gengu their ohrædder i mot heidingium, en lærder menn til bænar. Ok er samann laust lidinu, urdu heidingiar blinder, ok marger felms fuller, ok flydu bratt undann; ok hliop sinn veg hvor: sumer i ána, en sumer i fen, edr skoga. Thar foruzt margar thusender heidingia. Enn er flottinn var rekinn, tha let Sveinn jarda lik theirra, er thar hofdu fallit. Enn tha er thetta var giort, bad Svein lid sitt thad varazt, at forvitnazt heidinna manna sidu: thuiat meir hefr, segir hann, i thessari ferd aflazt manntions en avaxtar.

men Hedningarne Död och Undergång. Efter en slik Biskopens Uppmuntran, togo de helga Korset med Frelsarens Beläte, och hade det för Fälttekn, samt boro det för Folket. De som kunde strida, gingo därmed vrådde emot Hedningarne, och lärde Mån, eller Prester och Själesörjare, til Bönen. När både Härarne sålunda kommo ihopa, wordo Hedningarne blinde och af margfallig Förskräckelse intagne. De flydde snart undan: och hwar en lopp sin Wäg: somlige i Ån, och somlige i Kärr eller Skogar. På detta Wis omkommo många Tusend Hedningar. Och när de flyende nog woro förfölgde, lät Swen jorda deras Lik, som där fallit. Sedan det war beställt, förmante han sit Folk icke wara nyfikne at se hedne Måns Seder; ty, säger han, det hafwer åstadkommit mera Manspillan, än Nytta, på denna Resa.

11. Cap.

Sidann for Sveinn a brott, ok allt thar til, theim syndizt sem halft tungl stædi a jordu. Thar leggia their at landi, ok ganga thar a land. Tha segir Ketill Sveini thau tidindi, sem gjorzt haufdu, tha er their Yngvar voru thær. Sidann bad Sveinn lid sitt fra skipum drifa, til sundar vid drekann. Sidann fara their, ok koma i skog

11. Cap.

Swen for nu bort frå detta Ställe, och ända därtil, at dem tycktes, såsom en Halfmåne stode på Jorden. Där lägga de til Lands: och gå jämwäl uppå Landet. Kettil omtalar då för Swen, hwad som hände, när Ingwars Följe drog här förbi: och därföre befalte Swen sit Folk skiljas wid Skepen för at upsöka Draken. De fara åstad, och komma i en stor

Skog

ein mikinn, er stod vid drekabæ-lit, ok saluzst thar. Sidann sendi Svein nockra unga menn til drekans, at forvitnazt, hvad thar væri titt. Their sau, at ormarner svafu ok voru harla marger; tho la Jaculus i hring um tha alla adra. Tha tok einn theirra, at retta spiotskapt sitt til gullhrings nockurs; ok kom skaptid vid ein yrmling. Enn er sa vaknar, tha vakti hann adra hia sier. Ok thui næst vaknadi hvor at audrum, unz Jaculus reystizt upp. Svein stod vid eik eina mikla, ok lagdi aur a streing; enn tundr var sett a aurvar oddinn so mikid, sem mans hofud, med vigdum eldi Enn er Sveinn sa at Jaculus færdizt a lopt: ok hann stefndi a skip theirra, ok slaug med gapandi munni; skytr Sveinn aurinni med eldinum vigda i munn orminum. Ok rann so til hiartans, ad a einni tvipstundu fell hann daudr nidr. Enn er their Sveinn sau that; tha lofudu their Gud med fagnadi.

12. Cap.

Epter thenna atburd bad Sveinn, at their hvotudu i burt fra daun theim, ok fylu, er af vard. Sidann snua their til skipa hvatliga a braut: ok giordu so flester aller, fyrir utann VI. menn, er til drekans gengu fyrir forvitnis saker: ok fellu their nidr dauder.

Skog, som war i Nägden af Drakeboet: och där göma de sig. Några unge Män blefwo af Swen på Kundskap utskickade: och sägo, at Ormarne, som woro til et stort Antal, säfwo, och at Jakulus låg i Ring om alle de andre. En af Drängarne räkte sit Spjutskaft efter en Gullring, och kom därmed wid en Ormunge, som, i det han waknade, äfwen wäkte de andre, först dem, som lägo honom närmast, och så hwar efter annan, tils Jaculus ock reste sig i Wädret. Swen stod wid en stor Ek, och lade Pil på Strång, med så stort Tunder uppå Pilsudden, som et Manshufwud, och däruti wigd Eld: och rätt som han säg, at Jaculus färdades i Luften, och wände sig flygande åt Skepen, med en gapange Mun, skjuter han Pilen med wigde Elden i Ormens Gap. Och gick det honom så til Hjärtat, at han efter en liten Stund föll död neder. När Swens Män det sägo, löfwade de Gud med Glädje.

12. Cap.

Efter detta Äfwentyr, befalte Swen, at de skulle skynda sig bort ifrå den Stank och osunda Lukt, som Aset lemnade efter sig. De hasta därföre strax til Skepen samhälligt, sex Män allena undantagandes, som af Förwett gingo til Draken, och föllo döde neder. De

Tho angradi enn nu marga menn miog sa daun; tho at ei fengi fleiri liflat thar af. Tha biozt Sveinn thadann hvatliga, ok fer, unz hann kemr i Riki Silkisifiar Drottningar. Hun gengr i moti theim med mikilli sæmd. Enn thegar their Sveinn ganga af skipum; tha gengr Ketill theirra fyrstr i mot Drottningu. En hun gaf ecki ad honum gaum, ok snere ad Sveine, ok villdi kyssa hann; Enn hann hratt henne fra sier, ok kvezt, egi vilia kyssa hæna heidna Konu, edr fyrer hvi villtu mig kyssa? Hun svarar: Thui at thu einn hefr augu Yngvars, at thui er mier synizt. Sidann var vid theim tekit med sæmd ok virdingu; enn sidan er hun visi, at Biskup var thar kominn, tha vard hun feginn. Tha talade Biskup tru fyrir henni; ok haufdu tha tulk i milli sin *). Thuiat hann kunni ei tha tungu at mæla, er hun mællti. Ok fek hun bratt skilning andligrar speki: ok let skirazt. Enn at theim manadi sama, var skirdr allr borgar lidrinn. Eigi miklu sidar, stefndi Drottning thing fiolment med umrade Lands manna. Ok er thar var mikit fiolmenni samann komit; tha var Svein Yngvars Son skryddr purpura, ok sidann sett Coronu a

*) incipit iterum Fragm. Hist. Ingv. & Sv.

woro likwål flere, som af denne Stank blefwo opaßlige, faståndsfere däraf icke omkommo. Swen lagade sig snarliga frå denna Ångd, och fortsåtter sin Reja ända til Drottning Silkesifs Rike. Hon går med mycken Hedersbetygelse emot dem, och Swens Män stiga i Land. Kettil war den förste, som gick emot Drottningen; Hon gaf likwål icke Agt uppå honom, utan wände sig strax til Swen, och wille kyßa honom. Men han sköt hänne ifrån sig och sade, at han intet wille kyßa hänne, som war en Hedniſk Qwinna: eller hwarföre, sade han, wil du kyßa mig? Hon swarar: Emedan du, såsom mig synes, allena hafwer Ingwars Ögon. Sedan undfägnades hela Följet med Heder och Wärdighet. Och når Silkesif fick weta, at en Biskop åfwen war däribland, blef hon ån mera glad. Biskopen lärde hänne Tron, igenom en Tolk, emedan han intet kunde det Tungomål, som hon talte. Hon fick sålunda snart Förstånd på andelig Wisdom: och lät sig döpas. I samme Månad blef ock alt Stadsfolket döpt. Icke länge därefter stämde Drottningen, med sine Måns Råd allmänt Ting tilhopa: och når en stor Myckenhet sammankommit, war Swen Ingwars Son med Purpur prydd: och sedan blef en Krona satt uppå hans Hufwud.

Alle

hofud honum; ok kaulludu aller hann Kong sinn. Ok thar med giptizt Drottning honum.

Alle kallade honom sin Konung; och därmed giftes Drottningen honom.

13. Cap.

Epter thessa veizlu, for Svein Kongr fiolmennr um Riki sitt, ok so Drottning. Thar er ok Biskup i ferd, ok lærder menn; thuiat Svein Kongr lætr kristna landid, ok aull thau Riki, sem Drottning hafdi adr stiornad. Enn er sumra tok, ok so hafdi megnazt kraptr Gudligrar miskunar i thui landi, at that var allt alkristid ordid; tha villdi Sveinn Kongr ok hans foruneyti bua ferd sina heim til Svithiodar, ok lata vita Frændr sina sanindi um hans ferd. Enn er Drottning vard vaur thessarar ætlanar; tha bad hun, at hann sendi lid sitt heim: enn hann sæti kir sialfr. Svein svarar: Egi vil ek senda lid mitt fra mier; Thui at theim er that mikil hasKi i morgu lagi, er til thessarar ferdar skulu radazt, so sem fyrr reindizt, er einginn var foringi, ok fyrir forzt allt lidit *), ok villtist imsa vegu. Enn er Drottning heyrdi thessi ord Kongs, ok sa thar vilia med; tha mællti hun: Ecki skalltu so fara skindiliga, ef ek ma rada: thui at so ma vera, at thu ei vilier vitia

*) *oc thui forst flesta lit* l. c.

13. Cap.

Efter detta Gästebud for Konung Sven med et stort Följe, och Drottningen jämwäl, ikring sit Rike. Biskopen och lärde Män äro ock i samma Färd, emedan Konung Sven låter Christna Landet och alla de Riken, som Drottningen tilförne styrt hade. När Sommaren kom, hade Guds Miskunds Kraft så mognat i detta Land, at det öfwer alt fulleligen war Christet. Konung Sven och hans Följesagare wille då anställa sin Hemresa til Swea Rike, och låta sine Frender weta huru deras Färd afluxit. Men när Drottningen detta deras Upsåt förnam, bad hon, det han måtte sända sit Folk hem, men själf sitta stilla. Sven swarar: Jag wil intet skicka mit Folk ifrån mig; ty dem föreslår på mångfaldigt Sätt mycken Fara, som sig uppå denna Resa skola begifwa: Såsom förr är prófwadt, när ingen Anförare war. Ty då förfors alt Folket, eller det mesta, och förwillades på åtskilliga Wägar. När Drottningen hörde deßa Konungens Ord, och märkte at han hade Alfwar därmed,

theſſa Rikis: edr tinizt thu i ſo mikilla haſka ferd, ſem thu ſeger ſialfr i fra: ok ſia hvad thier hlyder, at ſtyrkia kriſtnina ok lata Kirkiur reyſa. Thui at fyrſt ſkalltu Kirkiu lata giora innann borgar, mikla ok virduliga. Ok ef ſu verdr ſo, ſem at ek villda; tha ſkal at theirri jarda likama Faudr thins. Enn er III. vetr ero linder: tha ſkalltu fara i fridi. Nu er ſo giort, ſem Drottning beider, at Sveinn Kongr dvaldizt thar III. vetr ad ſinni: en ad hinum thridia vetri, var algior mikil Kirkia i borginni. Tha bad Drottning Biſkup til koma. Enn er Biſkup var ſkryddr, tha ſpurdi hann: J hvers nafni villtu Drottning! lata vigia Kirkiuna? Hun ſvarar: Til dyrdar heilogum Yngvari Kongi, er her hviler, ſkal theſſa Kirkiu vigia. Biſkup ſvarar: Hvi villtu ſo Drottning? edr hefr Yngvar jarteiknum ſkinit epter dauda ſinn? Thuiat tha eina kollum ver heilaga, er tha ſkina jarteiknum, er likamer theirra eru i jord grafner. Hun ſvarar: Af ydrum munni heyrda ek, at meira væri verd fyrer Gudi ſtadfeſti rettrar truar, ok vàni *) heilagrar aſtar, enn dyrd jarteikna: enn ek dæmi, ſem ek reindi, at Yngvar var ſtadfaſtr i heilagri aſt vid Gud. Tha er Drottning kvad, at ſo ſkylldi vera,

(*) *Vani* deeſt in Fragm. Torff.

ſade hon: Du ſkal likwäl intet fara ſå haſtigt, om jag må råda. Ty det kunde ſå hända, at du antingen intet mer wille komma til detta Rike, eller ock at du förgås i en ſå mycket farlig Färd, ſom du ſiälf om hänne berättar. Se nu til, huru dig ägnar ſtyrka Chriſtendomen, och låta upreſa Kyrkor. Ty förſt ſkal du låta bygga en ſtor och anſenlig Kyrka inom Borgen: och om det bliſwer ſåſom jag wil, ſå ſkal uti hänne din Faders Lekamen begrafwas: och når tre Wintrar ſedan äro framledne, må du fara i Frid. Det ſkedde nu ſå, ſom Drottningen bad, at Konung Sweyn tre Wintrar denne gång här dwaldes: och war imedlertid wid tredje Wintren en ſtor Kyrka i Borgen färdig; til hwilken Drottningen då beder Biſkopen komma. När Biſkopen war klädd uti ſin Skrud, tilſporde han hänne ſålunda: I hwars Namn wil du, Drottning! låta wiga Kyrkan? Hon ſwarade: Til den helige Konung Ingwars Heder, ſom här hwilar, ſkal du wiga denna Kyrka. Biſkopen ſade åter: Hwi wil du det, Drottning? eller hafwer Ingwar efter ſin död med Järtekn giftwit något Sken ifrån ſig; ty dem allena kalle wi helige, ſom igenom Underwärk uprenbaras; ſedan deras Kroppar äro i Jord nedgräfne. Hon gaf härpå til Swars:

1051. 1052. 1053.

af

vigdi Biskup musterid, Gudi til dyrdar, ok ollum helgum, med nafni Yngvars. Sidann var hoggvin ny stein-thro, ok lagdr i likami Yngvars: ok settr yfer Krosss dyr, med virduligum bunadi. Tha let Biskup messu syngia optliga fyrir saal Yngvars: ok leifdi tho folkinu, at kalla Yngvars Kirkiu.

Af eder Mun hafwer jag hört, at en rätt Tros Stadfästelse, och en helig Kärleks Utöfning af Gud i högre Wärde hålles, än den Högagtning, som Järtekn medföljer. Och jag håller det så före, som jag själf rönt, at Ingwar war stadgad uti en helig Kärlek til Gud. Emedan därföre Drottningen altså wille hafwat; ty inwigde Biskopen denna Kyrka til Guds och alla Helgons Åra, med Ingwars Namn. Sedan blef en ny Stenkista huggen, och Ingwars Lekamen lagd uti hänne, samt et dyrbart Korß med anständig Prydnad satt däröfwer. Och efter detta lät Biskopen ofta sjunga Mäßa för Ingwars Själ; men tillät Folket icke deß mindre, at kalla Kyrkan för Ingwars Kyrka.

14. Cap.

Ad thessum hlutum aflidnum, byzt Sveinn til burtferdar, ok fer sunnann, uns hann kemr i Svithiod. Lanzmenn toku vid honum med fagnadi ok mikilli sæmd. Var honum landit bodit. Enn er hann heyrdi that; tha neitadi hann thui skiott, ok kvazt, aflad hafa sier betre Landz ok arsælla, ok letzt enn mundu thangat vitia. Enn er H. vetr voru uti, siglir S. nn ur Svithiodu; enn Ketill dvaldizt thar epter: ok lezt hann so heyra sagt, at Sveinn væri i Gordum um veturinn, ok biozt um vorit thadann, ok sigldi at sumarmagni or Garda Riki. Ok vissu menn that sidazt til hans, at hann sigldi i

14. Cap.

När alt detta således war fullbordadt, lagade sig Swen til Bortresan, och for Sundan ifrån til deß han kom til Swea Rike. 1054. Hans Landsmän togo med Fägnad och mycken Årebewisning emot honom. Landet blef honom ock tilbudet; men när han därom blef underrättad, nekade han, utan långt Besinnande, därtil, sägande, det han förwärfwat sig et bättre och fruktsammare Land: och stälte sig såsom han åter dit fara wille. Och när twå Wintrar woro förledne, seglar han ur Swea Rike. Men Kettil blef där efter 1056. honom. Han lät märka sig, så hafwa hört säggs, at Swen warit i Gardarike öfwer Wintren: om Wä-

ána. En Ketill fôr til Islandz, a fund frænda sinna, ok stadfestizt thar, ok sagdi fyrstr fra thessu. Enn that vitum vær, at nockurer sagnamenn segia, at Yngvar hafi verit Son Aunundar Olafs Sonar; thuiat theim thyker honum that meiri sæmd, at segia hann Kongson. Enn giarnan villdi Aunundr gefa til allt sitt Riki, ef hann mætti Yngvars lif aptr kaupa; thui at aller Hofdingiar i Svithiodu villdu hann giarnann Kong hafa yfir sier. Enn thessz verdr enn nu af sumum monnum spurt fyrir hui, ut Yngvar væri egi Sonr Aunundar Olafs Sonar. Enn thvi vilium ver tha leid svara: Eymundr Son Olafs atti Son, er Aunuudr het *). Sa var hinn likazti Yngvari i margri natturu, ok allra hellzt i vydforli sinni: so sem til visar i bok theirri, er heiter *Gesta Saxonum*, ok er so ritat: "Fertur, quod Eimundus "Rex Sveonum misit filium suum "Onundum per mare Balzonum, "qui postremo venit ad Amazones, & ab eis interfectus est." ↄ: So er mællt, at Aunundr Svya Kongr sende Son sinn Eimund †), at vandra i giegnum that Balzoniska haf; ren lagat sig därifrån: och uti full Sommar begifwit sig ur detta Land. Och år det det sidsta, som man om honom wet, at han då seglade i Ån. Ketil for til sine Frender på Island, och blef där boende, samt war den förste, som förtälgde detta. 1060. Dock wete wi at några Sagomän eller Historieskrifware säga, at Ingwar warit Anund Olofssons Son; emedan de tycka det wara mera hederligt at kalla honom Konungs Son. Och gärna wille Anund gifwa alt sit Rike til, om han kunde igenköpa Ingwars Lif; emedan alle Höfdingar i Swea Rike högeligen åstundade honom til Konung öfwer sig. Deßutom warder ännu af några Män med Wißhet förspört, at Ingwar icke war Anund Olofssons Son. Wi wilje därföre sålunda häruppå swara: Emund, eller Anund Olofs Son, hade en Son, som het Anund. Han war Ingwar ganska lik i många Stycken, och hälst uti sina långwåga Resor, såsom det är at se i den Bok, som heter Gesta Saxonum, hwaräst så skrifwes: Fertur quod Eimundus Rex Sveonum misit filium suum Onundum per mare Balzonum, qui postremo venit ad Amazones, & ab eis interfectus est. d. å. Emund (eller Anund) Swea Konung, sände sin Son Anund at wandra igenom

1057.

*) *at Ónunder atti son thann er Ónunder er nefndur* l. c.

†) leg. *Eimundr Svya K. sende Son sin Aunund*, cf. Proleg. p. 40-42.

ok ad thui endudu var, hann af *Amazonis* deiddur.

nom Baltiska Hafwet: och at han wid samma Resas Slut wardt af Amasonerna dräpen.

15. Cap.

So segia sumer menn, at their Yngvar færi II. vikr, at their sau ecki, nema their tendrudu kerti, thuiat samann luktuzt biorginn yfer anni, ok var sem their reri i helli thann halfann manud. Enn vitrum monnum thyker that ecki sannligt vera mega, nema ainn felli so thrángt, at gnupar tæki samann, edr væri skogar so thraunger, at samann tæki thessz a medal, er gnipr stædizst a. Enn tho at thetta megi vera; tha er tho eigi sannligt. Enn thessza saugu hofum ver heyrt ok ritat epter forsaugn theirrar bækr *) at Oddr munkr hinn frodi hafdi giora latit at forsaugn frodra manna, theirra er hann segir sialfr i brefi sinu, thui er hann sendi Joni Lopts syni ok Gizuri Halls syni. Enn their sem vita thykiazt innvirduligar, auki vid, thar sem nu thiker a skorta. Thessa saugu segizt Oddr Munkur heyrt hafa segia thann prest, er Isleifr het, ok annann, Glum Thorgeirsson; ok hin tridi hefer Thorer heitit. Af theirra frausaugn hafdi hann that, er honum thotti merkili-

15. Cap.

Några Män berätta, at de, som woro med Ingwar, foro twänne Wekor utan at kunna se, så framt de icke tände Ljus, emedan Bergen slutit sig samman öfwer Ån, och at det war, såsom de rot i Helwites Mörker den halfwe Månad. Men förständige Män tycka, at det icke måtte så i Sanning wara, så framt icke Ån runnit så smal, at Bergsklintar å ömse Sidor, näkats, eller Skogar där warit så täte, at de gåt ihopå mitt öfwer, hwaråst slika Hållar stå emot. Dock fastän så kunde wara, är det likwäl icke sannolikt. Denna Saga hafwe wi hört och skrifwit efter den Boks Föreságn, som **Oddor Munk** den Wise hafwer låtit göra uppå de lärde Mäns Berättelser, som han själf nämner uti det Bref, han sände til **Jon Loptson** och **Gißor Hallson**. Men de som kunna tyckas med mera Åhoga och nogare här om wara underrättade, måge där tillägga, som nu något synes brista. **Oddor Munk** säges hafwa hört en Prest, som het **Jslef**, en annan, **Glum Thorgerson**, och den tredje, **Thorer**, berätta denna Saga:

och

*) al. *bokar*.

gazt. Enn Isleifr sagdizt heyrt hafa Yngvars saugu af einum Kaupmanni; Enn sa kvezt, hafa numit hana i hird Svia Kongs. Glumr hafdi numit af Fodr sinum. Enn Thorer hafdi numit af Klaucku Samsyni. Enn Klacka hafdi heyrt segia hina fyrri Frænder sina. Ok thar lyktum ver thessa saugu, at Ingvari Vidforla ok theim Fedgum.

och af deras Berättelse behöll han det honom tyckte märkeligast wara. Islef sade, sig hafwa hört Ingwars Saga af en Köpman: och han hänne uti Swea Konungs Hof. Glum hade lärt hänne af sin Fader: och Thorer af Klack Samson, samt denne af sine äldre Frender. Och härmed lykte wi denna Saga, om Ingwar den Widfarne och deß Förfäder samt Afkomma.

Innehållet af föregående Saga.

1. Cap. Om Konung Erik Segersäll, deß Måg Åke och Dotterson Emund.
2. Cap. Om Emunds Upfostran och Utresa.
3. Cap. Om Emunds Härkomst, samt deß Son Ingwar, och deras Frende Anund (Jacob) Olofsson.
4. Cap. Om Ingwars och Anunds Färd emot Semgalerne: Swen Ingwarssons Början, och huru Ingwar begärer Komungs Namn.
5. Cap. Huru Ingwar kommer til obekanta Länder; Om Garda Kettil, Waldemar, Silkesif, och Julfr.
6. Cap. Om Hjälmwige och en Jätte: Flottöar: och Draken på Gullet.
7. Cap. Om Sote och Konung Harald från Swerje, samt huru Ingwar hjälper Konung Julf emot sin Broder.
8. Cap. Om Ingwars Död, Begrafning och efterlemnade Egendom.
9. Cap. Huru Swen slåss med Hedningar och Cycloper, och om en Man med Fogelnäbb.
10. Cap. Om en Elefant; och huru Hedningar förargas öfwer Korsmärket, som Swens Män göra.
11. Cap. Huru Swen skjuter Draken Jakulus.
12. Cap. Swen kommer til Silkesif, och blifwer en krönter Konung.
13. Cap. Swens Rike blifwer Kristnadt, och Ingwars Kyrka bygd.
14. Cap. Swen besöker sit Fädernesland; men far til sit Rike tilbaka.
15. Cap. Denna Sagas Witsord och Sagsmän.

Underſökning
Om
Wåre Nordiſke Runſtenars Ålder
I Anledning af Ingwar Widförlas Saga, deß Följeſlagares Minnesſkrifter och flera betydande Runrituingar.

1. Cap.

Om inge Runſtenar förr, än Chriſtendomen inkommit i Swea Rike, blifwit riſtade, och hwad Orſaken därtil månde wara.

Att ſkrifwa om Runors Början och åtſkilliga Slag, hwarom Runa Capitlet i Edda och flera gamla Skrifter handla, wore intet annat, än fördjupa ſig uti et Ämne, hwars Utredande ſnarare kan wäntas, ſedan man wißt wet Runſtenarnes Ålder, och därföre lemnas, til antingen någon däruti mera förfarens granlaga Urſkiljande, eller ock et ſådant mera beqwämt Tilfälle. Jag ſtadnar då ſtraxt wid Runſtenarne, eller de Stenar, ſom igenom päriſtade Runor ſkiljas från andra Nordens Minnesmärken, och ſom någon af wåre witraſte Ruumåſtare intil denne Dag tiltrot ſig at läſa.

Runamon i Bråkne Härad (Worm. Mon. Dan. p. 222.), Ramſiö, Häreſtad och Ramſtad, eller Möjebro-Stenar (Baut. N. 25, 361, 648, 851), med flere dylike, höra ſåleds icke hit; ſå framt deras Oläslighet icke kunde blifwa et Skäl til at gifwa dem en högre Ålder, än de öfrige.

Det är ſant, at ju äldre en Skrift är, ju ſwårare finnes hon ofta för Efterwärlden at läſa: ſåſom man däruppå haſwer Exempel, at hela Språk, både til Ord och Skrifſätt, med Tiden blifwit förlorade, eller otydliga. Men ſåſom deßa Tungomål juſt därföre icke äro de ålſta, och ännu wäl ſådane finnas, ſom hålla det för ſtora Snilleprof, at kunna fram-

sätta Gåtor, under så wäl kände, som okände Figurer, fast än de sjelfwe dem på et förnuftigt och rimligt Sätt icke skulle kunna utreda; så blifwer en Skrifts Oläslighet intet wäsendligt tekn til deß Ålder. Sålunda kan icke häller en eller annan lärd Mans Mening, när en sådan oläslig Stenskrift blifwit ristad, utan giltiga Skäl och Bewis, göra hänne äldre, än hon wärkligen är. Helsingerunorna höllos, så länge de ännu icke wore utredda, för de ålste Nordens Bokstäfwer; men anses nu för yngre, än de wanliga Runor, sedan man funnit, at deßa til dem gifwit både Grund och Anledning

Hedniske Skribenter, som något om Runstenars Ristande i Hedendomen berätta, finnas intet: oagtadt det längesedan är afgjordt, at Wårdstenar utan Skrift, alt ifrån Odens Tid blifwit upreste, til berömlige Mäns Åminnelse och Tekn för de efterkommande på deras Tapperhet. Runstenarnes Innehåll och Runingar äro således de enda Bewis man kan hafwa om hwars och ens Ålder; Til Följe hwaref, och följande Stenar af några wåre Forn'orskare til Hedendomen blifwit förde:

1. En i Bållestad, på hwilken, efter Cantzlirådet Peringskiölds Läsning och Öfwersättning uti deß Antartal för Swea och Götha Konungahus, detta läses: Raigdumun giridi kasa; Tuiri, Thufon, Igra ristu Stina thisi afwan Uggi in mikla Atia, Tis Giatitlanta. Gunir igg stin, och på en annan bredewid denne: Vk Arkil uk Gui, thir garidu jar thigsad; Vnu igg i mirki, mairi wirtha, than Vlfs Sunir iftir Gir, ir Swinar at sin fadur. d. å. Ragdnmun giord Jordhögen; men Tyr och Thyfon samt Ingri de upreste deße Stenar åfwan Ogg, den store och mägtige Ättefadren, Gjättelandens Gud. Gunnar uthögg Stenen. Och Arkil och Göja de gjorde detta Järtekn; men Unne han uthögg Märket, som är af mera Wärde, än det Ulfs Söner gjorde efter Geir, och det deße Swenar gjorde åt sin Fader. Jämf. Bibl. Slägtreg. 15-17. Sid.

2. Salmunge-Stenen, som Verelius i No: til Herw S. p. 100. så läst: Iubern ukvi uti ithun iftir Irbern fadur sin: Thulir alfrunar thisi Asi gud, och på Latin öfwersatt: *Jubernus Ukvi memoriæ Irberni patris sui lapidem inscripsit, dedicatque runas emortuales Odino Deo;* hwilket på Swenska så skulle låta: Jubjörn Ukwe ritade Stenen efter sin Fader Erbjörn, och tilägnar Guden Oden deßa Dödsrunor.

3. Tirsteds-Sten, utur Vormii Mon. Dan. läses på förnämnda Stulle

Stålle pag. 48, sålunda: Ofradr auk Hiltuar risthu stain thensi eft Froda fronti sin, sun Jan, han var hofding. Jan han varth taudr a Suathiauthu auk var fur si - - Frigi siod ido allir vikingar; det Verelius öfwersätter: *Ofradus & Hiltuar erexerunt lapidem hunc Frothoni consanguineo suo, filio Jani, viro principi. Janus autem mortuus fuit in Sveonia, & erat vir insignis. Frigi loculis dediti sunt omnes piratæ*, eller: Ofrad och Helwar upreste denne Sten efter Frode sin Frände, Jans Son, en Höfding. Jan blef död i Swerje och war en förträfflig Man. Alle Wikingar äro på Frigges Gömmor, eller gode Penningepungar, begifne.

4. Åria Stenen beskrifwes in not. Jo. Peringsk ad Vit. Theod. R. p. 402 på detta Wis: Amvit risti stina thina ulli suna sina, Unulfu, Aku, Hrengi, brudur sina, wardi uti Teribina, i Galmarna, sutuma; furu efu skanu. Elski risti runa thasi. d. å. Amwitreste deße Stenar åt alle sine Söner, samt åt Unulf, Åke och Renge, sine Bröder, Wårdhållare (Wåringar) ute i Tyri Stad, i Galilejske Hafwet och Sodoma; hwilke foro ifrån Skånö. Elske risto deßa Runor.

Utur Företalet til Bautil, som år 1750 utkom, tilläggas deße, för Thors och Cimbrernes skull: 5. Kåleby Hall N. 935: Ultr auk Thor rakair risthu stin thinsi iftir Fatha fathur sin. Ristinminsir hofthi örtha Trutin Guz; Hwaröfwer öfwersättningen saknas: och 6. i Egby Gärde N. 146: Ragnilfr lit girua bru thisi iftir Anunt sun sin guthan. Guth - - bi ons ant uk salu bitr thann on girthi til mun liki miti NB kimiri virtha muthir girthi iftir sun sin ainiga, som sålunda förklaras: Ragnilfer lät göra Bro denna efter Amund Son sin godan. Gud hjälpe hans And och Själ, bättre än han gjorde til. Han blef slagen med Cimbrerne. Verda Modren gjorde efter Son sin enda.

7. På Bro Kyrkomur in not. Peringsk. ad Vit. Theod. R. pag. 485: Gialug Hulmgis tutir, Sustir Sugrudar auk daira Gaus, aun lit geara bru thesi, auk raisa Stain dina eftir Asur bunta sin, Sun Hakunar Jarls, sar var Wikinga vaurdur mid Gaeti; Gud ialpi ansau ant uk salu d. å. Giölig Holmgers Dotter, Sigröders och Göses Syster, hon lät göra denna Bro och resa denne Sten efter Asur sin Herre, Håkan Jarls Son, han war Wikingawård eller Landwärtsman med (Konung) Göte: Gud hialpe hans And och Siäl.

Til åminnelse af Swerjes Konungar, som intet warit Christne, införas i förnämnda deras Ättartal följande Monumenter:

8. Öfwer Domar, en Sten i Upsala; hwarpå nu allenast et Kors och en Drake synas.

9. Öfwer Ottar Wendelkråkas Under-Konung i Skåne, Sibbe Uddsson, denna Stenskrift på Öland: Krunter ur Krontarilanti i Tanmarku, nid Atils; Jarmun mune traith widur rida rukstarkr, thruthar traugur i thaimsi hugi; Vsi thit maistar taithler tulka i fulkini: Likr hins tulgthu flaistr. Stain vari latr aiftr sibi Vda sun; Fultar i inhois lithi, sati a Tuta, vsini d. å. förestående: Stenen ware satter efter Sibbe Udds Son; Medföljet af inländska Krigshären satte honom på Tuta-Åsen (eller på sin Roddare-ö) Öland. (Han war) Krönter ur det Krönta Landet i Danmark, Attils Afföding; Efter Odins wilja färdades han den allmänne wägen fram (dödde) en ryggstarker Hjelte (rik på Krigsfolk). Hans trötte Wåle wandrar i denne Hög. Det war stösta sorg och klagan efter en sådan ibland folket; Hans Lik följde och beledsagade de flesta.

10. Öfwer Braut-Anunds Broder Hardin, i Slaka Sokn wid Linköping: Anunir risti ifftir Hardina Brudur sin, gudan Trig hala vis: och öfwer deß Broder Hedin, på Anunds Hög i Sähundra: Fulkvidr raisti staina thasi ala at sun sin Hidin, brudur Anuntar. Vraidir hig runir.

11. Öfwer Ingwar Harra: sju Stycken, nämligen: i Råby. Håtuna Sokn: på Warpsunds Ude i Öfwergrans Sokn: under Ek a Bro i Yttergrans Sokn: wid Tiärp i Windels Härad: på Steninge Säteegårds Ägor: i Tystberga Hage uti Södermanland: och wid Stäringe i Ärdala Sokn där sammastädes.

12. Öfwer Skira, med Braut-Anund en Sambroder, wid år 530, i Säterstа Sokn wid Esta By, äfven i Södermanland en:

13. Efter Sigurd Ring på Alsnö Hofgård, en Sten: och

14. Til åminnelse efter Konung Erik Segersälle, at han intog Danmark och lät sig där af Poppone döpas med alt sit Folk wid p:h A. Ch. 989, Stenen i Amnö, Wekholms Sokn, och Trögds Härad.

Här bör icke häller förgåtas den redan nämnda Runamo i Blekinge, som

som Harald Hildetand öfwer sin Fader skal låtit rista, eller den Runsten, som Stephanius wil, man skal hålla för Kong Snjos Graswärd, hwilken wid Longobardernes Utgång säges hafwa regerat. Mycket mindre kunna Kong Gorms och deß Gemåls Minnesmärken ifrån denna Lista utslutas; emedan deras Innehåll wäl tyckes wara så tydligt, at ingen Ting däremot kan wara at inwända. Dock äro de Stenar, som omtala Hakes Färd til Upsala, så framt de höra til den Tid, då Hake Sjö-Konung från Norje fördref Ane den gamle från Upsala, och sjelf intog deß Thron, ännu starkare Bewis, än alle de föregående, at det i djupe Hedendomen icke warit owant i Norden, at med Runor teckna berömlige Mäns Wärdstenar.

Jag borde wäl och nämna de Runstenar, på hwilke man läser deßa ord: harda guden, så framt den Bemärkelse, man dem länge sedan tillagt, at de betekna Guden Oden, icke redan wore utdömd, och det tillika bewist, at samma Talesätt om ingen Gud, utan, då det förekommer, om en mycket god Man, brukas. Act. Lit. Svec. 1730. pag. 74.

Utom deße, kunna de upräknade Runstenar, så framt de höra til den Tid, man dem tilägnat, i Anseende til Antalet, wara nog tilräcklige, at bewisa det som åstundas, emedan på dem både Magog, Thor, Oden och Frigga, Sodoms och Tyri Wälmagtstid, Cimbrernes Härtåg, och Geiters eller Göthes Utfärd, för eller icke långt efter Christi Födelse, utom flere wåre Hedniske Konungars Åminnelser blifwit igenfundna. Men kanske, at deßa Fynd icke äro af så godt Gryt, som deras Beskrifware och förste Uttydare sig inbillat. Hwilket jag nu, inom en föreskrefwen Korthet, kommer at undersöka.

Det är nogsamt bekant, med hwad Agtsamhet man wid Unadoms Upfostran söker, at ifrån de späda Sinnen utestänga alla falska Inbillningar och Fördomar, emedan de med Åldren gemenligen mera rotas, och blifwa ännu swårare at qwäfwa. Kärlek til Sanningen är den, med hwilken man både bör börja och sluta; och är det således med en förnuftig Eftertanka intet enligt, at tro alt, som säges, blott därföre at man så förr blifwit underwist, af en wördig Fader, Läromästare, eller andre, huru stor och deras Förtänkt äljest måtte wara. Skulle jag i detta Fall så göra; så wore Saken redan afgjord, och denna lilla Undersökning mindre nödig.

En Dijkman såg wäl, huru han uti sin Ungdom blifwit dragen från Huset: och sökte sig därföre Dag, i Upsåt, at åfwen därmed tjäna sine Medborgare. Han hant själf knapt utur Mörkret; men efterlemnade likwäl goda Underrättelser, i sine år 1703 sammanskrefne, och år 1723 här i Stockholm utgifne Anmärkningar öfwer en del Runstenar i Swerje, som en i lärde Wärlden stor Celsius så förbättrat, at söga efter honom om Runstenars Ålder i Norden kan wara at påminna.

Runæ Medelpadicæ ab importuna crisi breviter vindicatæ, Auctore O. C. Upsl. 1726. innehålla, utom annat, en Förklaring öfwer den 4:de ibland wåre påstädde Hedniske Stenar, sådan likwäl, som intet paßar sig med den anförda. En i Poëters Fabler lefwande Konung Jon uti Grekeland, hwilkens Åminnelse i Norden man på en Runsten trot wara funnen, not ad vit. Theod. R. pag. 473, får wid samma Tilfälle härifrån Afsked, såsom Tesalfr, en Runristare, l. c. pag. 465, åfwen wises, för at öfwa sin Konst i Fäderneslandet, icke hafwa haft nödigt at resa til Theßalien. Men uti Act. Lit. Svec. för samma År 1726, började denne i sanning Grundlärde Man, at utgifwa Monumenta Svio-Gothica suis temporibus reddita, som til år 1736 fortsattes; under hwilken Tid följande Anmärkningar af honom gjordes:

1: At de Runstenar, på hwilke Helgons och i synnerhet Jfr. Marias Åkallelse finnes, äro upresne sedan Påfwedömet här i Landet kommit til Stadga. 2: At wår Frälsares Namn, Jesus, Christus, icke kunnat ristas på några Runstenar förr, än efter Christendomens införande. 3: At förklenliga Utlåtelser mot Hedningar (då de på Runstenar igenfinnas) bewisa dem wara af Christne uthuggne. 4: At de Stenar, som med Korß äro teknade, utmärka, det de af Christne äro förfärdigade. 5: At ock de Stenar, som omtala Broar för någons Själ (eller som någon til Själatröst blifwit gjorda) höra til de Påfwiske Christne Tider. 6: At de Minneswärdar, på hwilke Namn låsas, som äro tagna antingen utur Bibeln, eller efter några helige Mäns, likaleds äro uti Christne Tider upsatte. 7: At de, som på Runstenarne sägas hafwa farit til Grekland, sig deßa Resor företagit, sedan wåre Förfäder börjat antaga Christendomen: såsom ock de, hwilke 8. farit til Longobarderne, efter några Runstenars Sägn. 9: At de Stenar, på hwilke stå deßa Talesätt, Gud hialpi Siæl eller ant hans, Gud giri milkun, och flera dylika Böner (såsom Gud eller Kristr liti Siæl hans

m. m.) intet kunna föras til Hedendomen. 10: At de Konstärfarne Runristare, Libe och Bäle, warit Christne. 11: At de Stenar, som blifwit satte efter dem, som fallit i Hwitawaden, höra til Christne Tider. 12: At De Runskrifter, som nämna Jerusalem, ifrån Christne leda sit Ursprung, och ändteligen 13: At så wäl de Asar, som Runstenar berätta af wåre Förfäder hafwa blifwit besökte, som deße Wandringsmän själfwe, warit Christne.

Detta alt bestorkes af en med moget Omdöme beledsagad Historisk Kundskap samt flere Runstenars Märken och inhuggna Meningar, som Sl. Auctoren själf merendels tagit i noga Ögnasigte; så at man om hans Läsningars Tilförlåtlighet kan wara tämligen förwißad: hälst han tillika gärna jämfört, huru andre för honom samme Runstenar läst och afritat. Dock såsom fordom både Runor och Ordskilnader ofta blifwit nog wårdslöst ristade, och Tiden deßutom gjort en Del däraf ännu mera otydliga; så kan wäl hända, det något ännu, äfwen wid deße Stenar, ytterligare måtte ärinras.

För min Del, skulle jag wäl anse det för en stor Förmätenhet, at på en af andre upgifwen Läsning, utan at själf se Stenen, eller om deß Beskaffenhet weta de minsta Omständigheter, företaga mig det twifwelagtiga och otydliga på honom at förklara, såsom wore därwid intet widare at påminna; dock behöfwes intet altid så mycken Granlagenhet, när man allenast wil weta, om en Mening, i Anseende til förr bekanta Sanningar, är rimlig eller icke.

Således förefaller mig, at hwarken den förr upgifna Läsning, eller den, som i Act. Lit. Svec. 1730, pag. 88. lemnas af de förste wåre Hedniske Stenar, som Hr. Mag. Göransson i Företalet til Bautil förmenar wara 2000 år äldre än Christi Födelse, är den rätta, så framt Stenhuggaren icke bör hafwa Sku den för de Fel, som däruti tydligen finnas. Orden loda l. c. så: Rtigdum og Giridi (eller Guridi) kasa twira Dufon Igra riflu stina dksta tvan Vg in mikla ati ati Giatitlata. Gunir ik Stin: och Öfwersättningen är denna: Raigdumug gjorde Högen. Twire, Dufon, Igre, reste deße Stenar öfwer Og den förärrade, som ägde Gjatitlanda. Guner högg Stenen. Den widstående Runsten är så läsen: Vnu iki mirki mairi virda dan Vlts Sunir iftir Gir. Vk Arkil vk Gui dir garidu jar diksta, dir Svinar at sin Fadur, och förklaras: Une högg Märker, af mera Wärde,

de, än det, som Ulfs Söner gjorde efter Gir. Arkil och Gue gjorde denne Wård; de Swenner åt sin Fader. Huru stor denne Og kan hafwa warit, som på förste Stenen omtalas; så tyckes mig likwäl, at han warit för liten, at äga antingen hela det gamla Jätteland, eller det ännu mindre Jämtland. Men Läsningen må på både deße Stenar blifwa hwilkendera af de upgifna, som man behagar, så gör han wid detta Tilfälle intet så mycket til Saken, när det allenast medgifwes, at så den ene, som andre Stenen, på en Tid blifwit tilredde; hwilket wäl icke kan nekas, emedan de altid för Makar och en gemensam Menings eller Grafskrifts Tolkar blifwit hållne. Man ser ock, at Figurerne på bägge åro af en Smak; hwilket för Ögat wisar at de höra til en Tid, och det, som jag med tämlig Sannolikhet kan säga, at de af en och samme Runristare Gunnar blifwit uthuggne. Korßet som är på den ene, skal då utmärka bägges Ålder, som 4:de Celf. Anmärkningen utsätter.

2. Salmunge-Stenen får på samma Wis sit rätta Ställe. Och behöfwer man intet mycket frukta för Thors Hammar, sedan af samma Saga, med hwilken man welat bewisa, det deß Afbildning igenom Korßande warit i Bruk hos wåre Hedniske Förfäder, det tydligen blifwit ådagalagt, at de för Christendomens Början aldrig wetat, det Thors Märke warit sådant, som de Christnes då brukliga Korßmärke, och än mindre, at de det själfwe, såsom något Religionstekn, warit wane at göra. Act. Lit. Svec. 1727. pag. 240, 241. Dock blifwer denne Sten, om jag så må säga, ännu bättre kristnad, när en sednare deß Läsning, ib. 1730. pag. 88. Witsord lemnas, då Skriften är denna: Jubern vk Jdi riti idun iftir Jrbrn faduri sin. Dulir Alt Rünar disi Isi Gud, och Förklaringen sådan: Jubern och Heide ritade Stenen efter Jrbern sin Fader. Stenrunor deßa tål den gode Jesus. Se den 2:a Celf. Anmärkning.

3. At Tirsteds Sten i Danmark är ristad sedan Ehristendomen ditkommit, wil jag nu, tils widare, allenast däraf bewisa, at Jon eller Johan, som är et Bibliskt Namn, på honom förekommer. Se 6:e Celf. Anmärkn. oaktadt Wormius sjelf läst honom annorlunda. Huru det är, så blifwer han likwäl intet något ojäfwigt Hedendoms-Monument. Åtminstone hafwa de Danske Forskarare icke hållit därföre, at Frigges eller Friggas Åminnelse på honom wore at igenfinna.

4. Årjastenen tyckes wäl, som Hr. Mag. Göranßon säger, blifwa

för

för gammal, om med Sodoma förstås det Sodom, som wid Wärldens År 2100 förstördes. Men åljäst år denna hans mycket lärda Förklaring: "Phönicien uti ålste Tiden och Egypten woro et, och deras ålsta Historier "witna, at de Landens förste Konung war Thor, eller Asa-Thurn, "som kom dit ifrån Nordlanden i Europa. Med honom war Arkil eller "Härkul, som också kallas Tyr, i följe. Denne blef af Abraham emot-"tagen och satt öfwer hans Barn af Ketura. Och både Thor och "Arkil hade nordast i Europa upreft Stenar med Bokstäfwer ristade. "An mer, uti Paläftina före Mosis Tid bodde et Slägte, som kallas "Asar, et annat, som het Thußar, och tillika med deßa de Schytar uti sit Schythopoli, komne ifrån Atlantiska Ön.„ Widare förklaras Galmarna genom Galilea wid Hafwet, som bewises med Bibliske Grundtexten och Poli Synopf. Crit. Men det år Skada, at deßa Uplysningar intet paßa sig med denne Stens Innehåll, om den Utlägning åljäst winner Bifall, som med mera Sannolikhet gifwes öfwer honom in Act. Lit. Svec. 1726. pag. 148, at Amwirs Söner wordo ute dräpne i Calmarna Sund, då de foro från Skåne.

5. Om Käleby-Hall säger Mag. Göranßon l. c. at hon blifwit "upsatt, då Ulfer och Thor warit Konungar, det år wid Wärldens År "2000. Ty Alf war Bores Son och Broder med Odin I, och sålun-"da Thors Farbroder; denne Thor war Öfwer-Konung på Scandö, "men på samme Tid war uti den Del af Swea Rike, som het Alfheim, Alf eller Ulf Konung.„ Detta Ättartal år på sit Ställe artigt nog; Men lärer intet behöfwas til at wisa denne Stens Ålder, sedan et inom deß Skrift inneslutet Korß får flytta honom til Christne Tider. Det år ock åljäst nogsamt kunnigt, at flere både större och lägre Personer i längt senare Tider burit Namn af Alf och Thor.

6. "Stenen N. 146, säges i nu ofta anförda Förespråk til Bautil, "som Modren satt efter sin Son, hwilken fallit med Cimeri, år upsatt "1011 År för Christi Födelse. Ty då höllo de sit Slag med de Roma-re.„ At rätta detta felagtiga Årtal, år nu så mycket mindre nödigt, som Stenen ändå icke lärer kunna flyttas öfwer Christi Födelse, emedan på honom et i Christendomstiden här i Riket nog brukligt Bönesätt läses. Huru deßa Ord: Mun liki miti Kimiri, kunnat öfwersättas: Han blef slagen med Cimbrerne, blifwer då en annan Fråga?

7. Den wid Bro Kyrkodör utanpå Muren insatte Sten, år den

sidste af de Hedniske, som Företalet til Bautil med denna Anmärkning omtalar: "Gåster har warit en mägtig Sjö Konung i Swidjod wid 160 "År före Christi Födelse; således år lätt at finna Åldren af 267, som "efter hans Wikingawård Asur, Håkan Jarls Son och Gunlögs Man upsatt warit.„ Jämte denne Stenwård hafwe wi ännu några andre Stenar som ock omtala detta Götes Tåg i Wester: och finnes därom in not. ad Vit. Theod. Jo. Peringsk. pag. 481. sq. en annan Tidräkning. Men utan at nu orda om, hwad för en Håkan Jarl därmed närmast warit samtida, anmärkes allenast af Bönen, hwarmed Skriften slutes, at han hörer til Christendomstiden.

8. Domars förmente Sten, som, utan Skrift, föreställer allenast en Drake och et Korß, kunde, i Anseende til detta, intet behöfwa widare Förklaring: dock såsom någon af andre Figuren kunde taga sig Anledning at likasä snart föra denne Sten til Hedendomen, som en annan för Korsset skull, hafwer Skäl at hålla honom för Christet Folks Arbete; så är förmodligen intet otjenligt at ärinra, det man på åtskilliga Ställen i Lunds Domkyrka, hwars Byggnadstid är i det nogaste bekant, utan och innan Wäggar och Dörar, finner Drakar, Lejon och Ormar til öfwerflödigt Tal, utan at man kan anse dem af annan Betydelse, än blott, såsom sin Tids mest behaglige Prydnader, efter Konstnärens Snille utförde. Några Ritningar af deße Bilder finnas wid Den Berättelse om förnämnda Domkyrka, som min Morbror Bibliothekarien Hr. D. Coryander År 1755 underdånigst afgifwit til Hännes Maj:t Drottningen. När man med Upmärksamhet set flera åtskillige Tiders Målningar, Ritningar, och Bildhuggerier, händer det gärna, at man af Öfning samlar en wiß hwar Tids Smak i dylika Arbeten: och til Prof därpå torde de, som behagar at jämföra deße Zirater med K. Domars föregifne Sten, finna dem allesammans nog lika, och kanske i det närmaste sådane, som woro de en och samme Tids Foster.

9. Sibbe Uddsons Sten har jag, i min Berättelse om Norrköpings Ålder och åtskilliga Öden, fört til År 1097, mest i Anledning däraf, at på honom en Krönd Hjälte berömmes, som komit från et Land, hwarest Kröning framför andra Länder warit bruklig; hwilka Omständigheter med Danske Konungens Erik Egots Härtåg emot Öland jämförda, då ingen Konung ännu, hwarken i Swerje, eller Norje, låtit sig krönа, och det därföre kunde, efter Påwiska Kyrkans Grunder, anses för något stort

och

och förnämligt, at kallas Krönter, på denne tappre och ansenlige Herre bäst paßar sig: hälst det tillika på Stenen tydligen nämnes, at samme krönte Hjältes Kröndta Land warit i Danmark beläget, och Språket, samt Skrifsättet för öfrigt med denne Tid wäl öfwerenskomma.

10. Braut-Anund måste nödwändigt den Anund warit, som på Stenen i Slaka Sokn kallas Anunir, och det af intet annat Skäl, än at det så behagat Auctoren. På samma Räkning skal den nye Braut-Anund bekomma, både Samsyskon och Halfsyskon, och en Fru Moder, Ingifastr. Det är alt lika så wißt, som at den Thiälwar, hwilken strandat på Götön, eller Gotland, warit den samme, som denna Ö först bebot. Peringsk. not. ad Vit. Theod. R. pag. 445. Med mera Warsamhet talar om Thiälwars Runsten den ärlige Hadorph i Företalet til Gotlandslagen. Man kan därföre intet annat, än beklaga wår Historia, som igenom så dristiga Tiltag och oriktiga Slutsatser mera tappat, än wunnit.

11. 14. De Stenar, som en Del af wåre Häfdagranskare trot handla om Ingwar Harras, eller den äldre Ingwars Färd til Estland, äro Minneswärdar efter den yngre Ingwars längre Resa, i Öster, som däraf blifwit kallad den widtbereste, eller, som fordom sades, Widförla. Och emedan jag längesedan föresatt mig wid Tilfälle at utgifwa denne Ingwars Saga (om hwars Tilförlåtelighet man nu icke så mycket, som tilförne, lärer twifla) och tillika på deße Runstenars Påskrifter; så spares det ock til et särskildt Capitel at handla om Ingwars Runstenar. Hwarefter de öfrige för Hedniske agtade Runstenar äfwen på sina Ställen widare skola aföras och förklaras. Imedlertid kunna de Korsmärken, som synas på de fleste af dem, gifwa en förmodlig Tanka, at allesamman äro, af Christet Folk, efter Christna Människor huggne och upsatte.

Dock, såsom de mest eftertänksame Nordens Fornforskare hålla Saxos Witnesbörd om Runamon i Blekinge och Kong Gorms Stenar för det kraftigaste Skäl at wisa, det wåre Förfäder i Hedendomen redan brukat at rista Runor på sine Wärdstenar; så fordras förmodligen tilförne därom min Mening: Hwarföre jag denne Skribents egna Ord här wil öfwersätta.

"I Blekinge, säger Han, ser man med förunderliga Tekn af Bok-
"stäfwer en Häll, som äldest tjänar Resande för Wäg. Ty sunnan ifrån Haf-
"wet går en Bergstig til Wärends Härads Ödemarker, som af twänne
"icke mycket åtskilda samt nog långt utdragna Linier omfattas. Det släta

"imellan dem ser man öfwer alt wara uthugget med Figurer, som (tyc-
"kas) warit gjorde at låsa. Hwilket ånskönt det är så ojämt beläget, at
"det stundom skär igenom Bergshögderna, och stundom går förbi låga Dal-
"der, finnes det likwäl på samma Wis altid behålla Spår efter Bokstäf-
"wer. Konung Waldemar, Sanct Knuts wälsignade Afföda, wille af
"Förundran weta deras Bemärkelse, och skickade därföre några dit, som
"skulle öfwerfara denna Häll och noga samla Sammanhanget af de
"Märken, som där woro at syna, samt dem sedermera på små Trän el-
"ler Stafrar med lika dana Streck uptekna. Men de kunde intet få nå-
"gon Mening därutur; emedan det häliga af själfwa Uthuggningen war
"dels med Jord upfyldt, och dels af Folks Gång så förnött, at Stre-
"ken af Figurerne icke woro olika det, som åljäst kunde wara nött i wä-
"gen. Hwaraf det är klart, at ock Springor i härda Bergen gro tilhopa,
"antingen af mycken och långwarig Wätska, som förer Orenlighet med sig,
"eller af blotta Nägnwatnets jämt ökade Fuktighet.

Deßa äro Saxos Ord i Företalet; men i själfwa Krönikan skrifwer han om Harald Hildetand, at han lät igenom Konstnärer til sin Faders Åminnelse uthugga hans Bedrifter i samma Berasbäll wid eller uti Blekinge. *Idem in monumentum Patris* äro hans Ord, *ejus res gestas apud Blekingiam rupi, cujus memini, per artifices mandare curæ habuit.* Når nu bägge deßa olika Berättelser, först, at det i Konung Waldemars Tid war obekant, hwad denna Bergskrift mände innehålla, och sedan, at Saxo icke deß mindre tiltror sig det at säga, och, än mer, at därtil utsätta, när och af hwilken, samt hwarom hon blifwit förfärdigad; så kan man intet döma annat, än at Saxo tagit denna sidsta Uplysning utur sin egen Hjärne, och at det sålunda är mycket owiß, om Runamon i K. Harald Hildetands Dagar blifwit uthuggen. Det är och härwid märkwärdigt, at Saxo icke wetat, hwilken som warit K. Haralds Fader, emedan han kallar honom här Haldan och litet tilförne Borkar, men intet dera med rätta. Tort. Ser. Reg. Dan. pag. 313. sq.

Om någon Runsten öfwer K. Snjo talar Saxo själf intet, fastän han åljäst säger, at han om honom upteknat alt, hwad han til deß Åminnelse kunnat förnimma: *Et hæc quidem de Snione, quam verissime potui digesta sufficiant.* Men icke deß mindre yttrar sig Stephanius in not. pag. 94. om en Runsten, som några hållit före, wara efter Balder Odens Son, at "Påskriften tydligen wisar det denne Balders Fader warit

"Snjo

"Snjo, nämligen Dana Konung, Siwards Son, under hwars Regering "de, som af Utlänningar blifwit kallade Longobarder, för Hungers skull måsti flytta från Danmark, och annorstäds söka sig Boställen„. *Inscripto disertis verbis edicit Balderi hujus patrem fuisse Snionem, Regem nempe Daniæ, Sivardi filium, cujus sub imperio fame compulsi novas quæsituri Sedes è Dania migrarunt illi, qui exteris dicti sunt Longobardi.* Skriften på denne märklige Sten lyder, efter Ritningen, som på honom både här och hos Wormius finnes, sålunda: Balthur risthi Stin thansi auftar Snigur, hinar fathur kunuak sin, thiakn guthan, auk Tufu muthur sina. Thair liga bithi unt this haugi, men läses på anförda Ställe annorlunda, så at de tre eller fyra Ord, som följa på Snigur, förwandlas i deßa: hin guder fadur kunug, til följe hwaraf Uttydningen blifwer denna: "Balder reste denne Sten efter Sniger, en god Ko"nung, sin Fader, en god förnämlig Man, och åt Tufwa sin Moder. "De ligga både under denne Hög„. Hela Saken beror först på De få Ord, som äro annorlunda läsna, än Afritningen medgifwer, och som på flera Sätt wäl skulle kunna förklaras, om man dem med en lika Frihet omstöpa wille. Sedan fordras en ny Undersökning om K. Snjos Tid, Namn och Regemente, och ändteligen, om det för någon Konung kunnat wara et Hedersnamn, at heta god Tegn, eller en annan Förstes Tjänare och Ämbetsman, som man wil at Snigur här skal heta. Alltsammans är så otydligt och inwekladt, at man ingen Reda kan hafwa därpå, och bewiser sålunda intet.

Om Ragnar Lodbrok däremot säger Saxo, at han lätit til Åminnelse af sin Seger, sedan han ihjälslagit Bjarmernes Konung och drifwit Finnarnes på Flygten, på Stenar uthugga sina Bedrifter, och dem på Stället sedermera upresa: *Biarmorum Rege interfecto, Finnorum vero fugato, Regnerus Saxis rerum gestarum apices præ se ferentibus, hisdemque superne locatis, æternum victoriæ suæ Monumentum affixit.* Man må därföre wäl undra och beklaga, at denne Häfdateknare icke infört deße Stenars Mening, såsom han i Företalet säger at han gjort med alla slika Nordens Stenkrönikor, dem han berättar, af Tåflan med de Romares Minnesmärken hafwa blifwit tilredda, och på Wers uti både löse och jordfaste Stenar med deß egne Bokstäfwer uthuggna. *Nec ignotum volo* säger han, *Danorum antiquiores conspicuæ fortitudinis operibus editis, gloriæ æmulatione suffusos, Romani Styli imitatione, non solum rerum a se magnifice gestarum titulos exquisito contextus genere, veluti Poëtico quodam opere perstrinxisse; verum*

etiam majorum acta patrii Sermonis carminibus vulgata, lingvæ ſuæ literis, ſaxis ac rupibus inſculpenda curaſſe. Quorum veſtigiis, ſeu quibusdam antiquitatis voluminibus inhærens, tenoremque veris translationis paſſibus æmulatus, metra metris reddenda curavi; quibus ſcribendorum ſeries ſubnixa, non tam recenter conflata, quam antiquitus edita cognoſcatur. Jag ſluter häraf åtminſtone, at deßa Ragnars Stenſkrifter intet warit på Wers, om de äljäſt nägonſin ſet Dagen. Troligare är det, at denna Mening om Ragnars Segerſtoder af Saxo ſjälf blifwit diktad, för at med ſå mycket mera Behaglighet göra et Slut på detta deß Fälttåg mot Biarmer och Fjäll-Finnar, ſom han annars intet håller för mycket hederligt.

Nu komma ändteligen de Griftwärdar, ſom Konung Harald Gormſon låtit göra efter både ſine Föräldrar. När Saxo omtalar Drottning Tyra Danabots Dödsfall, ſäger han, at Harald låtit begrafwa hänne icke långt ifrån ſin Faders Hög; hwaräſt uti hans Tid et Guds-Hus war imellan både deße Makars Griftwärdar: *Thyra Danicæ Majeſtatis caput abſumta eſt. Cujus corpus Haraldus ampliſſimo funere elatum magno cum omnium plangore non longe a patris tumulo ſepulturæ mandavit. Ubi nunc quoque Sacrarium perſpicere eſt, duorum conjugum ſocialibus buſtis interſitum.* Sedan omtalar han en owanligen ſtor Sten, ſom K. Harald upbådat hele ſin Skepshär, at med Oxars Tilhjälp bringa från Stranden, där han i Jutland blifwit funnen, up på ſin Moders Hög; hwilket Upſåt han likwäl måſt låta fara. *Poſt hæc Haraldus*, äro hans Ord, *totam regni claſſem exerens, ne parvo apparatu magnæ molis pondus aggrederetur, junctis hominum boumque copiis inuſitatæ magnitudinis ſaxum Jutico littore repertum, quo matris tumulum inſigniret, abſtrati juſſit - - Inter hæc Haraldus circa tractum lapidis occupatus - - Poenituit tunc Regem pecudalibus jugis humanas alligaſſe cervices. Nam cum omiſſo vehendæ molis propoſito, tractum Saxi in belli apparatum convertere voluiſſet, graviſſimum militis Supercilium expertus eſt.* Man kan ſåleds af Saxo på intet Sätt ſtyrka det Påſtående, ſom gemenligen göres om Jällinge Runſtenar, at de ifrån K. Harald Blåtands Tid ſkola witna om Runſtenars Ålder i Norden. Vulcan. de literis & lingua Getar. & alii ſequ. temp. Snarare må man af denna Saxos Förtälgning ſluta, at inge Stenar uti Haralds Tid kommit uppå deß Föräldrars Högar. Torffæus in præf. ad Trif. hiſt. widgår ock, at ſjälfwa Skrifften är yngre, än K. Harald Blåtands Tid; och äro flera Ord däruti miſstänckta. Störſte Stenen läſes ſålunda: Haraltr Kunugr bath gaurua kubl thauſi aft Gurm fathur ſin auk aft Thiur-

ui

ui muthur finala. Hiraltr (tha er Ottr) Kassor van Tanmaurk, och på andra Sidan, under en Drake, om hwars Kropp en Orm sig slingrat: ala auk Nurviag, samt på den tredje, under en Man med Helighetstekn kring Hufwudet: auk tinisa folk (thioth) kristno. Hwilket alt, om de förmenta Rättelser äro täleliga, i Anledning af hwad Olof Tryggwarsons Saga förmäler om Kåjsar Ottos Förrättningar i Danmark och Norje wid denne Tid, förmodeligen sålunda kan förklaras: Harald Konung bød göra denne Hög efter Gorm sin Fader och efter Tyra sin Moder, då Kåjser Otto wann Danmark, och alt Norje, och detta Folk kristnade. Dock såsom i denna Öfwersättning åtskilligt är wågat, hwartil Ritningen wäl någon, fast icke fullkomlig, Anledning gifwer; så må hon komma ibland de Gißningar, som, då man om rätta Sammanhanget är willrådig, endast framsättas för at skärpa någons Eftertanka, som mätte häfwa Tillfälle at taga deße Stenar uti et nogare Ögnasigte. På andre Stenen, som är mindre och utan Krus, läses nog rent: Gurmr Kunugr garthi Kubl thusi aft Thurui kunu sina, Tanmarkar-But. d. är: Konung Gorm gjorde denne Hög efter sin Qwinna Tyra Danabot. At förlika den Motsäjelse, som tyckes wara imellan denne Sten och hwad Saxo om Drotning Tyras Död och Begrafning berättar, skulle blifwa för widlyftigt, och til närwarande Ämnes Uplysning föga tjänligt. Nog, at deße Stenar intet kunna sägas wara från Konung Haralds Tid, och at de på den ene befintliga Ritningar, utan Afseende på Språket, flytta deras Tilredande til de Tider, då Folks Sinnen i Norden warit upfyldta med Wördnad för Helige och Fasa för Drakar och Ormar.

Jag måste då bekänna, at jag ibland alla ännu bekanta Runskrifter, aldrig wet en enda, som med något Skäl kan hållas för hedniſk.

Det man menar, at de Runstenar, som finnas i Kyrkomurar, skola wara antingen i elfte eller tolfte Århundrat ditlagde, är mycket owiſst. De förſte Christne hade här i Norden, såsom annorstäds, inga Kyrkor; utan höllo sin Gudstjänſt under öpen Himmel: hwarefter ännu på några Ställen i Riket et eller annat Minnesmärke är at syna, som jag, efter min Tanka, et sådant wid Norrköping igenfunnit, och tilkänna giwit i Berättelsen om Norrk. Åld. och Ödd. 34. Halfſ. De Kyrkor, som sedan, jämwäl i förnämnda Tidhwarf, bygdes, woro, så mycket man af Historien kan samla, meſt af Trä, som i något senare Tider, då deßa

woro

woro gamla, och Christenheten öktes, ändteligen til större Delen med andra af Sten blifwit förbytta. Och så lång Tid tyckes icke behöfts at göra en Runstens Skrift mindre agtad, om hon ock en god Tid efter Christendomens Hitkomst på honom blifwit uthuggen. De fleste Runstenar hafwa oförnekligen blifwit upreste efter Bönder, som ganska många Stenar där om witna, bland hwilkes Efterkommander, så snart Fattigdom och Wärdslösa kommit i Ställe för Wälmagt och Ärelystnad, det wäl kan händt, at hela Slägters och tillika deras Minnesstenars Anseende förfallit. Sålunda hafwer jag med Förundran set, huru sådane Grafstenar, som wi nu bruke, och hwilke wärkligen warit lagde at hölja och betäcka döde Kroppar, innom 50 År eller ringare Tid, blifwit flyttade från sina rätta Ställen at tjäna til Fotträn, Trösklar och Trappstenar i enskildt Folks Hus och Gårdar. När så händer i wåre Dagar, som långt ifrån icke lemna de dödes Grifter så owärdade, som de förste Nordens Christne med sine Minnesstenar, efter äldre Bruk gjort; så kan det icke synas så underligt, om dylika deras Stenskrifter inom en lika Tid, något förr eller senare, blifwit ifrån sina första Ställen flyttade: hälst en sådan Runstenarnes Flyttning för at läggas i en Kyrkas Grundwal eller Wägg, hwilket gemenligen så skedt, at de likafullt kunnat läsas, intet är något Tekn, at de wärdslöst blifwit handterade, utan snarare, at de, til de Dödes större Heder, därigenom blifwit til så mycket förnämligare Hwilor befordrade. Man hafwer Exempel, at Helgons Lik och Grafskrifter sålunda i Kyrkomurar blifwit insatta, såsom den helg. Knuts i Odense, Worm. fast. Dan. L. 1. c. 9. den helige Meinards, som war Liflåndarnes förste Apostel, i Riga Domkyrka, och, som det säges, Ingrid Ylfwas i Bjälbo Sakristias Mur. Jag är ock osäker om icke et sådant Bruk gifwit Anledning til wåra Epitaphiers Upsättande på Kyrkowäggar, emedan åtskilliga af dem föreställa hela Likkistor, såsom woro de i Muren mest inpaßade, icke mycket olika det förnämnda Biskop Meinards Monument. Men at mera hålla sig wid Runstenar; så finnas ock sådane, som de dödes Anhörige själfwe låtit i Kyrkomurar insätta. Hwaraf jag allenast wil anföra en i Högby Kyrkomur, i Småland, emedan, i Anseende til både själfwa Orden på honom och deß äldjäst owanlige Figur, intet Twifwel lärer wara, det han ju endast til sådant Bruk blifwit huggen aflångt fyrkantig och icke större, än at just denna Mening i twå Rader på honom kunnat rymmas: Sigtrugr lætr *sitia* Stain thena æftir Haltan fathur sin. Guth hial. d. å. Sigtrug låt

sätta

sätta denne Sten efter sin Fader Haldan. GUD hjälpe. Baut. 1040. En annan icke så mycket jämn Runsten, som utan at tilförne hafwa warit upreſt, blifwit lagd i Quibille Kyrkomur, ſes N. 1080 ib. med denna Påſkrift: Ifi auk Thurgutr, thær *lagdu* Stin ifr Jariak. Gud hialpi Sol hans, d. å. Ifwe och Thorgöt, de lade Stenen efter Jerek (eller Erik.) Gud hjälpe hans Själ. Flere äro de Stenar, ſom i Form af andre Likſtenar, dock något ſmalare wid ene än andre Änden, ſåſom dylike af trettonde och fjortonde Århundradet här med Latinſk Skrift ſtundom förekomma, och ännu i Ryßland brukas, blifwit med Runor i Kanterne riſtade och på Kyrkogålfwen lagde öfwer förmögne Bönders Grafwar. I Funbo och Långtorna Kyrkor i Upland äro twänne ſådane, Baut. 543, 621, i Ekepſås Kyrka och på Roxlösa Kyrkogård i Östergöthland, 912, 920, några, flera Ståſlen intet at nämna. Dock ſåſom deße Runſtenar äro mycket jämne och af en finare Stenart, än de, ſom finnas wara i frie Luften upreſte; ſå wil jag til et Slut allenaſt i Korthet anmärka, at, när Chriſtna Kyrkor här i Landet förſt började byggas, det intet ſtrax blef hwar och en tillåtet, uti dem at begrafwa ſine döde. Det war då en Nåd, ſom borde wäl betalas, at allenaſt på en Kyrkogård få ſin Hwiloſtad, ſom af några Likſtenars mödoſamma Uthuggning, på hwilke finnas både Runor och Latinſka Bokſtäfwer, ſamt deras Lägen på Kyrkogårdarne, kan ſynas. Baut. 937--948 J. F. Peringſk. præf. ad fragm. Run. pap. &c. En på Öland wid Bjärby Bro, efter gamla Sättet, upreſt Runſten innehåller twänne Folks Minnen, af hwilke den ene blifwit annorſtäds och en i Soknekyrkan begrafwen. Skriften är denna: Airikr -- Biurn litu raiſa Stain thina at Faſtulf fathur ſin. Siglaug lit raiſa iftir buanta ſin: han jar grafin i Kirkiu d. å. Erik -- Björn låto reſa denne Sten åt ſin Fader Faſtulf, och Siglög lät reſa honom efter ſin Bonde (eller Man), ſom är begrafwen i Kyrkan.

Slutet blifwer detta: at här finnas en oändelig Hop Runſtenar, ſom blifwit tilredde, ſedan Chriſtendomen allmänt blifwit wedertagen och Kyrkor börjat at byggas; men at ingen däremot ännu kunnat framdragas, ſom uppå ſig hafwer något Tekn, hwilket man kan hålla för Hedniſkt. Om därföre inge Runſtenar i Hedendomen blifwit riſtade; ſå frågas hwad Orſaken därtil mände wara?

Swaret kan här icke blifwa ſtort wißare, än om en annan ogiord

Gärning, at nämligen den eller de, af hwilke man sig hänne åljäst förmodat, antingen icke förstått, icke welat, eller icke kunnat göra hänne. Dock, at icke åsidosätta den Agtning wåre Förfäders öfriga Snillebragder dem förwärfwat, torde den minst ifrån Sanningen afwika, som stadnar därwid, at Ordet Runa, utom andra Bemärkelser, äfwen beteknat en Hemlighet, för det några få allenast innehaft Konsten at skrifwa och Läsa, den de icke för Allmänheten welat röja; som då säkert skedt, om de på sine Bötastenar ristat de Hjältars Namn och berömliga Gärningar, som wid dylike ohuggne Stenars blotta Åskådande, och igenom muntligen lärda Wisor, deßutom bort ihugkommas.

Sådana woro för nästan tu År sedan mina Tankar om Runstenars Ålder, dem jag då til Deras Excellencer, Kongl. Majts och Swea Rikes Råd m. m. Högwälborne Herrar, Hr. Grefwe GUSTAF BONDE, och Hr. Baron ANDERS JOH. v. HÖPKEN underdånödmjukast öfwerlemnade. Hwarefter jag intil denne Dag intet funnit något Tekn; mindre Bewis, at wåre Runstenar skulle wara äldre; fast än jag anwänt all uptänklig Möda at flytta dem så långt tilbaka, som det med Sanningens Bestånd ske måtte. Och emedan jag nu förmodeligen friat Ingwar Widförlas Saga från de förklenliga Tilmålen, hon warit underkastad, samt tillika wunnit en wiß Ålder på de Runstenar, som omtala samme Ingwars Färd; få wänta kanske mine Läsare, efter Läfwen at här få se både deßa och flera uti wår Historia något betydliga Runskrifter. Jag anser ock deras Framsättande i flera Hänseenden för min Pligt och Skyldighet; men bör tilförne, til detta Ämnes mera Uplysning, såsom mina Tankar däröfwer jämwäl Underkastas Allmänhetens Omdöme, om Runors Uprinnelse, och de Sanningar, som jag förr såsom bewisda antagit, lemna följande korta Anmärkningar:

2. Cap.

Om Runors Början och åtskilliga Slag.

Flere Nordens Fornletare hafwa wäl mödat sin Hjärne, at utleta och förklara deßa Hemligheter; men icke deß mindre äro få Saker, om hwilka wår Kundskap gemenligen antingen mera waklar eller osäker befinnes. För den, som strax tror alt Prent; kunde det wara nog, at Runor i Runa-Capitlet och på flera Ställen i Hawamal omtalas. Men sedan man

man börjat wara mera granlagen om gamla Skrifters Ålder och deras Upbofsmäns förmodliga Wetenskap eller Kundskap om Tingen, samt Lust at intet annat berätta, än hwad Sanningen likmätigt warit; så hafwa ock deßa Witnesbörd af alle icke blifwit hållna för tilräckliga at bewisa en så hög Runornas Ålder.

Detta Runa-Capitel är icke, utan et Stycke af Hawamal, som betyder et högt och förträffligt Tal, samt innehåller åtskilliga Klokhets-Regler, och är så ställt, som skulle Oden det själf hafwa talt eller skrifwit. Men de som tiltrot sig nogare känna Språkets Art, och den Förändring, som alla Språk med Tiden plåga undergå, hålla deßa Stycken för nog yngre. Arn Magnusson, hwilken under sit Latinska Namn Arnas Magnæus är mera känd, och som war en i gamla Språket och Nordiska Historien mycket lärd Isländare, hwars Landsman Torfæus sig därföre af hans Omdömen uti sina historiska arbeten ofta betjänt, skal som man wil tro, i Anledning af sådan Eftertanka, hafwa haft den Mening, at Latinske Bokstäfwer förr kommit til Norden än Runor, och at deßa af dem sedan blifwit formade; såsom det i Hr. Profeßor Brings Monum. Scan. Vol. I. pag. 180. sq. berättas; hwaräst jämwäl Början af Runa-Capitlet, som omtalar Runors åtskillige Upfinnare, finnes förklaradt, och den yngste Er. Benzelii Mening anföres: som, af den Grund, at en stor Likhet är imellan deße Nordens och de Joniske Bokstäfwer i Grekland, samt at Runorna warit färre, än antingen de Grekers eller Latiners senare Bokstäfwer, förkastar den förnämnda Gißning om deras Ursprung från deße, och härleder dem ifrån de äldre Grekiske eller Joniske. Hr. Profeßor Brings eget Omdöme är, at fastän man, om Runa-Capitlets Författare äger ingen Wißhet, han likwäl intet gärna kan lefwat senare, än uti 10:de eller 11:te Århundradet: och aldenstund det af hela Hawamal skönjes, at Författaren hållit Oden för den förträffligaste Runmästare; så måste Runorna, när detta skrefs, redan warit mycket gamla, och följagteligen äldre, än Christna Läraus Hitkomst i Ansgarii Tider. Denne Apostels Lefwernes Beskrifning är ock det äldsta Witnesbörd, som wår Grundlärde Erik Bentzelius i Förel. öfw. Sw. Hist. anförer om Runornas Ålder, och til hwilket man däruti kan trygga sig, at wåre Förfäder, förr än Ansgarius kommit hit, hast sine egne Bokstäfwer. Ty sedan han med sit Följe uppehållit, sig halftannat År i Swerje berättas det i II. Cap. at han farit tilbaka til Kåjsar Ludwig den Fromme, med Bewis och Bref, eller Bokstäfwer, som med Swenske Konungens Hand, efter Landets Sed, warit ri-

tade, angående deß Resas Förlopp: *cum certo suæ Legationis experimento & cum literis regia manu more ipsorum deformatis*; ehuru gamla Swenska Öfwersättningen detta icke annorlunda förklarar, än at Konungen allenast med egen Hand samma sit Bref märkt eller insiglat.

Den gamle Venantii Forunati Wers, som omtalar Runor, och som han skrifwit til sin Broder Fl. Euodius, hwilken i Italien war född, i Rawenna studerat, och ibland de Italienske Göther sålunda wistats, kan icke wäl hafwa haft sit Affeende på några här i Norden, utan snarare på de i hans Tid bland deße Göther utländes bruklige Barbariske, och ifrån de Latinske skilde Bokstäfwer. Ene Brodrens Affigt med denna Wers: *Barbara faxines scalpatur Runa tabellis* war ingen annan, än at upmuntra den andre til en större Flit i Skrifwande, som han wille ärkänna för godt, om det än icke, utan, efter Barbarernes Sed, i Ställe för Paper skedde på Askespån, med deras Runor; dem de sålunda wäl bägge förstodo, men agtade mindre än Latinen. Hwad Ordet Runakafle|beträffar, som Björner funnit i en Handskrift af Torfæus Wikingsons Saga, i Ställe för Bref i den tryckta (Föret. til Nord. Kämpad.), som ock flerestädes förekommer; så kan det, om ock denna Läsning ensam wore den rätta, därföre intet blifwa något gällande Bewis på Runors Ålder i Norden. Ty denna Saga, så wäl som de öfriga från Islåndarne hämtade Underrättelser, är icke äldre, än Are Frodes Tid, som först på Island dylika Kunskaper i Penne fattat; Och kan detta Ord, efter Författarens Inbildning då wäl långt efter Torst. Wikingsons Tid i hans Saga hafwa influtit, utan at Saken, när hon förelupit, med samma Omständighet warit beledsagad. Se Föret. til Sturl. Heims Kringla, och Torf. Ser. Reg. Dan. c. 3.

Om Wolsunga-Sagan kunde wäl samma Twifwel upkomma, så framt uti hänne icke tillika anfördes en ganska omständlig Beskrifning på hwarjehanda Slags Runor och deras Förträffligheter, som Brynhilda säges ha wa lemnat til Sigurd Fofnisbane; hwilken såsom ihon är på Wers, ifrån äldre Tider lika så oförändrad tyckes wara behållen, som Hawamal: hwarmed hon åljäst äger mycken Likhet. Deßa Skrifter komma däri öfwerrens, at de bägge berömma Runors Förmåner, icke så mycket för själfwe Stafwarnes Skull, hwilke likwäl då haft mesta Anseendet, när de warit tydlige, store och stinne: radna Stafe, miog stora Stafe, miog stinna Stafe; som icke mera för de Kundskaper, hwilka under Namn af särskildta Runslag, antingen tydligare, eller på et mera

mera inbundet Sätt, uti dem beteknas, och i allmänna Lefwernet wisa sin Nytta. Således åro Gamman-Runor, de som tjäna til Fägnad och Ro: Sig-Runor, tjänliga at wärfwa sig Seger: Öl-Runor, at afwärja Qwinnosiuk, och så widare. Wols. S. 51. och följ. samt 81. Sid. Hawam. 70, 101, 104, 108, 115 Wers. och hela Runa-Cap. igenom. Wil man nu, för denna Likhet med Hawamal, lemna Wolsungasagan Witsord, och at Brynhilda med Sigurd haft et sådant Samtal, som deße Wersor föreställa, eller at samma Qwäden om deras Tider kort därester på historisk Grund åro sammansatta, at därmed bibringa wåre Förfäder för Sedolära och wärdslig Klokhet, samt all annan ibland Hedningar behaglig Lärdom, någon Smak och Högaktning, därtil Bokstäfwers Wärkningar, på et undranswärdt Sätt föreställda, bäst kunnat tjäna; så blifwa deßa Ålderdomslemningar, utom andra Skäl, tilräckliga at bewisa, det Bokstäfwer, som man kallat Runor, jämwäl i hedne Norden warit bruklige.

En liten Skrift under Titel af *Conjectura pro conciliando Veteris Danorum Historiæ cum Germanorum rebus gestis consensu, facta a I. E. Schlegel, Prof. J. Publ. & Polit. in Acad, R. Sor.* som för någon Tid sedan är tryckt i Köpenhamn, bewiser, igenom Jämförelse imellan de Gamle Franske och Tyske Skribenter, samt det, som Torfæus in Ser. Reg. Dan. pag. 405-407 utur Olof Tryggwasons handskrefna Saga anförer, at deß Författare af dem låntagit alt, hwad sålunda om de äldre Danske Konungars både Namn och Bedrifter i hänne berättas. Han hänförer det ena med det andra til sina wisse År, och gillar på samme Grund de Isländska och Danska Anteckningar, som på År 809 eller 812 utsätta Ragnar Lodbroks Regementes Början efter sin Fader Sigurd Ring; som med Käjsar Karl den Store då kan hafwa uppå en Tid regerat: äfwen förr än Franska Magten Alperne öfwerskridit, eller, som Torfæus l. c. pag. 385 tydligare säger, förr än för:de K. Karl blef Käjsare. Hwilken Omständighet han tagit ur Nornagästers Berättelse, och håller för mycket betydlig. Sigurd blifwer således, efter deßa Anmärkningar, den samme Sigfrid, som Saxiske Konungen, eller Hertigen, Witekind år 777, och sedan oftare, tagit sin Tillflygt til. Giukungarne, som Sigurd Rings Swägrar, Gandalfs Söner emotstodo, medan han själf, uti en hög Ålder, dragit mot Kyrer och Qwäner, eller Kurländare och Finnar, förklaras genom Franske Konungarne; dem Sigurd Fosnesbane (hwarmed för:de Hertig Witekind i Westphalen beteknas) wid samma Tilfälle bistår, så at deße

Gandals Söner för honom, sedan han tilförne drifwit Starkotter til rygga, ändteligen måst gifwa sig på Flygten. Brynhilda, som Sigurd Fofnesbane älskade, menar Auctoren, icke betekna något Fruntimmer, utan snarare Saxiska Landet, så länge det warit sin gamle Hedendom tilgifwet: til Följe hwaraf, under Gudrunas Namn Christna Läran skal ligga förborgad. Wil man medgifwa en sådan Förklaring öfwer Wolsunga-Sagan, som jämte det wärkliga, och ofärgade i hänne, just icke är orimlig, och antaga samma Tidräkning; så kunde däraf det blifwa nog sannolikt at Runorna, fast än under någon annan Skapnad, med Frankernes Infall kommit til Saxen och därifrån längre til Norden. Wil man tillika försöka en Jämkning imellan twänne olika Meningar om Tiden, når Bråwalla Slag stått, som icke wäl synes kunnat tima, sedan Frankerne med Alfwar anfallit Saxarne, emedan deße sedermera förmodligen icke haft Lägenhet til detta Slag at skicka K. Harald Hildetand Hjälptroppar, som omtalas uti deß Beskrifning under Namn af Saxahär; så är det icke häller olikt, at den Brunu, som war K. Haralds förnämste Krigsöfwerste, warit samme Bruno, K. Witekinds Broder, som 10 År för honom, eller wid paß År 775 låtit sig döpa. Joh. Pideritii Chron. Comit. Lipp. pag. 214. sq. Witekinds senare Flykt til K. Sigurd Ring strider icke emot en sådan Bekantskap tilförne, utan tyckes snarare Brunes swikfulla Upörande emot K. Harald då redan utmärka något större Saxarnes Förtroende för Sigurd, än för deß Farbroder, som de borde följa. Men man lemnar detta til andres Omprößwande, och stadnar endast wid den Anmärkning, huru Bokstäfwer wid denne Tid kunnat komma til Norden, och om icke förr, åtminstone då dit kommit, emedan Starkotter, som biwistade Bråwalla Slag, det samma beskrifwit; hwilket icke kunnat ske, om icke wid samme Tid de förnämnde Nordens Bokstäfwer eller Runor warit i Bruk. Saxo säger wäl, at denna Skarkotters Beskrifning mera blifwit i Folks Minne, än någon Skrift förwarad: *Hiſtoriam belli Svetici Starcatherus, qui & ejusdem prælii præcipuum columen erat, primus Danico digeſſit eloquio, memoriæ magis quam literis traditam*; Men den långa Förtekning, som han själf, efter Starkotters nämnda Berättelse, anförer på bägge Härarnes Kämpar och Anförare, tyckes icke allenast bewisa, at hon til honom skriftligen blifwit lemnad, utan ock, at hon nog länge, eller snarare ifrån själfwa Författnings-Tiden, skriftligen warit författad. Annars synes det warit nästan omögeligt, at så många Namn, och åtskilliga Händelser, som sig wid detta Tilfälle tildragit, med den Ordning, som Saxo dem anfö-

anförer, kunnat inemot 400 År riktigt och med Sammanhang behållas. Ty af en hel annan Beskaffenhet är det Exempel, som af första Christna Församlingens oförändrade Symbola anföres ex Ep. Hieronymi 61. 9 & Augustino de Symbolo in Diss. Ab. E. Renström de Hist. Sviog. defic. & restaur. p. 11. Men at åter komma til Wolsunga-Sagan; så innehåller hon wäl, at Sigurd räkat Brynhilda i Frankernes Land, när hon om Runors förträfflina Egenskaper lemnat honom sin Underwisning. Men Frankerne hafwa, så mycket man med Wißhet wet, aldrig haft några Bokstäfwer förr, än de i 6:te Århundradet började bruka Latinsk Skrift, som man finner af de Qwarlefwor, hwilka i K. Childeriks Graf äro igenfunna. Jo. Eckhart de Reb. Franciæ T. 1. pag. 39. sq. Och kan det därföre intet wara troligt, at Runor kommit ifrån Frankerne; så framt någon icke wille inbilla sig, at detta Folkslags Latinske Bokstäfwer, sedan de hitkommit, på en ganska kort Tid så blifwit förwandlade, at de wid Ansgarii Hitkomst icke mera för de samme, utan för andre och Landets egna Skriftekn warit at anse. Man kan likwäl intet neka, det ju en stor Likhet är imellan några Runor och deras motswarande Bokstäfwer i Latinska Alphabetet; hwartil då det kommer i Åtanka, at Runorna på wåre Runstenar nästan alltid stå imellan twå långa Linier, hwaraf, om de Latinska Bokstäfwer på sådant Sätt innom 2 jämt åtskilda Strek blifwit ristade, några af dem nödwändigt til en sådan Skapnad, som en del Runor hafwa måst ändras, så framt de til sina Hufwudrag skulle blifwa känbara; den Mißtanka än mera ökes, som en del Lärde haft, at Runor intet äro annat, än illa skrefne Romerske Bokstäfwer. Men här är ännu intet Tid, at widare pröfwa denna Mening; utan wil jag til Slutet på denna Afhandling spara mit Yttrande därom. Imedlertid kan likwäl til ständligare Uplysning tjäna följande Kongl. Secret. och Riks-Historiographi Hr. M. Celsii Tankar, dem han för många År sedan, uppsatt, om Helsingrunorne, och mig nu gunstigt behagat meddela.

"At *Runæ vulgares* äro äldre, än Helsingrunorna, "säger Hr. Auctoren, tyckes kunna bewisas af följande Skäl.

1. "Lärer ej kunna nekas, at följande Runor, som ögonskenligen sy"nas wara Latinske Bokstäfwer, äro äldre än Helsingrunorna, näml.

ᚠᚢᚱᛁᛋᛏᛒᛘ."

2. Då

"2. De öfrige ᚿ ᚾ ᚠ ᚼ ᛏ ᚾ ᛚ ᛐ tyckas ock til störste Delen kun-
"na deduceras ifrån Latinorum Literis, i synnerhet, när man considere-
"rar 1. At deße Latinske Bokstäfwer torde af en Del den Tidens (näml. för
"Christendomen här i Swerje) oförfarne och olärde Munkar därute blif-
"wit formerade så grosserement, at wåre wid Cristendomens Början
"fått Anledning til den Figur, som de på deßa senare Runor gifwit. 2.
"Tyckes böra i agt tagas, at wåre, när de den Tiden, som sades, fingo
"Bokstäfwer hit in i Swerje, lämpade de dem til åtskilliga Bruk, hwilket
"af deras åtskilliga Namn af Runor, är klart. Nu hade de, utan Twif-
"wel, af långlige Tider förut i bruk, at uprätta Stenar öfwer sine Döde
"(Bauta-old); men före Christendoms-Tiden ristades inga Runor på
"sådane Stenar, emedan de sannolikt ej hade några. Notabelt är, at så-
"dane Stenar utan Skrift finnas ännu på många Ställen. Deße Bokstäf-
"wer, som de af nyß inkomne *literis, leui quadam immutatione*, lämpade
"til den usum at ristas på Stenar; kallade de Alfrunor, och skåro dem
"äfwen sedermera på Runstafwar, hwilke måtte wål wara senare begynte,
"än Runstenarne. Det tyckes likſom ibland den Tidens nye Christne
"skolat warit en Twistighet, om de *salva Conscientia* skulle kunna bruka den
"gamle Hedniske Seden at uprätta Stenar öfwer sine Döde, eller ock,
"om de bordei rita Runor på Stenar, som således efter Hedniskt Sätt up-
"rättades. De inkomne Munkar lära warit däremot: andre åter mindre
"bigots tykt, at det warit en indifferent Sak; hwadan denna formula på
"en Runsten torde härflyta: dulir alfrunar disir Isi Gud. Ändtel. haf-
"wa de förre med Tiden fått råda, och det gamla Hedniske Bruket, at up-
"rätta Stenar, såsom ock det nyß begynta at rita dem med Runor, blif-
"wit afskaffat, efter det senare ej kunde ske utan det förra. Och på sådant
"Sätt torde den bekanta *abolitio Runarum* wara til förstående, näml. om de
"slags Latinske Bokstäfwer allenast, som brukades på Stenar. Hwad
"Troll-Runor angår, så lärer den superstition strax efter Christendomens
"inkomst, såsom högst skadelig, äfwen, *quatenus fieri potuit*, blifwit ut-
"rotad.

3. "Kallas Runorna på et och annat Ställe hos wåre äldste Scripto-
"res Stafwar, som icke wål lämpar sig til Helsingrunorna. I Runa-Ca-
"pitule står Run mun tu finna &c. miog stinna stafva, miog stora
"stafva. Själfwa ordet Bokstaf tyckes ock häraf hafwa sit Ursprung.

4. "Finnas Runstenar med *vulgaribus runis*, hwilka klarl. synas
"hafwa blifwit satte just wid Christendomens Början; såsom den i Ö-

ster-

"stergylln, på hwilken nämnas twänne Personer, af hwilke den ene blif-
"wit lagd i Kyrkiogården, och den andre i warum akri, efter han war
"Hedning *sine dubio*. Äro nu inge Runstenar äldre, än Christendomen
"i Swerje; så måste wäl Helsinge-Runstenarne wara yngre än denne
"förenämde.

5. "Finner man af Stenarnes Jämförande, at på några år en hel
"simpel och rud Ritning, men åter på andre mera konstiga Slångor och
"Drakar, kunnandes man, på deras Hufwud och Fötter, känna igen
"Munkritningen, af hwilken man ännu har specimina i wåra Kyrkor
"och gamle *Mste Missaler* och *horis*. Och sluter man billigt, at, som den-
"na Ritning blifwit af Munkarne efter Handen här införd; så äro ock de
"Stenar yngre, på hwilke finnas klara *Vestigia* af samma Ritning, men
"de åter äldre, hwilkas Ritning, om den så må kallas, hel simplement
"och rudement består uti några *parallele lineer*. Om man nu jämförer
"Tuna- och Rogsta-Stenen &c. med några af wåre *lapidibus cum vulgari-*
"*bus runis*, såsom Håga-Stenen, nu här i Trägården (Sl. Domprosten
"Dl. Celsii) stående, och många flere; så tyckes, at förbemälte Helsinge-
"Stenar ej lära wara ibland de förste, som blifwit satte, men wäl desse
"senare.

6. "Tyckes man just kunna se och finna, huru Helsingrunorna blif-
"wit formerade i Anledning af de andre *vulgaire*, och hafwa de utan
"Twifwel länge skurit dem i Trä innan de ritade dem på Stenar, som
"af deras *figura cuspidata* kan synas: lärandes de så småningom want sig
"wid at uprita Twärstrekarne allena, i Tanka at sedan sätta Stafwarne
"til. Och sedan de förmärkte, at en stor Del af Bokstäfwerne kunde
"läsas utan Stafrar, hafwa de *leviter immuterat* de andre på det Sätt, at
"ock Stafwarne wid dem kunde umbäras, såsom til Ex. hwad de förre
"angår ᚿ ᚦ ᚠ ᚭ ᛁ ᛭ ᚺ ᛏ ᚴ, hwilka blifwa Helsinge-Runor
"antingen 1. man tager Stafwen bort, eller 2. behåller Stafwen, eme-
"dan Runan ej består af mera än blotta Stafwen, eller 3. behåller nå-
"gon Del af Runan, emedan hon ej har någon Staf (såsom ᚺ). Och
"hwad de senare angår, såsom ᚠ ᛭ ᚱ ᛭ ᛒ ᚠ ᚼ; så, emedan Staf-
"wen icke kunde tagas bort, utan at antingen Twetydighet i Läsande, el-
"ler Widlyftighet i Skrifwande existerade, antogo de några andre Varia-
"tioner af Strek, såsom ᛏ i Stället för ᚠ: ᛏ i Stället för ᛭: ᚴ

"i Stället för ᚱ: ᛦ i stället för ᛋ: om hwilket märkes, at det tyckes haf-
"wa behållit förra halfwa Runan: ᛦ i stället för ᛒ; och när de ej kunde
"mera wariera med små Strek, antogo de Punkter, såsom ᛘ i stället för ᛦ, och
"ᛁ i Analogi däremot, i Stället för ᚼ. Til deße antagne Wariationer
"kunde de wäl kanske haft någon Anledning, som oß nu kan wara obekant.

7. "Om Helsingrunorna äro Källan och Ursprunget til *Vulgares*
"*Runas*; så skulle händt *Casu*, at Runan ᛏ har den stora Likhet, som
"hon hafwer med Latinska T: hwilket skulle synas något underligt.

8. "Sedan faller och swårt at tro, det i Början af Christendomen,
"når Bokstäfwer först kommo hit in, skulle Helsingarne först och allena
"wetat bruka Bokstäfwer til at rista dem på Stenar. Och tyckes nä-
"gorlunda följa däraf, at de ock förr, än hele öfrige södre Delen af
"Swerje haft Bokstäfwer at skrifwa med, som dock för ingen Del tyc-
"kes wara troligt, emedan de främmande Lärare och andre, som wid
"Christendomens Början inkommo, måste ju altid paßerat igenom wåra Sö-
"dra Länder, innan de hunnit up til Helsingland, som man ock finner
"dem hafwa gjort: warandes klart, det deße södre Orters Folk woro
"en god Tid tilförne converterade, än Norländningarne.

9. "Hwad som häremot kan inwändas, i Betraktande af de obekan-
"ta Namn, som finnas på Helsingestenarne, tyks wäl icke wara något
"Skjäl til deras Ålder framför wåre Stenar; ty det skulle billigt tyckas,
"at Stain och Biurn &c. äro wäl så gamla Namn, som någonsin nå-
"gra anbra, ja som själfwa Språket.

10. "I fall Venantii Fortunati Wers angår wåra Runor i Swerje,
"och han icke därmed förstår *Gothorum Literas* därute, antingen *Vlphilæ* el-
"ler dylike; så synes wäl ej troligit, at han skulle ment *Runas Helsingi-*
"*cas*; hwilka, emedan de woro af et så inskränkt Bruk, at de allenast
"woro i gång i Helsingland, en Province, som ligger så långt Norr,
"omögeligen kunde hafwa warit så allmänt bekante därute, fast än man
"skulle supponera, at de då redan warit til. Däremot skulle samme Au-
"ctor wäl kunnat hafwa sig de allmänne Runor bekanta, emedan de
"icke allenast i större Delen af Swerje, utan ock i Danmark brukades,

sup-

"*suppoſito*, at de den Tiden warit til: hwilket följer, om man medgifer at "han ment wåra Runor. Hitintil Hr. Auctoren om Helſingrunorna.

Men härwid kan ock om Runornas Likhet med de Latinſke Bokſtäfwer widare anmärkas, at man på en del Ängelſka och Swenſka Mynt finner några Latinſke omwände, ſå at et L blifwer nog likt Runan ᛚ, och V Runan ᚢ. Med det fordom brukliga fyrkantiga O, ▭ eller ▱ är Runan ᚠ icke ſå mycket olik; emedan allenaſt en rät Strek fattas, ſom jämte en annan likadan icke blifwit tåld i någon Runa. Runan ᚼ kan man föreſtälla ſig i et liggande H eller ⌅, ᚴ och ᚲ i K och R, när nedre Sidſtreken i det ena, och den öfre i det andra, bortkaſtas eller nedflyttes ᚱ och ᚴ igenfinnes på ſamma Wis i N och A, när hwarderas minſt nödige Staf afſkäres.

3. Cap.

Om Skilnaden imellan wåre Hedniſke Bötaſtenar och Runſtenarne ſamt deſſe inbördes

Att Wårdſtenar utan Skrift til Tekn af wåre Förfäders Tapperhet alt ifrån Odens Tid blifwit uti Swea Rike upreſte, inhämtas af Ynglinga-Sagan, hwaråſt ibland annat uti 8. Cap. om Odens Lagar deſſa Ord förekomma: Epter göfga Menn ſkylde Haug giora til minningar: Enn epter alla tha menn er nokuth Mannsmot var ath, ſkylde reiſa Bautaſteina; oc hellſt ſa ſithur leinge ſithann d. å. "Efter namnkunnige Männ ſkulle Högar göras, til "Åminnelſe: Men efter alle, ſom någon manlig Gärning uträttat, ſkulle "man upreſa Böta-Stenar.„ I Swenſka Öfwerſättningen förmenes wäl at Run- eller Graf-Stenar härmed ſkola wara beteknade; men däruti ligger et dubbelt Fel. Ty förſt innehåller ſjälfwa Ordet Böta-ſtenar ingen ſådan Bemärkelſe, ſom antingen uppå Runor eller Grafwar något Syftemål kan hafwa: Och ſedan finnes intet af någon gammal Underrättelſe, at deſſe Stenar nödwändigt på ſamma Ställe ſkulle upreſas, där den döde fått ſin Lägerplats. Troligt är, at Jacobs Sten i Bethel, ſom han til en Wärd och Åminnelſe af ſin Syn och ſit gjorda Löfte på ſamma Ställe upreſte och med Olja begöt, Gen. 28. Werſen 18.

gifwit Anledning så wäl til Grekernes Βαίτυλια, som deße Böta-Stenar: hwilket Hr. Mag. Göranson uti Företalet til Bautil, utur Vossii Theol. Gent. de förre i synnerhet angående, äfwen wäl anmärkt. Utan at widlyftigt anföra, hwad antingen här i Riket, eller annorstäds, om deßa Slags Stenar är skrifwet, wil jag allenast ärinra, at uti Början af gamle Lands-Lagens Kyrkobalk förbjudes, utom annan Hednisk Styggelse, at tro på Stenar, och at ännu i Dag lemningar af sådan Wantro bland gemene Man finnes, i det de på somlige Orter om wiße släte och upreste Stenar hysa sådan Tanka, at Sjukdomar igenom dem bliswa botade, enär den sjuke dem med Ister eller annat Fett rundt ikring besmörjer; hwarom jag icke längesedan swid några Runstenars Efterfrågan, dock utan at om Stället nogare bliswa underrättad, en beklaglig Efterrättelse erhållit. Man jämföre Ol. Tryggwas. S. C. 21. p. 95. Om nu et sådant Böta-Stenars Smörjande, äfwen fordom och förr än Christendomen hitkom, jämte deras Upresning, warit i Bruk: hwarpå man nästan intet kan twifla, när man Lapparnes förra Uptåg med sine Saiter besinnar; så bliswer det än mera troligt, at någon Israelitisk Widskepelse under så det ena, som andra, ligger förborgad. Fastän det wäl också kan hända, at blotta Namnet gifwit Folk Anledning at försöka, om icke på sådant Sätt Sjukdomar igenom dem botas kunde; såsom man fordom under Påfwedömet af ingen annan Orsak, än Namnens Likhet, gifwit wiße Helgon wiße Wärf och Handlingar at skydda. Tu märkliga Witnesbörder hafwer Verelius in Ind. Schyto-Scand. Art. Bautasteinar anfört; utur Hawamal och Föret. til Ol. S. hwaraf inhämtas, at deße Stenar efter Allmoges Folk (althyda), wid allmänne Wägar, eller andre uprödde Platser (brauta a), af de Dödes Slägtingar gemenligen bliswit upreste. Men at de döde på samma Ställen skulle nedgräfwas, eller at deße Stenar med Runor bort teknas, finnes ingenstäds hafwa warit dem befalt. Twärtom kan man wisa af de öfrige Odens Lagar, som tillika med denne om Bötastenar af Sturleson l. c. upräknas, at, när de döde bliswit brände, det ankommit på de efterlefdes Behag, at antingen kasta Askan i Sjön, eller nedergräfwa hänne i Jorden: så at deße Stenar i sådant Hänseende snarare måtte kallas Wärd- och Åminnelse- än Begrafnings-Stenar. Sedan se wi ännu i Dag på många Ställen i Riket höge upreste Stenar utan Skrift, som antingen til Åminnelse efter flere, som fallit uti något Slag, eller efter någon ensam tapper Man allenast, hållas före wara upsatte, och som följagteligen

måste

måste wara samma Slags Bötastenar, som Oden befalt at upresa, men icke med någon Skrift utsira. Torfæus nämner til Bewis häruppå, Hist. Nov. pr. & Ser. Reg. Dan. p. 50. twå sådane Stenar, som på Angwalds Näset i Norje blifwit satte efter K. Ögwald, hwilken uti Alfs S. omtalas, och en Ko, som han dyrkat, at de uti K. Olof Trygwasons Tid där funnits, och ännu, af hwilken som wille, woro at syna, men at på dem hwarken Skrift eller Uthuggning fants. Hwaraf man torde få sluta, at ännu i 6:te Århundradet, eller när K. Ögwald aflidit, det icke warit Maner at upresa andre, än oskrefne, Bötastenar.

Däremot, äro de Anmärkningar öfwer Runstenarnes Ålder, som in Act. Lit. Svec. Auct. O. C. förekomma, och som förnämligast tjänt mig til Rättesnöre at nogare upleta deßa Minnesmärkens rätta Tidhwarf, med följande Skäl och Bewis ledsagade:

1. At de Stenar, på hwilke Helgons och i synnerher J. Marias Åkallelse finnas, äro upreste, sedan Påfwedömet här uti Lander kommit til Stadga. Detta bewises däraf, at Jungfru Marias Dyrkan icke förr, än uti 11:te Århundradet i Occidenten kommit i Allmänt Bruk: då *Ave Maria* först blifwit i Kyrko-Litanierna intaget. Wille någon deß oagtadt säga, at detta Böneſätt ifrån de utländske Götther igenom Swenskars Resor til dem blifwit hithämtadt; så är deßa Folkslags Arrianska Lära däremot, hwarmed ingen Ting mindre kunde paßa, än at kalla J. Maria för Guds Moder; hwilket på en Del af deße Runstenar likwäl tydligen finnes.

2. At wår Frälsares Namn, Jesus och Christus, icke kunnat ristas på några Runstenar förr, än efter Christendomens Införande, göres däraf handgripligt, at wåre Förfäder då skulle handlat mot alt Rim och Skäl, om de uti Minnesmärken, som för allas Ögon woro utsatta, förr än efter Christna Lärans antagande, skulle anropat honom om Hjälp, hwars Lära de antingen hårdnackadt förkötto, eller föragtade: som af Röriks Hedemarks Konungs Yttrande i Norje til K. Olof Haraldson om den hwite Christ, samt Wormii utlätetser om dylika Monumenter, som omtala Ärkebiskop Absalon, hwilken År 1201, och Esbern Mule, som År 1233 afsomnade, widare bestyrkes.

3. Af Stenar, som innehålla någon Smälek emot Hedningar, och därföre af Christne måtte wara satte, anföres wäl en til E-

rempel som nedanföre i 6. Fl. N. 9. förekommer; Men om denne Sten innehåller något sådant, blifwer af en annan där upgifwen Öfwersättning åtminstone stridigt.

4. Ar åter de Stenar, som med Korß äro teknade, utmärka Christne Stenhuggare, bewises med Wormii Omdömen, såsom nog gällande emot hwad Olaus Magnus för honom redan welat inbilla oß härom. Och däraf, at likadana Korß ses på sådane Stenar, uppå hwilke Guds Hjälp tilönskas, som på de andre, hwilke icke hafwa detta Formulär, slutes at de alle sammam höra til Christne Tider. Werelii enda Skäl, som han af Salmunge-Stenen hämtat, at wisa, det andra Korßmärken, än Christna, finnas på Runstenar, anses för otilräckligt, aldenstund Orden, som skulle wisa denne Stens Hedendom, annorlunda af Bureus och annorlunda af Rudbeck blifwit läsna. St. Auctoren hafwer, alt Bemödande oagtadt, icke kunnat erhålla någon Runstens Skrift ifrån Wästergöthland, af hwilket Slag Werelius föregifwit at flera därstäds skola wara fundna, som innehållit någon Hedniß Bön eller önskan; men i Stället anföres en, som han bekommit därifrån, hwilken slutes med Åkallan til Guds Moder och den H. Christ i Himmelrike. Wigten af den gamla Undflygt til Thors Hammarmärke, öfwerwäges af själfwa Historien, som därtil gifwit Anledning, och blifwer Utslaget detta: at man för Christendomens Införande i Norden intet brukt utmärka det med någon Korßfigur; emedan i slikt Fall et dylikt Märke intet kunnat göra någon Upmärksamhet ibland Hedningar, som igenom en då först giord Jämnförelse imellan twå så olika Ting, som en Hammar och et Korßsande (när detta nämligen redan af dem för et afgiordt Bewis til Christna Lärans Bekännelse, hos K. Håkan Adalstens Fostre i Norrje, allmänneligen ansågs) til någon Tid allenast låto afspila sig, af en förmående Mans Wältalighet, med detta skenfagra och genom et lyckligt Infall påfundna Förebärande, at Korßteknet wore själfwe Thors Hammarmärke. Til det Inkast åter, at ena Skaftet på några Korß ofta finnes längre, än de andra tre, swaras, at Christi Korß just warit sådant, som ock på åtskillige andre Grafstenar och Urner eller Likrukor hos Christet Folk är at finna. En Tafla härwid utwiser de mesta Slags Ritningar af wåre Runstenars Korßtekn, imellan hwilka, oagtadt alla äro olika, likwäl en sådan Likhet regerar, som nogsamt ådaga lägger, at en och samma Sak med dem alla beteknas.

Facies non omnibus una,
Nec diversa tamen; qualem decet esse sororum.

En förnäm och mycket lärd Herre har, wid dettas Genomögnande behagat tillägga, at såsom många af deßa Korß äro i Andarne utwidgade och dymedelst likna de i Heliga Krigen uprättade Riddarordens Tekn, det deras Resor, som på wåre Runstenar sägas farit til Orienten, merendels uti de Heliga Krigens och Croisadernas Tid infalla: och at därföre är troligt det samma Korß blifwit til Åminnelse efter dem så formade.

5. At de Stenar, som omtala Broar, hwilka för någons Siäl (eller någon til Själatröst) blifwit gjorda, höra til de Påfwiske Christne Tider, styrkes, jämte flera äldre och nyare Utländska Bewis, af det Wärde man altid satt på en sådan Wälgärning emot det Allmänna; hwarföre det ock ibland de Göremål upräknas, hwarmed Biskop Benct i Skara, som År 1191 afsomnade, trodde sig mycket hafwa tjänt Gud, eller såsom det i själfwa gamla Biskops-Krönikan wid Westgöthe-Lagen säges: thes han Gudhi skuldi medh tiäna. Utom hwad denne Prelat åljäst broat, eller gjort Wägar brukbara i Landet, anföres det, at han i sit Stift bygt 5 Broar. Slutsatsen häraf blifwer, at med Ordet Bro på Runstenarne intet annat beteknas, än hwad nu jämwäl med detta Ord gemenligen plägar förstås.

Det paßar sig förmodligen icke illa at påminna, det wårt Fädernesland war wid Christendomens första Hitkomst, och sedan länge, på Wägar och Broar nog fattigt, förr än de til Kyrkor och Köpingar, så wida deße allmänne Samlingsplatser flitigt borde besökas, blefwo mera nödwändiga: och Folket ledsnade, wid en oftare Fart, at ständigt wada öfwer Watnen. Det kunde därföre anses för en Himmelriksgärning, och war wärkligen mycket både nyttigt och berömligt, at i en så angelägen Sak hjälpa Landets Allmänna Brist. Åtminstone war det långt mera förtjänande, än at åhöra oförståndliga Mäßor, tända up Ljus för Belåten, och sysleſätta sig med flera slika Dårskaper, som efter Påfwiska Lärans Grundsatser sedermera blefwo ansedda för goda och förtjänande Wärk i Christenheten. Se Ber. om Norrköp. 215. och 216. Halff. förutan alla de Afladsbref, som til öfwerflödigt Antal öfwer alt äro tilfinnandes. Det säges i Öfwersättningen af Melons Politiska Försök om Handel, 9. Cap. 7. S. at den, som förgyller et präktigt Hus, intet förtjäner någon Heder af det Allmänna; men den, som wille anwända Arbete til Lands-

wägars

wägars Uplagande, Brunnars Gräfning och Förfärdigande m. m. borde njuta något Hederstekn för sin Wälgärning, såsom Årestoder eller något annat besynnerligt, som kunde hos Inbyggarne upwäcka en ny Täflan. Om denna Statslära är riktig, som wäl icke lärer nekas; så finne wi hänne på detta Wis i wåre Runstenar längesedan hos oß hafwa warit iagttagen, och med Catholska Religionens Grunder förend.

6. Efter en Förteckning på 750 Namn, som uti gamla Nordiska Språket hafwa sin egen Betydelse, upräknas åtskilliga Bibliska, såsom Absilon, Daniltr, Jacaubr, Jon, Simon, David, jämte en Hop andra, som senare Tiders Helige burit. Då deßa Namn på Runstenar förekomma, finner hwar och en snart, at de witna om samme Stenars icke högre Ålder, än ifrån de Tider, då samma Bibliska och Utländska Folknamn med Christendomen hit i Landet inkommit.

7. Bewises, at de, som på Runstenarne sägas hafwa farit til Grekland, företagit sig deßa Resor, sedan wåre Förfäder börjat antaga Christendomen, däraf, at Adamus Bremensis ed. Lindenbr. C. 222. berättar, det de, som uti Nordiska Länderna woro bekante, försäkrat honom, at några ifrån Swerje farit Landwägen ända til Grekland, men at samma Resor uti hans Tid merendels försöktes med Fartyg, för at så mycket bättre kunna emotstå de Barbariska Folkslag, som bodde i Wägen, och wid Genomfarten äljäst woro dem til Hinders: *Asserunt periti locorum a Sweonia terrestri via quosdam usque in Græciam penetrasse; sed barbaræ gentes quæ in medio sunt, hoc iter impediunt, propterea navibus tentatur periculum.* Förnämsta Skälet som utur detta Witnesbörd hämtas at styrka upgifwne Satsen, består förmodligen däruti, at i denne Skribents Tid allenast några ifrån Swerje farit Landwägen til Grekland, såsom hade denne Fart då först nyligen blifwit påhittad; Men af Ryska Historiens Sammandrag uti Företalet til Ingwars Saga, lärer synas, at wåre Förfäder, äfwen förr, än de blifwit Christne, farit denna Färd. Nog, at man af detta Wittnesbörd tydligen finner, huru Swerje wid år 1070, och ännu senare, utskickat Greklandsfarare, och at då en allmän och wedertagen Wäg warit härifrån til Grekland igenom Ryßland. Ty at detta sidstnämnda Rike icke blott och allena är ment med Grekland, när det uppå wåre Runstenar förekommer, wises af Harald Hårdrådes Saga hos Sturleson på flera Ställen, T. 2. p. 396, 57, 243, 62, 68, 70, 397 coll. 240, 395, 243.

Ol.

Ol. H. Hist. på Rim p. 59. Sturl. T. 2. p. 244, 397. och af en Runsten (4. Fl. N. 3), hwarpå Greklands Haf nämnes: som icke wäl kan wara *Sinus Fennicus*, fast än man därifrån igenom åtskilliga Floder och Watn skulle kunnat komma til det rätta Greklands Haf; hwilket på Land-Charter ännu i dag så kallas. Sturleson omtalar äfwen några Swenske, som warit Christne, och ibland de Constantinopolitanske Wäringar, på Grekiska Βάραγγοι kallade, tjänt Kåjsar Alexius och flere detta Rikes Regenter. Man kan därföre ingen Orsak finna, hwarföre wi, för at efterfölja utländske Skribenter, skulle behöfwa at uptänka något nytt, och uti Norden, så mycket man ännu af wåra inhemska och Isländska Efterrättelser wet, obrukligt Namn på Ryßland, som gemenligen hos de Nordiske Skribenter kallas Gardarike, eller ock bara Garda: hwadan Olof Tryggwason, som där längre wistades, wid sin Återkomst til Norje blifwit kallad Gårdskur eller Gerskor. Och om än detta bemälte Konungs Tilnamn kunde betyda det samma, som den Grekiske, och det följagtligen på något Wis bewisa, at man här i Norden inbillat sig, det Olof Tryggwason warit i Grekland, eller det på Grekiska Religionen som han i Ryßland bekänt sig til, skulle haft något Syftemål (som Torfæus Hist. Norv. T. 2. p. 339. likwäl annorlunda af gamla Språkets Art bewiser); så följer dock icke däraf at Ryßland hos wåre Förfäder någonsin blifwit kalladt Grekland: som deß utom, så wäl som Ryßland, och såsom et helt annat Land än detta, ifrån deße Tider igenom Handel och Härfärder här uti Landet nogsamt war kunnigt. Om Ursprunget til Wäringars Namn och Ämbeten handlas widlyftigt, samt förmenes at de icke stort för år 1041 blifwit Βαραγγοι kallade; fastän Jornandes och Procopius dem redan i sin Tid under Namn af *fœderati* eller Φοιδερατοι ihugkommit: hwilket Ord, då det på Göthiska blifwit öfwersatt, af Vara, Förbund, *Fœdus*, uti Wäringar kommit at förbytas, som åter i bruten Grekiska Βαράγγοι af sig alstrat. Disp. Magn. Ol. Beronii de peregrinat. gent. Septentr. in Græciam. At denna Namnwändning likwäl icke skedt förr än sedan en större Förstärkning af Norrmän från Norden tilkommit, är nog troligt, aldenstund bägge deßa Namn på en Tid uti Grekiska och Nordiska Historien förekomma, när det började blifwa Mode at fara ifrån Norden til Grekland för at tjäna i Fält, och sålunda förwärfwa sig Gods och Penningar; hwarpå man ock i Grekiska och Arabiska Mynt, som uti Swensk Jord til Öfwerflöd blifwit hittade, utom de förnämnda skriftliga Efterrättelser, ännu i Dag kan finna Bewis och Wedermälen.

8. Om Swenskars Resor til Longobarderne, anmärkes, at detta Folkslag redan wid Christi Tid warit hos de Romare bekant: wid År 526 kommit til Ungern, och år 568 til Italien; hwaráft Longobardiska Riket wál År 774 så wida blifwit förstördt, at ingen särskild Konung regerat däröfwer: men Namnet likwál blifwit bibehållet, och deß förra Widd på Latin Longobardia, samt hos Greker och Wäringar Longbardaland ända til 11:te och 12:te Århundradet hetat. Häraf göres den Slutsats, at såsom sjálfwa Landet icke förr, án efter Rikets Förstörning, detta Namn bekommit, utan tilförne efter Hufwudstäderne i wisse Kretsar warit indeldt; så skola icke háller de Runstenar, som det omförmåla, förr án efter Longobardiska Rikets Undergång kunna wara upreste. Och emedan det uti Historierna ap. Gunther. in Ligur. & Gasp. Sardio in hist. Ferrar. p. 51. omförmåles, at Kåjsar Fredrik med röda Skägget, uti sin Krigshär, som han flere gånger förde til Italien, då han ándteligen förstörde Mejland haft Soldater, och om något Skryt icke ligger därunder, jámwál Konungar med sig ifrån Norden, såsom Danmark och Norje, samt flera Länder, som icke nämnas; så kan det wara nog troligt at Stenar wid samme Tid öfwer Swenske, som áfwen warit med, blifwit upreste och ristade. Korßen som finnas på deße Runstenar äro afritade, och jämföras med dem, som finnas på Ángelske Konungarnes Edward Álfredsons, Haralds, och Hardaknuts Penningar: hwilkes Tid de således swårligen öfwerträffa.

Om detta Kåjsar Fredriks Italienska Tág, wil jag, til kanske någon Läsares Nöje, införa et Utdrag utur en År 1478 skrefwen *Cronica de diversis gestis, ex cronica novella breviter excerpta*, som jag med flera Handskrifter icke längesedan ex Collect. Mss. Benz. in Bibl. Gymn. Linc. haft at nyttja; fastán Början däraf felat uti Kåjsarns Namn, som med en Hinriks, kanske Henrici Leonis, som ock sedan nämnes, finnes wara förwilladt. Orden äro deßa: *Mediolanum ab Imperatore Henrico subvertitur*, Anno Domini MCLXII. *Hujus subversionis talis causa narratur fuisse: Nam dum Mediolanenses ab Imperatore obsiderentur, in contemptum regis Imperatricem super azinam ponunt, versa facie ad caudam azine, & ipsam caudam pro freno dantes ei ad manum, ad exercitum Imperatoris eam turpiter emittunt. Cum quanta autem animorum feritate & amaritudine cordium Imperatrix veniens sic dehonestata ab exercitu Imperatoris sit recepta, lingua difficulter potest enarrare & explicare. De azina tamen ipsa deponi noluit, nisi prius ab imperatore sic videretur tractata. Veniens*

ergo

ergo ad Imperatoris presentiam, ipse ut vir prudens, subridens dissimulavit dehonestationem, Imperatricem consolando. Septem ergo annis ipsam civitatem obsedit, in qua obsidione erat Henricus Leo Dux, qui tertio obsidionis anno licentiam ab Imperatore accipiens in Saxoniam rediit, ubi multas inveniens discordias inter Slauos & Danos subortas, eos tam gladio quam benevolentia sedavit. Cives autem Mediolanenses, Imperatori, quam diu poterant, resistebant; sed fame & penuria victualium coacti sunt, quod tandem civitatem dederent sub hoc pacto, ne ipsa destrueretur per Imperatorem, quod quidem universi principes ex parte imperatoris non fieri debere promittebant. Capta est ergo civitas Anno Domini quo supra. Imperator autem muros civitatis & turres solo equauit, & cives oneribus gravissimis crudeliter extenuavit. Cum autem omnes interficere vellet propter dehonestationem & Opprobrium Imperatrici factam, interuentu Principum tali confusione & opprobrio a morte liberati sunt, ut scilicet azina ad palum firmissime ligata & canda subleuata, quilibet ciuis in wluam ejus ficum poneret manu propria, & nasum suum ano azine infigens, ficum de wlua azine dentibus suis extraheret & deuoraret. Quod cum plurimi recusantes, plurimi nolentes facere trucidarentur, videntes alii furorem Imperatoris, unus alium preuenire querens genua ad azine posteriora flectebat, & Mandatum Regis exequuntur, quod ab hora prima usque ad vesperas durauit. Cum autem multa milia hominum, & presertim potiores, ficus sic deuorassent: Rex misericordia motus, reliquis parcendum esse per preconem clamauit. Omnes tamen successiue, bini & bini, coram Imperatrice cadentes in terram, misericordiam ejus implorabant. Mediolano igitur sic humiliato, & ejus muro funditus destructo, Tunc anno secundo post hoc, corpora trium magorum adhuc cum vestibus incorruptis a Regnaldo Colonienſi Archiepiscopo cum pluribus aliis reliquiis Coloniam transferuntur &c.

9. At de Stenar, på hwilke stå dessa Talesätt: Gud hialpi Siæl eller ant hans, Gud giri miskun och flera dylika Böner (såsom Gud eller Kristr liti siæl hans) icke kunna föras til Hedniske Tider, bewises först af Ordet Gud, som man icke finner hafwa warit tillagt Nordens Hedniske Gudar, utan dem twärtom i Stället då före altid med sina särskilda Namn uti alla wåra skriftliga Efterrättelser wara beteknade; hwarföre icke häller något Skäl kan gifwas därtil, at detta Ord endast på Stenar helt annorlunda af wåre Förfäder skulle wara brukadt. Sedan, om Möjligheten häraf än skulle medgifwas; felas ändå Anledning, hwarföre någon wiß Afgud framför de öfrige, som häl-

lits före wara med honom lika höga, med detta Namn skulle beteknas, hälst det uppå ingen deras särskilda Namnlista i Edda igenfinnes.

Härmed förtjåner at jämföras And. Buſſæi Lexicon ad Sched. Arii Multiſc. voc. GÖDR, hwaråſt denna Anmärkning finnes: *Sciendum autem vocem GOD, qua noſter utitur cap. 7, & antiquitas Deum denotabat, quem quoque pagani intelligebant, a Chriſtianis (qui ad differentiam a Deaſtro Deum GUD nominarunt) eô ſenſu eſſe traductam, ut GOD in neutro genere idolum & Chriſtianis execratum numen deſignaret*, &c. Widare anmärkes, at ibland på deße Stenar står Gud Trutin, hwilket är det samma som *Deus Jehovah*, Drotten, Herren; så at ingen tydligare Beskrifning kan behöfwas uppå hwad för en Gud härmed beteknas. Om Ordet Drotten finner den, som behagar, uti framl. Biſkopens D. Wallins Gottl. Saml. p. 243. ſq. åtſkilligt, som til deß widare Förklaring kan tjåna.

Til följe af det Inkaſt, som skulle Oden på somlige Stenar wara åkallad, på andre Thor, och på andre åter Frigga, anföres af wår Auctor förſt en, på hwilken Oden skal heta Harda Guden, som så lyder: Thuri ſati Stin danſi aftir Aſgut Brudur ſin, jer bardi Jathin digra i Jatuſtun, auk brunia fik harda Guden, och som Werelius så förklarat, at denne Asgut, som slagit Jätten i Jätteſtun tilägnat Brynian Guden Oden, där likwäl Orden intet annat wilja säga, än at han wid samma Tilfälle fick en mycket god Brynja eller Pansarskjorta. På Heda Kyrkogård i Östergöthland är en Runſten efter en Man, som bebot et Heman af nästan lika Namn som Jatuſtun, nämligen Miur i Jatunſtathum, som i Baut. N. 918. kan ses. At Harda på detta Ställe är det samma som Hardeiega, Hardla, Harla och Hala, hwilket ock på Runſtenar läſes, och betyder högeligen, mycket: säſom Hala vais mycket wis, Harda vreder mycket wred m. m. bewiſes af ännu flera Exempel. Sedan den andre Werelii Sten, eller Salmunge-Stenen (hwarpå efter fadur ſin: harda Gud Odin skulle warit) nogare blifwit läſt, förfaller det Skäl, som af honom blifwit taget; Och uppå den 3:die af samme lärde Man i samma Affigt anförde Sten, så wäl som Belleſtads Stenar, rättas både Läsning och Förklaring: ſom ock redan C. 1. under N. 1 och 2, är anfördt.

10. At de ſnälle Runriſtare Ubir och Bale warit Chriſtne, bewiſes däraf, at bägges Stenar ſom oftaſt äro med något Korßmärke

tek-

teknade: at på dem omtalas Broar och Bönor för de dödes Själar. Och förmenes däraf, at en af deße Stenar finnes uti Upsala Domkyrkas Grundwal, som wid år 1260 kan wara lagd, och at han wäl warit 300 År gamal förr än han blifwit ditlagd, det deße Runristare äfwen så lång Tid för detta Årtal lefwat och sålunda i Slutet af 10:de Seculum, då Torgnyska Familien, af hwilken Torgny Lagman i Olof Skotkonungs Tid war, florerat; emedan antingen han, eller någon deß Frände igenom Dornaig, som står på en af deße Stenar, förmenes wara beteknad. Uti detta Slut, i anseende därtil, at Förfatserne intet fullkomligen kunna bewisas, låter Läsaren finna något Förhastande; Men det skal längre fram komma nogare at skärskådas. Imedlertid är Hufwudsaken riktig nog, at Ubbe och Bale warit Christne; fast än Tiden egenteligen icke skulle kunna utsättas när de lefwat. Dock är märkwärdigt hwad Pet. Dijkman den äldre i sina Anmärkningar p. 24. berättar, nämligen at han År 1711, wid det han reste förbi Härads Kyrka i Södermanland, på en Sten om 12 Alns längd i deß Wapnhus, läst denna Runskrift ikring en Prestbild: Ubr rikti Stan iftir Svini Fadur sin; hwaraf han sluter, at Sagan där på Orten hade sin Grund, det Ubbes Fader warit Prest och bot i Härads-Sokns Näsby, då Domarens Gård i Åkers Härad. Christendomen måste ju redan länge warit här i Riket antagen, när en Prest, i Södermanland, som i St. Eskils Tid ännu intet war Christnadt, fåt sit fredliga Boställe, och där aflidit, samt efterlemnat en så gamal Son, som efter Fadren kunnat uthugga deß Liksten? Jag wet intet, om icke wißt 50 År efter S. Eskils Död, som under Blotswens Regemente (Legend. S. Esk.) wid år 1076 på et wåldsamt Sätt af honom befordrades, behöfts til et sådant Barbaris Afskaffande, och at i deß Ställe så stadga Christendomen och de Christne Lärares Anseende, at de både fåt sina wißa Boställen och efter Döden fredade Grifter. Dock såsom denne Sten är den samme, som J. Peringskjöld, i Följe med sin då warande Förman J. Hadorph, annorlunda både läst och aftagit, Baur. 709; så wil jag tils widare lemna hwars och ens Mening om detta Bewis uti sit Wärde.

11. Wid Tilfälle, at det wises, det de Stenar, som af deße eller andre Runristare blifwit ritade efter Folk, som i Hvitavadum eller på en Ort af detta Namn omkommit, höra til Christne Tider, uptagas och förläggas andra Uttydningar af detta Ord, som med gamla Språkets Art äro stridande: såsom då antingen därmed wil förstås Öresund, eller något slags hwitt Kläde, som de nydöpte, efter första Kyrkans

Skick, fordom iklädes. Men därföre, at förena Gißning om Ubbes och Bales Lifstid tages för en afgjord Sak, och däruppå flere Slutsatser byggas, som alle likwäl, förr än de kunna antagas, särskildt böra bewisas; kan man intet synnerligen förlita sig til denna wår Auctors Mening, at något Slag stått uti Hvitavad i Danmark på samme Tid, som Kåjsar Otto slogs med K. Harald i Sleß, wid år 948, och at detta Hvitavad skulle wara et Ställe uti Jutland, nu Werhwed kalladt, hwaräst Danskar, och Swenskar, som med Kåjsaren förmenas hafwa warit allierade, då skola slagits; aldenstund också härtil inga andra Bewis, än blotta Namnens Likhet, anföras.

12. At åter de Runmonumenter, uti hwilka Jerusalem omtalas, ifrån Christne leda sit Ursprung, bewises af både Pelgrims-, Resors och Korsfärders Beskaffenhet, deras Början til Förlåfwade Landet samt denne deß Hufwudstad, och däraf, at äfwen Qwinnor, såsom St. Ragnild, Helena och Brita, jämte en Iskiruna, härifrån företagit sig sådana Resor, utan at de kunna haft något annat på deße Orter at beställa, än endast besöka de heliga Rum, och efter slika Besök fara sin Wäg hem tilbaka. Wid samma Tilfälle, at deßa Heliga Resor omtalas, föreställes tillika en Arabisk Penning af år 744, och omnämnas jämwäl flera dylika Mynt, nästan 200 År yngre, som här i Landet blifwit funna, och antingen igenom deßa Pelgrimsfärder, eller Swenske Wäringar måste blifwit hitförde. Jag wil tillägga tredje Orsaken, huru deße Penningar kunnat hitkomma, nämligen af Handel, emedan så ganska många däraf på Gottland funnits, och ännu i Dag icke sällan däruppå Landet ikring Wisby, som i sin Tid warit Österländske Handlens Medelpunct, utur Jorden upgräfwas, ofta til sådan Mängd, at hela Besmansmarker däraf kunnat försäljas.

13. At wåre Förfäder, som på Runstenar låsas hafwa farit til Asar, warit Christne, så wäl som detta samma Folkslag, wises utaf Utländske Auctorers Witnesbörder därom, at Asar och Alaner warit et Folkslag, som ifrån Assoph, eller Sturlesons Asgård, ända til Caspiska Hafwet haft sina Säten, samt ifrån Constantini M. Tider bekändt sig til Christna Läran: Så wida nämligen de Nordiske Asiefarare icke farit längre ned i Asien. En Runsten wid Nyköping med denna Påskrift: Sumur * haukva Sten * Sumir, tuth austr i Tuna Asu förmenes wara upsatt och huggen efter en Sume, som dött Öster i deße Asars,

Stad

Stad, hwarmed Assoph som nu nämndes, men icke Kaschar, som warit wår namnkunnige Sparfwenfeldts Mening, måste beteknas.

Om Oden läfwas en annan gång något; men imedlertid föreställes i Afritning en Penning, uppå hwilken man inbillat sig finna Ordet ᚼᚦᛁᚱ, och en annan, honom icke mycket olik, samt därtil den tredje med Frälsarens Bild på ena Sidan, och et fordom i England på Mynt mycket brukligt Korß innom denna Omskrift ᚦᚨᚱᛋᛏᛖᛁᚾ : ᛁ ᚦᚢᛋᛏ uppå den andra Hwad den förste beträffar, är det wid Påseende nog tydligt, at den Figur man anser för Runorna ᚼ ᚦ ᛁ ᚱ, intet annat skal wara än en Kyrka: det som min nu warande Förman wid Kongl. Antiq. Archiwum Herr Cantzlirådet Berch, om en annan dylik Penning, mig, utur sina wackra Samlingar til en förbättrad Swensk Mynthistoria, nu äfwen behagat för Ögonen lägga; som ock Sl. Domprosten D. Celsius själf funnit och widgått. Wore den andre af deße Penningar mera tydlig; så kunde den på samma Wis kanske snart kunna förwandlas ifrån en Hedniſk Odinian til en Christen S. Colonia, eller någon annan de Tyske Kåjsares Myntstads Penning. Om den tredje lärer på detta Ställe intet wara nödigt widare at tillägga, når det tages för afgjordt, at både Frälsarens Bild och et Christet Korß finnas på honom.

Om något af wår hittils följde Auctor, denne högtförtjänte Man, Sl. Domprosten Celsius, efter deßa Stycken, som i Acta Lit. Svec. utkommit, om Runor, eller Runstenar, blifwit upsatt, är mig obekant. Icke håller wet jag, om någon annan Ledamot uti Upsala Wetenskaps Societet upfylt det Hopp, som uti deß Handlingar för år 1721. pag. 221. blifwit det Allmänna lemnadt, at med kraftiga Skäl skulle wisas, både hwaråst och når Runor först blifwit upfundna. Jag hafwer därföre, sedan detta Ämne om Runstenarnes Ålder, som härmed icke liten Gemenskap kunde äga, blifwit mig lemnadt, efter den Tid och Lägenhet, som jag til deß tydligare Utredande ännu haft, sökt drifwa det så långt, som mögeligt warit. I hwilket Upsåts Fullbordan hurn litet jag hitintil hunnit; min Skyldighet likwäl fordrar, följande Anmärkningar til andres mognare Omdömen at upgifwa:

1. Så wida det af Förfarenhet är kunnigt, at all slags Skrift och Ritning uppå någon Tids Längd märkliga Förändrin-

dringar undergått; om icke det samma om Runors Skapnad, och de Ritningar som uppå Runstenar finnas, åfwen får gälla?

2. När Tiden af 2:ne et och samma Språks olika Skrifter och Ritningar är kunnig, om icke de sedan kunna tjäna til at igenfinna Tiden af flera med dem mera eller mindre lika dana?

3. När en Tids Hufwudskilnader sålunda blifwa bekanta, om icke de sedan kunna blifwa såsom Märrstäckar at närmare ihoppaßa, eller i anseende til Tiden längre afskilja Stenar af en obekant Ålder ifrån dem, hwilkes Ålder redan är kunnig?

4. Så framt det samma om Språkets, som Figurers och Bokstäfwers Ändringar, får gälla; om icke de Granskningar och Uträkningar, som göras öfwer bägge deßa Slags Tekn tillika, måste blifwa så mycket tilförlårligare? Och ändtligen:

5. När wid de fleste Runstenar sådana Anmärkningar kunna göras, om det icke då kan blifwa mögeligt at finna Tiden, när de blifwit ristade, fastän intet Årtal på dem synes, sedan man allenast om nägres Ålder blifwit förwißad?

Tillämpningen af deßa Upgifter skulle til en Början kanske kunna göras på den Ölandske Runsten, som i Norrköpings historiska Beskrifning 2. St. 83. och följ. Halff. til År 1097 blifwit hänförd, och de Stenar, som tala om Ingwars Tåg til Österländerna, hwilke, utom en eller annan något yngre, äro wid paß 50 År äldre än denne.

Jämte det, som redan i Företalet til Ingwars Saga är anfördt om hans Runstenars Ålder, bör det om Språket, som på dem förekommer, och komma uti Öfwerwägande, at det i anseende til några Ord, som på inge andre Runstenar läsas, närmast liknar det Isländska Uttal, som warit brukligt År 1120, när Åre Frodes Uptekningar först blifwit til andres Öfwerseende lemnade, eller År 1136, då de slutligen blifwit öfwersedda: Hwarefter deßa Ord i Isländska Skrifter sämwäl annorlunda finnas wara skrefna. Is och vas skrefs sedan ir och var; och var i Ställe för varth, läses på andra Stenskrifter icke, utan med Runan þ i Slutet. I Ställe för áuk, som på Ingwars Stenar endaft utan Ändring

dring så läses, hafwa senare Runstenar icke allenast detta Ord sådant, utan ock med den Skilnad, at det stundom i uk eller ok förwandlas.

Deßa äro de Anmärkningar, som Språket lemmar: Hwilka, med Figurernes Skilgagtigheter förknippade, wid de öfrige Runstenar komma at agtas, når deras Ålder af Jämförelse med deße skal sökas.

Ingwars Stenar äro alle teknade med Ormar eller Slångor, som dem likna, och hafwa, til större delen, Korßmärken uppå sig, fastän alle icke lika dana. De äro ock på flataste Sidan allena ristade. Stenen på Öland däremot är kubbig, och Runorna på honom imellan räta Linier, utan Tekn til någon Ormslånga, eller Korß, utom det, som i senare Tider bak på honom sålunda uthugget wid deße illa formade Latinske Bokstäfwer, til ingen Uplysning i Runstens-Historien kan tiäna. NINONI. Men såsom alle Runstenar den man så eller annorleds gifter åtskilja, icke äro uti et Landskap eller hos et Folkslag upreste, och Tiden dem imellan likwäl stundom är nog liten; så synes den Jämförelse, som sker imellan Runstenar inom en mindre Landkrets wara ännu säkrare. Och emedan de Moden och Ändringar, som i Upland med Språk och Ritning förefallit, senare hunnit at utspridas til mera aflägsna Prowincier; så får man intet undra, om uti dem Runstenar skulle finnas, som, fastän yngre, likwäl på sig måtte hafwa några antingen äldre eller mindre tydliga Underråttelser, i anseende til Språket: som något senare på andra Ställen deß allmänna Ändringar undergått. Man kan således föreställa sig, hwarföre Ingwars Stenar, som finnas i Södermanland, icke blifwit med Korß teknade, och huru det warit möjligt, at Isländare längre behållit sit is och vas, än de Swenske, hos hwilke Utländningars Omgånge snarare tyckes gifwit Anledning til Ändringar, som sedan behöft en längre Tid at tränga sig til deras Grannar. Och häraf kan det jämwäl förmodligen blifwa nog begripligt, hwarföre på Ingwars Runstenar, men inge andre, detta gamla Skriffsätt endast finnes, som flera År efter deras Uthuggning på Island icke hunnit at aflägga. Wore några af de öfrige Runstenar med deße Ingwars i Upland antingen lika gamle, eller äldre; så borde förmodligen, når samma Ord på dem förekomma, de äfwen, åtminstone någon gång, på et lika Sätt stafwas? Men när det icke sker; hafwer man all Anledning at hålla deßa Runskrifter, af dem som i Stenar blifwit uthuggna, för de aldraälsta.

Anledning til slika Omdömen hafwa de Ritningar gifwit, som wä-

re flitigaste Fornsökare, för mera än 100 År sedan och därefter, med största Agtsamhet tagit af de öfwer alt i Riket befintlige Runstenar. Men såsom, all Flit oagtad, det likwäl kunnat hända, då man ännu hade andra Tankar om deßa Stenkrönikors Ålder, at et eller annat Förseende wid deras Aftagningar förelupit; så företog jag mig förleden Sommars et År sedan, at åter beße de fleste Ingwars Stenar och tillika så många andre, med någon betydlig Skrift uppå, som i Runstens-Historien någon Uplysning gifwa, och jag då i Wägen kunde åtkomma.

En Del fant jag sådane, som de blifwit aftagne: somlige i Skriften något annorlunda, men alle i Korßteknen och de öfrige Figurer wäl träffade; hwarföre man ock funnit mindre nödigt, at här å nyo införa de Ritningar och Aftryck, som i flere Böker, men i Synnerhet i Mag. Göranßons Bautil blifwit det Allmänna meddelta. Några af deße Runstenar woro wäl af Tid och Wäder, sedan Slutet af förra Hundradtalet, nog skadade; men så syntes likwäl, at wid deras Aftagande icke mindre Flit, än wid de öfrige, blifwit brukad. Om dem, som en sådan Förändring undergått, wil jag, då de förekomma, det kortligen nämna, och för öfrigt med en liten Stiärna fram för Runorna gifwa tilkänna, hwilke Runstenar jag sålunda själf läst och undersökt.

Jag indeler wåre mäst betydlige Runstenar, eller dem, som kunna rätta, öka eller stadga Swenska Folkets Historia, i 8 Flockar, och låter den 1:ste innefatta dem, som handla om Ingwars Österländska Färd: den 2:dre dem, som äro til Åminnelse af Göthes Wiking Wester: den 3:dje Stenar öfwer Folk, som dött i Huitavathum: den 4:de Runritningar efter Greklandsfarare och dem, som äljäst farit Öster ut, men man icke wet hwaräst de stadnat: den 5:te efter dem, som farit til England och Lombardit: den 6:te om dem, som uti Norden några manliga Bedrifter uträttat: den 7:de om wåre Förfäders Skick och Bruk hema: den 8:de om Christendomens äldsta Tilstånd och Öden i Swerje.

4. Cap. 1. Fl.

Runstenar til Åminnelse af Ingwards Österländska Färd:

1. I Upland, Håbo Härad, Hätuna Sokn och Råby Baut. N. 305

805. *. ᚴᛏᛁᚱᚢᚾᛁ· ᚾᚢᚴ×ᚴᚢᚠᛏ×ᚱᛁᛋᛏᚢᚾ× ᛋᛏᛏᛁᚾ× ᚦᛁᚾᚾ× ᛏᚠᛏᛁᚱ× ᚼᛏᚢᚾᛏ× ᚴᚼᚦᚢᚱ× ᛋᛁᚾ· ᛁᛋ ᚢᛏᛋ· ᚾᚢᛋᛏᚱ× ᛏᛏᚢᚦᚱ× ᚿᛁᚦ× ᛁᚴᚢᛏᚱᛁ· ᚴᚢᚦᚼᛁᛏᛚᛒᛁᚾᛏ× ᚾᛁᚢᛏᚾᚱ Kairvi aut Kula rittu Stain thina attir Onunt fothur sin. Is vas austr tauthr mith Ingvari. Guth hialbi ot Onutar. d. å. Görwe och Kula reste denne Sten efter Anund sin Fader. Han blef död uti Öster med Ingwar. Gud hjälpe Anunds Ande.

Stenen står nedanför en gammal Begrafningsplats; som af Ritningen ypmwäl synes. Wid slutet af första Ormslången är et ᛏ hugget i Ställe för ᛏ; som wid sista Ordet af Förseende snart kunnat hända.

2 I Attergrans Sokn, under Ekala Bro. Baut. N. 334. * ᛏᚾᚢᛏᚱ: ᛏᚢᚴ· ᚴᛁᛏᛁ: ᛏᚢᚴ· ᚴᛏᚱ: ᛏᚢᚴ: ᛒᚢᚾᛋᛁ: ᛏᚢᚴ: ᛏᚼᚱᚠᚱ· ᚦᛁᚱ· ᚱᛏᚾᛋᛏᚢᚾ· ᛋᛏᛏᛁᛏ ᚦᛁᚾᛏ· ᛁᚠᛏᚼᚢ· ᚴᚢᚾᛏᛚᛏᚢᚠ· ᚴᛏ ᚦᚢᚱ ᛋᛁᚼ· ᚼᛏᛏ ᚴᚾᚢ· ᛏᚢᛋᛋᛏᚱ: ᚿᛁᚦ: ᛁᚴᚢᚼᚱᛁ· ᚴᚢᚦ ᚼᛁᛏᛒᛁ ᛋᛏᛏᛁᚾ Anvitr auk Kiti auk Kar auk Bliti auk Tiarfr, thir raistu Stain thina iftir Kunlaif fathur sin. Han for austr mith Igvari Guth hiabi Salin. d. å. Anwit och Gete och Kar och Bleje och Tiärf, de reste denne Sten efter sin Fader Gunlef, som for Öster med Ingwar. Gud hjälpe Själen.

Här är åter et Fel i Ordet hiabi, hwaräst Runan ᚴ är förgäten. Uti Ordet Igvari saknas Pricken i Runan ᚠ, som på Räbystenen synes; men samma Efterlåtenhet skönjes äfwen wid flere af de följande Ingwars Stenar.

3. I Öfwergrans Sokn, på Warpsunds Udde. Baut. N. 343. *. ᛏᚱᛁᛚᚱ: ᛏᚢᚴ· ᚴᛏᚱ· ᚢᚴ: ᚴᛁᚾᛁ: ᛏᚢᚴ: ᛁᚢᚾᛋᛁ: ᛏᚢᚴ: ᛘᛁᛏᚱᚠᚱ: ᚱᛁᛋᛏᚢᚢ: ᛋᛏᛏᛁᚾ: ᚦᛁᛏᛏ: ᛏᚠᛏᛁᚱ: ᚴᚢᚾᛏᛚᛏᚢᚠ· ᚴᛏ-ᚦᚢᚱ· ᛋᛁᚼ· ᛁᛋ ᚢᚾᛋ· ᚾᚢᛋᛋᛏᚱ· ᚿᛁᚦ· ᛁᚴᚢᚼᚱᛁ· ᛏᚱᛏᛒᛁᛏ ᚴᚢᚦ· ᚼᛁᛏᛚᛒᛁ: ᛏᛏ: ᚦᛏᛁᚱᛏ ᛏᚦᚴᛁᛏ· ᚱᛏᛁᛋᛘᛁᚴ· ᚱᚢᚾᛏᛏᚱ· ᛁᛋ ᚴᚢᚾᛁ ᚱᛁᚼ· ᚴᛏᛏᚱᛁ· ᛋᛏᚢᚾᚱ Arilr auk Kar uk Kiti auk Iliſi auk Tiarfr riſtu Stain thina aftir Kunlif fathur ſin. Is vas auſtr mith Igvari trabin. Guth hialbi an thaira. Athken raiſtik runar. Is kuni ren

Knari sturi. d. å. Aril och Kar och Gete och Eleſe och Tiarf reſte denne Sten efter Gunlef ſin Fader. Han blef dräpen öſter med Ingwar. Gud hiälpe deras Ande. Edgen riſte Runorna. Han kunde behändigt ſtyra et Fartyg.

Så hafwer Joh. Hadorph läſt denne Sten; men antingen Skriften i Början warit ſå felagtig, eller hon då redan warit otydlig, när hon efter hans Läsning blifwit aftagen, ſå at Afritningen därutaf, i anſeende til Runorna, icke blifwit rätt tilförlitlig, är nu ſwårt at ſäga, emedan et eller annat Ord allenaſt är fullkomligen läſligt. Dock är nog tydligt, när denne Sten jämföres med den nyß föregående, ſom är mycket wäl behållen, at Arilr här läſes i Ställe för Anvitr, Ilisi för Blisi och Uk för Auk. Aljäſt är det märkwärdigt, at både deße Stenar efter en och ſamme Man, af ſem deß Söner, icke längt ifrån hwarandre blifwit upreſte.

Gemene Man här på Orten kallar Warpſunds Stenen en Jätteſpade, och inbillar ſig, at han af en Jätte blifwit brukad at gräfwa igenom Landet med, för at ſammanbinda Warpſundswiken med Björkſjärden, hwilket ålegat honom at fullborda til följe af et Wad emot en annan Jätte: ſom förr åtagit ſig at bygga Öfwergrans Kyrka färdig, än detta ſkulle kunna åſtadkommas. Men när han likwäl härmed ſå fort icke kommit til rätta, ſkal han lemnat ſit arbete och mycket förtretad kaſtat ſin Spade efter honom ſom bygde Kyrkan; men Stenen, til Lycka, fallit ned och blifwit ſtående upprätt på Udden: där han med ſin länge och ſmale Skapnad påminner Folket en ſlik Ordmlighet. Så förwända Dikter finnas ännu här och där i Landet, ſom af förre Tiders onyttige Munkar tyckas blifwit ſammanſpundna, ſedan Runor kommit i Förgätenhet, och alle Runſtenar, ſåſom hade de warit af Jättar tilredde, blifwit kallade Jätteſtenar; hwilket Namn de ännu på många Orter behålla. Och här torde kanſke förſta Urſprunget ligga til den galna Mening, man länge haft, at alle Runſtenar warit från Hedendomen.

Wid denne Stens Påſkrift, kunde äljäſt ärinras den Skilnad, ſom är imellan riſa, upreſa och raiſa, riſta, inhugga: Ord, ſom likwäl på Runſtenarne nog ofta förblandas. Hwartil jag icke kan finna annan Orſak, än at den lille Åtſkilnad, ſom i Början warit imellan deßa Ord, af en icke nog allmänt wedertagen Skrifwane ſnart blifwit til intet.

Där-

Därnäst kunde wäl det ock förtjäna någon Upmärksamhet, at Runristarea satt sit Namn på denne Sten (såsom flere sina på andre Stenar) men många likwäl äro, på hwilke intet nämnes, hwilken dem ristat; där det dock altid warit en Hufwudsak at ihugkomma dem, som låtit upresa, eller själfwe upreſt Stenarne. Min Tanka är, at den Skyldighet eller Religionspligt, som i Hedendomen war at upresa Stenar efter berömlige Män, wid Ehristendomens Inkomſt, såsom en blott Wane, ännu warat, och jämwäl därester blifwit bibehållen, emedan et slikt Bruk på intet Sätt warit stridande emot Guds Ord; men at de Utländske Prester och lärde Män, som utländes set Stenar efter döde med Skrift utsirade, förſt gifwit Anledning, at rista Runor på deße grofwe Gråstenar, som här, antingen i Brist af Förstånd på finare Stenslag, eller för det de til sit förſta Ändemål woro de tjänligaſte, efter berömligt Folk blefwo satte och upreſte. Et sådant Förslag at märka deße Stenar, kunde förſt gifwits utan något Upsåt af Egennytta och endaſt för at så mycket mera hedra de afledne, som förtjänt dylika Åreſtoder, och i Christi Namns Bekännelſe aflidit. Sedan kan detta Påfund hafwa blifwit för deß Upfinnare mera angeläget at hålla i gång, därigenom så mycket mer at upmuntra Folk til både Kärleksverk och Frikoſtighet. Det lärer icke häller hafwa warit swårt i denne Punct at öfwertala wåre Förfäder; emedan de lätteligen kunnat öfwertygas, at Stenars blotta Upresning utan Skrift, med Tiden ſkulle blifwa onyttig och icke nog tjänlig at länge utwisa til hwars Åminnelſe de blifwit upreſte. Och hwad wiße Runriſtare beträffar: så är det wäl möjligt, at de, af Myntmåſtare, som wid denne Tid hit inkommo och äfwen med Runor teknade ſine Penningar, tagit ſig Exempel, jämt deras Namn, som borde ihugkommas, at tillika til öfwerflöd på deße Åreſtoder uthugga ſina egna, för at dymedelſt lemna deſto större Bewis på sin oförtrutna Möda och Ärlighet.

At þ eller K sluter Ordet raisti, är ock något, som liknar Isländſkan, sådan, som den war i Are Preſts Tid; emedan i hans Samlingar äfwen läſes borduſc eller borduſk, funduſk, gerdiſc, quoduſc, eidiſc, andadiſc, i ſtälle för ſenare Tiders borduſt, funduſt, gerdiſt, quoduſt, eidiſt, andadiſt, och i gamla Swenſkan bordu, fundu, gerdu, quodu, eidi och andadis; så framt detta raiſtik icke ſnarare bör jämföras med Ares lyndac, som är et Sammandrag af lynda ec och betyder det samma, ſom jag ſkickade eller ſände: til följe hwaraf raiſtik här ſkulle öfwerſättas genom jag riſte. Hwilkendera Förklaring man hu-

les; så witnar detta Ord, på hwars Läsning jag icke wil twifla, om denne Stens Ålder från Ingwars Tider, då Swenska Språket ännu i detta Fall kan hafwa warit sådant.

4. I Wändels Härad och Tjärps Sokn, på Kyrkogården. Baut. N. 565 och Act. Lit. Svec. 1727. p. 236. ᚠᚱᛁᚾᛏᚱ· ᚴᚢᚠ· ᛒᚱᛁᚠᚱ× ᚱᛁᚲᛏᚢᚴ· ᚴᛏᛁᚼ× ᚦᛁᚼᚴᛁ· ᛁᚠᛏᛁᛅ× ᚠᚢᚾᚼᚢᛁᚦ× ᚠᚼᚦᚢᚱ× ᚴᛁᚼ× ᚼᚼᚼ× ᚠᚼᛅ ᛒᚽᚱᛏ ᚠᛁᚦ· ᛁᚠᚢᚾᚼᚱᛁ× ᚠᚢᚢᚦ ᛏᚱᚢᛏᛁᚼ ᚼᛁᚼᚠᛒᛁ ᚽᚼᛏ --ᚱᚼ× ᚠᚱᛁᚴᛏᛁᚼᛁ ᚦᚢᚱᛁᛅ× ᛏᚱᚽᚼᛁ× ᚱᛁᚴᛏᛁ Klintr auk Blikr ristu Stin thinsi ittir Kunviþ Fatthur sin. Han for bort mith Igvari. Guht Trutin hialpi ont altra Kristina. thurir Troni risti. d. å. Klint och Blek reste denne Sten efter sin Fader Gunwid. Han for bort med Ingwar. Herren Gud hjälpe alle Christnes Ande. Thure Trone riste.

5. I Åsunda Härad och Swingars Kyrkodör. Baut. N. 634. *·ᛁ ᚦᛁᚼᛚᚠᛁ× ᚼᚢᚾᚠ× ᚼᚢᛚᚠᛏᛁᚼᛏᚢᚾᚠ× ᛚᛁᛏᚢᚢ× ᚱᚼᛁᚴᚼᚼ× ᚴᛏᚼᛁᚼ× ᚦᛁ - - - - - - ᚢᚾ· ᚴᛁᚾ· ᛁᚴ· ᚼᛏᛁ× ᚼᛁᚼᛁ· ᚴᛁᚱ· ᚴᚠᛁ - - - ᛏᚱ× ᚴᛏᚢᚢᚱᚦᛁ× ᛁ× ᛁᚠᚢᚾᚼᚱᚴ× ᛚᛁᚦ× ᚠᚢᚢᚦ× ᚼᛁᚼᛚᛒᛁ× ᚽᛏ× ᛒᚼᚠᚠᚼ× ᚼᚴᚠᛁᛚ ᚱᚼᛁᚴᛏᛁ· Thialfi auk Hulmnlaug litu raisa Stain thina - - - - - - un sin. Is ati Aini. Sir Ski - - ustr sturthi i Ingvars lith. Guth hialbi Ot Bagga. Askil raisti. d. å. Tjälf och Holmlög låto resa denne Sten (efter Bagge) sin Son, han ägde Ene. Han styrde Skep öster i Ingwars Led (eller Härfärd). Gud hjälpe Bagges Ande.

Härwid bör jag med Beröm ihugkomma den Wilfarenhet, som mig på detta Ställe, icke mindre än annorstäds, af Herrar, Kyrkoherdar, och flere Gynnare, wederfors, i det Vice Pastor Hr. Mag. Bromark så wäl som Kyrkowärden Anders Anderßon, dagtadt min Wäg just uti Andetiden låg förbi Swingarns Kyrka, likwäl willigt tilhulpo, at jag fick denne Runsten så mycket mer i Dagsljuset, än han förr warit, som af Jämförelse med Ritningen kan synas. Jag hade ock förmodligen fåt honom ännu mer öpen, så framt det warit möjligt at få mera Folk til Hjälp at utur Muren uttaga flere Stenar, som betäcka det öfriga af denna Runskrift. Imedlertid tycker jag mig med nog Sannolikhet kunna

sluta

sluta, at det Ene, som denne Runsten omtalar, måste wara samme Gård eller By, i anseende til hwilken Liſlena, såsom mindre til Åbor eller Agor, så blifwit kalladt. Och styrkes sålunda af denna Stenskrift den Gißning, som Sl. Biskopen D. Rhyzelius förſt gifwit tilkänna, at Staden Enköping fordom warit allenaſt en By, och hetat Ene, med hwilket Namn deß Omågor här åro beteknade. Man winner ock, i fall detta medgifwes, som synes mycket rimligt och nåstan nödwändigt, det som mera betyder, nämligen tillika den Uplysning, at Enköping År 1050 wid paß ännu icke warit någon Köping eller Handelsplats. Jämf. Ber. om Norrk. Ålder och Öd. 1. St. i Början.

6. Uti Södermanland, Eſkilstuna Län, Kloſter Sokn och Balſtad Täppa, wid Landswägen. Baut. N. 746. *. ᚱᚢᛚᚠᚱ ᚱᛅᛁᚴᛏᛁ ᚴᛏᛁᛁᛏ ᚦᛅᚴᛁ ᛏᛏ ᚠᛅᚦᚢᚱ ᚴᛁᛏ ᚴᚠᛅᚱᚠ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᚠᛅᚱᛁᛏ ᚿᛁᚦ ᛁᚠᚢᛅᚱᛁ Rulfr raiſti Stain thnſi at Fathur ſin Skarf: han var farin mith Igvari d. å. Rolf reſte denne Sten åt ſin Fader Skarf. Han war faren, (eller forgicks) med Ingwar.

Denne Sten låg År 1760 til en ſtor del under Gårdesgården i Diket wid Landswägen. Men Rådman Elewander i Eſkilstuna, ſom äger Täppan, dår han förr warit upreſt, låfwade at åter låta upreſa honom.

7. Under Eſkilstuna Stadskyrkas norra Dör. Baut. N. 751 * ᚠᚢᛅᛚᚢᛚᚠᚱ ᚱᛅᛁᚴᛏᛁ ᚴᛏᛅᛁᛏ ᚦᛅᛅᚴᛁ ᛏᛏ ᚠᚢᛅᚱ ᚴᛁᛏ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᛁ ᚠᛅᚱᚢ ᚿᛁᚦ ᛁᚠᚢᛅᚱᛁ Kunulfr raiſti Stain thnſi at Ulf fathur ſin. Han var i taru mith Igvari. d. å. Gunulf reſte denne Sten åt Ulf ſin Fader. Han war i Färd med Ingwar.

8. I Rönö Härad, Tyſtberga Sokn och Tyſtberga Hage. Baut. N. 818. *. ᚿᛁᚼ ᚠᛁᛏ ᛏᚢᚱ ᚿᛁᛏᛏᛁ ᚴᛁᛏᚢ ᚱᛅᚼᛏ ᚠ--ᛁ ᚦᛅ-ᚼᛁ ᛏᛏ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᚼᛁᛏᛏ ᚱᚢᚦᚠᛅᛁᚱ ᚼᚢᚴ ᚠᚢᚦᚱ ᚼᛁᛏ ᛏᚢᚴᛋᚼᛏᛅᛁᛏ ᛏᛏ ᛏᛁᚠᛁ ᚢᚼᛏᚱᚢᚾᛅᛁ ᚢᛅᚼᛁᛏ ᚢᛁᛏᚠᛁ ᛏᚢᚢᚱ ᚢᚾᚴᛅᛏᚱᚢᚾᛏ ᚿᛁᚦ ᛁᛏᚠᚢᛅᚱᛁ. Mugia auk Mani litu raſa (Kuml thathſi) at Bruhur ſinn Ruthgair auk fathur ſin Aulmſtain. Han hafthi uſtarlaui varit lingi tuu (tauthr) meth Ingvari.

d. å.

d. å. Misgia och Måne låto resa denne Sten åt sin Broder Ruthger och sin Fader Holmsten. Denne hade i Österled länge warit Död, österleds med Ingwar.

Denne Sten, som på en Kant är söndergången, ligger nu, til en del i Jorden nedsunken, och är Skriften, sedan Wäta och Owäder mera fät råda på hänne, nästan okännelig. Dock synes af så wäl Stenens Afritning, hwilken blifwit gjord, förr än han undergått sådan Wäldsamhet, som Meningen af Påskriften, at han nagon Tid, och kanske hela 30, eller 40 Åren, senare blifwit ristad, än de andre Runstenar, som ihugkomma Ingwars Färd.

Af Jämnförelse är lätt at se, hwari Skriffättet på denne skiljes ifrån det, som finnes på de föregående. Twå. ᛏ i Ordet ᚺᛁᛏᛏ, ᚼ mitti Ordet ᚢᚾᚼᛁᛏ, och ᛏ i Ingwars Namn, som annars endast genom en Prick, eller det wanliga Fördubblings-Tekn i Runan ᚠ, warit utmärkt, falla en upmärksam Läsare strax i Ögonen. Ritningen är ock mera fyrkantig på denne, än de andre Ingwars Stenar.

Folket på Orten berättade, at Tystberga Kyrka blifwit upbyggd på samme Gårds Ägor, som denne Sten från gamla Tider ännu finnes uppå: Hwilket bägges lika Namn och nära Belägenhet jämwäl tyckas bewisa. Det är därföre nog troligt, at den Slägt, som nämnes på Stenen, wid förste Christendoms-Tiden här i Landet haft mycket Nit för Christna Lärans Utbredande: och därföre håller icke olikt, at den Rudgär, som här nämnes, ju kan hafwa warit den samme Biskop Rodgeir, som Ingwars Saga i 9. 10. 12. och 13. Cap. omtalar, och berättar hafwa följt med Ingwars Son Swen til Österländerna samt där til Christendomen omwändt många Hedningar. Åtminstone kunde det (om man hölle före, at denne Rodgeir Holmstens Son warit den samme Biskop Rodgeir, som efter sin Faders Exempel, hwilken med Ingwar omkommit, följt deß efterlemnade Son på en likadan Resa til Christna Lärans Utbredande och Fortplantning) sålunda bäst förklaras, hwarföre hans Namn af Wördnad för deß andeliga Ständ, kommit at sättas för Fadrens: och hwarföre denna Stenskrift icke förr blifwit ristad, än längt efter Holmstens och Ingwars Död, sedan ock Biskop Rodgeir förmodligen aflidit.

9. I Willåttinge Härad och Årdala Sokn, wid Stäringe Säresgård. Baut. N. 823. ᚠᛏᛁᛚᚺᚢᚾᛏᚱ: ᚾᚢᚠ· ᚾᚾᚢᛏᚱ: ᚾᚢᚠ: ᚢᛏᚾᛘᚱ: ᚱᛁᛏᚾ: ᛋᛏᚾᛁᚾ: ᚾᛏ: ᛒᚨᚱᛋᛏᛁᛁᚾ· ᛒᚱᚨᚦᚨᚱ: ᛋᛁᚾ: ᛋᚾᚾᚺ ᚢᚾᚺ: ᚾᚢᚺᛋᚱ: ᛘᛁᚦ ᛁᚠᚢᚾᚱᛁ: ᛏᚱᛁᚠ: ᛋᚾᛁᛁᚱᚾᚾ: ᛋᚢᚾᚾ: ᚠᛁᚠᛏ ᚨᚾᚾᚱ· Gairuatr auk Anutr auk Utamr rita stain at Büritein bruthur sin. Sar var austr mith Ingvari: tring snialan: Sun Oifa sual d. å. Gerwa d och Anund och Otam rita Sten åt sin Broder Byrsten. Han war öster med Ingwar: en snäll Dräng: Ofwe Jarls Son.

Jag bör likwäl icke obemält lemna, at detta sidsta Ord ᚠᛁᚠᛏᚨᚾᚾᚱ är någon Twetydighet och Twifwelsmål i själfwa Läsningen underkasta-t. Ty, i anseende därtil, at Runan ᚱ är kortare än de andra, och en Snedstrek synes wid Stafwen, utom den til samma Runa hufwudsaklige; kan det wäl wara, at så snart e: ᚺ, som et ᚱ, därmed i Början warit beteknadt, och at de sidsta tre Runor, oaktadt den Prick, som i Runan ᚾ finnes, intet annat wilja säga, än det, at Byrsten war Ofwes Son: hälst eße Puncter, som altid borde hafwa sin Betydelse, ofta förekomma på orätta Ställen, utan at de ändra Runans Ljud, och twärt om mången gång fåfängt sökas, hwaräst de i sådan Afsigt borde finnas. Den ojämna Yta, som öfwer alt ses på Runstenarne, bör wäl tjäna wåre Runristare til någon Ursäkt, och gör deras Skrifts Läsning för oß ännu mera swår. ᚠᛁᚠᛏ ser ock så ut, som det i Början, och förr än man med någon Knif kanske något hårdt sökt at skrapa Måset ur Runstrekarne, kunnat wara ᚱᛁᚠᛏ· Hwaraf det nu är swårt at säga, hwilket som skal wara rättaste Läsningen på detta Ställe. Ty både Ofwe och Lef äro gamla Mansnamn; men utom denne Sten igenfinnes i intet annat gammalt Minnesmärke någon antingen Ofwe eller Lef Jarl. Detta ord kan och läsas Lifavar eller Lifôar; så at Lifor då warit et Namn, såsom Hervor: och Ändelsen ar intet beteknar annat än genit. Sing. såsom Hervorar. Jag wil intet i Gißningar gå ännu längre; Men nog förtiäner Djurstа Stenen i Östmo Sokn och Sotholms härad, Baut. N. 672. med denne, både i anseende til Figuren och Skriften, at jämföras. Åfwan på Ormen, som föreställes, är et Kors och i Ormmunnen just en sådan treuddad

Griffel, som på denne Skriften är denna: ᛁᚠᚢᚾᛏ ᛋ ᚱᚾᛁᛋᛏᛁ ᛋ ᚺᚾᛏᚾᛁᚾ ᛋ ᚦᛁᚾᚾ ᛋ ᚾᚠᚴᛏᚢᚱ ᛋ ᚴᚾᚴᚴᚾ ᛋ ᚺᚢᚾ ᛋ ᛋᛚᚴᛏᚾᛋᚾᚢᚱ ᛋ Iguna raisti Stain thina aftir Sakla Sun Hiltahar d. å: Iguna reste denne Sten efter Sakse Hilfdags Son. Dock såsom på andra Sidan om Wågen från Stäringe Runsten är en mycket ansenlig Begrafningsplats af större och smärre Högar; så är det ock, emot alt detta troligt, at en ansenlig Slägt wid Stäringe haft sit Säte, och at Byrsten wäl kan hafwa warit en Ättling af den samma, samt hans Fader med Jarlanamn hedrad. Om därföre den först upaisna Läsning förtjenskul winner Bifall, är det likwäl et Skriffel, at här läses Jal i Ställe för Jarls eller Jals, som då förswinner, när man följer en af de andra Läsningar. Såsom Gißningar, kunna alla deßa Tydningar och Förklaringar tålas; och är den äldsta, i Anseende til Stenens Rum och Ställe, när detta Skriffel undantages, nog så sannolik, som den sidsta; hälst om det tillika får tilläggas, at denne Ofwe, som man här igenfinner, och Ugin Jarl, som i Hadorphs Företal til Dalelagen omtalas, och til K. Inge Stenkilssons Tider hänföres, warit en och samme Man.

10. I Östergöthland, Lösings Härad, Styrstad Socken och Bälbrunna Agor, wid Norrköping. Baut. N. 857. *. ᚦᚢᚱᛦᚱᛁᚦ ᛋ ᚱᛁᚺᛏᚾ ᛋ ᛁᚠᛏᛁᚴ ᛋ ᚾᚼᚴᚢᛏ ᛋ ᚾᚢᚴ ᛋ ᚴᚢᛏᛁ ᛋ ᚺᚢᚾᚾᚢ ᛋ ᚺᛁᚾᚾ ᛋ ᚾᚾᚾ ᛋ ᚴᚢᛏᚾ ᛋ ᛁᛏᚾᛏᛁᚺ ᛋ ᛁ ᛋ ᛁᚠᚢᚾᚾᚱᚺ ᛋ ᚾᛁᚴᚴ ᛋ ᚾᚾᚴᛁ ᛋ Thurfrith rista etir Asgut auk Guti, sunu sina, Stin thasi, Han Guta itathis i Igvars Hilfningi d. å. Dörfrid (lät) rista efter Asgöt och Göte, sine Söner, denne Sten. Han, Göte, ändades i Ingwars Hjälpning (eller den Hjälp af Folk, som Ingwar från detta Land bekommit).

Så förklarar jag denne Sten, som förr icke så fullkomligen blifwit läsen, oagtadt han nu ligger ikullfallen, och länge sålunda warit för Watn och Luftens Tärande mera utsatt, än tilförne, då han först blifwit aftagen. Skriften hafwer på sådant Sätt sedermera ansenligen blifwit förnött. Hwilket för Framtiden så wida lärer förekommas, som Ägaren til Bälbrunna Rusthåll låter honom, efter gifwet Löfte, åter upresa.

11. Om den Sten, som är i Dagsbergs Kyrkomur, ¼ Mil från denne

denne, jämwäl blifwit ristad til Åminnelse efter någon, som warit med ibland samme Hjälptroppar från Östergöthland eller deß Wikboland allena, hwaräst de fördrefne Norske Konungar Dag och Ring, kanske wid Dagsberg och Ringstad, tyckas fått sina Boställen, kan wäl intet sägas med någon Wißhet; men så är det likwäl nog sannolikt, emedan de Ord, som wid Afritningen på honom kunnat läsas därtil gifwa Anledning. Halfwe Stenen är förstörd: och på andra Hälften läsas deßa Ord, Baut N.

ᛋᚱᚹ - - ᚢᚤ: ᚼᛁᛏ· ᛁᚤ ᚠᚢᚱᚾ - - ᛥᛁᚠᛋᛏᛏᛁ - -ᚼᛏᛏᛁ - -

ur sin. Ir furs - - Hiltnai - - Stei, som någon kan hafwa låtit rista efter sin Fader, hwilken förfarits eller omkommit i Ingwars Hjälpning.

At Ingwar warit mycket älskad på Östgötha Wikboland, kunde någon, utan at widare nämna Bålbrunna-Stenen, som witnar om den Hjälp han til sin Ledning härifrån bekommit, jämwäl sannolikt sluta af en förmodeligen yngre och ännu icke afritad Runsten i Grönhögs Wad, som omtalar en annan Ingwar, hwilken ock farit Öster ut och där afslidit. Skriften anföres i min Sl. Farbroders C. F. Broocmans Beskrifning öfwer Östergöthland 2. Del. 365. Sid. sålunda: Sikstain lit raisti Sain dana iftir Igvar sun sin. Han vard austr taudr. d. å. Sikstein lät upresa denne Sten efter sin Son Ingwar. Han blef död i Österland: Och Slutsatsen kan, til deß en större Wishet winnes, däruppå byggas, at Stenen är inom denne Östergötlands Trakt belägen, och at man annorstäds, icke lätteligen skal finna någon Runsten i Östergöthland, med Namnet Ingwar uppå, mindre någon, som blifwit upreſt efter en Ingwar, som så jämt efterfölgt wår Ingwars Fotspår; Hwarföre det kan wara troligt, at han uti honom blifwit upkallad: det som ännu altid är Teku til Kärlek och Högagtning för den, som man wid Barns Namngifwande framför andre ihugkommer. I Upland äro ock flere Runstenar teknade med Ingwars Namn, och finnas på större Delen sådana Märken, som höra til en yngre Tid, och därföre flytta deras Ålder så mycket under dem, som efter Ingwar Widfarnes Följeslagare äro upreſte, at deras Hjältar efter hans Död wäl kunnat hinna at födas, färdas och afslida. Om några särskilda Märken gifwas för hwar och en Runstens Ålder, och, hwilka de äro, blifwer framdels Tilfälle at af en eller annan Anmärkning undersöka. Imedlertid kan den, som behagar, jämföra Runstenar efter andre, som haft samma Namn med wår Ingwar Widförle, upkasta Baut.

N. 77, 102, 124, 132, 198, 243, 248, 520, 559, af hwilke knapt en ſkal finnas ſå gammal, ſom de här anförde, eller ſå enfaldigt teknad, ſom deße.

Jag måſte ock, i Anſeende därtil, at jag märkt det man gärna wil blanda Namn, hwaraf nog Oreda i Hiſtorien kan upkomma, härwid påminna, at Ingwar och Iſwar äro tu olika Namn: och at Iſwar Widfarne, eller, ſom han rättare kallas Widfadme, noga bör åtſkiljas ifrån wår Ingwar Widfarne, ſå wäl för hwardera Namnets Olikhet, ſom Tiden, hwilken åtſkiljer dem bägge. Uti en gammal Förteckning på dem, ſom borde ſwara för en riktig Leding eller Krigstjänſt af hwart Härad i Danmark uti K. Waldmar den förſtes och Arkebiſkop Abſalons Tid (ſom med mera betydande Anmärkningar, jämte flera dylika Underrättelſer, af en långt mera förfaren Häfdagranſkare ſnart lärer läggas det Allmänna för en Dag) nämnas tillika twå Bröder Ingwar och Iwar *Inguar & Iwar, Peter Thorkyl, fratres;* flera Bewis och Exempel på denne nog hufwudſaklige Skilnad nu at förtiga.

12. I Södermanland, Swartlöſa Härad, Borkyrka Sokn och Hundhammars Borg, Bautr. N. 686. är en Sten med denna Påſkrift: ᛏᛏᛚᚢᛁᛚᛅᚼ: ᚱᚾᛁᛋᛏᛁ: ᚼᛏᛁᛏ: ᛁᚠᛚᛁᚼ· ᚼᚢᚱᛏ: ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ· ᚼᛁᛏ· ᛁᚼ: ᚢᛏᚱ: ᛏᛏᚢᚦᛏᚱ: ᚠᛁᚦ: ᛁᛏᚴ - - - ᚴ ᛁᚠᛚᛁᚼ: ᚦᚢᚱᚴᛁᚠᚼ: ᛒᛁᛏᚱᚴᛏᚢᚴᚱ: ᛁᚱᚠᛁ: ᚴᛁᛏ: ᚱᚾᛁᚼᛏ: ᛁᚠᛏᛁᚱ: ᛒᛁᛏᚦᚱ: ᚼᛁᛏ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ: ᚴᚢᚦᛏᛏ· Antvitr reiſti Stin iftir Huka bruthur ſin, er var tauthr mith Ing - - - k iftir Thurkils. Biarlaugr irfi lit reiſa iftir biatr ſin bruthur guthan d. å. Anwit reſte Stenen efter Håke ſin Broder. Han blef död med Ing - - (Ingwar) och efter Thorkil. Bjårlög- Arfwinge lät riſta efter både, (hwadera) ſin gode Broder.

Så tyckes denne Sten böra läſas och förklaras. Jag nekar likwäl icke at ju något Twifwel kan wara, både om Ordningen imellan Naderna, och hwad ſom rättaſt bör upfylla det Stycke, ſom fattas, m. m. Dock ſynes nog likt, at han icke långt efter Ingwars Död blifwit upreſt til en deß Följeſlagares Åminnelſe, faſt än han intet förr, än efter Thorkils Död, ſom nämnes efter Håke eller Huge, tyckes hafwa blifwit uthuggen. Thorkel måſte haft Tid at dö, förr än Anwit efter bägge kunnat upreſa et Minnesmärke. Hwartil denne wäl kan behöft hela 20 År, ſå framt den förre

förre i sin blomstrande Ungdom med Ingwar Widförle aflidit. Om denna Gißning äger Grund, hwaröfwer andre må döma; så kan på samma Räkning af denne Runsten bewisas, at man ännu, sedan Runstenar börjat under Christendomen tilredas, jämwäl brukt, til berömligt Folks Åminnelse, efter Hedniskt Sätt, at upresa släte Stenar, som sedan stundom blifwit ristade, och stundom kanske intet.

13. Wid Steninge Herregård, i Erlinghundra Härad, är en märkwärdig Sten, som Bureus afstagit, och ses ibland Curios Stenar men nu N. 35. inlagd i en Stenbro wid Herregården: ᛥᚾᚱᚴᚾᛁᚠ ᛫ ᚾᚢᚠ᛫ ᚦᚢᚱᚠᚾᚱᚦᚱ᛫ᚴᛁᛏᚢ᛫ᚱᚾᛁᚺᚾ᛫ ᚺᛏᚾᛁᚾ᛫ ᚦᛁᚾᚾ᛫ᚾᛏ᛫ᚺᚾᛒᛁ᛫ᚠᚾᚦᚢᚱ ᚺᛁᚾ᛫ ᛁᚺ᛫ ᚺᛏᚢᚱᚦᛁ᛫ ᚾᚢᚺᛏᚱ᛫ ᚾᚠᛁᛒᛁ᛫ ᚠᛁᚦ᛫ ᛁᛥᚠᚢᚾᚾᚱᛁ᛫ ᛁ᛫ ᚾᚺᛏ-ᚴᚾᛏᚢᚠ: Harlaif auk Thurgarthr litu raisa Stain thina at Sabi fathur sin. Is sturthi austr Skibi mith Ihgvari i Astlatum d. å. Härlef och Thorgård låto resa denne Sten åt Såwe sin Fader. Han styrde Skep Öster med Ingwar i Östländerna. Jämf. J. Peringsk. Attartal p. 25.

För det Estländerna Æstlät, och icke Österländerna, såsom på andre Runstenar, här nämnas, får man intet strax inbilla sig at Estland endast därmed beteknas; Utan bör snarare därpå hafwas Afseende, at icke et ensamt Land, sådant som detta; utan flera Länder, under detta Namn, til följe af Ändelsen um, eller *nota pluralis*, begripas, och at Runan ᚾ i Början så wäl, som midt i Ordet, kan läsas för au, efter såsom Isländarne än bruka med sit á; fastän å eller æ äljäst därmed ofta uttryckas. Det paßar sig därföre intet, för en sådan Otydlighet Skull, at skilja denna Resa ifrån den stora och namnkunniga Ingwars Färd, som så många andre Runstenar omtala: hwilkes antal bör wara tilräckligt at rätta detta, om något Skriffel därunder wore begånget. Det är äljäst icke otroligt, at Austrland, eller Österland, i Början warit et Allmänt Namn på alla i Hänseende til Swerje österut belägna Länder, men at det ändteligen stadnat på Estland, sedan det nogare, än flera östliga Länder blifwit bekant. Och emedan Ingwars Saga witnar, at han farit wida längre bort i Öster, så måste med de Östländer, som på denne Runsten omtalas, flere Länder än Estland, som han wäl ock måste förbisiglat, wara betecknade. Annat är, när Estland eller Eistland, såsom i Ingwar Harras Historia, tydligen förekommer, och då det på en yngre Runsten, än denne, som på sin

sit Ställe i 6. Fl. N. 11, skal anföras, jämwäl med en flerfaldighets Böjelse säges at en Olof i Estlätum omkommit.

De Historiska Anmärkningar, som för öfrigt i Anledning af deße Stenar må göras, torde däraf kunna tagas 1: At de fleste äro belägne i Wester från Sigtuna, och flere innom en Krets i Håbo, Trögd och Åsunda Härader, samt Wästerrekarne i Södermanland, än på andra Ställen i Riket. 2: At några likwäl, eller åtminstone en, är upreſt på Östgötha Wikboland wid Norrköping, til åminnelſe af den Hjälpſändning, ſom därifrån blifwit ſkickad til Ingwars Färd, och ändteligen 3: At Stenen i Tjärp är den endaſte, ſom beder Gud hjälpa alle Christnes Själar; ſåſom Stenen på Warpfunds Udde ſlutes med den Önſkan, at Gud måtte hjälpa både Gunlifs och Ingwars Själar.

Jag wil wäl icke hålla deßa Anmärkningar för ſå mycket betydliga; men emottager gärna de minſta Tilfällen, ſom i Framtiden på något Wis kunna bidraga til deßa mörka Tiders Uplysning.

I Sagan omtalas Ingwars Faders, K. Emunds Rike, ſom hans Faderfader Åke och deß Stallbröder för honom ägt. Därifrån tyckes det intet wara olikt at Ingwar fåt ſine fleſte Följeſlagare, och at detta hans Odal juſt därföre ſnarare borde ſökas, i den Ängd, hwaräſt de fleſte Runſtenar til Åminnelſe efter hans Färd ännu finnas, eller ock där, hwaräſt man af deße Stenar finner, at gemene Man bäſt warit underrättad om hans Affigt med en ſå äfwentyrlig Reſa. Om, widare, detta mindre Konungaſäte icke warit alt för nära beläget til Swea Konungs Hofhållning (aldenſtund Sagan ſäger C. 1, p. 2. C. 3. p. 6. ſq. at både Åke och Emund länge innehaft ſina Arfwegods, utan at regerande Konungen anſet det med de blidaſte Ögon); ſå hafwer i mit Tycke bland de anförda Ställen intet något likare warit deße Herrars Reſidens, än Tjärp, ſom är nog långt borte ifrån Sigtuna, och hwartil de utan at fara där förbi, från öpne Sjön, genom Åar och Inſiöar förmodligen kunnat komma. Runſtenen i Tjärp tyckes äfwen bewiſa, det Folket där på Orten wäl warit underrättadt om det Upſåt Ingwar hade med ſin Reſa nämligen, at, jämte et förmöget Rikes Förwärfwande, tillika främja Christendomens Fortplantning och Utbredande bland Hedningar. Sagan tyckes ock härmed bäſt inſtämma, i det hon C. 9. p. 7. berättar, at Ingwar, då han beſökte K. Olof, farit auſtan epter Svithiod eller Hitan igenom Swerje, och på Wägen anwändt ſå mycken Tid, at många Höfdin-

dingar från flere Orter sökt til honom och budit honom til Gästebud samt wäl undfägnat, förr än han ändteligen framkommit til Sigtuna: hwilket alt intet gärna låtit sig göra, om han haft mycket närmare Wäg at resa. Om de Orter, som äro närmare til Sigtuna och ligga i Wester därifrån kring Mälaren, hwarwid flere Runstenar finnas, som omtala Ingwars Färd, kan man föreställa sig, at antingen några Gods warit belägna i Nägden däraf, som tilfallit Emund efter deß Moder (K. Olof Skottkonungs) Syster, eller ock, det som är lika rimligt, at Folk som förr efter Ständernes Wilje följt Ingwar på deß Curländska Tåg, sedermera godwilligt gjort honom Följe på deß längre Resa, samt därtil erhållit K. Olofs, eller deß Sons K. Anunds Tilstånd, sedan han fullkomligen blifwit underrättad om Ingwars Förehafwande. På samma Wis och af samma Orsak kunna ock de, som från Ärdala och Tystberga gjort Prins Ingwar Följe på denna Resa, hafwa blifwit hans Följeslagare.

Hwad åter Östgöthska Hjälpen angår; så gifwer hon Anledning til widare Eftertanka, och om icke en sådan frifwillig Hjälp, som af ingen öfwermagt utom Landet kunnat påläggas eller hindras, äfwen kan witna om den Menings Riktighet, som man på et annat Ställe widare utfört, at Östergöthland, eller åtminstone Östgötha Wikboland, wid Ingwars Tid ännu icke warit Swea Konungar underlagt. Hwilket Ämne så wäl uti H. Ex. Greswe Bondes Saml. om Götha Rikes forne Konungar, Jarlar och Regenter, som Beskrifn. om Norrk. Ålder och Öden, i hela 2:dra St. til 102. Halfs. på et lika Sätt, wid en och samme Tid, emot andre Häfdateknares förra Utlåtelser, är uptaget och afgjordt. Orsaken til en sådan Hjälpsändning tyckes ingen annan hafwa warit, än Östgötha Herrarnes Wälwilja för Ingwar och deß Företagande, som til hans Upsåts Fullbordan lemnat honom Folk och Fartyg. Frågar man åter hwilke deße Herrar warit; så är det mycket troligt, at de warit af Norske Konungarnes Dags och Rings Affödа, eller ock de själfwe, aldenstund de sig i Östergöthland nedsatt, sedan de wid År 1018 från Norje blifwit fördrefne och någon Tid därefter med Sjöröfweri sig uppehållit. Torf. Hist. Norv. P. 3. p. 74. Detta torde ock således widare kunna upłysa wår Mening at Dagsberg och Ringstad af deße Konungar fått sina Namn, emedan de ligga på ömse sidor om Norrköping, kring om de Runstenar, som i Östergöthland förwara Prins Ingwars Minne. Ringerum är ock deßutom en Sokn icke långt därifrån, i Hammarkinds Härad wid Söderköping

ping, som ock, i fall Ringstad skulle wara äldre, efter denne K. Ring kan hafwa blifwit upkalladt:

Wid Tilfälle, at deße Småkonungar nämnas, och Ingwars Saga C. 3. p. 6. coll. C. 9. p. 46. & præf. p. 40.-42. kallar deß Fader för Konung, samt at Swea Konungatal omtalar en Emund gamal, som intet gärna kunnat få det Namn, utan i Afseende på någon yngre Emund, som med honom warit icke långt ifrån samtida, yppas en Eftertanka, hwilken den yngre Emund warit? emedan det intet wäl paßar sig at lämpa detta Namn til K. Olof Skotkonungs andre Son Anund Jacob; ty Emund och Anund äro tu äfwen så olika Namn, som Ifwar och Ingwar fast än de som oftast, af Förseende i senare Tider kommit at blandas. Wår Saga lemnar oß l. c. coll. C. 3. pag. 10. i Ingwars Fader en annan K. Emund, som icke, utan genom en förstäld Höflighet tyckes hafwa blifwit K. Olofs Länsman; i det han emottagit deß Fana; och kommer det sålunda på Uträkning an, hwilken som warit äldre, antingen han, eller nyßnämnde K. Olofs förste Son, samt til följe däraf, hwilkendera efter K. Anund Jacob bestigit Swenske Thronen, som wåre Historici enhälligt gifwit åt Emund Olofsson. Men at icke widare widröra detta Twifwel, måtte man wäl af deße Konungar, som wi tilförne i Swea och Götha Rikens Historier saknat, taga en ny Anledning at tänka, det alle Småkonungar ännu wid denne Tid icke warit utrotade, hwarken uti det ena eller andra af deßa Riken, fast än K. Olof och hans Fader intet wetat öka deras Antal: som af Styrbiörns Händelser och wår Saga C. 4 p. 12, wid nästan lika Omständigheter, kan intagas.

At Såwe icke warit en gemen Dräng, utan såsom Styrman följt med Ingwar på deß Resa til Österländerna, hwilket Bagge jämwäl gjort, och Gunlif, efter sin Förfarenhet, snält kunnat göra, omtalas honom och dem til desto mera Heder; den andre, hwilke warit af samma Wärdighet, så högt agtat, at de däraf tagit sig en besynnerlig Titel. Dijkman anförer i Anm. öfwer en del Runstenar 74. S. en ifrån Rasbo Sokn och Örby By, som likwäl Verelius in Runogr. Sc. p. 53. berättar, at han låtit föra därifrån til sin Trägård i Upsala, och som af Ritningen kan synas wid Ubbes och Bales Tider hafwa blifwit tilredd, med denna Påskrift: Vihmuntr lit akva stin at sik silfan, SLUIASTR MANA. Gudialbi sial Vihmuntar STYRIMANS d. å. Wigmund lät hugga Stenen åt sig själf: den sluge och förståndige Man. Gud hjelpe Wigmund Sty-

Styrmans Själ. 2: Vihmuntr auk Efirith aku merki at kvikan sik d. å. Wigmund och Ewert höggo Märket åt sig lefwande. Ifrån Stafby Sokn anförer han p. 69. en annan Runsten efter samme Man, af lika Innehåll, fast än orätt läsen, med denna Skrift och Förklaring: Vlhmuntr liti giri Stain at sikfilfan SLUISTR MANA. Gud hialbi Sialfi Hrun d. å. Wigmund lät göra Stenen åt sig själf, den sluge Man. Gud hjälpe mig til själfwa Roligheten. Här är nu intet Tid widare at undersöka deße Stenars Innehåll, emedan Assigten med deras Anförande war allenast, at wisa, i hwad Heder Ingwars Styrmän här hemma warit hållne, fast än de, deßutom, såsom de hemawarande på sine Styreshamnar, för Mödan haft kanske ingen synnerlig Wedergällning.

Det som hitintils om Runstenar i Allmänhet, och deße särskildt, blifwit anfört, kan på wißt Sätt tyckas hafwa warit nödigt at wisa Åldren af Ingwars Stenar, och tillika deß Sagas desto större Trowärdighet. Men at gå widare i de Twifwels Upplösande, som än kunna göras om wåre Runstenars Ålder, följa nu i

5. Cap. 2. Fl.

Stenar, som omtala Göthes Härjande i Wester.

Åt wåre Förfäder, under det de ännu woro Hedningar, länge brukat fara til England och Irland, hwars Inbyggare sedan under Namn af Westermän i wåra Underrättelser ofta betecknas, är så kunnigt af Konung Rolfs Götriksons, Ifwar Widfadmes och Ragnar Lodbroks Sagor, förutan andra Efterrättelser, at det intet widare behöfwer bewisas. Men såsom Göthes Wikingafärd, i anledning af de Runstenars Skrift och Märken, som witna om hänne, skedt sedan Christna Läran blifwit här uti Riket wedertagen; så kommer wid deße Stenars Läsning at agtas, om icke någon Mening eller Skilnad i Skrifsättet, från det som på Ingwars Stenar funnits, nogare kan utmärka deras antingen större eller mindre Ålder.

1. I Upland och Färentuna Härad samt Bro Kyrkomur, utför westra Dören. Bautr. N. 267. * ᚴᛁᚾᛚᚢᚴᛦ· ᚼᚢᛚᚠᛦᛁᚴ· ᚾᚢ-ᚾᛁᚼ· ᛋᚢᚴᛏᛁᚼ ᛋᚢᚴᚱᚢᚦᚾᚼ· ᚾᚢᛦ· ᚦᚾᛁᚼᚾ· ᚴᚾᚢᚴᛋ· ᚾᚢᚾ·

ᚱᛁᛏ× ᚴᛁᚾᚱᚾ BRᚢ× ᚦᛁᛋᛁ× ᚾᚢᚴ× ᚱᚾᛁᛋᚾ· ᛋᛏᚾᛁᚾ× ᚦᛁᚾᚾ· ᚾᚴ-ᛏᛁᚢ× ᚾᛋᛅᚱ× ᛒᚢᚾᛏᚾ: ᛋᛁᚾ· ᛋᚢᚾ× ᚼᚾᚴᚢᚾᚾᚢ× ᛁᚾᚱᚱᛋ× ᛋᚾᚢ× ᚢᚾᚢ× ᚢᛁᚴᛁᚴᚾ× ᚢᚾᚢᚱᚦᚱ× ᚴᛁᚦ· ᚴᛁᛁᛏᛁ· ᚴᚢᚦ× ᛁᚾᚱᛒᛁ× ᚾᚾᛋ· ᚾᚢ× ᚾᚢᛏ× ᚢᚴ× ᛋᚾᚱᚢ× Ginlug, Hulmgis tutir, fultir Sugruthar, auk thatra Gaus, aun lit geara bru thesi, auk raisa Stain thina eftir Asur, bunta sin, sun Hakunar Iarls. Sar var Vikinga vaurthr mith Gaeti. Guth ialbi ans nu Aut uk Salu. d. å. Ginlög, Holmgers Dotter Sigröders och Göthes Syster, hon lät göra denna Bro och resa denne Sten efter sin Man Asur, Håkan Jarls Son, som war Wikinga-Wärd med Göte. Gud hjälpe honom nu, hans Själ och Ande.

Man märker här redan et ᚢᚴ, i ställe för ᚾᚢᚴ, samt at ᚢ, R, ᛒ och ᛏ äro merendels så ritade, at deras räte Stav något öfwerskrider Sidostrekarne; och äro deßutom Twärstrekarne på ᛏ likasåsom til en ensam, eller en Bågestrek, förwandlade. Korßet är ıa e allenast i Ändarne utwidgadt, utan ock därwid något krökdt och krusat. Och hela Ritningen är mera lik et hängande Kläde, än någon Ormslånga. Hwaruti alt denne Sten åtskiljes från Ingwars. I Meningen och Innehållet är han jämwäl däri från dem åtskild, at då de ännu intet omtala något Broande, denne det med Flit omtaler, och, såsom en större Wälgärning emot den Döde, främst nämner, at Ginlög, låtit göra denna Bro efter sin Man; hwaraf ock Kyrkan, så wäl, som hela Soknen, sedermera tyckas hafwa behållit detta Namn: Hwilket om det så förewetter; blifwer ock däraf ganska troligt, at denne Sten är, om icke den förste, dock ibland dem, som först blifwit tillika med någon Bro förfärdigad, för at så mycket kraftigare bewara den Dödes Åminnelse, och tillika skaffa hans lidande Själ någon Själatröst i Skärselden. Man kan föreställa sig, når Ingwar afled, at Folket då ännu icke warit nog underrättade i Påfwiska Läran, eller trot at de efterlefwandes Wälgärningar på något Sätt kunde gagna de Döde; hwarföre det någon Tid därefter först tyckes kommit i Bruk, at göra Broar efter Folk, eller för en afledens Själ och Ande, sedan Klerkerne wågat omtala, och gemene Man låtit sig inbilla, at de Dödes Själar, igenom denna eller andra goda Gärningar, på något Sätt kunde hjälpas ifrån et usålt Tilstånd, som, efter

ter Catholska Läran, jämwäl de sällaste i Skärselden äro underkastade. At fria en så bunden Själ, kunde i förstone icke ske igenom en Runstens blotta Upresning, emedan de icke längesedan omwände Hedningar då äfwen snart torde låtit sig intala, at jämwäl de för Christendomen bruklige Bötastenar ägt en dylik Wärkan: en Tanka, som måtte tjänt til ingen Ting mindre, än at styrka, stödja och stadfästa den ännu icke wäl rotade Lära om ende Wägen til Himmelen igenom Jesu Namns botfärdiga Bekännelse. Häri menar jag Grunden ligga, hwarföre bägge deßa olika Gärningar, at göra Broar och upresa Stenar, på 5 Stycken af Jarlabaks Stenar, som han åt sig själf lät upsätta, åtskiljas ifrån hwarandra, och Broandet endast säges skedt för hans Ande. J Act. Lit. Svec. 1727. p. 278. sq. och Baut. N. 84, 119, 120, läsas de, nästan lika, på detta Wis: Jarlabaki lit räisa Staina thasa at sik kvikvan, auk Bru thisa garthi fur ont sina, auk ain ati Tabu ala d. å. Jarlabak, eller som detta Namn äljäst kallas, Jarlabank lät resa deße Stenar åt sig lefwande, och gjorde denna Bro för sin Ande, och ägde ensam hele Täby. En annan Runsten, som denne Man äfwen i sin Lifstid låtit tilreda, Baut. N. 60. nämner intet om någon Bro; hwaraf man kunde täuka, at denna Lära wid denne Stens Upresning, som kanske först blifwit upsatt, ändå intet, men likwäl för Jarlabaks Död blifwit antagen, emedan hon, såsom i Början med dylika Nyläror gärna plägar ske, sedan så angelägget och på flere, än en Sten tillika, blifwit utspridd. Af alt detta sluter jag, at närwarande Asurs Sten måtte wara ristad någon Tid efter Ingwars Minnesmärken.

Håkan Jarls Namn, som här läses, hafwer wäl gifwit en eller annan af wåre Fornforskare Anledning at utsätta denne Stens Ålder til Slutet af 10:de eller Början af 11:te Århundradet, emedan de, förledde af en galen Tanka om Runstenarnes Ålder, icke föreställt sig flere, än twå i Olof Tryggwasons Ungdom bekante Personer med samma Namn, nämligen Håkan Jarl i Norje, och Håkan Gamle i Westergöthland. Cf. Dijkm. l. c. p. 100. & Obl. O. Celf. Patr. M:sc. Men när det besinnes, som nu är anfört om både Runor, Skrifsätt, Tankar och Ritning, hwilka samfält flytta denne Sten under Ingwars Stenar; så måste Man påminna sig, at flere Jarlar, som hetat Håkan, i senare Tider jämwäl warit kände och Namnkunnige.

Sigrid Storråda hafwer man ock utan Grund gjort til denne Hå-

kan Carls Syster; Men en Runsten i Baut. N. 631, som Läsaren lätteligen lärer medgifwa wara yngre, än Ingwars Stenar, och hwars Ålder af Runristarens Namn, Bale, ännu säkrare igenkännes är af en Man, som hetat Sin, upreſt efter deß Fader Takthah, Sirthar Boanta, eller Takdag, Sigrids Man; och en annan, N. 753, haſwer en Alrik Sun Sirithar, Sigrids Son, låtit upreſa efter ſin Fader Spjut: ſamt ännu den 3:je Runriſtning, i et Berg uti Jäders Sokn, wid Sundbyholm, Sirith muthur Alriks, Tutir Urms fur Salu Hulmgers, fathur Sugruthar, buanta ſins, Sigrid Alriks Moder, Orms Dotter, för Holmgers, ſin Mans Sigröds Faders, Själ: Bewis, at denna Sigrid, ſom hafft Sigröd til Man, ſaftän icke Sigrid Storråda, likwäl warit nog förnäm och högre aatad, än både deß andre Männer. N. 272. l. c. är en Runſten, ſom Ulbiurn, Kvikulfr, och kanſke flere, hwilkes Namn warit på det Stycke af Stenen, ſom nu är förloradt (ſå framt nämligen de efter deßa Namn följande Runor ſkola betekna thir Bruthr alir, eller alle deße Bröder, hwilket om twå icke ſå wäl, ſom om flere ſåges) låtit rita, hwilke utan, at nämna Fadersnamnet, endaſt kalla ſig Sunir Sirithar Sigrids Söner: et ännu ſtarkare Skäl, at denna Sigrid, ſom, at döma af deßa Minnesmärkens nära Belägenhet ſamt Stenarnes och Runornas Skik, wäl kan warit den ſamma med hänne, ſom N. 631 och N. 753 omtala, i ſin Tid haft et ganſka ſtort Anſeende; ſå at Ginlög med Skäl kunnat anſe det för en Ära at nämnas den Sigröds Syſter ſom med en ſå förnäm Sigrid ägde et lika Agtenſkap, utan at därföre med Sigrid Storråda wara i Slägt eller Swägerlag. Hwad ännu på Skriften af denne Sten i Ry Preſtegårds Gärde och Färentuna Härad är öfrigt, är detta: --- ᚢᚴᛒᛁᚢᚱᛏ· ᚴᚢᛁᚼᚢᛚᚠᚱ· ᚦᛁᚱᚢᚦᚱᚾᛚᛁ ᚴᛁᛏᚢ ᚱᛁᛏᛏ ᛋᛏᛏᛁᚱ· ᛋᚢᚾᛁᚱ· ᛋᛁᚱᛁᚦᛏᚢ --- Ulbiurn, Kvihulfr, thiruthralir litu rita Stain: Sunir Sirithar. d. å. Sigrids Söner, Ulbjörn, Kwigulf, alleſamman Bröder, låto rita Stenen. Och emedan i Diſkmans Anmärkningar öfwer en del Runſtenar p. 101. en Slägträkning, efter deß Tanka, upſtälles öfwer de Perſoner, ſom nämnas på wår Runſten; torde det intet wara obehagligt, at likaleds ihoppaßa de Perſoner, ſom, i anledning af förnämnde Runſtenar, med wår Sigrid warit genom Slägt eller Swägerlag förknippade.

Hakun

Hakun Jarl --- — Hulmgir — --- Urm

Asur — Ginlaug Gaut Sugruthr — Sirith — Spiut Takthah

Ulbiurn Kvikultr Alrik Sin

På detta Wis tycker jag man imellan deße Stenar bäst kan träffa något Sammanhang. Holmger wil jag låta wara en förnäm man, hälst Namnet, hwilket i senare Tider bland Folkungarne förekommer, icke är däremot. Denne Holmger kan hafwa haft 3 Barn, af hwilka en Dotter ägt Håkan Jarls Son, och en Son Orms Dotter, eller om man wil åsidosätta Sundbyholmsstenen, som ännu icke är igenom Tryck utgifwen, och låta Sugruthar på närwarande Runsten blifwa et Qwinsnamn; så kunde man föreställa sig at Holmger warit 2 gånger gift, först med en Prinseßa, som föt honom Sigröd, och så med någon af sämre Börd, hwilken blifwit Moder åt Göte och Ginlög, som wåre Fornforskare kallat Gjallug, kanske för at ock dymedelst wisa, huru Ryska Drottningen Allogia äfwen härifrån ledt sin Uprinnelse, och til Bewis därpå, haft detta Namn; emedan ock hon i Dijkmans Anmärkningar öfwer denne Sten, utur Olof Trygwasons Saga, blifwit införd. Sålunda kan jag finna någon Orsak, hwarföre Ginlög, om Sigröd här wore et Fruntimmers Namn, först kunde hafwa nämnt Systren och sedan Brodren; där likwäl Mankönet af et lika Ursprung gemenligen altid blifwit dem af det andra föredraget. Men alt detta osäkra måste, när någon Wißhet kan ärhållas, wika för det wiße, och intet göra wår Kundskap waklande.

At jag därföre öfwersatt Ordet Sugrudar genom Sigröders, eller Sigurds, som Jo. Peringskiöld och Dijkman l. c. p. 102. welat hafwa, är således mera skedt i Asseende på Sundbyholms Stenen, som skiljer detta Mansnamn ifrån Qwinsnamnet Sirith, än af någon Nödwändighet deßutom. Ty om Runan ᚱ allenast prickas i bägge Stafwelserna, blifwer af detta Ord Sugruthar, Sürüthar, eller Syrythar. Man behöfwer allenast påminna sig, at de gamle Runristare icke altid warit så nogräknade i en Runas eller några Prickars Insättning, där de icke behöfts, eller Utlemning, där de bort wara (hwilket redan p. 91. i Anledning af Ingwars Stenar är anmärkt), och därnäst, at Sigrid i gamla Latinska Documenter gemenligen kallas Syrytha eller Syritha; at u med en eller två

Prickar öfwer, blifwit läsdt för y, så om ännu sker, hos Tyskarne, lärer intet wara nödigt utur gamla Handskrifter at bewisa. Och emedan det i Ordet Hulmgis är nog tydligt, at Runan R fattas; så läser jag icke allenast därföre Hulmgirs, utan ock Gauts för Gaus: då ock detta äljäst obrukliga, blifwer et ordom nog brukligt, Namn; ehuruwäl, om någon hällre skulle wilja blifwa wid Gaus, och föreställa sig at Mannen hetat Gös, jag ock däri gärna wil lemna hwar och en sin Frihet.

Sigröders Fru war Sigrid, Orms Dotter. Men om man wil nogare weta, hwad denna Sigrid warit för en Förstinna; så är därpå lika så swårt at swara, som at säga, hwarifrån de 2, Gyrith och Estrith, böra ättledas, som warit Syskon med Ragnfast, och som på en deß Sten, Baut. N. 12, af hans Enka Inga blifwit ihugkomna. Det enda man kan säga, är at alla deßa Namn warit antagna i Nordiska Konungahusen alt ifrån Sigrid Storrådas Tid, som i Början af Ingwars Saga jämwäl nämnes, och där, efter wåre bäste Fornforskares Räkning, utmärkes. Estrid war hennes Dotter med K. Swen Otto i Danmark, hwars Moder, efter Saxos Berättelse, skal hetat Gyritha, och warit K. Björns Dotter i Swerje. K. Olof Trygwasons Moder, Olof Haraldsons Gemål från Swerje, och K. Stenkils från Norje hette ock Astrid eller Estrid: och, om Gyda och Gyritha warit samma Namn, hafwer Kon. Swen Otto eller Tjuguskägg jämwäl haft en Dotter, hwilken gafs åt Erik Jarl i Norje, som så blifwit nämnd. Gyda eller Gutha hette ock Swen Estridsons Hustru, som, i Anseende til en närmare deras Slägtskap, än Catholska Kyrkans Reglor tillåto imellan ägta Folk, emedan de woro Syskonebarn, ändteligen måste skiljas wid honom och sedan stiftade Gudhems Kloster i Westergöthland. Denne Konungs Tilnamn, kan, utom flera Exempel, tjäna til Förklaring, hwarföre man fordom ofta satt mera Wärde på sit Möderne- än Fäderne-Namn, när nämligen Modren warit af en större och förnämligare Slägt, än Fadren. Hans Fader war Ulf Jarl; men hans Moder war en både på Fäderne och Möderne högslägtad Konunga-Dotter.

Den Håkan Jarl, som Diskman ment hafwa warit Asurs Fader, är den samme Håkan Sigurdson, som regerade i Norje näst för Olof Trygwason, och som gaf sin Dotter Ida til Erik Segersäll, sedan han skilts wid Sigrid Storråda, som Ingwars Saga, nog omständligen i 1. och 2. Cap. förmäler. Han kallades jämwäl Håkan Jarl

den

den gamle, och rike, och blef år 995 af sin egen Träl ihjälslagen. Torf. H. N. P. 2. p. 355. Om det därföre än skulle medgifwas, at denne Håkan Jarl warit Asurs Fader; så kunde likasult Asur hafwa lefwat til År 1050, och denne Runsten efter honom likwäl wara så mycket yngre än Ingwars Stenar. Men han kan ändå, för anförda Skäl, knapt blifwa så gamal. En Runsten i Småland, wid Komstad Gästgifwaregård, är upreft efter en Håkan Jarls Stallare eller Hofmarskalk, med denna Påskrift: Tufa ritti Stin thina aftir Uri fathur sin, Stalara Hkunar Jarls d. á. Tufwe reste denna Sten efter Ure sin Fader, Håkan Jarls Stallare. At denne Håkan Jarls Ämbetsman warit ifrån Småland, tyckes af denne Sten wara nog tydligt. Men det är intet troligt at Norske Jarlen Håkan Sigurdson antagit någon icke infödd Norsk Man til et sådant Ämbete hos sig; såsom denne Runsten icke häller ser ut at wara äldre, än den i Bro Kyrkomur, på hwilken en senare Tids Märken finnas, än uppå Ingwars Stenar, som längt efter denne Håkan Jarls Död äro ristade och upsatte. Man bör därföre efterfinna, om i något senare Tider, ingen Jarl i Swea och Götha Riken med samma Namn warit bekant.

Förnämnde Håkan Jarl Sigurdson berättas wäl, Sturl. T. 1. p. 231. hafwa landstigit wid Göthaskär, och där upbränt sina Fartyg, samt sedan farit alt Landet igenom med Härsköld til deß Ottar Jarl, som då hade at säga öfwer Götha Land, (man menar Westergöthland) kom emot honom, och med mycket Folk blef nederlagd, hwarefter Håkan på lika Wis, som tilförne, med Härsköld fortsatte sin Resa Landwägen til Norje: hwilket alt til År 950 hänföres; Men några och 60 År därefter regerade dennes Sonson Håkan Jarl Eriksson åter en kort Tid i Norje, och År 1063 tog Håkan Jarl Ifwarson, den förstnämnde Håkan Jarls Dotters Sonson, sin Tillflygt til K. Stenkil i Swerje, och fick af honom Wärmland i Förläning. Wid denne Tid kunde Tofwe Jarl, Walgötes Son från Westergöthland, som wid År 1043 ifrån Götha Rike gjorde K. Swen Estridson Bistånd emot K. Magnus, Olof den Heliges Son, ännu för Ålder skull wäl hafwa lefwat, och låtit upresa denne Komstads Runsten efter någon denne Håkan Jarls Stallare, som warit född i Småland; men emedan den Tofwes Fader, som låtit tilreda bemälte Runsten, warit just samme Håkan Jarls Stallare Vri, som nämnes på Stenen, och icke Walgöt; så kan denna Tofwes Historia här intet gagna. Deßutom torde uti än senare

Tider

Tider någon annan Håkan Jarl blifwa at tiga, som här i Landet med denne warit lika känd och agtad. Dock blifwer det, för en och annan Omständighet, nödigt, förr än man kommer widare, at något nogare göra sig underrättad om Håkan Ifwarsons Öden. Han kom, som sades, wid År 1063 först hit i Landet, och hade af Wästgötherne mycket Bistånd emot K. Harald Hårdråde, til deß denne K. Olof den Heliges Halfbroder drog til England och där blef slagen År 1066. Sedan omtalar intet Norska Historien Håkan Jarl, men efter Stenkils Död en Konung, med samma Namn. Hacon hiet sa Kongur er næstur var i Svithioth eptir Steinkel kong, d. å. Håkan hette den Konung, som war näst efter Stenkil Konung i Swerje, säger Sturleson T. 2. p. 15. Konungalängden wid Wästgöthalagen kallar honom Håkan Röde, och underrättar oß, at han warit född i Lifwini, i Wista Härad, och där blifwit begrafwen, sedan han warit Konung i tretton Wintrar; men skiljer däri från Norska Krönikan, at hon sätter honom för K. Stenkil; hwilket wäl kan wara et Fel, och därföre jämwäl för sådant af wåre bäste Häfdagranskare blifwit ansedt. Denne Konung Håkan menar Hr. Cantzlirådet och Riddaren v. Dalin, i Swea R. Hist. 2. Del, 25 Sidan, wara den samme, som Håkan Jarl Ifwarson, hwilket och synes mycket likt: oaktadt han förr warit en Norsk Undersåte. Under Norjes oroliga Tilstånd kan han blifwit född i Wästergöthland, och på det Wis jämwäl, såsom en infödd Swensk Man, wid et Konungawal kommit i Åtanka. Men om han ock wärkligen burit Konungsnamn, fastän han med Konungamagt regerat under den Tid, Stenkils Söner ännu woro omyndige; därom hafwer jag både af gamla Orknöa-Historien, som i Ålder intet gifwer wår Konungalängd efter, ock deße Runstenar, i Fall denne Herre på dem under Håkan Jarls Namn skulle wara beteknad, någon Anledning at twifla. Själf war han intet ättboren til Riket: och efter honom är helt wißt, at för: de K. Stenkils Söner, först Inge ensam, och så Halsten tillika med honom, alt efter som de blifwit myndige til, warit Konungar; och i den Konungalängd, som är i Herwarar Saga, nämnes icke en gång Håkan för Konung, fast än hon äfwen innehåller, at han för dem regerat. Deras Arfsrätt, som ock efter dem, wid deras Arfwingars Antagande til Konungar, blifwit iagttagen, tyckes intet tillåtit, at de för en från Konungahuset främmande och med Stenkil förmodligen allenaft beswägrad Herre, skulle utstötas, eller en från Hedenhös altid förwarad Swea Konungabarns Rättighet sättas i

Owiß-

Owißhet. Men at komma til Orknöa-Sagan; så är hännes Beskrifning på Håkan Jarls, Ifwarsons, Öde, at han af K. Stenkil fåt et eget Rike (hwilket Sturleson kallar yfersokn i Vermaland) och hos så wäl honom, som Landsfolket förwärfwat sig största Ynnest. Hwaraf jag menar, det lätteligen kunnat hända, at senare Tider tillagt honom Konunga-Namn, emedan han regerat öfwer et särskildt Rike; fastän Norska Historien, jämwäl därefter, icke nämner honom med annat Namn, än Håkan Jarl, Sturl. T. 2. p. 141, 142. Sådana Mißtag på Ord och Titlar, finnas icke sällan i Historien: och är det nog märkligt, at Birger Jarl til Bjälbo på samma Wis, i större Swenska Rimkrönikan af en senare Ändring, anföres, under sin egen Titel, fram för deß Son Waldemar, som wärkligen war Konung; fast än detta tillika finnes anmärkt i Brädden på det Exemplar, som jag nyttjat. Det Mynt, man hafwer med Påskrift AACONE: IGNVNDEI: och som tilägnas Håkan Röde, kan, i mit Tycke, lika så wäl förklaras igenom Håkan Ingenunds Förmyndare, som Håkan Ifwarson. Ty at K. Inge blifwit kallad Ingenund, eller, såsom det läses i Swenska Uplagan, p. 182. Ingemund, intygar Herwarar Saga; hwaraf det nog är troligt, at detta warit hans rätta Namn, som deß Fader K. Stenkil, til Åminnelse af deß Moder, som kanske hetat Inga eller Ingegärd, och Morfadren, Emund Gamal, eller Anund Jacob, tyckes hafwa låtit gifwa honom, hwilket sedan, för större Wißhet skull, til Inge allena blifwit förwandladt.

Sådana Anledningar menar jag, man utan Skada kan lemna til en mera uplyst Framtid, at, i Fall de skulle finnas grundade, deße nog mörke Tider däraf widare måtte uplysas. Håkan regerade, som Wästgöthska Konungalängen förmåler, 13 År; hwilka så framt de böra räknas ifrån K. Stenkils Död, 1067; så infaller Håkan Rödes Död på År 1080: då K. Inge Stenkilsons Öden först lemna oß Spår til en närmare Östergöthlands och Smålands Förbindelse med Swea Rike. Se Östergöthl. Beskr. p. 8. not. e. och Ber. om Norrk. 2. St. 27. §§. jämf. m. Sturl. T. 2. p. 263. Hwarefter man säkrare kan medgifwa, at deß Förerådares och Förmyndares Ämbetsmän, så wäl i Götha, som Swea Rike, warit boende, och där kunnat aflida. Men Orknöa-Sagan omtalar en ännu yngre Håkan Jarl, som uppehållit sig i Swerje, dock utan at här äga någon Konungslig Myndighet.

Håkan Pålson från Orknöarna war förnämnde Håkan Ifwar-

sons Dotterson, och wistades efter hans Död, i Slutet af elfte Århundradet, wid K. Inges Hof. Nyßnämda Saga säger om honom, såsom om deß Moderfader, at han i Swerje hade god Ynnest af både Konung och Landsfolk, til deß han ändtligen fick i Sinne, at med Härsmagt draga til Orknöarna igen. En Spåmans Samtal med honom om K. Inges Prester m. m. omtalas där jämwäl: och lemnar det en Eftertanka, om både Christendomens då warande Tilstånd här i Riket, och denne Håkan Jarls Anseende wid Hofwet. Men om det skedt på hans Förestållning, eller ännu för hans Hitkomst, at K. Inge utsändt några Sjögastar, at fara i Wiking, eller härja, på deßa eller andra i Wester belägna Öar, omtalas intet. Något dylikt kunde man förmoda af det, som Manska Krönikan ap. Camden. in Brit. anförer, hwilken ock läses i Torfæi Orcad. p. 75, 79, nämligen at Konungen i Norje skickat en Ingemund, at intaga deßa Öar År 1077, och at samme Wiking, för sit Tyranni, med hela Följet snart blifwit omändabragt. Detta Årtal rättar Torfæus til År 1097, och gifwer mig tillika Anledning, at också föreslå en Rättelse som med et blott Comma allena, så kan göras (om Meningen i Början warit twetydig), at icke den utsände, utan den, som sändt honom, hetat Ingemund. At Ingemund då blifwit hållen för Konung i Norje, kunde man hålla för et snart begånget Fel hos en Utländning, som för Granskapet skull, lätteligen torde blandat Wästergöthland med detta Rike och sedan samma Landskap under Norjes Namn fördölgt. Men om en slik Frihet at rätta år för stor, och detta Ingemunds Sjötåg därföre måste wara et annat, än Göthes; så måtte man medgifwa, at Håkan Pålson, under sit Wistande här i Landet kan hafwa aflat en Son, som sedan wid År 1120 med Göthe kunnat göra en sådan Resa. Jag söker nu i alt detta, intet utan en Möjlighet, at deße Stenar lika så snart och förr, äro denne Tids Foster, än någon äldres, som med deras utwärtes Märken mindre förlikes.

Wore denna Möjlighet så wißt wärklig, som hon nu allenast är en Gißning; så skulle man snart finna et Sammanhang imellan Göthes Wikingafärd och Irländarnes Härjande på Swerje wid År 1130, då detta Folkslag, ännu ochristet, efter en Utländnings Berättelse ap. Meib. int. Script. Rer. Germ. P. 2. pag. 95. cit. E. Benz. in Mon. Eccl. pag. 183. upbränt Upsala: antingen då detta Göthes Tåg därtil gifwit Anledning, eller det sedan företagits, at hämnas öfwer en sådan Skada. Men här är ännu en Möjlighet at agta, nämligen at denna Göthes Resa

Resa kan hafwa sträckt sig längre i Wester, än både til Orknöarna och Irland. Jo. Peringskiöld hafwer ment, at det burit ända til Spanien in vit. Theod. p. 487: och utsätter jämwäl Toden mycket längre tilbaka l. c. p. 484, än i Mon. Upf. p. 66. Men, såsom han inga Skäl til deßa sina olika Meningar anfört; så lemnas de i sit Wärde. Wäl är det bekant, at de Nordiska Folkslag alt ifrån Slutet af ottonde Århundradet oroat Franke Kusterne; men at de lika snart, eller så mycket förr Sjöwägen kommit til Spanien, är oß ännu okunnigt. Man behöfwer icke häller just därföre flytta deße Stenar högre up, för det wåre Förfäder efter Christna Lärans Hitkomst aflagt sit gamla Lefnadssätt, at fara i Wiking. Ty därtil behöfdes någon Tid. Och såsom de kringliggande Barbariska Folkslag intet gåfwo någon Fred; så woro å denna Sida de Christne ursäktade, om de med samma Mått lönte dem tilbaka. Det ansågs ock sedan för en Religionspligt, at strida mot Hedningar: som åtskilliga Påfwebref därom witna, och som följande Tiders Historier, wid Slawers, Esters och Finnars underkufwande, intyga. Huru Sigurd Jorsalafarare på sin Resa til H. Landet slogs med Hedningar i Spanien och Portugal wid År 1109, är af hans Lefwerne kunnigt, Sturl. 1. Del. 232. följ. Sid. Torf. Hilt. Norv. P. 3. p. 449. sq. Hwarföre Göthe wid denne Tid, men icke några Århundrad tilförne, kan hafwa strökwat kring Spanske Kusterne. År 1135 blef Konghälla af en Wendisk Flotta plundrad och upbränd, Sturl. T. 2. pag. 296. sq. Och midt på 1200: talet, eller År 1153, Torf. H. N. P. 3. pag. 527, 528, härjade K. Östen, Harald Gilles Son, westur um haf, med hwilket Talesätt Skottska Sidan då ännu betecknades, ib. pag. 336, 342. sq; såsom, icke mycket längre tilbaka, Orknöarna beskrifwas ligga fyrir westan haf, pag. 308. Då däremot för:de K. Östens Krigs-Förrättningar i England l. c. sägas skedt Suthur a Einglandi eller Söder på England. Norska Historien förmäler ock, at sedan de Norske igenom inbördes Krig mycket woro utmattade, långt efter fulla 1200: talet, de ändteligen öfwerenskommit at härja på Westmanöarna, endast för at skaffa sig Penningar, Torf. H. N. P. 4. Pag. 118, 194. sq; oagtadt de wål ock, som man wil lemna, kanske tillika haft någon annan mera rättmätig Orsak. Ty den som utan Skäl härjade på Christet Folk, kallades Vikingur oc Ranfmathur, sådan, som Thorliot, K. Håkan Skulderbreds Höfwitsman, beskrifwes hos Sturleson, Tom. 2. p. 366, ock som en eller annan af dem torde warit, som på somlige Rustenar fåt denna Önskan efter sig: Gud hjälpe hans Själ bättre, än han gjorde til.

Häraf kan man någorlunda troligen sluta, både när, och hwart Göthes Wikingafärd blifwit anstäld. Dock återstår ännu en Fråga wid denne Sten, som icke kan wara onyttig: om nämligen den Asur, Håkan Jarls Son, som här nämnes, warit den samme, som tjänt Ragnfast såsom Huskarl? och hwad då denne warit för en Man, som haft en så förnäm Betjäning, som, til deß Åminnelse, hans Hustru Inga låtit rista på en Runsten i Markins Sokn, Seminghundra och Snotestad Gärde, Baut. N. 10: såsom uppå en annan därwid N. 12. at han warit Gyriths och Estriths Broder?

Om deßa Fruntimmer är redan p. 110 så mycken Underrättelse gifwen, som Forntidens Lemningar framräckt, och at det warit en Heder för Ragnfast, at hafwa dem til Systrar. Men Orsaken, hwarföre hwarken hans Fäderne eller Möderne nämnes, tänker jag wara denna, at hans Moder, förr än hon fåt honom med en mindre agtad Man, tilförne warit gift med en mera förnämlig, men i senare Giftet gåt så mycket utur sit Stånd, at hon själf därigenom förlorat den Agtning, som hon haft uti det förra. Något dylikt Exempel föreställer Swenska Prinseßan Ingrid, Ragwald Jarls Dotter, som ägde först Hinrik Skakelår från Danmark, så K. Harald Gille i Norje, och därefter 3:ne Norske Män, Ottar Birting, Ifwar Sneys på Stodrein, och Arne. Torfæus Hist. Norv. P. 3. pag. 524. skrifwer om de tre sidsta Giften, at Ottar Birting warit af lågt Stånd, men at Sigurd Jorsalafarare uphögt honom til Landshöfding: at Drottningen efter hans Död ledsnade wid at wara ogift, och därföre lemnade Ifwar Snejs en Frihet öfwer Anständigheten, hwaraf hon födde den Orm, som sedan blef kallad Kongsbroder eller Konung Inges Broder, emedan bägge woro hännes Söner. At afwätta denna Skam, tog hon sedan Arne på Stoderin, som däreſter fick heta Konungens Mäg, eller den som med Konungen war beswägrad. Om hännes första Ägtenskap wet man intet annat, än at hon däri födt Magnus, Ragwald och Burislaf, af hwilke den förre på kort Tid war Konung i Swerje, efter K. Erik den Helige, och den andre, Jarl här uti Riket, Sturl. T. 2. pag. 393, samt den tredje, Hertig i Daumark, Gram. ad Meurs. Hist. Dan. p. 315. ex Alb. Stad. De tu förra Drottning Ingrids Giftermål woro således nog hederliga; men uti de sista ansågs hännes Ära förspild, och räknades den Förbindelse med K. Inge Haraldson, som hännes Son och Man endast hade at tilskrifwa Lyckan, för mera ansen-

lig

lig, ån antingen den förres Födsel, eller den senares Gifte; fastän den Heder åljäst warit närmare at hafwa en Drottning til Moder eller Husfru. Et annat mera skamligt Efterdöme lemnade sedan, kort därefter, K. Magni Erlingsons Moder Christina, som själf en född Konunga-Dotter, af Magni Barfots Son, Sigurd Jorsalafarare, och Malfrid, K. Inge Stenkilsons Dotterdotter från Holmgård (och därföre med denna Drottning Ingrid Syskonbarn) for ända til Constantinopel med en Grim Rusle, af hwilken hon och därute fick några Barn, alt medan hennes Man och Herre ännu lefde. Men sådant Upförande war intet nytt hos denna Fru, emedan hon, för sit rätta Gifte, i Lönkläge med Sigurd Haraldson, som ock af Harald Gille hölts för hännes Syskonbarn, aflat en Son, Sigurd, Torf. l. c. p. 561 - 564, som hännes Man Erling Skacke sedan lät ihjälslå. Torfæus ib. p. 600. gör öfwer alt detta den Anmärkning, at man häraf kan se, hnru omåttligt Hof-Fruntimrets Själfswäld denne Tid warit: och huru förskämde deß Seder; hwilket Drottning Ingrid uti sit Enkostånd ån mera bewiste med en stor Fräckhet, i det hon, utan Förshn eller Blygsel för sit nesliga Upförande, med Erling for til Konung Waldemar och sin Son Burislaf i Danmark, at igenom sit Anseende och Bemedlande försona honom med Konungen efter Slaget wid Djursså i Jutland, År 1165. Om Erlings och Christinas Giftermål är detta samme Skribents Omdöme, at hon kunde tyckas hafwa tagit sig honom til Man, men han icke hänne til Hustru. Lika Omständigheter kulna med wåra förnämare Fruntimmer i Swerje wid deße Runstenars Tid förelupit; fastän man för öfrigt, i Brist af skriftliga Efterrättelser, hwarken godt eller ondt kan säga om deras Lefwerne. Jag wil därföre hålla för troligt, at Ragnfasts Moder först med en mera hedrad Man fåt Estrid och Gyrit, men sedan honom med en mindre ansedd; hwilket likwäl icke hindrat, det ju han, deß oagtadt, kunnat blifwa en förnämlig Länsman, och på den Räkning haft Lof at hålla Hoftjänare, eller, såsom de då kallades, Huskarlar. 40 sådane fick, efter Norska Hirdskrån, hwar Länsman hålla. Sålunda igenfinnas på en Tid flere förnäme Män här i Landet. Hulmgir och Håkan Jarl äro förr nämnde: och får nu deras Antal ökas med Ragnfast och Göthe. Likaleds må, af andra Könet, Sigrid, Estrid och Gyda icke förgåtas, fastän deßa senare tyckas warit något äldre, ån den förra, så framt Asur i sin Ungdom tjänt Ragnfast, och denne då warit til Åren; som alt blifwer tydligare af denna Jämförelse imellan Slägtlederne; som med ännu flere, i Anledning af en annan Runskrift, äro hopaknutne.

Guthrik

Hakun Jarl ---------- Kairin — Gairmuntir — Gairlaug

Asur Taktah Gurith Estrith Ragnfast — Inga — Airik

Cf. p. 109. Sin Bali - - - -

Skriften på den åberopade Runskrift, som innehåller Ingas Attartal, förekommer i 7. Fl. N. 2. och sparas därföre på detta Ställe. Men Innehållet af bägge Ragnfasts Stenar är detta: 1. ×ᛁᚾᚴᛅ×ᚴᛁᛏ×ᚱᛅᚿ-ᚢᛅ×ᚢᛏᛏᛁᚾᛏ×ᚦᛅᚢᛁ×ᛁᛒᛏᛁᚼ×ᚱᛅᚴᛅᛒᛅᚢᛏ×ᛒᚽᚾᛏ×ᚺᛁᚾ×ᛅᚾᛏ×ᚢᚱᛅᚦᛁᚼ×ᚴᚢᚱᛁᚦᛅᚼ×ᛏᚢᚴ ᛁᚢᛏᚱᛁᚦᛅᚼ× 2: ×ᛁᚾᚴᛅᚴᛁᛏ×ᚱᛅᛁᚢᛅ×ᚢᛏᛏᛁᚾᛏ×ᛏᚢᚴ×ᛒᚱᚽ×ᚴᛁᛏᚱᛅ×ᛁᛒᛏᛁᚼ×ᚱᛅᚴᛅ-ᛒᛅᚢᛏ×ᛒᚽᚾᛏ ᚺᛁᛅ×ᛏᚢᚢᚱ×ᚢᚴᚱᛅᚼ×ᚾᛅᚦ×ᛅᚢᚴᛁᚱᚦᛅᚼ×ᛅᛏᛏᚢ× 1: Inga lit raisa Staina thasi iftir Ragnfast Bonta sin. Han var Brothir Gurithar auk Estrithar. 2. Inga lit raisa Staina auk Bro giara eftir Ragnfast Bonta sin. Asur var Huskarl hans. d. å. Inga lät resa deße Stenar efter Ragnfast sin Bonde. Han war Gurids och Estrids Broder. Inga lät resa Stenar, och göra Bro efter Ragnfast sin Bonde. Asur war hans Huskarl.

Runorna ᚢ, ᛏ, och uddadt ᛒ, ses här så wäl, som på Bro-Stenen: Korßet på den ene liknar nästan aldels det, som finnes på en del af Hårdaknuts Engelske Penningar, ap. Hickes. P. 2. Tab. 4: och det, som är på den andre, kommer mäst öfwerens med dem, som ses på Jarlabaks Stenar, utom det, at deße, med en eller de twå motswarande Ändar, låta det näkas själfwa Runristningen, då denne föreställer det fritt och ledigt inom Runornas Gång. Innehållet, utan at tala om Slägträkningen, är ock så wida märkligt, som däraf kan dömas at Fru Inga hållit det för et mera förtjänande Wärk, at upresa flere Stenar, än en, och at hon trot det hännes Döde däraf skulle hafwa större Själaro och Lisa i andra Lifwet, at hon efter honom låtit göra Bro, än om ingen blifwit gjord. Hwaraf jag sluter, at deßa hännes och Jarlabaks Tankar warit enahanda, och därföre at deße Stenar, med dem, på en Tid blifwit upreste. Jag nekar

sik-

wäl intet, det ju Runornas större Likhet med Bro-Stenen något närmare wil flytta deße Snoteſtads Stenar til Göthes Utfärdstid: ſå at de, däraf at döma, och när man beſinnar, at Aſur redan wid deras Upresning warit bekant för ſina egna Bedrifter, och utan Affeende på deß förnäma Fäderne, ſom på hans Sten omtalas, blifwa något yngre, än Göthes Stenar, men någon Mån äldre, än Jarlabaks. Om därföre en, ſom ſet Ingwars Åminnelſe på Runſtenar uthuggas, jämwäl kunnat wara Witne til Jarlabaks Möda at förwara ſit Minne: hwilket jag ännu intet tiltror mig at ſäga; ſå kan en annan, ſom därwid warit närwarande, långt ſnarare hafwa biwiſtat Snoteſtads Stenars uthuggning, ſamt likaleds, för Alders ſkull, förnögt ſig wid Bro-Stenens Tilredning med ſina nymodiga Drag och Riſtningar, efter Jarlabaks Död, och ſedan det blifwit aflagt, at efter en Man upreſa och uthugga flere Runſtenar tillika: ſom ſåleds inom mycket kort Tid ſkedt. Jarlabaks Son Ingefaſt, ſom efter Inga och Ragnfaſt tyckes blifwit upkallad hafwer likwäl til ſin Faders Åminnelſe, utom dem han ſjälf i Liftiden låtit tilreda, ännu ökt deras Antal med en Runſten i Fälby, Baut. N. 128; ſå at Jarlabak på det Wis enſam, och utan Exempel, bekommit 6 Runſtenar efter ſig, ſom alla ännu äro at ſyna. Denne Runſten är icke allenaſt därföre märkwärdig, utan ock däraf, at han gifwer oß någon Underrättelſe om Jarlabaks Möderne, Afkomma, Gifte, och Dödstid. Skriften är denna: ᛁᚠᛁᚠᛏᚼᛏᚱ· ᚴᛁᛏ· ᚱᛏᛁᚼᛏ· ᚼᛏᛏᛁᛏ· ᚢᚴ ᛒᚱᚠ ᚠᛁᚱᛏ· ᚼᚠᛏᛁᛅ ᛁᛏᚱᚴᛏᛒᛏᚠᛏ· ᚠᛏᚦᚢᚱ· ᚴᛁᚴ· ᚢᚴ· ᚼᚢᚴ· ᛁᚠᚱᚢᛏᛏ· ᚢᚴ· ᚠᛁᛏᛁᚴᛏᚢᚴ· ᚴᛁᛏ· ᛏᛏ ᛒᚠᛏᛏᛏ· ᚢᛒᛁᚱ ᚣᛁᚼᛏᛁ· Ingifaſtr lit raiſa Stain uk Bro gera eftir Jarlabaka fathur ſin, uk Sun Joruna: uk Ketilau lit at Bonta. Ubir riſti d. å. Ingefaſt lät reſa Sten, och göra Bro, efter Jarlabak, ſin Fader och Joruuas Son: och Kättilög lät (ſå göra) åt (ſin) Bonde. Ubbe riſte (Runorna). Bonde och Man hade fordom ſamma Bemärkelſe: och betydde ſåleds, när det ſades om någon i Hänſeende til deß Huſtru, at han war hännes laggifte Man: ſåſom Bondefolket ſins emellan ännu på Wikbolandet i Öſtergöthland brukar at tala. Hwilket til både denne och de förnämnde, ſamt efterföljande Stenars Förklaring, hwaräſt ſlika Taleſätt förekomma, må wara påmint. Joruna har då warit Jarlabaks Moder, och Kättillög deß Huſtru, ſamt Ingefaſt deß Son, och han i Runriſtaren Ubbes Tid afſidit. At hans Moder, men icke Fader, nämnes, gifwer Anledning til ſamma Anmärkning, ſom wid et dylikt Sigrids, Eſtrids och Gyrits

rits Nämnande år anförd, och som af Historien så wida styrkes, som man wid deße Tider i Swenska Konungahusen finner en större Brist på Manlig Affödа, än antingen förr, eller sedan: då därewot det är oförnekligt, at Qwinkönet uti dem mera ökts, än wi nu wete Reda uppå. Man är likwäl icke förwißad, at denna Joruna just warit någon Konungadotter, fastän hon åljäst igenom Slägtskap, såsom antingen igenom de twå Erikar, hwilke wid År 1060 förmenas täflat om Swenska Kronan, eller wär Ingwar Emundson och hans Son Swen, eller på annat Sätt, med Konungahuset mycket nära kan hafwa warit förknippad. At nogare finna Tiden, när hon lefwat, torde denna Uträknings Jämförsel med de för:da något kunnat bidraga:

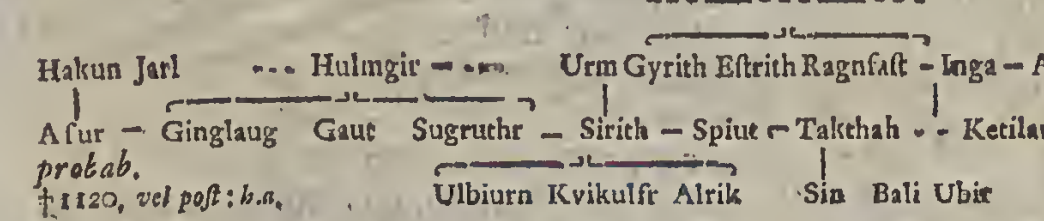

Uti Ordningen imellan Sigrids 3 Män, wil jag intet wara enwis; om någon snarare skulle tycka, at hon först ägt Spjut, så Sigröd, och så Tagdag, emedan hon på Sundbyholms Runhäll kallar sig, Alriks Spjuts Sons Moder, och Sigröd sin Man. Eftertanken utwisar wäl det sannolika; men nekar därföre icke hwad deßutom jämwäl kan wara möjligt.

Den Steu, som Takthah fåt efter sig i Lagunga Härad, Fittja Sokn och Mysinge Ång, hafwer deßa Runor: ᚼᛁᚾ· ᚴᛁᛏ ᚱᚾᛁᚴᚾ· ᚼᛏᚾᛁᚾ·ᛁ ᚦᚾᚾᚾ· ᛁᚾᛏ ᚠᚾᚦᚢᚱ · ·ᛁ·ᛁᚾᚾᚴᚦᚾᚼᛁ ᚴᛁᚱᚦᚾᚢ ᛒᚾᚾᚾᛏᚾ· ᚠᚢᚦ· ᚼᛁᚾᛚᛒᛁ· ᚼᚾᛚ· ᚼᚾᚾᚾᚴ· ᛁᛒᚾᛚᛁ·ᛁ ᚱᛁᚴᛏᛁ: Sin lit raisa Stain thona at Fathur--Takthah: Sirthar Boanta. Guth hialbi Sal hans. Bali risti. d. å. Sen låt resa denne Sten åt sin Fader Tagdag, Sigrids Man. Gud hjälpe hans Sjål. Bale riste. Om Ubbes och Bales Samtid, jämte närmaste Anledning, man til deß Utsättande kunnat finna, är för detta nämnt, och torde wid det, at flere Runstenar förekomma, som de uthuggit, ännu omständligare kunna utsättas. Imedlertid kan det, som redan är anförd, då det jämföres med detta, som nu är upsökt och ärinrat om Göthes Tåg och deß Samtids Folk, tjäna til denna Uppgifts Bestyrkande, at de lefwat icke allenaſt efter Ingwars, utan och efter Göthes Härfärder.

Spjuts

Spjuts Sten, blifwer framdels widare Tilfälle at nämna. Men på detta Ställe paßar sig förmodligen bäst den Anmärkning, at ehuru Alrik warit Sigrids och Spjuts Son, denne likwäl icke, såsom Tagdag, på Stenen kallas hännes Man, och at Fru Sigrid därföre i sina Giften kan hafwa warit icke stort bättre til Sinnes, än Norska Prinseßorna Ingrid och Christina. Men at Spjut likwäl warit en förnäm Man i sin Tid, och at Kjula, hwaräst deß Minnes-Sten nu är, warit Haus Odal, är däraf troligt at det legat i et annat Landskap, än Sigrids Egendomar, och at det Ställe, hwaräst Stenen står, är med många Högar omgifwet; på hwilka man wil säga, at Ting fordom blifwit hållna: ehuru de långt tydligare utmärka en ansenlig Slägts Begrafningar. Runstenen är deßutan ibland de aldraförste och med mycken Möda uthuggen.

I Runberget i Jäder Socken och Södermanland, wid Sundbyholm, utan för Trägården, i Skewiks Backe, där Mora Ängs Watn har sit Utlopp, hafwer framl. Cantzlirådet Peringskjöld ibland sina *Sudermannica* afritat; och finnas så wäl inom, som utom Ormslångorna, åtskillige Figurer: såsom först inuti, uppå et Träd 2ne Hökar: dätwid en sadlad Häst, så en tilbakasende Karl med Tånger, Städ, Wisska, Blåsbälg och Hamrar, samt där öfwanför en Räf, och wid Änden en hufwudlös Karl med Hufwudet bredewid. Öfwerst tyckes en Pilkoger eller kanske en blott Knifslida wara, samt under Skriften, som innefattar alt detta, en Man, liggande på ena Knät, med et upprätt Swärd i Handen, twärt igenom Runraden, som inemot Slutet sammanbindes med en liten Tilökning igenom en Walknut, hwars Ändar slingras i sådane Frantsar, som på Alriks och Asurs Sten förekomma och med flere Runstenar öfwer Folk, som farit i Wester, äro gemensamme. Räfwen och Hästen äro icke olike dem, som finnas på en Runsten i Norje til Åminnelse af Slaget i Witawad: hwarom nästföljande Runstens-Flock kommer at handla. Men hela Skriften är denna: ᚼᛁᚱᛁᚦᚱ᛫ᚠᛁᛏᚱᚦᛁ᛫ ᛒᚢᚱ᛫ ᚦᛏᚺᛁ᛫ ᚠᚢᚦᛁᛅᚴ᛫ ᛏᚢᚱᛁᚠᚴ᛫ ᛏᚢᛏᛁᛅᚴ᛫ ᚢᚱᚠᚴ᛫ ᚠᚢᚱ᛫ ᚼᛏᚢᚢ᛫ ᛋᚢᚴᚱᚢᚦᚢᚱ᛫ ᚠᛅᚦᚢᚱ᛫ ᚢᛅᚠᚱᚢᚦᛏᚱ ᛒᚢᛏᛏᛏ· ᚼᛁᚴ

Sirithr giarthi bur (bru) thosi, muthir Alriks tutir Urms, fur Salu Hulmgirs, fathur Sugruthar, buata sis d. å: Sigrid Alriks Moder och Orms Dotter gjorde denna Bro för Holmgers Själ, som war

deß Mans Sigröds Fader. Ordet ᛒᚢᚱ måste wara det samma som ᛒᚱᚢ, med hwilka Bokstäfwer wårt nu brukliga Bro på flere Runstenar skrifwes: såsom, andre at förtiga, kan synas af Baut. N. 8, 14, 32, 41, 61, 119, 120, 124. och denne Asurs Sten, hwilkens Förklarande oß nog länge sysselsatt. Närwarande Runhälls Belägenhet wid Mora Ängswattns Utlopp styrker denna Förklaring; men det, som, efter så tydliga Spår til en wiß Uttydning, skulle nödga, oß at anse den i Stället för ᛒᚱᚢ oriktigt läsne ᛒᚢᚱ för en Jungfrubur, som någon, för denna Läsnings Upgift, haft i Sinne, kan wäl intet annat wara, än en förstämd Inbillning, otidig Lust til Nyheter, eller et om Sanningen lika nögdt Sinne.

2. Andre Runstenen, som handlar om Göthes Härfärd, är i Södermanland, Daga Härad och Gåsinge Kyrkodör, Baut. N. 718, och läses sålunda: ᚱᚾᚴᚾᚾ· ᚱᚾᛁᛋᛏᛁ ᛋᛏᚾᛁᚾ ᚦᚾᚾᚼᛁ· ᚾᛏ ᚼᚢᛁᚾ· ᛒᚢᛏ - - - - - ᚾᚢᚴ· ᛋᛁᚴᚾ· ᚾᚢᚴ· ᚱᚾᚴᚾᛒᚢᚱᚴ· ᚾᛏ: ᚼᛁᛏ· ᚴᚾᚦᚢᚱ· ᚴᚢᚦ· ᚾᛁᚾᚱᛒᛁ· ᚾᛏ· ᚾᚾᛏᛋ· ᚢᛁᛏ· ᛁᚾᚴ· ᚦᛁᛏ· - - ᛁᚢᚾᚼ· ᚼᚢᛁᛏ· ᚼᛁᚼᛏᚱ: ᚿᛁᚦ· ᚴᚢᛏᛁ· Ragna raisti Stain thansi at Suin Būt - - - -, auk Sita auk Ragnburg at sit Fathur. Guth hialbi ān hāts. Vit jak thit i var Suit vistr mith Guti d. å. Ragna reste denne Sten åt sin Man Swen, och Sitwa och Ragnburg åt sin Fader. Gud hjälpe hans Ande! det wet jag. Han war i Följe med Göthe.

Wid själfwa Skriften röjes, jämte någon Owärdighet, at hon förr, än hon kommit på Stenen, warit skrefwen med Latinske Bokstäfwer och några öfwer dem brukliga Förkortningsstrek, til Runristarens Efterrättelse. De utslutna ᚾ, n, i Bunta, hants och ant äro mina Skål; och skola flera dylika Ordens Förkortningar, då de framdels på andre Runstenar förekomma, likaleds med Strek öfwer de Latinska motswarande Bokstäfwer utsättas. På de Runstenar, som redan äro anförde i 1. Fl. N. 1. och 5. märkas samma Skriffel i ordet or, som på 3:die Stenen heter an, emedan r förmodligen skal wara inneslutet i det följande th. At a och o ymsom wid en Tid och i et Landskap bliswit skrefna i et och samma Ord

har

har förmodligen kommit däraf, at a då i Swenskan stundom på samma Wis, som ännu hos Isländarne á eller deras långa a, såsom et au blifwit uttalt; hwaremot framför 2:ne Samljudande Bokstäfwer, såsom n och r, et o i Ljudet lika wäl swarar. Hwilketdera man nu wil säga om Ordet aut på den 1:ste Sten i denne Flock, antingen at u däri är skrefwet i Ställe för n, emedan det ena för det andra, efter en wårdslös Latinsk Föreskrift så blifwet låst, eller at en Strek, som beteknat n öfwer näst föregående Vocal är förgåten; så styrka oß alle deße Runstenars oordentliga Skrifter däri, at de efter Föreskrifter med Latinsk Styl måtte wara uthuggna. Om Prickars Utlemnande i ᚿ och ᛦ, samt huru de därunder beroende Förkortningar med de wid denne Tid i Latinen brukliga Skrifreglor öfwerenskommit, åro förr p. 109. några Anmärkningar gjorda.

Hwad åter Meningarna på denne Sten beträffar, så kunde wäl et eller annat ärinras om Sifwas eller Sifs, Ragnas och Ragnborgs Namn samt deras Förwandlingar; Men sidsta Meningen tyckes nu wara af större Påföljd. Saken är, at Runristaren warit öfwertygad om Swens Salighet, och det förmodligen af ingen annan Orsak, än at han följt Göthe i Wester: Hwilket han i de förste Christne Tider intet gärna kunnat wara om Göthe då härjat Christna Länder. Det, tyckes därföre häraf wara nästan handgripligt, at denna Färd blifwit anstäld emot Hedningar och Ochristne, antingen de då några warit ännu oomwände Irländare eller Morer i Spanien.

Korßet på denne Sten, hwilket står lika såsom på sin egen Fot och hafwer en längre Stam, än deß 3 öfrige Ändar, förekommer likadant på Runstenar, som antingen af Ubbe och Bale själfwe, eller i deras Tid blifwit ristade.

3. I Östergöthland, Bankekinds Härad och Lanneryd Kyrkas Tornmur, Baut. N. 254, är en Runsten med denna Påskrift:

ᚿIRIᛦᛋ: ᚱᛁᛋᛏᛁ: ᛋᛏᛅᛁᛏ: ᛁᚠᛏᛁᛋ: ᚦᛁᛚᚠᚢ: BRᚢÞᚢR: ᛋᛁᚾ: ᛏRᛅᚴ: Þᛅᛏ: ᛅᛋ: ᚿᛅᛋ ᚠᛁᛋ ᚴᛅᚿᛏᛁ Virikr reisti Stan eftir thialfa Bruthur sin, Trak (ga) than ar var mir Gauti d. å. Wirek reste Stenen efter Tjälf sin Broder, en god Dräng, som war med Göthe.

Ritningen på denne Sten är nog enfaldig, utom Korßteknet, som är

desto mera krusadt. Dock kan man intet säga, at det liknar någon Thorwigge, eller andra Hedniska Märken, som Jo. Peringskjöld ad vit. Theod. R. p. 483. sig föreställt. En sådan Gadd, som går ur Ormgapet, fins ock på den 9:de af Ingwars Stenar, och uppå en til deß Förklaring anförd owedersägeligen Christen Runsten. Korßet är här dubbelt, likasom på Djulefors Stenen, l. c. p. 478, h:wilket Sl. Domprosten Celsius in Act. Lit. Sv. 1728. p. 438, 439, igenom Jämförande med andra enkla Korßmärken, för Ögonen wist, med dem blifwa aldels likadant, då de nyare påfundne Prydnader åtskiljas från rätta Korßet. Så är det ock med Kosßteknet på denne Sten beskaffadt. När de mellansatte Krokar, som ock för sig utgöra et Korß, skiljas ifrån de 4 Blad, som, fästade i en rund Bricka, länge beteknat Christna Korßet, l. c. Spelm. vit. Ælfr. Tab. 4. Hickes. T. 1. 168. tab. 8 & Mus. Reg. Hafn; så kan däruppå intet Twifwel wara, at ju i denne Figur också et dubbelt Korß tydligen föreställes. Wil man se et Korßmärke, som af bara sådana Krokar är sammansatt; så föreställer en Runsten i Berga Äng, norr om Norrköping, et sådant, Baut. N. 928. Och hwad dubbla Korß beträffar; så äro de flesta på wåre Runstenar sådana, fastän Mellanwingarne gemenlige icke swäfwa så mycket. At jag tror det Runristaren här öfwerhoppat en Stafwelse framför Ordet than, är Orsaken, at et slikt Talesätt Trak guthan på flere Runstenar förekommer, men intet Trak ensamet. Man kan finna, at däri intet ligger mycken Heder, at wara Dräng: ty detta är egenteliga Bemärkelsen på Ordet Trak, som ock då allenast en Prick sättes i Runan ᚠ, eller hon åljäst fördubblas, kan läsas Træng; Men däremot är det et ibland de största Hedersnamn, som någon Människa kan tilläggas, at wara en god Dräng, eller Man, medan man lefwer, och sedan at föra samma Omdöme med sig utur Tiden.

För öfrigt gifwer det lilla mellan ᚠ och ᛁ i ordet eftir insatta ᛏ tilkänna, at Runristaren wid denne Stens första Uthuggning intet warit mycket agtsam. Sl. Domprobsten Celsius anför ock in Run. Medelp. &c. p. 25, et dylikt Exempel i en Danmarks Kyrkas Runsten, på hwilken i Ordet ant, ᛏ wid första Uthuggningen blifwit förgätet, men sedan mindre, än de andra Runor, imellan ᚾ och ᛏ instucket. Han anförer jämwäl på samma Ställe flera Sätt, som Runristare brukat at rätta sina Förseelser, såsom då de antingen annorlunda wridit en förglömd Strek på någon Runa, än deß Figur åljäst fordrat, eller satt en

glömd

glömd Runa under Ordet: Men tillägger och det, at de ofta intet tilsatt det de en gång öfwerhoppat, utan lemnat samma Besvär til Läsarens Omdöme. Deßa och flera dylika öfwer alt förekommande Skrifsätt bestyrka den Förmodan, at Runristarne haft Latinska Föreskrifter at rätta sig efter, hwilkas Strekar och Förkortningar de icke altid uttryckt.

En Anmärkning af annat Slag är ock, at på denne Sten ingen Ting skrifwes om Göthe, hwarken at han någorstäds färdats, eller hurudan hans Resa warit; då de föregående Stenar likwäl intyga, at han farit i Wiking Wester ut. Jag wet intet, om icke däraf må slutas, at detta Göthes Företagande, i Östergöthland warit mera allmänt bekant, än at Runristaren funnit nödigt därom underrätta denne Stens Läsare, såsom man ser wara skedt med de föregående Stenar i Upland och Södermanland. Namnet, som är mera Göthiskt, än Swenskt, gifwer widare den Misstanka, at Göthe i Östergöthland warit hema, och at han under Swea och Götha Rikens första Förening blifwit utskickad med Folk af båda deßa Riken at strida mot Hedningar, för at sålunda ännu mera förena bägge Folkslagen.

6. Cap. 3. Fl.

Stenar öfwer Folk, som dött i Hwitawaden.

Det är icke mycket längesedan, som detta Ord Hwitawad, hwilket på åtskillige Runstenar läses, sålunda först blef uttydt, som skulle därmed något Ställe wara beteknadt, hwaräst en del Swenske antingen fallit för sine Fiender, eller åtminstone omkommit. Act. Lit. Suec. 1726. p. 296. Sedan hafwer man föreställt sig at et Wethwed i Jutland warit samma Ställe, och at et Fältslag, som ingen Historia förr omtalt, där stått i K. Erik Segersälls Tid imellan Swenske och Danskar, ib. 1733. p. 89. Men at detta säges utan tilräckliga Bewis, är tilförne anmärkt; och är därföre, utom den Upplysning man kan hämta af själfwe Stenarnes Innehåll, inga Historiska Efterrättelser, som mera tala om Orsaken til wåre Landsmäns aflidande i Hwitawaden, än om Göthes Utåg.

Sex Runstenar häröfwer finnas i Upland. 1: I Seminghundra, Skeptuna Sokn och Gäderstad Westra Gärde, Baut. N. 223.

med denna Påskrift: ᚴᛅᚱᛋᛁ ᛏᚢᚴᚴ ᚴᛅᚱᛁ - - - - - - ᛋᛁᛏ· ᛏᚢᚢᛏ ᚢᚾᛏᚮ ᛏᚮᚢᚦᚱ ᛁ· ᚼᚢᛁᛏᛅᚢᛏᚦᚢᚴ: Karſi auk Kari - - - ſin. han var tauthr i Hvitavathum. d. å. Karſe och Kare - - - ſin. Han wart död i Hwitawaden.

Figuren, i hwilken Runorna äro uthuggna, är en Liknelſe af 2:ne e' mot hwarannan wände Drakar, näſtan ſådane, ſom dem Slaverne förr dom ſkola brukt til Wapn eller Fälttekn.

2. I Wallentuna Härad och Sokn, wid Mölneby, Baut. N. 68.

ᚼᚮᛚᛘᛚᛅᚢᚴ· ᚢᚴ· ᚼᚮᛚᚠᚱᛁᚦ ᛚᛅᛏᛏ ᚱᛁᛁᚾᛏ· ᛁᛏᛁᛏᛏ· ᛁᚴᛏᚠ· ᚴᛅᛏᛁᚾᛏ· ᚢᚴ· ᛁᚼᚴᛅᛏᛁᚾ· ᛁᚢᛏᚢ ᛁᚾᛏᛏ· ᚦᛁᚠ ᛏᚮ ᛁ ᚼᚢᛁᛏᛁᚢᛅᚦᚢᚴ: Holmlaug uk Holmfrth lata reiſa Steina eftr Faſta uk Ihfaſt, Sunu ſina. thir to i Hvitivathum. d. å. Holmlög och Holmfrid låta reſa Stenar efter Faſte och Igfaſt ſine Söner. De dogo i Hwitawaden.

Runan ᛁ är utelemnad i ordet Holmfrith, och Twärſtreken på ᛚ i ro förgåten, ſamt ᚢ i Huiti omwänd. Men om det ſiſta ᛁ i detta Ord med Flit är ſådant, eller efter Runriſtarens Mening bordt wara ᛅ kan man intet ſäga med Wißhet. Däremot är det nog tydligt, at ſå wal det här förekommande ᚠ, hwars Twärſtrekar icke afſkära Stafwen, ſom det lilla ᛁ i Ställe för ᚾ, måſte wara af et ſenare Påfund, än då man deßa Runor, icke utan hela, brukade at riſta. På Ingwars och Götes Stenar finnas inga dylika Förkortningar, utan endaſt med Runorna ᛅ och ᛏ och med Runan ᚼ eller ᚠ, på Råby Eklabro och kanſke Stäringe-Stenarne, för större Tydlighets Skull. Men det lilla ᛁ finnes på ingendera; ſom man likwäl ſkal wiſa i ſenare Tider, och i Synnerhet på Ubbes och Bales, ſamt deras Lärlingars Stenar, ofta haſwa bliſwit nyttjadt. Man kunde därföre med nog Sannolikhet äfwen häraf ſluta, at deße Runriſtare leſwat efter Ingwars och Göthes Tider; ſå framt icke andra redan anförda Skäl, jämte den under. 1ſte Stenen anmärkte Drakefigur, det deßutom ådagalade.

Här

Här är ock Runan ᚼ i Ordet auk uteſluten, ſom på än yngre Stenar ſkrifwes ᚼᚠ eller ok, ſåſom en riktig Förkortning af det äldſta auk.

3. I Bro Härad, Ry Sokn, och Torſåtra Gärde, Baut. N. 271. * ᚢᚾᚱ· ᛚᛁᛏ× ᚱᚾᛁᛋᛏ× ᚦᛁᚾᛋᛏ× ᛋᛏᛏᛁᛏ× ᚾᚠᛏᚢᛋ· ᛋᛁᚾ× ᚾᛋᛚᛁᛏ· ᛋᚢᚠ ᛏᚾ· ᛁ ᚾᚾᛁᛏᚾ· ᚢᚾᚦᚢᚠ· ᚠᚢᚦ ᚾᛁᚾᚦᛒᛁ× ᛋᚾᛚᚢ· ᚾᚾᚾᛋ· Unr lit reiſa thinſa Stein aftr ſun ſin Eſtin, ſum to i Hoita vathum (eller efter Sl. Domproſten Celſii Läsning in Act. Lit. Svec. 1733 p. 89. Hoti vaum.) Guth hialbi Salu hans, d. å. Une lät reſa denne Sten efter ſin Son Öſten, ſom dog i Hwitawaden. Gud hjälpe hans Själ.

Andre Stenar, ſom äro lagde ikring denne Sten, at hindra honom från Fall, hindra jämwäl dem, ſom nu wilja läſa honom, at ſe Ordet hvita; och är þ i ordet vathum nog otydligt. Dock kan intet Twifwel wara, det ju ſamma Hwitawaden här, ſom uppå de föregående Runſtenar, med deßa Ord ſkola beteknas.

4. I Ulleråkers Härad, Bondekyrkoſokn och Höga. Baut. N. 435 och Act. Lit. Svec. l. c. - - - - - ᛚᛁᛏᚢᚢ ᚱᚾᛁᛋᛏ ᛋᛏᛏᛁᛏ× ᚠᛁᚱ· ᚠᚾᛏ ᛁᚢᚱᚾᛁᛋ ᛋᚢᚢᚾ ᛋᛁᚾ× ᛏᚾᚱᚦᚱ× ᚠᛁᛏᚾ× ᚠᚾᚦᚢᚠ× ᛁ: ᛏᚾᚠᚾᚠᚢᚢ ᚱᛁᚦ ᚱᚢᚾᛋᛏ ᚢᛒᛁᛋ - - - litu raiſa Stain fir ont Julaes, ſun ſen, tauthr Fita fathum i Tämëku. Rith Runar Ubir d. å. . . . låto reſa Stenen för Julas Ande: ſin Son, ſom blef dödd i Hwitawaden i Danmark. Ubbe ret Runorna.

Ritningen utwiſar, at denne Sten lidit mycket af Tiden, och i Början jämwäl med någon Wärdslöshet blifwit uthuggen. Därföre ſaknas nu några Runor på honom: andra äro ſtupade, och, om det är något Fel, eller om det med Flit ſkedt af en nogare Affigt på detta Ords Urſprung, läſes här, i Ställe för ᚼ och ᚢ tillika, i Hvita, Runan ᚠ, ſom äljäſt, jämte ſin Magt at föreſtälla wärt nu brukliga F, jämwäl både til Ljud och Skapnad finnes haſwa ſwarat mot Grekarnes Digamma æolicum eller et medljudande V. Af Namnet Julaes, ſom låter nog miß-

tänkt,

tänkt, upgifwes i Act. Lit. Svec. icke mer än förste Bokstafwen; emedan de öfriga Runor nu äro otydliga.

Det Talesätt fir ont, är här så wida märkligt, som det endast säges om Stenens Upresning, utan at något annat Christendomswärk, såsom Broande, ellet Wägrödning, tillika omtalas; så framt något sådant icke warit på det Stycke af Stenen, som är borta, eller gömes i Jorden. Wore detta Stycke jämwäl behållet, och likwäl icke mera där uppå, än dens Namn, som låtit resa Stenen, hwilket synes ganska sannolikt; så kulle häraf kunna slutas, icke allenast huru långt Widskepelsen gått med Runstenars Upresning efter Christendomens Införande, utan ock, huru med deß Tilwäxt samt Rotande hau så otroligen ökts och wärrats, at Folk trot, blott därmed kunna antingen gagna sine Döde, eller själfwe därigenom til Saligheten något förtiäna, at de allena låto resa och hugga en Runsten efter en död Människa. Uphofwet därtil kunde förmodligen snarast hittas i Munkarnes Egennytta, som til Runstenars Uthuggning låtit bruka sig, och således haft desto större Förtjänst, ju angelägnare Folk warit at anlita dem om sådant Arbete. Hwilke likwäl, om de skola lida denna Beskyllning, å andra Sidan tillika förtjäna Tack och Beröm för all den Uplysning, wi hafwe af Runstenarne, eller från deras Tider af dem kunna hämta. Wid Tilfälle, at icke häller någon Bön för den Dödes Själ här förekommer, och Påskriften icke deß mindre tyckes wara såsom et Försäkringsbref på hännes Salighet; ledes jag på den Tanka, at ingen annan än Klerk eller Rentefmadsman blifwit ombetrodd, antingen igenom sin Förtjänst, uttryckeliga Bön på Minnelsestenen, eller allenast munteliga Förböner, sådant nog kraftigt at kunna försäkra: Et nytt Skäl därtil, at Prester eller Munkar uthuggit de fleste Runstenar. Jag wil nu intet upreva, hwad som p. 85 är anfördt om Ubes härkomst, ej häller i Förwäg förklara Kåleby Hällar som förekomma i S. Fl. N. 31, 32. Denne Brunna Sten i Wänge Sokn Baut. 426 på hwilken står ᛏᛁᚦᚠᚱᛁᚦ· ᚴᛁᛏ· ᚱᛁᛏᚾ· ᚺᛏᚾᛁᛁᚾ· ᛁᚠᛏᛁᛅ· ᚼᚢᛚᚠᚠᛁᛅ· ᚴ· - - ᚾ· ᚢᚠ ᛁᚱᚴ: ᚢᚠ· ᚠᚢᚾᚦᚠᛁᚱ· ᚾᛏ· ᛒᚱᚦᚦᚢᚱ ᚺᛁᚾ· Tithfrith lit rita Stain iftir Hulmgir s. - - n uk *Iri uk Munkir* at brothur sin, gifwer mig imedlertid den Förmodan, at Irl och uk, som stå näst för Munkir icke äro utan et Ord, såsom Verelius in Runogr. Scan. p. 55 denne Sten läst och förestält; til följe hwaraf Förklarin-

klaringen borde blifwa denna: Tidfrid lät rita Stenen efter Holmger sin Son, och Årlig Munk åt sin Broder; Då ock denna Anmärkning jämwäl af denne Sten ytterligare bestyrkes.

5. I Norunda Härad och Tenstad Chordör. Baut. N. 497.

ᛋᛁ᛫ᚢᚾᚴᛋᛏᚱ᛫ ᚢᛦ᛫ ᛒᚱᚾᛏᚱ᛫ᚢᛦ᛫ ᚴᛁᛏᛁᚴ᛫ ᛁᚴ᛫ᚾᛁ ᚴᛁᛏᚾ ᛋᛏᛁᚱ᛫ ᛁᚠᛏᚢᛚᚼ ᚾᚾᛏᚢᛁᛏ᛫ ᛋᚢᚾ ᛋᛁᚱ᛫ ᛋᚢᚼ᛫ ᛏᚾᚢᚦᚱ ᛦᚢᛁᛏᚾᛦᚢᚾᚼᚦᚢᚠ᛫ ᚴᚱᛁᛋᛏᚱ᛫ ᛁᚾᚴᛒᛁ᛫ ᛋᛁᚾᚾ᛫ ᚾᚾᛏᚢᛁᛏᚾᛏ᛫ Sihvastr, uk Bratr, uk Kitil, Elhas. lit rita Stin iftir Antvit Sun sin, sum tauthr Hvitahvathum. Kristr jalbi Sial Antvita d. å. Sigwast, och Bratt, och Ketil Helgason, lät rita Sten efter Andwit sin Son, som (blef) död i Hwitawaden. Krist hjälpe Andwits Ande.

Här skrifwes åter detta Ställe, Hwitawad, något annorlunda än på de förre Stenar, i det Runan ✱, som på samma Ställe är helt onödig, sättes framför Ordet vadum. Men däraf kan man ingen Ting widare sluta, än at Ubbe, hwars Arbete denne Sten tyckes wara, efterfölgt en i sin Tid bruklig Latinsk Ortografi, då man skref Harena för Arena, Havena för Avena och Habundantia i ställe för Abundantia; fastän h i alla deßa Ord war öfwerflödigt och mindre nödigt.

6. I Trögd, Wekholm Sokn och Amnö Gärde. Baut. N. 610.

✱ ᛁᚠᛁᛚᛅᛁᚠ᛫ ᚴᛁᛏ᛫ ᚱᛅᚾᛅ᛫ ᛏᛏᚼ᛫ ᚼᛏ᛫ ᛒᚱᚢᚾᚼᛅ᛫ ᛒᛅᚼᚾᚾᛅ᛫ ᚾᛁᚼ᛫ ✱ᚼᚱ᛫ ᚢᛅᚱᚦ᛫ ᛏᛅᚢᚦᚱ᛫ ᚼ ᛏᚼᚾᚠᛅᚱᚠᚢᚢ ᛁ ✱ᚢᛁᛏᛅ᛫ ᚠᛅᚦᚢᚠ᛫ ᛒᛅᚢᛁ ᚱᛅᛁᚾᛏᛁ᛫

Igilaif let rasa Stn at Bruna Boanta sin. han varth tauthr a Tanmarku i Hvita vathum. Bali raisti d. å. Ingelöf lät resa Sten åt Brune sin Man. Han wardt död uti Danmark i Hwitawaden. Bale riste.

I Orden Boanta och Vathum äro twå up och nedwända Runor, ᚾ och ᚢ, för ᛏ och ᚢ; hwilket icke sällan på Ubbes och Bales Stenar märkes; såsom på en del af K. Olof Skotkonungs och Håkan Rödes Mynt Latinska Bokstäfwer, L och V, jämwäl finnas stupade: så at de likna Runor; lika såsom deßa Runor, åtminstone det ena ᚢ, här liknar et Latinskt V.

7. I Norje, Hadeland och Torten Sokn, är en mycket wacker Runsten, som i Wormii Mon. Dan. Lib. 6 p. 485. föreställes, såsom en Obelisk, och säges wara 4 Alnar hög, med dubbel Skrift: hwaraf den ena wäl icke rörer wårt Ämne; men förtjänar likwäl, såsom på en och samme Sten warande, tillika at anföras, i Fall någon kanske hädanefter imellan dem bägge skulle finna mera Öfwerenskommelse, eller sammanbindelse, än jag kunnat hitta. Den som tyckes wara äldst, börjar wid Marken, och går upföre på ena Sidan, och läses sålunda: ᛁᚢᚱᚢᚾ᛫ ᚱᛅᛁᛋᛏᛁ ᛋ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᛋ ᚱᛁᚾᚴᛁ᛫ ᚼᚹᛏᛁᚱ ᛋ ᚼᛁᚢᛁᚾ ᚢᚾᛁ ᛋᚴ ᛋᚾᚾᚾ᛫ ᚾᛅᛏᛁ ᛋ ᚼᚢᚠ ᛋ ᚠᚢᚱᚦᚾ ᛋ ᚾᚹ ᛋ ᛋᚱᛁᚠᛅᚱᛁᚠᛁ ᚢᛁᚾᚾ᛬ ᚢᚱᚢᛚᚴ᛫ ᚾᚢᚾᛅ ᛋ ᚼᚢᛁᚾ ᛋ ᚼᚢᚠ ᚠᛚᛅᛏᛏ ᛋ ᛋᛏᛅᛁᛋ ᛋ ᚴᛏᛋᛁᚾ ᛋ ᛁᛋᚹᛏᛁᚱ ᛋ ᚦᚢᚼᛁ᛫ Iurun raisti Stain thina aftir Aivin vni, is Nana ahta, auk Gurtha af Hrigariki vina Vrula avin, auk munta Stain ihktir thusi d. å. så wida inga flera Fel åro antingen i Uthuggningen eller Afritningen, än det som i Ordet rina är tydligt, hwaraft R står i Ställe för Þ: Jurun reste denne Sten efter Ewinun, som ägde Nana, och Gyrda af Ringarike, Urulas, (kanske Jurums) deras beständiga Wäns, Wänner: och tilredde samt teknade Stenen efter deßa.

På Stenens andra Sida är en Ryttare, hwilken likwäl intet synes, wara på något Wis bewäpnad, och öfwer honom 3 löpande Hästar: där näst en Räf, och så öfwerst en flickd Örn, eller annan Roffogel. Under alle deße Figurer, när man börjar at läsa afdraneberst, hafwa Runorna detta Sammanhang: ᛁᚴᛚᛁ᛫ ᚱᛁᛁᛋᛏᛁ ᛏᚼᛁᚱᛁ ᚦᛅᚼᛁ ᚼᚹᛏᛁᚱ᛫ ᚦᛅᚱᛅᛚ ᛏᚢᚢ ᛁᚴ ᛁᛏᚢᛘ ᛘᛁᚦᛚᛁ ᚢᛁᛏᚢᛚᛘᛋ ᚴᚢᚴ ᚴᛅᚱᚦᛅ᛫ I Hwita wadens mellan Hwitholmen och Garda.

Denne Sten är ibland Hwitawads stenarne af så mycket större Wärde, som han närmast utwisar Belägenheten af detta Ställe, som ändå är nog swårt at finna. Det hafwer, efter nyß anförda Beskrifning, legat

gat imellan Hwitholm och Garda; men deßa Ställen äro, åtminstone hwad det förra angår, nu icke stort mer bekanta, än själfwa Hwitawaden. Garda och Gardarike kallas i äldre Norska och Isländska Efterrättelser hela Ryska Wäldet, eller ock allena de Prowinsier däraf, som ligga wid Österssjön; men sedan man fått så mycken Uplysning, återstår at undersöka hwad Hwitholm måtte wara för en fordom lika bekant Ort. Det enda, som Gardarikes Nämnande härwid kan gifwa Anledning til, är at söka bägge de öfriga Ställen på Wägen därimellan och Norje. De Norske brukade wäl merendels at fara Landwägen igenom Swerje, och så Sjöwägen, igenom Skärgården, öfwer Alands-Haf, eller ock förbi Gotland twärtöfwer, när de ämnade sig til Ryßland, såsom af Norska Kongasagorna på flera Ställen kan synas; men för dem, som hemifrån wille nyttja egna Fartyg, war ingen annan Wäg, än igenom Öresund och så widare, antingen igenom Swenska Skären, eller förbi Rygiske Wallen. Den förre af deße Wägar, genom Götha och Swea Skär, foro jämwäl de Danske, när de skulle fara til Estland: som ses af en gammal Wägwisare, hwilken man wid Slutet af denna Afhandling wil införa utur en Kongl. Antiq. Archivi Handskrefna Permbok A. 41. fol. 127, 128: som ock innehåller en Matricula Regni Daniæ Sec. 13. incunt. och en Dansk Krönika; dem man tillika med Kon. Waldemar den andres Jordebok öfwer hela Danska Wäldet, jämwäl snart wäntar af Hr. Justitie-Rådet Langebek, til wår äldre Historias Uplysning, igenom flera förr icke utgifna Efterrättelser, med deß Arbetens wanliga Jämnhet och Mognad, förklarade och nyttiga gjorda. Men at andre Wägen förbi Wenderne, eller ut med Pommerske och Rygiske Wallen, också warit wanlig, intyga K. Olof Tryggwasons och K. Olof den Heliges Resebeskrifningar. Hwildendera, som tagits af dem, som nu farit til Hwitawaden, så hafwer Ön Hwen, eller som hon i nyßnämda K. Waldemars Jordebok kallas, Hwätön, och i L. Laurins Swenska Krönika, wid År 1343, Hwitenöö, nödwändigt måst förbifaras. Hwarföre det kan wara mycket troligt, såsom en Ö och Holme äro det samma, och igenom Storleken nu allenast skiljas ifrån hwarandra (fast än på den Tid, när Bornholm fått sit Namn, Ordet Holme om en större Ö, än Ön Hwen blifwit brukadt, som i Föret. til Ingw. S. p. 27. är anmärkt) at denna Ö warit just densamma, som här på Runstenen kallas Hvitahulm.

Det är märkligt, at man i Skåne, alt ifrån Hwen til Åhus och därunder, lika såsom uti en Gördel eller Dåld nedanför Asbo, Gönge och Witlands eller Willands Härad, i Rönnebergs, Onsjo, Frosta, Gjerds och Albo Härader finner åtskillige Byar och Orter, som tyckas wara upkallade; hwarföre det är troligt at hele Trakten warit bebod af deß Undersåtare eller Afkomningar, samt af dem blifwit kallad WitDalir, förr än deßa Häraders senare Bebyggare intagit deras Plats, eller honom inom så trånge Gräntser inskränkt. I Lugaude Härad äro ock 2:ne Wieröd, som efter et slikt Intrång, af Witerne sedermera knuna blifwit rödda och uptaana. Men något äldre förefaller mig Hwidelycke, Wistofta, Widrskösde, Witernes ålste Gränts, Hwiderup, et Witernes Torp, Hwidrsköfle, Witescole eller Hwirskölle, Hwites Källa, hwaräst under K. Waldemar 1. Södre Skåningarnes Landsting blef hållet, Sax. fol. 189, och Hwitaby, som uti Ragnar Lodkroks Tid skal warit en ansenlig Ort, ib. fol. 99, och därföre wäl kan hafwa tjänt Witerne eller deras förste Namngifware, Hwit eller Wite, til Bosäte. Et gammalt Qwäde wid Herwarar Saga p. 113, K. Erik 13:s Krönika, och de bägge smärre Krönikor, som Meßenius utgifwit, samt, för alle deße, Beda, som mycket Ålderstegen År 784 afsomnade i England, hafwa, under Namn af Wirdalir, Wiralahed och Wireslätt, om Witernes Tillhåll på deßa Stället, lemnat oß nog wiße Efterrättelser: som af dylika än behållna Namn desto mera bestyrkas. I Seland är et Witesleff d. å. Wites förwärfwade och efterlemnade Egendom, flere Byar och Num, som deßutom nogare kanske kunde utstaka Witernes fordne Gräntser, eller Utflyttningar, nu at förtiga. Man jämföre Tort. Scr. Reg. Dan. p. 93. sq, och til Bewis däruppå, at Wite fordom warit et i Norden bekant Mansnamn, Barthol. Ant. Dan. p. 251, hwaräst Vitus Mella i Norje, utur K. Swerres Saga, omförmåles.

Skulle man ibland deße Orter wilja söka Hwitawaden; så wet jag intet om någon mera rimlig Gißning kan gifwas, än den, at de uti Ån, som rinner utur Womsjön til Käflinge, imellan Holmby och Gårdstånga, wid Hwiderup warit belägna, aldenstund samma Å där länge skal kunnat öfwerwadas Likheten imellan deßa Ställens Namn och Hvitavad, Hvitaholm samt Garda, är snart funnen. Hwarföre ock en wår Tids mycket flitige Fornforskare, som han mig själf därom behagat underrätta, för möjligt anser, at själfwa Ån imellan Frosta och Thorna Härader, något nedan för Getinge Bro, fordom hetat Hwitawad; hwilket Namn efter

efter Brons förfärdigande, som i Biskop Absalons Tid redan war bygd, kan tyckas blifwit förloradt, och Hwitinge sedermera i Getinge förwandladt. Tiden når en så namnkunnig Drabbning imellan Swenskar och Normän samt Danskar eller andre Fiender, wid denna Å förefallit, igenfinnes, icke utan Sannolikhet, i Olofs, Harald Kesias Sons oroligheter; om hwilken Gesta Danorum, som slutas med År 1300 detta i Korthet förmåla: Tha war Olaff Konung, Harald Kessiö Sön, helghæ Knut Konungs brotherssön. Erik Lamb strydhæ with hanum, och drap hanum. Men Saxo berättar utförligare, at han, för det deß Fäderne efter Erik Emun blef honom nekadt, en Natt oförmodligen wille öfwerfalla Erik Lam uti deß Härberge på Lundegård (in area Lundensi, och icke in Arna Lundensi, som det i de tryckta Exemplar oriktigt läses); men då det icke lyckades, begaf sig til Swerie at där afbida sin Fiendes Afresa från Skåne. Hwarefter han snart kom tilbaka, och af Skåningarne på Arendala Landsting, blef til Konung tagen och utropad. Men han behöll icke länge Konunganamnet under en ostadig Krigslycka, förr än han efter en ny árhållen Förstärkning från Götha Rike, och några smärre Nederlag i Seland och Halland, med större Delen af sin Krigshär, wid Thiuta Å blef nederlagd. Huitfeldt säger, at detta Slag, som han utsätter på År 1144, men den ännu utgifna och nyßnämnda Danska Kröníka hänförer til År 1143, stät wid Fultofta; hwarást Olof med det mästa sit Folk i en Mäse af K. Eriks Manskap blifwit ihjälslagen. Detta Fultofta måtte då warit det samma, som ligger icke långt från Hörby Gästgifwaregård; och kunde et Holma, som är därofwanföre, i Ställe för det áliást anförda Holmby, tagas för Hvitaholm af den, som wille tro at Hvitavaden i Fulltofta Mäse warit belägna. Men, såsom jag p. 131. árinrat, at Hvitaholm och Garda redan måste warit mycket bekante Orter i Norje, når denne Sten, som säger at Hwitawaden legat mellan dem, blef upresd och ritad; så kan jag just därföre så lätteligen icke öfwertygas, at någotdera, af deßa små Ställen ini Skåne med dem äro beteknade. Troligare wore, i Hänseende til Belägenheten mellan Howen och Ryska Wäldet för en Sjöfarande, at detta Slag, hwars Tid och Ställe wi efterföke, warit det samma, som År 1134 stod wid Skånska Stranden i Hammar eller Fotewik imellan Konungarne Nils och Magnus, å ena Sidan, samt Erik Emun, på den andra. Det olika Skrifsätt, som Hvitavad warit underkastadt, då det nu läses Hotivaum eller Hoitavathum, och nu ä-

ter Fitafathum, gör det, i Anseende til både deße Orters nog lika Ljud och Beskrifning, icke mycket olikt med Fotewik eller Sinu Fota, som Saxo det kallar, och säger hafwa legat Sundan för Lund. Slaget, som här höllts, war så blodigt, at icke mindre än 7 Biskopar och 60 Prester, utom en otalig Myckenhet andre, däruti omkommo: hwilket jämte de utgifna Historier också af mernämnda ontgifna, och i Kongl. Antiqwitets Archiwum förwarade Danska Krönika kan inhämtas. Så högt upsatte, samt så många andelige Fäders Fall leder mig til Eftersinnande, om icke något annat, än et blott wäridsliat Wäldes Åtröfring eller Förswar, med denna Krigsrustning warit påsyftadt, emedan hon så ifrigt af de Andelige blifwit befordrad och med deras eget Blod beseglad?

Saxo föreställer i hela sin 14:de Bok Sammanhanget sålunda: at sedan K. Nils efterträdt Erik Egot i Danska Regementet, och blifwit gift med Magnus Barfots Enka från Norje, Margreta, som war K. Inge Stenkilsons Dotter i Swerje, och kallades Fridkulla för den Sämja skull, som hännes första Giftermål åstadkom imellan deßa Riken, hafwer han med hänne aflat twå Söner, Inge och Magnus, dem hon, at än mera förena de andra Nordens Konungahus med Swenska Hofwet, igenom Giftermål widare så förbundit, at hännes Broders Ragualds Dotter fick deras Syßling Henrik Gutskalksson, en Herre öfwer Slawerne, hwars Moder war Sigrid, Swen Estridsons Dotter: och Knut Hertig, sedermera Obotriternes Konung, hännes Systerdotter Ingeborg från Nyßland. Hwaraf likwäl ingen Ting mindre, än en inbördes kärlek och Sämja upkom, emedan de Danskes och Swenskes ständiga Hat och Oenighet, som sedermera upfyller Tidböckerna; efter Saxos egen Utsaga, just därmed tagit sin Början. Henrik, Gutskalks och Sigrids Son, begynte, för det Konung Nils intet wille gifwa honom sit Möderne, at härja på Danmark, til deß han ändteligen, igenom Knuts Bemedlande blef tilfredsställd. Denna Hertig Knuts Tjänstfärdighet behagade Wendiske Herren så mycket, at han testamenterade honom sit Wälde i Wenden: hwilket Kåjsaren och därester stadfäste, samt gaf honom Namn af Obotriternes Konung. Men annorlunda blef H. Knut af Henrik Skakelår, eller den halte, en annan sin Frände, belönd, för det han, som det säges, med orätta föregaf, honom hafwa warit delagtig uti sin Frus Otrohet. Han samsatte sig med K. Nilses Son Magnus, hwilken en del Swenske eller Göther antagit til Konung, och sålunda med Tiden hade

Hopp,

Hopp, under sin Spira at förena Swerje och Danmark med alla deßa Rikens Tilhörigheter, så framt Knut med deß Bröder tilförne kunnat rödjas ur Wägen. Deße i Historien sedermera för sina Gärningar så illa afmålade Herrar kommo då öfwerens, at, på hwad Sätt det snarast lät sig göra, störta den oskyldige Knut; och blef ytterste Beslutet, at de själfwe wille mörda honom: som ock År 1131, d. 13 Jan. blef wärkstält. Detta Mord gjorde öfwer alt i Danmark mycket Owäsende, aldenstund Hertig Knut för sit wänliga Upförande war allmänt älskad. Allmogens Knorr och Buller stillades wäl i förstone med Wilkor, at Magnus skulle wika ur Landet. Men han kom snart tilbaka; och straxt war Eld uti Krutet. Hertig Knuts Broder Erik wart Hufwud för de mißnögde, och fegdade på K. Nils samt hans Tilhängare med ymsom Lycka, til deß detta Slag wid Fotewik ändteligen slutade hela Tragedien. Förloppet af själfwa Slagtningen beskrifwes sålunda, at sedan Erik, efter Nederlaget wid Othenshylle eller Wera Bro i Jutland, måst fly til sin Swåger Konung Magnus Sigurdson i Norje, och åter från honom til Danmark tilbaka, han först landat wid Laland, och därifrån begifwit sig til Skåne, hwaråst han, förr än K. Nils hant efter, bemägtigade sig alt deß Krigsförråd. Näste Sommaren kom K. Nils med hela Danska Flottan för Skånske Wallen, och lade i Land wid Fotewik, samt upstälte sit Fotfolk på Stranden. K. Erik kom då där emot honom med sin Här så manstarkt antägandes, at K. Nilses Folk förfärades af det myckna Dam, som af Hästfötterne steg i Luften såsom et Moln, och drogo sig därföre tilbaka, til deß de af Hästarnes Gny än mera blefwo modfälde, och alldels togo til Flygten. Erik fick sålunda Seger utan Swårighet eller Manspillan, och nederlade en stor Myckenhet. Prins Magnus war den ende, som med några få fattade Ständ och såg sin Fiende i Synen, samt förswarade sig til det ytterste: då han, med Biskop Peter från Roskild på en stor Hög af slagne alldels magtlös föll til Jorden. K. Nils räddades som knappast af en Bonde, hwilken gaf honom sin Häst, at han kunde hinna til et Fartyg, som förde honom til Jutland, hwaråst han förklarade Harald Kesia, som til Slut tölgt honom emot deß Broder, til sin Efterträdare. Häruppå tänkte han wäl ställa Slesswiks Inwånare tilfreds, för den Fiendskap, de ännu öfwer Hertig Knuts Mord låtit emot honom förmärka, och låt intala sig af en förmående, men annars okänd, Borgare, at gå in i Staden, på det han desto bätre måtte utföka dem, som man, til deß Säkerhet i Framtiden, såsom Gißlar, på samme Stads Wägnar

nar låfwat honom. Presterne gingo med Proceßion emot sin Konung, men de öfrige Inwånare bemötte honom med flygande Fanor, såsom sin Fiende. Hwarföre han drog sig, så fort han kunde, undan til Slottet, och blef af sit lilla Följe någon Stund förswarad. Men när de, som warit Faran närmast, woro ihjälslagne, måste ock Konungen, som af dess Uproriske förnämligast söktes, tilsätta Lifwit.

Sådan Början och Ände fick detta Krig. Hwaraf wäl icke kan slutas, det någon Religions-Sats warit deß Driffjäder; fastän man menar, det Sleswiksboerne, såsom Ledamöter af K. Knut den äldres Gille, hwari Hertig Knut och i Lifstiden warit en Medbroder, trot sig, för at hämmas hans Död, icke allenast wara berättigade at utöfwa en så gruswelig Hämd på K. Nils, utan ock därtil af detta Broderskaps Reglor alldels förbundne. Snarare kunde å andra Sidan dömas, däraf, at Biskopen i Roskild, som i Slaget wid Fotewik omkom tillika med de fleste Jutlands Biskopar, beständigt höllo med K. Nils och deß Son Konung Magnus, samt at Presterskapet ännu därefter med Högtidlighet emottogo sin Konung, kort förr än de olärde slogo honom ihjäl; det ingen Skyldighet af Religion, utan et själftaget Nit för Hertig Knuts Person, och sedan en til Följe däraf fattad Partiande, satt Folket uti sådan Rörelse. De Krigande woro med Swenska och Norska Konungahusen på flera Wis uti Slägtskap och Swågerlag: hwaraf det lättelig:en kan hafwa händt, at Biskop Henrik (Så het den Swenske af deße Biskopar, som i detta Slag omkommo) tillika med K. Magnus Nilssons Fränder och Wänner i Swerje, öfwertalt en Hop Folk, at ifrån Upland komma honom til Hjälp, som slutligen på för:da Sätt ifrån Tilbakakomsten blifwit hindrade. Och hwad Norje angår; så hade K. Olof Kyrre eller den sagtmodige, först ägt Swen Estridsons Dotter Ingrid, och dennes Sonson, K. Sigurd Magnusson, sin Faders och efter honom Kon. Nilses Drottnings, Margreta Fridkullas Systerdotter, Malfrid: och hans Son Magnus hade just nu dennas Systerdotter Christina Knuts Dotter: och K. Erik, Drottning Malfrid själf; så at här war et mångdubbelt både Slägtskaps och Swågerlags Band. Men oaktadt denna Förbindelse med Norska Häfwet naturligt war starkare på Eriks, än K. Nilses eller deß Sons Sida; så war likwäl wid Slutet af deßa Oroligheter K. Magnus i Norje mera dem, som allenast woro hans Fränder, än sin för öfrigt jämwäl lika närslägtade Swåger K. Erik tilgifwen: så at han ock hade i Sinne at alldels förråda honom uti K. Nilses och deß Sons Hän-

der

der. Under en slik Förknippelse och slika Wandningar imellan Danska och Norska Hofwen kan det och blifwa troligt, at några Normän, och ibland dem denne Harald, som närwarande Runsten omtalar, omkommit i Slaget wid Fotewik.

Dock wil jag, utan at ännu taga denna Möjlighet för en afgjord Sanning, lemna til mine Läsares Betänkande, om icke det kan wara äfwen så möjligt, at en del Swenske och Norske, som undkommit detta Nederlag, och förr eller sedan blifwit öfwertalte därtil, warit K. Erik Emun följagtige på det Härtåg, som han sedermera företog emot Rygens Hedniske Inwånare? Slawer och Wender, som länge innehaft Mäkelborg och Pomerska Länderna, hade ofta mot de Danske pröfwat sina Krafter, förr än de, efter Knut den Rikes Död, af deß Efterträdare K. Magnus den Gode från Norje åter ädrogo sig en skarp Räfst. En förnämlig Man ibland dem, hade, som Saxo berättar, då haft den Olycka, at mista 12 sine Söner igenom Siöröfware, som ströfwade i Danska Farwatten: hwarföre han, at hämnas en så öm Förlust, med Swärdsägg hemsökte Jutlands Strander: men fick af denne K. Magnus, på de Danskes Wägnar, sådan Betalning, at han, som war Norjes och Danmarks Konung tillika, därigenom want detta så wäl, som det förra Rikes allmänna Kärlek, och Slawerne, så länge han lefde, fruktade för en dylik Aga. Sedan näpste Erik Egot twå Skånske Siöröfware, Alle och Herre, som uppehöllo sig uti Julin wid Pomerska Stranden, så at de under Tarmarnes Utdragande och flera siika Plågor ömkeligen måste förtäras. Han skal ock sedan 2 gånger underkufwat Slawerne; men om det skedt på denne Kant, eller närmare Jutland, är icke så noga bekant. Härefter nämnes i Danska Historien intet om Slawerne, förr än wid År 1128, då K. Nils, för at befordra sin Sons Prins Magni Giftermål med Polske Hertigens Boleslafs Dotter, anföll Slawernes Konung Wartislaf med en wäldig Flotta, emedan denne med sine Undersåtare länge tilförne oroat de Danske och Polske. I anledning häraf, synes icke olikt, när man besinnar, at Polske Försten tilförne omwändt Slawerne tillika med denne deras Konung til Christendomen, at de sedan blifwit Affällingar, och detta senare Tåg emot dem jämwäl warit et Religionskrig, hwarifrån de Nordiska Folkslags Ifwer och Fiendskap emot sine Hedniske Grannar, endast för det de warit Hedningar, och deßes ärftliga Hat emot dem tilbaka, blott för det de warit Christne, tagit sin Början; fast än det icke häller kan nekas, at ju Prins Magnus under alt

detta hafl flera sig förbehållna politiska Affister, som af hans följande Gärningar med mycken Mißtanka framlysa. Hwarwid det ock tyckes förtjäna någon Anmärkning, at deß Brud Rikißa, som sedan fick en Rysk Prins, och ändteligen K. Swerker i Swerje, med Kåjsarinnan Rikenza, eller, som hon åljäst kallas, Rixa, haft samma Namn; hwilket hon därföre efter hänne torde bekommit, til at dymedelst så mycket närmare förena Tyska, Polska och Danska Förstliga Husen emot Slawerne. Helmold. Chron. Slav. Lib. 1. c. 51. Slawerne måste wål ock af deßa Förbindelser taait sig en större Eftertanka, emedan man intet tilförne finner något Spår til en så stor deras Tilrustning emot sine Nabor, som några År härefter, då de Norske, som i länglige Tider intet härjat på Wenden, eller åljäst något med Slawerne hade obytt, måste undergå deras wåldsamme Medfart och bliswa et Mål för deras Bitterhet. Sturleson T. 2. p. 208-306. skriswer härom, och huru Wendernes Konung Retibur, med 550 Wendiska Snäckor samt uppå dem 44000 Man och 4000 Hästar, lade sig för Kongälf eller Konghälla År 1135; huru han i Början, uti en Drabbning med Köpmännerne, wål förlorade 150 af sina Fartyg med deras Besätning: men lämwål sedan på det härdaste belägrade Kastället, samt det 3 gånger bestormade, förr än det ändteligen igenom Dagtingning gick öfwer. Hwilket de belägrade sedan fingo största Orsak at ångra; emedan Hedningarne intet höllo, hwad de uppå sin Sida låfwat, utan, twärt emot Ord och Afsked, togo alt Folket, både Män och Qwinnor, til fånga, och ihjälslogo dem, som woro swagade, mycket unge, eller alt för gamle: hwilke de tyckte wara beswärligt at släpa med sig. Följande Året drog Erik Emun emot dessse Barbarer, och hemsökte dem i deras eget Land; såsom han förr, än Konghällas Inwånare på detta Wis blefwo handterade, tillika med Ärkebiskop Asser, wid Larsmäßotiden sände dem Bud och Warning för et sådant Slawernes Härjande, som de då redan widt omkring på Christna Stränder föröfwat, och därwid allestäds bekommit Seger. Detta K. Eriks Härtåg mot Slawerne kan, när Uprinnelsen och Sammanhanget besinnas, icke annorlunda anses, än såsom en Följd uppå et wärkligt Religions Krig, hwilket han sig företagit, icke så mycket, eller allenast för den Oförrätt, de Danske lidit af deße Barbarer, som icke mera för at hämnas alt Christet Blod, som Slawarne tilförne utantit. Det war därföre ingen Ting billigare, än at så wål Norske, som Swenske borde understödja honom uti detta deß Upsåt.

Sedan

Sedan Uphofwet til Slawiſka Krigen ſålunda igenfinnas; lemnas det til mine Läſares Omtanka, om icke på ſamme Grund jämwäl alla tre Nordiſka Riken, redan för Fotewigſka Slaget, torde ſamſatt ſig at hemſöka Slawerne, faſtän Oroligheterna i Danmark det då hindrade. Och häraf tyckes mig det ock wara nog ſannolikt, at ſamme Hjälptroppar, ſom i detta Slag af Konungarne Nils och Magnus blefwo brukade, warit ärnade ſedermera at draga emot deße Hedningar. De många Preſter, ſom woro dem följagtige, göra detta Förmodande likaſom något ſtarkare: och K. Eriks Fullbordan af en ſlik Affigt, ſedan han, efter oftanämnda Slag, fåt ſamla nya Krafter, och, efter K. Nilſes Död, ſatt ſig uti Danſka Regementet, gifwa härom näſtan en fullkomlig Öfwertygelſe. Men hwad i Bewis om et ſådant då redan tilärnadt Hämdkrig fattas, det är efter Konghällas Förſtöring och Förloppet däraf ſnart hittadt, och af gemenſamma Krigs och Freds Förbindelſers naturliga Urſprung näſtan handgripligt.

Saxo, ſom intet utſätter några Årtal för ſina Berättelſer, ſäger om denna Härfärd, at de Danſke då förſt tagit Häſtar med ſig på ſina Fartyg, ſom de tilförne icke warit wane at göra. Hela Danſka Flottan beſtod af 1100 Fartyg, och på hwartdera woro 4 häſtar: ſå at däraf et Cawalleri af 4000 och några Hundrad Man kunde utgöras. K. Erik måſte ſåleds nu hafwa warit lika ſå manſtark, ſom Slawerne woro Året tilförne, då de förſtörde Konghälla. Ty at denne Leding mot Rygen bör hänföras til År 1136, gifwer Knytlinga Sagan wid handen, ſom innehåller, at han tu År efter K. Nilſes Död blifwit förrtagen: hwilket Hr. Etatsrådet Suhm uti K. Erik Emunds Lefwerne, p. 222, bland Forbedr. i den gamle Danſke og Norſke Hiſt. jämwäl anmärkt. K. Erik fant då Arkona, ſom war hela Landets Hufwudfäſtning af en mycket ſtark Beſättning förſwarad. Hwarföre förſta Syſſan blef at betaga hänne all Tilförſel från faſta Landet, hwarmed hon igenom et ſmalt Näs war förknippad. Detta Näs, ſom ihopabant Rygen med Fäſtningen, blef ſom ſnaraſt genomgräft, och af upkaſtade Mullen en hög Wall formerad, ſom Halländningarne fingo at förſwara. Men Rygerne ſökte ſig icke deß mindre Nattetid fram igenom Waden, öfwerföllo och nederhöggo en ſtor del af dem, ſom ſkulle förſwara Paßet, intil deß öfriae Krigshären dem åter förjagade. De inſpärrade ſågo då ingen annan Utwäg, än at emottaga Chriſtendomen och öfwerlemna ſig i de Danſkes Händer, med Förbehåll likwäl, at til en Åminnelſe få behålla ſin Afgudabild, ſom de gjort ſig af

den Helige Wites Liknelse (hwars Beläten ock sedan i Karentza kallades Rygiewit och Porewit). Hwilket emedan det blef dem bewiljadt, kunde Arkonas Inwånare sedan intet tåla, at deras gamla Gudstjänst så plötsligen skulle afskaffas, och detta Beläte altid wara dem en Förebråelse. Huru alfwarlig deras Christendom warit, kan man döma däraf, at då de skulle döpas, de mera fördenskull begåfwo sig til Watnet, at de måtte släcka sin Törst och lätta sine igenom en hård Belägring utmattade Kroppar, än för at wisa någon Åtrå til nya Födelsens Bad, och at igenom helga Dopet med anständig Wördnad börja sin nya Gudstjänst. De emottogo wäl en Prest, som borde underwisa dem om et både mera årbart Lefnedssätt, och de första Christna Lärans Grundsanningar. Men sedan Erik war borta, blefwo både Prest och Religion landförwiste. Deße Ny-Christne frågade litet efter Påtölgden, och låto sine Gißlars föreståendе Öden intet bekymra sig; utan återtogo sin förra Afgudadyrkan: hwars Uprinnelse sådan beskrifwes, at då åtskillige Munkar från Corweis Kloster, i Kåjsar Ludwig den andres, eller rättare deß Farfaders Kåjsar Ludwig den Frommes Tid, företagit sig at omwända Slawerne, såsom Ansgarius de Danske och Swenske, hafwa de ändeligen kommit til Rygen och til sin Lära wunnit hela Ön, samt där inrättat et Bönehus til Christi Åra och St. Witi Jhågkomst som warit deras Klosters Patron. Man kan föreställa sig, at Munkarne intet sparat at prediка om sin Martyrs Förtjänster, och därmed gifwit Rygerne Anledning at öfwergifwa en rätt Gudsdyrkan, och at sedermera endast hålla sig wid Creaturet, eller i Sanning at säga, deß alt mer och mer wanskapade Beläte. Nog, at de kastade Christendomen ifrån sig, och endast behöllo Swantewits Dyrkan, til hwilken de Allmänt offrade, och påbödo icke allenast en Allmän Skatt af Landet, til deß Tempel, utan och at hwar som hälst, från andre Orter med dem wille handla, tilförne skulle skänka något kostbart til denne deras Gud, som i Arkona hade sit Säte och sin Körka. Helmold. l. c. L. 1. c. 6. L. 2. c. 12. En annan äldre Efterrättelse af Kåjsar Lotharius 1, som war Kåjsar Ludwig den Frommes Son och Ludwig den andres Fader, samt år 875 afled, innehåller, at han med et swårt Krig tuktat Rygens Inwånare, och Aftonen för S. Witi Dag uti öpen Slagtning nederlagt deras Konung Gestimuil, samt däruppå Ao 844 gifwit denne Martyr, och deß Kloster Corwey hela denna Ö: Alb. Gev. Schwartz. Diplom. Gesch. d. Pom. Rüg. Städte Schwed. Hoh. pag. 626; och antingen häruppå, eller tilförne, kan det wäl hafwa händt, som efter

efter förra Berättelsen, först under denne Kåjsares Efterträdare skal hafwa tildragit sig med Rygernes Omwändelse. Men bägge deßa Berättelser kunde i Anseende til uyßnämnda Ställens sumpiga Belägenhet, och Namnens likhet samt förmodliga Ursprung från en och samme Wite, därmed mycket wäl förlikas, om tilräckeligen bindande Bewis åljäst wore at tilgå, det Witawaden legat på Ön Rygen, eller denna deß Halfö Wittau, hwaråst en allmän Öfwerenskommelse är, at det namnkunniga Arkona fordom warit beläget. Crantz. Vand. L. 2. c. 25. L. 5. c. 11, P. Lindeberg. Chron. Rostock. L. 1. c. 7, v. Schwartz. l. c. pag. 620. 621.

Något Twifwel yppas wäl ännu däraf, at Witawaden sägas legat i Danmark, och at Rygen likwäl wid denne Tid af de Danska ännu icke war så fullkomligen underkufwad, som sedermera skedde wid År 1166 och 1167 af K. Waldemar 1. Men däruppå kan swaras, at Konungarne i Danmark och Hertigarne i Saxen nästan på en Tid tilwållat sig et Öfwerwälde i Slawernes Land, jämwäl förr än de hunnit underlägga sig något däraf; Helmold. l. c. L. 1. C. 12, 18, 19, sq; Och ser det så ut, som de förre från Påfwens Frikostighet räknat sin Rättighets Ursprung, samt de senare af Kåjsarens Myndighet trot sig hättil wara berättigade. En Dansk Krönika, som man menar at Ärkebiskop Nils i Lund År 1345 i hopasatt, Act. Soc. Hafn. T. 4. p. 21, 23, anförer et Påfwebref af År 1104, hwarmed följt det första Pallium, eller Öfwerhängsle i ställe för en Ärkebiskops Chorkåpa, ifrån Rom til Biskopen i Lund; och skal detta Påfwebref warit af sådan Lydelse: *Paschalis Episcopus, Seruus Seruorum Dei etc. procurante illustrissimo rege Danorum Slauorumque Erico Egoto, Duce Estoniæ & Domino Nordalbingiæ, reverendo in Christo patri ac Domino, Domino Ascero Lundensi Archiepiscopo, Sveciæ Primati qui sedit Annis XXXIIII;* eller at Erik Egot Danmarks och Wendes Konung, Hertig i Estland och Herre til Nordalbingien, förskaffat Ärkebiskop Atzer, Swerjes Förste detta Hederstekn. Af samma Påfwebref, som nu mera icke finnes, och därföre rättare at säga af denna deß Beskrifning i för:da Krönika, hafwer den lärde Jo. Gram in not. ad Meursii Hist. Dan. ed. Florent. 1747. col. 226, welat bewisa at Konungarne i Danmark alt ifrån denne Tid fört Titel af Wendernes eller Slawernes Konungar. Men såsom det är någon Twetydighet i anförda Ärkebiskop Nilses Beskrifning öfwer denna Påfwebulla, och så wäl Konungens, som Ärkebiskopens Titel af d n, som detta först uptecknadt, wäl kan hafwa influtit efter en senare Titulatur, utan at den

sådan i samma Bulla åt nåjoudera blifwit gifwen; så winner en slik Mening, som en Diplomatisk Noggranhet intet kan gilla, häraf ganska liten Styrka. Man jämföre Lit. Innoc. PP. ad Episcopos Sv. *quibus jubentur Adalb. Hamb. Episcopo se submittere* 1133. ap. Örnh. H. E. p. 390. med Card. Nic. Alb. Utlåtelse hos Saxo *seereptæ Norvagiæ damna Svetici primatus munere pensaturum;* hwaraf kan synas, at Lundske Ärkebiskopen År 1148 ännu icke haft Titel af Sveciæ Primas, och at Ärkebiskop Absser så mycket mindre wid detta Tilfälle kan sägas hafwa bekommit honom. Hwad Konunga-Titeln angår; så säger Crantzius, in Vand. L. 3. c. 36, sedan han beskrifwit för:da Erik Emuns Härtåg emot Rygerne: *Is cum in Dania succederet regi, fratis quoque Jura ad se devoluta arbitratus, prius ut arbitror, se in Titulo præferebat regem Vandalorum; unde sumsisse in posterum reges titulum conjectura est, ut se etiam Wandalorum reges inscriberent* d. å. at K. Erik, så snart han bestigit Danske Konungathronen, trot sig också tilhöra sin Broders (Hert. Knuts) Rättigheter, och at han därföre först förmodligen kallat sig Wendernes Konung; hwadan den Gissning kommit, at de efterföljande Danmarks Konungar sig denne Titel jämwäl tilägnat. Men denna Mening är icke häller med några bindande Skäl ledsagad; fastän hon så wida kan wara troligare, som denne Konung Erik wärkligen betwingat en del af Slawerne, och omwändt dem til Christendomen; då Erik Egot däremot, som ock hade med detta Folkslag mycket at göra, nögde sig med at igenom en hård Hämd injaga dem en sådan Fruktan, at de med Sjöröfweri icke widare skulle oroa deß Stränder. Ct. ill. Suhm in Er. Eg. l. c. p. 140, 141. Dock bör man härwid påminna sig at Konungarne i Danmark, alt ifrån K. Knut den Stores Tider, stått mycket wäl wid Romerska Häfwet, och därföre Påfwarne warit nog willige at lemna dem denne Titel, hälst så snart Christna Läran utbredande ännu mera därigenom war at förmoda; den deße andelige Fäder wid denne Tid jämwäl på et wäldsamt Sätt gärna sägo befordrad. Ehuru otilräckliga därföre deras Skäl mätte wara, som antingen från Erik Egots, eller, med mera Sannolikhet, Erik Emuns Tider härleda Danske Konungarnes Åstundan at jämwäl nämnas Slawernes Konungar, så kan man likwäl icke neka, det Pomerska och Rygiska Stranderna, ju alt därifrån, af de Danske och deras Nordiske Grannar, kunna blifwit räknade under Danska Wäldet: så at Wirawaden fördenskull på wåre Runstenar, wäl kunnat sättas i Danmark, och de likafullt på Rygen hafwa warit belägna. Denna Ös, och den med hänne sammanhängande Halfös,

Wit-

Wittows Läge imellan Ön Hwen, som fordom tyckes hetat Hwitaholm, och nu warande Ryska Gebitets gamla Namn, Garda, äro icke häremot, men göra denna Gißning så mycket mera trolig, som man, at döma af Namnen til Folks Hemwist, finner, det Köpmän ifrån både Slawerne och de Nordiske, för Christendomens Rotande hos något dera af deßa Folkslag, handlat tilhopa uti Ryßland (Se Föret. til Ingwars Saga p. 29.) och det däraf icke är olikt, at de ofta samlats på Wittow, förr än de farit åstad til en slik widlyftig Köpfärd, och där, såsom brukligt warit, offrat af sina waror til Swantewit. Hwaraf detta Ställe icke kunnat annat, än blifwa mycket namnkunnigt öfwer hele Norden, och så wäl i Swerje, som Norje bekant.

Wil man flytta för:da Religionskrig til en något sednare Tid, eller ock tilbörligen åtskilja tu sådana särskildta Krig; så tycker jag mig ännu med större Skäl kunna tro, både at man dragit i Härtåg emot Slawerne ifrån Norden blott för Religions skull, och at Rygen med mera af Wendiska Landet då efter Krigsrätt, eller allenast af Käjsarens och Påfwens blotta Löfte, som i deße Tider tilägnade sig en Rättighet til alla af Hedningar och Turkar bebodda Länder, warit ansedd såsom en Danmark tilhörig Prowins, eller en Del af detta Rike.

Allt ifrån År 1096, eller Slutet af elfte Århundradet, då Petrus Eremita först började, med sin Predikan emot Turkarne, upmana de Europeiske Christne at återtaga Heliga Landet, hafwa åtskilliga Härtåg, eller så kallade Korsfärder til samma Ändemål ifrån Europa til Orienten blifwit företagna. Men såsom deras Beskrifning intet widare kan röra de Nordiska Folkslags Göremål med Wenderne, än så wida Folk til deras, så wäl som Turkars Bekrigande, blifwit upmuntrade uti en lika Affigt, nämligen, at utwidga Christna Lärans Bekännelse; så wil man här allenast anföra, det et sådant Religionskrig på samme Tid af Saxar och Danskar gemensamt företogs emot Wenderne, når den andra stora Korsfärden är 1147 tillagades af de öfrige Europeer emot Turkarne. *Inde* säger Crantzius in Sax. L. 6. c. 12, *Conradus in Saxoniam descendens egit cum principibus de vincinis Vandalis ad juga Christi cogendis*, eller at Käiser Conrad öfwerlagt med Förstarne i Saxen, huru de näsliggande Wender måtte bringas til et emottaga Christi Ok: och detta säger han skedt på för:da Tid och År, samt at de, som åtogo sig at draga emot deße Barbarer, i Ställe för de Kors-

märken

märken som gåfwos dem, hwilke drogo emot Turken, fingo sådana S, eller kanske sådana, som ses på en Ölands Runsten i Bautt. N. 1065. Helmoldus L. 1. c. 60. sq. berättar Anledningen til deßa olika Härfärder sålunda, at S. Bernard, som då war Abbot i Franska Klostret Clairvaux, eller som wåre Förfäder det kallat, Klarwall, kommit til Frankfurt, medan K. Conrad och hela Församlingen af Tyska Rikets Förstar woro där, samt af den Grund börjat intala, så wäl dem, som menige Man, at twinga Orientens Barbariska Folkslag til Christi Befallningars Lydnad: at han wore öfwertygad det de Tider just då woro för handen, på hwilka Folkens Fullhet skulle börjas och hela Israel frelsas. Huru stort Bifall denna Predikan wann, slutas däraf, at icke allenast K. Conrad, Hertig Fredrik i Swaben, som sedan regerade, och Hertig Welph, en myckenhet Adel och Oadel samt Allmoge i Tyska Riket, upoffrade sig til detta Företagande, utan jämwäl K. Ludwig ifrån Paris med hela Franska Styrkan, åtogo sig samma Äfwentyr; så at aldrig, hwarken förr, eller sedan, en så stor Krigshär warit tilhopa, och som war alt för mycken at underhålla uppå et Ställe. Hwar och en fick sit Korstekn på Kläder och Wapn, efter som Förstyrarne funno nödigt at dela hele Hären i tre Delar, hwaraf en ärnades til Orienten, en annan til Spanien, och den tredje mot Slawerne. En Biskop Wicelinus, skal i synnerhet warit den, som drifwit på detta Tåg emot Wenderne; hwilket ock så lyckades honom, at han År 1149 blef Biskop i Altenburg eller Wagrien. Detta Stift hafwa hans Efträdare, såsom Biskopar i Lübeck, alt sedan wid Magt hållit och förestått. Danckwertz Schlesw. u. Holst. Landes beschr. p. 224. Käjsar Conrad och K. Ludwig woro med sit Folk olycklige uti Asien: men däremot intogs Lisabon af dem, som kommo från Cöln och Rhenströmen samt Wesern, med hwilke ock följde en hop Angländare. Tredje Hären, som drog emot Slawerne i Mäkelborg och Pomern, för at hämnas de Grymheter, hwilka deße Barbarer tilfogat flere Christne, men i synnerhet Danskarne, anfördes af Biskop Albert från Hamburg tillika med de öfrige Saxiske Biskopar, Hertig Hinrik den unge, Hertig Conrad af Haringe, Margref Albert af Saltwedel och Conrad af Witin. Slawernes Förste Niclot, eller, som andre orätt kalla honom, Nicolatt, sökte wäl, både igenom Dobins Befästning och sin Wänskap med Gref Adolf i Holsten, at förswara sig för detta öfwerhängande Owäder: men då Holstenske Herren icke wågade sig taga Niclots parti, lade denne först med sin Flotta til Trawemunde: såsom wille han förhärja hela Wa-

grien,

grien, det han ock både til Watn och Lands sökte at wärkställa, men skonte likwäl Holstenarne: som därigenom råkade i den Mißtanka, at de upbläst denna Oro af Hat til de främande, som Grefwen dragit in i Landet at bygga och bebo deß Ödemarker. Hos Friserne funno deße Röfware af en Prest et besynnerligt Motstånd, i det han med egen Hand nedergjorde en stor Myckenhet, intil deß han miste sit ena Öga, och blef stucken i Buken. Man ser häraf, huru Presterne denne Tid själfwe fäktade mot Hedningar, jämte det de upmante annat Folk at göra dem Afbräck och Skada: hwilket ock föranlåtit mig at tro, det de Prester, som fallit i Fotewikska Slagit, warit ämnade til någon dylik Krigsförrättning mot deße Hedningar. Härefter kom först Korsfärden mot Slawerne i Rörelse, som då så delt.s, at en Del belägrade Demmin, och en Del Dobin; hwilken Fästning af Danska Hären tillika ansattes. Men de Danske woro intet lyckligare, än at de, som woro belägrade, uti et Utfall gjorde af med en stor Hop deras Folk: i det Bundsförwanterne, för et millanliggande Träsk, intet kunde komma dem til Hjälp; såsom deße sedermera icke häller hade mycken Lust at rätt öfwerwinna Wenderne. Hela Härtåget slöts därföre med Wilkor, at Slawerne allenast skulle bliswa Christne, och släppa de Danske löse, som de tagit til fånga. Men detta blef icke bättre fullgjort, än at många utan Mening läto sig döpas och sedan icke frigufwo andre, än sådane, som woro så gamle och onyttige, at de af dem liten eller ingen Tjänst hafwa kunde. Hwaremot de manbaraste blefwo qwarhållne: Döpelseförbundet snart förkastadt: och de Danske, så wäl därefter, som tilförne, för deras Röfwerier utsatte.

Denna Utrustning mot Wenderne war icke ensam uti K. Erik Lams Tider (så framt hon äljäst, medan han ännu regerade, bliswit företagen); men hurudana de andra warit wet man intet, utan af utgången, som Saxo säger warit altid likadan och tjänt mera til åtlöje för Wenderne, än at injaga dem någon Fruktan för de Danske; emedan denne Konung ägt ingen Myndighet, utan ofta låtit Ledingen åtskiljas, och hwar fara til sit, så snart en eller annan, huru ringa han och warit, allenast ropat därpå.

Här äro sålunda flera Siöutrustningar från deßa Länder företagna emot Wenderne, hwilkas Omständigheter wi nu intet wete. Dock beskrifwer Saxo en, i anseende til Dobins Belägring och deß olycklige Utgång, så lik förnämnda Korßtåg, at hon icke wäl kan wara utan antingen det

samma, eller en deß Fortsättning, fastän hon några År senare, efter Tidräkningen skal timat. Se Hwitfeldt wid År 1149. Saxos Berättelse är denna: at Påfwen i Rom nyß tilförne befalt hela Christenheten taga til Wapn emot Christna Lärans Fiender, så at hwart och et Folkslag bort angripa de Barbarer, som woro dy nästliggande: och at de Danske därföre jämwäl påtagit sig Pelgrimsteku: samt at bägge Motkonungarne Knut och Swen, så länge deras gemensama Krig påstodo mot Slawerne, som på andra Sidan af Tyskarne skulle ansättas, sins emellan ingått et Stillestånd, och därmed bägge dragit emot detta Folkslag. Knut anförde Jutländarne, och Swen Sleswikarne, samt intogo snart en fiendtelig Hamn. Selänningarne och de Skånske kommo efter, och lade sig ikring förra Flottan, hwar de kunde. Saxarne mötte dem wid Stranden; och så belägrades Dobin af bägge Hårarne, på några få Danskar när, som blifwit lemnade at wakta Skeppen. När Rygerne fingo weta at deße wid Flottan qwarlemnade Danske woro icke flere, satte de sig före, at igenom deras Anfall och Danska Flottans Förstöring skaffa de belägrade Lust. Skåningarne blefwo först antastade, och nästan allesamman nedergjorde; hwilket Jutarne intet illa likade, emedan de ansägo dem icke för sine Landsmän, så länge ie hade hwar sin Anförare. Biskop Atzer i Roskild, som K. Swen satt til Höfwitsman öfwer deße olycklige, tog först Flygten, och frelste sig på et Köpmansskepp. Skåningarne, som hade sammanbundit sina Fartyg, för at hindra de rädde från en slik Resa, hade, sedan de woro öfwerwundne, däraf största Olägenhet, emedan de då icke nog snart kunde få Skeppen lösa igen. En del stupade för Fiendens Swärd, och somlige störte sig hufwudstupa i Sjön; de åröstrade Fartyg stucko Rygerne ibland sina; så at de, som ännu icke woro öfwerwundne, trodde det wara en dubbelt större Flotta, de hade at fägta emot. De Danske, som drefwo Belägringen, blefwo af deßa Tidningar nödsakade at upphäfwa hänne, så framt de med någon Säkerhet skulle kunna komma tilbaka. De intogo Qwarlefwan af sin så illa medfarna Sjömagt, och tänkte at hämnas sin Skada. Men Rygerne hade då icke Lust at wänta. Hwarföre Swen, hwars Folk och Fartyg mäst woro förlorade, drog sig til Sleswik tilbaka, och Knut med sin Hår så småningom til Seland; hwarest Swen wid hans Ankomst då redan för honom anländt, och låtit befästa Roskild. Därmed begyntes åter inbördes Kriget, som icke tillåt deße Herrar widare tänka på Wendernes Underkufwande.

Af

Af de Tilfälligheter, som wid denna Dobins Belägring hos Saxo förekomma, och som äro helt andra, än dem Helmoldus upgifwit, sluter man, icke utan med största Skäl, at ganska mycket fiendteligt imellan de Danske och Wenderne förelupit, som nu är oß okunnigt, och at därföre utom de förnämnda Krig, wäl flera kunna warit med eller emot dem företagna. Den Upmuntring af Påfwen i Rom, som här säges hafwa föregät själfwa Tilrustningen, gifwer oß Anledning at tänka, det flera slika Upmuntringar från samme helige Stol jämwäl för blifwit skickade til de Nordiska Folkslag, fastän de, så wäl som denna, i anseende til själfwa Brefwen eller deras Afskrifter med Tiden förlorats. Och såsom fullkomliga Innehållet af deßa nu är oß obekant; så kunne wi icke häller neka, det ju i dem något Löfte uppå de Hedniska Länder som skulle intagas, warit innehållet, hwaraf et dylikt Land, som åljäst icke hörde til Danmark, därunder kan hafwa kommit at räknas. Men detta möjliga är dock allenast en blott Anledning, at i Wendiska Landet lika så snart, som uti de äldre Danmarks Prowincier, eftersöka Hwitawaden. Läsaren må själf döma hwilketdera af de anförda Ställen, i anseende til Tid och flera Omständigheter, bäst paßar sig med den Beskrifning som af wåre Runstenar, och i Synnerhet denne Norske, nu är tagen. Hwad wi i Brist af tilräklig Efterrättelse, icke kunne säga, det kan en annan Tid lyckligare updaga. Imedlertid tycker jag mig likwäl igenom denna Ombugsan hafwa wunnit så mycket, at de Swenske och Norske, som i Hwitawaden omkommit, fåt sin Bane antingen uti något Härtåg emot Wenderne, eller under det de ämnat sig därtil wid samme Tid, som andre tagit Korsmärket at strida mot Turkarne i Orienten. At Ubbe och Bale, som uthuggit deße olyckliges Öden, jämwäl ristat Runstenar efter Folk, som farit til Grekland, samt at deße Runmästares Ålder med denne Tid wäl öfwerrensstämmer, när alla de Anmärkningar, som den samma skola utstaka, tilhopatagas; gifwer mig den Tanka, at min Uträkning intet mycket felar, fastän rätta Året med Wißhet icke kan utsättas. At åter de, som dött i Hwitawaden, icke omkommit uti något Skepsbrott, utan fallit i et märkligt Slag, som på detta Ställe förelupit, tänker jag, utom en ganska stor Sannolikhet af det, som hittintils blifwit anfördt, at nästföljande Runsten bättre skal kunna bewisa; så framt jag åljäst efter Figurens Föranledande träffat deß rätta Läsning.

8. I Skåne, Bara Härad och Hoby är denne Sten, som i Wormii Mon. Dan. p. 205 föreställes med en springande Hjort under

Skriften och et Korß däröfwer på ena Sidan, samt på den andra et dylikt Korß, bredewid underſta Orden: ᚠᚢᚦᚢᚠ: ᚢᛁ: ᚦ: ᚼᚨᛁ, ſom Wormius ment man borde läſa: ᚠᚢᚨᚢᚠ· ᚠᚢᚨᚢᚠ, men jag tycker med mera rimlighet totde tekna: ᚠᛁᚨᚢ: ᚼ: ᚢᛁᚦᚦ: ᚼᚼᚢᚿ; så at, då deßa Ord läggas til öfriga Skriften: ᚦᚱᚱᚦᚱ: ᚱᚢᚺᚦᛁ· ᚠᚾᚱᚠ: ᚦᛁ-ᚺᛁ: ᚱᚠᛏᛁᚱ: ᚠᚢᚨᚢ: ᚼᚠ ᚼᚱᚹ, hela Läsningen blifwer denna: Thurthr rutti Karf thisi uttir Kunu ok Gorm, filu o Vitahoum d. å. Thor riſte denna Inſkärning efter Gunne och Gorm, ſom föllo i Witawaden. Hjorten, ſom här är uthuggen, tyckes wara af en Smak med Bilder, ſom äro på uyßnämnde Sten i Norje; men om det är Runriſtarens eller Afritarens Skuld, kan man icke weta, emedan alle deße Figurer äro något konſtigare, än de ſom pläga finnas på wåre Swenſke Runſtenar. Korßen ſkilja til Utſeendet ſå godt ſom intet ifrån det, ſom är på Stenen i Gåſinge Kyrkodör öfwer Göthes Färd i Weſter; ſå at däraf wäl kan dömas, at denne Sten icke är mycket nyare, än de för:de. På honom läſes likwäl ok i Ställe för auk eller uk, och äro flera Runor uti en förenta; Et ſkriffſätt, ſom med nyare Tider jämwäl tyckes äga mera Gemenſkap. Men man måſte ock beſinna, at denne Stens Läge är uti et annat Landſkap, än de förnämnde, och at det gamla auk eller uk, ſom ännu i några Swenſka Prowincier brukas, förr kanſke i Danmark, än i Swerje, blifwit förwandladt til det icke längeſedan och ännu hos oß brukliga ok, eller och.

9. Til denne Flock räknar jag äfwen följande Runſkrift i Siönums Kyrka på Gotland, Act. Lit. Upſ. ed Stockh A. 1751. p. 143. ſq.

ᚠᚨᛏᚱᛁᛅ: ᛏᚢᚾᛏᛅ - - - - ᛅ: ᛒᚱᚢᚦᚱ: ᚦᚱᛁᚾ: ᚱᚾᚦᚾᚾᚦᚱ: ᚾᚢᚠ: ᚱᚾᚦᚠᚢᚿᛏᚱ: ᚱᚾᚦᚾᚱ: ᚾᚢᚠ: ᚦᚾᚱᚨᛏᛁᚾ: ᚦᛁᚾᚾ: ᛁᚠᛏᛁᚱ: ᚨᛁᚠᚠᚾ· ᛏᚾᛁ· ᚢᚾᚱᚦ: ᛏᚾᚢᚦᚱ: ᚾ: ᚢᛁ·ᛏᚾᚢ: ᚦᛁᛅ: ᛁᛅᚢ: ᚠᚾ-ᚦᚨᚱ: ᛒᚱᚢᚦᚱ Sûſtir tvar - - - - r (auk Fathur) Brûthr thria, Rothanthr auk Rothgutr, Rothar, auk Thorſtain (auktho Stain) thina iftir Likkn tai (Liknati), varth tauthr a Vitau: thir iru Fathurbruthr. d. å. Twänne Syſtrar och tre Bröder, Rodande och

Rod-

Rodgöre och Rödet höggo denne Sten efter Liknad, som wart död i Witaw. De woro Farbröder, nämligen de för:de 3, hwilkes Slägtnamn warit på det Stycke af Stenen, som under deß Uthuggning tyckes af någon olycklig Händelse hafwa blifwit ifrån honom afskildt.

Så öfwersätter och uttyder jag denne Sten; hwars Läsning Sl. Biskop Wallin, i anledning af sista Meningen jämwäl så återstält, som det efter de alldels felande Ord i första Mellanskottet synes på sjelfwe Stenen. De andra Ändringar har jag därföre tyckt wara både nödiga och tåleliga, at de Män som låtit uthugga Stenen, således icke blifwa fyra i Ställe för tre, och en stor Brist i Meningen, som deßförutan åljäst också skulle wara, då förswinner, när det häröfwerflödande Mansnamnet Thorstain, tillika med det näst föregående auk, som wid denna Förklaring intet är nödigt, anwändas til hela Meningens nödwändige Fyllnad. Man slipper då beskylla Runristaren för Wårdslöshet: såsom hade han utelemnat deras Förtjänster, som blott, för det de skulle blifwa kunniga, och deras Namn i Stenen uthuggna, betalt honom hans Arbete. At jag af Likkn thai, som båda äro owanliga och ohörda Ord, gjort et brukligt Mansnamn, Liknat eller Liknatus såsom det i Latinska Skrifter under Munktiden här i Norden stundom förekommer, menar jag ock hafwa sin gode Grund. Men at jag fört denne Runsten ibland dem, som innehålla deras Åminnelse, som i Witawaden omkommit, är skedt icke så mycket för den Likhet, som är imellan Orden Vitavath och Vitaw, eller den Sannolikhet däri kan wara at bägge deßa Ställen intet äro utan ett och samma; som icke ännu mera för det Ritningen på denne Sten mycket liknar det Sätt at kröka de på Runstenarne gemenligen förekommande Slångor, som i Ubbes och Bales Tid, hwilken med Slaget i Witawad är enahanda, först upkommit, och sedermera icke länge warit i Bruk. Hwaraf såsom man troligen kan döma denne Sten til enahanda Ålder, med de föregående, fastän Stenslagets större Löshet med mera Prydnad tillåtit honom at jämnas och slättas, än med Gråstengr wäl låtit sig göra; så kan ock wara troligt, at lika Minnesmärken uppå en lika Tid upråttade öfwer Folk, som på et besynnerligt Sätt omkommit, omtala et och samma Tilfälle, som sig på en och samme Ort tildragit. Härtil kommer ock den Anmärkning, at såsom Ubbe uthugait Runstenar öfwer dem, som dött i Hwitawaden, och dem som farit til Grekland; så finnes, jämte denne Sten i Sjonum också en annan lika dannad efter en Man, som uti sin Utfärd, hwilken troligtn förmenes hafwa warit anställd til Heliga Landet, på Wägen blifwit stucken

eller förfåtligen ihjälslagen af Blåmän eller Morer l. c. p. 147. Hwilket så framt det skedt wid År 1148, då en del af dem, som tagit Korstecknet, i Portugal med Morerne haft mycket at beställa; så infalla ock med deße Runstenar samma Omständigheter, som med en del af dem Ubbe uthuggit, i det somlige åro öfwer Folk, som farit til Grekland, och andre öfwer dem, som i Hwitawaden omkommit. Om därföre alle deße Stenar höra til en Tid; så kan åter göras samma Fråga, som tilförne, hwilken denne Tid då rättast eller säkrast måtte wara? Sl. Biskop Wallin håller före, at den förre Sjönums Runsten, som Rygiska Halfön Wittau nämnes uppå, måtte wara äldre än År 1166, då gamla Wendiska Fästet Arkona af Ärkebiskop Absalon under K. Waldemar 1. i Danmark blef förstördt, enledan Gotlänningarne däreſter på samma Näs icke tyckas hafwa haft något at uträtta. Men den andre af deße Runstenar, som äfwen är på Sjönums Kyrkogård, och framdels i 5. Fl. N. 25 skal anföras, hwilken D. Wallin nyß tilförne hållit före wara med denne lika gamal, flyttar han sedan, p. 149, til det 6:te stora Korßtåg, som under Kåjsar Fredrik den 2:es Anförande År 1216 blef berammadt, men icke förr än år 1228 af honom själf företaget. Detta Omdöme är förmodligen taget af den Grund, at denna Utfärd til större Delen säges hafwa bestått af Nordiska Folkslag, bland hwilka Gotlänningar och kunnat räknas, antingen de då warit i deras Följe, som År 1217 gifwit sig på Resan, och af Afrikanske Sjöröfware i Medelhafwet blifwit upsnappade, eller ibland dem, som ifrån Nederland seglade til Portugal och där stridde med Morerne, samt af dem blefwo nedergjorde, eller wid Damiatas Belägring i Egypten År 1218 eller 1219 genom Saracenernes Hand omkommit, förr än de hunnit framkomma til H. Landet. Af samma skäl kan Rödfos lika så wäl hafwa warit i den Flock, som År 1148 hjälpte at intaga Lißabon, fastän han deßförinnan kanske fallit i något Morernes Försåt. I 3:die stora Korsfärden wid År 1190 landade äfwen Engelska Flottan (med hwilken wåre Landsmän på deßa Heliga Utfärder merendels tyckas hafwa lagt Följe, sedan de började försöka westre Wägen til Greklands Haf och deß närliggande Länder) i Portugal, och halp Konung Garsias at emot Saracenerne förswara Staden Silfwa, som detta Bistånd oagtadt wäl ändteligen blef intagen, men några År däreſter, igenom en annan Flotta, som i lika Affigt med de förra utgick från Nederland, ifrån de ötrogne återtogs och til K. Sanctius å nyo inrymdes. Deßa Wändningar kunna några Swenske Göther och Gotlänningar jämwäl äfwen så

snart

snart, som de både föregående och efterföljande, hafwa biwistat; hwilket så mycket troligare kan synas, som wid Consistorium i Wisby ännu finnes et Kåjsar Fredriks Circulärbref af År 1229, hwaruti om hans Förrättningar i Förlåfwade Landet widlyftigt och artigt berättas, hwilket icke wäl tyckes hafwa kommit at gömas på detta Ställe, så framt härifrån icke också någon warit uti deß Följe, til hwars Åreminne Kåjsaren samma Berättelse hit låtit öfwerstyra. Dock såsom alla deßa Möjligheter, icke annorlunda, än sannolika Gißningar äro at anse, så bemödar man sig gärna at utröna, hwilkendera måtte wara Sanningen alderalikast: då jag intet kan finna, hwarföre någon annan Tid förr skulle ihopapaßas med deße Stenar, än den wi öfwer alt nästan förefunnit, wara den tjänligaste at sätta Slaget i Witawaden uppå.

7. Cap. 4. Fl.

Stenar efter Folk, som farit til Grekland, eller åljäst uti Öster.

De Stenar, på hwilke Grekland, eller någon annan Färd til Öster, omtalas, må wäl föras under en och samme Flock, emedan det af Norska så wäl, som Danska Historien är bekant, at wåre Förfäder länge intet farit någon annan Wäg til Grekland, än igenom Ryßland, som härifrån ligger i Öster. Hwilket af detta Rikes ganska trowärdiga Tidabok och flera Efterrättelser i Företalet til Ingwars Saga, samt denna Afhandling p. 80, 81. är anförd. Harald Hårdråde från Norje och Erik Egot från Danmark, twå ansenlige Nordens Konungar, foro ännu i sin Tid denne wäg til Grekland, den förre midt i 11:te Århundradet, och den senare i Början af 12:te Hundradtalet. Af Norska Historien ses och, at K. Olof Trygwason, Olof den Helige, Magnus Gode, och nyßnämnde K. Harald, altid tagit Wägen igenom Swerje, når de farit från Norje til Ryska Wäldet, och merendels jämwäl i Återfärden dragit Landwägen igenom detta Rike. Hwaraf nödwändigt tyckes följa, at en Myckenhet Swenske på deßa Resor måst warit dem följagtige, alldenstund de haft nödigt, at här skaffa sig Fartyg, dem de åter wid Hemresan måst lemna här efter sig. De togo merendels uti sina Olyckor, med ganska litet Följe sin Tilflygt til Swenska Häfwen, och woro därföre twungne, når de wille widare, at af Swenskar utgöra sina

sina Fartygs största Besättning; och på detta Wis är det owerdersägeligt, at många Swenske med dem farit til Ryßland, utom flere, som wåra Sagor berätta länge tilförne, både på Härnad och Köpenskap, hafwa seglat til Garda-Rike. Hwarifrån de sedan snart kunnat komma til Grekland. Men om deße Norske Konungars Följeslagare från Swerje, eller dem, som sedan härifrån farit denne Wåg til Grekland, wore wåre inhemska Minnesskrifter minst talande, så framt deße Runstenar, som nu skola anföras och med deße Tider förliknas, icke blifwit alt hitintil förwarade. Orsaken hwarföre wåre Förfäder farit til Grekland war efter Christendomens Införande icke alltid densamma, som tilförne, nämligen Begärelsen at afla Gods och Penningar; utan försatte i Stället många sin Egendom på deßa Resor, och det ju mera, som Widskepelsen med Tiden mera trängde sig in uti Religionen, och Pelegrimsresor kommo i Bruk. Gottlands-Krönikan säger härom, at förr, än Gottland fick någon wiß Biskop, hwilket icke stort för År 1100, men wål en god Tid, därefter, kan hafwa timat, andre Biskopar då som oftast kommo til detta Land, emedan de såsom Pelegrimar foro til Jerusalem och dådan hem igen. Ty samme Tid, säger hon widare, war Wägen til Jerusalem genom Ryßland och Grekland. Om Harald Hårdråde berättar Sturleson, at han under sina Krigståg i Grekland jämwål dragit med sin Här til Judiska Landet, och fredat Wägarne ända til Jordan, dräpandes Snaphanar och Röfwareflockar; så at sedermera blifwit en säker Fart för Peligrimar at resa ut til Jordans Flod. Et af Ärkebiskop Absolon wid År 1200 utgifwet Sorös Klosterbref omtalar en Johan, som efter gjordt Löfte, farit til Jerusalem; utan at nu nämna om ganska många senare dylika Bref och Testamenten, som af sådane Pelegrimar jämwål här i Landet blifwit författade, och hos oß äro at tilgå. At åtskillige Swenske warit i Grekiske Kåjsares Sold och tjänt dem, nästan på samma Wis, som Swejtsare nu göra Konungarne i Frankrike, är tilförne omtaldt; men om ock några härifrån warit med uti Korßfärderne, drager Örnhielm mycket i Betänkande, så wål för det han icke funnit någon gammal Skribent tala därom, som ock därföre, at de Swenske, för denna och flera af Påfwen fordrade Skyldigheters Efterfättande, med et alt för gunstigt Öga af honom icke ansågos. Sl. Ärkebiskopen Jacob Benzelius har däremot in Diss. Fata Palæstinæ perseq. p. 118. sq. utom det som hos Meßenius wid År 1189 förmåles om de Nordiska Folkslags Bedrifter i Syrien, af utländska samtida Skrifter bewist, at Dan-

skar

skar, Normän och Göther icke allenast uti detta Krig kommit de Christne från Italien til hjälp at intaga Accon, som förr kallades Ptolemais, men nu gemenligen Acre, eller S. Jean d' Acre, utan ock at de Swenske då warit främst i Spetsen, och de som först blifwit tilbakadrefne, förr än Staden, efter några Års Belägring, däruppå ändteligen blef intagen; såsom Påfwen Honorius wid År 1222 ock lemnar dem det Löford, at de altid warit wane wid dylika Tilfällen föregå de öfrige Christne. Men emedan de Swenske, som biwistat så wäl för:da Korßfärd År 1190, som den År 1217 företagna, farit westre Wägen, förbi England och Spanien, til heliga Landet, l. c. p. 122, och de på en Tid samt i följe med de Engelske och Franske anländt, ib. p. 119, och denne Wäg härifrån til Medelhafwet alt sedan warit mera allmän, än den östre; så spares ock hwad man om deßa Utfärder kan hafwa at ärinra, til näste Flock, som til deras Åminnelse, hwilke farit i Wester i synnerhet är Åmnad. Huru troligt däremot det kan wara, at några Swenske biwistat den i nyß föregående Flock omrörda Korßfärd, wid År 1147, torde en del af deße Runstenar utmärka, som antingen af Ubbe och Bale äro ristade, eller med deras Arbeten lika. Jag hänwiser därföre också Läsaren til sammas Rit-ningar, och anmärker allenast af den Skilnad som i Påskristerna finnes, då somlige sägas dödt i Grekland, somlige öster i Grekland, och somlige allenast i Öster, det af dem åtskillige kanske intet set Grekland, utan på Wägen blifwit förlorade, andre åter wäl kunna hunnit fram, men icke lemnat sine hemmawarande Anhörige någon Efterrättelse om sina Öden; hwarföre om dem i deras Fädernesland intet annat warit at säga, än at de farit öster ut, eller til Österländerna. Och såsom det ifrån Ingwars Färd nästan är bewisligt, at Swenske så wäl, som Norske och Danske, tjänt Grekiske Kåjsarne för Såld: så wil jag här först anföra de Runstenar, som närmast likna dem, hwilke efter hans Följeslagare äro upreste, och så de öfrige.

1. I Upland, Angarns Sokn, och Tjursåker. Baut. N. 99.

ᛋᛁᛒᛁ᛫ᚼᚢᚴ᛫ᛁᚱᛘᚢᚾᛏᚱ᛫ᚼᚢᚴ᛫ ᚦᛏᚱᛁ᛫ᚴᛁᛏᚢ᛫ ᚱᚧᛁᛋᛏ᛫ᛋᛏᚧᛁᚾᛏ᛫
ᛁᚠᛏᛁᚼ᛫ᚼᛁ - - ᛋᛁᚾ᛫ᛏᛏ᛫ᚼᚢᚴᛏᚱ᛫ ᚼᚢᚾᛏ ᚴᛁᚾᚠᚢᚾᛏᚧᚼ:

Sibi auk Irmuntr auk Thori litu raisa Stain iftir si - - - hin to austr: sun Gismuntar d. å. Sibe och Emund och Thore läto resa Stenen efter si - - - Han dog Öster: Gismunds Son.

En Runsten, nästan af lika Innehåll i Grönhögs Wad och Täby Sokn i Östergötland, läses i Östergöthlands Beskrifning, 2. D. p. 565. sålunda: Sikstain lit raisti Stain dana iftir Igvar sun sin. Han varth austr taudr d. å. Sixten lät upresa denne Sten efter sin Son Ingwar. Han blef dödd i Österland; men om denne för öfrigt är så gammal, som den förnämde är mycket osäkert.

2. Högby Sacristiwägg i Östergöthland. Baut. 882: ᚦᚢᚴᛁᚱ· ᚱᛁᛋᛏᛁ· ᛋᛏᛅᛁᚾ· ᚦᛅᛏᛋᛁ· ᛁᚠᛏᛁᚼ· ᛏᚼᚢᚱ· ᚼᛅᛏ× ᚠᚢᚦᚢᚱᛒᚱᚢᚦᚢᚱ· ᚼᛁᛏ· ᛁᛏᚼ· ᛁᛁᛏᛏᚦᛁᚴ· ᛏᚢᚴᛏᚱ· ᛁ· ᚴᚱᛁᚴᚢᚠ: Thukir risti Stin thansi eftir Asur, son muthurbruthur sin. Iar jotathis austr i Grikum. d. å. Thyke riste denne Sten efter Asur sin Morderbroders Son. Han andades öster i Grekland.

3. Fjuckeby i Tensta eller Ärentuna Sokn i Upland. Baut. 498. Act. Lit. Svec. T. 2. p. 406: ᚴᛁᚢᛏᚱ· ᚿᛏᚢᚱᛁᚠᛏᚦᚱ·ᚱᛁᛏᛁ ᛋᛏᛅᛁᛏ ᚦᛁᛏᚼᛏ· ᛏᚠᛏᛁᚱ ᛋᚢᛏᚢᚣ ᚼᛁᛏᛏ: ᛋᛏ ᛅᛁᛏ: ᛏᚠᛁ: ᛋᛁᚠᛋ: ᚢᛏᛁ ᚠᚢᚱᛋ: ᚼᛏᚢᚱᚦᛁ: ᚴᛏᛏᚱᛁ ᛏᛏ ᚴᚱᛁᚴᛁᛏ ᛅᛏᚠ· ᛏᛁᚱ: ᛅᛏᛁᚠᛏ ᛏᚢ ᚢᚠ ᛁ ᚴᚢᛁᚢ ᚠᛁᚱ: Liutr Sturimathr riti Stain thinsa aftir sunu sina Sa hit Aki sims uti furs: Sturthi knari an Grikia haf. Nir haima tu uk i kviu fir. d. å. Ljuder Styrman ritade denne Sten efter sine Söner. Han het Åke, som for ut och styrde et Fartyg i Grekiska Hafwet. Ner dog hema, och är wid Gatan begrafwen.

Öfwersättningen af denna sidsta Mening torde wäl behöfwa någon Ändring. Men Anledningen därtil är i korthet denna, at Quia ännu på Gottland kallas en smal Gata på Landet, och at det wäl kan wara troligt, det denne Ner uprödt en sådan Stig, och därföre wid honom förtjänt at bekomma både sin Hwilostad och Grafskrift.

4. Tillinge Sokn, Urlunda Bro, Baut. 632. Act. Lit. Svec. T. 2. p. 402: ᚴᛅᚱ ᚿᛁᛏ· ᚱᛁᚼᛏ· ᛋᛏᛅᛁᛏ· ᛏᛁᚾᛏ· ᚾᛏ· ᚠᚢᚱᛋᛏ· ᚴᛅᚦᚢᚱ· ᚼᛁᛏ: ᚾᚢᚴ·ᚴᛅᛒᛁ· ᚾᛏ· ᚠᛏᛅ ᚼᛁᛏ· ᚴᚢᛁᛅᚠᚴᛁᚾᛏ· ᚴᛅᚱ· ᛏᚴᚴᛏᚦᛁ ᚢᛏᛁ· ᚴᚱᛁᚴᚢᛋ ᚾᚱᚴᛏ· ᚼᛁᛏᚢᛋ: Kar lit risa Stain tina

tina at Murſa fathur ſin, auk Kabi at mah ſin Fuihfila, far aflathi uti Grikum arfa ſinum. d. å. Kar låt reſa denne Sten åt Murſa, ſin Fader, och Kabe åt ſin Måg Fuigfila, ſom åflade Gods uti Grekland til ſine Arfwingar.

Namnet Fuigfila läſes in Act. Lit. Svec. l. c. allenaſt Fuſila; men hwilket ſom är; ſå tyckes mig Byn Fugliſe i Skåne efter en Man af detta Namn, likaſåſom Ner på Gottland efter en Man, ſom ſå hetat, (hwarpå och föregående Sten et Exempel lemar) haſwa bliſwit uppkallad.

5. Wagnhärad Sokn, Tyſſtegen i Södermanland, Baut. 780.

ᛋᛏᚢᚴᛏᚢᚠᛦᚼ᛫ ᛏᚢᚴ ᛏᛁ ᚠᛒᚼᛏᛋᚼᛏᚾᛁᛏᛏ᛫ ᚱᚾᛁᛋᛏᚢ᛫ ᛏᛚ᛫ᛒᚱᚢᚦᚱ᛫ ᚾᛁᛏᛏ᛫ ᛒᚱᚾᚢᛏᚢ ᛏᛁᛋᛋᛏ᛫ ᚦᚾᛁᚼ ᛏᛏᛏᚾᚦᚢᛋᚴ᛫ ᛁ᛫ ᛏᚢᛋᛋᛏᚱ ᚱᛁᚠᛁ᛫ ᚦᚢᚱᚠᛁᛚ᛫ ᛏᚢᚴ᛬ᛋᛏᚢᚢᚱᛒᛁᚾᚱᛏ ᚦᛁᚾᚠᛏᚾᚼ᛬ ᚠᚢᚢᚦᛁᚼ᛫ Stylaugr auk Himbr Staina raiſtu at bruthur ſina brautu neſta. thair antathus i auſtr riki; Thurkil, Sturbiarn: thiaknar guthir d. å. Styrlögr och Himbr reſte Stenarne åt ſine Bröder näſt Wägen. De dödde i Öſterrike: Thorkil och Styrbjörn, gode Håfmän.

6. Bogſta Sokn, Hamra Skog i Södermanland Baut. 813:

ᚼᚢᛚᚠᚠᚱᛁᚦ ᛁᚴᛁᚺ – – ᚱ᛫ ᚦᚾᚼ ᚴᛁᛏᚢ᛫ ᚼᚾᚠᚢᚾᛏ ᛋᛏᚾᛁᚾ᛫ ᛁᚠᛏᛁᚼ ᛁᛋᚠᛁᚴ᛬ ᚠᚾᚦᚢᚱ᛫ ᛋᛁᚾᛏ᛫ ᚼᚾᚾ᛫ ᛏᚱᚾᚢ ᛁ ᚼᚱᚢᛋᛏᚢ᛫ ᛁ᛫ ᛏᚢᛋᛋᛏᚱ᛫ ᚢᛁᚼᛁ᛫ ᚼᚾ ᚦᚾᚾ ᚠᚢᚴᚠᚾ᛫ ᚠᚱᛁᚠᚼ᛫ ᚠᚾᚦᛁ᛬ Hulmfrith, Ilini, – – r, litu hakva Stain iftir Eſkil fathur ſin. Han trau i oruſtu i auſtr vihi a than fulks grimr fala orthi d. å. Holmfrid, Elena, Syſtrar, de låto hacka Stenen efter Eſkil ſin Fader. Han omkom i en Slagtning Öſterwägs i den Folkhop, ſom til ſpillo giſwen wardt.

7. Bondekyrka Sokn i Norby, Baut. 432: Act. Lit. Sv. 1730. p. 95.

ᛏᛚᛁ᛫ ᚢᚴ᛫ ᛁᚢᚠᚢᚱᚠᛏᚼᚢᛏ᛫ ᚴᛁᛏᚢ᛫ ᚠᛁᚱᛏ᛫ ᚿᛏᚱᚠᛁ᛫ ᛁᚠᛏᛁᚼ᛫ ᛁᚾᚱᚴ᛫ ᚠᚾᛏᚢᚱ᛫ ᚼᚾᛏ᛫ ᚢᚴ ᚾᛏ᛬ ᚠᛁᚼᚴ᛫ ᚢᚴ᛫ ᚾᛏ ᚠᛁᚿᚢᚾᛏᛏ᛫ ᚼᚾᚾ᛫ ᚢᚾᛏᚼ᛫ ᛏᚱᚾᛏᛒᛁᚾᛏ᛫ ᚼᚢᚼᛏᚱ᛫ ᚼᚢᚾᛏ᛫ ᛁᚾᚱᚴᚾ ᚢᛒᛁᚼ᛫ ᚱᛁᚼᛏᛁ᛬ Ali uk lufurtaſt litu geramarki iftir Iarl fathur ſin uk at Giſl uk at gimunt.

Han var trabin huſtr, ſun Iarls. Ubir riſti d. å. Alle och Juſurfaſt låto göra Märke efter Jarl ſin Fader, och åt Giſl, och åt (In)gemund. Han war dräpen Öſter, Jarls Son. Ubbe riſte.

8. Öſter i Upſala Domkyrka, Baut. 414. Act. Lit. Sv. T. 2 p. 407: ᛁᚾᚱᛚ· ᚢᚴ· ᚢᛁᚴᛁᛒᛁᚬᚱᛏ ᛚᛁᛏᚢ ᚱᛁᛋᛏ· ᛋᛏᛅᛁᚾ· ᛏᛅ· ᚴᚢᛅᛋᛏ ᚠᛅᚦᚢᚱ ᛋᛏᚢᚱᚢᛘᚨᚦᚱ ᛁᚴᛁᛘᚢᚾᛏᚱ ᚢᚴ ᚦᚮᛏᚦᚱ· ᚢᛁᚴᛁᛘᚢᚾᛏᚱ· ᚢᚴ ᚦᛅᚱᚦᚱ· ᚺᚢᛋ ᚠᛅᚱ ᛏᛁᛚ ᚴᛁᚱᚴᚬ· ᛏᚢᛏᛏ· ᚢᚢ ᛁᛏᚱᛁ· ᚢᚴ ᛏᛅ· ᛁᚴᚢᛚᛒᛁᚬᚱᛏ· ᛁᚾ ᚢᛒᛁᚼ· ᚱᛁᛋᛏᛁ: Iarl uk Vikibiarn litu riſa Stain at Kuaſt fathur ſin, Sturamathr, Igimuntr uk Thotthr, ſum for til Girkha hut, ſun Iarls, uk at Igulbiarn. In Ubir riſti d. å. Jarl och Wikbjörn låto reſa Stenen åt Kwaſt ſin Fader, ſom war Styrman: Ingemund och Thord, ſom for ut til Grekland, Jarls Son, och åt Igulbjörn. Men Ubbe riſte.

9. Wid Söderteljе. Baut. 828. ᚼᚢᛚᚴᚠᛅᛋᛏᚱ × ᚱᚠᚦᛁᛚᚠᚱ × ᚦᛅᚢ × ᚱᛁᛋᛏᛁ ᚱᚢᚦᛅᛚ × ᛅ - - - - ᛁᚴᛁᚠᛅᚼᛏ × ᚴᚢᚢᚾ × ᚴᛁᚾᚾ × ᛁᚴ × ᚢᚾᛁᚴᚢ × ᚼᚢᚴᛏᚱ · ᛁᚾ ᚢᛒᛁᚱ· ᚱᛁᛋᛏᛁ: Hulmfaſter, Rothilfr: than riſti runa a - - - - . Igifaſt, ſuni ſini. Ir varu huſtr. In Vbir riſti d. å. Holmfaſt och Rodelf de riſte Runorna åt - - - Ingefaſt ſine Söner. De woro öſter. Men Ubbe riſte.

10. Smula Kyrkoport i Weſtergöthland Baut. 974: ᚴᚢᚱᛁ: ᚱᛁᛋᛏᛁ: ᛋᛏᛁᛅᚾ: ᚦᛁᛋᛁ: ᛁᚠᛏᛁᚴ ᚱᚦᚱ ᚴᚢᚾᚢᚢ (ᛒᛅᚦᛅᚱ ᛋᚢᛏᚢ) ᛋᛁᚾᛁᚴ· ᛁᚺᛒᚢᚱᛏ: ᚼᚠ: ᛁᚢᚴᛏ: ᛏᚱᛁᚠᛏ ᛅᛁᚱᚦᛏ: ᚴᚢᚦᛏ: ᛁᛏᛁ (ᛁᛏ·) ᚦᛁᚴ ᚢᚱᚦᚢ: ᛏᚢᚦᛁᚴ: ᛁ: ᚴᚦᛁ: ᚢᚺᛏᚱ· Guli riſi Stin thiſi eftir bathar Suuu ſinir, Eſburn ok Jula, treka hartha gutha. In thir yrthu tuthir i lithi uſtr. d. å. Gule reſte denne Sten efter både ſine Söner, Eſbjörn och Jula, mycket gode Drängar. Och de wordo döde öſter i Krigsfärd.

11. Dråvſtad Gärde i Odenſala. Baut. 172 - - R ᛋᛁᚾ· ᛅᚠᛏ ᛏᚢ ᛁ ᚴᚱᛁᚴᚢᚢᛘ - - ᛁᚺᛁ ᚠᛅᚱᛏ· ᛏᚢᚢ· ᚴ - - t ſin Hon tu i Grikum

Grikum - - isi fara auk k - - d. å. r sin. Han dog i Grekland, e. Asiefarare och , .

12. Löfsta i Bäling. Baut. 477. Act. Lit. Svec. T. 2. p. 404.
ᚠᚨᚺᛏᚢᚾ· ᚢᛁᛏ· ᚱᚨᚾᛏ· ᚾᛏᚨᛁᚾ· ᛁᚠᛏᚨᚼ ᚠᛁᚱᚦᚨᚱ ᚨᚢᚴ· ᚠᚢ-
ᛏᛁᚱᛁᚴ· ᚺᚢᚢᚾ· ᚾᛁᚨᚱ· ᚼᚨᚱ· ᚢᚨᚱᚦ ᛏᚨᚢᚦᚱ [ᛁ ᚠᛁᚱᚠᛁᚢᚠ :
Faſtui lit reſa Stain iftir Gethar auk Gutirik, ſuni ſeno. Onar varth tauthr i Girkium. d. å. Faſtwi lät reſa Stenen efter Gerder och Göttrik, ſine Söner: af hwilke den ene blef död i Grekland.

13. Eds Kyrkoſtig. Baut. 166. Act. Lit. Svec. T. 2, p. 403.
᛫ᚱᚨᚾᚾᚢᚨᛚᛏᚱ᛫ᚢᛁᛏ᛫ᚱᛁᚺᛏᚨ᛫ᚱᚢᚾᛏᚨᚱ᛫ ᛁᚠᛏ ᚠᚨᚺᛏᚢᚾ ᚠᚨ-
ᚦᚢᚱ ᚺᛁᚾᚨ ᚼᚾᚢᚠᚺ ᛏᚼᛏᛏ ᛏᚼ ᛁ ᚨᛁᚦᛁ· ᚠᚢᚦ ᚼᛁᚾᛏᛒᛁ ᚾᚾᛏ·
ᚼᚾᚾᚨ· ᚱᚢᚾᚨ ᚱᛁᚺᛏᚨ ᚢᛁᛏ ᚱᚨᚾᚾᚢᚨᛚᛏᚱ ᚢᚨᚱ ᚨ ᚠᚱᛁᚠᛏᚨᚾᚾᛏᛁ·
ᚢᚨᚺ· ᚢᛁᚺ ᚠᚼᚱᚢᚨᚠᛁ : Rahnvaltr lit riſta runar efr Faſtvi mothur ſina, Onums totr to i Aithi. Guth hialbi ant hana. Runa riſta lit Rahnvaltr, var a Griklanti, vas lis forungi: d. å. Ragwald lät riſta Runor efter Faſtui ſin Moder, Onums (Anunds) Dotter, ſom dog i Ed. Gud hjälpe hännes Ande. Runorna lät Ragnwald riſta, ſom war i Grekland, och ſom war Krigsfolkets Anförare.

En annan ſådan Anförare tyckes den Julfaſt warit, hwars Åminnelſe igenom deßa få Ord allenaſt finnes wara förwarad på en Waxſala Kyrkogårds Runſten: Jultaſtr red ledin d. å. Julfaſter ſtyrde eller war Anförare för Folket, twifwels utan för någon Krigshär, ſom gick ut af Riket eller Upland: ſåſom P. Dijkman i ſina Anmärkningar öfwer en del Runſtenar, p. 64. honom förklarar.

14. Skeſſtuna Sokn, Örby Spishåll Baut. 27: - - - ᚢᛁᛏᚢ
ᚱᚾᛏᚨ ᚺᛚᚾᛁᚨ ᚦᛁᚾᚨ· ᛁᚠᛏᚢᚾ ᛋᚠ᛫ᚢᚾᚨ· ᛫ᚾᚾ ᚠᛁᚠ ᚨ ᚠᚱᛁᚠᛏᚨᚾᚾᛏᚱ
ᚠᚢᚦ ᛫ᛁᚠᛒᛁ ᚺᚾᛁᚠ : litu rita Stain thino iftir Okhuan, hon fil o Grikland. Guth hilbi ont d. å. , , låto rita denne Sten efter Okhwan, ſom föll i Grekland. Gud hjälpe Anden.

Spånga Sokn, Hanſta. Baut. 155. Act. Lit. Svec. T. 2. p. 404.
ᚦᛁᛋᚢᛏ ᚿᛁᚱᚠᛁ ᛁᚱᚢ· ᚠᛅᚱ· ᛁᚠᛏᛁᚼ× ᚺᚢᛏᛁ-ᛁᚠᚢᚱ· ᚼᚼᛏ ᚠᛅᚿ· ᚦᛅᛁᚱᛅ ᛅᛏ ᛅᚱᚠᛁ· ᛁᛅ, ᚦᛁᛁᚱ × ᛒᚱᚦᚱ ᚠᛅᚿᚢᚿ ᚼᛅᛏᛏ ᛅᛏ ᛅᚱᚠᛁ ᚠᛁᛅᚦᛅᚱ ᛒᚱᛁᚦᚱ ᚦᛁᚱ ᛏᚼ ᛁ ᚠᛁᚱᛁᚠᛁᚢᚿᚿ: thiſum merki iru gær iftir ſuni Igur. Hon kam thaira at arfi: in thir brthr kamu hana at Arfi Giathar. Brithr thir to i Girikium d. å. deßa Märken åro gjorda efter Igurs Söner. Hon kom til deras Arf, och deße Bröder komno hänne til Gjäders Arf. Deße Bröder, de dogo i Grekland.

16. Husby Skädre Wapnhus Tröſkel i Lyghundra, Baut. 248.
ᛅᛁᚱᛁᚠᚱ· ᛅᚢᚠ ᚼᚼᚠᚢᚿᛅ· ᛅᚢᚠ ᛁᛅᚠᚢᛅᚱ· ᛅᚢᚠ ᚠᚱᛅᚼᚼᛁᚾᛏᚱ· ᚦᛅᚢᚼ - - - ᛅ ᛁᛅ ᛅᚼᚼᛁ· ᚢᛅᚱᚦ ᛏᛅᚢᚦᚱ ᛅ ᚠᚱᛁᚠᚴᛅᛏᛁ· ᚴᚢᚦ ᚼᛁᛅᛚᛒᛁ ᚼᚼᛁᚢᚴ ᛅᚴ ᚢᚠ ᚢᚦᚢ ᚿᚢᚦᛁᛅ: Airikr auk Hokun auk Ingvar auk Kragniltr thouh - - - r in Ahon varth tauthr a Griklati. Guth hialbi hons al uk uths muthir: d. å. Erik och Håkan och Ingwar och Ragnildr de , , , r; men Håkan blef död i Grekland. Gud hjälpe hans Själ, och Guds Moder.

17. Spillewiks Sokn, Grinde Hage, Baut. 809. ᚴᚢᚦᚱᚢᛅᛏ: ᚱᛅᛁᚿᛏᛁ: ᚺᛏᛅᛁᛅᛏ· ᛅᛏ: ᚼᛁᚦᛁᛅᛏ ᚢᛅᚱᚢ ᛅᛅᚴᛁᚺᚢᚢᛅᛏᛁ: ᚢᛅᚱᚢ ᚼᛅᛅ· ᛁ ᚴᚱᛁᚴᚢ· ᛁ ᚢᚢᛁ ᚺᚴᛁᚴᛏᛁ: Guthrun raiſti Stain at Hithinuar Naſſuni. Var han i Griku i uli Skifti. d. å. Gudruna reſte Stenen åt Hedinwar Nafweſon. Han war i Grekland i alla (Wapn) Skriften.

18. Råby Sokn, Rikſta Gårde Baut. 821. ᚦᚱᚢᚱᛁᚴᛁᚴᚱ (ᚦᚱᚢᚱ· ᛁᚴ· ᛁ) ᚺᛏᛅᛁᛅᛏ: ᛅᛏ: ᚺᚢᛅᛏᛁ: ᚺᛁᛅᛁ (ᚺᛁᛅᛏᛁ) ᚺᛅᛁᛅᚱᛅ ᛏᚱᛅᛁᛏᛅ (ᛏᚱᛅᛁᚴᛅ) ᚢᛅᚱ ᚢᚠᚱᛁᚴᚱ: ᛁ: ᚴᚱᛁᚴᛁᚢᚿᚿ: ᚼᚢᛁ: ᚺᛁᚴᛏᛁ· Thruriker| Stain at Suni ſina ſniala traika. Var Ulrifr i Grikium uli Sifti d. å. Thrurik (eller Thrur högg i) Stenen åt ſine Söner: ſnälle Drångar. Ulrif war i Grekland i alla Skiften.

19. Angarns Kyrka i Sacriſtimuren. Baut. 94. ᚦᛁᛏᚠᛏ· ᚢᚠ· ᚠᚢᛏᛁᚱᚠᛅ ᚢᚠ· ᛋᚢᛋᛏᛏᛏᚱ· ᚢᚠ· ᚦᚢᚱᚢᛚᚠ· ᚦᛁᛅ ᚢᛁᛏᚢ·ᚱᛁᛋᛏ· ᛋᛏᛏᛏ· ᚦᛁᛏᛏ ᛁᚠᛏᛁᛅ ᛏᚢᚠᛁ· ᚠᛁᚦᚢᚱ· ᛋᚴᛏ ᛁᛏ ᚠᚢᚱᛋ· ᚢᛏᛁ· ᚠᚱᛁᚠᚢᚾᚠ· ᚠᚢᚦ· ᛁᛏᛚᛒᛁ ᛏᛏ: Thiakn uk Gutirfr uk Sunatr uk Thurulf, thir litu riſa Stan thina iftir Tuki fathur ſin, on furs uni (uti) Grikum. Guth ialbi at. d. å. Djäkn och Guterf och Sunatr och Thorulf, de låto reſa denne Sten efter Tuke ſin Fader. Han omkom i Grekland. Gud hjälpe Anden.

20. Danmarks Sokn, Wedyxe Gårde, Baut. 404. Act. Lit. Svec. T. 2. p. 213: ᛋᛏᛋᛁᛁᛏᚱ ᚦᛁᛏ· ᚱᛁᛏᛋ ᛋᛏᛋᛁᚾ ᚦᛁᚾᚠ· ᛁᛒᛏᛁᛅ· ᚢᛁᚦᛒᛁᚢᚱᚾ· ᚠᚱᛁᚠᚠᛋᚱᛋ· ᛒᚢᛋᚾᛏᚾ· ᛅᛁᚾ· ᚠᚢᚦ· ᚼᛁᛋᛒᛁ· ᚼᚾᛏ ᛏᚢᚢ ᚠᚢᚦᛅᚢ ᚿᚢᚦᛁᛅ ᚴᛋᚢᛅᚱᛋ ᚠᛋᛅᚢᚢᛏᚱ ᚠᛋᚱᛋ ᛋᚢᚱᚠᛁᚦᛁ: Stailtr lit rita Stain thino ibtir Vithbiurn Grikfara buanta ſin. Guth hialbi hosalukuthſu muthir Oſmuntr Kara ſun markithi d. å. Stältr lät rita denne Sten efter Widbjörn Greklandsfarare, ſin Man. Gud hjälpe hans Själ, och Guds Moder. Oſmund Kares Son märkte.

21. Freſtad Sokn, Smedby, Baut. 91. ᛁᚠᛁᚦᚢ ᚱᛋᛁᛋᛁ ᛏᛏ ᛋᚾᛁᚢ· ᛏᚢᚠ· ᛏᛏ· ᚠᛁᛋᛏᛁᛁᚢᚢᚠ· ᚠᛋᚦᚢᚱ· ᛋᛁᛏ· ᚠᚱᛁᚠᚠᛋᛏᚱᛋ· ᚠ· Igidu raiſtan at Stir ank at kiatilug fathur ſin, Grikfara G. d. å. Egidius riſte Sten åt Styr (och åt Kåtillög) ſin Fader, ſom for til Grekland. Gud ꝛc.

22. Haſlaby och Kumla Sokn i Wäſtergöthland, Baut. 979. ᛒᚱᛋᛏᛏᚱ ᛫ ᚱᛁᛋᚦᛁ ᛫ ᚾᛏᛁᛏ ᛫ ᚦᛁᛏᚼᛁ ᛁᚠᛏᛁᛅ ᛫ ᚼᚾᚠᚢᚢ ᛫ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᛋᛁᛏ ᛋᛏᛅ ᚢᛏᚱᚦ ᚦᚱᛁᛒᛁᛏ ᚼᛏᚢᛋᛏᛁ-ᚠᛁ: Brantr riſthi Stin thinſi iftir Oſmu, bruthur ſin. Sar varth threbin otuſtitki (ot uſtriki), d. å. Brander riſte Sten efter Osmun ſin Broder. Han wardt dräpen i Öſterrike.

24. Eſta-Berget i Sätterſta Sokn och Södermanland, Baut. 816.

᛫ᛁᚾᛁᛋᛏᛁᚴᛏᚱ᛫ᚢᛁᛏ᛫ᛋᛏᛁᚾ᛫ᛁᛋᛏᛁᛁᛏ᛫ᛁᛋᛏᚢᛁᛅ᛫ ᚴᛁᛋᚢᛁᚦ᛫ᛋᛁᚦᛁ᛫
ᚴᛁᛏ᛫ᛋᛏᛏ ᛋᛁᚾᚴ᛫ ᛁᛋᚢᚴᛋᛁᛏᚱᚦᛁ᛫ ᚴᛁᛋᛏᛁᚦᛏᛅ ᚢᛁᚴᚴᛁ ᛋᛁᚦ ᚴᛁᛋᛁ ᚱᛏ᛫

Ingifastr lit haku. Stain eftir Sihvith fathir sin. Han fial i Hulmgarthi, Skaitharvisi mith ski ra. d. å. Ingefast lät hacka Stenen efter Sig-wid sin Fader. Han föll i Holmgård, och war Skepens Anförare med Skira.

Wid denna Sten bör jag, utom hwad af Ritningen i Bautil kan synas, ärinra, at en Flanga är utur honom, just där, som bägge Stafwelserna i sista Ordet åtskiljas. Det kan därföre wäl hafwa händt, medan detta Stycke ännu warit i Behåll, at några Runor warit därpå, som gjort Ordet ᚴᛁᛋᛁᚱᛏ til helt annat, än det nu läses före. Men å andra Sidan kan ock det hafwa händt, at Splittran warit affallen, förr än Runorna blifwit ristade på Stenen; såsom man stundom finner flere dylike skadade och ojämne Stenar til Runristning hafwa blifwit brukade: då et och samma Ords Runor för et sådant Fels skull, såsom här, blifwit ifrån hwarandra mer åtskilda, än Nödwändigheten åljäst fordrat. Folket, som bor i Estabyn, wet at omtala en gammal Ridwäg, som går tätt förbi denne Sten, fastän han ligger på et brant och mycket ojämt Berg. Hwaraf kan tagas et nytt Skäl til at bewisa, det Runstenar, såsom Bötastenarne, gärna blifwit wid allmänne Wägar, och för alt Folks Syn, utsatte, nästan såsom wåre Milstenar nu för Tiden; så at man icke kan förmoda, det något annat på dem blifwit uthugget, än det Folket welat, och som kommit öfwerens med en i Landet öfwer alt bruklig och wedertagen Religion eller allmän Inrättning. Man kan ock häraf döma, huruwida wåre Runstenar, som til större delen äro med Korss teknade, eller åljäst med dem, som så äro, tydligen synas wara lika gamle, kunna wara äldre än elfte Århundradet efter Christi Födelse, då Olof Skotkonung blef den förste Christne Konung, men likwäl måste låta Allmogen sin Afgudadyrkan, intil deß Predikan och Guds Ord utan wärldsligt Twång förmådde bringa Hedningarne til en själfwillig sin förra Galenskaps Försakelse. Om wåre Förfäders Begrafningar och Minnesskrifter wid Wägar, må äfwen 3:dje och 5:te Stenen här ofwanföre jämföras.

Ingen gammal Saga, eller ännu bekant Tidbok, nämner något, om detta Skiras Tåg, om jag ändteligen så skal kalla. Icke häller

här

har jag funnit någon annan Runsten, hwarpå Skira warit något Mansnamn, fastän Skari på N. 683, 866, Sira på N. 421, i Baut. och Suira på N. 14. C. sq. äro sådana Namn, och detta icke mycket olika. Däremot är i Wermdö Sokn och Upland ännu en del af Öarna, som kallas Skira Fjerding: hwilket P. Diſkman i ſina Anmärkningar öfwer en del Runſtenar, 135. S. wid denne Sten jämwäl anmärkt. Mine Läſare må häraf ſjälfwe döma, huruwida man blott af denne Sten kan lemna en Skira Rum uti wår Hiſtoria, eller ſåſom Jo. Peringſkjöld i Sw. K. K. Ättartal ſig ännu djärfware företagit, ärkänna honom för Ingwar den äldres Son, ſedan han tilförene på et annat Ställe ſig om honom ſålunda yttrat: "I wåre Hiſtorier har jag ännu intet funnit, "hwad Skir warit för en Man. Dock underſtår jag mig, af detta "härliga Monuments Anledning, ſeja honom hafwa warit någon Konun"ga Son, utgången från Södermanland med ſtort Manſkap, hwilka til "en del blifwit ſlagne i Ryßland eller wid Rygen, där Odoacer ſedan "til äfwentyrs antagit Skirs öfwerblefne Folk, gående med dem genom "Pannonien til Italien. Denne Odoacer ſkal efter Jornandes Utſaga "hafwa regerat Turſeligerne, och deße, ſom in not. ad Vit. Theod. R. "nämnas p. 422, hafwa warit de ſamme, ſom Silingi, ib. p. 437, hwilke "från Sela Ö utgångne tillika med Wandalerne ſedan intagit Spanien.

En lika oſäker Swenſk Hjälte kunde någon gifwa oß i Anledning af en Runſten i Stora Malms Sokn och Fuglö Källardör i Södermanland, Baut. 789, ſom ſå läſes: ᚠᚢᚱᛁ: ᚾᚢᚠ: ᚦᚢᚱᚠᛁᛋᛏ: ᚾᚢᚠ: ᚢᛁᚠᛁᛚᛏ: - - ᛁᚾᚠᚢᚾᚾᚱ: ᚦᛁᛚᛏ: ᛒᚱᚢᚦᚱ: ᚴᚾᚠᚦᚢ: ᛋᛏᚾᛁᚾ: ᚦᛁᚾᛋᚢᚾ: ᛁᚠᛏᚱ: ᾱᛏᛁᛚ: ᚠᚦᚢᚢᚱ· ᛋᛁᚾ: ᚼᚾᚾ ᚢᚾᛏᛏ· ᚠᛁᚦ ᾱ· ᛒᛁᛋᛁᚱ· Kufi auk Thurgiſl auk Vikilr - - Ingvalr their bruthr lagthu Stain thinſa eftr Atil fathur ſin. Han var mith a beſir d. å. Kåfwe och Thorgiſl och Wikel och Ingwald, de Bröder, lade denne Sten efter ſin Fader Adil. Han war med Abeſer, Men ſåſom Abeſer icke håller på någon annan Runſten nämnes, fastän det af Baut. N. 943. kan ſynas at Beſer warit et Karlanamn; ſå kan ock hända at deßa Ord ᚠᛁᛏᛏ· ᛒᛁᛋᛁᚱ ſnarare böra läſas ᚠᛏᚦᚱ· ᛒᛁᛋᛏᚱ och ſå förklaras, at Adil warit en mycket god Man: hwilken Egenſkop man fordom brukat tillägga Folk af en beſynnerlig Dygd och Tapperhet.

Baut. N. 257, 272, 622, 703, 737, 806, 1139. Jag wågar således intet, utom mera bindande Skäl, eller en större Anledning, at föra någon Abeser ibland wåre Hjältars Antal, som farit til främmande Land, och med Ochristnes Omwändelse eller Förödelse haft at göra. En annan, men lika osäker, Uttydning har Jo. Peringskjöld gifwit på denne Sten, ad Vit. Theod. R. p. 467, til följe hwaraf Attil skal med flere Swenskar farit til Beßerne: et Folk i Thracien, som woro mycket uppå Rof begifne. Huru Skriften för öfrigt kan gifwa Uplysning om denne Stens Ålder, kommer, i Anledning af et lika Talesätt på en annan Runsten, i 7. Fl. n. 15. här nedanföre at agtas.

24. Skeftad och Spånga Sokn, Baut. 151. ᚠᚢᚾ: ᛏᚢᚱ· ᛋᚢᛅᛁᚾ: ᚦᛏᛁᛋ: ᚱᛁᛏᚢᚾ: ᛋᛏᛏᛁᛏ: ᛏᛏ BIRᛋᚢᚾ: ᚠᛏᛏᚢᚱ: ᛋᛁᛏ ᚠᛅᚦᛏ· ᛁᛏᚠᛏᛋᛏᚱ: ᛏᚢᚱ: ᛋᛏᛏᛁᛏ: ᛏᛏ: BIRᛋᚢᚾ: ᛒᛅᛏᛏ: ᚢᛁ-ᚠᛁᚱᚦᛏᛋ· ᚦᛅ ᚱ ᚠᛏᚱᚦᛏᛋᛁᚠᛁ· Ku auk Suain thair ritu Stain at Birsu tathur sin gotha. Intalir auk Stain at Birsu böta Vigerthan, tho i Gartha riki d. å. Kå och Swen, de ritade Stenen åt Berse sin gode Fader. Ingfast högg Stenen åt Berse, Wigårds Man, som dog i Gardarike.

Figuren på denne Sten liknar mycket en del af dem Ubbe och Bale på sine Stenar brukat, fastän han ändå, i anseende til Korßtecknet och en därwid hängande Hund, eller hwad Djur Bilden äljäst skal föreställa, tyckes snarare wara något yngre. Man kan därföre, så framt Berse icke omkommit uti något Krig från Swenska Sidan på Gardarike (hwilket Ryska Historien än icke gifwer Anledning at förmoda), föreställa sig at denne Man, såsom de för:de Greklandsfarare, ämnat sig längre i Öster, men på Wägen, af Sjukdom eller annat Tilfälle, omkommit. Wåre Förfäder hafwa således ännu wid denne Tid icke lemnat at fara denne Östre Wäg til Grekland och de heliga Ställen i Asien.

25. Sorunda Sokn, Gredby i Södermanland, Baut. 654. Act. Lit. Suec. 1736. p. 38: ᛁᚠᛁ· ᛏᚢᚱ: ᛋᛏᚦᛋᛋᛁ· ᛏᚢᚱ: ᛁᚴᚴᚱ ᚦᛁᚱ· ᚱᛁᚾᛏᛏ·ᛁᚴ ᚦᛁᛏᛋᛋᛏ: ᛏᛏ: ᚠᛏᛋᛏᛏᛏ· ᚠᛏᚦᚢᚱ ᛋᛁᛏ· ᛏᛋᚠᛏᚱᛏ·

Ingi auk Sakli auk Illr, thir ritta il thinsa at Fastafathur sin Asfara. d. å.

Inge

Inge och Saxe och Illr, de ristade denna Häll åt Faste sin Fader, Asiefarare.

Om denne Runsten, så wäl som den andre, hwilken in Act. Lit. Svec. l. c. p. 198. jämte denne anföres til Bewis, at wåre Förfäder besökt Asarne, som bot imellan Caspiska och Swarta Hafwen ända til Assoph, är tilförne p. 86. et litet Förbehåll giordt, som af de föregående denne Flocks Runstenar, och hwad om dem är blifwit anmärkt, torde blifwa mera både klart, och på detta Ställe nödigt. Skriften på denne wid Nyköping belägne Sten är anförd uppå en blott Berättelse, sådan: Summur haukva Sten Sumir tuth austr i Tuna asu, och öfwersättes: Sommar (låt) hacka Stenen åt Sommar, som dog Öster i Asarnes Stad; men om deß Ålder kan jag därföre ingen Ting säga, så wida jag set, hwarken Ordamalet, eller någon deß Afritning, och Orden jämwäl wid en nogare Undersökning kanske kunna blifwa något annorlunda.

26. Kloster Sokn, Grönsta Gärde i Södermanland, B. 747.

ᚴᛁᛏ ᚠᛏᚦᚢᚱ ᚱᛏᛁᚴᛏᛁ᛬ ᚴᚢᛏᚾᛁᛏ᛬ ᚦᛏᛏᚴᛁ᛬ ᛏᛏ᛬ ᚦᚢᚱᚴᚢᛏᚾᛁᛏ᛬ ᚠᛏᚢᛅᚱ᛬ ᚠᛏᚢᛅᚱ᛬ ᛘᛅᛁᛋᛁ᛬ Sinfathur raisti Stain at Thurstain faur i Maisi.

d. å. Sinfader riste denne Sten åt Thorsten, Mesiefarare, eller som omkom i Mesien.

Jag har länge twiflat, om ock denne Sten rätteligen wore läsen, och for därföre År 1760 enkom up til Grönsta By för at få honom i Ögnasigte. Men ingen af de då hema warande äldre Bönder kunde säga mig Stället, där han wore. Sedan råkade jag likwäl på Landswägen en nog yngre Man, som war ifrån samme By, hwilken berättade mig at en Runsten ännu wore där på Ägorna. Ordet Fauri Maisi torde wid närmare Efterseende blifwa helt annat, och kanske det samma, som Fathur sin, emedan första Ordet Sin fathur, eller Sigfathur, är Mannens Namn, som uprest eller ristat Stenen, och detta senare således, i anseende til honom och deß Slägtskap med den Döde, wäl kunde tjäna til en utförligare och på Runstenar mäst wanlig Beskrifning öfwer dem, som de blifwit ristade efter, hwarwid gärna utsattes hwars Fader, Son, Man eller Broder den Afledne warit. At däremot förswara Ordet Fauri maisi, och at det betyder en Mesiefarare, skal för någon Tid sedan en

Runsten i Medelpad och Settna Sokn blifwit funnen, med denna Påskrift:

ᛋᚾᚠᛘᛏᚢᚦᚱ ᛋᚢᚾᚾᛁ ᚾᚢᚠ ᛫ᚱᚱᚾᚦᚢᚢ ᛘᛁᛋᛁᚠᚾᚱᛁᚢ ᚾᚠᛁᚾᛁᚢ ᚱᛁᛏᛁ
ᛋᛏᛁᛁ ᚦᛁᚦᚾ ᛒᛏᛁᚢ ᛁ᛫ᚢᛏᚢᚴ -- ᛁᚢ ᚠᚾᚦᚢᚱ ᚾᛁᚴ Sigmunthr, Suain

auk Harrathur, Misifarir agialir ritu Stin thina æbtir Ihunu - - ir fathur sin d. å. Sigmund, Swen och Herröd, namnkunnige Asiefarare, ritade denne Sten efter Igunr -- er sin Fader; Men Sal. Domprosten Celsius har anmärkt, at Runan þ i Ordet Sigmuntr som han på ägta Runstenar aldrig funnit efter Runan ᚦ, utan då altid i deß Ställe ᛏ, gör denne Sten, eller deß förste Utgifware miß:ånkd; hälst emedan Stenen icke häller på Stället skal finnas. Dock gifwer en Runsten på Gottland öfwer en Lafrans Botvar sun Maisaera, oß en annan Eftertanka. Sl. Biskop Wallin in Act. Lit. Vpſ. 1743. p. 68, menar detta sidsta Ord wara et Skriffel i Ställe för Maistæra, emedan det är troligt, at samme Lafrans eller Lars, som på Helwi Kyrkomur säges hafwa gjort Kyrkan, warit en Mästare: och at Maisaera därföre intet är annat, än wärt än brukliga Mästare. Men så wida man twiflar om föregående Stenars Warelse, så torde deras Förklaring igenom denne ännu wara mindre nödig. Utan därföre at fråga efter någon Hjälp af deße Stenar til at uttyda eller uplysa Grönstastenen, bör det intet obemält lemnas, at det Korßtekn, som på honom finnes, icke är mycket olikt det, som ses på Balstadstenen ½ Mil wid paß därifrån, som i 1:ste Fl. är omtald, och at Ormslångornas Gång jämwäl liknar dem, som äro på honom och på den i Eskilstuna Kyrkodör ib. p. 95. Det är och bekant, at Gottfrid af Bullion med många wida ifrån Korßade Stridsmän År 1096 dragit denne Wäg igenom Ungern, Bulgarien och Mesien til Constantinopel, dit Hertig Robbert från Flandern med K. Knut den Heliges Son Carl, som blef hans Efterträdare och Robert från Normandit, hwilke, alle här i Norden hade sine Bekante och Tilhängare, kort efter honom anlände. Wore denne Sten, i anseende til deß Lilhet med de närbelägne Balstad och Eskilstuna Stenar öfwer Ingwars Följe, så gammal, som nog är troligt; så wore det icke häller någon Omöjlighet, at Thorsten från Grönstad warit uti et af deße Herrars följe, och med flere Christne på Wägen omkommit.

27. Oslunda i Frösunda Sokn, Bant. 50. ᚢᛁᚠᛁᛏᛁᚴ᛫ ᚾᚢᚠ ᛫
ᚢᚾᚢᚱᛁ -- ᚢ ᚱᛁᚾᛏ ᚾᛏᛁᛏ᛫ ᚦᛁᛏᛏ ᛁᛒᛏᛁᚼ᛫ ᚢᚺᛏᛁᛏ ᚠᛋᚦ --
ᚦᛁᛏ

- ᚦᛏᛏ ᛎᛏ ᚠᚢᚱᚴ᛫ᚢᛏᛁ᛫ ᚠᛁᚦ ᛫ ᚾᛏᛏ ᚢᚠᛁᛒᛁᛏ᛫ Vikitil auk Uſuri - - u riſa Stin thina ibtir Uſtin fath - - than. On furs uti mith ala Skibin, d. å. Wiketel och Oſur låto reſa denne Sten efter Öſten, en god Fader. Han förgicks ute med alla Skeppen. Skulle häremot de ſidſta Orden läſas rättare ᚾᛁᛏᚢ ᚺᚠᛁᛒᛁ; ſå bliſwer Meningen, at Öſten med et Fartyg allena förgåts, och det ute i främmande Farwatn, ſom wåre Förfäder för ofwannämda Orſaker beſökt.

28. Ry Sokn och Tible Tomt på Granhammar Säteris Ägor, Baut. 269, Act. Lit. Svec. T. 2. p. 405. *: ᛒᛁᚢᚱᛏ ᛏᚢᚠ: ᛋᛏᛏᚠᚱᛁᚦ᛫ ᚴᛁᛏᚢ: ᛏᚱᛁᚾᛏ: ᛋᛏᛁᛏ: ᛏᚠᛏᛁ: ᚠᛏᛋᛁᛁᚴᛏ: ᛏᛏ: ᚢᛏᛁ: ᚠᛁᛏᚱᛁ ᚴᛏᚦᛁ: ᚠᚱᛏᚠᛁᛋ: Biurn auk Stinfrith litu riſta Stin afti Goſila, an uti fiari läthi fragis d. å. Björn och Stenfrid låto upreſa Stenar efter Göſle. Han förgiks i fiätran Land.

Man kan ock med Sl. Domp. Celſius läſa ſidſta Meningen på detta Wis; ᚠᛁᛏᛚ ᛁ ᚴᛁᚦᛁ ᚠᚱᛁᚠᛁᛋ: fial i lithi Grekis, hwilket uttydes ſåſom den döde fallit i Greklands Krigshär. Stenen är af Tid och Wäder ſå förnött, at nu mera wid Påſeendet intet kan urſkiljas, hwilken Läsning måtte wara den rätta. Doch tyckes den förra, ſom innebär at Mannen dött i Pelegrims Färd wara nog ſå ſäker, ſom den ſenare; emedan det 12:te Århundradet warit nåſtan lika frugtbart på bägge Slags Folken, helige Wandringsmän ſå wäl, ſom helige Stridsmän.

29. Wid Weſter-Stäkes Färgeſtad i Upland och Näs Sokn, Runeberget, I. Periſk. Annot. in Vit. Theod. p. 495: ᛁᚺᚠᛁᚱᚢᛏ ᛏᛏᚱᚦᛁᛅ᛫ ᛏᛏᛏᛁᛅ᛫ ᚴᛁᛏ ᚱᛁᛋᛏᛏ᛫ ᚱᚢᛏᛁᛅ ᛏᛏᛁ᛫ ᚺᛁᚠ᛫ ᚺᛁᛏᚴᚠᛏᛏ᛫ ᛋᚢᛏ᛫ ᚢᛁᚴ᛫ ᛏᚢᚺᛋᛏᚱ᛫ ᚠᛏᚱᛏ᛫ ᛏᚢᚠ᛫ ᚢᛏ ᛏᛁᚴ᛫ ᛁᚢᚱᛋᛏᚴᛏᛏ᛫ ᚠᛏᛁᚱ᛫ ᚱᛁᚢᛏᛁ᛫ ᚱᚢᛏᛁᛅ: Isgirun, Harthir totir, lit riſta Runir ati ſik i jalſan. Hun vil auſtr fara auk ut til Jurſala; Fair riſti runir d. å. Isgerunu Hardes Dotter lår riſta Runor åt ſig ſiälf. Hon wil fara Oſter och ut til Jeruſalem. Far riſte Runorna.

Denne Sten, som är öfwer et Frantimmer, hwilket farit til Jerusalem, kanske wid samme Tid, som S. Ragnild, Oddehalstans Dotter, hwilken År 1164 blef för Helig förklarad, och S. Britas Exempel i senare Tider, med flera, efter Folk, som intet kunnat bära Wapn och likasullt härifrån besökt de helige Orter, öfwertyga oß widare därom, at många Swenske, som intet warit Krigsmän, farit til Österländerna, blott såsom Palmarer eller Pelegrimar.

30. Förr i Eds Kyrkogårds Lucka i Upland, nu i Oxford, efter Högstsalig Konung Carl XI:tes gifne Tilstånd til Engelske Residenten Robinson ditförd. l. c. p. 461: ᚦᚨᚱᚢᛏᛁᚾ ᚢᛁᛏ· ᚠᚨᚱᚨ ᚠᛁᚱᚠᛁ ᚠᛏᛁᛅ ᛋᚢᛁᚾ· ᚠᚨᚦᚢᚱ· ᛋᛁᚾ· ᚢᚠ·ᚠᛏᛁᛅ ᚦᚱᚱᛁ· ᛒᚱᚦᚠᚢᚱ· ᚢᛁᚾ ᚦᛁᛅ· ᚼᚢᚾᚱᚢ· ᚼᚢᛏ ᛏᛁᚱ ᚠᛁ ᛁᚠᚾ· ᛁᛁᚠ· ᛁᚠᛏᛅ ᛁᚾᚨᚠᛁᚦᚢᚱᚢ· ᚠᚼᚦᚢᚱ· ᛋᛁᚾ· ᚢᛒᛁᚱ· ᚱᛁᛋᛏᛁ! Thorstin lit gæra mirki ftir Suin fathur sin: uk ftir Thori brothur sin. thir huaru hut til Girika: uk iftir Ingithuru mothur sin. Ubir risti d. å. Thorsten lät göra Märke efter Swen, sin Fader, och Thore, sin Broder, (de foro ut til Grekland) och efter Ingeryra sin Moder. Ubbe riste.

31. Fårabro i Danmarks Sokn, Baut. 408: ᚺᛏᛅᚦᛁᚾᚠᚱ× ᚠᛁᛏ ᚱᛁᚺᚾ ᚺᛏᛁᚾ× ᛁᚠᛏᛁᚠ× ᚾᚱᚾᚾ × ᛋᚢᚾ × ᛋᛁᚾ× ᚼᛁᚾ × ᚠᚢᚱ× ᚼᚾᚢᚱᛏ× ᚴᚾᚾᛏ× ᚦᛁᚴᚠᛁ× ᚾᚢᚠ· ᚾᚢᚱᛁᚠᛁᚾ· ᛁᚢᚠᚢ· ᚱᚢᚾᚾᚱ· ᛁᚠ-ᛏᛅ· ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᚢᛁᚾ; Strtingr lit resa Sten eftr Arna sun sen. Han fur haurt lant. Thelfi auk Aurikia iuku runar iftr bruthur sin d. å. Styrting lät resa Sten efter Arne sin Son. Han for långt bort (utur Landet) Thelfwe och Örika höggo Runorna efter sin Broder. Wid Påseendet liknar denne Sten en del af dem Ubbe ristat.

8. Cap. 5. Fl.

Runstenar öfwer Folk, som farit Westre Wägen, til England och Lombardit.

1. I Södermanland, Lerbo Sokn, Häslö Gårdesbacke, Baut. 772. ᚦᚢᚾᛏᛁ:

ᚠᚢᚾᛁ:ᚱᛅᚼᛏᛅ ᚾᛅᛏᛏ× ᚦᛅᚴᚾᛁ: ᛏ ᚱᛅᚠᛏᛅ: ᚠᚢᛋᛏ ᚺᛅᛏᛏ: ᛁᚱᚦᛅᛏ ᛁᚢᛅᚠ: (ᚠᚢᚦᛅᛏ ᛏᚱᛅᚠ) ᚢᛅᚦ ᛏᛅᚦᚮ ᚢᛅᚴᛏᛁᚱ Guni ræstæ Stæn thænsi at Rægnæ sun sæn, guthæn træng varth tæthr væstur d. å. Gunne reste denne Sten åt Rågne sin Son, en god Drång, som wardt dödd i Wester. I anseende til Wingarnes Klyfning och Bögning på Korßet, är denne Sten något lik Asurs och Tjäls Stenar i 2:dre Fl. N. 1 och 3.

2. Berna Sokn och Walstad Backe, Baut. 794, *: ᚴᛅᚠᚮ ᚱᛁᚢᚦᛁ· ᚺᛏᛅᛁᛅ· ᚦᛅᛏᚼᚢᛁ ᛁᚠᛏᛁᚮ ᚢᚢᛚᚠᚢᚢ ᚺᚢᛅᛏ ᚢᛁᛅ ᛋᛅᛅ ᚢᛅᚱᚦ ᚢᛅᚺᛏᚱ ᛏᛁᚢᚦᚱ: Lafr reisthi stain thansi iftir Sulfu sun sin. Han warth væstr tauthr, d. å. Lef reste denne Sten efter Sölfwe, sin Son. Han wardt dödd i Wester. På denne Sten är intet Korßtekn, och Runorna icke häller i någon Orms Liknelse uthuggna.

3. Råby Sokn, Spånga Gärde, Baut. 822: ᚠᚢᚦᛒᛁᚱᛏ: ᚢᛏᛁ ᚦᛏᛁᚮ ᚱᛅᛁᚺᚦᚢ· ᚺᛏᛁᛅ· ᚦᛅᛏᚼᚢᛁ: ᛅᛏ· ᚠᚢᚱᚦᚴᛅᚱ: ᚠᛅᚦᚢᚱ: ᚺᛁᛅ: ᚺᛏᚢᚦ· ᛏᚱᛁᚠᛁ: ᚢᛁ· ᛁ·ᚺᛏᛅᚠᛁ: ᚺᚠᛁᛒᛁ: ᚢᛁᚠᚢ ᚢᛁᚺᛏᛅᚱᚴᛅᛏ: Guthbirn, Uti, thair raisthu stin thansi at Guthmar fathur sin Struth triki, li i Stafi, skibi ligu vistærlæ. d. å. Gudbjörn och Ud de reste denne Sten åt Gudmar sin Fader, Strut-Drång i Westerleds Skepsläge, d. å. medan Skepen ligga segelfärdiga at fara i Westerled.

Jag tilstår, at denna Förklaring allenast Gißningswis anföres; emedan jag, utan at ogilla själfwa Skriften, icke kunnat finna någon säkrare Uttydning. Anledningen härtil är tagen utur wåre gamle Lagar, såsom 15 Fl. Dr. H. L. 11 Fl. Manh. U. L. 39. E. Dr. L. 14. E. St. och flera Ställen, som beskrifwa wåre Förfäders Tilrustning, då de på Konungens Befallning borde draga i Leding. Nu ligger Skip i Laghæ Låghe, oc Skiölder i Strafne hette det då, medan Folket samlades, och andre tilförde Prowiant, som i gamle Danske Lagen kallas Stur, Stöd, eller Understöd. En Skiöld kallades ock fordom Hlif eller Lif, kanske för det han egenteligen tjänte at wärja och förswara Lifwet, såsom Hialmar och Stormhattar brukades til Hufwudets Förswar. Det är därföre

före i mitt Tycke icke orimligt, at Gudmar kan hafwa haft at syssla med Utskyldernas Insamlande, af dem, som fingo blifwa hema, under det någon Leding i Wester warit påbuden, och at hans Söner til Åminnelse däraf på en Runsten upteknat hans Ämbete, medan Fartygen lågo så tilrustade i sina Lägen, som de wid slika Tilfällen borde wara, med uphängde Sköldar på Framstammarne: En Sed, som hos Greker och Romare icke häller warit owanlig, så wida de efter Virgilii Wers brukat præfigere pup-pibus Arma. Se Loccen. Lex. voc. Skiölder. Härjämte kan ock det förmodligen förtjäna någon Upmärksamhet, at Figuren inom Runristningen föreställer et Korß, mäst sådant, som på Asurs Sten i 2:dre Fl. hwilket hwilar på et Fartyg, och tillika gifwer et icke obehagligt Anseende af Mast och Takel, Segel och Flaggor.

4. Årdala Sokn, Sannerby, Baut. 824: ᚠᛁᚾᛁᚦᚱ : ᚴᛁᛏᚱᚦᛁ : ᚴᚢᛋᛏᛁ : ᚦᛅᛁᚼᛁ : ᛏᚼᛏᛁᛅ : ᚴᛅᛁᛅᛒᛁᚢᚱᛏ : ᚠᛅᚦᚢᚱ ᚼᛁᚾ : ᛋᛁᚱᚦ ᚢᛅᚢᚦᚱ ᚢᛁᚼᛏᚱ : Finithr giarthi kuml thaisi aftir Gairbiurn fathur sin. Han varth tauthr vistr. d. å. Finwed gjorde denne Stenwård efter Gerbjörn sin Fader. Han blef död Wester. Innom Skriften äro 2 olika, men båda nog enfaldiga korß.

5. Edswåra Sokn, wid Haraldstorp, i Westergöthland, Baut. 962: ᛏᚢᚢᛏ : ᚺᛅᛏᛁ : ᚺᛁᛁᛏ ᚦ - - - ᛁᛅ ᚴᛅ ᚺᚢᚢᛏ ᚺᛁᛏ : ᛋᛏᚱᚦᛏ· ᚴᚢᚱᚦᚨᚾ ᛏᚱᚨᚴ· ᚺᛏ· ᚢᛏᚱᚦ : ᛏᚢᚦᚱ : ᛁ ᚢᛏᚼᛏᚱᚢᛏ- ᚴᚢᚠ : ᛁ ᚢᛁᚴᛁᚴᚢ : Tula sati Stin th- - - ir Gr Sun sin hartha guthon trög. Sa varth tuthr i væstrvægum i vikingu. d. å. Tole satte denne Sten efter Ger, sin Son, en mycket god Dräng. Han wardt död i Westerwägars Wiking.

Bägge deße Stenar, ehuru längt afskilde, likna hwarandre likwäl något wid första Påseendet, fastän på denne sidste, kanske i Brist af tilräckligt Rum, intet Korßmärke finnes. Om Göthes Wikingafärd hafwer jag på sit Ställe sökt skaffa så mycket Ljus, som möjligt warit; och därwid tillika upgifwit min Mening om deß Ursprung från Götha Rike. Hurut förste och tredje Stenen i denne Flock liknar dem, som handla om samma Wikingafärd är ock nyß anmärkt. Och hwad den 2:dre 4:de och 5:te angår;

går; så äro deras Ritningar, både för sin Enfaldighet, och de på den medlersta warande Korß, icke olike Gåsinge-Stenen, som är den 2:e ibland Göthes Stenar. Det kan därföre wara nog troligt, at alleſamman handla om en och ſamma Utfärd i Weſterhafwet: hälſt då man beſinnar, at ingen af de 5 nu upräknade Stenar äro i Upland, eller det egenteligen ſå kallade Swerje, utan mäſt i Södermanland, ſom ock i ſin Tid warit en Götha Rikes Tilhörighet. Jämf. Berätt. om Norrk. Öd. 2. St. 4, 5 och 6. §§. Man kunde och häraf någorlunda ſluta, at Folk ifrån deße Kanter, efter Korsfärdernas Början icke brukat ſå mycket, ſom de längre i Norr boende Swenſke, at fara igenom Ryßland til Grekland, utan i det Ställe mera följt de Norſkes Smak at förſöka Weſterhafwet; hwarutur de jämwäl alt ifrån År 1100, med större Beqwämlighet, farit igenom Medelhafwet til både Rom och Jeruſalem.

6. Kjula Sokn, på Åſen wid Tingshögarne i Södermanland Bautr. 755, *: ᛏᛚᚱᛁᚴᛦ᛫ ᚱᛏᛁᛋᛏᛁ᛫ ᛋᛏᛁᚾᛏ᛫ ᚾᚢᛏ ᚼᛁᚱᛁᚦᛏᛦ᛫ ᛏᛏ ᚼᛁᛏ ᚠᛏᚦᚢᚱ᛫ ᛋᛒᛁᚢᛏ᛫ ᚼᛏᛦ᛫ ᚼᛁᚼᛁᛏᛏᚱᚴᛏ᛫ ᚢᚠ᛫ ᚢᛏᛦ᛫ ᛏᚠᚠᚦᛁ᛫ ᛒᚢᚱᚴ᛫ ᚢᚠᛒᚱᚢᛏᛏᛏ ᛁ ᛏᚢᚴ᛫ ᚢᚠᛒᛏᚱᚦᛏ᛫ ᚠᛁᚱᚦ᛫ ᛏᛏᛏ᛫ ᚠᛏᚱᚼᛏᛦ ᚠᚢᛁ ᛏᛚᛏᛦ: Alrikr raiſti Stain, Sun Sirithar at ſin fathur Spiut. Sar viſitarla um varit hafthi burg umbrutna i auk umbartha firth. Han garſar Gui al ar. d. å. Alrik reſte Stenen; Sigrids Son, åt ſin Fader Spjut, ſom hade warit weſterleds omkring i Färd, at förſtöra Borger och hålla Slagtningar. Han låfwar Gud all Är.

Om de Perſoners Ålder, ſom nämnas på denne Sten, har jag i 2:dre Fl. p. 108. ſq. yttrat min Mening; til följe hwaraf han med de näſt föregående kan hållas för lika åldrig. Sigurd Jorſalafarares Bedrifter på deß Österländſka Reſa i Spanien och Portugal nämndes wid ſamma Tilfälle p. 115. ſåſom Bewis därå, at Folk ifrån Norden jämwäl på deße Ställen lemnat Prof af ſin Tapperhet. Et äldre Exempel omtalar wäl Wilh. Gem. L. 3. c. 16, 17, huru en del Danſke, eller kanſke Jomſwikingar, på K. Harald Blåtands Befallning, ſåſom Hjälptroppar emot de Franſke bliſwit ſkickade til Normandit, hwaräſt, ſedan alt war ſtilla, ſå många, ſom intet wille bliſwa Chriſtne, ändteligen af Hertig Richard bleſwo hänwiſte til Spanien och Portugal: där de länge och mycket krigade, ſamt förſtörde 18 Städer; hwarom Orden ſå lyda; *His itaque Dux*

salubriter expletis, paganorum plurimos ad fidem Christi sacris monitis convertit. alios in paganismo permanere disponentes ad Hispanias transmisit. Ubi plurima bella perpetrantes decem & octo diruerunt urbes. Men så wida detta händt för den Runstenstid, som ännu kunnat utletas; så böra Spiuts Mannarön intet blandas härmed; fastän detta Wittnesbörd likwäl så mycket kan bewisa, at de Nordiska Folkslag, äfwen för K. Sigurd Magnussons Härfärd, i Spanien utbredt sina Wapns Högagtning, slagits med Saracenerne och förstört deras Städer. K. Sigurds Tåg däremot kommer i Anseende til Tiden närmare öfwerrens med den, uppå hwilken Spiut och Göth: måste lefwat. De woro ock däruti lika, at alle härjade, slogos och förstörde Borger och Städer. Alle foro de wester ut; men om de ock alle under sine Härnader sökt göra Saracenerne i Spanien Afbräck, blott för det de woro ochristne och här i Norden höllos för Hedningar, Sturl. 2. D. 235 S., är en Sak, som man med Wißhet icke kan säga, men dock, i Anseende til de öfriga Omständigheters Likhet, synes mycket troligt. Men såsom ock flera Länder, som i Wester härifrån äro belägna, warit utsatta för Nordiska Folkens Ströfwerier och Härjande; så lemnas Domslutet til Läsarens goda Eftertanka; och är jag nögd om de Anledningar, hwilka, alt som Tilfällen gifwas, här kunna anföras, til deß Rättmätighet något måtte tjäna.

7. I Södermanland, Aspa Bro och Ludgo Sokn, Baut. 807.

ᚦᚢᚱᚴ᛫ᚱᛅᛁᛋᛏᚼᛁ᛫ ᛋᛏᛁᚾ᛫ ᚦᛁᚾᛋᛁ ᚢᛒᛁ ᛒᚢᛅᚾᛏᛁ ᛋᛁᚾ ᚦᚢᚱᚢ᛫ ᚢᚨᚱ᛫ ᛋᛏᛅᚾ᛫ ᛁᚴᛁ᛫ ᛁᚾᚴᛁᚱᛁᚴᛅ᛫ ᚢᚦᛅᛁ᛫ ᚼᛅᚾ᛫ ᚢᛅᚱ᛫ ᚢᛁᛋᛏᚨᚱᛚᛅ᛫ ᚢᚨᚴᛏᛁᚴᛅᚱᛚ᛫ ᚼᚨᚾ᛫ ᚢᛅᚱ᛫ ᛅ᛫ ᚢᛁᚴᛁᚾᚷᛅᛚᛅᚦᛁ᛫ ᚢᛒᛒᛁ᛫ ᛋᛁᚾ᛫ ᛘᛅᚾ᛫ ᚦᚢᚱᚢᛋ᛫ ᚢᛒᛒᛁ᛫ ᛒᚢᛅᚾᛏᛁ᛫ ᛋᛁᚾ᛫

Norden uti sin Tiänst, det inget är alldels olikt: Snarare tyckes mig likwäl Vakykarna har wilja säga, det Ubbe warit en ibland dem, som haft Uppsenende öfwer de gemene Karlar, hwilke någon gång i en allmän Leding blifwit härifrån utskickade i Wester; såsom Asur warit en sådan Wärd eller Wakt öfwer hela Wikingen eller Siömagten, som wid samma, eller et annat, Tilfälle blifwit härifrån utstickad at härja på de Westra Länder, hwilkas Inbyggare antingen igenom Illgärningar emot dem, eller blott för det de warit Hedningar, ådragit sig wåre Förfäders Hat och Reflt. At Ubbes Sten blifwit wid en Tingstad uprest, tyckes gifwa wid handen, at denna Ubbes Förrättning hafft Allmoggens synnerliga Ynnest och Bifall. Hwilket än mera styrker min Förmodan, och tillika ådaga lägger, huru angeläget man jämwäl under Runstenstiden sökt förwara berömlige Mäns och deras Gärningars Åminnelse, när den på sådane Allmänne Platser blifwit uti Stenar inpräglad och för en hel Allmoges Ögon utstäld. För öfrigt är Runristningen på denne Sten enfaldig och utan Krus, såsom på den 2:dre här i Ordningen. Hwarföre ock samma Anmärkning, som wid den 5:te öfwer alle deße Stenar är gjord, i Anseende til en förmodlig deras Ålder, jämwäl hit kan lämpas; hwilken så framt hon äger någon Grund, lemnar oß nästan lika många Stenkrönikor öfwer Göthes Tåg i Wester, som öfwer Jngwars längre Resa i Öster. Tingshögen, som än ses wid denne Runsten, sannar deß Jnehåll.

8 Stegtomta Sokn, i Ene Gärde, Baut. 769, *: ᚦᚢᚱᚦᚱ: ᛏᚢᚴᛁ: ᛏᚢᚴᛁ×ᚱᛅᛁᛋᛏᚢ×ᛋᛏᛅᛁᚾ×ᚦᛅᚾᚴᛁ×ᛅᚠᛏᛁᚱ ᛒᚤᛋᛁ ᚠᛅ-ᚦᚢᚱ ᚼᛁᚾ: ᚼᛁᚾ×ᚢᚾᚱᚦ ᛏᛅᚢᚦᚱ: ᚴ ᚴᚢᛁᚱᛁ: Thurthr auk Tuki raistu Stain thansi aftir Bysiu Fathur sin. Han varth tauthr o Kniri. d. ä. Thord och Tyke reste denne Sten efter Bösie sin Fader. Han wardt död på et Rodareskep.

Orsaken, hwarföre jag här afbildar denne Sten, är mäst för Korßteknets skull, som på honom finnes, emedan det med sina Krokar och Slängor mäst liknar dem, som äro på Westerfarares Stenar, och (om sidsta Orden äro rätt lästa, emedan Skriften warit tydligare Bösies) Död timat på et Krigsskep: som wäl icke skedt, så framt han icke med flere warit stadd i någon Leding eller Wiking. Nu äro deßa Ord igenom Tid eller Handawärk nog otydliga, och kunna lika så snart läsas ᚴᚢᚴᛁ

ᛁᛒᚱᛏ ofn Ipern, som ᚦ ᚠᛏᛁᚱᛁ. Jag kan likwäl intet säga, i Fall rätta Läsningen warit sådan, hwad därmed skolat betecknas. Ypern i Flandern och Ön Cypern samt Irland falla wäl härwid i Hågen; men et rätt Sammanhang, kan ändå utan någon Rättelse i Skriften, swårligen winnas. Hwarföre jag hällre lemnar den äldre tydliga Läsning, än de senare twifwelagtiga, Företrädet.

9. I Upland, Häggeby Soken och Kälstad Källarmur, Baut. 349.

ᚺᛏᛁᚱᚠᚾᚱ ᚾᚢᚠ· ᚼᛁᚼᚱᚢᚾᚦᚢᚱ· ᚴᛁᛚᚢ· ᚱᛁᛁᚾᛏ· ᚦᛁᚺᛏ ᚺᚴᛁᛁᛏ· ᚾᚴ ᚠᚾᚦᚢᚱ ᚺᛁᛏ ᚠᛁᛁᚱᛏ· ᚺᚢᚴ· ᚢᚾᚺᛏᚱ· ᚾᚾᛏ· ᛁ· ᚦᛁᚠᚾᛚᚾᚦᛁ· ᚠᚢᚦ ᚼᛁᚾᚴᛒᛁ ᚺᚾᚴᚢᚢ· Sterkar auk Hiorwäthur letu reisa thensa Stain at fathur sin Feira, sum westr sat i Thigalati. Guth hialbi Salu: d. å. Sterker och Hiorward låto resa denne Sten åt sin Fader Were, som sat Wester i Tingaland. *Som först satt i Thing i Landet.*

Detta Tingaland hafwa några wåre Antiqwarier hållit för nordwestre delen af Afrika, som de Romare kallade Africa Tingitana. Men andre, som mera eftersinnat, hwad rimligt kan wara, hafwa miſstänkt Läsningen på denne Sten, och trot at Runan ᚦ i Ordet thigalati snarare bort föras til det näst föregående Ord, så at däraf blifwit at Igalati d. å. uti England. Jag gjorde mig därföre År 1760 mån om at finna denne Sten; Men Folket på Orten, som åljäst mycket talar om sine Ålderdomar, kunde intet underrätta mig om något Kälstad i Häggeby eller Äggeby Sokn, men wäl om et sådant Ställe i Hätuna Sokn: hwarest på en gammal slät Begrafningsplats med åtskillige fyrkantige Stengärdar, som ock sidste Pesttiden til 3 döde Personers Begrafningar blifwit nyttjad, en mycket förnötter Runsten war liggande. Runorna woro för mig oläsliga: och kan jag därföre icke weta, om denne warit den sanskyldige Tinglands Sten, eller icke. Man lärer således intet hafwa at förwänta någon Hjälp af Stenens widare Eftersökande; utan måste tils widare låta det upgifna Twifwel få wara i sit Wärde, hälst det på sin Sida hafwer andre Stenars Läsning, som ofta omtala England, och wåre Förfäder med detta Rike haft mycket at beställa, samt lemnat de Engelske den Förmån at inom År och Dag taga Arf efter sine Fränder här i Landet: hwilket andre Utländningar icke wederfarits, och knapt räckt til Landes egne Infödingar, som satt sig neder i Grekland. Ty om dem

hete

hette det: Ingesins Mans Arff take thän man i Greklandi sitter. cf: D. Iac. Serenii Diss. de vet. SveoG. cum Angl. usu & commercio, Stiernhöök de J. Sv. Vet. p. 197. Wäl hafwa Göther upbygt Conté och Marmora på Afrikanske Kusten; Men deße Göther hafwa utan Twifwel warit ifrån Spanien, emedan Spaniorerne, som äro deras Affäda, länge sedermera, och än i Dag wid denne Afrikas kant haft och hafwa sina Besittningar. Den som wil wara mycket påstående för wår Runstens riktiga både Uthuggning och Läsning, såsom han är aftagen, och ändå kan finna sig wid at söka Tingaland annorstäds, än i Afrika; torde wara tjänd med en Årinran om Tingmännerne, som ifrån K. Knut den Rikes Tid, woro de Engelske Konungars Garde. Deße Hofmän woro til större Delen ifrån Norden; hwarföre de och här måste warit mycket bekante, så at det i Affeende på dem, wäl kan hafwa paßat sig för en Namndiktare, at kalla England, Tingaland. Jämf. Sturl. 2. D. 168. S. Men tydligare Runstenar efter Englandsfarare äro de härefter följande.

10. I gamla Upsala Kyrka, Baut. 387. ᚼᛁᚾᚢᛁᚦᚱ - ᛁ - ᚼᛏᚨᛁᚾ ᚦᛁᚾᛅ ᛁᚠᛏᛅᛏᚼ ᚠᛅᚱᛁ ᚨᚠᛏᛁᚱ ᚢᛁᛏᚨᚱᚠ ᚠᚨᚦᚢᚱ ᚼᛁᚾ. Sihwithr - - i Stäin thina Iglatsfari aftir Witarf fathur sin. d. å. Sigwid reste denne Sten åt en Englandsfarare, efter Witarf sin Fader.

I anledning af nyßnämnda wåre Lagars Stränghet emot dem, som foro til Grekland, och icke kommo tilbaka, faller det mig så in, at många, som ändå haft Lust at fara til Orienten för at se Christi Wandringsorter, först landat i England ad S:t Mathiam, som ibland flere Hamnar nämnes Westerleds i den förr omrörde Wägwisare, och därföre, at undgå widare Efterfrågan, låtit kalla sig Englandsfarare, antingen de farit längre, eller icke.

11. Hjälstad Sokn, Lagunda Härad i Kyrkomuren, Baut. 625. ᚠᚨᚦᚢᚱ ᚼᛁᚾ ᚼᚨᚢᚦ ᚢᚨᚱᚦ ᛏᚨᚢᚦᚱ ᚼᛁᛋ ᛚᚨᛏᛁ: Fathur sin. Sar varth tauthr o Englöti. d. å. sin Fader. Han wardt död i England.

Om denne Sten märkes, at inga flera Runor någonsin warit på honom; utan måtte han i Början warit et Bihang til någon annan, som intet nu igenfinnes; såsom Bällestads Stenar, Baut. 52, 53. höra til

samman och förklara den ene den andre. Sedermera kan ock det wid andre Stenars Uttydning hafwa sin Nytta, at anmärka, det Skiljaktet, som bort wara imellan ᚼ och ᚼᚱᛏᚼᛁ mycket illa deler detta Ord, och ihopabinder deß första Stafwelse med föregående Runa, som ensamåljäst utgör et Ord, och hafwer sin särskilda Bemärkelse. Man kan då intet undra, om en owarsam Runristare på samma Wis åtskildt Partiklen ᚼᚦ eller ᚼᛏ, och satt Runan þ framför ᚱᚼᛏᚱᚼᚦᛁ, samt emot et mera allmänt Bruk, antingen själf, eller den som i senare Tider läst deß Skrift, betjänt sig af Runan þ i Ställe för ᛏ: såsom det tyckes hafwa tilgådt med 9:de Stenen i denne Flock.

12. I Södermanland och Tunbo Sokns Kyrkodör, Baut. 761.

- ᚼᚾ: ᛏᚱᚢᚠᛏᚾᚦᛁ: ᛁ ᚱᚠᚱᚾᛏᚾᚼ: ᛋᚾᚾ· An truknathi i Eglans Han (Haf). d. å. Han drunknade i Englands Haf.

13. I Östergöthland, Kaga Sokn och Rackegatan, Baut. 8ſo:

ᚱᚢᚦᚱ: ᚱᛁᛋᛏᛁ: ᛋᛏᛁᚾ: ᚦᛁᚾᛋᛁ: ᛁᚠᛏᛁᛅ: ᛏᚢᚠᛁ: ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ: ᛋᛁᚾ: ᛋᚾᛅ: ᚢᚾᚱᚦ: ᛏᚱᛒᛁᚾ· ᚾ: ᛁᚱᚾᛏᛁ· ᛏᚱᛁᛅ ᚾᚱᚦᚾ: ᚠᚢᚦᚱ·

Ruthr risti Stin thinsi iftir Tuki bruthur sin. Sarvarth tr(e)bin a Ilati (Iglati), trir (trig) artha guthr. d. å. Röd riste denna Sten efter Tuke sin Broder. Han wardt dräpen i England: en mycket god Dräng.

At Ritningen på några Ställen är felagtig kan nog synas; så at man intet behöfwer af Ilat göra antingen Öland eller något annat Land. Felet består, efter all Liknelse, snarare hos Runristaren, än den, som sedan afritat Stenen; och kan denne Sten därföre blifwa et ibland de Bewis, som utom honom ändå nog finnas, däruppå, at de gamle Runristare icke altid wid sina Arbeten brukt den största Agtsamhet. Runorna äro här för öfrigt så stora och långa, som på Landerydsstenen om Göthes Wikingafärd: ifrån hwilken denne i Anseende til sjelfwa Runslången icke mycket skiljer.

Denne Sten är ock deß utom af själfwa Innehållet märkwärdig, i det han tydligen säger, at Tyke blifwit dräpen i England; då de flesta öf-

rige

rige, som härifrån i detta Land under Runstenstiden omkommit, allenast sägas hafwa dödt, utan at själfwa Dödssättet omtalas. Hwaraf man snart kan komma på den Tanka, at denne Tyke med många flere Swenske fallit uti något Slag i England. Utan at därföre här uprepa något, som de Nordiska Folklag bedrifwit i England för K. Harald Hårdråde, eller huru deß Son K. Olof welat hämnas sin Fadérs Fall År 1066, i Följe med K. Knut den Helige, År 1086, hwarföriman denne Konung med sin Broder Harald, medan deras Fader K. Swen Estridson ännu lefde År 1069 jämwäl härjat på detta Rike, Hwitf. 1. P. 87. S; wil jag här allenast, ex Auct. Chron. Anselmi Abb. Gemet. ed. Miræi 1608, tillägga, det Konungen i Danmark, som då war Erik Lam, Håkan Jarls Ifwarsons Dotters Sonson af Håkan Sunniwa, År 1138 utskickat många Fartyg med en stor Myckenhet Folk at härja på England. Denne Härnad omtala wäl icke wåre Nordiske Skribenter; men just därföre får man intet neka deß Händelse: hälst om intet annat kan öfwertyga oß om wår Historias Ofullkomlighet, denne och flere Runstenar det göra, i det de utmärka Krig, Härnader och Slagtningar, som wi wete intet mera om, och lika så liten Reda uppå. År 1153 härjade K. Östen, Harald Gilles Son på England, och wann där 3 Slagtningar wid Hwitaby: alt, som han föregaf, til at hämnas K. Harald Hårdrådes Död; och ifrån denne Tid tyckas de Runstenar och Korß wara, som i Gibsons addit. til Camdeni Britannia Col. 1455 sq. ed. Lond. 1722. beskrifwas. Cf. Torf. H. N. P. 3. p. 52.

14. Nykyrka Sokn och Härmesta Gårde i Södermanland, Baut. 771. ᛁᚺᚠᛁᛚ᛫ ᚾᚢᚠ᛫ ᚠᚾᚾᚢᚦᛁᚿᚾᚾᚱ᛫ ᚱᚾᛁᚺᛏᚢ᛫ ᚿᛏᚾᛁᚾ᛫ ᚦᚾᚾᚺᛁ᛫ ᚾᛏ᛫ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ᛫ ᚺᛁᚾ᛫ ᚺᚢᛁᚱᛁ᛫ ᚾᚺ᛫ ᚢᚾᚱᚦ ᛏᚾᚢᚦᚱ ᚴ᛫ ᛁᚠᛚᚾᚾᛏᛁ᛫ ᚠᚢᚿᚿ᛫ ᚠᛁᚾᚱᚦᛁ᛫ ᚦᚾᛏᚺᛁ᛫ ᚠᛁᛏᛁᛚᚿᛁᚾᚾᚠᛦᛅ᛫ Eskil auk Knautimanr raistu Stain thansi at Bruthur sin Svira: as (is eller sa) varth tauthr o Eglanti. Kuml giarthi thatsi Kitilflagr. d. å. Eskil och Knådeman reste denne Sten åt sin Broder Swire. Han wardt dödd i England. denne Stenwård gjorde Ketilslanter.

15. Sandsiö Gårde i Småland, Baut. 1026: ᚢᚱᚾᛁ᛫ ᚺᚾᛏᛁᛚ᛫ ᚳᛏᛁᚾ᛫ ᚦᚾᚾᚺᛁ᛫ ᛁᚠᛏᛁᛦ᛫ ᚠᚢᚾᚾᛁ᛫ ᛒᚱᚢᚦᚱ᛫ ᚺᛁᚾ᛫ ᚾᚾᛏ᛫ ᚢᚾᚦ ᛏᚾᚢᚦᚱ᛫ ᛁ᛫ ᚾᚠᛏᚾᛏᛁ᛫ Vrai lati Stin thonsi etur Guna bruthr sin. Han

Han var tauthr i Ængläti. d. å. Wred ſatte denne Sten efter ſin Broder Gunne. Han war död i England.

16. Lundby Sokn i Weſtmanland, Baut. 1082: ᚠᛁᚼᚴᛅ ᚴᛁᛏ᛫ ᚠᛅᚱᚠ᛫ ᛒᚢᚱᚢ᛫ ᛁᚠᛏᚠ᛫ ᛏᚼᚴᛅ᛫ ᚼᚢᚢᚠ᛫ ᚼᛁᚠᛏ᛫ ᚠᚠ᛬ ᚢᚠᚱ᛫ ᚦᛅᚢᚦ᛫ ᛏ ᛁᚠᚴᚠᛏᛁ᛫ ᚴᚢᚦ ᛁᚠᛏᛒᛁ᛫ ᛏᛏᚼ ᚠᛏᛏᛏ ᚠᚢᚴ᛫ ᚼᛁᚴᚢ᛬ Gisl lit. gera Buru iftr Osl Sun sin. An var thauth a Eglăti. Guth ialbi has ant auk Silu. d. å. Gisle låt göra Bro efter Osl sin Son. Han war död i England. Gud hjälpe hans Själ.

17. I Geſtrikland på Hamblinge Ägor och Wägen til Geſle. Baut. 1101. Act. Lit. Svec. T. 2. p. 197. ᛒᚱᚢᚼᛁ ᚴᛁᛏ ᚱᛁᛏᚠ ᚼ – – ᛅᛒᛏᛁᚺ ᛁᛏᛁᛅᛒ ᛒᚱᚢᚱ ᚼᛁᚴ᛬ ᛁᚼ ᛏᛅᚴ ᚢᚠᚱᚦ ᛏᛅᚢᚦᚱ ᛁᛏᛅᚠᚼᛏᛅ ᚴᚠᚴᛏᛁ᛫ ᚠᚢᚴ ᛏᛅᛁᚱᛒᛁ ᛏᚠᚴᚼ ᛅᚱ ᚢᚠ ᚢᚦᚼ ᚠᚢᚼᛁᚱ᛬ ᚼᚢᛅᛁᚼ ᚢᚴ ᚢᛋᛘᚢᚾᚱᛏ ᚦᛅᛁᚱ ᛘᛅᚱᚴᚦᚢ ᚦᚺ ᛒᚱᚢᛋᛁ ᚠᚢᚱ ᚦᚺᛁᛚ ᛅᚾᚴᛚᛅᚾᛋ ᛁᛒᛏᛁᚱ ᛒᚱᚢᚱ ᛋᛁᚾ᛬ ᚺᚢᚾ ᚠᚢᚱ ᛘᛁᚱ ᚠᚱᛅᚤᚴᛁᚱᛁ᛬ d. å. Bruse lät rita denne Sten efter ſin Broder Jep: och han wardt död i Tawaſteland. Gud hjälpe hans Själ, och Guds Moder. Swen och Osmund, de märkte, då Bruse for til England efter ſin Broder. Han for med Fråker.

Frakair war wål hos wåre Förfäder et mindre allmänt Mansnamn; men ſå läſes det likwäl på Stenarne N. 582 och 605. i Bautil. I Orknöa-Sagan är Frakaut et mycket märkwärdigt Fruntimmer från Skottland.

Af Osmunds Lifstid, ſom ritat denne Sten, och af Tawaſtlands Bekrigande efter det Södra Finlands Åröfring och Underkufwande, kan man ſå mycket ſluta til denne Stens Ålder, at han efter Ubbe, ſom tyckes haſwa öfwerleſwat ſin Samtidsman Bale, och blifwit Osmuns Lärowmäſtare, är tilredd och utbuggen. Han kan då icke wara äldre, än 1160, men wål något yngre.

18.

18. Husby Skådre Kyrkogård, uptagen utur Grundwalen i April 1728. Act. Lit. Svec. 1730. p. 84: ᛏᛁᚾᚱᚠᛋ᛫ ᚢᚠᛁ᛫ ᚢᚱᛁᚠ᛫ ᚢᚠ ᚢᛁᚠᛁ᛫ᚢᚠ᛫ᛁᚢᚠᛁᛋ᛫ ᚢᚠ᛫ ᚠᛁᛋᚼᛁᚾᚴᚠᛋ᛫ ᚦᛁᛋ᛫ ᛒᚱᚢᚦᚱ᛫ ᚾ-ᚢᛁᛋ ᚢᛁᛏᚢ ᛫ ᚱᚾᛋᚾ ᛋᛏᛁᚾ ᚦᛁᚾᚾ ᛫ ᛁᚠᛏᛁᛋ ᛫ ᛋᚢᚢᛁᚾ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᛫ ᛋᛁᚾ᛫ ᛋᚾᛏᛋ᛫ ᚢᚾᚱᚦ ᛏᚢᚦᚱ ᚾ ᛁᚢᛏ ᚾᛏᛁ᛫ᛏᚾ ᚠᚠᚴᚢᚱᛏᛁ ᚠᚾᚱᚾ᛫ ᛏᛁᚴ ᛁᚠᚱᚾᚾᚦᚼ᛫ ᚠᚢᚦ᛫ ᚾᛏᚱᛒ᛫ ᚾᚾᚴ ᚾᚾ ᚢᚠ ᛋᚾᛏᚱᚢ ᚢᚠᚢᛋᛋᚢᚦᛁᛋ ᛒᛁᛏᚱ᛫ ᚦᚾᚾ ᚾᚾ ᚠᚾᚱᚦᛁ ᛏᛁᚴ. Tiarfr uki Vrim uk Viki uk Iukir uk Girialmr, thir bruthr alir, litu resa Stin thina iftir Svin bruthur sin. Sar varth tuthr a Iutlāti, on skulti fara til Inglanths. Guth ialbi ans at uk Salu, ukusmuthir, bitr than an garthi til. d. å. Tjärf och Orm och Wike och Age och Gerhjälm, de alle Bröder, låto resa denne Sten efter sin Broder Swen. Han blef död i Jutland, når han skulle fara til England. Gud och Guds Moder hjälpe hans Ande och Själ bätre, än han gjorde til.

Denne Sten, som på 3 Sidor innehåller föreståend Skrift, liknar en Obelisk: och Korßet, det samma, som år på 2:dre Stenen i 3:e. Fl. Men Bönen til Guds Moder, och det ena Ordets Läsning uti det andra, utmärka en mindre och med näst föregående Sten lika Ålder. Om sidsta Meningens Bemärkelse, har jag tilförne 2: Fl. p. 115. gifwit min Tanka tilkänna.

19. Täby Socken och Kirja. Baut. 133. Act. Lit. Svec. T. 2. p. 442: ᚴᚢᚦᚴᚢᚴ᛫ ᚴᛁᛏ᛫ ᚱᚾᛁᛋᚾ᛫ ᛋᛏᚾᛁᚾᚾ᛫ ᚾᛏ᛫ ᚼᚢᚴᚠᚾ᛫ ᛋᚢᚢᚾ᛫ ᚾᛁᚾ ᚼᚾᚾ ᛏᚼ ᚾ ᚴᚾᚾᚴᚠᛒᚾᚱᚦᚾ᛫ ᚴᚾᚾᛏᛁ᛫ Guthlug lit raisa Staina at Hulma Sun sin. Han to a Langbartha lanti. d. å. Gudlög lät resa Stenar åt sin Son Holme. Han dog i Långbardaland. Om Korßteknet på denne Sten år tilförene p. 82. 118. något nämndt; hwartil jag nu wil tilägga, at det nästan alldels liknar det, som ses på den ene Ragnfasts Sten, som i 2. Fl. wid 1:ste Stenen år omtald. Men för öfrigt liknar Figuren, i anseende til en mer tydlig Ormfot och Creaturets Gap öfwer sin egen Kropp, de Insällen, som Ubbe och Bale uti Runstensristningen infört, och deras Lärlingar sedermera förbättrat.

20. Stora Malms Sokn i Södermanland, Djulefors Ladugård, Baut. 787: ᛁᚾᚴᛅ: ʀᛏᛁᛋᛏᛁ: ᛋᛏᛏᛁᚾ: ᚦᛏᚾᚼᛁ· ᚾᛏ: ᚢᚱᛏᛁᚠ· ᚼᛁᚾ· ᛏ - - - ᚠ· ᛏᚼᚼ: ᛏᚢᚿᛏᛏʀᚱᛏᛏ ᛏʀᚦᛁᛒᛏʀᚦᛁ: ᛏᚢᚠ: ᚦ ᚱᛏᚠᛒᛏʀᚦᛁ ᚱᛏᛏᛏᛁ: ᛏᛏᛏᛏᚦᛁᚼ× Inga raisti Stain thansi at Ulaif sin a - - - k. Han austarla arthi barthi auk o Langbarthilanti antathis d. å. Inga reste denne Sten åt Olof sin . . Han slogs tappert uti Öster, och andades (eller afled) i Långbardaland.

Hos Ann. Comn. Alex. L. 4. p. 96. beteknas med Longobardien hela Italien, och p. ult. nästan hele Occidenten. Hwarföre det nog kan wara troligt, at wåre Förfäder, som tjänt Grekiske Kejsare, wid Hemkomsten i samma Mening betjänt sig af detta Namn. Sigurd Jorsalafarare, som efter fulla 1100:talet Sjöleds for igenom Njorwasund, eller förbi Gibraltar, in i Medelhafwet, och så til Grekiska Wäldet samt deß Hufwudstad Constantinopel, for därifrån Landwägen, igenom Rom och Westra Kåjsardömet samt Danmark, tilbaka til Norje: och så gjorde jämwäl Ragwald Orknöa-Jarl wid paß 50 År däreftet: då det tilförene mäst war brukligt at fara härifrån til Grekiska Kåjsaredömet igenom Ryßland. Hwaraf kan synas, huru det warit möjligt at fara antingen Östre Leden eller ock den Westre ut til Österländerna och likasullt dö uti Italien. Om Erik Egot, som några År för Norske Konungen for Östre Leden hemifrån igenom Ryßland, är det troligt, at han sammaleds igenom Italien och Tyskland ämnat sig hem til Danmark, så framt Döden förut icke afskurit deß Lifstid på Ön-Cypern. Skofte Ögmundson, en förnämlig Norsk Länshöfding, berättas hafwa warit den förste, som ifrån deßa Länder År 1100 med tre sine Söner och 5 Långskep seglat öfwer Westerhafwet til Italien; hwaräst han själf i Rom afled, förr än han haut widare fortsätta sina Resor. Sönerne dogo och i denna Färd: och den som längst lefde, assomnade på Sicilien. Sturl. 2. D. 244. S. Men likasullt brukades ändå Östre Wägen länge däreftet, och, som troligt synes, alt til deß inbördes Oroligheterna i Ryßland, och Finlands samt Estlands Bekrigande från Swenska Sidan, gjorde en Ände på gamla Förtroligheten bägge Häfwen imellan. Til hwad Tid denne Sten troligen hörer, kan nu slutas så wäl häraf, som af förr anförda Sal. Domprosten Celsii Anmärkningar, p. 82, och Korßfiguren, hwilken intet synes wara äldre, men wäl något yngre, än Göthes

thes Utfärd i Wester. Om denne Olof tjänt Kåjsar Emanuel Comnenus; så kan han hafwa warit ibland de Hjälptroppar, som samme Kåjsare åtskillige gånger lemnade de Occidentalske Christne emot Turkarne (då han i Orienten nog haft Tilfälle at wisa sin Tapperhet), och sedermera jämwäl följt de Greker, som af Påfwen Alexander 3, efter Underhandling med denne Kåjsare, emottogo Staden Ankona, hwilken af Kåjsar Fredrik 1. därefter, År 1164, åter blef intagen. Det samma gäller ock om wår Olofs Landsman Holme, som nästföregående Sten omtalar; och kan det jämwäl hafwa händt, at bägge omkommit i Pesten, som kort häreſter war uti Italien, antingen de då tjänt Romerske, eller Grekiske Kåjsaren: aldenstund ingendera af deras Minnesstenar säger at de fallit i Strid, eller åljäst på något sådant Ställe aflidit, där någon Slagtning blifwit hållen.

21. På Gotland och Sjönums Kyrkogård, Act. Lit. Upſ. Stockh. 1751. p. 147: ᚱᚼᚦᚢᛁᛚ᛫ᚾᚢᚠ᛫ ᚱᚼᚦᚾᛚᚠ᛫ ᚦᚾᚢ᛫ ᚢᛁᛏᚢ᛫ ᚱᚾᛁᛋᚾ᛫ ᛁᛏᚾᛁᚾᚾ᛫ ᛁᚠᛏᛁᚱ᛫ ᛁᚢᚾ - - - ᚦᚱᛁᚾ᛫ ᚦᛁᚾᚾ᛫ ᛁᚠᛏᛁᚱ᛫ ᚱᚼᚦᚠᚼᛁ᛫ ᚼᚾᚾ᛫ ᛁᛁᚠᚢ᛫ ᛒᚴᚾᚠᚢᚢᛏᚼᚾᚾ᛫ ᛁ᛫ ᚢᛏᚠᚼᚾᚱᚢ᛫ ᚠᚢᚢᚦ᛫ ᚾᚾᚱᛁᚾᚾ᛫ ᛁᛁᚾᚾ᛫ ᚱᚼᚦᚠᚼᛁᚾᚴ᛫ ᚠᚢᚢᚦ᛫ ᛁᚢᚢᚠᛁ᛫ ᚦᚾ᛫ ᚼᚾᚾ᛫ ᛁᛁᚠᚢ᛫

Rothvisl auk Rothalf thau litu raisa Staina iftir Sun - - - tria thina Iftir Rothfos, Han siku Blakumen i Utfaru. Guth hailrin Sial Rothfosar. Guth sviki tha er han siku d. å. Rödwisl och Rodalf, de läto resa Stenar efter - - - Son: deße tre efter Rödfos, som Blåmän (eller Morer) förlåtligen dräpo uti deß Utfärd. Gud hjälpe Rödfoses Sjål, och swike dem, som honom sweko.

Något annorlunda har Sl. Biskop Wallin öfwersatt denne Sten, nämligen såsom skulle Rodwisl och Rodalf hafwa låtit upresa allenast en Sten efter tre Söner; men så wida Ordet Staina, d. å. Stenar, utmärker, at Rodwisl och Rodalf låtit tilreda flere, än en Sten, så paßar det sig i mit Tycke långt bättre, at föra det här nämnda Antal til Stenarne, än til Ordet Sũn, som beteknar allenast en Son. Deßutom är det orimligt, at Rodwisl och Rodalf tilhopa skulle haft en Son, men icke så, om Rödfus warit en deras Wäns eller Slägtings Son, hwars Namn Tiden nu förtärt, men man wäl kan tro här också hafwa warit uptek-

nadt, där som nu Runorna felas imellan Orden Sun och Tria. Ordet hailrin är på sidsta Runan öfwerflödande, antingen man wil uttydat igenom hjälpe eller hele, så framt härunder icke något Sammandrag af hialpi han eller hailri han skal wara förborgadt. Hailr är hel, och kan igenom det at et i eller e tilläggas, efter både wårt gamla och nyare Talesätt, däraf göras et Önskningsord til en sådan Gerning, som medförer Hjälp och Helsa. Dock såsom Ordet hailri är alldels owant, men hialbi däremot som oftast förekommer, så är det snarare troligt, at Runristarens Mening warit at uttrycka detta, än det förra Önskeord: Hwarföre jag ock i Öfwersättningen därwid låtit förblifwa. Om denne Stens Ålder och rätta Mening är ock tilförne i Slutet af 3:dje Flocken handladt. Hwaraf jämwäl kan intagas, hwarföre man häller här, än på något annat Ställe, welat honom anföra.

Medan man uppehåller sig wid deßa Westerländska Resor til Österländerna, torde ock en Sten i Runtuna Sokn och Söderby, i Södermanland, Baut. 802. och P. Dijkm. Anm. öfwer Runst. 136. förtjäna at anföras, fastän intet wißt Ställe, dit Resan burit, så noga på honom utmärkes. I Bautil ses allenast deßa Ord: ᛒᚱᚢᚾᛏᛁᚢᛚᚠᚢᚱ ᛋᚢᛁᚾ ᚾᚢᚠ ᚾᛏᚢᚾᛏᚢᚱ· ᚱᛏᛁ - - - - ᚱᛁᛏᚢᛁᚦᚢ - - - - ᚼᛋᚴ· ᛋᛏᛁᛏᚢᛁᛅ: ᛏᚱᛁᚦᛁᛏᛅ: Men efter Dijkmans Läsning, är Innehållet detta: Briniulfur, Skiu, auk Arniutr raistu Stain at - - - - auk - - brudur sina. Onnar var farin vidu um Alfur heimsins, Snialir trigiar, och Öfwersättningen denna: Brynjulf, Skie och Arniut reste Stenen åt - - - och - - - sine Bröder, af hwilken den ene war faren wida ikring Wärldens Delar: snälle Karlar. Denna widlyftigare Läsning och Förklaring wil man lemna i sit Wärde; Men öfwer det, som nu mera icke synes på Stenen, och Dijkman kanske allenast gißat sig til, är säkrast at ingen Ting döma.

22. Märtuna Sokn i Upland, Udby Gärde, Baut. 216. ᚦᛁᛏᛁᛚᚦᛅᛋᛏᚱ· ᚱᛁᛋᛏᛁ× ᛋᛏᛁᛏ× ᚦᛁᛏᛏ× ᛁᚦᛏᛁᛅ× ᛏᛋᚦᚢᚢᛏ× ᚦᚠ ᚦᚢᚱ× ᛋᛁᚦ× ᛋᛏᛅᛅ× ᚢᛏᛋ· ᚢᛁᛋᛏᚱ× ᚢᚠ× ᚢᛋᛏᚱ× ᚦᚢᚢᚦ× ᛁᛏᚦᛒ× ᛏᛋ× ᛋᛁᚦᚢ· Ketilfastr risti Stin thina iftir Afgut, Fathur sin. Sar was vilhr uk ustr, Guth jalb as silu, d. å. Ketilfast riste denne Sten

Sten efter Asgöte, sin Fader. Han war Wester och Öster. Gud hjälpe hans Själ.

Andre öfwersätta Ordet ᚢᚾᚴᛅᚱ, som de läsa ᚢᚾᚴᛁᚱ, igenom Anförare, eller Öfwerste Fältherre, och insticka Ordet för efter ᚢᚠ, på det däraf måtte blifwa den Mening, at Asgöte warit en sådan Man och farit i Öster; Men denna Tillägguing, som ändå intet gör Sammanhanget frit för Misstanka, behöfwes intet, när allenast Runan ᛅ blifwer rättad til ᛁ; hwilket med mindre Omak kan låta sig göra, än om hon skal mista alla sina Twärstrek och blifwa et blott ᛁ. Det är icke hälder orimligt, at en Man kunnat på olika Tid wara först i Wester och så i Öster: antingen det då om denne Asgöte så skal förstås, at han farit härifrån i Wester och stadnat i Orienten, ellet at han 2 gånger farit dit, en gång Westre och en gång östre Wägen, eller ock, at han farit ene Wägen ut, och den andre tilbaka. Huru det är, så tyckes det likwäl wara ostridigt, at Mannen rest härifrån til Österländerna, dit han kunnat komma, antingen han först tagit Kosan i Öster eller Wester. Och emedan deß Resor, efter Stenskriftens Föranledande, warit hans mästa Förtjänster; så är det tröligt, at han farit allenast Pelegrimswis, utan at igenom Wapns Bruk tillika göra sig förtjänd. Jag wil likwäl, emedan denne Sten sluter de Runstenar, som ihågkomna wåre Förfäders Utfärder både Öster och Westerleds (hwilka merendels tyckas hafwa skedt för at komma til Orienten) nämna några dylika Resor, som Folk företagit ifrån Danmark och Norje; på det man kanske med deras Tid och Årtal, som af Böker och Papersskrifter äro mera bekanta, måtte så mycket säkrare kunna jämka och ihoppaßa deras, som äro nämnde på nu anförde Runstenar. Dock wil jag tilförne, som kortast årinra, det Orden Sar, vas och uk på sidste Stenen i denne Flock, samt Korßteknet öfwer Skriften, som äfwen något liknar Brostenen i 2. Fl. göra honom i mitt Tycke nog så gammal, som Göthes Stenar, om icke ändå litet äldre, så wida den Smak, som häruti på honom finnes, ännu mera utarbetad på dem igenkännes. Min Tanka är därföre, at denne Asgöte warit ibland de förste, som härifrån försökt westre Wägen til eller ifrån Orienten, så at Göthes Härtåg däruppå med mera Säkerhet sedermera kunnat företagas, så framt nämligen det med hans Wiking påsyftade Ändemål warit, at efter Westerländernas Härjande, wid re fortsätta sin Resa til Orienten. Men häruti är icke, utan en osäker Sannolikhet, som jag gärna lemnar til andres Rättelse, eller widare Förbättring.

År 1074 skref Påfwen Gregorius d. 7:de til K. Swen Estridson i Danmark, och sökte först öfwertala honom at skicka någon af sine Söner til Orienten, Örnhj. Hist. Eccl. p. 317; såsom han År 1081 också wärkligen förmådde Hertig Robbert af Normandit, med 1500 Norrmänner at understödja den då, alt sedan År 1078, assatte Kåjsar Michael Ducas emot Kåjsar Alexius Comnenus. Men om K. Swen Estridson häruti gjort hans Helighet til Wilses, omtalas icke i Historierna. Dock nämnes, af dem, som beskrifwit Korsfärderne, wid År 1097 en Konungs Son från Danmark, som hetat Swen och med 1500 korßade Stridsmän från Constantinopel kommit dem af Latinska Kyrkan til Hjälp, medan de höllos med at belägra Antiochia. Nu är wäl sant, at K. Swen Estridson jämwäl hade en Son af detta Namn; Men denne Swen, som efter K. Erik Egot åträdde Danska Kronan, afled medan Wibergs Landsting i Jutland påstod, förr än han hant, så sjuk han war, låta bära sig dit, och af Landsfolket för Konung blifwa förklarad: då däremot för:de Swen, som tjänte i första Heliga Kriget, under Wägen til eller ifrån för:da Belägring skal med alt sit Följe af Turkarne blifwit öfwermannad och nedergjord. Sl. Statsrådet Gram har därföre hållit före, in not. ad Meurs. Hist. Dan. col. 112, at K. Swen Estridson haft 2 Söner, som bägge hetat Swen: och Statsrådet Herr Suhm om K. Er. Evegot. 137 S. at denne warit den samme, som Knytlingasagan säger, af allesamman K. Swen Estridsons Söner ensam warit ägta född. Nu, utan at neka hwarken denna Mening, eller för:da Berättelser, tyckes mig det wäl kunnat hända, at en och samme Swen År 1097 warit olycklig i Grekiske Kåjsarens Sold, samt på omförmäldta Sätt förlorat alt sit Följe eller större delen däraf och själf warit hållen för förlorad, men likafullt, för sin egen Del, kommit hem och för sin Död åstundat Konungsnamn och Heder. Dock detta lemnas til andres närmare Skärskådande, och är allenast därföre anfördt, at man måtte weta det Folk ifrån Norden jämwäl biwistat 1:ste Korsfärden År 1096 och 1097, samt huru en Del af dem blifwit därtil förmådde.

För:da Påfwebulla dat. Rom. VIII, Ka. l. Feb. &c. lyder, så wida hon angår denna Sak, som följer: *Præterea si S. Rom. mater Ecclesia, contra profanos & inimicos Dei Tuo auxilio in militibus & materiali gladio opus habuerit, quæ Spes de Te habenda sit itidem Tua certa legatione cognoscere desideramus. Est etiam non longe a nobis provincia quædam opulentissima juxta mare, quam viles & ignavi tenent hæretici: in qua Vnum de*

de filiis Tuis, si eum (sicut quidam Episcopus terræ Tuæ in animo Tibi fore nunciavit) Apostolicæ aulæ militandum dares, cum aliquanta multitudine eorum, qui sibi fidi milites essent, Ducem & principem & defensorem Christianitatis fieri optamus. Häraf kan det slutas, at om Prins Swen åtlydt denne Påfwens Wilje, han ock tagit en Hop Folk med sig ifrån deßa Länder. Om K. Sigurd Magnussons Grekiska Resa År 1107, 8 och 9, samt 2:dra stora Korsfärden eller Heliga Kriget mot Turkarne År 1047, är förr i 3:dje och 4:de Fl. något handladt; men deßutom berättes, jämwäl efter K. Sigurs Hemresa År 1110, at K. Balduin, ännu detta eller följande Året, i December Månad, med Tilhjälp af en nyligen anländ Dansk och Norsk Pelegrims-Flotta intagit Sidon, som Saracenerne alt sedan År 636 innehaft, Torf. H. N. P. 3. p. 456, & ex Andrichomi Theat. terr. S. & Pet. Bizarri Hist. Gen. Rev. Pontopp. Gest. Dan. extr. Dan. T. 1. p. 47. 48. Dock såsom Sturleson, 2. D. 242. S. och Theod. Mon. c. 38. omtala samme Fästnings Intagande på lika Sätt, under det K. Sigurd ännu war med K. Balduin; så måste Tidräkningen, antingen hos wåre, eller de främande Skribenter, på et År eller mera wara felagtig, och deßa de Norskes Bedrifter på en Tid wara förrättade. För den Flotta, som i 2:ra stora Korßfärden År 1147 bemägtigade sig Lißabon, skal ock en Konung wid Namn Erik eller Hinrik från Danmark warit Förstyrare, ex Fulleri Descr. bell. S. Calvis. & Ang. Manrique Annal. Cist. Pontopp. l. c. men jag fruktar at också denna Berättelse i Början upkommit af någon Willelse och kanske en otidig Förblandning imellan förberörde K. Sigurds och denne Tids Bedrifter i Portugal.

Saxo talar; L. 12. wid År 1094 om Biskop Swens Resa ifrån Roschild til Jerusalem igenom Constantinopel; hwilket kan tjäna til Bewis, at han farit östre Wägen til Grekland. Och om en annan Biskop Swens Resa til Förlåfwade Landet i Följe med sin Broder Eskil, som dagtadt sin förnäma Börd tilförne warit en ogudagtig Sälle, är det artigt, som ex. Ann. Cist. ad a. 1150. ap. Pontopp. l. c. p. 12. anföres: huru de nämligen bägge tagit Korßtekn uppå sig och ändteligen, efter Christi Grafs och Korß Tilbedjande i Jerusalem, kommit til et Ställe där bredewid, som hetat Pater noster, hwaräst wår Herre i sin Wandringstid skal lärt sine Lärjungar Bönen Faderwår. Där skola de gjordt en upriktig Syndabekännelse och sedan kommit snart därifrån til Jordans Flod; hwaraf de drucko och beguto hwarannan. Då denne Eskil

hjär-

hjärteligen budit Gud, så wida han en gång näst sina Synders Ärkänsla, och han wore osäker, om han under en längre Lifstid icke åter skulle blifwa en Affälling ifrån Guds Wäg, det han, om så wore Gudi behagligt och hans Själ gagnligt, på samma Ställe måtte uplösas ifrån sin Kropps Band; hwaruppå han ock strax upgifwit sin Ande. Biskopen, som såg detta, uptändes, som Berättelsen lyder, af en lika Gudlig Åstundan efter sin Förloßning, och afled kort därefter, samme Dag, samt begärte i för:da Patet noſters Kyrka med sin Broder at begrafwas. Hwarefter samma Kyrka, som tilförne war liten och oansenlig, af deras Allmosor blef mycket större och ansenligare upbygd. Deße Herrar berättas hafwa warit Ärekebiskop Atsers Bröder, och deras Fader Swen Thrudson, af Kongligt Danskt Blod.

Sigurd Slembedjäkn, eller Slembir (som så kallades för det han öfwergaf at wara Djäkne och blifwa Prest, som han från Barndomen tycktes wara ärnad til, för at År 1136 ärkännas för Konung Magnus Barfots Son, och på det Wis tilskansa sig Norska Kronan) hade förr, än detta skedde, jämwäl rest til Jerusalem och Jordan, samt besökt många heliga Ställen, såsom andre Palmarar, eller Pelegrimar med Palmer i Händer. Sturl. 2. D. 307. följ. Sid. Torf. H. N. P. 3. p. 507. sq.

Wid År 1150 kom en Norsk Frelseman Endrid Unge kallad, ifrån Grekland, hwaräst han länge ibland Wäringarne tjänt Käisar Emanuel Comnenus, och talte mycket om Grekiska Prägten och Förmögenheten, så at så wäl Orknöa-Jarlen Ragwald, som deß Slägting Erling Skack, hwilken sedermera i Norska Historien spelte en så märklig Person, företogo en Resa til Grekland, den de År 1153 ändteligen, med 15 Fartyg, från Orknöarna anträdde. Endrid war deras Ledsagare: och framforo de på samma Wis emot de ochristne uti Spanien, som Sigurd Jorsalafarare tilförne giort hade, til deß Endrid, med 6 Fartyg skildes wid dem; hwarefter de likwäl igenom Medelhafwet likafullt fortsatte sin Resa, och bemägtigade sig et Saracenisk Fartyg, som efter Normännernes Tycke war så stort, at det liknade en Ö, af det Slag, som de äljäst kallade Dromunder. Wid detta Fartygs åröfrande fick Erling et Sår i Nacken, hwilket intet bätire blef läkt, än at han alt sedan i sin Lifstid blef något lutande med Hufwudet och däraf fick sit Tilnamn Skack. Efter denna Mandomsgärning talas intet om deras Bedrifter, utan at de warit i Jerusalem, wid

Jor-

Jordan, och uti Constantinopel: hwarifrån de Landwägen foro til Norje tilbaka; där Erling wid Hemkomsten, för denna sin berömliga Färd, blef wärdig agtad at få en Norsk Prinseßa til Hustru. Torf. Hist. Norv. P. 3. p. 526, sq. Sturl. T. 2. p. 338. sq. & supr. p. 117.

År 1185 skal K. Knut i Danmark på et Danehof eller Riksmöte i Odense hafwa föreställt Heliga Landets då warande beklagliga Tilstånd, och Esbern Snare, Ärkebiskop Absalons Broder, i Anledning däraf, upmuntrat åtskillige at samsätta sig til en Resa åt deße Orter: hwilken likwäl icke flere, än 5, i Ställe för 15, af Danmarks ypperste Adel, År 1187 företogo, sedan de först uti Norje skaffat sig 200 Följeslagare. Comment. hist. de profect. Dan. in terr. S. ed. Kirchm. Amst. 1684.

Huru Folk ifrån alla deßa 3 Nordiska Riken År 1189, wid Accons Belägring warit närwarande, är i 4:e Fl. anfördt. År 1190 återkom en Wikbo eller Bohusländning, som het Reider, från sin Pelgrimsfärd med Bref ifrån Grekiske Kåjsaren Alexius til K. Swerre i Norje, hwaruti han af honom begärte 900 eller 1000 Man til Hjälp emot Hedningarne. Wid samme Tid blefwo ock Konungarne i Swerje och Danmark igenom en annan hemkommen Pelgrim Peter, likaleds anmodade om en dylik Hjälpsändning, Torf. Hist. Norv. P. 3. p. 25, 26: och Året för Slaget wid Lena, som stodd. 31. Jan. 1208, samsatte sig Reider med en Peter, dock icke denne, utan en annan, Steipir kallad, at fara til Jerusalem, ib. p. 118. År 1227 foro 2 med Kongliga Huset befrände Norske Höfdingar, Sigurd och Roar, til Jerusalem och närliggande Städer, p. 135. 136.

Sedan K. Håkans Dotter Christina från Norje År 1259 (så wida Norska Tidräkningen är riktig) hållit sit Bröllop i Spanien, for en Del af hännes Medföljge från Norden til Jerusalem, då de öfrige reste til sit Fäderneesland tilbaka, Torf. l. c. p. 281: och följande Året, eller 1262, skickade K. Håkan Bud til Tunetanske Sultan, med Skänker af sit Lands-Afwel, såsom Falkar och flera Saker, dem han trodde wara något sällsynta i Serkland eller Afrika: hwilket alt mycket wäl blef uptaget, som Sändebuden berättat, då de med wäl förrättade Ärender Året därefter återkommo, p. 291.

Af alla deßa wåre Grannars Resor til Orienten, kan man sluta, at wåre Förfäder, som med dem ständigt omgåts, haft lika Tankesätt, lika

inbillade Förmåner af dylika Äfwentyr, och lika Swårigheter dem at igenomgå. Det är ock högst troligt, at de nog så snart, och så länge, som de, samt stundom jämwäl med dem i Följe, besökt deße Orter. Dock wore alt detta, utom de få Tilfällen, wid hwilka Swenske och Göther af Utlänningar jämwäl nämnas, ändå icke annat, än en mycket sannolik Gißning, så framt de i denne och för:de Flock anförde Runstenar, som til deße Tider aldratroligast och, jag wil säga, handgripligen höra, det icke längt tydligare ådagalade. Af deße Greklandsfarare som de omtala, är ingen Ting sannolikare, än at Österländningarne samlat de Underrättelser, som de haft om Danmark, Swidjod, Finmarken och Island, Calmar och Sigtuna m. m. hwilka finnas hos så wäl Geogr. Nub. p. 273, 274. ed. Paris. som Benj. Tudel. p. 123 ed Ariæmont. Dock torde deßutom ock kunna medgifwas, at om icke andre, åtminstone Judar från de östra Länder af egen Förfarenhet jämwäl redan År 1150. wetat Wägen hit: aldenstund Norska Efterrättelser lemna oß Kunskap om et Judiskt Fartyg, som wid Orknöarna År 1233 förgåts, Torf. Orcad. p. 163. hwilket tyckes hafwa kommit från Orienten och ärnat sig widare til Norden.

Domprosten Björn i Upsala, som År 1278 afsomnade, gaf uti sit Testamente 12 Mark til Lösen från et Korß, som han emottagit. Så stor war då ännu Widskepelsen med Koßteknen, och de därmed förknippade Pelgrimsfärder.

9. Cap. 6. Fl.

Stenar til deras Åminnelse, som hema i Norden uträttat några manliga Gärningar.

Näst de Runstenar, som handla om wåre Förfäders utländska Bedrifter, förtjäna wäl inge större Upmärksamhet, än deße, som också uplysa wåra egna eller wåre Grannars Landskapers Öden, uti en Tid, då andra Efterrättelser därom äro otilräckliga. Sådane menar jag nu blifwa:

1. På Öland, Wekelby Sokn, och Karlewi gärde, Baut. 1071.

᛫ᚠᚱᚢᚾᛏᚨᚱ ᚢᚱ ᚠᚱᚨᚾᛏᚨᚱᛁ᛫ ᚨᚾᚾᛏᛁ᛫ ᛁ᛫ ᛏᚨᚾᚠᛅᚱᚠᚢᚾ᛫ ᚦᛅᛏᛁᚱ᛫ ᛁᚾᚱᚢᚦᚢᚾᚨ᛫ ᚠᚢᚾᚨᚾᛏ ᚱᛅᛁᚦ᛫ ᚢᛁᚦᚢᚱ᛫ ᚱᛅᚦᚨ᛫ ᚱᚢᚾᚠᚴᛏᚨᚱᚴᚱ ᚦᚱᚢᚦᚨᚱ᛫ ᛏᚱᛅᚢᚴᚱ ᛁ᛫ ᚦᛅᛁᛘᛋᛁ᛫ ᚼᚢᚴᛁ᛫ ᚢᛁᛋᛁᚦᚨᛏ ᛘᛅᛁᛋᛏᚨᚱ᛫ ᚴᛅᛁᚦᛁᚱ᛫ ᛏᚢᛚᚴᚨ᛫ ᛁ᛫ ᚠᚢᛚᚴᛁᚾ᛫ ᛚᛁᚴᚱ᛫ ᚼᛁᚾᛋ᛫ ᚠᚢᛚᚴᚦᚢ᛫ ᚠᛚᛅᛁᛋᛏᚱ᛫᛫ ᛋᛏᛅᛁᚾ᛫ ᚦᚼᛁᛋᛁ᛫ ᚠᚨᚱ᛫ ᛋᚨᛏᚱ᛫ ᛋᛁᚠᛏᛁᚱ᛫ ᛋᛁᛒᛁ᛫ ᚢᚦᚨ᛫ ᛋᚢᚾ᛫ ᚠᚢᛚᛏᚨᚱ᛫ ᛁ᛫ ᛁᚾᚼᛅᛁᛋ᛫ ᛚᛁᚦᛁ᛫ ᛋᚨᛏᛁ᛫ ᚨᛏ᛫ ᚢ᛫ ᛏᚨᚢᛋᛁᚾᛁ᛫ ᛞ᛫ ᚨ᛫ ᛞᛅᚾ᛫ ᚴᚱᚮᚾᛏᛖ᛫ ᚢᛏᚢᚱ᛫ ᚴᚱᚮᚾᛏᚨ᛫ ᛚᚨᚾᛞᛖᛏ᛫ ᛁ᛫ ᛞᚨᚾᛘᚨᚱᚴ᛫ ᚢᚨᚱᛞᛖ᛫ ᚢᚱᛖᛞᚵᚨᛋ᛫ ᛈᚮ᛫ ᛖᚾ᛫ ᚱᚤᚵᚵᛋᛏᚨᚱᚴ᛫ ᚱᚮᚾᛋᛘᚨᚾ᛫ ᛋᚮᛘ᛫ ᛏᚱᚮᚴᚨᚱ᛫ ᛏᚱᚮᚵᚱ᛫ ᛁ᛫ ᚦᛖᚾᚾᛖ᛫ ᚼᚮᚵ᛫ ᚨᚾᚠᚮᚱᚨᚾᛞᛖᛋ᛫ ᛘᚨᚾᚵᛖ᛫ ᛞᚮᛞᛖ᛫ ᚴᛁᛖᚾᛞᛖᚱ᛫ ᛞᛖ᛫ ᚠᛚᛖᛋᛏᛖ᛫ ᛁ᛫ ᚴᚱᛁᚵᛋᚠᛚᚮᚴᚴᚨᚱᚾᛖ᛫ ᚠᚮᛚᚵᛞᛖ᛫ ᚼᚨᚾᛋ᛫ ᛚᛁᚴ᛫ ᛞᛖᚾᚾᛖ᛫ ᛋᛏᛖᚾ᛫ ᚹᚨᚱ᛫ ᛋᚨᛏᛏᛖᚱ᛫ ᛖᚠᛏᛖᚱ᛫ ᛋᛁᛒᛖ᛫ ᚢᛞᛋᛋᚮᚾ᛫ ᛃᚮᚱᛞᚨᛞ᛫ ᛁ᛫ ᚼᚮᚵᛖᚾ᛫ ᚴᚱᛁᚵᛋᚠᚮᛚᚴᛖᛏ᛫ ᛋᚨᛏᛏᛖ᛫ ᚼᚮᚾᚮᛘ᛫ ᚹᚨ ᛞᛖᚾᚾᚨ᛫ ᚮ᛫

Kruntar ur krontari lanti i Tanmarku, Thotlis jarmun, munat raith vithur ratha rukſtarkr, thruthar traugr i thaimſi hugi, viſithat maiſtar taithir tulga i fulkin. likr hins fulkthu flaiſtr. Stain thiſi var ſatr aiftir Sibi Vtha Sun, fultar i inhois: Lithi ſati at u tauſini, d. å. Den Krönte utur krönta Landet i Danmark, Thotils Telning, mände wredgas på en ryggſtark Ränsman, ſom träkar tröger i denne Hög, anförandes många döde Fiender (eller wiſandes dem Wägen). de fleſte i Krigsflockarne följde hans Lik. Denne Sten war ſatter efter Sibe Udsſon, jordad i Högen. Krigsfolket ſatte honom på denna Ö.

Sedan Läsningen i det nogaſte blifwit rättgd, wid Tilfälle, ſom i Berättelſen om Norrköpings Ålder och åtſkilliga Öden är anfördt, 84 och följ. Halff. hafwer man det minſta möjligt warit, welat wika ifrån framledne Herr Cantzlirådet Peringſköld Öfwerſättning: oagtadt jämwäl Skäl til en eller annan Rättelſe därutinnan kunnat wara för Handen. Wid ſjälfwa Skriften wil jag, i fall Läſaren däraf ſkulle finna någon mera rimlig Läsning, upgifwa följande Twifwel, ſom af en nogare Runornas Granſkning härröra. ᚠ och ᚨ i krontari äro, för en Spricka ſkull i Stenen, något oſynliga; ſå at man ock kan föreſtälla ſig, det Stenhuggarens Mening warit, at här, lika ſåſom i näſt föregående Ord, göra af dem ᚢ och ᛏ, hälſt, utom deßa, ingå Runor med halfwa Twärſtrek här förekomma, där de kunnat wara hela. Likaleds äro Runorna ᚦᛅ i Thotilsför en dylik Remna ſkull något åtſkilda, ſom för den Orſak, och ingen annan, ſå tyckas wara, emedan inga Spår til någon annan Runa därimellan ſynas; hwaraf ock den Följd drages, at ſamma Spricka för Skriften warit i Stenen: och at de gamle Runriſtare på andre Stenar af lika Beſkaffenhet, för en likadan deras Brift, på ſamma Wis ofta hafwa åt-

skildt et Ords Runor. Twärstreken öfwer det första ᛏ i Ratha är icke hälter olik en Remna i Stenen; men så framt hon warit där för Stenens Uthuggning, skulle man tro, at Runristaren annorlunda paßat denna Runa, om nämligen denne Strek icke bort höra til deß Figur. ᚱ i Visi är intet tydligare, än at det ju ock kan läsas för ᚴ, såsom ᛚ i likr för ᚱ, i fall Meningen däraf skulle blifwa bättre. Orden thisi var, äro ut mäst förnötta. Om thruthar traukr skulle betyda en trogen Dräng, såsom på Stenen N. 748. i Bautil ᚠᚨᚦᚱᚱ ᚦᚱᚢᚦᚨᚲ, förmodligen en trogen Fader, och om än de anmärkta Twetydigheter någon annan läsning skulle orsaka; så blifwer Hufwudsaken ändå den samma, och denne Sten en Minneswärd efter K. Erik Egots Öländska Resa År 1097. Hwartil jag mina Skäl på nyßnämda Ställe anfört. Cf. supr. c. 1. p. 58, 59: C. 3. p. 89.

2. Bro Härad, Ry Sokn och Torsätra Gärde, Baut. 271. *

ᚴᚠᚱᚢᚾ· ᚾᚱᚠ· ᚠᚼᚨᚠᚾ· ᚢᚾᛏᚾ· ᚱᚾᛁᚴᚾ· ᚦᛁᚾᚴᚾ· ᚴᛏᚾᛁᚾ× ᛁᚠᛏᚲ ᛒᚱᚼᚦᚱᚱ ᚴᛁᚾ× ᚼᚢᚴᛒᛁᚼᚱᚾ· ᚼᚾ ᚢᚴᛁ ᛇᚼ ᚠᚢᚱᛏᛁ ᚦᚼ ᚦᛁᚲ ᚠᛁᚾᚾᛏ: ᛏᚼᚠᚢᚢ ᚾ ᚠᚢᚱᛏᚾᚾᛏᛁ· Skuli auk Folki lata raisa thinsa Stain eftr brothur sin Husbiorn. Hñ vsi o Guti, tho thir giald toku a Gutlandi. d. å. Skule och Folke låto resa denne Sten efter sin Broder Husbjörn. Han styrde åt Götherne, då de togo Skatt på Gottland.

Denne Sten liknar wäl något en i Eggby och Kålstad, Baut. 351, men ännu mera, när Korßteknet undantages, som här icke finnes, den jämwäl i Torsätra Gärde bredewid stående Hwitawads-Sten, och något Tystberga Stenen, Baut. 818, som är den 8:de af Ingwars Stenar, och den, ibland dem som förmodligen längst efter deß Död, blifwit ristad. Til följe hwaraf jag icke likare kan finna, än at denna Gotlands Beskattning höra til wid paß halfliona 12:te Århundradet.

3. I Aspö Kyrkodör, Baut. 735. *: ᚢᛒᚴᚢᛒᚼ· ᚴᛁᛏ· ᚴᛁᚱᚼ: ᚴᚢᚿᛏ: ᚴᛁᚴᚼᚢᚾ: ᚾᚢᚴ ᛒᚱᚢ ᚾᛏ ᚾᚴᚿᚼ ᚾᛁᚼ – – – – – – ᚼ ᚴᚢᛏᚴᚾᚾᛏᛁ: ᚦᚨ: ᚴᛁᛏ: ᚴᛁᚢᚱ· ᚾᛁᛏ; ᚴᚴᚢᚦᚢ ᚴᚾᛁᚴᛁᚼ ᚦᚾᚼ

ᚦᚾᛁᛋ ᚢᛁᚦ - - - - ᚢᛁᛚᛏᚢᚢ ᛁᚠᛁ ᚼᚾᛚᛚᚾᚼ ᚴᚢᚦᛁ ᛒᛁ - - - -

Ublubr lit gera Kuml, likhus auk bru at Sun sin - - - - o Gutlanti thu lit fiur sit, fluthu gaekir (gaethir) thair vith - - - - - viltu iki halta Guthi b - - d. å. Ublub lät göra Srenwård, Likhus och Bro åt sin Son : : : : på Gotland, då Krigsfolket foro dit, och följde med Götherne, för det de (Gotländske) icke wille hålla GUDs Bud.

Det är Skada med denne Sten, at han nu ligger på et så obeqwämt Ställe, hwaråst han til en del är osynlig, och på det synliga ständigt nötes af Folk, som går in och utur Kyrkan. Många Ord äro däraf redan förnötta, och en del ganska otydliga, såsom ᚢᚱ i fiur. Det öfriga som så är, märkes af Rummens Ledighet wara sådant. Sidsta Ordet gömes der Muren; såsom Början af Ordet Gutlanti äfwen därunder warit fördolt, för än Muren så mycket blifwit undanrögd, at det kunnat läsas helt och hållet. För fiur kunde kanske läsas fil: Men det ändrar intet mera Meningen, än at den ändå nästan blifwer den samma, nämligen at Ublube eller Ublumber med en Swensk Leding warit Götherne följagtig, då de blefwo föranlåtne at hemsöka Gotlänningarne, för det de intet höllit Gudi deß Bud, eller Christendom. En giltig Krigsorsak, som den Tid, då Norden ännu icke war fullchristnad, icke behöfdes större. Om härwid det åter kommer i Betraktelse, som för någon Tid sedan om Gotlands Förening med Götha Rike är anmärkt, i Norrk. Hist. Beskr. 10, 97, och 98. Hastl; så kan man snart komma på de Tankar, at sedan Gotländningarne förent sig med Götherne, och tillika med en utlåfwad Ärkänsla mot deras Konung och Jarl, utfäst sig at antaga och framdels blifwa wid Christendomen, de likwäl någon Gång däreftet brustit i sina Löften, och därföre blifwit såsom Affällingar, med Krig hemsökte, och med Penningar måst ersätta Krigsomkostningarna. Om et sådant Härtåg skedt oftare til Gotland ifrån Östgötha-Sidan, eller när detta egentligen förefallit, förmåla wäl ingå ännu bekanta Tidböker; men därföre kan, eller bör det intet dragas i Twifwel, när 2:ne Runstenar ifrån samme Tid, då det förfallit, däröm förmåla. För öfrigt är det tilförne i Företalet til Ingwars Saga p. 21, sqq. anmärkt, at wåra inhemska Efterrättelser (utom Runstenarne och några få Mynt) intet äro så gamla, som wåre Grannars, hwilke på en dylik wårt Folks Hemsak intet tyckas hafwa hafft mycken Uppmärksamhet; så at deras Tystnad däröm icke håller är

något Skäl at neka denna Händelse. Igenom både yngre och äldre Stenars Jämförelse med den näst föregående, har jag sökt komma Tiden, när detta Härtåg förefallit, så när, som möjligt warit; och är af denne Sten ingen Anledning til någon annan Tanka. Men skulle man både däraf, at Götherne warit Herrar för denna Sjöfärd, och at Gotländningar förmodligen jämwäl biwistat Slaget i Hwitawaden, supr. p. 148. sq. ännu härmed gå längre; så wore det allratroligast, at deßa närskylda Folkslag först blifwit försonta, och at Gotländningar sedermera samfält med Götherne och en del Swenske farit ifrån Gotland til Danmark at betala flera Affällingar med samma Mått, som för dem nyligen tilförne blifwit inskänkdt. Gotlands Betwingande och Omchristning infaller då något förr, än för:da Slag, och troligast innom den Tid, på hwilken Götha Rike ännu warit för sig enwäldigt och haft sine egne Konungar, hwilke först uti K. Swerker, wid År 1138, förmenas jämwäl kommit til Swea Rikes Styrsel. År 1122 eller 1123 hade Sigurd i Norje kommit öfwerens med K. Nils i Danmark at kristna det Swenska Småland, emedan Folket där intet höll sig wid Christendomen, oagtadt somlige redan antagit honom: thvi at their, er thar bygtho, hjelldo ecke Cristne, thot sumer hafthi vit Christne tekit. Men såsom K. Nils wid de Norskes Ankomst til Sundet, icke war dem efter Aftal til Mötes: härjade Norske Konungen allraförst på hans Rike i Skåne, och förstörde där Staden Tummetorp. Sedan fortsatte han Resan til Kalmar, och landsteg där, samt nödgade kringliggande Landet at gifwa sig en Matskatt, (vistagiald) af 1500, eller som Torf. H. N. P. 3. p. 478. det berättar, 1800 Nöt, och at mangrant antaga Dop och Christendom, Sturl. T. 2. p. 263, 264. På samma Wis är det troligt, at Götlänningarne ifrån Östgötha-Sidan hafwa blifwit hemsökte, för det de viltu iki halta Guthi buth hans etha Cristni, och i penningar (gialth) sedan fåt betala hela Krigskostnaden, til Götherne (Guthi) samt på det kraftigaste förbiuda sig at beständigt blifwa wid Christna Läran och deß Utöfning. Af en gamal handskrefwen Förteckning på Gottlands Kyrkor tillika med deras Bygnads och Inwigningsår, hwilken ibland Wisby Consistorii Handlingar förwaras, och intet innehåller något otroligt, inhämtgs, det ingen Landskyrka för År 1100, och ingen, wid hwilken et tydligt Årtal blifwit utsatt, för År 1149 warit på detta Land förfärdigad: som, i Brist af nogare Underrättelse, äfwen därupå tyckes wara Bewis, at Landet icke mycket förr blifwit fullkomligen kristnadt och Linköpings Biskopsstol underlagdt. Wäl finnes i Strelows

Got-

Gottländska Krönika och Jo. Schoumachers Disp. om Gotland, p. 3. §. 3. en annan Ålder utsatt nästan wid hwar Kyrka; men utom det, at Namnen där hwarken äro så gamla, ej häller själfwa Inwigningsdagen, såsom på denna Förteckning, ifrån År 1255 wid somliga Kyrkor, anmärkd; så är nyßnämnda senare Gottlands-Krönika ock däruti mißtänkd, at hon nästan ingen Kyrka förbigår, som hon icke gifwer sit fulla Årtal: då däremot denna Kyrkornas Indelning på Gottland i 6 Delar, med hwars och ens Tara, och Antalet på dem, som i 3:dje och följande Siettingarne gåfwo Tionde, efter hwilken Linköpings Bjskop hwart tredje År wisiterat, så at alla Kyrkor i hela Landet innom 6 År af honom warit besökda, (hwilken Delning med själfwe Gotlandslagen synes wara lika gamal), utsätter för många Kyrkor intet Årtal, och tör somlige allenast Hundradtalet. De kyrkor, som efter Strelows Räkning äro de ålsta, skola alt ifrån år 1032 på 1050:talet wara upbygda, några därifrån til År 1072 och därefter flera til År 1096, men sedan inga för År 1109, 1120, 1129, 1160 och däreſter.

Wille man förena bägge deßa olika Underrättelser, så kunde man föreställa sig, så framt nämligen intet Skrif- eller Tryck-fel är i Siffrorna, at den ena utmärkte, när hwar ock en Kyrka börjat at byggas, och den andra, när de blifwit fullbordade och inwigda. Ifrån År 1129 och til År 1149, äro då 20 År, inom hwilken Tid man ingen Christendoms gärning på Gottland kan bewisa: inom hwilken ock därföre troligast synes, at Gotländningarne kunnat falla ifrån Christendomen, och såsom deße Runstenar innehålla, åter kommit til deß Ärkänsla.

4. Årja Sokns gamla Kyrka i Södermanland, Baut. 698.

ᚼᚠᚢᚿᛁᛏ: ᚱᛋᛏᛁ· ᛋᛁᚿᛅ ᚼᛁᚿᛏ·ᚢᚢᚿ· ᚼᚢᚢᛅ ᛋᛁᛅ ᚢᚾᚢᚱᚠᚢᚿ· ᛁᚠᚢᚴ·
ᚼᚱᚾᚼᚠᛁ BRᚢᚦᚢᚱ· ᛋᛁᚾᛏ· ᚢᛁᚱᚦᛁ· ᚢᛏᛁ· ᛏᛁᚱIBIᚾᛏ· ᛁ· ᚠᛋᛏᚠᛏᚱ
ᛏᛏ· ᛋᚢᛏᚢᚠᛏ· ᚠᚢᚱᚢᛏᚠᚢ ᛋᚴᚠᛁᚾᚢ· ᛁᛋᚴᛁ·ᚱᛋᛏᛁ·ᚱᚢᚿᛏᛏ·ᚦᛏᚼᛁ·

Amvit r(e)sti sina (Stain) thina uli suna sina, Unulfu, Aku, Hrængi, bruthur sina, varthi uti teribina i Kalmarna Sútuma, furu efu Skanu. Esgi r(i)sti runa thasi. d. å. Amwit reste denne Sten åt alle sine Bröder, Söner, Umulf, Åke, Ring, som blefwo dräpne ute i Kalmar Sund, då de foro från Skåne. Esge riste deßa Runor.

Denne

Denne Runsten är en ibland dem, som ganska mycket sysselsatt wåre Fornforskares Eftertanka, i det somlige inbillat sig, at på honom omtalas Wärdmän i Tyri Stad wid Galileiska Hafwet och Sodom, som farit från Skånö: och andre, at de, til hwilkas Åminnelse han blifwit upreso (såsom jag ock denne Sten hälst welat förklara), blifwit dräpne i Kalmar Sund. Til hwilken Uttydning P. Diskman i sina Anmärkningar, 133. S. tyckes gifwit Anledning, i det han uti Förklaringen öfwer Ordet galmara just nämner Calmar Sund, fastän han för öfrigt låtit sine Lärdes Mening om Galileiske Hafwet hos sig mera blifwa gällande, än at han kunnat märka, huru när han warit wid en rimligare Uttydning, som O. C. Runæ Medelpadicæ ab importuna crisi breviter vindicatæ p. 8. först uptäckte, och sedan widare utfördes in Act. Lit. Svec. 1126, p. 248, såsom tilförne, p. 57. är anmärkt. Men ännu nyare är den Utläggning, som Sl. Biskop Wallin in Act. Lit. Upl. för År 1743, p. 17. upgifwit, i Anledning af en wid Kalmar liggande Soku och Kyrka, Döderby, eller, såsom han hänne nämner, Dörby, hwaräst han ment at et Fäste fordom warit, som Anwits Söner och Bröder haft i Förwaring, och som kunnat wara det samma med Kläckeberg eller Kläckeborg, hwilket wid Gränsen af denna Församling fordom war beläget, och i K. Eriks af Pomern, K. Christiern 1:s, samt K. Gustaf 1:s Tid ännu wariti Flor. Ordet Uli eller Öli anses för et Mansnamn: och lemnas sedan på hela Skriften denna Öfwersättning: "Amwit reste denne Sten åt Yle, sin Son, Unulfe och Hrengi, "sine Bröder, Wärdhållare i Turiby (Torby) bredewid Kalmarna Sund, "som dit foro ifrån Skåne. Eski ristade dessa Runor. De skäl som Sl. Biskopen för öfrigt haft til denna Uttydning, såsom hwarföre Sunu sina, som åljäst betyder sine Söner, öfwersättes igenom sin Son, na i bredewid, och um a sam dir, kunna på anförda Ställe widare efterses. Men hwarföre jag hällre blifwit wid Sl. Domprosten Celsii Utläggning, utom en liten Ändring i dess Beskrifning, som Amwit rest Stenen efter, är det icke allenast et Hufwudskäl, at Döderby Soku ända ifrån Catholske Tiden, så långt man af Östgötha Stifts Handlingar kan spörja tilbaka, sålunda, men icke, antingen Torby, eller Dörby, blifwit kalläd; utan winnes ock den Förmån därwid, at man då slipper gripa til några Oformligheter i Språket, som icke, utan igenom Förseende och Mißtagning, af andra Exempel kunna förswaras. Sålunda läses wid nogare Påseende Norby Sten i Bondkyrka Soku, Baut. 433. icke, såsom här berättas, efter Ragnilfi SUNU SINA, utan efter Rahnilfi Sueru sina, d. å.

efter

Ragnil sin Swärmoder. na i bliſwer icke, utan med Swårighet, na bi eller Nahe bey, och um allrig, men wål sum; som, hwilken, hwilket eller hwilka. Låsaren må sjålf hårôfwer dôma, och bliſwa wid hwad honom bäſt och likaſt tyckes wara. Jag bör likwål ännu göra Beſked, hwarföre jag föreſtålt mig, at et Ord, nämligen BRUTUR SUNU, allenaſt beteknas igenom de af 2:ne ſina åtſkilda Sunu och Bruthur. Hade Skriften ſtrax med et ſina bliſwit sådan: Bruthur Suna ſina; så hade en främande Låsare, ſom intet kånt Folket, i anſeende til det Bruk gamla Swenſka Språket medfölgt at sätta ſina efter bruthur ſuna, och detta såſom i 2 Ord, kunnat inbilla ſig, at de omkomne warit Bröder af en annan Fader med Anwits Söner, och icke hans Bröders Söner: hwilket om det efter wåre Förfäders Språk nog tydligen bort uttryckas, icke annorlunda, än det här på Runſtenen låſes, antingen bättre, eller med mindre Môda, låtit ſig göra. Hwad åter det förſta ſina på denne Sten beträffar, ſom jag (efter ſamma Ord ändå bör rättas) utan Atſeende på den Môjlighet, at flere Stenar tillika af ſamma Innehåll, jämwål af Amwit, kunnat wara upreſde, welat så ſnart låſa för Stain ſom Staina eller Stina; så är det nu ingen Hufwudſak: utan må hwar och en, såſom honom bäſt ſones, rätta detta Stenhuggarens Förſeende; hwilken så wål i detta Ord, ſom det näſt förregående, kan hafwa förgåtit en Runa, eller, såſom uti det näſt efterföljande, at gifwa hwar och en Staf ſina rätta Skiljetekn.

Under det man ſökt igenfinna de Runſtenars Ålder, ſom förmåla om Gotlands Betwingande, är tillika nämndt om Kalmar-Leding, deß Urſprung, Tid och Förlopp; wid hwilket Tilfälle några Swenſke wål och torde warit uti de Noriſes Följe, då de ſeglade från Skåne til Kalmarſund, och där på ſamma Wis, efter någon upkommen Oenighet med deras Följeſlagare, omkommit, ſom nedanbeſkrefne Sten kan gifwa Anledning at förmoda.

5. Freyeſta, weſter på Kyrkan, Baut. 88. ᚴᚢᚾᚾᚱ × ᚢᚴ × ᛋᚨᛋᚢᚱ × ᚦᛁᛅ· ᛁᛁᛏᚢ· ᚱᛁᛋᛏ· ᛋᛏᛁᛏ ᚦᛁᛏᛏ· ᛁᛒᛏᛁᛅ× ᚴᛁᚱᛒᛁᚾᚱᛏ× ᚴᛏᚦᚢᚱ × ᛋᛁᛏ × ᛅᚢᛏ × ᚢᛁᛏᚴᚨᚱᚱ × ᛁ × ᛅᚢᛁᛋ × ᚱᚨᛁᛋᛁ × ᛏᛏ ᛏᚱᛏ-ᛒᚢ × ᚾᚢᚱᚴᛁᚾᚱ × ᛁ × ᚴᛏᛁᚱᛁ ᚾᛅᚴᛁᚱᛏᛏᛅ: Gunar uk Saſur, thir litu riſa Stin thina iftir Girbiarn fathur ſin, ſun Vitkars i Sua raiſi. An trabu Nurminr i Kniri Asgiernar. d. å. Gunar och Saſer låto

resa denne Sten efter Gerbjörn sin Fader, Wikars Son i Swia-rike. Norrmänner dråpo honom i Asbjörns Skura.

En Gißning kan man widare däraf göra, at Asgjörn eller Asbjörn och hans Krigsskepp så bekant omtalas, och framför andra utmärkes, nämligen at flera Fartyg ifrån Upland warit med i Kalmar-Leding; så framt åljäst deße Runstenar äro så gamla, eller wid samme Tid blifwit uthuggne, som detta Krigståg förelupit: hwilket jag just intet Skäl finner at at neka; fastän Ritningen på bägge är nog enfaldigare, än man brukat wid antingen Ingwars, Göthes, eller Ubbes och Bales Tider.

6. Sjörup i Skåne, Baut. 1169: ᛋᛏᚠᛋᚾᛁ: ᛋᛏᛏᛁ: ᛋᛏᛁᚾ: ᚦᛏᛋᚾᛁ: ᚼᚢᚠᛏᛁᛅ: ᚼᚺᛒᛁᚢᚱᛏ: ᛋᛁᚾ: ᚠᛁᚴᛏᚠᛁ: ᛏᚢᚠᛏᚾᛋ ᛋᚢᚾ· ᛋᛏᛅ: ᚠᚴᚢ: ᚼᛏᛁ ᚢᛒᛋᛏᚴᚢᛘᚠ: ᛏᛏ ᚢᚾ· ᚠᛏᚦ: ᛏᛏ: ᚢᛏᛒᛏ: ᛏᚠᚦᛁ: Sakſi ſati Stin thaſi huſtir Oſbiurn ſin filagi, Tukas ſun. Sar flu Aki at Ubſalum. An va math an vabn afthi, d. å. Saxe ſatte denne Sten efter Osbjörn, ſin Foſterbroder, Tykes Son, ſom följde Åke til Upſala. Han ſlogs tillika med honom, ſom förde Wapnen.

Det Sammanhang, ſom Ol. Worm, och efter honom Stephanius, in proleg. ad Sax. p. 10, hämtat utur denne Sten, förtjäner kanſke icke mycken Agtning; Jag wil likwäl, emedan det af mig upgifna ännu torde kunna förbättras, jämwäl upgifwa deras Utläggning, i fall något däraf til denna Förklarins Rättelſe wore at hämta. „Saxe ſatte denne "Sten efter Esbjörn ſin Stallbroder, Tufwes Son, ſom jag upfödde i Upſala. Anwa tillade Wapnen och Prydnaderna„. Sådan är deße Herrars Förklaring, ſom man, utan at uptäcka hwart och et Fel, gärna låter wara för deras Räkning. Hr. Jo. E. Böckman utgaf År 1751, under Hr. Profeßor Brings Inſeende, i Lund, en Diſp. de origine Urbium Antiquarum Sviogothiæ, och rättade däri, utom åtſkilliat annat, ſåſom den Tanka man gemenligen hyſer, om Stockholms förſta Anläggning af Birger Jarl wid År 1260 m. m. jämwäl denne Stens ällſta Uttydning; ſå at Meningen i deß Ställe efter hans Tanka blef denna: "Sagſi ſatte Sten efter Osbjorn ſin Följeſlagare, Tuſwas Son, ſom "följde Åke til Upſala och war med emedan Wapn hades„. Men efter Rit-

Ritningen i Bautil, som åljäst mäst liknar den, som Hr. Böckman anfördt, hwilken ock efter hänne förmodligen är tagen förr än Mag. Göranßon låtit hänne til TryckningS utskära, blifwer Namnet på Osbjörns Fader icke Tufwe, utan Tuke eller Tyke. Det öfriga, hwaruti jag wikit ifrån denna senare Öfwersättning, är af mindre Betydenhet, och lemnas gärna til Kännares Omdömen at antaga eller därmed förbyta; hälst Meningen, hwilket som sker, däraf litet eller intet rubbas. Ty när Osbjörn följde med Åke til Upsala, och denne slogs där, är ingen Ting naturligare, än at han jämwäl gjort sit til, och då warit med i Laget, när Åke frestat sina Wapn. Felagi betyder i gamle både Engelske och Nordiske Lagar, en sådan som med en annan lefwer i Bolag tilhopa under en beständig Trohets Förbindelse, så at den imellan Föräldrar och Barn eller andre närskylde, samt Herrar och Tjänare, intet kan wara större: En Förening, som allranärmast, och jämwäl i den Rätt at utfordra Hämd eller Försoning för Wännens Död liknade ålste Fostbrödralagen; hwarföre jag hälst welat förklara detta Ord igenom Fosterbröder: då Saxe wäl kunnat wara hema, och icke följt med til Upsala, när Osbjörn under Åkes Anförande dragit dit, och kanske med flere Danske där omkommit.

Man wet intet i deße Tider, när någon fiendtelig Krigshär från Danmark, kommit til Upsala, och där slagits, förr än År 1161, hwarefter K. Erik den Heliges Lidande samma År timade. Då kan det wara troligt, at K. Waldemar, sedan han blifwit qwitt sine Medregenter, och af Drottning Ingrid i Norje samt Erling Skacke blifwit försäkrad om Norska Öfwerwäldet, däremot låfwat icke allenast denne Höfding sin Hjälp at intaga samma Rike, utan ock at undsätta Drot. Ingrids och Henrik Skakelärs Son Konung Magnus, som äfwen då war i Begrep at intaga hela Swenska Monarchin. Det är således icke olikt, at Kon. Waldemar skickat denne K. Magnus en hop Folk ifrån Skåne under Åkes Anförande, som, oaktadt man åljäst intet wet om hans Ständ och Wilkor, likwäl för en slik Förrättnings skull måste hafwa warit en förnäm och Bosluten Man i sin Prowins: så at hans Landsmän och Underhafwande i detta Ärende fullkomligen kunnat förtro sig til honom, och han hos dem nu kanske haft samma Anseende, som nästa År däreefter wid Kyrkolagens Antagande Thord Gelkere, Skånske Allmogens då warande Anförare och Taleman. At gå länare tilbaka med någon Åkes Efterspaning, såsom antingen til Norske Wikingen Hake, som i 3 År

efter Hugleik innehade Upsalatronen från Yngwes Söner Erik och Jo-
rund, eller til Upsala Templets förmodliga Förstöring under K. Ing
Stenkilsson, som af en Dansk Krigshär med hans Wilje wäl kan haf-
wa blifwit wärkställd, fastän inga skriftliga Efterrättelser det sålunda för-
måla, utan allenast, at detta Nordens förnämsta Afgudahus under Ko-
nung Stenkils Regemente ännu brukades til Hedniſk Gudstjänst, Ad.
Brem. C. 237, och det af K. Inge först säges in Exerpt. Karoli,
hafwa blifwit från alt Afguderi renſadt: At gå så långt tilbaka, säger jag,
tyckes, när man med Säkerhet wet en annan Dansk Krigshärs Infall, som
med alla Omständigheter wid denne Sten bättre paßar sig, intet wara
nödigt. Man jämföre ännu härtil nästföljande Runsten, som nog lik-
nar den 1ſte i denne Flock, men är likwäl förmodl. så mycket yngre,
som K. Waldemars Enwäldstid infaller senare än K. Erik Egots Hlands-
färd. Gamla Upsala Kyrkas Altartafla, som föreställer en Konung, en
Cardinal och en Biſkop i et Fartyg, samt flere Biſkopars och åtskillige
andres wäldsamma Dödssätt, jämte wärldslige Herrars Fångenskap m.
m. har man trot angå Upsala Stads Omwäldelse. Peringſk. Mon.
Thiund. p. 185. ſq. Men torde hända, at denna Tafla snarare före-
ställt K. Erik d. Heliges och hans Förtrognes Öden igenom detta de
Danskes Infall.

7. I Hälleſta Kyrkomur Bautr. 1172: ᚼᛋᚠᛁᚱ: ᛋᛏᛏᛁ: ᛋᛏᛁᚾᛅ:
ᚦᛅᛏᛋᛋᛁ: ᚼᚠᛏᛁ ᛏᚢᚠᛏ: ᚠᚢᚱᚠᛋ: ᚢᚢᛏ: ᛋᛏᚼᚢ: ᚼᛏᛁᚾᛅᛏ ᛏᚱᚢ-
ᛏᛁᛏ: ᚢᛏᚼᚢ: ᚠᚢᚢᚢ: ᛏᛁᚠᛁ: ᛏᛁᚢ ᚢᛒᚱᛏᛁᚱᚢᛋᚠ ᚱᛏᚠ: ᚼ: ᛒᛁᛏᛒᛁᚠ:
ᚢᚢᛏᛁ ᛏᛏ ᚱᚢᛏᚢᛋᚠ: ᚦᛁᚼ ᚢᛏᛁᛏᚢ: ᛋᛏᛁᛏᛁᛏ: ᛏᚠᛏᛁᚼ: ᚢᛁᛏ:
ᛒᚱᚢᚦᚱ· Aſkil fati Stin thanſi afti Tuka Gurms Sun. Sar ſtu Aiki
at Ubſalum. Sem o Biabik: Suni an Runum: thir ſatu Stinin aftir
ſin Bruthr. d. å. Eſkil ſatte denne Sten efter Tyke Gorms Son,
ſom Herren Gud ware huld. Han följde Åke åt Upsala. Sem
å Bybäck och Sune til Rune, de ſatte Stenen efter ſin Broder.

Det är märkwärdigt, at såſom näst föregående Sten är efter en
Asbiörn Tykes Son, så är denne efter en Tyke Gormsson. Om man
därföre wille inbilla sig, at Åke haft med sig til Upsala så wäl Fadren,
ſom Sonen; så kunde denna Slägträkning af både deße Stenar upställas:

Garm

Gurm

Sem o Biabik, Tuki, Suni an Runum

Osbiurn Saxes Fosterbroder.

hvaraf man ock kan döma at denna Slägt icke häller warit ibland de minst ansenliga eller fattigare i Landet; emedan Tykes Bröder af sina Gods fört Titel: hwilket på Runstenar åljäst är mycket sällsyndt.

Om den i själfwa Frågans Uplösning angående wäre Runstenars Ålder, p. 50. 56. jämwäl anförde Tirsteds Runsten på Låland hörer til samme, eller senare Tid, än deße, är swårt at säga. Med sina Runor läses han sålunda, när Början sker från understa Raden, lika såsom uppå den Norske öfwer Slaget i Hwitawaden: ᚦᚢᚱᚴᚦᚱ ᚴᚢᚱ ᚼᛁᛚᛏᚢᚢᚱ ᚱᛁᚢᚦᚢ ᚢᛏᛏᛁᚴ ᚦᚼᛏᚴᛁ ᚴᚱᚼᚦᚼ ᚱᚱᚼᚾᛏᛁ ᚢᛁᚾ ᚢᛁᛏᛁ ᚼᚼ ᛋᛏᛏ ᚱᚼᚢᚦᚼ· ᚱᚼᛁᚼᚱᛁᚼᛏ ᛋᛏᛏ ᚢᚼᚱᚦ ᛏᚼᚢᚦᚱ ᚼ ᚢᚢᚼ· ᚦᛁᚼᚢᚦᚢ ᚴᚢᚱ ᚢᚼᚢ ᚱᚢᚱᚢ ᛁ ᚱᚱᛁᚱᛁᚢᛁᚼ ᚦᛁᚦᚼ ᚼᚢᛁᛏ ᚢᛁᚱᛁᚱᚼᛏ·

Ofrathr auk Hiltuur riſthu Stain thanſi æft Frotha Fronti ſin, ſini an han rastho. foinkian (Frothi an) han varth tauthr o Svithiauthu auk vas furs i Frikiſio, thitho alir vikingar d. å. Ofrad och Hildur riſte denne Sten efter Frode ſin Frände, och ſine (d. å. deras Folk) upreſte honom. Men Frode han wart döder i Swithiod, och blef begrafwen i Friggeſjö, på alle Wikingars Sätt.

Jag tilſtår, at denna både Läsning och Utlägning wäl hafwer ſina Swårigheter; men det ſamma är ock med Th. Bartholins in Antiq. Dan. p. 438. ſq. ſom i anſeende därtil, at inga Skiljetekn äro mellan Orden, efter ſin Tanka dem ſålunda ſammanbundit och förklarat: Asrathr auk Hiltvvr riſtthu Stein thenſi æft Frotha Fronti ſin Sini engen vas tha fainginn Han varth tauthr i Svithiauthu auk vas fur Svirikiſi othitho elir Vikigur: Ofrad och Hildur reſte denne Sten efter Frothe ſin Frände, (emedan) ingen Sven war (honom) då fången. Han wart döder i Swerje, och war för Swerikes Folk en iller Wiking. Läsaren må häraf taga hwad ſom hälſt behagas. Men wäl wore, om

man tilförne därom blefwe underrättad, at Runorna på Stenen äro inga andra, än dem Afritningen utwiſar.

8. Weſtbo i Småland, mellan Forſeda och Bredarods Kyrkor, Baut. 1029: ᚱᚾᚢᚿᚠᚴ: ᚾᚢᚴ: ᚦᚺᚠᛁᚾᛚ: ᚱᛁᚦᚢ ᚺᛏᛁᚾ ᚦᚨᚾᚺᛚ ᚾᛏᛁᛅ ᚿᛁᚼᚺᛏᛁᚾ ᚼᚢᚦᚢᚱ ᚺᛁᚾ: ᛁᚺ ᚢᛅᚱᚦ: ᛏᚢᚦᚱ: ᚾ: ᚺᚠᚦᚨᚢ: ᚾ: ᚠᚾᚱᚦ: ᚺᛏᚦᚠᚢᚢᚴ: ᚾᚢᚴ: ᚠᚢᚱᚦᚱ· ᚦ: ᚠᛁᚾᚾᛁᚦᛁ· Kaulf auk Olkihl rithu Stin thonſi etir Liſſtin futhur ſin. is varth tuthr o Skanu o Garth-ſtögum auk fyrthr o Finhithi d. å. Rolf och Eſtel rigrade denne Sten efter Liſſten ſin Fader. Han wardt dödd i Skåne på Gårdſtånga, och begrafwen i Finwed.

Om Olof, Harald Keſjas Sons Nederlag wid Gårdſtånga År 1137, år i 3:dje Fl. p. 133, 134. redan något anförd; och kan i Anſeende til Runornas ſkapnad denne Sten icke wara mycket äldre.

9. Dannery Sokn, Nora, Baut. 221: ᛒᛁᚢᚱᚾ· ᚠᛁᚾᚢᛁᚦᛅᚼ ᚺᚢᚾ ᚢᛁᛏ× ᚼᛅᚢᚠᚢᚢ ᚼᛁᚢᛁ ᚦᛁᚺᛅ ᛅᚠᛏᛁᛅ ᚢᚱᛅᛁᚠ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ ᚺᛁᚾ· ᚼᚦᚾ· ᚢᛅᚱᚦ ᚺᚢᛁᚠᚢᛁᚾ· ᚾ ᚠᛁᚾᛅ ᛁᚦᛁ· ᚠᚢᚢᚦ ᚼᛁᛏᚱᛒᛁ ᚦᚾ ᚼᚦᚾᚺ· ᛁᛅ ᚦᛁᚺᛁ ᛒᛁᛅ· ᚦᛅᛁᛅᛅ ᚢᚦᛅᚱ ᚢᚠ ᛅᛏᚱ ᚠᛁ· ᚠᛁᚾᚢᚦᛅᛅᚼ ᚺᚢᚾ ᚾ ᛁᚱ· ᚼᛁᛅᚼᚺᛏᛅᛁᚦᚢᚢᚠ· Biurn Finvithar ſun lutlhaukva hili thiſi aftir Ulaif Bruthur ſin. Hon varth ſuikuin o Finaithi, Guth hialbi on hons. Ir thiſi bir thaira uthal uk atrfi Finuthar Sun o Ithiaſtathum d. å. Björn Finwids Son lät hacka denna Häll efter Olaf ſin Broder. Han wardt ſwiken i Finweden. Gud hiälpe hans Ande. Denne By är Finweds Sons Odal och Arfwegods i Helgeſtad.

Andre hafwa läſt deßa Ord ofinaithi, imellan hwilka intet Skiljemärke är, sålunda åtskilda: of ina ithi, och förklarat dem: af en Heden, såſom ſkulle Olof blifwit ſwiken af en Heden, och det så ſnart på något annat Ställe, ſom i Finweden. Jag wil juſt intet påſtå, at ju icke denna Uttydning åfwen med gamla Språkets Art kan hafwa Beſtånd, om Skiljeteken ſättas däreſter; men det tyckes intet hafwa warit ſå mycket märkwärdigt, om en Hedning, medan Hedningar ännu woro här i Riket, ſwikit en Chriſten hema i Landet, ſom om et dylikt Swek ſkedt på

något

något aflägset Ställe för Religionens skull, eller under nägons Upsät benom at fortplanta. Af Danska Historien wet man, huru Swear och Göther alt ifrån K. Swen Estridsons Tid, först under hans egna Olyckor, och så under hans Afkommas inbördes Oenighet, af Slägts och Swägerskaps ymsom Förbindelser kommit at tjäna i Krig hos Danske Prinsar; och därföre häller jag det intet omöjligt, at en eller annan Upländning jämwäl biwistat K. Erik Edmunds Sons, K. Swen Grathes, Färd inuti Finweden och Wärend wid År 1153; hwarifrån när Herren själf dragit hem, Landshöfdingen i Halland tillika med sin Broder och qwarlemnade Manskapet, af Finwedboernes List, så blef bedragen, at större Delen, om icke alle, efter en god Plägning, jämmerligen blefwo antingen upbrände, ihjälslagne eller ömkeligen under Isen dränkde Sax. fol. 149, 140. Historien nämner wäl intet, at detta Tåg skedt för at utbreda Christendomen; men när det agtas, at många Hedningar wid samme Tid ännu funnos i denne Del af Småland, behöfwer man nästan intet twifla, det ju denna äfwen warit en ibland Krigsorsakerna, och om icke annat, åtminstone en bewekande Omständighet at wärfwa och öfwertala Folk från flere Kanter til detta Härtåg mot Småland. I den äldsta Lunds Domkyrkas Minnesbok, som Hr. Professor Bring utgifwit in Mon. Scan. nämnas som oftast conversi. d. å nyss omwände wid denne Tid, fastän Skåne långt förr än Småland til Christendomen blifwit omwändt.

Om Ordet Odal wil jag, emedan det wid annat Tilfälle begwämligare kan förklaras, nu allenast årinra, at Odel i Småland än i dag kallas en lönande och fruktbar Jord.

Desse äro nu sådane Runstenar, som handla om Krig och andra Händelser, hwilka under Runstenstiden sig i Swerjes westre Delar tildragit. Om Swenska Wäkets fordna Tilhörigheter på östra Sidan handla de följande.

10. Ytterselö Socken på Nederwalla Hage. Bautr. 720.
ᚼᛁᚱᛁᚦ ᚴᛁᛏ ᚱᛁᚼᛏ ᚼᛏᛏᛏ· ᚦᛁᛏᛏ· ᛏᛏ· ᚼᚢᛁᛏ: ᚼᛁᛏ· ᛒᚢᛏᛏᛏ· ᛏᛏ· ᚢᚠᛏ· ᚾᛁᚠᚴᛏ· ᛏᛁᚴ· ᚼᛁᚿᚠᚴᛏᛏ· ᛏᚨᚱᚢᚿ· ᚴᛏᛏᚱᛁ ᚢᚿ· ᛏᚢᚿᛁᚼᛏᛁᚼ: Sirith lit resa Stan thina at Suen sin bunta. Hä ust sigit til Simgala turum Knari um Tumisnis. d. å. Sigrid lät resa den

denne Sten åt Swen sin Man. Han seglade ofta til Semgallen med stora Skutor fram om Domsnäs.

Om uft intet skulle wara det samma som ofta; så kan det anses för et blott ut; så at Meningen då wore, at Swen seglat ut til Semgallen, med et eller flera Krigskep, förbi Domsnäs, som ännu för dem, som Sjöwägen fara til Lifland och det nästgräntsande Churland är en bekant och märklig Landkännning, samt farlig Grund gent emot Ön Ösel, och därföre til deras Warning, uppå Staden Rigas Kostnad af 2:ne Fyrbakars ständige Eldar om Höstnätterne utmärkes.

Så framt denna Färd til Semgallen icke warit den samma, som Prins Anunds och Ingwars första Härtåg til detta Land, om hwilket Ingwar Widförlars Saga C. 4. p. 11. berättar, eller Swen Ingwarsons Läroprof, som borde bereda honom til en längre Resa: C. 8. p. 32. 33. hwilket likwäl intetdera, i Anseende til Figuren på Runstenen, mig så mycket troligt förefaller; så wet jag föga bättre Tid för denne Sten at utfinna, än den, på hwilken Prins Knut i Danmark, sedermera Knut den helige kallad, med 3 Galejor for til Skåne och därifrån til Swerie, af Harm däröfwer at hans Broder Harald Hen för honom kom til Danska Kronan. Saxo säger, at han sedan snart förglömde sin Oförrätt och åsidosatte sit Fäderneslands Saker: tog sig före at fullfölja det Krig, som han emot de Östra Länder kring Österssjön, under sin Faders Lifstid börjat: hwilket han ock sedermera efter Haralds Död, såsom Dansk Konung, til Religionens Utbredande, så fortsatte, at Curer, Sember och Ester däreffter intet mycket mera kunde berömmas af deras Magt och Regemente. Det första denne Herres Sjötåg emot Churland, Preusen och Estland nämnes wäl intet hos Hwitfeldt; men tyckes likwäl, efter den Anledning han gifwer, til år 1072 snarast böra hänföras. Det andra kan då komma på År 1076, och det tredje på År 1081 eller 1082. Hwilka Härtåg denne Swen, som på Runsteuen omtalas, allesamman torde hafwa biwistat, och därföre med Skål fått en sådan Grafskift, at han ofta seglat til Semgallen. Det är märkligt, at äldste och förnämste Orten i detta Land wid Dynen blifwit kallad Seleborg; hwaråst Semgalliske Biskopen, ifrån detta Lands första Christnande, och för än Rigiske Biskopen År 1245 fick det i Antwardning, haft sit Säte, och År 1625 då K. Gustaf den Store det intog, ännu warit i någorlunda Förswarsstånd. Namnets Likhet med Ön Sela: hwarifrån man här hafwer et

Bewis

Bewis at Folk farit til Semgallen, gifwer mig Anledning at tänka det samma Fälte af ware Landsman från Selön först kan wara upbygdt för at hålla Landets Hedniske Inwånare i Tyalen. Något yngre, än denne, tyckes i Anseende til en nyare Smak i Ritningen, följande Sten wara.

11: I Wästergöthland, Redwägs Härad, Åsarpa Sokn, wid Himmelbergs Backe och Olofsbro, Baut. 956: ᚠᚢᚠᚴ ᚱᛁᚼᚦᛁ ᚺᛏᛁᚾ ᚦᚾᛁᚺᛁ· ᛁᚠᛏᛅ: ᚢᚴᛏᚠ: ᚺᚢᚾᛏ: ᚺᛁᚾ ᛏᛁᚱᚠ· ᚼᚱᚦᛏ· ᚠᚢᚦᛏᛏ ᚼᛁᚾ ᚢᚾᚱᚦ ᛏᚱᛒᛁᚴ: ᛁ ᛁᚺᛏᚴᛏᛏᚢᛦ ᚢᛁᚱᚠᚱ ᛁᚢᚠ ᚺᚴᛁᚾᛏ·

Kufi risthi. Stin theisi iftr Ulaf Sun sin, trik hartha guthan. Han varth trabin i Ettlatum. Virkr iuk Stin. d. å. Kåfwe reste denne Sten efter Olof sin Son, en mycket god dräng. Han wart dräpen i Estländerna. Wirkr högg Stenen.

Under Korßteknet, som är nog krusiat, synes en Bock, men intet Tekn til någon Orm: såsom på en annan Wästgöthe-Sten i Ek Sokn wid Skarawägen, Baut. 972, en Get, jämwäl utan något annat Tekn, förekommer. Skulle man af det, som på deße Runstenar är lika, få sluta, at de woro af en lika Ålder; så kan man af Ek-Stenen döma, at denne Sten också hörer til den Tid, då det i Westergöthland blifwit för et Christendomswärk anset at göra Broar, Wägar och Stigar. Ty den förres Inn-håll är detta: Utr skalt raikti Stain thinsi aftir Thurstain Sun sin, auk Stainbru garthi - - - - thria buin i Eomli, auk thria Tra var marka at Airiki d. å. Otte Skald riste denne Sten efter Thorsten sin Son, och gjorde Stenbro - - - - tre färdiga i Himle, och tre Stigar på wär Mark at Erik. För öfrigit äro Runorna på Himmelbergs Stenen til en del sammanfatta, och några med halfwa Twärstrek: som alt sammantaget gör honom yngre än Ingwars Estländska Färd, hwarom i 1:ste Fl. är handladt.

13. Til Åminnelse af et fiendtligt Försök på Finland är på Söderby Kyrkogård i Upland en Sten, Baut. 246, med denna Läsning: ᛒᛁᚾᚱᚾ· ᚾᚢᚠ· ᛁᚠᚢᚢᚠᚴᚱᛁᚦ: ᚱᚾᛁᚾᛏᚢ· ᚺᛏᚾᛁᚾ ᚾᚠᚴᛏᚼ ᚢ- ᛏᚱᛁᚠ· ᚺᚢᚾᛏ: ᚺᚾᛁᚾ: ᚼᚾᚾ: ᚢᚾᛏᚼ· ᛏᚱᛒᛁᚾ· ᚼ· ᚠᛁᚾᛏᚴᚾᛏᛏ:

Biarn auk Jgulfrith raistu Stain aftr Utrik Sun sain. Han var tribin o Finlont d. å. Björn och Engelfrid reste Stenen efter Utrick sin Son. Han war dräpen å Finland.

Under Hedendomen omtalar wål Ynglinga-Sagan c. 22. K. Agnes Strid med Froste, en Konung i Finland, hwars Dotter Skalf, utan Affeende på sit Ägtenskap med K. Agne, sedan förfåtligen hände honom på Agnefit, just där som Stockholms Stad nu imellan både Malmarne år belägen; men däreſter, wet man utom Erik Emundsons och Styrbjörns segerrika Wapneskiften i alla deßa Östra Länder, Sturl. 1. D. 485. S. intet rätt Beskед om något Härtåg til Finland ifrån Swerje för K. Erik den Heliges, som denne Konungs Bewågenhet för Kyrkan och de Andelige, jämte Sl. Hindrichs Död, gjort i Historien mycket märkligt. Deßutom skulle wi kanske härom åga icke mera Kundskap, än om flera wåre Förfäders Bedrifter, som wi nu med Möda allenast finnne en Stymt här och där utaf, hos en eller annan utländsk Skribent, eller uppå deße Runstenar, som jag här wågar det Allmännas Upmärksamhet at underkasta. Wid År 1157 skal Finlands Omwändelse af S. Erik och S. Hindrich wara företagen och så aflupit, som Upsala Domkyrkas Altartafla i Jo. Peringskjölds Mon. Ullerak. p. 48, föreställer. Däreſter skref Påfwen Alexander den 3:dje År 1164 til Ärkebiskop Staffan i Upsala och Swearnes Hertig Gutorm en faderlig Förmaning, at de icke borde draga Foten, eller det en gång wundna Insteg, från Finland, förr än de fåt Befästningarna där i Landet uti sina Händer. Örnh. Hist. Eccl. p. 491. Men tilförne, och redan År 1161 hade en Petrus Abbas S. Remigii Cellensis hos Konungen, Hertigarne, och de förnämste i Swerje, Ärkebiskopen och deß Lydbiskopar skriftligen föreslagit en Prestwigd Munk ifrån sit Kloster til Åbo och Estlands Biskop: hwilket Ämbete, de deßförinnan tyckas af honom begärt, at han sig själf åtaga wille, emedan han uti sin Skrifwelse tillika föreställer en Biskops Ämbete at inwiga Kyrkor, ordinera Prester och stadfästa de nyligen omwände uti sin Christendom; hwilket alt han säger öfwergick en Abbots Wärdighet, som deßutom med samma Lätthet, som denne, icke kunde öfwerfara de swallande Hafswågor. Biskop Folke fick utom detta et hederligt Resepaß, hwari ordas om deß förestående Fara af Käjsarens Magt och Barbarernes eller Hedningarnes otrogna Sällskap. Denne Biskop medförde och Abbot Pers Bref til Ärkebiskopen i Lund; hwaraf det kan synas at han af honom blifwit til Biskop wigd. Ärkebiskop

Östen

Östen i Trondhem, och, så framt det icke är något Skriffel, jämwäl en annan, som förr warit Biskop i Stawanger, anmodades af Påfwen själf at lemna B. Folke til följes en Munk, wid Namn Nils, som med Språket skulle hjälpa honom til rätta: och alla Nordiska Rikens, Swerjes, Göthes, Danmarks och Norjes Konungar, Förstar och Inwånare underrättades, jämte Upmuntran at gifwa sine Prester Tionde och Offer, om det Aflat på et helt År, som de skulle hafwa at wänta, hwilke allenast begåfwo sig i Krig mot Esterne, och om den alla deras Synders Förlåtelse, som dem skulle wederfaras, hwilke under samma Förehafwande omkommo. En annan Alexander den 3:djes Bulla är ståld såsom en Föreskrift för en Estnisk Biskop Julius uti deß Torftighet, Vast. Vit. Aqvil. ed. Col. & Örnh. l. c.

Af alt detta kunde tyckas, at wåre nitiske Förfäder, jämwäl för ofwannämnda Årtal, efter Wanligheten då för Tiden, med Wapn sökt at omwända så wäl Esterne, som Finnarne; fast än et slikt Omwändelsewärk ifrån K. Erik den Heliges Tid med mera Ifwer blifwit skött och drifwet. Sedan finner man at Birger Jarl den äldre med tilräckligt Följe i samma Affigt besökt Esterne; såsom deß Brorson Birger Jarl den yngre med Magt kufwade och omwände Tawasterne. År 1216 befalte Påfwen Honorius Ärkebiskopen i Upsala och deß Lydbiskopar upmana dem, som tagit Korßteknet, at icke öfwergifwa sin Föresats til at draga emot de otrogne: och fick Ärkebiskopen i Lund, jämte flera Förmåner, äfwen den, at kunna ombyta sådane Korßmärkdes Löften ifrån et til et annat; emedan samme Påfwes Befallning at understödja dem, som nu togo Korßtekn, det äljäst utwisar, at Heliga Landets återtagande i Början förnämligast med denna Korßfärd warit påsyftadt. Är därföre troligt, at den Frihet Folket i Norden nu fingo at förwandla sina första Löften til en längre Korßfärd, haft intet annat til Syftemål, än at leda dem, som, för en lång, häldre walde en kortare Resa, til at bekriga de wid Österjön då ännu Hedniska Orter. Biskopen i Finland fick, til de nästgränsande Hedningars Betwigande, Magt at Banlysa de Christne, som tilförde de närlägne Barbarer Lifsmedel eller andra Nödwändighetswaror: och År 1237 utfärdade Påfwen Gregorius IX. til Ärkebiskopen i Upsala och deß Lydbiskopar en Bulla för dem, som togo Korßtekn at draga mot Tawasterne, hwilke åter affallit från rätta allmänneliga Tron, och med mycken Grymhet preßat Swerje, at de nämligen skulle hafwa samma Syndernas Förlåtelse, som om de farit ända til Förlåfwade

Landet. Man ser häraf, at Tawasterne för detta Årtal af de Swenske blifwit både kufwade och til Christendomen omwände: Hwilket af 17:de Stenen i 5:te Fl. jämwäl, kan synas. Min Tanka är därföre, när wåre Förfäder emot et af deßa östra Folkslag företagit något Krig, och Tid samt Tilfälle så tillåtit, at deras Grannar icke häller blifwit lemnade i Förgätenhet. År 1220 d. 8. Aug. blefwo Biskop Karl och Karl Jarl den döfwe slagne wid Rokala i Estländska Landet Wik; hwaraf man kunde föreställa sig at Konungarne i Swerje af Påfwarne Innocentius och Honorius fåt samma Priwllegium, som Konungarne i Danmark, at besitta alt det Land, som de ifrån Hedningarne kunde åröfra: til Följe hwaraf Påfwen Gregorius IX. År 1236 uppå Rewels Besittning också gaf Konungen i Danmark sin Stadfästelse. Vast. l. c. Häraf blifwer det jämwäl handgripligt, at fastän de Danske och andra Magter, såsom Tyske Orden och Rigas Biskop, i Estland och Lifland haft sina Inkräktningar, Swenske Undersåtare icke deß minder, antingen för sig, eller uti deras Sold, mot deßa Länders Hedningar kommit at strida och falla.

14. I Ruthe Kyrko-Chor, Act. Lit. Upſ. 1743. p. 59 - - - ᛏᚢᛁᚴ: ᚼᚱᚢᚾᛅᛒ: ᚢᛁᛏᚢᛋ: ᚦᛁᚾᚱᛅᚾ: ᚢᚴᚼᛁᚾ: ᚢᚠᛁᚱ: ᚼᚢᚦᚢᛁᚢᛁ: ᛒᚱᛅᚦᚢᚱ: ᚼᛁᚾ: ᛅ: ᚠᛁᚾᛚᛅᚾᛏᛁ: ᚼᚢᚦᚢᚢ - - - - Tvis arvar litu giera Stain ufir Authueli Brothur sin a Finlante tauthr d. å. Twis arfwingar låto göra Stenen öfwer Ödwel sin Broder, som dog i Finland.

Så menar jag denne Sten bör läsas, fastän Runorna icke äro alldels sådana: och skulle man därföre, om Figuren på denne Sten jämwäl wore beskrefwen, kanske nogare kunna döma, til hwad Tid han egentligen hörde och Gotländningar warit någon Swensk Krigsmagt til Finland följagtige.

15. I Wekholms Wapnhusdör, Baut. 611: ᚼᚢᚠᛏᚱᛁ ᚢᛁᛏ ᚦᚱᛁᚾ ᛏᛅ ᚦᛁᛏ ᚦᚠᛁᚱ· ᚦᚼᚠᛁᚱ· ᚼᚢᛅᛏ: ᚼᛁᛏ· ᚼᚼᚼ ᚢᛏᚠ ᛏᛁ ᛏ ᚢᛁᚠᚢᛏᛁᚦᚦᛁ ᚠᚱᛏᛁ: Sufari lit aris tn afir Afgir Sun sin. Han utfai a Liflainthi frai d. å. Sefwar lät upreſa Stenen efter Elger sin Son. Han utfor til Lifland härifrå.

Så

Så förklarar jag denne Sten, som at döma efter Ritningen och en mindre agtsam Skrift samt Stafning, tyckes wara ibland de yngste wåre Runstenar. Jag hopabinder därföre med honom en annan icke tydligare.

16. I Westergöthland, Kållands Härad och Råda Kyrkas Wapnhusdör, Baut. 989: ᚦᚢᚱᚴᛁᛚ ᛋᛅᛏᛁ ᚴᛅᛏᛁᚾ ᚦᛅᚾᛁ ᛁᛏᛁᚼ ᚠᚢᚾᚢᚾ ᛋᚢᚾ ᚼᛁᚾ ᚴᚢᚱᚦᛁ ᛁᚾ ᚱᚢᚦᚼᛁᚦᛁᚾᛋᚢᛘ ᛁᚼ ᚴᚢᚾᚢᚴᚢᚱ Thurkil sati Stin thasi itir (iftir) Guna Sun sin ir lauth (varth) luthr i uristu i rbthithusm (leithung) kunúgar, d. å. Thorkel satte denne Sten efter Gunne sin Son, han wardt dödd i Strid, uti Konungs Leding eller Sjötåg.

Både deße Stenar äro nog små, och nästan med sådana Rutor eller Hellebardsspetsar teknade, som finnas på Stenen i Furingstad Sokn och Agetomta Kållare, Baut. N. 860, hwilken denna önskan: Letæ Guth Saul hans flyttar hop med de yngste Runstenar, som under rätte Runstenstiden, och förr än Munkstylen gjordes mera allmän här i Landet, blifwit uthuggne.

Rådastenen, hwilken, at alldels följa Ritningen, är utan Mening; men sannolikast så bör läsas, som anfördt är, nämner wäl icke något wißt Ställe, hwarthän denne Konungsleding blifwit företagen; men Likheten med den näst föregående lemnar honom här det beqwämaste Rum: och nyßnämnda Rokala Slag i Estland, eller Lifland (om detta Land tages uti sin allmännaste Bemärkelse, samt Gotlands-Krönikans Intygande om Gotländningarnes Skyldighet at med 7 Fartyg följa Konungen i Swerje på Leding emot de otrogne deß Grannar gifwa mig Anledning at flytta dem både icke många År därofwanföre.

Ryska Historien wisar med nog Sannolikhet, det som ofta tilförne är påmint, at Swerjes Konungar och Regenter mycket uträttadt, som de förste wåre Tidateknare ej wärdat eller wetat at upskrifwa. Hwaribland (så framt det warit en Swensk Här, som af Romerſk-Catholske Religionen, hwilken de Swenske då woro tilgifne, förmenes i Alexander Newskis Lefwernesbeskrifning hafwa blifwit kallad Romerſk, Saml. Ruß. Gesch. p. 281. sq.) också kan komma at räknas det Slag, som hölts imellan Ryßarne, och denne Romerske samt Lifländske Stormästarens Här

i Newaſtrömen År 1241. Dock, utan at antingen wilja undwika någon Natſionens Neſa af et Nederlag, hwari Lyckans Oſtadighet förmodligen haft måſta Skulden, eller at i minſta Mån därigenom förringa wåre Grannars fordna Bedrifter, är det nog ſå troligt at deße Romare, ſom måſte wika för den Ryſke Alexanders Tapperhet, warit Danſke, ſom Swenſke; emedan Konungarne i Danmark wid denne Tid haft mer at ſyſla med Liflåndſke Riddareorden, än man om någon af wåre Regenter kan bewiſa. Men hwilketdera Rike, ſom nu ſkal kännas wid denna längeſedan förgåtna Olycka; ſå är det både bewiſligt och troligt, at flera lyckliga Härfärder, både ifrån Danmark och Swerje, mot deße Kanter förgått detta Nederlag: och, at nu allenaſt bliſwa wid wåre Swenſke Runſtenar, måtte wål de näſtföljande med denne och de föregående i ſamma Ämne jämföras.

17. I Seminghundra, Lunda Sokn och Engeby Gårde, Baut. 28: ᚱᛅᚼᛁ ᚠᚱᛁᚦᚱ· ᚴᛁᛏ ᚱᛅᚴᛅ ᚴᛏᛅᛚᛁᛏ ᚦᛁᛏᚼ· ᛅᚠᛏᛁᛋ ᛒᛁᚢᚱᛏ ᚴᚢᛏ ᚦᛅᛁᛋᛏ ᚠᛁᛏᛁᚴᛋᚼᛏᛅᛋ· ᚠᚢᚦ ᚼᛁᛅᚴᛒᛁ ᚼᚼᛏᚴ ᛅᛁᛏ ᛏᚢᚠᚢᚦᚴ ᚴᚢᚦᛋ· ᚼᚼᚼ ᚠᛁᚴ· ᛏ ᚢᛁᚱᚴᛅᛏᛏᛁ· ᛁᚴᛏ ᚽᚴᚢᛏᛏᚱ ᚴᛅᚱᚠᛅᚦᚢᚢ· Rahn frithr lit rasa Staino thin aftir Bjurn sun thaira Kitilmunthar. Guh hialbi hons ait (ant) aukuths muthr. Hon fil a Virlanti In Osmuntr markathu (markathi.) D. å. Ragnfrider lät resa denne Sten efter Björn Ketilmunds Son. Gud hjälpe hans Ande, och GUDs Moder. Han föll å Wirland: och Osmund märkte.

18. I samma Härad och Frösunda Kyrkodör, Baut. 51: ᚱᛅᚼᛏᚠᚱᛁᚦᚱ· ᚴᛁᛏ ᚱᛏᚴᛏᛅᛚᛁᛏ ᚦᛁᛏᚼ· ᛏᚠᛏᛁᛋ ᛒᛁᚢᚱᛏᚼ ᚴᚢᛏ ᚦᛅᛁᛋᛏ ᚠᛁᛏᛁᚴᛋᚼᛏᛅᛋ· ᚼᚼᛏ· ᚠᛁᚴ ᛏ ᚢᚱᚴᛅᛏᛏᛁ· ᚠᚢᚦ ᚼᛁᛅᚴᛒᛁ ᚼᚼᛁᚾ ᛏᛏᛏ ᛏᚢᚠᚢᚦᚴ· ᚴᚢᚦᛁᛋ· ᚽᚴᚴᚢᛏᚱ ᚴᛏᚱᚠᛅᚦᛁ ᚱᚢᛏᛁᛋ· ᚱᛁᛏᛏᚱ· Rahnfrithr lit restain thino aftir Biurno Sun thaira Kitilmuntar. Hon fil a Vrlati. Guth hialbi hons ant aukuths muthir. Osmunr markathi runar ritar D. å. Ragnfrider lät rista denne Sten efter Björn Ketilmunds Son. Han föll på Wirland. Gud hjälpe hans Ande och GUDs Moder. Osmund märkde Runritningarna.

Wore

Wore det icke så, at deße Stenar bäst själfwe förklarade hwarandre, skulle man kanske snart falla på den Tanka, at detta Wrland, som här omtalas, wore det samma som Irland. Ty, utan at tala om wåre Förfäders Härjande på Irland i äldre Tider, eller utländske Skribenters Witnesbörder om detta Lands Betwingande af Nordens Corsarer, förmåler Harald Hardrådes Saga hos Sturl. 2. D. 119. S. at Gutorm, en Son af Ketil Kalfi och Gunhild, K. Olof den Heliges och Harald Hårdrådes Syster, herjadi optlega mioc i veſtör viking oc veſtor laund. Han hafthi lyth mikit. Han hafthi frithland oc vetur ſeto i Dyflinni a Irlandi. d. å. härjade ofta mycket i Westerwiking och Westerland: hade mycket Stridsfolk och frit Tilhåll öfwer Wintren i Dublin uti Irland. Men emedan Engebystenen icke allenaſt tydligen kallar detta Land, som Björn omkommit uti, för Wirland, utan en del af Estland ganska länge så hetat: Osmund Runristaren och lefwat på den Tid, då Tawastland, hwars gamla Gränser ifrån det Estniska Wirland igenom Finska Wiken allenaſt åtskiljas, som af Hamlinge Stenen i 5:te Fl. p. 76. skönjes; så är intet Skäl at förklara deße Stenar om någon Krigsrörelse emot Irland i Westerhafwet. Huru stor Del af Estland Wirland fordom utgjort, och huru det från Södra Sidan längst sträckt sig emot det gamla Tawastland, hwaraf Nyland i senare Tider blifwit uprögdt, så at öfwerfarten icke warit mer än 7 eller 8 Mil, hoppas man med förſta få se af Herr Justitieråden Langebeks Chartor öfwer Danska Wäldet under K. Waldemar den andre och deß bifogade Förklaring: hwilket med mera til denna Sak hörande wåre Fornälskare mycket efterlängta. Imedlertid kan den, som åstundar finna detta Land ibland flera Estlands Prowincier upräknadt, rådföra Hwitfeldts Krönika, under År 1219 och Orwarodds Saga C. 35. p. 44. hwaräst Läsaren tilika finner Kirialand, Retaland, Tafeſtaland. Vyrland, Lyfland, Vinland, Kurtland, Samland och Beimland, d. å. Karelen, Reſle, Tawasteland, Wirland, Liſland, Wenden, Curland, Samland och Bömen.

19. På Garns Kyrkogård, framför Wapnhuſet, Bur. ær. 63.

ᛁᚾᛏᛏᚱ× ᚢᚴ×ᚦᚢᚱᛒᛁᛅᚱᛏ×ᚢᚴ·ᚦᚢᚱᚴᚱᛁ -- ᚢᚴ×ᚼᚱᛁᛏᛘᛏᛏᚱ× ᚢᛚᚢᚾ×ᚱᚼᛁᛏ·ᛁᚴᛁᛏ×ᛏᚠᚴᛚᚢᚾ×ᛒᚱᛅᚦᚢᚱ×ᛁᛏ×ᛁᚠᛁᚴᛁᛏ××ᛏᛅ ᚼᛁᛒᚢᚢᚱᚢᛘ: Sigatr uk Thurbiorn uk Thurgrim uk Erinmontr lit reiſa Stein aftir brothur ſin Sigſtain. Hn to i Viburgum. d. å. Sigat och

och Thorbjörn och Thögrim och Ernmund låto resa Stenen efter sin Broder Sigsten. Han dog i Wiborg.

Om med detta Wiborg förstås, icke det som ligger i Jutland, hwilket icke håller år troligt, alderstund det i Upland icke så mycket lärer warit bekant, utan det, som i Karelen är beläget; så kan om denne Stens Ålder åfwen så mycket twistas, som man om samme Stads Anläggning warit osäker. Från K. Erik den Heliges Tid hafwa somlige räknat deß Början: andre däremot hafwa gjort honom wäl 150 År yngre, Jac. Wildes Sw. Lagshist. 79. och 80. S. Men ingendera Delen hafwer, i min Tanka råkat rätta Målet. Ty, såsom förra Hugskottet gåt alt för långt tilbaka; så tyckes det senare med en mindre tilräckelig Styrka at upnå Syftemålet wara utskutet. Wäl säger äldre Swenska Rimkrönikan, at Wiborgs Hus under Torkel Knutsons Rikshöreståndarskap blifwit emot Ryßarne upbygdt til Hedne Manna arerhald. Men däröre är i mitt Tycke ingen Nödwändighet at neka, det ju Orten från äldre Tider, och alt därifrån at Karelen kommit under Swenska Kronans Lydnad, haft detta Namn, och en Borg eller Fästning til Landets Betwingande där långt för År 1300 af Swenskar först blifwit anlagd och däreftet förswarad. När härwid kommer i Öfwerwägande, at Wiborg i Jutland från äldre Tider, och af Saxo, jämwäl då han omtalar deß Befästning, kallas Wiberg, kan man snart föreställa sig at ock detta Ställe igenom sit Förswarswärk med Tiden undergått en sådan Namnwändning, och tilförne antingen af någon de första Christnes Gudstjenst på bergen därikring, eller ock utan något sådant Asseende, blott efter det Jutska Wiberg, så blifwit kalladt. Man kunde då begwämligen wid År 1191 finna en Möjlighet til denna Fästnings första Anläggning under Birger Jarl Brosas Härfärd til deße Kanter. I den Danska handskrefna Krönika, som förr nåare gånger blifwit åberopad, anföres under deta År en expeditio ad Finlandiam, hwari man således kan tro at både Swenske och Danskar warit delagtige; men wid År 1197 står det först: Expeditio facta est ad Estoniam: såsom År 1210: Expeditio facta est in Pruziam & Samland; fastän andra Efterrättelser, såsom förr på sina Ställen är anmärkot, långt förr och under K. Knut den Heliges Anförande omtala dylika Sjötåg emot deße Hedningar.

Språket och Skrifningssättet på denne Sten är intet mycket skiljagtigt ifrån det, som Ubbe och Bale brukade. Hwarföre det icke håller kunde

kunde wara så mycket otroligt, at Wiborg redan uti K. Erik den Heliges Tid, eller kort efter hans Död, warit et ibland de Fästen, som Påfwen förmante de Swenske at intaga eller anlägga, och at däreſter, när Swenska Beſättningen warit för ſwag, Sigſten däribland, igenom Nyßars eller Karelers Anfall bliſwit omändebragt. Sedan kan det likaſullt hafwa händt, at Torkel Knutſon under K. Birgers Minderårighet åter låtit upbygga detta Hus eller Fäſte. K. Birgers Priwilegier för Qwinnekönet i hela Wiborgs Län dat. Yningen den 1. Oct. 1316, hwilka ännu förwaras på Wiborgs Rådhus, gifwa ingen Anledning at anſe honom för förſte Stiftaren; hwilket i fall han så warit, man wäl ſkulle tro icke hafwa bliſwit wid ſamma Tilfälle förgätet i Konungabreſwet at införas.

20. Seminghundra, Widbo Kyrkowret, Baut. 36: ᛋᛁᚠ-
ᚠᛏᚢᚾᛏᚱ· ᛏᚢᚴ ᛁᚾᛚᛅᛁᚴ ᚦᛏᚢᛋᛏ ᚴᛁᛏᛏ ᚱᛁᛏᛏ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᚦᛁᚾᛅ ᛅᚠᛏᛁᚱ
ᚢᛁᚾᛅᛘᛅᚾ ᛋᚢᚾ ᛋᛁᚾ· ᚼᚼᛏ ᚢᛅᚱᚦ ᛏᛅᚢᚦᚱ ᛁ ᛒᚢᚼᛁ· (ᛒᚱᚼᛁ)

Sigfaſtr auk Inlaih, thauh litu rita Stain thino aftir Vinoman Sun ſin. Hon varth thauthr i Buhi (Brhi) d. å. Sigfaſtr och Inlög låto rita denne Sten efter Winoman ſin Son. Han wardt död i Borge.

Okunnig om något annat Borge eller Berge, hwaräſt antingen något Slag förelupit, eller någon Fäſtning warit anlagd, igenom hwars Förſwar en del Swenſke bliſwit ihjälſlagne, har jag intet funnit något Ställe, ſom troligare härmed kan hafwa warit beteknadt, än Borgo i Nyland, hwars Anläggningstid man icke wet, men troligen upſtiger til Nylands förſta Bebyggning af de från Swerje ditſände Helſingar. Hwilken, oaktadt Nybyggen i ſenare Tider jämwäl ditkommit, efter åtſkillige Skribenters Meningar, i Sl. Domproſten Bälters Diſp. om Helſingland, hållen i Upſala År 1735, p. 18 & 19., utſättes til Erik den Heliges Tider wid År 1157.

Denne Sten utwiſar åſjäſt inom 2:ne ihopabundne Ormar en Jägare til Häſt, med upſläppd Falk öfwer Hufwudet, och ini Slångorna Runor af yngre Slag. Winoman är et Utländſkt Namn, ſom en St. Sigfrids Syſterſon, ſå mycket man wet, förſt brukat här i Landet.

21. Denne Flock wil jag ſluta med den bekante Walboſten i Geſt-

rikeland på Lunds gärde, Baut. 1100: ᛁᛒᛁᚴᚱᛏ᛫ ᚴᛁᛏ ᚱᛁᛏᛏ ᚿᛏᛁᛏ: ᚦᛁᛏᚴ ᛋᛒᚴᛁᛅ: ᛁᛒᛁᚢᚱᚴ: ᚿᚢᚴ ᚿᛁᚴ᛫ ᚦᛅᛅ ᚢᛏᛅ ᛏᚴᚦᚦᛁᚦ ᛏᛁᚴᚿᚢᚴ ᚢᚠ ᚢᛏᚴᛏ ᚿᛁᚴᚴᚴᛏᚴᛏ ᛋᚴᛏ᛫ ᚿᚢᚢᛁᚴ᛫ ᛋᚢᚠ ᛋᚱᚴ ᚴᛅᚿᛏᛅ ᛋᚢᚠ ᛋᛁᚴᚢᛁᛏᛅ ᚦᛅᚢ ᚴᚴᚹᛒᛅᚴᛅ ᚴᛁᛅᚱᚦᛁ ᚴᚢᚹᚴᛏ ᛋᛏ ᛁᛒᛁᚢᚱᚴ ᛁᛅᚱ ᚦᚴ ᛁ᛫ ᛏᚢᚱᚱᛅ ᚴᚢᚦ ᛏᛁᛋᛒᛁ ᛏᚴᚦᚦᛁᚦ ᛋᚢᚠ ᛁᚢ ᚢᚠ ᚴᚢᚦᚴ ᚿᚢᚦᛁᛅ᛫ ᚱᚢᚿᛅᚱ ᚱᛁᛏᛅᛅ ᛏᚢᚱᚿᛋᚱ᛬ Ithilora lit rita Stin thino abtir Ibiurn Sun sin thar var *Hauthing Helsana uk vant Selalant ala. Svain* auk Arnfasta auk Ain*vitr, thau Kompana giarthi Kuml at Ibiurn: jar tho i Aurara.* Guth hialbi honsal ukuths muthir. Runir ritar Hurmsr. d. år. Edelora lät rita denne Sten efter Ibjörn sin Son, som war Helsingarnes Höfding och want hela Seland. Swen Swen och Arnfast och Enwit, Stallbröder, gjorde Kumlet åt Ibjörn. Han dog i Öraena. GUD hjälpe hans Själ och Guds Moder. Runorna ritar Huarmsr.

Denne Sten haswa wåre mäst eftertänksame Häfdateknare trot höra antingen til K. Anunds Tid, eller just til år 1080. Men jag hoppas at ingen därföre tager mig til Mißtycke, om jag skulle flytta honom ännu närmare til wåre Tider. At Helsingör och Helsingborg på ömse Sidor om Sundet fått Namn af någon Helsingarnes Landfästning därwid, tager jag för åfwen så afgiordt, som at deras Utflyttning til Finland namngifwit Helsingfors, Helsingeby och Helsingasokn där i Landet; och säsom Helsingabyn ock Helsingiaport i Angermanland, och et annat Helsingiaport i Angland åfwen af Helsingar tyckas wara upkallade. Se. Bälters Disp. om Helsingl. 13. S. och Torf. Hist. Norv. P. 3. p. 373. Men när Sundska Stranderna af Helsingar först blifwit intagna, är swårt at säga. Under K. Erik Emunds Regering nämnes redan Helsynga oppidum, Urbs Helsingorum och Helsingum oppidum i Skåne, Sax. fol. 131, 181, 190. Men, at Seland därföre jämwäl af någon Helsinge-Flock warit åröfradt, är ingen Påfölgd. Adam af Bremen säger långt förr än Saxo lefwat, C. 214: A Selandia in Scaniam trajectus multi: brevissimus in Helsingeburg, qui & videri potest. d. å. Ifrån Seland til Skåne äro många Öfwerfarter, men den kortaste til Helsingborg, som också kan synas. År 1426 blef Staden Helsingör först anlagd: och berättar Hwitfeldt, at Stället tilförne kallades Örekrog; ehuru det, förr

än

ån Krogen blifwit bygd, wäl måste haft något sådant Tilnamn, efter Helsingarne, som ifrån der ifrån de öfrige Seländske Kuster: hwilke alle med et gemensamt Namn kallats, som Saxo säger in vita Er. Lam: More gentis, Landora. Saxo nämner ock wärkligen Sundet, Helsingesund, transitus Helsingi fol. 191, och Seländska Stranden därwid, illud Sialandiæ littus, quod ab Helfingo oppido vocabulum tenet d. å. det Land-Ör på Seland, som af Helsinge Stad nämnes, fol. 133. Det är märkligt, at Helsingborg, som Adam af Bremen, redan under sådant Namn omtalar, kort därefter blifwit icke mera ansedt för en blott Borg, utan för en Stad. Hwaraf man, efter mit Tycke, wäl kan draga den Följd, at så snart några Helsingar fattat Lust at bygga, de sig, til sitt och kanske äfwen Landets Förswar, anlagt en slik Befästning wid Sundet, som sedan den icke mera behöfts, eller Smaken, at, såsom hos andra Christna Folkslag, bygga Städer tilwuxit, wid År 1080 eller därefter, jämwäl blifwit förwandlad til en Stad. Wore man därom öfwertygad at jämna Landora, som uti K. Erik Lams Tid wid År 1140 omtalas under et allmänt Namn, också innefattat det Ställe, som sedan under K. Waldemars Regemente nämnes Helsingör, och at detta då ännu icke fått Namn af Helsingarne, som kommit antingen ifrån deras Samsund uti Skåne, eller själfwa Helsingland; så skulle däraf jämwäl med mycken Sannolikhet kunna slutas, när Ibiörn med sin Flock wunnit och intagit hela Seland. För Slagen wid Dysjeå och Getinge Bro År 1180 eller 1181, som stodo kort efter Ärkebiskop Absalons Öfwerfart til Helsingör, och således jämwäl efter År 1140, skulle denna Namnwändning och Selands Årösring af Helsingar, sålunda hafwa förelupit. Och är det härwid märkwärdigt, som Saxo fol. 141. b. wid detta Tidhwarf, under K. Swens, K. Waldemars och K. Knuts samfäldta Regering, berättar om denna Ö: *Sialandia ab ortu & meridie marcida Situ, vastitate torpebat. Siquidem agrestium inops, patriæ loco prædonibus fuit* d. å. På Östre och Södre Kanten war Seland likasåsom af Mögel utmärgladt och af Förödelse stelt; emedan få Bönder woro qware, och det, i deras Ställe, för Röfware wär et tryggt Tilhåll. Det är wäl hittintils af ingen anfördt eller undersökt, om Ibiörn såsom Wiking antingen warit Hufwudman för en sådan Röfwareflock, som sig på Seland innästlat, eller af Konung Knut, som ådade en K. Swerkers Dotter imellan År 1150 och 1160, blifwit upmuntrad dylika Röfwarenästen at förödа, och Sundska Stranden til Landets Försvar sedermera bebygga; men så synes mig likwäl detta senare wara mera tro-

ligt, ån at denne Ibjörn med sine Helsingar redan under Harald Hens Regemente i Danmark, själf en Christen härjat på et Christet Land, och då intagit Seland, samt fäst sig med sit Följe på ömse Sidor om Öresund. Jämf. Cantzlirådet och Riddarens Hr. v. Dalins Sw. R. Hist. 2. D. 41, 42. S. Helsingborg är äldre, Ad. Arem. l. c. och Helsingör, efter wåra skriftlga Efterrättelsers Förauledande, mycket yngre; hwarföre Ibjörn ifrån Skånska Sidan lätteligen kan hafwa bekommit Understöd af sine därwarande Landsmän til Selands Återfring, medan andre Flockar från Helsingland under Swenskt Öfwerwälde bemägtigat sig et Stycke af Finland, och andre åter farit til Angland: såsom tilförne i 5:te och denne 6:te Fl. p. 176. 201 sq. är anförd.

Hwad själfwa Skriften på Stenen äljäst beträffar; så bör det icke förgåtas, at Sl. Domprosten Celsius i Ställe för Ithilora läst Ithalora: för thar, ther: för Ainvitr Air - -, och at de 2 Rader, som med cursiw Styl äro tryckta, tillika med det Stycke de intagit, i hans få wål, som Peringskiölds, Tid warit förlorade. Språket och Figuren på Korßteknet witna för öfrigt om denne Stens mindre Ålder, ån den wi funnit på antingen Hwitawads eller andre Ubes och Bales Stenar. Jämf. Swea och Götha Konungars Ättartal p. 38. Hwaräst om Ritningens Upkomst efter Burei Tekning jämwäl berättas.

10. Cap. 7. Fl.

Runstenar om wåre Förfäders berömliga Gärningar och Sedwänjor hema i Landet.

Sedan man undersökt Åldren af wåre Förfäders Krigståg, Slagtningar och andra långwåga Resor, som på Runstenarne omtalas, återstår at efter Runstenars Förahledande, som jag funnit därom handla, jämwäl uprifwa de Sedwänjor, som i Fred gjort Folk hos dem til sådana Minnesmärken förtjänta. Några Stenar, som en del af wåre Hälsdateknare hållit för Hedendomens Lemningar och otroligen gamle, förekomma här ibland; men om några sådane och hwilke de äro, som et sådt Omdöme förtjäna, ware uti en opwäldig Läsares Fribet at döma. Imedlertid skola de af mig icke göras äldre, ån billigt kan wara.

I.

1. Wid Alsnö Häfgård, Baut. 277, 1136: ᚱᚧᚦᚢ ᚱᚢᚾᛏᚧᛋ ᚱᛁᛏ ᛚᛁᛏ ᚱᛁᛋᛏᛏ: ᚼᛏᚠᚢᚾᛏ ᛒᚧᚦ ᚱᛁᛋᛏᛏ: ᛏᚼ: ᛁᛋ: ᛒᚱᚢᛏᛁ: ᛁᚱᚼᚦ: ᚠᚢᚾᛏᚢᚠᛁ: ᛏᚼᚱᛁᛋ ᚧᚢᚠ ᚠᚬᚱᛏ: ᚴᛁᛏᚢ ᚱᛁᛋ - - - : ᚦᚧᚢᚾᛏ: ᚼᛁᚼᛏ ᛁᚠᛏᛁᛋ: ᚠᚱᛏᚧᛁ ᛁ - - - ᚧᚢᚠ: ᛁᛘᛁᚱᚠᛁ Rathu Runar rit lit rista. Hakun bath rista to ir bruti Jroth Kunûgi. Tolir auk Kjulą litu rif - - (a), thaun hion eftir. Grani i - - auk i mirki. I denna Ordning är denne Sten läsen af både den äldre och yngre Peringskiöld i Swea Konungars Ättartal och Företalet til Sagobrottet om Bråwalla Slag m. m. Hwarföre jag icke håller strax wil wika ifrån denna Ordens och Meningarnas Sammanbindning; ehuru därtil kan wara mycken Anledning. Deße Herrars Uttydning går däruppå ut, at Håkan Ring, hwilken på samme Tid skal warit Konung på Alsnö, som Sigurd Ring i Swerje, brutit Herröd d. å. efter deras Förklaring slagit och nederlagt honom; så at hela Innehållet blifwer: "Läs deßa Runor och Ritning. Håkan befalte rista dem, sedan man brutit "och öfwerwunnit Härröd. Tole och Gyla, äkta Hjon, låto rista Stenen; Men Grane uthögg Runorna." Jag bör härwid först årinra, at, huru Håkan Rings Warelse utur gamla Historien med Gißningar och Motsägelsers Jämkningar förswaras, hon likwäl altid blifwer twifwelagtig. Wår säkra Historia nämner allenast Sigurd Ring, såsom Swerjes Öfwerkonung; hwilken Bråwalla Slag i synnerhet gjort namnkunnig. Men igenom Saxos Efterlåtenhet, som förgätit denne Regents rätta Namn, och allenast nämner honom Ring, samt af wåre Skribenters Anstrå at sammanbinda hans oriktiga Ättartal och Tidräkning med de mera tilförlåtliga Isländska Efterrättelser, hafwa den förres Alfwer, Olof, Inge och Ingeld, som skal warit Rings Fader, kommit at blandas med deßes Alrik och Erik, Alf och Yngwe, samt Jorund, och af Aune den Gamles Namn, hwars länglige Lifstid man trot bäst paßa sig med Harald Hildetands, blifwit en Håkan, med det Tilnamn, som på Swea Konung wid samme Tid hos Saxo utan rätta Mansnamnet igenfinnes. Denna Anträkning förekommer både hos Ericus Olai och ännu äldre Swenske Tidteknare. Hwilken, ehuru hon, tillika med Sigurd Rings Återställande, kunnat rättas, likwäl blifwit lemnad orörd, lika såsom man icke welat missa den några hundrade År för hans Tid i deßes Ställe influtne Håkan Ring. Til yttermera wißo skal nu anför-

de Runisten på Alsnö hemisa, at en sådan Konung icke allenast där Residerat, utan ock warit Sigurd Rings Medregent, fastän denne Häräd på Stenen icke nämnes Konung, som Sl. Historiographus Wilde i sina Anm. til Puffend. Sw. Hist. 236. S. det redan wäl anmärkt. Likaleds finnas fuller på så wäl Hr. Peringskiölds, som Hadorphs Afritningar Iroth och Kunugi; men om med deßa Ord nödwändigt skal förstås Konung Herröd, och, än mera, den Herröd, som blef Ragnar Lodbroks Swärfader, och regerade i Östergöthland, blifwer en annan Fråga?

Jag wil til Swar härpå, medgifwa at Skiljeteknen äro satta på sina rätta Ställen, hwilket än kan wara nog Twifwel underkastadt; Men därföre är Iroth icke straxt Herröd, och Kunungi icke nödwändigt så nära med detta Ord förknippadt, som Namnet eller Syslan med Mannen.

En annan kunde kanske med mera Skäl sålunda förklara denna Skrift: "Läs Runritningen, som Håkan lät rista och bad rista då han "uprögde Öret åt Konungen. Tole och Gula de Hjon, låto resa den "(ne Sten) där efter. Grane högg i Märket. Man kunde ock med et litet Ombyte i första Ordet tåla denna Öfwersättning: " Radr lät rista Runritningen, som Håkan bad rista o. s. w. ehuru det troligare förekommer mig, at Runristaren welat, det man skulle börja Läsningen från Ormhufwudet, och sedan fullfölja hänne hela Ormslångan igenom, förr än man komme til de Rader, som därinom, utan något Sammanhang med själfwa Hufwudslångan, synas hafwa blifwit tilsatta, til Ristarens och Stenhuggarens Åminnese som i Början icke warit påtänkt. Första Meningens Förklaring skulle då blifwa utan Ändring, antingen man wille säga: Radr lät rista Runaritningen, då han bröt &c; eller efter äldre Uttydningen: Läs deßa Runor och Ritning: hwilken oaktadt något fel kan wara i Uthuggningen eller Läsningen, likwäl så wida är rimlig, som Skriften på Runbärget i Hillerhög, Baut. 291, begynnes med en lika Upmuntran at läsa deß Runritning. Men sedan tyckes mig, at de 2 Ord to ir då borde följa och sammansmälta i et, så at däraf blefwe Ordet thair; ty om än förra Förklaringen skulle bibehållas, måste man ändå hålla Runan ᛏ för deß ofta motswarande Samljudare þ, med hwilken deßa bägge Ord, så wäl tho, som thair, gemenligen skrifwas. Om man widare får flytta Skiljeteknen, kan efter Förspråket själfwa

Min-

Minnesskriften sålunda läsas: Thair Bruthir, Oth-Kunugr Tolir auk Kula litu-ris. - - thaun hion iftir Grani i - - auk i mirki Hakun bath rista d. å. Bröderne Odkonung, Tole och Kula låto resa (denne Sten) deße Hjon, eller Bolagsmän, efter Grane, o - - högg i Märket. Håkan bad rista.

Sålunda börjas Skriften på N. 734 i Bautil med thair, och kan Othkonugr fordom åfwen så wäl hafwa warit et Mansnamn, som Niskunugr, Baut. 402, och Iskunr, 384, eller själfwa Ordet Kunugr så wäl, som Jarl, Herfir, Lagman och Huskarl, hwilka åfsest alla äro mer eller mindre förnäma Ämbets namn, (om Oth såsom et särskildt Namn skiljes därifrån) jämwäl hafwa warit et eget Mansnamn. Se Baut. 432, 446, 519, 943, 906, 933, 806, 576. Spelm. Vit. Alfr. Tab. 6. n. 16, Chron. Manniæ in Camd. Brit. &c. I Baut. N. 285 finner man at auk, af Aukva, hugga, är det samma som högg: och på N. 465 läses Thorkir eller Thorthir bath Ubir rista, hwilket kan utwisa det någon gång händt, at en Man stält om Ristningen, och en annan hänne fullbordat, och at sålunda wid denne Sten Håkan wäl kunnat på samma Wis bedja en i Runstens-Huggningen öfwad Mästare uthugga honom efter en upgifwen Ritning.

Om flera möjliga Uläggningar efter et på flera Sätt ännu möjligt Ombyte i Läsningens Ordning wil man intet mer orda. Icke häller lärer det roa, at widare andraga något om själfwa Ordens Twetydighet, såsom hwad det ena eftir angår, at det kan hafwa sit Afseende både på de för:de och efterföljande Personer m. m. emedan det, som redan är anfördt, är tilräckligt at wisa, det Herrar Peringskjöldars Uttydning är mycken Twekan underkastad, och at andra åfwen så troliga, om icke troligare, deßutom jämwäl gifwas: af hwilka om någon antages, som förklarar bruti Iroth igenom bröt eller uprögde Öret en slik Gärning häraf kan bewisas hafwa warit mycket berömlig: Hwilket en annan Sten i Sundby och Funbo Sokn med denne Påskrift jämwäl intygar: ᚼᛏᛁᚱᛁᚦ ᚦᛁᛏᚠᚱᛁᚦ ᚦᚢᚱᚠ· ᛁᚼᚠᛁᚠᛁᚱ· ᚴᛁᛏᚢ· ᚱᛁᛋᛏ· (ᚱᚼᛁᛋᛏ) ᛋᛏᛁᛏ· ᚼᚢᚱᚠ ᚠᚢᚱᛏ ᚼᚢᚱ· ᛁ· (ᚼ) ᛋᚢᛏᚼᛏᛁ· ᛁᚠᛏᛁᚱ·|ᚦᚢᚱᛁ· ᚠᚼᚦᚢᚱ ᛋᛁᚼ· ᚦᚢᚱᛁ· ᚴᛁᛏ ᚠᛁᚱᚼ ᛋᛁᚴᛏ ᛁᚼᚢᛋᛋ· ᚠᛏᛟ· ᛁᚠᛁᚦᚢᚱᚢ· ᚠᚢᛋᚼᚢ· ᛋᛁ-ᛏᚼᛟ· ᚢᚠ· ᛁᚠᛏᛟ ᛋᚴᛁᚼᚱᚢ Aingrith auk Ingigir litu risa Stin auk

gera

gera Aur o Sunthi iftir Thuri Fathur ſin. Thuri lit gira Siljaus iftir Ingituru kunu ſinar, uk iftir Sveru. d. å. Endrid, Ingrid och Ingegard låto reſa Sten och göra Ören (wadet) i Sunder efter ſin Fader Thure. Men Thure lät göra Syllåſen (Brobjälkar, eller kanſke ſnarare Själaljus) efter ſin Huſtru Ingethora och efter ſin Swärmoder. Jämf. Verel. Runogr. p. 45, Ol. Celſ. patr. Repet. Lect. Mon. Run. Mſc. ſamt n. 7, 8 och 9 här nedanföre. Om åter thair Brutir hålles för en riktig Läsning och thaun hion lämpas til deße Bröder; ſå märkes däraf, huru widlyftig Bemärkelſe detta Ord hion fordom haft: ſåſom än i dag Tjänſtfolk af båda Könen därunder begripas. Skilnaden imellan lit riſta, bath riſta och jauk eller auk är ock ſå wida märkwärdig, ſom däraf kan intagas hwad Wäſende ofta warit med en ſådan Runſtens Uthuggning, ſom efter Ubbes och Bales Påfund bort förete mera Ormkrångel eller flera Slångors Krökningar im hwarandra.

2. Hillerhögs Sokn, Runberger i Kyrkobyn, Baut. 291:

ᚱᚧᚦᚢᚾ· ᚹᚧᛁᚱᛘᚢᚾᛏᛁᚱ᛫ᚧᚢᚠ ᚹᚧᛁᚱᛁᛏ ᛒᚢᚠᚢᚾ· ᚠᚧ· ᚠᛁᚧᚠᚢᚾ· ᚦᚧᚱ ᛋᚢᚾᛏ· ᚧᚦ ᛋᚧᚧ· ᛏᚱᚢᚠᚧᚧᛏᛁ· ᛁᛏ· ᛋᚢᚾᛏᛏᛝ· ᛋᛁᚦᚧᛏ ᚦᚧ ᛁᛅ· ᛋᚢᛏ ᚠᚢᚢᚦᚱᛁᚠ· ᛋᚧᚠᚦᛁ· ᚦᚢᚦᚢᚱ· ᛋᚢᛏ ᚠᛁᚠ· ᚹᚧᛁᚱᛘᚢᚾᛏᛏ ᚦᛁᚧᛋᛋᚧᛏ· ᚦᚧ· ᚠᛁᚧᚠᚢᚾ ᚦᚧᛅ ᛒᚧᚱᛏ· ᚦᚧ ᚦᚧᛁᛅ ᛋᚧᚧ ᚴᛁᚠᚦᛁ· ᛋᚢᚾ ᛋᛁᛏ· ᛁᛏᚠᚧᛏ· ᛋᚢᚾ ᚠᛁᚠ ᚱᚧᚠᚧᛏᚠᚧᛋᚴᛏᚱ· ᛁ· ᚺᚧᚢᛏᚧᛋᚴᛏᚧᚦᚢᚢᛅ· ᚦᚧ ᚢᚧᚱᚦ ᛋᚧᚧ ᛏᚧᚢᚦᚱ ᚧᚢᚠ· ᚺᚢᛏ ᚺᛁᚦᚧᛏ· ᛁᛏ ᚹᛋᚦᛁᛅ· ᚠᚢᛏᚠ ᛏᚧ ᚴᚢᛏᚧᛏᚱ ᚧᚱᚠᛁ· ᚦᚧ ᚠᛁᚠ ᛋᚢᛏ ᚸᛁᚱᛁᚠ· ᚦᚧ ᚢᚧᚱᚦ ᛋᚢᛏ ᚦᚧᚢᚦ ᚦᚧᚱ ᚠᚢᚢᛏᚠ ᚠᚧᛁᚢᚱᛏᚢᚾᚠ ᛏᛏ ᚸᚱᚠᛁ ᛁᛏᚠᚢᚢ ᚦᚢᛏᚢᚱ ᚺᛁᛏᛏᚱ· ᚦᚢᚱᛒᛁᚢᚱᛏ ᚺᚠᛏᚠᚢᛏ ᚱᛁᚴᛏᛁ· Rathu. Gairmuntir auk Kairin buku Mautumi. tha fingu thar Sun, ath han truknathi in Sunto. Sithan tha ir hun Gutrik hafthi thutur, hun fik Gairmunt thinſa. tha fingu thar barn: tha thairhan lifthi. hun hit Inga. Hun fik Ragnfaſtr i Snutaſtathum. tha varth han tauthr auk Sun ſithan; in mothir kuam af Sunar arfi. tha fik hun Airik. tha varth hun thauth. thar Kuam Gairlaug at arfi Ingu thutur ſinar. Thurbiurn ſkalt riſti. d. å. Läs! Germund och Karin bygde Mödhem (eller Hemanet Mötet). då fingo de en Son; men han drunknade i Sunder (eller i Simmonde.) Sedan hade Götrik med ſin Huſtru en Dotter. Hon

ſick

fick denne Germund. Då fingo de Barn; af hwilka det, som lefde, het Inga. Hon fick Ragnfast i Snoteſtad. Då wardt han dödd, och ſedan Sonen. Och Modren kan til Sonens Arf. Så fick hon Erik: och ſå wardt hon dödd. Hwaraf Gerlög kom til ſin Dotters Arf. Thorbjörn Skald riſte.

Denna Stenſkrift, ſom i Anſeende til Runſlångorna och Ordens Början nog liknar den näſt föregående, är til ſit Åttartal i 2. Fl. p. 118 redan anförd och förklarad: och wid et annat Tilfälle tänker man underſöka huru wida af denne, tillika med de i 4:de Fl. p. 154. 158. 159. om Arffall jämwäl handlande Runſtenar, wår gamla Lags-Hiſtoria något måtte uplyſas. Imedlertid är det här märkwärdigt, at de Barn, ſom dött ogifta för ſine Föräldrar, intet nämnas, faſtän man ſkulle tro, om de tilförne kommit til någon Ålder, at de wäl icke warit namnlöſa. Sedan, om med Ordet Sunto förſtås Simmande, ſom wäl kan wara, emedan ſamma Ord i Iſländſka Skrifter jämwäl hafwer ſamma Bemärkelſe; ſå blifwer denna Stenſkrift ockſå et Bewis på denna wåre Förfäders mycket berömliga Ungdoms-Öfning. Hwad åter et ſå noga Slägträknande angår ſom h r anföres, och ſom ganſka länge, utan någon ſkriftlig Uptekning, i bästa Minnet tyckes hafwa behållits, wil jag härunder af en Runſten i Småland och Sandſjö Gärde, til Jämförelſe med denna Minneswärd, anföra en annan troligen lika åldrig Slägträkning: ᛫ᚼᚱᛁᚾᛘᛅᚱᚦᚱ᛫ ᚾᛁᛁ᛫ ᚱᚾᛁᛋᚾ᛫ ᛋᛏᚾᛁᚾ᛫ ᚦᛁᚾᚾ᛫ ᛁᚠᛏᛁᚱ᛫ ᚼᚾᚠᛏ᛫ ᚠᚾᚦᚢᚱ᛫ ᚺᛁᚾ᛫ ᚾᛁᚴ᛫ ᚼᛁᚱᚢ᛫ ᚠᚾᚦᚢᚱ᛫ ᚼᚾᚾᚺ᛫ ᚾᛁᚴ᛫ ᚠᚾᚱᚴ᛫ ᚼᚾᚾᚺ᛫ ᚠᚾᚦᚢᚱ᛫ - - - ᚾᛁᚱᛁ᛫ ᚼᚾᚾᚺ᛫ ᚠᚾᚦᚢᚱ᛫ ᚾᛁᚴ᛫ ᚦᛁᚾᚠᚾ᛫ ᚼᚾᚾᚺ᛫ ᚠᚾ - ᚦᚢᚱ᛫ ᚾᛁᚴ᛫ ᛁᚠᛏᛁᚢᛋ᛫ ᚦᛁᚠᚠᚾᚦᛁ᛫ Erinvoithr lit raiſa Stain thena eftir Haka, fathur hin, auk Heru, fathur hans, auk Karl, hans fathur - - Neri, hans fathur, auk Thiakn, hans fathur, auk iftir Thikfathi. d. å. Årenwärd (lat. Erimbertus) lät reſa denne Sten efter Håka ſin Fader och Here hans Fader, och Karl hans Fader, - - Ner hans Fader och Djakn hans Fader, och efter Dikfat - -

Här äro intet mindre än 7 Perſoner, ſom ifrån den lefwande tåljas ända upföre, imellan hwilke kanſke ändå flere på denne Sten warit uptekнade, hwilkes Namn nu intet ſynas. Men en längre Anledning finner

man på en Helsinge-Runsten i Malsta och Rogsta, som Kl. Secr. och Riks-Historiographus Hr. M. Celsius efter sin Sl. Hr. Faders senare Läsning, än den som finnes i deß af honom År 1710 i Upsala utgifne Disputationer Oread. Helf. rediv p. 52, 53, mig gunstigt behagat meddela. Skriften på honom, som ock aftagen kan ses bland Curios Stenar N. 44. är denna: 1, I yttra Randen:

FRUMUNT FST STAINA THINA FTIR FISIULFA. BRISA SUN. IN BRISI VAS LINA SUN. IN LINI VAS UNAR SUN: IN UN VAS FAH SUN. IN FASATHURI SUN.

2. I Krökningen under Ormen til Wänster:

IN THA BARLAF: IN THA SV THRUNAR:

3. Under twåhöfda Armbågens Hufwud; til Höger:

IN THA LANASR IN THA FITHRASIU

4. På Hallarne:

IN THA NU IN RIMBIUM.

5. I Krökningen under Ormen til Höger:

ARVA VAS MUTHIR FISIULFI.

6. Under Ormskallen til Wänster:

SIULFIR VARTH UM LANTI THISURI VISR.

7. I inra Randen kring Korßet:

FRUMUNT FISIULFA SUN FATHI RUNAR THISAR. VIR SUTUM STIN THINA NUR I BALASTIN.

Hwilket alt på nu bruklig Swenska öfwersättes, efter den Anledning jag af för:de Sl. Domprosten Celsii efterlemnade handskrefna Fortsättning af deß Faders M. Celsii Oread. Helsing. bekommit: Frumund fäste denne Sten (i Jorden) efter Fisiulf Brises Son. Men Brise war Lins Son: och Lin war Unes Son: och Une war Fas Son, och Fa Saduns Son: och han Lanasars, och han Fidrases, och han Uns i Rimby. Arwa war Fisiulfs Moder. Sjulfwer wardt för detta Land anförare. Frumund Fisiulfs Son gjorde deßa Runor. Wi satte denne Sten nort i Balesten. Hela Slägtlinien är sålunda denna: Nu - Fidrase - Lanasr - Sadur - Barlat - Thruna - Fah - Une - Lin - Brise - Arwa - Fisiulf - Frumunt, igenom tolf Knä eller Födelser.

Om

Om Sunnå Stenen i samma Församling är upsatt efter denne eller någon annan Fisiulf, hwilket Namn förmenes wara et med det i Latinska Skrifter under Munktiden förekommande Vitulphus, må Läsaren döma. Läsningen är denna:

BRISR SUN FRUMUNT, IN THA THURMUNT, IN THA SN RARIR: IN THA UN. FRUMUNTR FISIULFI SUN RITI STAIN THINA FTIR FISIULFA.

d. å. Brise (war) Frumunds Son, denne Dörmunds, denne Rarirs, och han Uns. Frumund Fisiulfs Son ret denne Sten efter Fisiulf. Skulle denne Frumund Fisiulfs Son wara den samme, som uthuggit den nyßnämnde Runsten i Malsta: hwilket synes troligt i Anseende til et lika Skrifsätt och ena Ordets Inflätning uti det andra, såsom gemenligen skedt på Osmunds Stenar; så måste man tilstå, at en af deßa Slägtlinier, eller ock bägge, äro, oagtadt Ledernas Mängd, ändå ofullkomliga, och de Personer i den ena utelemnade, som den andra allena omförmåler. Emellan Brise och Un hafwer den längsta allenast Lin, då denna åtjäst kortare, utan at nämna honom i deß Ställe, nämner Frumund, Dörmund och Rar. Sådana Luckor i gamla Slägtregister äro intet sällsynta, och komma troligen däraf, at de i Början allenast kommit an uppå Minnet, som då inga synnerliga Bedrifter gjort hwars och ens Warelse märkwärdig, i Anseende til dem, som litet eller intet berömligt uträttat, sig snart förlorat. Nu kan ock hända, at uti en af deßa Ättetal nägre Förfäder på Möderne Sidan blifwit indragne, som wid nogare Efterspanande därföre uti den andra saknas. Lin kan på detta Wis hafwa warit Arwas Fader: och Brises Förfäder, ända til Un, icke warit så namnkunnige, at Fisiulf (eller Witulf) dem i Början welat eller kunnat ihugkomma.

3. Spånga Sokn, Ekby eller Egby Gårde, Raut. 146: *.

ᚱᛏᚦᚢᛁᚠᛋᛅ : ᚴᛁᛏ· ᚠᛁᚱᚢᛏ · ᛒᚱᚢ ᚦᛁᛋᛁ · ᛁᚠᛏᛁᛅ · ᚼᛏᚢᛏᛏ· ᛋᚢᛏ· ᛋᛁᛏ· ᚦᚢᚦᚼᚼ ᚦᚢᚦ ᛥᛁᚾᚴᛒᛁ · ᛣᚼᛋ · ᚼᛏᛏ· ᚢᛅ · ᛋᚼ ᚴᚢ · ᛒᛁᛏᚱ · ᚦᛁᚼᚼ · ᚦᛏ ᚠᚱᚦᛁ · ᛏᛁᚴ · ᚠᚢᛅᛏ ᚴᛁᚠᛁᚠᛁᛏᛁ· ᚠᛁᚠᛁ ᛅᛁ (ᚠᛁᚱᛁᚠᛁ) · ᚢᛁᚱᚦᛁ· ᚠᚢᚢᚦᛁᛅ · ᚠᛁᚱᚦᛁ · ᛁᚠᛏᛁᛅ · ᛋᚢᛅᛏ · ᛋᛁᛏ· ᚼᛁᚼᛏᚠᚼᛏ· Raguilfr lit girua bru thisi iftir Anunt Sun sin

guthan. Guth ialbi ons Ant uk Salu bitr thian on grthi til. Mun likimiti Kimiri (Kiriki) virtha. Muthir girthi iftir Sun ſin äiniga. d. å. Ragnilfr låt göra denna Bro efter Anund ſin gode Son. Gud hjälpe hans Ande och Sjål bättre, än han gjorde til. Lekamen månde Kammaren (eller, om en ſådan Rättelſe tåles, Kyrkan) wårda. Modren gjorde (Bron) efter ſin ende Son.

Här omtalas en Bro, och kanſke Likkammare, ſom på andre Runſtenar kallas Likhus och Hwalf. Så tyckes mig åtminſtone, ſå framt den upgifna Rättelſe i Skriften icke får gälla, at Kimiri allrarimligaſt förklaras: hälſt Skriſſättet på denne Sten för öfrigt mäſt liknar det, ſom i Oſmunds Tid efter Ubbe och Bale bliſwit brukadt. Äljäſt åro Runorna nu för Tiden af Rägn och Owäder mäſt utnötta och oläſliga, ſedan Stenen fallit ikull och Luften ſålunda på de inhuggna Skåror mera fåt werka.

4. Bogeſunds Brygga i Ry Sokn och Dandery Skepslag, Baut. 223: ᚠᚢᚾᛁ· ᛏᚢᚱ · ᛏᚴᛏ ᚦᛁᛏᚢ ᚱᛏᛁᚻᛏ ᚴᛚᛏᛁᛏ ᚦᛁᛏᛏ· ᛏᚢᚱ ᛏᚢᛏᚦᚱ· ᛁᚠᛏᛁᛅ ᛏᚱᛏ - ᚢᛏᛁ ᚻᛁᛏ· ᛏᛏ - - - ᛏᚢᚦᚱ· ᛁᛏᚱᚱᚢ· ᛏ - - ᛅ· ᚠᚱᛏᚠᚱᛁᛏ· ᛁ· ᚠᛁᚱᛁᚠᚱᛁᚢ· ᚠᛏᚱᚦᛁ· ᚠᛏᚴᛏᚢᚢ ᚠᛅ· ᚱᛁᚴᛏᛁ· ᚱᚢᛏᛏᛏᛅ· ᚠᚢᛁᛏ· ᚱᛏᛁᚻᛏᛁ· ᚴᛏᛏᛁᛏᛏᛏᛏ ᚦᛁᚴᛏ·

Guni auk Aſa litu raiſa Stain thina auk Hvalt iftir Akn - uni ſin. An - - - authr i Akru a - - r grafin i Krikiu garthi. Faſtulfr riſti Runar. Kvin raiſti Stainhal thiſa. d. å. Gune och Aſa låto reſa denne Sten och Hwalf öfwer Åke ſin Son. Han wardt dödd i Åker, och är begrafwen i Kyrkogården. Faſtulf riſte Runorna. Kwin upreſte denna Stenhall.

I Dijkmans Anm. 124. S. läſes denne Runſten hel och hållen, jämwäl på de Ställen, där Hadorph och Peringſkiöld inga Runor kunnat ſkönja, och göres efter en ſådan owiß Läsning denna Förrlaring: Une och Aſa låto upreſa denna Sten och Stod efter ſin Son Aka. Une är dödd och lagd i wår Åker; men Aſa är grafwen i Kyrkogården! Hwaraf han åndteligen ſluter, at Mannen warit heden och Huſtrun omwänd til Chriſtendomen, ſamt at wid Kyrkors förſta Inrättande här i Landet många likwäl hafwa begrafwits i ſine fordne Ättebackar. Verelius in

Herv.

Herv. S. p. 101. hafwer gåt honom före; men när de Ord felas, som skulle fordra en slik Utläggning; så följer jag gärna den jag tycker wara mäst rimlig: såsom jag wid de öfrige både föregående och efterföljande Stenar, utan at altid anföra andres Meningar, haft for Ögnamärke at göra.

Om de förste Christnes Begrafning i Kyrkogårdar handlar Keisl. in Antiq. Sept. p. 183. Hwilket Ämne af denne så wäl, som de näst följande Runstenar, m. m. i Anseende til det, som hos oß warit brukligt, widare kunde utföras, om Rummet och Läsarens Tålamod det här wille tillåta.

5. Kulla Sokn, Gryta gårde, Baut. 624: ᚴᚾᚢᛏᚱ᛫ᛏᚢᚴ ᚼᚱᚾ ᛒᚢᚱᚴ᛫ᛏᚢᚴ᛫ ᚴᚢᚾᚢᛁᚱ᛫ᚼᚢᚴ᛫ ᚴᚱᛏᚼᚱ᛫ᛏᚢᚴ ᛋᚼᛁᚴᛏᚼᚾ᛫ ᚼᚢᚴ᛫ ᛁᚾᚴᛁᚴᛅᛏᚱ᛫ ᚱᛁᚾᛏᚢ᛫ ᛋᛏᛏᚼᛁ ᚦᛁᚾᚾᛁ - - - ᛁᛁᛏᛁᚾᚼ ᚱᚢᛏᚢᛁ᛫ ᛏᚢᚴ᛫ ᚢᛁᚴᛋᚢᚾ ᛏᚢᚴ ᛒᚱᚢ᛫ ᚴᚢᚦ᛫ ᛋᛁᛒᛁ ᛋᛏ ᛋᛏᚼᚾ ᛏᚢ᛫

Knutr auk Arnburg auk Gunvir auk Gunar auk Halftan auk Ingifestr ristu Stain thinsi - - - tiuo, rutui auk likhus auk Bru. Guth hialbi ot has nu. d. å. Knut och Arnborg och Gunwer och Gunar och Halfdan och Jngefast reste denne Sten - - - Rydja och Likhus och Bro. Gud hjälpe hans Ande nu.

6. Sorunda Sokn, Berga By i Södermanland, Baut. 683: ᛋ ᛋᚢᛁᚱᛏᛁᚾᚴᚱ᛫ᛏᚢᚴ᛫ ᚴᛏᛁᚱᛁ᛫ ᚦᚱᚴ (ᛏᚢᚴ)᛫ ᚴᚢᚦᚴᚢᛅᛏᚱ᛫ ᛏᚢᚴ᛫ ᛋᚴᚢᚦᚱᛁ᛫ ᛏᚢᚴ᛫ ᚴᛁᚢᛚᚱ ᚱᛅᛁᚾᛏᚢ ᛋᛏᛁᚾ᛫ ᚦᛁᚾᛅ᛫ ᛅᚠᛏᛁᛦ᛫ ᚢᛏᚱᚢᚴ᛫ ᚠᛅᚦᚢᚱ᛫ ᛋᛁᚾ᛫ ᛁᛋ᛫ ᚠᛁᚱᛁᚦ᛫ ᛁ᛫ ᚴᛁᚱᛁᚴᛁᛋ᛫ ᛏ᛫ ᚴᚢᚦᚴᚢᛏᛁᚾ (ᚴᛁᚱᛁᚴᛁᚾ).

Svertingr auk Gairi auk Guthgutr auk Skari auk Kiulr raistu Stain thina aftir Utruk Fathur sin, is firith i Kirikis. d. å. Swerting och Gäre och Godgöte och Skare och Kiule reste denne Sten efter Utrik sin Fader, som är jordad i Kyrka.

Den Tid, man ännu trodde, at Runstenar woro ifrån Odens Tid här i Riket bruklige, äro de sidsta Ord på denne Sten öfwersatta: Han öfwerförde Godgisl, de Wandalers Konung och Anförare; men såsom Ordet firther 16:te Fl. p. 198. är öfwersatt igenom begrafwen, så ha

jag tyckt, at Runan þ i det näſt efter firith följande Ord måſte wara illa antingen riſtad eller aftagen i Ställe för R, och at Meningen därföre bör wara ſådan, ſom hon nu blifwit fattad.

7. Söder-Telje wid Wägen i Berger, Baut. 829. 1: ᚼᚢᚱᚠᚾᚢᛏᚱ· ᚴᛁᛏ ᛒᚱᚾᚢᛏ ᛫ ᚱᚢᚦᛁᚾ ᛫ ᚾᚢᚴ ᛫ ᛒᚱᛋ· ᚴᛁᚾᚱᚾ ᛫ ᛁᚠᛏᛁᚼ· ᚴᚾᚠᚢ ᛫ ᚠᚾᚦᚱ ᛫ ᚺᛁᚾ ᛫ ᛋᚢᚠ ᛒᚢᚴᛁᚾ ᚢᛁᛒᚤ· ᚴᚢᚦ ᛫ ᚼᛁᚠᛏᛒᛁ ᛫ ᚾᚾᛏ 2: ᚼᚢᛚᚠᚾᚢᛏᚱ ᛫ ᚴᛁᛏ ᛒᚱᚾᚢᛏ ᛫ ᚱᚢᚦᛁᚾ ᛫ ᚾᚠᛏᚱ ᛫ ᛁᚴᛁᚢᛚ ᛫ ᛁ· ᛁᚦᛁ ᚾᚢᚴ ᛫ ᚢᚱᚾ ᛫ ᚢᛁᚾᚾ ᛫ ᚴᚢᚾᚾ ᛫ ᚢᚴ ᚢᚾᚺᚴᛁ ᚺᛁᚾᚾ· Hurfaſtr lit bräut ruthia auk bro giara iftir Kamu fathur ſin, ſum bukin (buki a) viby. Guth hialbi ant. 2: Hulfaſtr lit braut ruthia aftr Igiul i Ethi auk Ura vina Kuna uk vaſka ſina. d. å. Holfaſt lät rödja Wäg och göra Bro efter Kame ſin Fader, ſom bygde och bode i Wiby. Gud hjälpe Anden. 2. Holfaſt lät rödja Wäg efter Igul i Ed och Ura ſin wäna och ſnälla Qwinna.

8. Bålſtad Stenar i Wäſtuna Socken, wid Åſwawiken, 18 alnar ifrån hwarandre åtſkilde, Baut. 52. Act. Lit. Svec. 1730. p. 79, 88. 1: ᚱᚾᛁᚠᚦᚢᚴᚠ· ᚢᚠ· ᚴᚴᚱᛁᚦᛁ ᚴᚾᚼᚾᛏ ᛫ ᛏᚢᛁᚱᛁ ᚦᚢᚠᚠᚾᛏ· ᛁᚴᚱᚾ ᚱᛁᚺᛏᚢ· ᚺᛏᛁᚾᚾ· ᚦᚴᚺᛏᚾᚠᛋᚢᚾᚾᛏ· ᚢᚴᛁᚾᛏᚠᛁᚴᚴᚾᛏ· ᚾᚾᛁᚾ ᛏᛁ· ᚴᛁ ᚾᛏᛁᛏᚴᚾᚾᚾᛏ ᚴᚢᚾᛏᛁᚱ ᛁᚠ ᚺᛏᛁᚾᛏ· 2: ᚢᚾᚾ ᛁᚴᛁ ᚠᛁᚱᚴᛁ ᚠᚾᛁᚺᛁ ᚢᛁᚱᚦᚾ· ᚦᚾᚾ· ᚢᚢᚠᚴᚺ· ᚺᚢᚾᛁᚺ· ᛁᚠᛚᛁᚺ· ᚴᛁᚱ· ᚢᚠ ᚾᚱᚴᛁᚢ· ᚢᚠ· ᚴᚢᛁ· ᚦᛁᚺ ᚴᚾᛏᚱᛁᚦᚢ ᛁᚾᚱ· ᚦᛁᚴᚾᚺᛁᚦ ᛁᚺ· ᚺᚢᛁ ᚾᚾᚾᚺ· ᚾᚦ· ᚺᛁᚾ· ᚴᚴᚾᚱ· Raidur uk Gurithi tha Satu Irith ufon, uk tha riſtu Stina thiſa ofvan Ug in mikla, Atiat i Giatitläta. Gunir ig Stin. - Unrigi mirki, mairi virtha, than Ulfs Sunir iftir Gir, uk Arkil uk Kui thir gerithu Jar thithſath ir Svinar at ſin Fathur. d. å. Reidr och Gerda de ſatte Öret öfwer, och reſte deße Stenar ofwan Ugin (eller Ägge den) ſtore, ärtad i Giätland. Gunner högg Stenen. Unner högg märket, af ſtörre Wärde, än Ulfs Söner efter Ger. Arkel och Rå de gjorde detta Ör: de Swenner åt ſin Fader.

At

At förtiga andres Förklaringar efter et nogare Riktningens Jagttagande, som helt wißt är något felagtig, har jag driſtat at rätta det, hwari jag tyckt man wid Riſtningen, eller förſta Läsningen, ſnaraſt kunnat fela. Hwilken ſå länge den icke kan blifwa otwifwelagtig, det altid lärer wara bäſt at följa den, ſom mäſt och närmaſt kommer öfwerens med Språket och flere Runſtenars Innehåll.

Den ſom ſå behagar, ſkulle ock af mikla atiati kunna ärhålla den Mening, at Og warit ſtorättad, och icke ſå mycket af ſin ſtora Wäxt ſom mera af en dylik Storlek bekommit ſit Tilnamn. Men när Hiſtorien tiger; tyckes det wara allralikaſt at förmoda, ſom Naturen oftaſt alſtrar.

Notarien wid Stockholms Stads Bokauction Hr. Er. Ekholm, utgaf År 1760 i några Samlingar: Kritiſka och Hiſtoriſka Handlingar rörande Swenſka Hiſtorien och Språket; hwaruti han p. 234. ſq. infört en ſin egen Afhandling om deße Runſtenars Ålder, under denna Rubrik: **Bewis at ÖGS Runſten, ſom blifwit hållen för en ibland de äldſte, är riſtad i ſenare Tider.** Hwilken Slutſats han förnämligaſt wil göra af den Grund, at afvan är ſtafwadt med f och v, och icke, ſåſom på de äldre Runſtenar ſkal wara brukligt, med Runan ᚠ allena den; han menar alldels ſwara emot wårt nu brukliga f: widare, at deße Stenar icke äro äldre än År 1300. Ty, ſedan han nämnt några gamla Stadgar och Bref af År 1335, 1344, 1345, 1358, ſäger han: "at oftanämnde Skrifſätt ej längt för denna tiden begynt brukas, ſlutes däraf, at man på Runſtenarne i gemen ej finner Ord ſkrifne på det ſättet.„ Men för det på äldre Runſtenar et ſådant Skrifſätt intet ſkulle finnas (hwilket man nu ſåſom bewiſt wil antaga); däraf får wäl intet ſlutas, at deße Bälſtads Runſtenar äro ibland de allrayngſte, och än mindre, om de det wore, at de därföre icke äro äldre än År 1300. Då man ſwårligen ſkal wiſa, at Runors Riſtande på Stenar i det Swenſka Upland ännu warit brukligt. Med mera Säkerhet torde däraf at Ordet och här ſkrifwes Uk och icke Auk, kunna dömas, at deße Stenar äro, om icke yngre, åtminſtone icke äldre än Ubbes och Båles Tid; då man förſt finner detta Ord ſålunda ſkrifwet.

9. Alpö på Lagnö ägor, Baut. 722: *: ᛁᚿᚴᛏᚢᚱ· ᚴᛁᛏ· ᚦᛁ-
ᛏᚱᚢᛏ· ᛘᛁᚱᚦᛁ· ᚦᛁᛋᛏ ᛁᛒᛏᛁᚼ· [ᚦᚨᚱᚦ] ᛏᚢᚱ ᛋᛁᛏᚨᚱ
ᚢᛏ ᛋᛏᛏᛏᛁᛏᚼ ᚦᛁᛏ· ᛋᚢᛘ· ᛋᛏᚦᚦᛏ ᚢᛏᚱ ᛏᚢᚱ ᚿᚢᛘ· ᚼᚢᛏᛏ
ᚢᛏᚱ·

ᚢᚾᚱ· ᚦᚾᛏ· Iſlaug lit giarva mirki thiſa iftir Thorth, auk Slothi lit giarva Santiar thit, ſum ſakat war nuk (auk) ſum hvatvar that. d. å. Iſlög låt göra detta Märke efter Thord, och Slode låt göra detta Witnes ör, ſåſom ſagt war, och ſom det (ſamma) bewitnar.

Wid ſjälfwa Läsningen är at märka, det Runan ᚾ i Ordet Santiar kan tyckas i Början allenaſt hafwa warit et Skiljetecken, och at detta Ord då utgjort 2:ne, Ord: Sa och tiar. I Ställe för Sagat var, hafwa andre läſt Sag alvar. Men Runan ᛏ är alt för tydlig, at hon med ᚴ ſkulle kunna förbytas af någon, ſom icke nödwändigt wil hafwa hänne ſådan. Sedan kan det wid Öfwerſättningen förtjäna någon Upmärkſamhet, at Slod på Isländſka jämwäl betyder en Wäg eller Stig: hwarföre om Slothi här ſkulle hafwa en ſådan Bemärkelſe, Meningen ſå wida kommer at ändras, at Iſlög låtit jämwäl göra en Stig efter Thord; hwilket andre Runſtenar också intyga i förſte Chriſtendoms-Tiden här i Riket hafwa warit anſedt för et mycket til Saligheten förtjänande Wark. Af ſa och tiarthit blifwer då intet annat, än: hwilket (nämligen Märket) witnar eller intygar derſamma. Äljäſt kan och Santiar wara et ſammanſatt Ord af Sant och iar och betyda et Sanningas eller Witnesör: ſåſom detta Ord i Anledning af N. 1. och 8 i denne Flock, redan är förklaradt. Sagat ſkiljer ifrån wårt nu brukliga ſagt intet mer, än igenom det ſenare a, ſom af en Stafwelſe gör 2:ne: hwilket man på flere Runſtenar jämwäl finner, och i gerithi iar d. å. gjorde Ör på de näſtföregående Bälſtads Stenar ſnaraſt hittas.

Figuren på denne, 6 eller 7 Alnar ſtore, kubbige och jordfaſte Sten ſes af anförda Ritningen, och utwiſar, oaktadt den uti Runſlingorna inflätade Människoſkapnad, at han icke är äldre, än Ubb.s Tider: då dylika Ormkroppars Krökningar förſt kommit i Bruk. At ᚾᚢᚱ här ſtår i Ställe för ᚾᚢᚱ, wiſar at Runriſtaren icke warit ibland de mäſt agtſamme; hwaruti han med den, ſom uthuggit de näſt föregående, tyckes hafwa haft enahanda Öde: ſåſom Språket på denne icke häller är mycket olikt det, ſom på dem igenfinnes.

Hela Herregårdsängen igenom, wid hwilkens Ände Stenen blifwit märkt och uthuggen, är på denna Sida en Ås af åtſkillige ſmå Berg och Stenar beſtående, wid hwars Slut ſtrax inom Husby Gårdesgård

denne

denne Sten är belägen. Utmed Åsen är Folkets wanlige Gångstig: hwilken, så framt Slothi här icke är något Mansnamn, utan igenom en sådan Stig bör förklaras, förmodligen är den samme, som Stenskriften därmed beteknar.

10. Turinge östre Kyrkogafwel, Baut. 1139: ᚠᛁᛏᛁᚴ ᚾᚢᚠ· ᛒᛁᚼᚱᚾ× ᚦᚾᛁᛋᛏ× ᚱᚾᛁᛋᛏᚢᚢ× ᚿᛏᚾᛁᚾ× ᚦᛁᚾᚾ· ᚾᛏ× ᚦᚼᚢᚱ ᚿᛏᚾᛁᚾ× ᚠᚼᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ· ᚾᚾᚢᚾᛏᚱ; ᚾᛏ ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ× ᚿᛁᚾ ᚾᚢᚠ ᚼᚢᚿᚠᚾᚱ- ᚴᚾᛋ× ᛁᚠᛁᛋ× ᛁᚾᚠᚾᚾ× ᚠᛁᛏᛁᚴᚾ ᚾᛏ· ᛒᚼᚾᚾᛏᚾ ᚿᛁᚾ· ᛒᚱᚦᚱ ᚢᚾ- ᛋᚢ ᚦᛋ ᛒᛁᛋᛏᚱᚾ ᚠᚾᚾᚾ: ᚾ: ᚴᚾᚾᛏᛁ· ᚾᚢᚠ: ᛁ ᚴᛁᚦᛁ: ᚢᛏᛁ· ᚼᛁᚱᚢ ᛋᛁᚾᛁ ᚼᚢᛋᚠᚾᚱᚴᚾᛏᚢᛁᚢ× Ketil auk Biorn, thair raistu Stain thina at Thourstain fathur sin: Anuntr at bruthur sin: auk Huskarlar ifir Iafna: Kitila at Boanta sin. Brthr varu thr bistra mana a Lanti auk i Lithi uti Hirth sini Huskarlarir. d. å. Ketil och Björn de reste denne Sten åt sin Fader Thorsten: Anund åt sin Broder: och Huskarlar öfwer sin Herre: Ketila åt sin Man, Huskarlarne woro Bröder med de bäste Män i Landet och ibland Krigsfolket uti deras Här.

Jo. Peringskjöld in not. ad Vit. Theod. R. p. 497. och P. Djikman i Anm. öfwer en Del Runstenar 152. S. läsa och förklara bägge denne Sten annorlunda. » Iafna låta de wara et Mansnamn och göra däraf den Mening, at Stenen blifwit upreft både efter Thorsten och Jafna. Men så wäl föregående, som efterföljande Meningar, wisa at Stenen är ristad til allenast ens Åminnelse blano flere, som på olika Sätt med honom warit förknippade; hwarföre jag intet kan finna annat, än at detta Ord Iafna, i anseende til Huskarlarne, måste innebära en dylik Förbindelse, som de warit skyldige sin Herre och Husbonde. Men om det bättre skulle kunna öfwersättas igenom Likaman, eller en sådan Wärdighet, som Pares Curiæ wid Franska och Tyska Häfwen, f. rdom innehaft, wil jag låta bero uppå andres mognare Omdöme. Då skulle Stamordet wara jafn, d. å. jämn eller lika: såsom äldst i förra Fallet, afvan, d. å. åfwan, det skulle warit; emedan en Herre eller Förste wäl kan sägas wara, i jämförelse mot deß Häfman, Åfwan eller öfwer dem. Sådane woro de fordne Huskarlar, dem Landshöfdingar, efter Nor-

ska Hirdskrån C. 18. finge hålla, hwardera 40 stycken, och andre förnäme Män, hwar efter sin Wärdighet. cf. Supr. p. 117. Sidsta Ordet Huskarlarir göra för:de Autorer til Huskarla viu, och öfwersätta så sidsta Meningen: De (Thorsten och Jafna) woro Stallbröder med de tappraste Männ i landet, och höllo uti Hären (eller Sjötåg) sine Krigsmän och Betjänte mycket wida, eller "de woro Stall-"bröder, de tappraste Män i Landet, och i Krigsbeställningar "sina Krigsmän och Betjänte mycket wida". Hwilket alt därföre anföres, at det som kan wara godt eller tåleligt måtte utletas, och det öfriga förkastas.

11. Danmarks Sokn, Söderby. Baut. 409: ᚦᛅᚢᚾ: ᛏᛅᚼ ᚱᚢᚴᚱ· ᚠᚱᛁᛏᚱ: ᚱᛁᚠᛁᚢ: ᚿ - - - ᚱ: ᚼᛁᛚᚠᛏ: ᛒᚱᚢᚦᚱ: ᛋᛁᛏ: ᛏᛏ ᛋᛏᚿᚢᚱ: ᛏᚱᛏᛒ: ᚼᛏᛏ: ᚼᚢᚠ ᚠᛏᚦ· ᛏᛁᚦᛁᚠᛋ: ᚢᛁᚱᚠ: ᛋᛁᛁᚠ· ᚠᛁᛚᚠᛏ ᛋᛁᛏ: ᚠᚢᚦ: ᚼᛁᛚᛒ· ᚼᚢᛏ· ᚼᛏᚺ· Thru, Ar Rukr, Fretr risti[n] s - - - r Helga Bruthr sin. En Sasur trab han ouk gath nithigs verk: Seik Felga sin. Guth helb hut has. d. å. Thrur, Ar Rok och Frände reste Stenen efter Helge sin Broder; och Saser drap honom och gjorde Nidingswärk, samt swek sin Stallbroder. Gud hjälpe hans Ande.

19:de Cap. i Norska Hirdskrån wisar Följden uppå en sådan Gärning Hofmän imellan, nämligen at de stray skulle wara sin Tjänst förlustige, och at ingen sedermera fick tjäna shop med dem. Deß utom tala wå'a Sagor och Landskapslagar på flera Ställen om Nidingswerk, såsom de allrawederstyggeligaste Naturens Foster: et Prof på wåre Förfäders ädla och ofördräcka Hjärtelag.

12, 13. Östra Nykyrka på Wikbolandet i Östergöthland, Baut. 839: 1: ᚦᚢᚱᛁᚺ· ᚿᛏᛏᛁ· ᚿᛏᚼᛁᛏ· ᚼᛏ· ᚦᛁᚼᛚᚠᛏᚱ· ᚠᚼᚦᚢᚱ ᚿᛁᛏ· ᛁᚼᚺ· ᚿᛏᚱᚼᚼᛏᛁ· ᛏ· ᚠᚼᚢᛏᚼᚢᛏ· 2: - - ᛋᚢᚿᛏ· ᛁᚼᚺ ᛒᚢᚠᛁ· ᛏ· ᚠᚼᚢᛏᚼᚢᛏ - - - ᛏᚱᚢᛁᛋᛏᛏ· ᛋᛁᛏᚼ· Thurir sati Stain at Thialfar fathur sin. Jar stranti a Gautaun 2 - - Sun. Jar buki a Gautaun - - - truista sina, d. å. Thorer satte Stenen åt Thialfar sin Fader. Han strandade på Götön 2 , , Son. Han bygde och bodde på Götön , , , sin trognaste.

Deße

Deße Stenar har man trot angå Gotlands första Bebyggning; men så wäl deras Märken af en långt senare Ålder, som det man finner, at Gotland långt för Runstenstiden så, och icke med något annat Namn blifwit nämndt, gör at jag fullkomligen öfwertygas, det man i dem söker et fåfängt Bewis däruppå, at Gotland fordom och uti de allraåldste Tider hetat Götö. Ifrån 9:de Århundradet hafwa Utländningar kallat Gotland för Gotland: som ses af Ottars och Wulfstens, 2:ne Engländares, Resebeskrifning, hwilken först Spelman i London och sedermera Buſſæus i Köpenhamn utgifwit. Wulfstens Berättelse härom lyder sålunda: Burgendaland væs us on bæcbord, and tha habbath him sylf cyning. Thone æfter Burgendalande væron us thas land tha synde hatene æreſt Blecinga eg; and Meore, and Eouland, and Gotland on bæcbord: and thas lande hyrath to Sveon. d. å. Burgundaland (Bornholm) war oß til wänſter: och det hafwer ſin egen Konung. Däreſter hade wi de Land, som heta först Blekingö och Möre och Öland och Gotland til Bakbord: och de Land höra til Swearne. Härnäst bör agtas, at den förſte af deße Runſtenar liknar altför mycket den Sigrids Söner låtit rita uti eller kort eſter Ubbes och Bales Tider. Se 2 Fl. 108. S. och Baut. N. 272.; och at den senare af deße Stenar tyckes wara nog så ung, om icke yngre. Alt hwad jag därföre af deßa Stenskrifter kan sluta, är at Götön, som på dem omtalas, warit en liten Ö i Östgötha Skär, och troligen Ger eller Getterön i Gryt Sokn näst intil Nykyrka. Hon beſtår nu af 2 Heman, sedan hon genom Tilländningar blifwit större, än hon förmodligen warit, när Thjälfwer ſtrandat wid hänne, och en annan hederlig Bonde igenom Åkerbruk och Landskötsel giort hänne nyttig; hwilket såſom det war mycket berömligt, och Ära hos wåre Förfärder mera kanske, än nu Egennyttan, förmådde: at då än mera därigenom befordra obebygda Orters Upodling, uppå deß Minneswärd, förwärfwat honom en långwarig Ihugkomſt och deß Anhörige Heder och Glädje af en sådan Mans Åminnelse.

14. Runſtens Sokn på Öland wid Bierby Bro, Baut. 1055.

ᚾᛁᚱᚴᚱᛁᚦ - - - ᚦᛒᛁᚢᚱᛏ· ᛚᛁᛏᚢ× ᚱᛅᛁᛋᛅᛏ× ᛋᛏᛅᛁᚾ× ᚦᛁᚾᛅ· ᛅᛏ· ᚠᛅᛋᛏᚢᛚᚠ× ᚠᛅᚦᚢᚱ× ᛋᛁᚾ· ᛋ:ᛁ: ᚠᚢᛚᚴᚢᚠ· ᛚᛁᛏ× ᚱᛅᛁᛋᛅᛏ× ᛁᚠᛏᛁᛅ× ᛒᚢᚾᛏᛏᛅᛏ× ᛋᛁᛏ× ᛅᚾᛏ× ᛁᚾᚢ× ᚠᚱᛅᚠᚱᛁᛅ· ᛁ· ᚠᛁᚱᛁᚠᛁᚢ·

Airkrith - - - thbiurn litu raiſa Stain thina at Faſtulf fathur ſin.

Siglaug lit raisa iftir bunta sin, han iar grafin i Kirikiu. d. å. Erik ... Björn låto resa denne Sten åt sin Fader Fastulf. Siglög lät resa efter sin Man. Han är begrafwen i Kyrkan.

6:te Stenen här ofwanföre, som åfwen omtalar en Mans Begrafning i Kyrka, är på Figuren wäl icke mycket lik denne; men tyckes likwäl wara af de yngre, samt efter Ubbes och Bales Tider ristad.

15. I Gudhems Kloster, Baut. 947: ᛏᚢᚱᚴᛚᛅᚴ᛫ ᛏᚢᚠ᛫ ᚦᚢᚱ-ᚠᛁᛏ ᚴᛏᚠᚦᚢᚾ ᚼᛏᛁᛏ᛫ ᛁᚠᚱ᛫ ᛏᚢᚴᚢᛏᛏ᛫ᚠᛏᚦᚢᚱ - - - Aurir auk Thurkla lagthu Stin efr Tusta fathur - - - d. å. Örer och Tor lät lade Sten öfwer Toste ... Fader.

Denne Sten är därföre märkwärdig, at han säges wara lagd, och icke satt eller upreft: et tydligt Tekn at han hörer til ännu senare Tider. Flere sålunda lagde Runstenar ses i Bautil N. 789, 987, 1080, och annorstädes, som i 1. Cap. p. 65. redan blifwit anmärkt.

16. Hästa Sokn, wästra Stigluckan i Östergöthland, Baut. 886: ᛏᛏᚠᛏᚢᛚ᛫ ᛏᚢᚠ᛫ ᚠᚢᚦᚠᛘᚢᛏᚱ᛫ ᚦᛏᚢ᛫ ᚱᛁᚴᚦᚢ᛫ ᚠᚢᚾᚠᛚ᛫ ᛁᚠᛏᛁᛅᚴ ᚢᚱᛚᚢᚱ ᛁᛏᛅᚴ ᛒᚢᚠᛁ᛫ᛏᛏᚱᛁᚴᛏᚦᚢᚾᚠ᛫ᛏᛏ᛫ ᚢᛏᛅᚴ᛫ ᛒᚢᛏᛏᛚ᛫ ᚠᚢᚦᚱ᛫ ᚠᛏᚦᚱ᛫ ᛏ᛫ ᚠᛁᛅᚴᚠᛁ᛫ Angali auk Guthmutr thau ristu Kuml thisi eftir Uliur. Jar buki Haristathum. Hn var bunti gutmathr i Kirki. d. å. Angle och Gudmund de reste detta Kuml efter Oljur. Han bygde Harestad, war en god Bonde och Kyrkoman.

Om deß Förtjänst, som bebygdt Götön nämndes nyligen. En Wikar i Arby berömes på en af Bales Stenar, Baut 723, för det han hafwer warit en god Fader för sin Son och bygt Arby: Svin let raisa Stain thina at Vikair fathur sin gothan, buki Arbu. Bali risti. d. å. Swen lät resa denne Sten åt Wikar sin gode Fader, som bygde Arby. På Gidsmarken i Husby Sjutolfr Sokn finnes en Runsten med sådana Ord: Gida lit raisa Stain at Tortarf buanta sin sun Gudvaukar; auk buki Harvistum. Duli risti stn. d. å. Gida Bonden Thortarfs, Gudwakars Sons, Hustru eller Enka har låtit upreſa

reſa denne Sten honom til Åminnelſe, och hon bygde up Harwesta, (nu Ekholmſund) Dilli riſtade Sten. Se Hr. Direct. Salwii Beſkr. öfwer Uplaud p. 257, 258. Och flere äro de, ſom, igenom Landets Upodling, Ödemarkers Bebyggning, och nu mer eller mindre Namnkunniga Lägenheters Rykt, på wåre Runſtenar wärfwat ſig et ſlags Odödlighet.

17. Hargs Sokn och Mo i Frösakers Härad uti Upland, Baut 558: ᚠᚢᚦᚴᛁᚠ ᛁᚼᚱᛋᚼᛁᚾᚢᛁᚦᚱ᛫ ᚾᛚᛏᚢᚴᛏ᛫ ᛋᚱᚠᛋᚼ᛫ ᛋᚱ-ᚠᛏᛁᚱ᛫ ᚴᛁᛏᚢ ᚼᛏᚠᚢᚢᛏ᛫ ᚢᛏᛁᚼ ᚾᚠᛏᛁᚱ᛫ ᚠᚦᚢᚱ᛫ ᚺᛁᚼ᛫ ᛋᚠ᛫ ᚺᛁᚼᛒᛋᚱ᛫ ᚴᛋᚦᛋᚱ ᚼᛋᚼᛋ᛫ Guthlif auk Sigvithr Altulfarts Arfair litu kakua Sten aftir fatur ſin, ok Sihborh mothor hons. d. å. Gudlef och Sigwidr, Altulfars Arfwingar, låto hacka Stenen efter ſin Fader och Sigborg hans Moder.

Af Skriften, ſom framför de föregående med några Runors Sammandrag i en Figur förråder ſin Ungdom, kan denne Sten äljäſt icke wara ſå mycket märkwärdig, ehuru man däraf jämwäl kan ſluta til den Skyldighet, ſom efter Landets Skick fordom ålegat de närmäſte ens Arfwingar, at förwara deß Åminnelſe efter Döden. Men af Ritningen, ſom föreſtäller en Kyrkogafwel och högt däruti en Klocka (hwilken med et Tåg ringes på Marken) ſamt flera i Kyrkor öfliga Förrättningar, ſom här föreſtällas, är nog tydligt at denne Runſten hörer til den Tid, då Kyrkor allmänt fåt byggas, och det warit et högt förtjänande Werk at bidraga til deras Fullbordan, Underhåll och Prydnad.

18. På Gotland och Fårö Kyrkogård, Act. Lit. Upſ. 1743. p. 58: ᚠᚢᚦ᛫ ᚾᚼᚦᛁ᛫ ᚢᛁᚠᚱᚾᛁᚾᚾᚼᚱ᛫ ᚺᛁᚾᚼᛚ᛫ ᚾᚠ᛫ ᚢᛁᚢᚠᚼᚱᛏ᛫ ᛘ-ᚠᚢᚱᚼᚺᚼᚾ᛫ ᛒᚱᚼᚦᚢᚱ᛫ ᚺᚢᛘᛁᚱ᛫ ᚢᛁᚢᚢ ᚠᛁᚱᛏ ᛒᛁᚢᚢᚱᚠᚢᚱ᛫ ᚺᚢᚠ ᚠᛁᚱᚠᛁᚢ ᛒᚢᚱᚢᛁ - - - ᚠᛁᚱᚦᛁ᛫ ᚠᛁᚠ᛫ ᚠᛁᚺᚢᚺ᛫ ᚠᚱᛁ ᚺᚾᛁᚢᚺ ᚾᚼᚦᛏ᛫ Guth nathi Lifraiſar Sial af Lilmortn. Nikulaſan Brothur Synair litu gira. Bitultur ſum Kirkiu burti - - - girthi. Mik. Gius Kriſtus natha. d. å. Gud nåde Lifreds Själ af Lilmortn. Niclaſes Bröder Söner låto göra. Bitulf, ſom bygde Kyrkan, gjorde mig. Jeſus Chriſtus nåde.

Sl. Biskop Wallin, hwars Läsning och Öfwersättning denna år, menar, där Streken äro mellan burti och girthi, at en Stafwelse torde fattas, eller at man i Ställe för burti kanske bör läsa bygdi: så at Meningen då skulle wara den, at Bitulf bygt Kyrkan; när man annars skulle tro, at Bitulf antingen skänkt eller på något Wis förbättrat Kyrkobordet d. å. Prestgården. Nannet Lifred menar Sl. Biskopen finnas i 2:ne Gårdar på Gottland, Lifride kallade. Men såsom detta Namn åljäst är aldels obekant; så wil jag låta Läsaren döma, om icke snarare i Ställe för Litraisar bör läsas Latranfar d. å. Laurentii, eller som än hos oß säges Lorentses, och om icke för:de Gotländske Gårdar snarare torde blifwit kallade af Ryd och det fordom brukliga Mansnamn Lef, för det någon, som så hetat, dem först uprögdt. Denne och flere Gotlandsstenars Ålder är för en, som intet wet huru de se ut, nog äfwentyrlig at utsätta; dock gifwer Språket, som på Gotland ändå länge behållit sin gamla Renhet, någon Anledning. Hwarwid Ordet Bruthur-Sunair här i synnerhet torde förtjäna at märkas. Cf. supra h. C. p. 193.

19. I Fole Kyrkodör Act. Lit. Upf. 1750. p. 135: ᚦᛁᛏᛏ ᚼᛁᚱ ᚠ ᚢᚢᛏᚼ ᚠᛁᚱᚠᛁᚢᚱ ᛒᚱᛁᛋᚢ - ᚼᚠ ᛋᛅᚠᚼ ᚠᛁᛏᚼᛁ ᛏ ᚼᛁᚠᚢᛁᛋ ᛒᛅᚱ ᚼᛁᚼᚢ ᚠᛁᚢᛒᛏᛁᚼ ᚠᛁᛏ ᚼᛁᚼᚼ ᚠᛁᚱ-ᚠᛁᚢᚱ ᚠᛁᚢᛁᚼ ᚠᛁᚼᚢᚠ ᚢᛁᛏᚢ ᚠᛅᚱᛒᛅᛁ ᚠᛅᚱᛏᚼ. Theta ier vutni Kirkiur prist ok Sokna manna et Helvis-boar aihu Kauptan meth eine kirkiur fayeh ginum litlu Folboa gartha d. å. Detta är Kyrkoprestens och Soknemänernes Witne, at Helwisboar åga Handel och Öfwerenskommelse med en Kyrkogawel genom lille Folboa gård.

Den troligaste Utläggning, som man af denna Stenskrift kan intaga, blifwer förmodligen denna. Ty at några Runor äro i Ställe för andra igenom Stenhuggarens Förseende uthuggna, är nästan öppendagadt, och på andre Runstenar äfwen icke owanligt. Här är då Bewis på de gamles Bygningsreglor och huru en Gård igenom Öfwerenskommelse kunnat mista en annans stadgad Rättighet, och sämedelst blifwa utsatt för en Tynga, som honom deßutom icke fåt åläggas.

20. Sälna Bro, Baut. 41: ᛫ ᛁᚢᚼᛏᛁᚾ᛫ ᚾᚢᚱ᛫ ᛁᚢᚱᚢᚾᛏᛏᚱ᛫ ᚾᚢᚱ

ᛏᚢᚱ × ᛒᛁᚢᚱᛏ × ᚦᛁᛅ × ᛒᚬᚱᚬᚦᚱ × ᚱᛁᚢᚦᚢ - - - - ᛋᛏᛁᛏ ×
ᛏᚱᚢᚠᛋ × ᚠᛏᚦᚢᚱ × ᚼᛁᛏ × ᚠᚢᚦ ᛁᚼᛚᛒᛁ × ᚦᛏᚼ × ᛏᛏᛏ × ᛏᚢᚱ ×
ᚼᛁᛚᚢ · ᚠᚢᚱ×ᚠᛁᚠᛁ× ᚦᛏᚢᚠ×ᚼᛏᚠᛏᛅ×ᛏᚢᚱ ᚼᚢᛏᛁᛅ· ᚼᛁ× ᚠᚢᚾᛏ×
ᚢᛁᚠᛁᛏ × ᚠᛁᚦ × ᛋᛚᛏᚱ × ᚢᛁᚠᛁᛅ × ᛒᚱᚢ × ᛏᚱᚦ × ᛋᚢᛏᛏᚠᛁᛏ × ᛁ × ᚱᛁᚦ×
ᚼᚠᛏ × ᚠᚢᚦᛁᛁ ᛋᚢᛁᛁᛏᛏᛅ × ᚠᛏᚱᚦᚢ × ᛏᛏ · ᚼᛁᛏ × ᚠᛏᚦᚢᚱ × ᚠᚼ ×
ᛁᚠᛁ × ᛒᚱᚢᛏᛏᛅ × ᚠᚢᚠᚠᛚ × ᛒᛁᛏᚱᛏ × ᚢᛁᚱᚦᛏ × Juſtin auk Juruntr
auk Bjurn thir byrythr riſtu - - - - Stin Trums fathur ſin. Guth ialbi ons ant auk Silu: furgifi onum Sakar auk Sûtir. Hi mun liggia meth altr lifir. Bruart ſlagin i rith eft. Guth. Suinar garthu at ſin fathur. Mo ikki brutar Kuml betra vertha. d. å. Öſten och Jorund och Björn, de Bröder upreſte Trums ſin Faders Sten. Gud hjälpe hans Ande och Själ, ſamt förlåte honom Skulder och Synder. Här må Bron, ſom i Ryder blef ſlagen efter, ligga medan Tid och Ålder warar: och må icke bättre Wägſten göras.

21. Täby Sokn i Upland och Täby Tå, Baut. 119: ᛁᛏᚱᛚᛏ
ᛒᛏᚠᛁ × ᚴᛁᛏ × ᚱᛏᛁᚿᛏ × ᚿᛏᛏᛁᛏ × ᚦᛁᚿᛏ × ᛏᛏ × ᚿᛁᚠ × ᚠᚢᛁᚠᚢᚿᛏᛏ ×
ᛏᚢᚱ × ᛒᚱᚢ × ᚦᛁᚼᛏ × ᚠᛏᚱᚦᛁ × ᚠᚢᚱᛏᛏᛏ × ᚼᛁᛏᛏ × ᛏᚢᚱ ᛏᛁᛏ
ᛏᛏᛁ ᛏᛚᛏᛏ × ᛏᛏᛒᚢ × ᚠᚢᚦ ᛁᛏᚱᛒᛁ ᛋᛏᛏᛏ × ᛋᛏᛏᛏᚼᛁ· Jarlabaki lit
raiſa Stain thiſa at ſik kvikvan, auk Bru thiſa garthi fur ont ſina, auk ain ati alan Taby. Guth jalbi ont hanſi. d. å. Jarlabake lät reſa denne Sten åt ſig lefwande, och gjorde denna Bro för ſin Ande, ſamt ägde enſam hela Täby. Gud hjälpe hans Ande.

Flere Runſtenar af ſamma Innehåll hafwer denne Man, medan han ännu lefde, til ſin Åminnelſe, låtit upſätta: Hwilket i 2. Fl. p. 119. redan är anförd. Hwaräſt man ock gifwit wid handen, ſå wäl Tiden, hwartil ſamme Stenar höra, ſom den troligaſte Orſak til deras Uthuggning.

22. Wingåker Sokn i Södermanland, Ålſåkerås, Baut. 785:
ᚦᚢᚱᛏᛁᛅ: ᚱᛏᛁᛋᛏᛁ: ᛋᛏᛏᛁᛏ: ᚦᛏᛏᚼᛁ: ᛏᛏ: ᚼᚢᛏ: ᛋᛁᛏ:
ᚠᚢᚱᛘ× ᛏᚢᚱ· ᚠᛁᛏᚱᚦᛁ: ᛋᛒᛏᛏᚠᛏᛅ: ᚢᚠᛁᛅ: ᚢᚢᛏ:

Thuraer raisti Stain thansi at Sun sin Gurm, auk giarthi Spankar ufir (uftir) Sun. d. å. Thure reste denne Sten åt sin Son Gorm, och gjorde Spänger efter Sonen.

Med Spankar kunde ock förstås et ensamt Spankar, som nedsänkt i något Såg, warit i Ställe för Bro, emedan Ordet ufir d. å. öfwer, ändå lärer, hwilken Förklaring som antages, så rättas til uftr eller efter, (hwilket Ritningen ock tyckes medgifwa); så at meningen blifwer det Thure gjort Spänger eller Spankaret efter ock icke öfwer Björn. Dock kan det ock på tredje Sättet förklaras, och sägas at Fadren gjort et Spånkar, som man wil kalla et litet Skjul af Spån öfwer Sonens döde Kropp, eller hwad annat Hwalf och Likhus härmed åljäst torde beteknas. Man jämföre 3:dje Stenen i 6. Fl. samt den 3:dje 4:de och 5:te nästföljande i denne.

23. Freста Sokn och Hareby, Baut. 86: ᛁᚴᛅᛦ ᚴᛁᛏ ᚱᚾᛁᚢᛏ ᚼᛏᛁᚾᛏ ᚼᛏᛁᚾᛏ ᚠᛅᚦᛦ ᛒᛁᚢᚱᛏ ᛒᚱᚦᚴᚱ ᚼᛁᛏ. Ilugi lit raisa Staina auk haug giara eftir Biorn Brothur sin. d. å. Illuge lät resa Stenar och gjöra Hög efter Björn sin Broder.

Wid denne Sten bör ärinras, at inom Ormritningen, som är nog twungen, och synes wara af Ubbes och Bales eller än senare Tid, et Korß förekommer, som man af Mellanskottens Kantighet deßutom kan finna icke wara ibland äldre Slagen, som merendels ses på wåre Runstenar. Hwaraf, då man tillika gifwer agt på Stenens Innehåll, den Slutsats med nog Wißhet göres, at wåre Förfäder länge efter Christendomens Antagande brukat at i Högar begrafwa sine döde. Smålands eller Wärens Härads Kyrkobalk in Act. Lit. Svec. 1732. p. 77. sq. underrättar oß jämwäl därom; fastän en Runristad Grafwård på Wrikstad Kyrkogård, (som för öfrigt nästan liknar den på Linderwa kyrkogård i Westergöthland B. N. 982. utom det at i östre Upståndaren äro 5 Hål, i hwilka 5 Ljus kunna rymmas) tyckes gifwa wid Handen, at de förnämare wid deß Uthuggnings-Tid, hwilken jag kan anse wara af År 1180 eller så wid paß, redan börjat begrafwas på Kyrkogårdarne.

De Runor, som jag År 1756 och 1757 såg på denne Sten, woro, på

på ena Sidan: - - ᚼᚱ:ᛏᚢᚦ:ᚼᚢᚾᛏ:ᚴᚢᚦᚠᚢᚾᛏᚱ:ᚴᚢᚦ*ᚼᚼᚴᛒᛁ: ᚺᛁᚼᚴᚢ:ᚼᚾᚺ· och på den andra: ᚠᚼᚦᛁᛅ:ᚼᚴ:ᚠᚾᚦᚢᚱ:ᚦᚱᚢ: ᚦᚱ:ᚢᚢᛁᚺᚾ:ᚱᛁᛚ: ᛦ· ᚴ: ᚦᛁᛁᛁ ᚺᛏ och låste då sålunda: Var tuth hught Guthmuntr. Guth hialbi Sjalu ans. Fathir ok mothur thruthi nuiso ris. o. g. thina St. d. å. Gudmund wardt död och begrafwen. Gud hjälpe hans Själ. En trogen Fader och Moder låto rista och göra denne Sten. Däremot finner jag nu i Jo. Peringskiölds Saml. at han läst denne Sten på detta Wis: Fadir ok modir thir rilo aftir Glir i Synarstud. hon atti Gudmuntr. Gud hialbi Sieli ukar. Hwarföre huru agtsam jag warit wid denna Stenskrifts Utredande, jag likwäl icke wågar utgifwa min Läsning för sådan, at af den äldres Jämförande med själfwe Stenen ju ännu någon fullkomligare kan utkomma. Men om denna därföre skulle wara den rätta, behöfwer wäl lika så mycken Granskning. Imedlertid kan detta Monument, så framt deß upgifne Ålder medgifwes, wara tilräckligt at wisa, det man här i Landet för År 1200 på Kyrkogårdar brukat begrafwa Lik: Och kunde man så wißt lita däruppå, som föreställa sig, at denne Gudmund, som på Wrikstad Kyrkogård funnit sin Hwilostad, warit en iblånd de forne Lundby Herrar; så wore denne Sten desto mer märkwärdig, emedan de af K. Knut Eriksön för År 1200 i et Nydala Klosterbref, nämligen Peter och Germund, kallas Principes Terræ eller Landets Förstar, och sägas, under deß Företrädares K. Karl Swerkersons Tid emot deras Broder Jacob Agmundson hemulat et samma Klosters Fiske. Detta Bref finnes i et gammalt Regist. Domus Novæ Vallis Hr. Justitierådet Langebek i Köpenhamn tilhörigt, lit. A. N. XLII. Med deßa Stenskrifter kan ock N. 926 i Bautil jämföras: om nl. deß sidsta Ord får läsas för haught.

24. Täby Sokn, Hagby, Baut 124: ᛁᚢᚱᚢᚾ᛫ ᚴᛁᛏ· ᚼᛁᚼ-ᚱᚼ᛫ᛒᚱᚢᚾᚼᛅ᛫ᛁᚠᛏᛁᛅ᛫ ᛒᚼᚾᚼᛏᚼ᛫ ᚺᛁᚼ᛫ ᛫ᚼᚢᚠ᛫ ᛫ ᛋᛁᚾᚼᚠᛁᚼᚠᚱ᛫ ᚼᚢᚠ᛫ ᛁᚼᚱᚴᚼᛒᚾᚼᚠᛁ᛫ ᚾᚠᛏᛁᛅ᛫ ᛁᚾᚠᛁᚠᚼᚴᛏ᛫ ᚾᚺᛏᚱᛁᚦ᛫ ᚠᛏᛅ᛫ ᛁᚾᚠᚢᚢᚾᚼᛅ ᛋᛚ ᚠᚾᚦᚼᚾ· ᛏᚱᛁᚾᚠ· Jurun lit giara Bruar iftir boanda sin, auk Henmingr auk Jarlabanki iftir Ingifaft i Eftrith ftr Inguar hl gothan treng. d. å. Juruna lät göra Broar efter sin Bonde, och Hemming och Jarlabanke efter Ingefaft: Eftrid efter Ingwar, hel godan Drång.

Här omtalas flera Broar efter 2:ne, dem hwarderas Slägtingar och Wänner efter hwardera tyckas hafwa låtit göra, och sedermera bägges Ihugkomst på en och samme Sten förwarat: et Bewis däruppå, at, såsom en til sit Åreminne stnndom bekommit flere Runstenar; så hafwa och flere af en Stenskrift blifwit delägtige. Cf. Supr. p. 119. 120.

25. Husby Sokn, Tibble Gårde wid Ören, Baut. 214.

ᚱᚾᚦᚠᚾᚢᛏ ᚢᛁᛏ· ᚠᛁᚱᛏ ᚠᚾᚱᚠᛁ· ᚦᛁᛋᚢᚢᚴ ᚠᛁᚱ ᚺᛁᚾᛏ ᛁᚠᛁᚠᚾ-ᛏᚾᚱ· ᚾᚢᚠ· ᚠᚢᚱᛁᚠᚴ· Ranfastr lit gera marki thisun fir Sial Igifatar auk Gulifs d. å. Ragnfast låt göra detta Märke för Ingefasts och Gulifs Själ.

Stenen står uti en med Stenar insluten Fyrkant ibland åtskillige Ättehögar, som på lika sätt äro kringskolade: liknar Bales Maner i Uthuggningen: och är förmodligen beställd af samme Ragnfast, som förr i 2. Fl. p. 110 sq. blifwit til sin Tid och Heder beskrifwen.

26. Wallentuna Härad, Hammarby Sokn, Baut. 559. 1:

ᛁᚾᚠᚱᛁᚦ ᚢᛁᛏ· ᚠᛁᚾᚱᚾ· ᛒᚱᚾ× ᛁᚠᛏᛁᛅ· ᛁᚾᚠᛁᚠᛁᚾᚱᚱᛁ× ᛏᚾᛏᚢᚱ× ᚺᛁᚾ· ᛁᚾᚢᛁᚾᚠᚢᚾᛇᚾᛒ ×ᛁᚾᚠᚿᚾᚱ× ᚠᚾᚱᚴ ᚢᛁᛏᚢ ᛁᛁᚴ ᚴᚢᚴ ×ᛏᚢᚱ|ᚺᛁᚾᛁᚺ·

Ingrith lit giara bro iftir Ingigiari totur sin. Ingihvaltr, Ingmar, Karl litu (ritu) iel Sustur sinis. d. å. Ingrid låt göra Bro efter Inggjär sin Dotter. Ingwald, Ingmar och Karl ritade sin Systers Häll. 2: ×ᚺᛏᚱᛁ × ᚦ×ᚢᛁᛏ× ᛒᚱᚾ ᚠᛁᚾᚱᚾ× ᛁᚠᛏᛁᛅ× ᛁᚠ-ᚢᚾᚱ× ᛒᚾᚾᛏᚾ ᚴᛁᚾ· ᚾᚢᚠ · ᚾᛏ ᚱᚾᚠᚾᚢᚾᚾᛏ· ᚴᚢᚾᚾ ᚾᚾᚾᚴ·

Estrith lit bro giara iftir Igvar boãta sin, auk at Ragnvalt sun hans. d. å. Estrid låt göra Bro efter Ingwar sin Man ock åt Ragnwald hans Son 3. ᚺᛁᚠᚢᛁᚦᚱ× ᚾᚢᚠ ᛁᚾᚠᚢᚾᚱ× ᚾᚢᚠ ᛁᚾᚱ-ᚢᚾᛒᚾᚾᚠᛁ· ᚢᛁᛏᚢ ᚱᛁᚴᛏᚾ ᚱᚢᚾᚾᛏᛅ ᚾᛏ ᛁᚾᚠᚢᚾᚱ× ᚠᚾᚦᚢᚱ× ᚺᛁᚾ× ᚾᚢᚠ· ᚾᛏ· ᚱᚾᚠᚾᚢᚾᚾᛏ· ᛒᚱᚾᚦᚢᚱ ᚴᛁᚾ· Sigvithr auk Ingvar auk Jarlabanki litu rita runar at Ingvar fathur sin auk at Ragnvalt brothur sin d. å. Sigwidr och Ingwar och Jarlabanke låto rista Runor åt Ingwar sin Fader och Ragnwald sin Broder.

Deßa

Deßa 3 på en stor jordfast Sten särskildt ristade Ormslängor, äro, utan at tala om Meningarna, hvilkas Wrde en agtsam Läsare nog urskiljer, jämwäl därföre at märka, at de 2 sidsta, som höra til en Tid, mäst likna Dandery Stenen i 6. Fl. p. 198. och at den 1:sta som tyckes wara något äldre, mera liknar några af Bales Stenar; så at äfwen häraf någorlunda kan inhämtas denne Runristares Ålder i Jämförelse mot en senare Tids Infall at blott igenom Runors Ristning tilskynda de döde någon kännbar Förmån.

Et dylikt Exempel på 3 Runstenar, som Tid efter annan äro uthuggne, men likwäl troligen alle inn m 50 År, kan man hitta i Funbo Sokn, Baut. 544, 546, 549. Innehållet är detta: 1: ᚢᚨᚦᚱ × ᚨᚢᚴ × ᚦᚨᚴᚾ × ᚨᚢᚾᚨᚱ × ᚱᚨᛁᛋᛏᚢ × ᛋᛏᛅᛁᚾ × ᚦᛅᚾᛅ × ᛅᛏ × ᚼᚨᚢᚱᛋᚨ × ᚠᚨᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚾ. 2: ᚦᛁᛅᚴᚾ × ᚨᚢᚴ × ᚴᚢᚾᚨᚱ × ᚱᚨᛁᛋᛏᚢ × ᛋᛏᛅᛁᚾᛅ × ᛅᚠᛏᛁᚱ × ᚢᚨᚦᚱ × ᛒᚱᚢᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚾ. 3: ᚼᚨᚢᚱᛋᛁ × ᚨᚢᚴ × ᚴᛁᛏᛁᛚ × ᚱᚨᛁᛋᛏᚢ × ᛋᛏᛅᛁᚾᛅ × ᚦᛁᛋᛅ × ᛅᛏ × ᚦᛅᚴᚾ × ᚠᚨᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚾ × ᚠᚨᚦᚢᚱ × ᚼᚨᚢᚱᛋᛁ × ᚨᚢᚴ × ᚴᛁᛏᛁᛚ × ᚱᚨᛁᛋᛏᚢ × ᛋᛏᛅᛁᚾᛅ × ᛅᚠᛏᛁᚱ × ᚦᛅᚴᚾ × ᚠᚨᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚾ × ᚢᛁᛏ × ᚴᚢᚦᚨ × ᚼᛅᛚᛒᛁ × ᚢᛏ × ᚼᚨᚾᛅ × ᛋᛏᛅᛁᚾᛅ × ᚦᛅᚾᛅ × ᚨᛏ × ᚼᚨᚢᚱᛋᚨ × ᚠᚨᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚾ. 1: Vathr auk thagn auk Gunar raistu Stain thana at Haursa fothur sin. Guth hialbi ot hans, 2: Thiagn auk Gunor raistu Staina aftir Vathr bruthur sin. 3: Haursi auk Kitil raistu aftir Thegn fathur sin Staina thisa, at bunto guthan o Funom. d. ä. Water och Thegn och Gunar reste denne Sten åt Hårsa sin Fader. Gud hjälpe hans Ande. Thegn och Gunar reste Stenar efter Water sin Broder. Hårse och Ketil reste efter sin Fader Thegn deße Stenar, åt en god Bonde i Fun.

Berga Håll i Baut. N. 1. hade wål ock bort hafwa sit Rum i denne Flock, om Hr. Peringskjölds Läsning och Uttydning in vit. Theod. R. p. 381. warit gällande, eller om det warit afgjort, at man i ställe för ein altfyrst &c. finge läsa ein ari &c: hwilket synes ännu troligare, emedan dylika Beskrifningar äfwen finnas på flere Runstenar, öfwer förmögne Män cf. Supr. p. 107. 94: Då tillika, såsom af en Mästare, kommit at anmärkas N. 150. ib. Men såsom denne senare jämwäl hörer til nästföljande Afdelning; så slutas nu denna.

Runstenar, som, jämte de föregående, med sit Innehåll tydligen wisa, at de efter Christendomens Införande i Swerje och jämnwäl längt därefter, sedan Påfwiska Willfarelser hunnit winna Allmogens Bifall och Förundran, blifwit ristade och Upreste

1. Rösö i Jämtland, Baut. 1112: ᛋᚢᚴᛏᚢᛘᚦᚱ ᚦᚢᚦᚠᛅᛏᚴ ᛏᛅᚴᛁ ᛋᛏᛁᚾ ᚦᛁᚾᛅ ᚴᛁᚱᚢᛅ ᛒᚱᚢ ᚦᛁᛋᛅ, ᚢᚴ ᚼᚢᚾ ᛚᛁᛏ ᚴᚱᛁᛋᛏᚾᚢ ᛁᛅᛏᛏᛅᚾᛏᛅᛚ. ᛅᚾᛏᚢᛁᛅᚱ ᚴᛁᚱᚦᛁ ᛒᚱᚢ. ᛅᚱᛁᚢᚾ ᚱᛅᛁᛋᛏᛅ ᚢᚴᛏ (ᛋᛏᛅᛁᚾ ᛋᛅᛁᚾ) ᚱᚢᚾᚢᚱ ᚦᛁᛋᛅᚱ. Östmader Gudfasts Son lät resa denne Sten och göra denna Bro: och han lät Kristna Jämtland. Osbiörn gjorde Bron, och Orion riste deßa Stenrunor.

Vormius hafwer redan i sin Tid anset denne Sten för yngre än År 1020. Sedan hafwer framl. Historiogr. Wilde til Puffend. Sw. Hist. f09. S. yttrat sig, "at om man ändteligen skulle wilja uttyda Aust-"maders Sten om Jämtlands Omwändelse, hwilket Landskap i K. A-"nunds Tid ännu wärkligen war Hedniskt; så måste han ingalunda haf-"wa warit Thore Helsings Broderson, och Jbiörn (som i 6:te Fl. p. 210. "är omtald) icke häller hans Son, utan hans Bedrifter i Seland då "höra til K. Anunds och Olof den heliges Fälttåg emot K. Knut, men Austmaders, såsom en yngres, til K. Inges eller K. Stenkils Tider." Adam. Brem. som härwid förnämligast åberopas, säger in Chorogr. C. 231, sedan han talt om Westgöther och de från dem åtskilde Östgöther, Wärmländningar och Finwedsboar, Skritfinnar och Hälsinglands Bebyggare, såsom til deras Antal hörande: *Præterea sunt alii numero carentes Sveonum populi, de quibus ad Christianitatem conversos accepimus solos Gothos, Vermelanos & partem Scritefinnorum vel qui illis vicini sunt.* d. å. "Deßutom äro oändeliga flera Swearnes Folkslag, af hwilke wi allenast "för-

"förummit at Götherne, Wärmländningarne och en del af Skritfinnarne eller deras Grannar blifwit til Christendomen omwände.„ Alt hwad af detta Wittnesbörd kan slutas, är at Jämtländningarne, eller de af dem, som bot Hälsingarne närmast, under denna Beskrifning kunna wara innebegrepne. Men när Frågan göres, om det som wärkligen warit, och icke om det blott möjliga; så är detta Wittnesbörd icke tilräckligt at bewisa, det hela Jämtland då redan emottagit Christendomen. Närwarande Steu däremot, som är just midt uti Landet belägen, kan icke utan om hela Landets Widd förklaras; och är nog troligt, at Östmader warit detta Lands Höfding och på något allmänt Möte i Nägden af sit Boställe förmått deß Inwånare at manngrant emottaga Dop och Christendom, bygga Kyrkor och låta Prester underwisa sig. Men när denne Man lefwat, kan nu icke wißare intagas, än af Påskristens Likhet med Ibjörns i Gestrikeland. l. c. Hwarföre det, som om om deßt Ålder redan är anmärkt, til denne jämwäl i det nogaste lärer kunna lämpas.

2. Larfs Sokn i Westergöthland. Baut. 983: ᚢᚱᛁᚼ· ᚱᛁ-ᛋᛏᛁ: ᛋᛏᛁᚾ: ᚦᛁᚾᛋᚾ: ᛁᚠᛏᛁᚼ: ᚴᚢᚾᛏᚱᚢᚠᚴ: ᛁᚢᚴ: ᚴᚢᚦᚾᚾ: ᚴᚢᚦ· ᛏᚱᚢᛏᛁᚾ ᛒᛁᚼᚱᚴᛁ ᛁ: ᚦᚾᚾ ᚦᛋᚴᚾᛏ· Ulir risti Stin thensa iftir Gunar Sun Saiftrugs iul guthan. Guth Trutin biargi nat (ant) askat. d. å. Uner riste denne Sten efter Gunar Seftryge hel gode Son. Herren Gud förware Anden oskadd.

Med Guth trutin förstås intet annat, än själfwa Treenigheten eller Deus Jehovah, Adonai, som i wår Bibel merendels igenom Herren Gud öfwersättes. Hwilket Sl. Biskop Wallin i Gottl. Saml. p. 143. sq. utur gamla både Swenska och Tyska Monumenter ådagalagt. Man jämföre och Worm. Mon. Dan. p. 199, 230, sq. samt Fragm. Run. Papist. p. 18. och Symb. Ap. in not. Jo. Peringsk. ad V. Theod. R. p. 384.

3. Skädre Sokn och Salmunge wid Finsta, Baut. 244. Act. Lit. Sv. 1730. p. 78, 87: ᛁᚢᛒᚱᛏ: ᚢᚴ· ᛁᚦᛁ: ᚱᛁᛏᛁ· ᛁᚦᚢᚾ: ᛁᚠ-ᛏᛁᚼ· ᛁᚼᛒᚱᚾ: ᚠᚨᚦᚢᚱ· ᛁᚴᛁᚾ· ᚦᚢᛏᛁᚼ· ᛋᛏᚠ· ᚱᚢᚾᛋᚱ· ᚦᛁᚴᛁ· ᛁᚴᛁ· ᚠᚢᚦ· Jubrn uk Ithi riti ithun iftir Irbrn fathuri sin. thulir Alfrunar thisi lki Guth. d. å. Ubjörn och Jde ritade Stenen efter Erbjörn sin Fader. Deßa Stenrunor tål Jesus Gud.

I Spanien blef År 1116 på et Möte i Toledo beſlutet, at de där alt ifrån Göthernes Ditkomſt bruklige Bokſtafwer ſkulle afſkaffas: och hafwer man inbillat ſig, at deße warit af ſamma Slag, ſom wåra Runor; ſamt *ex analogia*, at de et lika Öde här i Landet antingen då, eller tilförne, undergått. Orſaken hwarföre de Göthiſke Bokſtäfwer i Spanien ſåleds bliſwit afſkaffade, ſkal förnämligaſt hafwa warit den Widſkepelſe, ſom med dem til Trolldom och Signeri bliſwit utöfwad: och hafwa därföre flere af wåre Håfdateknare funnits, ſom trot at Runorna i Swerje på ſamme Grund bliſwit fördömda och afſkaffade. Men ſåſom de Runor, hwilka på Åminnelſe-Stenar efter berömligt Folk hos oß redan wid detta Årtal wunnit en oſkyldig Håfd, icke kunnat wara därföre miſstänkta; ſå äro de jämwäl därefter en Tid bortåt bibehållna. Dock tyckes i Anledning af de Författningar, ſom nu togos i Spanien med de Göthiſke Bokſtäfwer, at därefter, jämwäl här i Landet, någon Twekan upkommit, om Runorna (ſom ock woro gamle Hedniſke Bokſtäfwer) til detta Bruk likafullt kunde bibehållas: då Slutet bliſwit detta, at Jeſus, ſom war en ſann Gud, tålte dem, och at med deras Uthuggning på gode Chriſtnes Åminnelſe-Stenar, emot deß Maieſtät eller deß Lära på intet Sätt war feladt. Sedermera, tyckes ett annat Twifwel hafwa upkommit, om det ock paßade ſig med Chriſtendomen at upreſa, eller ſätta ſjälfwe Stenarne i Jorden med en ände, ſåſom det warit brukligt under Hedniſke Tiden, och icke håller lägga dem jämt ofwan Jord, ſom wi nu bruke. Hwaruppå jag til min Läſares Omdöme häniſkjuter, om den Runſten ifrån Härads Kyrka i Weſteegöthland, ſom Werelius wid Herwarar Saga, p. 101. ſtållt bredewid denne, icke ſnarare ſyftar, än på Aſernes Aſ, eller den förnämſte ibland Aſerne, ſom war Oden? Runorna äro deßa: ᚱᛁᚠᛏᛁᚠᛅᚴ: ᚼᚢᚠ: ᚠᛁᚼᚢᛚ: ᚼᚢᚠ: ᛒᚱᚢᚾᚼᚢᛚᚠᛅᚴ: ᚴᚢᚠ: ᚠᛁᚠᚢᛚᚠᛅᚴ: ᛋᚼᛏᚢᚱ: ᛋᚼᛏᛁᚼ: ᚦᚬᚼᛋᛁ: ᛁᚠᛏᛁᚴ: ᚠᚢᚾᛏ: ᚠᚼᚦᚢᚱ: ᛋᛁᚾᛏ: ᚼᚱᚦᚬᚼ: ᛋᚢᚢᚦᚬᚼ· ᛋᚢᚾᛏ· ᚼᛁᚠᛁᚴ: ᚬᛋᚼ: ᚼᛋ: ᛁᚠᛁ: ᚠᚢᚾᛏ· ᛋᚢᚾᚠ: ᚠᚢᚢᛏ: ᚢᛁᚱ: ᛋᛁᚦᚬᚼ: ᚠᚼᚢᚱᚢᚾᛏ: ᚼᛁᚼᛚᚠᛅᚴ· ᚼᚢᚠ: ᚼᛁᚼᚢᚢ: ᚼᛁᚼᚠᚢᚾ: ᚱᚢᚾᚼᚼᚴ· Rifnikr, auk Brunulfr, auk Kifulfr, *ſatu* Stin thanſi iftir Fut, fathur ſin, hartha guthon thign. Sva hifir oſa as (oſarar) ikki, Mun ſum Kuin: ift vir ſithon kaurun. Kialmr auk

Hiali hiaku runar d. å. Refning och Kjåle och Brynjulf och Kifulf ſatte denne Sten efter Fot ſin Fader, en mycket god Häfman. Så anſtår ingen af oß, Man ſom Qwinna, ſedan wi antagit andre Seder (näml. Chriſtne). Hjälm och Hjälle höggo Runorna. Öfwerſättningen är, denna enda Mening hifir oſa as undantagande, alldels den ſamma, ſom Werelius bekommit af Isländarn Jon Rugman och ſedan hållit för god; ſå at man af hela Skriften nu intet hafwer nödigt at underſöka mer, än deßa Ord, ſom icke mindre efter hans, än min Tanka, behöfwa at rättas: då det närmaſte, och det ſom igenom nog ofta förekommande Mißſkrifningar på flere Runſtenar lättaſt kan förſwaras, förmodligen äger Företrädet. Man årinre ſig härwid hwad under 15. Stenen i näſt föregående Flock bliſwit anmärkt. Häraf torde då något kunna ſlutas til denne redan oftare, p. 50, 56, 72 och 78. anförde Salmunge-Stens Ålder; men ännu ſäkrare märken bliſwa Runornas Figur och Skriſſättet, ſom går emot Ubbes och Bales Tider. Ithun lärer wara förſkrefwet i ſtälle för Sten eller Ilin d. å. Hällen. Men äljäſt kunde man också utlägga detta Ord, at ſåſom Ithun under Hedendomen war Odödlighets-Gudinnan, ſå måtte wäl Stenen kallas et odödligt Minnesmärke. Isi guth kan ock betyda den gode Jeſus; men emedas Gud jämwäl beteknar det högſta Wäſende, hwaraf all Ting hafwer ſit Urſprung, och Jeſus ſann Gud och Man, jämwäl til ſin Männiſkliga Natur af Guddomen bliſwit delagtig: ſå är den Beſkrifning på honom wäl den fullkomligaſte, ſom til ingen Jeſus, huru god han måtte wara, utan honom allena, kan lämpas.

4. Runtuna Sokn, Kongsberge i Södermanland. Baut. 796.
ᚼᚼᚢᚾᛏᚱ ᚼᚢᚱ· ᚴᚬᛚᚴ· ᚦᚼᚢ· ᚢᛁᛏᚢ· ᚴᛁᚾᚴ· ᛒᚱᛋ· ᛁᛋᛏᛁᚺ· ᚴᚢᚾᚼᚱ· ᛋᚢᚾ· ᛋᛁᚾ· ᚽᛁᚼᚱᛒᛁ ᚴᚱᛁᛋᛏᚱ· Anũtr auk Kula thau ſetu giara Bro eftir Gunar ſun ſin. Hialbi Kriſtr. d. å. Anund och Kjula, de låto göra Bro efter Gunar ſin Son. Chriſt hjälpe.

5. Staby Kyrkomur, Baut. 579. ᛋᚢᚼᛁᛁ· ᚼᚢᚱ· ᚺᛁᛒᛁ· ᚴᚢ-ᚾᛋᚱ· ᚢᛁᛏᚢ· ᚱᛁᛋᛋ· ᛋᛏᚾᛁ· ᚼᛏ· ᛁᛁᚿᚴᛁᛁ ᚴᚬᚦᚢᚱ· ᛋᛁᛁ· ᚴᛁᚱᛁᛋᛏ ᛅᛁᚾᛚᛒᛁ· ᛋᛁᚾᛚ· ᛁᚿᚴᛁᛁᚴ· Svain auk Sibi ſunar litu riſa Sten at Iernkil fathur kn Kiriit hialbi Sial Imkels d. å. Swen och Sibbe,

Sö-

Sönet, låto reſa Stenen åt Jemkil ſin Fader. Kriſt hjälpe Jemkils Själ

6. Kyrkoblek ib. Baut. 797: ᚼᚢᚾᚱ: ᚢᛁᛏ: ᚠᛁᚾᚱᚾ· ᚠᚢᛋᚠᛒᛚ: ᛒᚾᚦᛁ: ᛁᚠᛏᛁᛅ: ᛁᚾᚠᚢᚢᚠᚠ: ᛋᚢᚾᛏ: ᛋᛁᚾᛏ: ᚼᛁᚾᚢᛒᛁ: ᚠᚱᛁᛋᛏ· ᚾᚾᛏ ᚼᚾᚾᛋ· Avar let giara Kumbl bathi iftir Ingulf ſun ſin. Hialbi Kriſt Aut hans. d. å. Awar låt göra bägge Kumlen efter Ingulf ſin Son. Kriſt hjälpe hans Ande.

7. Bogſta Kyrkodör, Baut. 815: ᚠᛁᛏᛁᚢᚠᚾᛋ × ᚢᛁᛏ· ᚱᚼᛁᛋᚾ ᛏᛋᛁᛁᚾ × ᛁ - ᛒᚱᚢᚾᚾᛁᚢᚢᚠ × ᚠᚾᚦᚢᚱ × ᛋᛁᚾ × ᚠᚢᚦᚾᚾ × ᛋᛁᚾᚢᛒᛁ· ᛁᚾ ᛋᛁᛁᚢᛋᛁ × ᚠᚱᛁᛋᛏᚱ ᛋᛁᚾᛋᛁᚢ· Ketilfas let reiſa Stein i - Bruniulf fathur ſin guthan. Hialmbi in heilhi Kriſtr hanſal. d. å. Ketilfaſt låt reſa Stenen efter Brynjulf ſin gode Fader. Hjälpe honom helge Kriſt hans Själ.

8. Kumlaberget i Skå Sokn och Färentuna Härad, Baut. 287: ᚠᛋᚱᚠᚢᚢᚱ: ᚾᚢᚠ: ᚠᚢᚴᚢᚠᛁ: ᚢᛁᛏᚢ: ᚱᛁᛋᛏᚾ: ᚱᚢᚾᚾ: ᛁᚠᛏᛁᚱ: ᛋᛁᚴᚢᚠᛁ: ᚠᚾᚦᚢᚱᛁ· ᛋᛁᚾ: ᚠᚱᛁᚾᛏᚱ ᛋᛁᚾᛒᛁᚾ· ᛁᚱᛁᚾᚠᚾᚼᛏ ᚱᛁᛋᛏᛁ· Forkuthr auk Fuluki litu riſta runa iftir Hilugi Fathuri ſin. Kriſtr hialbin. Irinfaſt riſti. d. å. Forkot (eller Förgod) och Folke låto riſta Runor efter Jluge ſin Fader. Kriſt hjälpen. Ernfaſt riſte.

9. Tenſta Sokn, Brakeſtad, Baut. 500. Act. Lit. Sv. T. 2 p. 217: ᛁ: ᛋᛏᚾᛋᛚᛒᛁᚾᚱᚾ (ᛋᛋᛁᚠᛚᛒᛁᚾᚱᚾ)· ᛁᚢᚠ ᛁᚾᛏᚾᛁᚾ ᚢᛁᛏᚢ· ᛋᛏᛁᚾ (ᚺᛁᛁᚾ) ᚢᚠᚠᛁᛅ· ᚠᚾᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ· ᚠᚢᛋᛏᚾ ᚠᛁᛋᚠᚢᚢ· ᚠᛁᚱᛁᛋᛏᚱ ᚢᛁᛏᛁᚾ· ᛋᛏᚾᛋᛁ ᛋᛋᛋ 2: ᚠᛁᚢᚢᛁᚾ· ᚱᛁᛋᛏᛁᛅ· ᚱᚢᚾᚾ· ᛞᚾᛋ: ᚠᛁᛏᛁᚠᚢᛋᚾᛁ· ᛋᛁᛏ ᚠᚢᚢᛁᚾᛋ ᛋᚾᛋ· ᚾᚢᚠ· ᚢᛁᛁᚠᚠ· (ᚢᛒᛁᚠ)· 1. Stholbiarn (Hoiglbiarn) auk Iſtain litu Stin (Stein) uftir Fathur ſin Guta. Giſku Kiriſlr litin Sahli hos. 2. Kiulin riſtir runo thas. Ketiluhi hit Kuino has auk Vielf (Vb ig). d. å. Stolbjörn eller Ogulbjörn och Iſten låto rita Stenen efter ſin Fader Göte. Jeſu Kriſt glädje

hans

hans Själ. Kjälen riſter deſſa Runor. Ketilöga het hans Qwinna. Vielf (eller Ub.) högg. Ct. Baut. 593.

10. Wigſta Sokn, Rångſta, Baut. 505. ᚢᚠᛁᚱ·ᚼᚠ·ᚠᚢᚠᚺ·ᚢᛚᛏᚢ·ᚱᛁᚺᛏ·ᚺᛏᛁᚴ ᚢᚠᛏᛁᛅ ᚠᛏᚦᚢᚱ ᚺᛏᛁᚼᚠ ᚺᛁᛏ·ᚱᚢᛏᚢᛁᚦᚱ· ᚢᛁᛏ ᚱᛁᚺᛏ·ᚺᛏᛁᚴ ᚢᚠᛏᛁᛅ ᚺᚢᛏᛁᛏ·ᚠᛏᚦᚢᚱ·ᚺᛁᛏ·ᚢᛁᛏᛁᛏ ᚠᚢᚺᚢᚢ· Vgir ok Fycks litu riſa Stin uftir Fathur Sniok ſin. Runvithr lit reſa Stn uftr Svain Fathur ſin. Litin Guſu. d. å. Ygge och Fuks låto reſa Stenen efter ſin Fader Snok. Runwid lät reſa Stenen e ter ſin Fader. Glädje honom, Guds Moder.

11. Med näſtan lika Takſätt förekommer också en Runſten wid Gryta Kyrka i en Hage, Act. Lit. Sv. 1730. p. 91: ᛏᛁᛁ·ᚼᚠ·ᚼᛁᛏᛁᚠ-ᛁᛏᚢ ᚼᛏᚠᚢᚾᛏ·ᛏᛏ·ᚦᛁᛏᛁᚠᛏ ᚠᛏᚦᚢᚱ ᚺᛁᛏ·ᛁᚠᛏ·ᛏᛏ ᚢᛏᚱ ᚺᛁᛏ·ᚠᚢᚦ ᚢᛁᛏᛁ ᚺᛏᛁ ᚦᛏᛁᚱᛏ· Ale ok Olaif itu hakva at Thialfa Fathur ſin: I(n)ga at var (Svar) ſin. Guth liti Sal thaira d. å. Alle och Olaf låto hacka åt Thjälf ſin Fader: Inga åt ſin Swär. Gud glädje deras Själ.

12. I Lunda Kyrkomur, Baut. 29: ᚠᚢᛏᛁᛁᛏᛁᛏ·ᛏᚢᚠ ᚼᚢᛁ· ᚿᛏ ᚢᛁᛏᚢ: ᛏᚱᛁᚺᛏ: ᚺᛏᛏᛁᛏ: ᚦᛁᛏᚺᛏ: ᛏᚠᛏᛁ: ᚺᚢᚢᛏ: ᛒᚱᚢ-ᚦᚢᚱ: ᚺᛁᛏ: ᚢᛏᚠᚱᚼ: ᛏᚱᚠᚠᚢᛏ· ᚠᚢᚦ· ᚼᛁᛏᛁᛒᛁ ᛏᛏᛏ· ᚼᛏᛏᚺ: ᛏᚢᚠ ᚠᚢᚺᚿ. Gutlialh (Gutvalh) auk Hulma litu ariſa Stain thinſa afti Svin Brutur ſin, Vakro arfva. Guth hialbi ant hans auk Gus m. d. å. Gutwal och Holma låto upreſa denne Sten efter Swen ſin Broder. Wakras Arfwinge. Gud hjälpe hans Ande, och Guds Moder.

13. Freſta Sokn, Ryßbyle Baut. 87. ᚢᚢᚠ ᚠᛁᚿᛁᛁᚴᚢᚠ ᚠᚢ· ᚢᚠ·ᚢᛏᛁ·ᚦᛁᛅ·ᛁᛁᛏᚢ·ᚱᛏᛁᚺᛏ× ᚺᛏᛁᛏ ᚦᛁᛏᛏ ᛁᚠᛏᛁᛅ ᚢᛁᚠ ᚠᛏ-ᚦᚢᚱ·ᚺᛁᛏ·ᚠᚢᚢᚦᛏᛏ ᚠᚾ ᛒᛁᚢᚢᛁ ᚺᚠᚢᚢᛁᛒᚱᛁ·ᚠᚢᚢᚦ: ᛁᛁᛒᛁ·ᛏᛏᚺ· ᛏᛁ·ᚢᚠ: ᚠᚢᚺᚦ·ᚿᚢᚦᛁᛅ·ᛁᛁ ᛏᛏᚢᚿ: ᛁᚢᚺ·ᚢᚠ· ᛒᛏᚱᛏᛁᛁᚺ·

Ulfkitil uk Kuuk Uni thir litu raisa Stin thina iftir Vif (Vlf) Fathur sin guthan. On biuki Skulibri. Guth ilbi ons al (ät) uk Salu; uk Gusth Gu(ths) muthir li anum lus uk baratis d. å. Ulfketil och Kå och Une de låto resa denne Sten efter Ulf, sin gode Fader. Han bygde Skålhambra. Gud hjälpe hans Ande och Själ: och Guds Moder förlåne honom Ljus och Sken.

14. Wada Sokn, Benhammar, Baut. 97: ᚠᛁᚾᚦᛁᛒᚱ᛫ ᚱᚠ ᛋᛏᛁ ᛋᛏᛁᚾ ᚦᛁᚾᚾ᛫ ᛁᚠᛏᛁᛅ᛫ BRᚢᚦᚢR᛫ ᛋᛁᚾ᛫ ᚦᚢRᚦR᛫ ᚦᛁᚾᚴ-ᚠᚾ᛫ ᛋᚢᚾ᛫ ᚠᚢᚦ ᚼᚾᛏBi᛫ ᚾᛏ᛫ ᚼᚾᛋ᛫ ᚾᚢᚠ᛫ ᚠᚢᛋ᛫ᚠᚾᛋ ᛅᚢᚦᛁᛅ᛫ ᚼᚾ ᚠᚾᚱᚦᛁ BRᚢ᛫ ᛋᛏ᛫ BRᚢᚦᚢR᛫ ᛋᛁᚾ ᚾᚢᚠ ᚽᛋᚾ ᚿᚢᚦᛁᛅ ᚦᛁᛅᚾ᛫

Finvithr risti Stin thina iftir Bruthur sin Thurthr Thialfa Sun. Guth halbi ät hns auk Gus muthir. Hn garthi bru at Bruthur sin auk Osa muthir thira d. å. Finwed riste denne Sten efter sin Broder Thord Thialfs Son. Gud hjälpe hans Ande och Guds Moder. Han gjorde Bro åt sin Broder och Osa deras Moder.

Denne Sten liknar något Tirsteds Stenen i Danmark, som i 6:te Fl. under N. 7, är anförd. Hwarföre det icke synes otroligt, at bägge deße Stenar på en Tid blifwit uthuggne.

15. Hammarbysby, Baut. 107: ᛏᛁᚾᚱᚿᛅ᛫ ᚠᚴᛏᚴᚢᚢᚾᚾᚱ᛫ ᚠᚢ-ᚴᚢᚠᚿ᛫ ᚦᛁᛅ ᛏᛁᛏᚢ᛫ ᚱᛁᛋᚾ᛫ ᛋᛏᛁᚾ᛫ ᛁᚿᛏᛁᛅ᛫ ᚠᛁᛅᛒᛁᚾᚱᚾ᛫ ᚿᚾᚦᚢᚱ᛫ ᛋᛁᚾ᛫ ᚠᚢᚦ: ᛁᚾᛏᛒᛁ ᚴᚾᚼ᛫ ᚴᛏ᛫ ᚢᚠ ᛋᛁᚠ ᚢᚠ᛫ ᚠᚢᛋ ᚿᚢᚦᛁᛅ᛫

Tiartr, Gotlfuar, Fuluki thir litu risa Stin iftir Girbiarn fathur sin. Guth jalbi ons ót uk Sil uk Gus muthir, d. å. Tarf, Gotlfwar, Folke, de låto resa Stenen efter Gerbiörn sin Fader. Gud hjälpe hans Ande och Själ: och Guds Moder.

16. Håga Sokn, Skråmsta, Baut. 327, Act. Lit. Sv. T. 2. p. 326:

ᛋᚢᚾᚱᛏᚼᚼᚿᚦᛁ: ᚦᛁᛏ: ᚱᛁᛁᛋᚾᛏ: ᚿᛏᛁᛁᛏ: ᚦᛁᚾᛏᚢᚿᛏ: ᛁᚿᛏᛁᛅ ᚼᚾᚢᛏ: ᚿᚢᛏ: ᚿᛁᛏ᛫ ᚠᚢᚦ: ᚼᛁᚾᚱᛒᛁ: ᚾᛏ: ᚼᚾᚾᚿ: ᚾᚢᚠ: ᚾᛁᚱᛋᛏᚾᚢᛋᚿ᛫ ᚠᚱᛁᛋᛏᚾᚢᛋᚿ

Svarthofthi let reisa Stein thintsa eftir Onût sun sin. Guth hialbi ät hans auk alum Kristnum. d. å. Swarthöfde lät resa denne Sten

Sten efter Gnund sin Son. Gud hjälpe hans och alle Kristnes Ande.

En lika Önskan är på Tjärps-Stenen, som medelst denna Bön i r. Fl. p. 94. Guth Trutin hialpi ont altra Kristna, d. å. Herren Gud hjälpe alle Christnes Ande, tydligast wisar, det Ingwar Widtfarnes Följeslagare, och icke Ingwar den äldres Krigsmän, på wåre Runstenar wunnit sit Namns Odödlighet; hwarföre, han sådan som han ännu År 1727 warit til Skriften behållen, på Titeln här blifwit aftryckt, efter den Form, som Sl. Domprosten Celsius tilförene in Act. Lit. Svec. l. c. låtit införa, och Professoren samt Kyrkoherden Hr. Doct. Celsius mig honom nu utur deß Sl. Fabers Samlingar med flere Runstockar gunstigt behagat meddela. Korßet på denne Skråmsta Sten är ock icke mycket olikt det, som ses på Stenen wid Hundhamars borg ib. p. 111, fast än han i anseende til det samma, tyckes wara af en senare Tid, än de öfrige Ingwars Stenar.

17. Hagby Sokn, Forkstа, Baut. 359, Act. Lit. Sv. T. 2. p. 195: ᚦᚢᚱᚢᛁ· ᛁᚢᚴ ᛁᚾᛁᚴᛁᚱᚦ· ᛁᚢᚴ ᚦᛁᛅᛚᚠᛁ· ᚦᛅᚢ ᛚᛁᛏᚢ· ᚱᛁᛏᛅ ᛋᛏᛁᚾ ᚦᛁᛅᛅ ᛁᚾᚴᛁᚴᛅᚱᚦ· ᚠᚢᚱᚢᛁᚢᚴ· ᛒᚢᛅᚾᛏᛁ ᚦᚢᚱᚢᛁᛅ· ᚴᚢᚦ ᚼᛁᛅᛚᛒᛁ ᚼᛅᚾ-ᚢᚴᚢᚦᛋ ᛘᚢᚦᛁ· Thurvi auk Ingigirth auk Thialfi thau litu rita Stin theno aftir buanti Thurvia. Guth hialbi honsal ukuths muthi. d. å. Thyra och Ingegård och Thjälf de låto rita denne Sten efter Ralf Thyras Broder. Gud hjälpe hans Själ, och Guds Moder.

18. Balingsta Sokn, Mästa Gärde, Baut. 363, Act. Lit. Sv. T. 2. p. 196: ᚠᛅᛋᛏᛒᛁᚢᚱᛏ· ᚢᚴ· ᚦᚢᚱᛁᚦᚱ· ᛚᛁᛏᚢ· ᚱᛁᛏᛅ· ᛋᛏᛁᛏ· ᚦᛁᛏᛅ· ᛏᛒᛏᛁᛅ· ᛁᚾᛁᚴᛁᛅᚾᛏ· ᛒᚢᛅᚾᛏᛁ· ᚼᛁᚾ· ᚴᚢᚾᚦ· ᚼᛁᛏᛁᛒᛁ· ᚼᛅᚾ ᚾᛁᛏ ᚢᚴᚢᚦᛋ ᛘᚢᚦᛅ· Fastbiurn uk Thurithr litu rita Stin thino abtir Ingifast buanta sin. Guith hialbi hons ant uk uths muthr d. å. Fastbjörn och Thord låto rita denne Sten efter Ingefast sin Bonde. Gud hjälpe hans Ande, och Guds Moder.

Korßmärket på denne Sten, och de Djurs Liknelser, som på honom finnas, flyttar honom närmare til Ubbe och Bale eller deras Efter-

följare i Runriſtningen: dit ock alle de andre Runſtenar, ſom nämna om Guds Moders Hjälp, tyckas höra. Det är jämwäl märkwärdigt, at Ordet Bonde, här ſynes wara det ſamma ſom Landbo: en Bemärkelſe på detta Ord, ſom mycket wiker ifrån gamla Bondewärdigheten. Hwilket ock ſå witnar om denne Stens ringare Ålder.

19. Danmarks Kyrkodör, Baut. 410. Act. Lit. Sv. T. 2. p. 213.

ᛋᛁᚠᛏᛁᚢᛏᚱ᛫ᚾᚢᚠ᛫ ᚾᚢᛁᚦᚱ᛫ ᚴᛁᛏᚢ᛫ ᚱᚾᛁᛋᚾ - - - ᛁᛏ᛫ ᚠᚢᚦ᛫ ᚼᛁᚾᚴᛒᛁ᛫ ᛋ(ᚾ)ᛏ᛫ᚼᛏᚾᛋ᛫ ᚾᚢᚠ᛫ ᚠᚢᛋᛋ ᚿᚼᚦᛁᛅ᛫ ᚠᚼᛏᚱ᛫ ᚱᛁᛋᛏᛁ᛫ ᚱᚢᚾᚾᛅ᛫ Signiutr auk Avithr litu raiſa - - - in Guth hialbi ant hans auk Gus mothir. Fotr riſti runar. d. å. Signöter och Awid låto reſa , , , in. Gud hjälpe hans Ande och Guds Moder. Fotr riſte Runorna.

20. Spånga Sokn, Åkale, Baut. 150: ᛒᛁᚼᚱᚾ᛫ ᚴᛁᛏ᛫ ᚱᛁᛁᚾ ᛁᛏᛁᚾ ᚦᚾᛁᚾ᛫ ᛁᚠᛏᛅ᛫ ᛒᛁᚱᚦᚢᚱ᛫ ᛁᛁᚾ᛫ - - ᛏᛁᛁᚾ᛫ ᚠᚼᚦ ᚼᛁᚾᚴᛒᛁ᛫ ᚾᚾᛏ ᚼᛁᚾᛁ᛫ ᚾᚢᚠ᛫ ᚠᚼᛁ ᚿᚼᚦᛁᛅ ᚢᛁᛁᛏᛁ᛫ ᚱᛁᛁᛏᛁ᛫ Biorn let riſa Stain thäta iftr Birthur ſin - - - tin. Goth hialbi ant hans auk Gos mothir. d. å. Björn lät reſa denne Sten efter ſin Broder , , , Gud och Guds Moder hjälpe hans Ande.

21. Björlunda Sokn, Öjabro i Södermanland. Baut. 716.

ᛋᚢᚾᛏᛁᚾᚾᛏᚴᛁ: ᚾᚢᚠ: ᛋᚢᚾᛏᛁᚾᚢᚾᛏᛁᛅ: ᚾᚢᚠ: ᛁᛋᛁ: ᚾᚢᚠ ᚠᚾᛋ: ᚦᚾᚢ: ᚴᛁᛏᚢ ᚱᚾᛁᛋᚾ: ᛋᛏᚾᛁᚾ: ᚾᛏ: ᛒᛁᚾᚱᚾ: ᚠᚾᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ: ᚾᚢᚢᛏᚾᚾ: ᚠᚢᚦ: ᚼᛁᚾᚴᛒᛁ᛫ ᚾᚾᛏ: ᚼᚾᛋ ᚾᚢᚠ: ᚠᚢᛋ ᚿᚼᚦᛁᛅ᛫ Svainalti avk Svainunir auk Iſi auk Gas, thau litu raiſa Stain at Biarn Fathur ſin nytan. Guth hialbi ant häs auk Gus Mothir. d. å. Swenalt och Swenune och Iſe och Gås de låto reſa Stenen åt Björn ſin ljufwe Fader. Gud hjälpe hans Ande, och Guds Moder.

22. Helgeſta Sokn, Baut. 825: ᚠᛋ ᚠᛁᚾᚠᚼᛅ᛫ᚾᚢᚠ᛫ ᚼᚢᛚᚿᚼᚦᛁᛅ᛫ ᚢᛁᛏᚢ᛫ ᚱᚾᛁᛋᚾ᛫ ᚾᛏ᛫ ᚢᚱᚾᛁᚦ᛫ ᚠᚾᚦᚢᚱ᛫ ᚴᛁᛏ᛫ ᚾᚢᚠ᛫ ᚾᛏ

ᚾᛏ

ᛏᛏ× ᚢᛁᛒᚼᚱᚠ· ᛋᚨᛋᛋᛏᚢᚢᚱ× ᛋᛁᚾᚾ· ᚼᚾᚾ ᛏᚢᚱᚢᚠᚾᚾᚦᛁ× ᛁ× ᛒᚾᚠᛁ× ᚠᚾᚱᚠᚠᚾᚢᚦ× ᚠᚢᚠᛁᚾ× ᚠᚢᚦ× ᚼᛁᚾᚠᛒᛁ×ᚾᚾᚾᚾ ᚦᚾᛁᛋᚾ× ᚾᚢᚠ ᚠᚢᛋᛋ × ᚠᚼᚦᛁᛋ· Gu fingr auk Hulmgair litu raiſa Stain at Vraith fathur ſin auk at Viborg Syſtur ſina. Han turuknathi i baki Marmlauth mukin. Guth hialbi ant thaira auk Gus Mothir d. å. Gulſinger och Holmger låto reſa Sten åt Wreid ſin Fader, och åt Wiborg ſin Syſter Han drunknade i en ſtor Bäck Marmlöd. Gud och Guds Moder hjälpe deras Ande.

23. Kimſta Kyrkogård i Öſtergöthland, Baut. 863: ᛋᚢᛁᚾ· ᚾᚢᚠ× ᚦᚾᛋ× ᛒᚱᚢᚦᚱ× ᚱᛁᛋᛏᚢᛋ× ᛋᛏᚾᛁᚾ· ᛁᚠᛏᛁᛋ× ᚠᚾᚦᚢᛋ× ᛋᛁᚾ× ᛁᚾᚱᛏ ᚠᚢᚦ× ᚼ - ᚢᛒᛁ× ᚾᚢᛏ× ᚼᚾᛋ× ᚾᚢᚠ× ᚠᚢᛋ× ᚠᚢᚦ ᛋ× ᛁ× ᚢᛁᚢᛋ· Svin auk ther brythr riſtu Stain iftir Fathur ſin lart (Jarl). Guth h - lbi aut (ant) hås auk Gus muthr i liuś d. å. Swen och Bröderne riſte Stenen efter ſin Fader Jarl. Gud och Guds Moder hjälpe hans Ande i Ljus.

24. Kaſtlöſa Kyrka på Öland, Baut. 1063: ᚾᛋᚠᚢᛏᚱ: ᚱᚾᛁ-ᛋᛏᛁ: ᛋᛏᚾᛁᚾ: ᚦᛁᚾᚾ: ᛁᚠᛏᛁᛋ: ᛁᚢᛁᚾ: ᚠᚾᚦᚢᚱ: ᚿᛁᚾᚾ· ᚠᚢᚦ: ᛁᚾᚱᛒᛁ: ᚾᚾᛏ: ᚼᚾᚾᛋ: ᚠᚢᚦ: ᚼᚾᛋ· ᚠᚢᚦᛁᛋ: Aſgutr raiſti Stain tina iftr Svin Fathur ſina. Guth ialbi ant hans uk Gus Muthir, d. å. Aſgöt reſte denne Sten efter Swen ſin Fader. Gud och Guds Moder hjälpe hans Ande.

25. Smedby Kyrkogård ib. Baut. 1065 · · ᚦᛁᚾᚾ: ᛁᚠᛏᛁᛋ: ᚠᛁᛏᛁᚴ: ᛒᚾᚦᚢᚱ: ᛋᛁᚾ: ᚠᚢᚦ: ᚼ - - - ᚠᚢᛋ ᚠᚼᚦᛁᛋ: - - thina iftir Ketil b(r o hur ſin. Guth h - - Gus Mothir d. å. · · · denne efter Keril ſin Broder. Gud h · · Guds Moder.

26. Elfkarleby Sokn i Flåringe, Baut. 1098. Act. Lit. Sv. T. 2. p. 215: ᚦᚢᚱᛒᛁᚢᚱᚾ× ᚾᚢᚠ ᚾᚢᛏᚱ· ᚦᚾᛁᛋ ᚴᛁᛏᚢ ᚱᛁᛏᚾ ᛋᛏᚾᛁᚾ ᚦᛁᚾᚾ ᚠᛏᛁᛋ· ᚠᚾᛁᛋᚠᚢᚾᛏᚾ ᚠᚾᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ ᚠᚢᚦ ᚼᛁᚾᚾᛒᛁ ᚼᚾᚾᚾᛁᚴᚾ·

ᚢᚱᚦᚢᛒᛁᚢᚾ ᛅᚢᚴ ᚾᚢᛏᚱ ᚦᛅᛁᚱ ᛚᛁᛏᚢ ᚱᛁᛏᛅ ᛋᛏᛅᛁᚾ ᚦᛁᚾᛅ ᛅᚠᛏᛁᚱ ᚴᛅᛁᚱᛘᚢᚾᛏᛅ ᚠᛅᚦᚢᚱ ᛋᛁᚾ᛫ ᚴᚢᚦ ᚼᛁᛅᛚᛒᛁ ᚼᚢᚾᛋᚨᛚ ᚢᚴᚢᚦᛋ ᛘᚢᚦᛁᚱ᛫ ᛋᚢᛅᛁᚾ ᚢᚢᚴ ᚮᛋᛘᚢᚾᛏ ᛘᛅᚱᚴᛅᚦᚢ ᛋᛏᛁᚾ ᚦᛅᛁᚾᛅ᛫

D. å. Thorbiörn och Nytt, de låto rita denne Sten efter Germund sin Fader. Gud hjälpe hans Själ och Guds Mooer. Swen och Osmund märkte denne Sten.

27. Walbo Sokn, Gårsta Gårde, Baut. 1099. Act. Lit. Sv. T. 2. p. 214: ᚦᛁᚢᚦᚴᛁᛅᛚ ᚢᚴ ᚢᚦᛚᛅᛁᚠᚱ᛬ ᚢᚴᛅᚱᛏ ᚦᛅᛚ ᛒᚱᚢᚦᚱ ᛅᛏᛁᛚ᛬ ᚢᛁᛏᚢ ᚱᛁᛏᛅ ᚼᛏᛅᛁᚾ ᚦᛁᚾᛅ᛫ ᛏᛒᛏᛁᛚ ᚦᛁᚢᚦᛋᚢᚾᛏ᛫ ᚴᛅᚢᚱ ᚼᛁᚾ᛫ ᚴᚢᚦ ᚼᛁᛅᛚᛒᛁ ᚼᚢᚾᛋᚨᛚ ᚢᚴᚢᚦᛋ ᛘᚢᚦᛁᚱ ᛁᚾ ᚮᛋᛘᚢᚾᛏᚱ᛫ ᚴᛅᚱᛅ ᚼᚢᚾ᛫ ᛋᛅᚱᚴᛅᚦᛁ᛫ ᚱᚢᚾᚮᚱᛁᛏᛅᛚᚢ ᚦᛅ ᚼᛁᛏ ᛅᛁᛋᚢᚾᛏ᛫

Thiuthkir uk Uthlaifr uk arl thar bruthr alir litu rita Stain thino aftir Thiuthmunt faur sin. Guth hialbi honsal ukuths muthir In Osmuntr Kara Sun markathi Runorrithar. tha lat Aimunt. d. å. Thydger och Udlef och Karl, de alle Bröder, låto rita denne Sten efter Thydmund sin Fader. Gud hjälpe hans Själ och Guds Moder. Men Osmund Kareson märkte Runritningarna. Sedan satte Emund (nämligen Stenen, sedan han war ritad.)

28. Warala Boeller Kyrko-gårds Mur, Baut. 402, Act. Lit. Sv. T. 2. p. 212: ᛏᛁᚴᚢᚢᚾᛏᚢᚢᛅᛚ ᚢᛁᛏ - - - ᚱᛏ᛫ ᚠᛏᚦᚢᚱ᛫ ᚼᛁᛏ᛫ ᛏᚢᚢᛅ᛫ ᛁᚠᛏ᛫ ᛁᚠᛏᛚ᛫ ᛒᚢᚨᛏᛁ᛫ ᚼᛁᛏ᛬ ᚠᚢ - - - ᚦᛁᛏᛁ ᛁᚠᚢᛘᛒᚢᚱᛏ᛫ ᛏᚠ᛫ ᚠᚢᚦᚴ ᚠᚢᚦᛚᛅᛚ᛬ Niſkunûgr lit - - - ra fathur ſin auk Iga iftr Buôti ſin gu - - - thini Igulburn ak Guths Muthir d. å. Måskonung lår (riſta denne Sten efter Igelbiörn) ſin Fader: och Inga efter ſin gode Man. (Gud hjälpe) denne Igulbiörn och Guds Moder.

29. Gryta Soᵏn wid Biörnomi Upland. Act. Lit. Sv. T. 2. p. 197: ᚠᚱᚢᚠᚱ᛬ ᚢᛁᛏ ᚱᛁᛏᛅ ᚼᛅᛁᚾ᛬ ᚦᛁᚾᛅ᛬ ᛋᚠᛏᛁᛚ᛬ ᚠᛅᚱᛅ᛬ ᚠᛅ - - - ᚠᚢᚦ ᚼᛁᛅᛚᛒᛁ ᚼᚢᚾᛋᚨᛚ ᚢᚴᚢᚦᛋ ᛘᚢᚦᛁᚱ᛬ Krukr lit rita Stin thino aftir Kara Fa - - - Guth hialbi honsal uk uths muthir d. å. Krok

lät

lät rita denne Sten efter Kare (sin) Fa(der). Gud hjälpe hans Själ och Guds Moder.

30. Timmelheds Kyrkogårdsmur i Elfsborgs Län, Act. Lit. Sv. ib. ᚴᚾᚢᛏᚱ· ᚴᚾᛏᛁ· ᚴᛏᛁᚾ· ᛁᚠᛏᛁᚻ ᚴᛏᛁᚾ× ᚠᚢᚦ· ᚼᛁᚾᛚᛒᛁ· ᚴᚾᚢᚢ· ᚼᚾᚾᚴ· ᚾᚢᚠ· ᚠᚢᚴ ᚿᚢᚦᛁᚱ· ᚼᛁᛚᚠᚻ ᚠᚱᛁᚴᛏᚻ - ᛁ - - ᛁᚿᛁᚱᛁᚠᛁ· Sautr sati Sten iftir Stin. Guth hialbi Saul hans auk Gus Muthir: Hilgr Kriſtr - i - Imiriki. d. å. Soter ſatte Stenen efter Sten. Gud hjälpe hans Själ, och Guds Moder. Helge Kriſt (glädje honom) i Himmelrike!

31. Skepsås Kyrka i Östergöthland, på en i Femkant aflång Likſten, Baut. 912: ᚼᚼᚱ: ᚢᛁᚠᚱ: ᛒᚱᚢᚴᛏᛁ: ᛋ ᛁᚼ: ᚻᚺᛏᛋᛏᚢᚿᛘ: ᚾᚠ: ᚠᛁᛁᚾᚼᚼ: ᛒᛁᚦᚼᚢᛘ: ᚢᚾᚱᛋ: ᛒᚾᛏᚱᚾ: ᚾᚺᚴᛁᚱ: ᚦᛁᚱᚾᚿ: ᚼᛋ: ᛏᛁᛁ: ᚱᚾ: ᚾᚠ: ᛏᛁᛁ: ᚻᚦᚾᚾᚠ: ᛋᛏᚢᚿᛘ: ᚠᚱᛁᚴᛏᛁᚾᛏᛘ: ᚺᛏᚾᛋᛏᚢᚿᛘ· Ehr ligr Brutte a Ihnaſtatum ok Giloh. Bithhum vara Patr noſter thera Shial til ro ok til natha ok alium Kriſtnam Siallum. d. å. Här ligger Brutte på Eneſtad och Gelög. Bedjom wåra Pater noſter, deras Själ til Ro och til Nåde, och allom Kriſtnom Själom.

Såſom Make til denne Sten, wil jag utur min Sl. Farbroders C. F. Broocmans Beſkrifning öfwer Östergöthland 2. D. 146. S. anföra en dylik Runſten i Fornåſa Kyrka af detta Innehåll: ar hans Sial til ro og til nade og Ramborgar Sial. Gud geivi dera Sial Himiriki. Bideom vara Patar - - d. å. hans Själ och Ramborgs Själ til Ro och Nåde. Gud gifwe deras Själ Himmelrike. Bedjom wårt Pater: :

Härwid må ock jämföras deßa Runor, ſom utaf et Kyrkogårds Bråde åro inſörde i Worm. Mon. Dan. p. 514: ᚾᚱᚢᛁᚦ: ᚾᚱ: ᛁᚠᛁᛒᚾᚱ-ᚼᚾᚱ ᚠᚾᚱᚾ: ᚢᚾᚢᚱ: ᚦᚱᚿ: ᚻᚾᚿ: ᚾᛒᚢᚾᚱ: ᚠᚱᚾᛁᚿᛁᚴᚾ: ᚢᚿ: ᚢᚾᚱᛁᚢ ᚼᚢᚾᚱ: ᛋ: ᚿᚾᚦᚾᚱ: ᚱᚢᚾᚾᚱ: ᚦᛁᚴ: ᚻᛁᚱ: ᚦᚾ: ᛁᚾᚠᚾ: ᛒᚾᚢᚾᚱ: ᚻᚺᚢᚾᚱ: ᚠᚴᚱᛁᚱ: ᛁᚼᛚ: ᚼᚾᚦᚾᚱ: ᚼᛁᚾᚱᛒ: ᚠᚢᚦ: ᚦᚾᛁᚿ:

ᚦᚾᛁᚠ: ᛏᚱ: ᛁᚢᚾ: ᚠᛏᚱᛏᚱ× Artith ær Igibarhar Kara totr: thrunom abtar Krosmesa um varit. Hvar a mathær runar this ser, tha saga Patær nostær fyrir Sol hathnar. Hialb Guth thaim sua gærær d. å. Ingeborgs Kara Dotters Årtid år tre dagar efter Korßmässan om Wåren. Hwar man, som ser deßa Runor, han säge Pater Noster för hännes Själ.

32. 33. Kåleby Hällar i Westergöthland, Baut. 935, 932: 1:

ᚢᚴᚠᛋᚼ: ᛏᚢᚠ: ᚦᚱᛋᚼ ᚱᛏᚠᛏᚼᚱ: ᚱᛁᚺᚦᚢ: ᚺᛏᛁᛏ: ᚦᛁᛏᚺᛁ: ᛁᚠ-ᛏᛁᛋᚼ: ᚠᛏᚦᛏ: ᚠᛏᚦᚢᚱ ᚺᛁᛏ - - - ᚱᛁᚺᛏᛁᛏᚠ· ᛁᛏ ᚺᛁᛋᚼ: ᛏᚼᚠᚦᛁ: ᚼᚱᚦᛏ: ᛏᚱᚢᛏᛁᛏ: ᚠᚢᚺ Ulfr auk Thorragnir ristu Stin thinsi iftir Fatha fathur sin - - - Ristinm. In sir hofthi ortha Trutin Gus d. å. Ulf och Thorragner riste denne Sten efter sin Farder Fader - - Ristemästare. Och han föreläste Herren Guds Ord 2: ᚢᛏᚢᚱᛁᛏᚠᛁ× ᚺᛏᛏᛁ × ᚺᛏᛁᛏ × ᚦᛏᛏᚺᛁ × ᛁᚠᛏᛁᛋᚼ × ᛏᛏᚢᚱ × ᚠᛏᚦᚢᚱ× ᚺᛁᛏ· Uturialki sati Stin thansi iftir Naur Fathur sin. d. å. Uturjälke satte denne Sten efter Naur sin Fader.

På den förre af deße Stenar tyckes en Mäßhake wara afbildad, til ytterligare Bewis at densamme warit Prest och tilika Runristare, hwars Aminnelse med denne Sten warit påsyftad. På den 2:dre, som ifrån Skälfunda bliswit hitflyttad År 1669, år nog troligt, at man welat afrita en Munk, cum cucullo, fastän Figuren icke är ibland de mäst behaglige, men likwäl icke olik den, som är uti et gammalt Exemplar af Sturlesons Edda, på Upsala Bibliothek, uti en Tasla, hwilken skal föreställa Treenigheten, eller som Edda talar Har, Jafnhar och Thridi: hwarutur Werelius hänne först infört wid Rolfs och Götreks Saga p. 43, och sedan efter honom Barthol. in ant. Dan. p. 472. Bägge deße Stenar giswa sålunda nogsamt Bewis och Tekn, til hwad Tid de höra och när de bliswit ristade samt upreste.

Icke deß mindre har man welat inbilla sig och andre, at den rätta Kålleby Häll, som där af Början haft sit Ställe, warit så hiskeliga gammal, at hon något öfwer 300 År allenast efter Syndafloden bliswit tillagad och upreft. Rudbeck, Jo. Peringskjöld och Björner, och ändteligen efter

efter dem Hr. Mag. Göranson, hafwa utfakat en sådan denne Stens Ålder cf. supra p. 51. 57: och den, som wil hafwa en härtil lämplig Öfwersättning, torde kan ske lättast finna häane i en Ar 1740 under Sl. Prof. Frondin wid Upsala Academi hållen Disputation de Husaby Weitrogothor primo religionis Christianæ Seminario p. 48; hwaräst hon sålunda anföres: ULFR aug THYR, regnir, ristu Stin thinsi iftir fætha (fæthra) fadur sin. h. e. *ULFR & THYR, Regnatores (Reigini in Edda) erexerunt lapidem hunc in memoriam pantopatris (ad verbum: parentum vel majorum patris) sui.* Sl. Biskop Bång, med all sin Ätrå at underwisa oß om Sweriges ålsta Tilstånd både för, i, och efter Syndafloden, går på långt når icke så högt up med sine Runstenar, utan wisar, i Anledning af dem, han efter Burei Ritningar anförer, och artigt nog förklarar Hist. Eccl. p. 366 sq. & p 380. däremot, at de alle blifwit ristade af Christne och sedan Christendomen kommit hit in i Landet; fastän han däruti med flere felar, at han utom Bewis antager 4:de Århundradet efter Christi Födelse för den Tid, då deß Lära först skal hitkommit.

34. Jag sluter nu denne och de föregående Runstens Flockar med en Liksten på Bot i Kyrkogård i Södermanland, som är nästan lik en Likkista och wid Ändarne försedd med små trinte Pelare under öfra Affättningen. Han kan i Afritning ses ibland Curios Stenar N. 41: i Joh. Fr. Peringskiölds Företal til deß Fragm. Run. Papist: och ena Sidan af honom, i Hr. Mag. Göransons Bautil N. 933; fastän där oriktigt anförd under Husby Kyrka i Westergöthland. Hwilket Fel eller Förseende däraf torde härflutit, at jämwäl på Husby Kyrkogård i Westergöthland är en annan med denne til Figurerne mycket lik Grafsten: hwars Beskrifning jag efter förrnämnde Disp. om Husaby ur Palmskölds Samlingar wil anföra, "På södra Sidan af detta Monument, heter det, är en Man "i sid Kiortel med en Wigtskål, dem en annan möter, som med wänstra "Handen söker nedtynga den lättaste Skålen: En Biskop i sin Skrud, "med utslagna Händer, med et Korß och en Fisk: Item en Biskop i sin "fulle Skrud med utslagne Händer, anammande med den högra en Nyc"kel, af en Hand utur Himmelen; i den wänstra håller han sin Biskops"staf: Twå nakota Barn sittjande lika såsom uti en Källa eller uphögd "Brunn, hållande hwarannan uti Handen; och därwid står et Altare "med en Kalk uppå: Hwarwid åter en Biskop står för et Altare, wän"dande sig til Kalken, och med utslagne Händer predikar för dem. På "norra Sidan: Twå grymme flygande Drakar, med hwilke twå män-

"niskjor fägta, hafwande hwardera i Handen et Swärd och uti den wänstra en Skjöld ꝛc.„ Härefter beskrifwas bägge Gaflarne, på hwilke hwardera äro 2 Djur gapande emot hwarandre, med länge Swanfar ꝛc. och slutes Beskrifningen sålunda: "Ofwan på Grafwen ligger en Sten, "som sluter sig åt båda Sidorna såsom et Tak med et Korß uppå, så långt "som Grafwen är. Efter Folkets Sägn där i Orten, skal under detta "Monument ligga begrafwen någon Konung: det dock icke synes hafwa "någon Grund, emedan alla Figurerna, som där stå, betekna de förste Biskopars Möda at inplanta den Christna Läran ꝛc.„ Denna är Palmskjölds Berättelse om Husbystenen, som i åberopade Disp. jämwäl är aftagen. Men at komma tilbaka til Botkyrkas Sten, wil jag om Figurerna allenast åter årinra, det de äro mäst likadane med de nyß beskrefne: til et nog tydligt Skäl, at så wäl den ene, som den andre, hörer til förste Christendomstiden här i Riket; hwilken man wet med alfwar intet begyntes förr, än under K. Olof Skottkonung, och sedan behöfde hela 200 År at komma til Stadga. Däremot, är Botkyrkas Grafsten, den förre däri olik, at då denne är utan Skrift, på honom jämwäl både Latinska Bokstäfwer och Runor förekomma. Runorna äro efter Curios Läsning af detta Innehåll: Kare gerth Sten iftir Biorn trenda sinn. Svens Sun oc Bencfrithe i Kalvorvidi i authe hans, her ligg han undir Steine thinna. Bencfrithe let gera epter Sun sin, men efter Peringskjöld Fadrens, med Sonens Rättelser, deßa:

ᚴᛅᚱᚦ· ᛋᛁᚱᚦᛁ· ᚴᛅᛚᛁᚾ· ᛁᛋᛏᛅᚢ· ᛒᛁᚢᚱᚾ· ᚠᚱᛁᚾᛏᛅ· ᚴᛁᚾ· ᚴᛅᛁᚾᚴ· ᚴᚢᚾ· ᛁᛋ· (ᚢᛋ) ᛒᛁᚾᚴᚠᚱᛁᚦᛅ (ᚱ) ᛁ· ᚼᛁᛋᛏᛅᚱᛒᚢ: ᛏᛁᚾᚢᛁ· (ᛏᛁᚾᚢᚦᛅ·) ᚼᛁᚾᚴ× ᚼᛁᚱ× ᛚᛁᚠᚱ× ᚼᛁᚾ× ᚢᚾᛏᛁ × ᚴᛏᛁᚾ· ᚦᛁᛋᛏᛁ× ᛒᛁᚾᚠᚠᚱᛁᚦᛁ ᛁᚢᚠᛁᚱᛁ× ᛁᛏᚢᚱ× ᚴᚢᚾ ᚴᛁᚾ× Karl girthi Stin ifyr Biern frenta sin, Svins Sun uk Benkfrithar i Haimarby, Tiaunu (tiauthu) hans. Her ligr han unti Steini theiri. d. å. Karl gjorde Stenen öfwer Björn sin Frände, Swens Son och Benkfrids i Hammarby, hans Egendom. Här ligger han under denne Sten.

På Latin läses det samma i Korthet därunder sålunda: Q LEGET. ET. NESCIT. VIR. NOBILIS. HIC. REQESCIT. SIT MVHDS SORDE, BIORN DCTV. XPE PRECOR-TE.

I bägge Q, som här äro, är et I inneslutet, så at hwardera efter et wid År 1160 här brukligt Skrifsätt, hwilket på Biskop Hindrichs Sten i Lunds Domkyrka igenfinnes, bör läsas för Qui. I det ena D är et V och i de andra et I inneslutet. Det öfriga af Skriften liknar jämwäl det nyßnämnda Lundska Monument; så at, af alt detta til at döma, denne Sten för År 1200 måste wara uthuggen. Man jämföre äfwen, hwad i 7. Fl. under N. 23 om en sådan Likstén på Wrikstad Kyrkogård blifwit anmärkdt. Hwaraf jag wil sluta, at Latinske Bokstäfwer wid denne Tid först börjat hos oß på Gottwärdar at komma i Bruk: det flere Stenar i Wästergöthland af detta Slag, med Latin och Runor tillika utsirade, Baut. N. 937 - 915, och så tyckas hemtna. Figurerne på denne Botkyrkas och Husby Stenar, i synnerhet Djurens Skapnader, med sina höga Ben och långa Halsar samt Swansar, likna också något dem Ubbe och Bale på sine Stenar uthuggit; så at man nästan kan wara förwißad därom, at deras Arbete tjänt til Modeller för deßes Tilredare. Om nu Ubbe och Bale lefwat wid År 1140; så kunna deße Stenar 30 eller 40 År därefter wäl hafwa blifwit med samma Maner uthuggne. Dock kan man på 20 eller 30 År i så mörke Tider intet altid wara noga räknande. Hwarföre jag just intet wil neka til det, som anföres i Jo. Peringskjölds Ättartal, p. 54. at Botwida Kyrka i Södermanland af denne Björn blifwit upbygd och År 1129 inwigd. Men at detta icke mindre, än det, at Botwid warit Björns Broder, och Swen samt Benkfrida deß Föräldrar, skolat med Runer och Latinska Bokstäfwer warit på någon Funt i Kyrkan at läsa; drager jag därföre i Twifwelsmål, at ingen sådan Funt i Auctorns Södermanländska Samlingar finnes omtald, och det deßutom är allralikast at samma Monument, han sig åberopar, intet warit annat, än just det här nyß anförda; hwilket han efter en straffbar Wane *de proprio* sålunda, som anfördt är, fyllt och tilökt. Ware nu härmed, huru det wil: så är det likwäl handgripligt, at deße Runstenar tjänt lika såsom för Öfwergångar ifrån Runristningen til, den hos oß ännu så kallade, Munkstylen, eller fordom brukliga Latinska Skrifsättet. Hwarefter detta wunnit en höare Agtning, och Runorna småningom uti de sedermera tilgörande och gjorda Stenskrifter blifwit aflagda, och ändteligen obrukliga.

Cap. 12. 9. Fl.

Om säkraste Anledningen til Runstenars Upkomst och rätte Runstenstiden.

Når en oweldig Läsare betragtar alle deße Runstenar, som i denna lilla Afhandling äro förklarade, til et Antal af närmare 2, än 1 Hundrad, hwilke man anset såsom mäst märkwärdige, antingen för deras eget Innehåll, eller för de dem af andre tillagde Meningar, til följe hwaraf de någon Tid blifwit hållen för Hedniske; så lärer mig snart det Bifall lemnas, at allrig en af dem eller andre til närwarande Tid bekonte Runstenar, uti Ålder något Företräde kan tilläggas för dem, som til Åminnelse af Ingwars Färd igenom Ryska Wäldet och Tartariet, wid År 1040, eller kort däreffter blifwit ristade och upreste.

De senare och yngre hafwer jag wäl sökt likaleds efter Görlighet at gifwa deras rätte Ålder; Men såsom jag häruti haft at jämka icke några få År, utan oftast hela Secler, hwarwid en sådan Granlagenhet i Räkningen genom de förste Undersökningar näpligen kunnat winnas, som framdels torde stå at århålla, om det Allmänna det skulle åstunda; så mener jag mig därmed likwäl hafwa förtjänt deras Wälwilja, som efter mig torde åtaga sig detta Ämnes fullkomligare Utredande, at jag uti det nogaste utmärkt Wägen, fastän jag för förste Gången icke hunnit löpa honom til Ände. Årinre wi oß nu det, som de flesta deßa Minnesskrifter sins imellan hafwa gemensamt; så märkes nogsamt, at de til Christna Religionens Uphögelse, i den Smak, han från År 1050 och federmera warit, äro teknade och uthuggne. Ingwars Stenar witna om hans och Hans Följges Nit för Christendomens Fortplantning i andra Länder: Göthes Kuml och Witawads Stenarne äro efter Folk, som troligen hait samma Upsåt: och wåre Greklands samt Österleds-Farare, som på Runstenar ihugkommas, hafwa antingen tjänt i Krig mot Turkar och Ochristne, eller af Andagt besökt de helige Orter. Om de förre lyder Hs. Exc. Grefwe Bondes Tal på förnyade Kl. Swenska Seraphins-Ordensdagen d. 18 Apr. 1748: at då åter igen uplifwades "en så urål-"drig och hederlig Riddare-Orden, hwilkens Trohet, Witterhet och "Ridderlige Dater i förre Tider ökt Prydnaden kring den Kongl. Swen-"ske Thronen: Et Riddaregille, som trotsar med de fleste uti Christenhe-"ten uti Ålder, Heder och Förtjänster i deras Fäderneländer: Ty fast "ån en eller annan af dem söka sin Början utur det 11:te och 12:te Se-"culo, i de så kallade heliga Tågen och Utfärder, til det Förlåfwade "Landets Befriande från de Otroane, woro dock wåre Landsmän också "däruti ej mindre delagtige, än andre Christne Nationer: hwarom wä-

"re

"re gamle Wärdstenar gifwa ett troget Bewis, och Johanniter Bröder"ne själfwe äfwen wid den Tiden tildömt oß denna Sanning." Deras Affigt, som, efter wåre Runstenars Föranledande, farit i Wester, är just intet så noga kunnig: men så fattas likwäl icke Anledning, at hålla en dylik Religions Tilsats om förtjänande Wärk af Hedningars och andre Ochristnes wåldsamma Omwändelse för jämwäl deßa Resors rätta Orsak; hälst sedan Wägen til H. Landet började ske wester härifrån och så förbi Morerne i Spanien och Portugal genom Gibraltar. Om dem, som fallit i Estland, Finland, Listand, Tafwasteland och Carelen, är man mera underrättad, at deras Ifwer för Christna Lärans Fortplantning, jämte Kärlek för Fäderneslandet och Nit at öka eller späka deß Fiender, orsakat deras icke mindre hederliga, än, efter Päfwiska Widskepelsens Grunder, förtjänande, Död. At Folk tagit up oländig Mark, såsom man säger, af Ör och Sör: uprögt Wägar: och gjort Broar, kan man wäl icke föreställa sig under Hedendomen här hafwa warit alldels owanligt; Men så är likwäl af de många Watn och Wad, ödde Skogar, Marker och Kärr, som wåra Sagor omtala, och hwaraf en Del Orter ännu bära Namn, bewisligt, at Broar, store Wägar och en stadgad samt utwidgad Landskötsel, i Anseende til då wedertagna Bruk at färdas och lefwa, just icke warit så nödwändiga, som sedan Seder och Lefnadssätt med Christendomen, efter andra mera upbrukade Länders Skick, blifwit förwandlade. Huru dylika Syßelsättningar edermera blifwit såsom förtjänande Christendomswärk ansedda, är med tilhörande Bewis på sina Ställen anmärkt. Men däremot war intet uti wåre Förfäders Hedniska Dikter och Inbillningar, som borde förmå dem til någon synnerlig Flit med slika Göremål: Då Krig och wärldens Förödelse woro i Stället de enda Medel de trodde, at förtjäna deras tilkommande Lifs Wälluster efter Döden.

6. Med de Broar, som på wåre Runstenar omtalas, hafwa några Fornforskare förstått Högar, Hwalf och Grafwar i dem, så at efter deras Mening deße Stenar lika så wäl kunna föras til Hedniske, som Christne Tiden. I Orwarods Saga C. 37. p. 46. införes ock denne Hjälte på sit ytterste sålunda talande: Nu skal skipta lide mynu i tuo Stade, og skulu sitia hia mier XL manna, og vil eg yrkia Kuæde um æfe myna: en adrer XL skulu giara mier *Steinbro* og draga thar ad vid og legia thar elld, og brenna alt sammann thegar eg er daudur. d. å. "Nu skal mitt Folk delas i tu: 40 Män skola sitta hos mig,

"och wil jag göra Qwäde om mina Äfwentyr. De andre 40 skola göra "mig en Stenbro, och draga Wed dit, samt lägga däruppå Eld och brän-"na altsamman, sedan jag är döder.„ Widare säger samma Saga: tha tok han til Kuædis syns, en their til Siflu sinnar ad hoggva Steinbrona; en their nema Kuædit, ertil thess voru ætlader. d. å. "Då började han sit Qwäde, och deße, sin Syssla at hugga Stenbron, och de andre, at lära Qwädet, som därtil woro satte.„ Af detta Witnesbörd skulle nyßnämda Mening wäl winna någon Styrka, så framt man af Torfæi Berättelse härom, Hist. Norv. P. 1. p. 274, icke hade Anledning at hålla Orbet Steinbro för et Skriffel i Ställe för Steinthro, som rätteligen betyder en Stenkista eller Stengraf. Hans Ord äro deßa: *Sexaginta Saxum inciäebant. loculumque funeri præparabant, quod exstructæ pyræ impossitum exuri jussit, reliqui sexaginta rhytmum cursum vitæ suæ gestorumque complexum ex ore ejus excipiebant.* d. å. 60 uthöggo en Sten och tilredde en Kista åt Liket, som Orwarodd befalte läggas på et Bål och upbrännas; de andre 60 åhörde hans Lefwerneslopp på Wers. Häraf kan ses at både detta Ord och Antalet på Orwar Odds Kämpar måste wara förskrefwet; såsom det ock i samma Saga är et tydligt Skriffel, när Rafestaland läses i Ställe för Tafestaland uti det wid 8. Fl. under 12. Stenen anförda Witnesbörd. Deßutom, om det än så wore, at Orwarodd låtit göra en riktig Bro af Sten åt sig, wore det ändå intet Bewis, at et slikt Broande warit något Hedniskt Bruk, emedan denne Afwentyrare wid sit Aflidande icke mera war någon Hedning, utan efter de Tiders Sätt en god Christen, sedan han själf döpt sig i Jordans Flod. Sålunda förswinner det Skäl, som af denna Saga tagit, åtminstone kunnat sätta den Sanning i Twifwelsmål, at alle de Runstenar, på hwilke Broar omtalas, äro ristade och tilredde under Chrtstendomen. Widare kan man sluta af Hedniska Lärans Jämförande med den Catholska, at under den förras Herrawälde inge Broar för någons Själ blifwit gjorda, emedan wåre Hedniske Förfäder nog sundt höllo före, at på intet Sätt efter Döden en fördömd kunnat igenom de lefwandes goda Werk och Gärningar lisas, då de Catholske Prester efter sin Lära predikade om Skärseld och Själmäßor.

At nämna en Kyrka och tekna deß Tilhörigheter: tala om en Gud, och honom Treenig; Jesus och Christus, kan intet ske utan Kundskap, om deßa Christna Religions förnämsta Hufwudsanningar. När Guds Moder dyrkas och Pater Noster med et Widskepligt Pladdrande läses;

så

så må man weta at en Catholisk Surdeg är för Handen. Hwad kan då wara tydligare, när slika Meningar på ganska många Runstenar förekomma, och de öfrige intet Alders Föresteg för dem hafwa, än at de alle i Christendomstiden och under Påfwedömet äro ristade?

Ifrån K. Olof Skotkonung räknar man gemenligen Christna Lärans Början i Swerje; men för År 1018 tyckes denne Konung med Alfwar icke hafwa tagit sit Hufwudsäte i Sigtuna, såsom Cantzlirådet och Ridd. Hr. v. Dalin i Sw. R. Hist. 1. D. 646. S. det anmärkt: och ifrån samme Tid äro wäl de fläste denne Konungs Penningar, som ännu förwaras i Myntsamlingar, slagne, efter då brukliga Engelska Maneret, med Konungens Namn och Bild på ena Sidan, samt et Korß och Myntmästarens Namn uppå den andra. Af K. Anund finnes ock et dylikt Mynt med Korß uppå Baksidan, som nog liknar det, som är på Råbystenen, hwilken handlar om Ingwars Färd til Österländerna. Hwarföre man af den Likhet, som sålunda finnes imellan en och samme Tids Mynt och Runstenar i Swerje, samt däraf, at på deße Stenar så wäl, som Mynten, ofta deras Mästares Namn äro at läsa, och at Runor jämwäl förekomma uppå en Swen Estridsons Penning, som under hans Landsflygtighet i Swerje wid År 1045 tyckes wara slagen: häraf, säger jag, kan man icke wäl annat sluta, än at denne Tids Myntkomst gifwit Anledning til Runors och Korßtekns Ristande på Stenar; hälst denna Skrift, i hwilken råte Stafwar altid utgöra Hufwuddragen, warit den allrabeqwämligaste, man kunnat påhitta, at nog tydligen inprägla i wåre hårde Gråstenar: sådane som mäst alle Runstenar äro. Min Tanka är därföre, när Prester och Lärare kommit hit i Landet och äfwen wågat sig ikring på Landsbygden, samt funnit den gamla Wana, at efter berömlige Män upresa store Gråstenar til Åminnelse, hafwa de icke kunnat, utan jämföra dem med andra Folkslags Likstenar, som, likaleds upreste, med Påskrift utmärkte til hwilkas Heder de blifwit satte. Häraf tyckas deße Utländningar hafwa tagit sig Anledning at föreställa dem, som welat upresa alt därintil wanlige Bötastenar efter sine Anhörige, huru nödigt det wore, at uppå dem tekna de Dödes Namn, om det påsyftade Ändemål at göra deras Åminnelse waraktig, säkert skulle kunna ärnås. En sådan Föreställning har så mycket snarare wunnit Allmänhetens Bifall, som man därom må wara förwissad, at ganska få ibland så många oskrefne Bötastenar, som wid detta Omskifte funnits här i Landet, til sit Ursprung och första Bemärkelsen

warit

warit så bekante, som de det kunnat wara, om de med en kort Påskrift wid deras Upresning blifwit teknade. Hwilken Brist i Bötastens-Bruket snarast bort öfwertyga en enfaldig Allmoge, huru nödigt det wore, at tekna deße Minnesstoder, så framt det med dem påsyftade Ändemål säkert skulle kunna årnås. Denna Anledning til de omärkde Bötastenars Afskaffande och Runstenars Upkomst i Stället, tyckes wara den allrarimligaste, och just denne Tids Foster, då Ingwars och hans Följeslagares Ofärd af deras hemawarande Slägtingar blifwit spord, och de efter gamalt Bruk til deras Åminnelse welat upsätta de allrawaragtigaste Minneswärdar. På Åtskillige af deße Runstenar är en kort Bön för de Dödes Själar, och på somlige deras Namn, som dem ristat. Det förra kan hafwa skedt, at dymedelst upmuntra Folk til Gudeliga Böner och Christelig Kärlek: det senare, at gifwa flere, som kunde åstunda slika Minnesmärken, Efterröttelse, hwilken de därom hälst borde anlita, som gärna för en skälig Wedergällning wore beredd at åtaga sig et slikt Omak.

Här är en Möjlighet, huru Runstenar först upkommit, men likwäl sådan, som går mycket när intil det mäst troliga och säkra. Ty i Odens Tid woro Runstenar icke bruklige: och sedermera nämnas de af ingen gammal Skribent, förr än af Saxo, som inemot 150 År efter Ingwars Död, behagat af en lång Mansålder, den de uti hans Tid wißerligen ägde, såsom Poet och Sagoskrifwaren, göra dem utur Wiset gamle; fastän han tillika tydligen säger, at man så wäl wid deras första Upkomst, som i Skaldedikters Förfärdigande, tagit Romerska Stenskrifter til Efterdöme: i hwilket sit Omdöme, hwad Skaldernes Qwäden beträffar, han likwäl ganska mycket felar. Om då Åstundan at efterapa de Romares Stenskrifter, efter detta Saxos Wtne, och förr än Christendomen hitfördes, gifwit Runstenarne Uprinnelse; så frågas, när åljäst, wåre Förfäder bryt sig så mycket om de Romares Seder at de dem efterfölgt eller så högagtadt, at de dem welat emottaga? Skulle jag swara efter min Tanka; så blefwe mit Swar, at hwarken de gamle Romares, eller det senare Roms Presterliga Regemente här uti Landet warit, eller kunnat wara, oß så angenämt, förr än Catholske Prester, tillika med Christendomen, om bägge Delar bibragt Förfäderne, jämte en partisk Kundskap därom, en smickrande Lystnad och en widskeplig Wördnad för alt, som kommit ifrån Rom: hwilken med Tiden så småningom rotats i Landet, och blifwit uti gemene Man inplantad. Däruppå lärer man intet behöfwa flera Bewis, än dem, som åtskillige Runstenar i 7. och 8. Fl. lemna.

Hwad

Hwad åter det widkommer, at Alf- eller Sten-Runorna gemenligen finnas ritade uti Ormslångor; så är någon Anledning därtil uppgifwen i Företalet til Ingwars Saga p. 11. 19: och paßar det sig icke illa i en Tid, då gamla Widskepelser och en ny Lära täflat om Företrådet, at de Förståndigaste påfunnit en Medelwäg, som warit både för Hedningar och Christne behaglig. De förre hafwa wid deße Figurers Afkådande fåt roa sig med Atankan af sina gamla Fabler, och deße därwid tillika hast Tilfälle at påminna sig Ormens Listighet samt Helwites Drakens glupande Gap genom Christi Korß döfwadt och magtlöst.

De med Helsingrunor teknade och hitintils bekante 5 Stenar kan man wäl icke hålla för äldre, än de allmänne, emedan det då skulle wisas, at Helsingarne börjat med Stenristning förr, än de andre Rikets Inwånare: hwilket så wida man erkänner at Utlänningar tilfört oß denna Konst, icke låter så rimligt, som det, at de södre Orter först fåt emottaga detta Påfund. Dock såsom häruti icke är, utan hwad troligt kan wara; så torde det icke wara obehagligt, fast än med någon Rummets Förlust, som jag öfwer alt äljäst i denna Afhandling spart, låta Runstensristningen med Christendomen och deß Predikare Osmund Karesson, eller någon deß Lärling, paßera ifrån Upland til Helsingland. Jag tager då Afsked af mit Ombud wid Frösunda Kyrkodör eller Engeby i Lunda Soku, Baur. 51; 28. hwaråst denne namnkunnige Runristares Arbete än i dag är at syna: Hwilket ock i Synnerhet är ökändt på de långa Halsar, han som oftast gifwit Runan UR. (ᚢ). Wid Högom i Medelpad ser jag af en Händelse på en Runsten med samma Märke, at min gode Osmund, eller någon af hans Parti, farit därom och teknat Stenen. Men nu är Runmåstaren borte. I Berga By sranar jag honom åter; fastän han, kanske at göra sig mer antingen känd eller okänd, icke gifwit sin Runa utan Armen allena, som ändå är sig lik, oaktadt deß Uppaßare, (R) måst undergå samma Öde. I Helsingland förkläder han både deßa och flera Runor. Men antingen man förer mig til Malstad eller Sunnå i Rogstad Soku, til Sunnå tilbaka, Högs Kyrka, Tuna Kyrkogård, eller Hudwikswalls Stad, och man wisar mig deßa Ställens Runstenar, tycker jag mig igenkänna deras Uprinnelse utaf de förnämdes Målare. Malsta- och Tunastenen finner man någorlunda afritade ibland Curios Stenar N. 44, 48, och den förre til en del läsen in Oread. Helf. p. 52. 53. Högs-Stenen är där också uttydd p. 51, såsom Huddiks p. 55, & in Diff. Upf. de Helf. p. 82. Cf. Baur. N. 1105, 1106. & Run. Medelp. ab imp. crisi vind. p. 19, 21.

Af Helsingrunor, må detta wara ef Prof. Sahant, som Sl. Dompropsten Celsius sig det samma in Suppl. Oread Helf. efterlemnat, och som han först på Rogsta Stenen fullkomligen läst, nl. IN THA LANASR etc. supr. p. 218. 219. Sedan läses efter de 2, 1. c. 1, på Sög. Stenen: ISUDNIUTR

DRU

DRU SUN LIT RITA STIN DINA AH BRU GIRDI AFTIR BRUDR SINA, ASBIURN AH ATH UDLAF. d. å. Jsudnjur Trus Son lät upresa denne Sten, och gjorde Bro efter sine Bröder, Asbjörn och åt Udlaf. 2. Stenen på Tuna Kyrkogård: IN BRUSI ASBIARNAR SUN FD RUNAR. DI. d. å. Bruse Esberns Son gjorde dessa Runor. 3. Hudwiksvalls-Stenen inlagd i Kyrkomuren: BARIRD RITHI STHIN DINA AFAI UN BRUDUR SIN FANVA SUN ARIN AI ARNAR &c. d. å. Barird ret denne Sten efter sin Broder Un Fanwes Son Arnesöars Höfding m. m. som intet kunnat läsas. Ingen kan af dessе 5 Stenars Innehall sluta, at de för Christendomens Antagande i Helsingland blifwit ristade. Hwarföre de måste wara allesamman yngre än Ingwars Stenar cf. Supr. p. 74 och blifwa efter den Anledning, de anförde Medelpads Runstenar lemna, i än yngre än de samme, samt uti eller efter Ubbes och Bales Efterföljares Osmund Karesons Tid uthuggne.

Runstens Tiden utgör sålunda et helt annat Tidhwarf, än det några tiltagsne Skribenter förr wågat at utsätta, då de det samma begynt icke allenast ifrån Odens Hitkomst, utan ock långt däröfwer. Huru länge det warat, skulle wäl tämligen kunna slutas af de här ofwanför anförde Runstenar, emedan ingen däribland kan wisas wara yngre än 200 År efter detta Tidhwarfs bewislige Början; men mera stadfästes denne Runstens-Tidens Gräns af själfwa Stenslagen, och några Runstenars Slättning, som på Gråstenar icke, utan med mycken Möda och Konst, kunnat wärkställas. Således finner man wäl stundom en eller annan mera slät Runsten, än de wanlige: såsom wid Bro Kyrkodör, Baut. 262; wid Wekholms Kyrka i Wapnhuset, Baut. 609; i Saeristidören til Sigtuna Stadskyrka, och inom Eskilstuna Kyrkodör, bredewid den, som omtalar Ingwars Färd; Och måtte man i anledning däraf undra, hwarföre Folk welat spilla Tid och Arbete på de mera härde och ojämne Gråstenar, om de, då Runstenar börjat at uthuggas och under det dylike gröfre Stenar länge däreфter blifwit til Runrisning brukade, haft Tilgång på et sådant blötare Stenslag, hwaruppå Skrift och Ritning med mindre Beswär, än uppå deße, efter skedd Politur kunnat blifwa både nättare och fullkomligare? Nu emedan alle Ingwars Stenar, och de öfrige Runstenar, som efter dem blifwit tilredde, merendels äro grofwe Gråstenar; så sluter jag först däraf, at de blötare och til Uthuggning tjänligare Stenslag, som fås från Öland och Gotland, öfwer

100 År efter Ingwars Död ännu icke warit til sit Bruk bekante. En gammal Runskrift, som Peringskiöld beskrifwit in not. ad vit. Theod. R. p. 438, bewiser nästan at wåre Runstenshuggare warit okunnige om denne Skilnad imellan Stenslagen, til deß Gotland åter kommit under Swenskt Herrskap, och man där på Landet sått Stenbrotten i gång; hwilket jag intet ser stort förr, men wäl senare, än nyßnämnda Årtal kan hafwa timat. När de, som bestyrt om denna Runskrift, på hänne ärhållit detta til Beröm och Loford: ᚦᛁᚱ ᚠᛅᚱᚦᛁ· ᛋᛏᛁᚾ· ᚦᛁᚾᛁ· ᛅᚠ· ᚴᚢᛏᛚᛅᚾᛏ: thir tarthi Stin thini af Gutlät d. å. de förde denne Sten af Gotland; så är det nog Bewis däruppå, at slike Runstenar då ännu warit rare här i Landet: och intet wäl troligt, at en efter Folks dåwarande Begrep lika god Sten kunnat fås närmare, eller uti Upland: hwaråst denne i Norsunda Kyrkodör blifwit funnen. Men at nogare utmärka, när Gotländska Stenbrotten blifwit uptagna, lärer knapt wara säkrare Anledning, än den man af själfwe de Gotländske uthuggne Stenars Ålder kan finna. Jag wet då intet, om wi hafwe någon äldre sådan tilhuggen Sten, hwaruppå et eller annat slags Skrift nu läses, än den, som i 3 Fl. p. 148. är anförd öfwer Slaget wid Witau: hwilket efter År 1130 måste förelupit, men i anseende därtil, at detta Ställe är på Ön Rygen beläget, och på andre Stenar under Namn af Witawad säges höra til Danmark, hwarunder denna Ö icke förr än 30 eller 40 År sednare bewisligen begripits; så kunde kanske denne Runsten icke wara äldre, än År 1170: då man, såsom af andre Runstenar lämwäl synes, på fasta Landet i Swerie ännu icke brukat, utan på Gråstenar, at uthugga sina Runor. Med Latinsk Styl fants icke häller År 1753, då jag tillika med min wärde Gynnare Hr. Langebek besökte en Tredjedel af de Gotländska Kyrkor, uti dem någon äldre Sten, än den, som beskrifwes in Act. Lit. Upſ. 1750. p. 122. och tydligen utwisar Årtalet M. CC. eller 1200. Hwaraf jag då strax föreställte mig, at man inga äldre Stenskrifter uppå lika wäl tilhuggna och polerade Stenar skulle finna uti det öfriga Swea och Götha Rike: som från Gotland och Öland ännu i dag emottager alle Likstenar, som med Skrift och Figurer uthuggas. Sedermera äro ock inge äldre Gotlandsstenar fundne, hwarken där, eller annorstäds i Riket. Men af Sandsten har jag först uptäckt et Biskop Henrichs Monument från Sleßwik, af År 1150 eller så wid pass, i Lunds Domkyrka, med Latinsk Påskrift, som i min Morbroders D.

Corp-

Corylanders Berättelse om denna Kyrka blifwit aftagen och med flera de ålsta samma Kyrkas Monumenter til H:es Maj:t Drottningen öfwer'emnad (Cf. Supr. p. 58.), några dylika i Småland, Södermanland och Westergöthland, med antingen Runor allena, eller Runor och Latinska Bokstäfwer tillika: l. c. p. 250. Biskop Meinards Grifwård i Riga Domkyrka är af samma Slag; fast än denne Stads äldste Bebyggare på Gotland haft sin förste Handel, och snarare därifrån tyckas hafwa bort taga et bättre Stenslag at förwara sin Biskops Åminnelse uti, om de det därifrån wetat bekomma. På själfwa Gotland hafwer en förnäm Prest icke fåt annat Monument, än af Sandsten, som, därföre af Wäta mycket skadadt, ännu ses inom en Pelare i Dalems Kyrkodör. Hade Folk när detta gjordes, känt den sedermera til sin Nytta bätre kände Gottlandssten; så hade de förmodligen i deß Ställe intet utwaldt et til detta Bruk sämre Stenslag? Man har således, efter min Tanka, näst Gråstenar först börjat til de Förnämares Jhugkomst at bruka Saudstenar, och så ändteligen Gotländske Kalkstenar. Men sedan deße nog blifwit bekante, och de wanlige Stenhuggare, som woro Klerker och i sin Tid lärde Män, intet widare welat spilla sin Möda på hårdare Stenslags Tilredning, hafwer det blifwit nödigt för hwar och en, som welat hafwa någon Grafsten uthuggen, at antingen själf hämta honom, eller förskrifwan ifrån Gotland. Både Tilhuggningen och Öfwerförslen har då warit kostsam, och för de fleste odrägalig, då Bondeståndet, som efter Konungen och deß Häffolk i de äldste Tider war det enda som hade något wid Riksmöten at säga, miste sin gamla Högagtning igenom et nytt Lefnads-och Tankesätts Upkomst, utländskt Adelskaps Indragande, andeliga Frelsets Tilwäxt, och gamla Odalrättens Förwandling i en mindre betydande Skattemanna Rätt. Alla deßa Tilfälligheter hafwa hwar för sig hos wåre Förfäder mycket kunnat bidraga til Runstenors Aflåggande och Latinska Stenskrifters Uprinnelse i Stället. Hwarifrån, då man allenast håller sig wid det bewisliga, och räknar 200 År tilbaka, man stadnar något ofwanför Ingwar Widförlas Tider. Men såsom denna Ändring icke tildragit sig igenom något Twång eller allmänt Påbud, utan af för:da Tilfälligheter lika såsom gjort sig sjelf: och därföre någon Tid behöfts til deß Stadga; så wet jag intet nogare at utstaka rätte Runstenstiden, den jag inskränker innom Gråstenars Ristning allena, än då jag låter honom stadna uti et Tidhwarf af 200 År: som på detta Wis igenfinnes, antingen man går ned ifrån Ingwars Död til de efterföljande Tider, eller ifrån dem up til honom tilbaka.

Cap. 13.

Om Runornas Hitkomst och Öden.

Nu, sedan Runstenarnes Ålder sålunda inom sine wisse Gränser inneslutes, kan man af dem intet finna något äldre wåra Runors Bruk, än det som redan är anfördt, då Frågan i 2. Cap. warit om Runors Början och åtskilliga Slag. En lärd Man i Danmark, som kallade sig Lucoppidan, gifwer ock tilkänna uti et Bref til Otto Sperling dat. d. 27. Mart. 1702 (hwilket jag med mera År 1752 af Hr. Langebek i Köpenhamn, haft til Låns) at denne Danske Historiographus jämwäl trot, at Runorna tillika med Christendomen först inkommit i Norden; och Salmasius de lingva Hell. C. 2. p. 382, stöter nästan på samme Sträng, i det han härleder Runornas Ursprung ifrån de uti Constantinopel efter Romerska Wäldets Ditflyttning bruklige Bokstäfwer. *Licet*, säger han, *a Græcis Constantinopolitanis, qui* Ρωμαῖοι *proprie appellabantur*, Runicas *dictas opinemur. Arabes quoque appellabant* Runi & Rumi *Romanus. Sic Runicas pro Rumicis literas suas antiquas Dani appellarunt ex Græcis illis expressas. Nec major eorum antiquitas.* Men hela detta Skäl, som mäst tages af den Likhet, han träffat imellan Orden Runa och Runi eller Rumi, som Araberne fordom skola kallat en Romare eller Romersk, förfaller, då man tager egenteliga Bemärkelsen af Ordet Runa, som är en Bokstaf, och besinnar, huru lätt denne Utländning, af et galet Bruk at kalla Runor för Runske Bokstäfwer kunnat bedragas. At så tala, wore, efter Ordens naturliga Bemärkelse, intet annat, än at säga bokstafwiske Bokstäfwer: hwilket är et alldels orimligt och owanligt Talesätt, ehuru det af gemene Man hos oß ännu, förmodligen efter mera Lärdes äldre Underwisningar, brukas. När därföre Adjectivum Runsk är helt annat, än det man, antingen af Staden Rom, eller de Romare, kallar Romersk; så behöfwer man intet widare bry sig med detta Bewis, som i närwarande Ämne bewiser als intet.

Runstafwen är, å andra Sidan, et lika slätt Bewis på Runornas Ålder ifrån Hedendomen. Ty däraf at Gyllentalet på en Del gamle Runstafwar börjas med Runan þ och icke Φ, säsom uppå de senare, följer intet, at de just då blifwit förfärdigade, när Tungeltalet med samma Runa bort börjas efter et hos oß så wäl, som andra Folkslag, länge wedertaget Tidräkningsbruk; utan kan man snarare däraf, at wåra

Runor

Runor på Runstafwen i den Ordning swara emot Latinske både Bokstäfwer och Sifror, at Runan þ i bägge Talen blifwer den tredje, göra det Slut, at deße Runstafwar intet äro utan Efterapningar af det bekanta Calendarium Romanum perpetuum: hwilket äfwen börjar Gyllentalet med III, och fortsätter det samma genom XIX, VIII, och så widare; såsom på Runstafwen i Tungelraden, uppå þ följa ᚿ, ᚠ, &c. Detta Tidräkningssätt hafwa utifrån hitkommande Prester lätteligen kunnat hitföra, och sedan til Helgdagars rätta Firande haft nödigt at förwandla uti deßa för gemene Man bekantare Figurer. Man jämföre härwid Hr. Prof. Strömers Underwisning om Runstafwens Bruk, Upſ. 1748, och en 1758 under Hr. Prof. Ferners Præſidium därstädes utkommen Diſp. de antiquitate Calendarii Runici.

I Are Frodes Uptekningar läses, huru hwarken de Norske, eller Swenske, som först nedsatte sig på Island, förstått at räkna Tiden, förr än en, som het Thorsten Swarte, påfann at hwart 7:de År tillägga en hel Weka och deßutom en Dag hwart 4:de År. Om de öfrige Nordens Inwånare tilförne intet bättre förstått Tidräkningen; så kan man utan Fara säga, at Runstafwar icke häller förr warit bekante, mindre sådane, som de nu finnas. Kan ock hända, at Thorsten allrig blifwit så slug på Årsräkningen, om han icke af Omgånge med Christne fått denna Eftertanka, som han welat inbilla sine Landsmän, at han själf i Sömnen påfunnit. Detta torde han hafwa gjort, för at så mycket snarare winna deras Bifall och Högagtning; såsom Runornas Upfinnare på lika Sätt föreställes lutande, sömnagtig och mycket grundande, förr än han lärt så förunderliga Hemligheter, som de i Hawamal beskrifwas: och hos så wäl de Romare, som andra Folkslag, de slugaste ofta betjänt sig af slika widskepliga Dikter, för at så mycket lättare fånga en rå Allmoges Förundran och Bifall til sina Affigters Upfyllande. När Christendomen här blifwit widtagen: Kyrkor upbygda: och Allmogen öfwertald at hålla Christna Sedwänjor, samt däribland wiße Helgdagars firande; hafwer först en noga Tidräkning blifwit nödig. Dock lärer det ändå länge drögt, förr än man påfunnit at tekna hänne med Runor uppå Stafwar eller Käppar. Bohusländska Kyrkolagen, som troligen är skrefwen imellan Åren 1043 eller 1055 och 1135 för Konghällas Förstörning, emedan deß Kyrka ännu såsom obränd uti honom nämnes, men Halwardsmåßan likwäl ibland de wanlige Fester omtalas, ex ed. Jo. Finnæi Iſl. Hafn. 1760. förmäler i 13:de Cap. huru det då jämwäl war Prestens Syssla, at pålyſa

lysa Helger och Meßodagar, samt wid deras Annalkande, såsom en Budkafle i Bygden kringskicka et Korß, som han borde skåra i Sånghus- eller Chor-Dören. Hade Runstafwar då redan warit i Bruk; så hade denna Möda warit förgäfwes, emedan deras förnämsta Nytta är, med hela eller halfwa Koß at utmärka de större och mindre Helgdagar. Tiden, när de härefter först upkommit, wet man intet; Men i Saxos Tid tyckas de ännu icke warit bekante, emedan han, som på alt Sätt söker upphöja wåre Förfäders Snillebragder, intet omröret något sådant deras Påfund. Snarare är det troligt, at Korßen på Runstafwarne leda sit Ursprung ifrån deßa, som Presterne tilförne för hwar Helgdag bort tilskära och kring Bygden utskicka, när nämligen et slikt Beswär fallit dem för tungt, och de i Stället lärt Bönderne Almanachan. Den äldste Run-Calender, man nu kan framwisa, eller wet at nämna, är den, som Wormius in Fast. Dan. 1643 utgifwit, och som År 1328 är antingen sammansatt eller afskrefwen. Et mera fullständigt Calendarium Romanum, är det, som jämte Sunnodagha och Teknastafva med Latinska Bokstäfwer, utmärker Primdaga eller Gyllentalet, Nytendilse och Thimane med enkle Stafwar, som igenom hela eller halfwa Twärstrek samt Bågar därwid efter Romerska Räkningssättet åtskiljas, och, för enkle Stafwen skull, äga någon Slags Likhet med Runorna. Denna på gamal Swenska sålunda uttydda hwart Års Almanacha har jag funnit framför en År 1469 på Pergament afskrefwen Swensk Lagbok, som nu förwaras i Linköpings Gymnasii Bibliothek: och liknar hon deßutom Runstafwen uppå de för hwar Helgdag utsatte Figurer; fastän de uppå de flesta Ställen ganska mycket äro skiliagtige från dem wi nu här och där på kringströdde Runstafwar förefinna: til Tekn at de alle äro yngre, än förenämnda Årtal, och jämwäl af yngre Påfund eller Förbättringar. Hade man någon Runstaf med et så gammalt eller äldre Årtal uppå; så skulle man af Jämförelse med deßa Permblad kanske snart nog kunna döma, hwilka Tekn, som woro de äldsta. Men af dem jag set med Årtal uppå, hafwer ingen warit öfwer 100 År gamal. Själf äger jag en med Årtalet 1677 på Handtaget: Men nekar därföre icke, at ju flere finnas, som se längt äldre ut, än denne. Dock gör det här intet mycket til Saken, huru gamle Runstafwar man ock skulle kunna upwisa; emedan deras Tekn och Märken ändå merendels, antingen utur Biblen, eller ifrån Catholska Legender leda sin Uprinnelse. Hwarföre då deßa Korßtekn, Primtalet och Söndagsbokstäfwerne borttagas, ingen Ting utom några

Horn

Horn utan Bemärkelse på en slät Staf eller Sticka blifwa tilbaka. Det är då intet rimligt, som Ol. Magni föregifwer, at wåre Hedniske Förfäder haft Käppar med 7 Göthiske Bokstäfwer för hwar Weka hela Året igenom, men at Gyllentalet och Söndagsbokstäfwerne, först efter Christendomen uppå dem blifwit tillagda.

När, på detta Wis, Runstafwen intet mer, än Runstenarne, förmå bewisa Runornas Hedniska Ursprung och Warelse; så frågas ändteligen, om alldels inga säkrare Bewis på deras Ålder äro at tilgå? Här måste wi åter bekänna wåra inhemska Efterrättelsers Otilräcklighet i en Sak, som af Utländningars Witnesbörder långt säkrare kan afgöras. Rhabanus Maurus, som lefde i Kåjsar Karl den Stores Tid, för fulla 800-Talet, och som däreſter, År 847, såsom Ärkebiskop i Meints, uti en hög Ålder afsommade, hafwer icke allenast de inventione Lingvarum ap. Goldast. in Alem. Antiq. T. 2, p. 1, afritat Runorna, såsom de i hans Tid hos Normännerne bruklige Bokstäfwer, utan ock tillika sålunda gifwit deras dubbla Bruk wid handen: *Literas, quibus utuntur Marcomanni, quos nos Nordmannos vocamus, infrascriptas habemus: a qvibus originem, qui Theodiscam loquntur lingvam trahunt. Cum quibus carmina sua incantationesque ac divinationes significare procurant, qui adhuc paganicis ritibus involvuntur*, d. å. "De Bokstäfwer, som brukas af Markmänner, dem wi kalle Norrmänner, och ifrån hwilke de, som tala Tyska, leda sit Ursprung, äro, såsom wi dem bekommit, härunder skrefne. Med dem låta de, som ännu äro inweklade i Hedniska Sedwänjor, sina Owäden, Kjusningar och Spådomar beteknas.„ Hwad för Folk här förstås med Norrmänner, gifwer en samtida Skribent Eginhardus in vita Caroli M. ännu tydligare tilkänna, då han dem med deßa Ord beskrifwer: *Dani & Sveones, quos Nordmannos vocamus & septentrionale littus, & omnes in eo insulas tenent.* d. å. "De Danske och Swenske äro de, som af oß kallas Norrmänner och innehafwa norre Sjökanten samt alla därwid liggande Öar.„ Figurerne, som Rhabanus lemnat oß för de nyßnämnde Norrmänners Bokstäfwer tillika med deras widfogade särskilda Namn, bewisa nu skenbarligen, at de inga andra warit, än wåra Runor: fastän några af dem wisa en liten Förändring; ehuru icke större, än man kunnat anse för nödig, til at gifwa dem, som mäst warit wane wid Latinska Alphabetet, emot hwar Latinsk Bokstaf en annan Runa. Detta witnar utan Twifwel deras större Antal, än här i Norden warit bekant, och några mera Likhet med de i England och Irland

wid samme Tid brukliga Runor. Til Läsarens Förnöjelse, wil jag härtillika med deras Namn, sådana som Rhabanus dem anförd, föreställa dem i den Ordning, som Runorna hos oß altid behållit: ᚠ Fech ᚢ Hur ᚦ Thorn ᚨ Othil ᚱ Rechit ᚲ Chen ᚷ Hagale ᚾ Not ᛁ His ᛃ Asc ᛋ Sugil ᛏ Tac ᛒ Birith ᛚ Lagu ᛗ Man ᛦ Huyri. Denne Bokstaf skal hafwa warit i Ställe för y; såsom ock följande Bokstäfwer endaft tyckas wara tilsatte, eller af de föregåendes Variationer gjorde, at fylla detta Alphabet: så at det som nogaft mårte swara emot det Latinska. Deße äro: ᛘ Ech ᛜ Gibu ᛇ Gilc ᛈ Perc ᛉ Chon ᛯ Hatach, hwilket man tagit för X, och ᛝ, som man låtit passera för Z. Mabillon de re dipl. L. 1. c. 11. ärkänner, at deße Bokstäfwer äro inge andre, än Runorna; som ock nog solklart kan synas. Hwarföre man af detta Witnesbörd med Trygghet kan sluta, at Runor wid År 800 warit i Tyskland bekanta, och at de icke då först eller därute blifwit upfundna, mindre efter Latinske Bokstäfwer widare, än nu sagt är, formerade: Därnäst, at de än då icke omwände Norrmänner, under Hedendomen, med dem skrifwit sina Skaldqwäden, Trolldomar och Spådomar: och ändteligen, at de Tyske själfwe då redan widgåt, det deras Förfäder kommit från Norrmännerne och Markmännerne, eller de Swenske och Danske, som då hos dem under samma Namn warit beteknade. Lazius de Migr. Gent. L. 9. p. 645. föreställer också deße Markmänners Bokstäfwer, och säger, at han tagit dem utur en mycket gammal Tidabok, som innehållit Frankernes Historia samt Kåjsar Karl den Stores Slägtregister, och warit skrifwen på ganska åldrigt Pergament, så at fördeß Ålder skull hela Alphabetet intet kunnat läsas. Dock synes, af så wål de läslige Bokstäfwer och deras Namn, som den Underrättelse han utur denna Bok hämtat om deras Bruk och Fädernesland, at det intet annat warit, än et gammalt Exemplar af Rhabani Mauri nyßnämnda Skrift, som Lazius funnit dem uti. Hwaraf man kan göra sig det Hopp, at ännu på något Ställe detta åldriga Manuscript torde finnas, fast än det kunde wara under annan Titel, än antingen den som Lazius gifwit, eller den, som förnämnda Bok med rätta tilkommer: hwilket då wißerligen förtjänte uti det nogaste at granskas. Imedlertid bestyrker Lazii Intygande ganska mycket den Trowärdigher, som man deßutom är Rhabani Witnesbörd skyldig. Men Beda, som lefde 100 År tilförene, eller wid År 700, uphöjer så mycket mera wåra Runors Ålder, som han längre til-

baka föreställer åfwen deße samme Norrmännernes Bokstäfwer. Wormius anförer dem wäl efter honom in Lit. Run. p. 49; men ändå rättare, och bättre aftagne, Trithemius för honom, uti sin Skrifkonst: den han, såsom hans egna Ord lyda, i Anledning af deße Norrmännernes Bokstäfwer (som både til Räkning och Skrift blifwit brukade), med et särskildt Alphabet af blotta Numrer eller Sifror förökt. *Imitatione quoque Nortmannorum*, säger han, *ex præscriptis literis numerabilibus novum ordinavimus Alphabetum, per quod amico absenti tuto scribere ac nunciare poteris omne, quodcumque volueris, arcanum:* och tilförene: *Nortmanni cum Dacis Asiaticis de insulis Scandianis, quæ nunc Gothicæ vocantur, quondam egressi, Galliam, annis plusquam quadraginta peragrantes, gravissime devastarunt. Qui ut rebus suis consulerent arcanis, Beda Anglico testante Monacho, novum & pulchrum scribendi modum ex Græcorum literis talem invenerunt. Græcorum namque numeros ad quatuor & viginti literis decem compræhensos Latinorum characteribus adaptarunt, & sub schemate alieno nostras literas prudenter absconderunt.* Man skulle häraf tro, at Beda icke wetat af fler, än 10 Runor, dem Norrmännerne brukat i ställe för både det nämnda Grekernes Räkningtal och Latinernes Bokstäfwer; Dock twiflar jag intet, det man ju än likare med wåra Runor hos Beda själf skulle finna deße Bokstäfwer, om man hade Tilfälle at jämföra de äldre deß Codices. Et Mſct af Bedæ, Hist. Eccl. som förmenes wara skrifwet i 9:de Sec. ap. Valter. in Lex. Dipl. hafwer en Runa ᛩ i Ställe för et Latinskt Q, en annan ᛏ för E, och et ᚾ för N, eller åtminstone sådane Figurer, som mycket likna, deßa wåra Runor. Sålunda finner man ock hos Eckhart, de reb. Franciæ, ᚦ i Ställe för D, på Kåjsar Ludwik den Fromes och äldre Franske Penningar: ᚫ för A, på Pipini (som År 858 afsomnade) och på flera Ställen fyrkantiga O med ena lodrätte Streken mer och starkare utdragen, än den andre: så at de, på detta Wis ᚭ, nästan likna Runan ᚬ eller ᚮ; som också i Ljudet närmast swarar däremot. I äldre Latinska Handskrifter träffar man ock stundom bägge Twärstreken på Bokstafwen F så utdragne, at han intet mycket skiljes ifrån Runan ᚠ; och de öfriga Runor ᚱ ᚲ ᚷ ᚹ ᚺ ᚾ ᛁ ᛃ ᛇ ᛈ ᛉ ᛊ bliſwa ännu likare med de Latinske Wersaler, om den ena får wändas up och ned, den andra bliſwa stående, den tredje läggas horisontelt o. s. w. som också tilförne p. 75. tilfälligt Wis är anfördt. Men at af alt detta sluta, det wåra Runor icke skulle wara, utan Latinske Bokstäfwer, och efter dem formerade, wore äldför djärft, når Tiden til en slik Ändring på intet Sätt kan utfinnas; emedan man då med sam

ma Skäl skulle kunna härleda alla längt äldre Skriftekn ifrån Latinska Alphabetet, som med dem kan äga samma Likhet. Här är nu intet Ställe at undersöka, hwilket Alphabeth, som måtte warit det äldsta. Men därom är man nästan öfwertygad, at et ibland alla det warit, och at de, som mera efter blotta Ljuden, än Tingens Liknelser med Figurerne, äro inrättade, däraf, förr eller senare, igenom flera eller färre Ändringar, upkommit. Om då flera Skrifsätt hafwa et gemensatt Ursprung; så kan det wäl wara möjligt, så wida alla skola likna detsamma, at de ock sins emellan äga någon Likhet, och den så mycket större, som de äro närmare själfwa Källan, hwadan de komma. Sålunda kunde man med Skäl hålla före, at så wäl Latinernes Skrifkonst, som Runorna, igenom några Trappsteg kommit från Syrien, eller mindre Asien; men därföre får man icke strax säga, at ena Slaget warit det andras Mönster eller Efterdöme: som, utan at widare nämna senare Tiders Lärde, jämwäl Beda och Trithemius på anförda Ställen tyckas wilja försware.

Går man Swenska, eller hela Nordiska Historien igenom, ifrån Odens Tid, och intil detta År 700, som man wisst wet at Runor här warit brukade; så förekommer ingen Tillfällighet, som snarare kunnat orsaka deßa Skriftekns antingen Upfinning här hema, eller Hitförsel från andre Orter, än äfwen denne Ärofrares Ombugsan, at göra sit Regemente beständigt, och igenom hwarjehanda förunderliga Tings Upfinningar skaffa sig och sit Följe de förre Inwånarnes Wördnad, Förtroende och Tilgifwenhet. Alla wåra Sagor komma därom öfwerens, at han til deßa Länder medbragt allehanda Seder och Skick ifrån Asarne, öfwer hwilke han tilförne herrskat; och hafwa de mäst eftertänksame Nordens Häfdateknare, såsom Torfeus, Bartholin och flere, därföre länge warit i den Tanka, at Runorna tillika med honom ifrån hans förra Boställen hitkommit. Norska Konungasagan, som Utgifwaren hållit före, först wara sammanskrefwen År 1130 säger ock tydligen om Oden, at han förde in Runaskrift och Rimande. Men af det nästföljande om Odens Födelse-Ort kan man lika så snart sluta, at denna Underrättelse härflutit af Öfwersättarens Utlägning, som at hon skulle kommit från Bokens rätte Författare. Det är likwäl icke otroligt, at Bokstäfwer uti än aflägsnare Tider ifrån de mera i Söder belägna Länder kommit til Odens Hembygd, och sedan med honom hitflyttat. Til hwilken Mening man wäl också widare kunde hafwa någon Styrka af de Stenar, som Strahlenberg funnit i Tartariet, så framt det först wore säkert, at de på dem ri-

tade

tade Figurer, ibland hwilke E. Benzel den yngre in periculo Runico år-
känt 7, nämligen ᚢ, ᚦ, ᛁ, ᛋ ᛏ ᛒ och ᚴ, samt M. Goranßon i Före-
talet til Bautil 10, för Runor, det woro: och sedermera, at de blifwit rista-
de i så aflägsne Tider, och icke snarare kanske sedan wåre Christne För-
fäder börjat igenom deßa Länder at fara til Grekland. För denne Asia-
tiske Odens Hitkomst med sine Asar finner man i wåra Sagor Spår
efter 2:ne i Synnerhet särskilda Folkslag, et til Wäxten större, och et
mindre. Det förra som man kallat Joruner, och som i Börian innehaft
Skandöns södre och westre Delar, tyckes både i Anseende til deras Krop-
pars Storlek, och Språkets Likhet med de Tyskes, med dem haft ena-
handa Uprinnelse, och sålunda warit Tyskar, om man med et annat
Namn ändteligen wil kalla dem så, och kanske ifrån Tyskland först kom-
mit hit in. De senare hafwa warit Finnars och Lappars Stamfäder:
som, sedan de af sedermera hitkommande Asar blifwit trängde, i Jämförelse
mot Jotunerne eller Jättarne, tyckas wara de i Sagorna så ofta omtalte
Dwergar: et litet och smått Folkslag, som ifrån Österländerna, Tartarit
och Finland kunna hitkommit. Om ingendera af deße Nationer, eller de-
ras Slägtingar i Tyskland och Finland wet man, at de haft några egna
Skriftekn, mindre sådana, som Runorna. Hwarföre man intet wäl lä-
rer kunna göra deße Bokstäfwer äldre i wåra Nordiska Länder, än A-
sarnes Hitkomst, något för Christi Tid; fastän både Rudbeck, Pering-
skiöld och Werelius hållit dem för äldre. Men uti så aflägsne Tider är i
mitt Tycke mera billigt at hålla sig wid det mäst förmodliga, än at utwäl-
ja det, som kan wara underkastadt flera Twifwel. För samma Orsak-
ser jag icke håller, å andra Sidan, hwarföre man med en Bayle,
Newton och Leibnitz (som jämwäl, en Tid hölt dem för en förwänd La-
tinsk Skrift) skal inbilla sig, at Runorna först några Hundrad År efter
Odens Tid upkommit, när ingen så stor Anledning, som under honom, til
deras Upfinning eller Hitkomst åljäst kan framwisas. Ty om man wille
säga, at wåre Förfäder igenom det Omgånge, de haft med Götherne i
Italien, (hwilket Jornandes C. 3 omtalar) ifrån dem fåt Runorna, un-
der hwilket Namn de ock beteknat sine Bokstäfwer; så skulle först bewisas,
at deras Runor, som Venantius Fortunatus wid År 560 omtalar, wa-
rit enahanda med wåra, och sedan, emedan detta för Namnens Likhet
skull så kunde synas, at deße Wandringsmän icke haft dem med sig ifrån
Norden: då det wißerligen intet warit nödigt åter at hämta dem dit, där
ifrån de kommit, och där de sålunda tilförne länge warit bekante. Dock

häremot måtte wäl inwändas med en Conring, at Götherne ifrån sina förſta Boſtållen icke kunna haft några Bokſtåfwer med ſig, emedan deras Biſkop Ulphilas i 4:de Sec. eller förſt några Hundrad År efter deras Utfärd, då icke behöft at gifwa dem en ny Skrifkonſt: och ſåſom deße Götther tilförne icke haft några Bokſtåfwer: hwilket man tils widare wil medgifwa; deras ſenare Runor inga andra måſte warit, än iuſt deßa Ulphilanſka, ſom de Lärde hos dem börjat föragta, ſedan alla Bref och Befallningar (hwaraf ännu en myckenhet finnas i Caſſiod. Var.) wid Oſtgöthiſka Håfwet på Latin blefwo utfärdade. Härutaf wil följa, at deße ſå kallade Göthiſke Bokſtåfwer därföre ifrån wåra Nordiſka Runor warit helt åtſkilde, faſtän de åfwen för bägge Språkens Likhet blifwit kallade Runor. En annan ſkulle kanſke finna ſig därwid, at Götherne härifrån haft Runor med ſig, men at för:de deras Biſkop intet welat bruka dem til at ſkrifwa Biblen med, för det de tilförene icke warit brukade utan til Widſkepelſer och Hedniſka Dikters Förwarande, och at han därföre hällre til ſit förehafwande Bruk antagit de då i Meſien bruklige Grekiſke Bokſtåfwer: ſom han likwäl för ſit Språks Skiljagtighet ifrån det Grekiſka med en eller annan Runa, efter Werlii Tanka, förmerat. Det ſamma kunde man ock föreſtälla ſig hafwa händt med Frankernes Latinſke Bokſtåfwer, at de nämligen förſt efter Chriſtendomens Antagande kommit i Ställe för Runor, ſå framt man icke funnit K. Childeriks Ring och Sigill teknade med Latinſk Skrift, oaktadt han bekänt ſig til Folkets gamla Hedendom, och efter deß Sedwana, jämte et Oxhufwud ſamt flera Koſtbarheter, blifwit begrafwen. Deßa äro Möjligheter, ſom ſålunda, då de granſkas, ſnart förlägga ſig ſjälfwa. Men at icke häller på detta Ställe lemna Venantii Vers utan Förklaring, emedan han i wår Hiſtoria näſtan altid ſåſom et Hufwudſkäl åberopas, när man ſkal bewiſa Runornas Ålder; ſå ſäger den wäl egenteligen efter min Tanka intet annat, än at de utländſke Oſtgöter i Poetens Tid, i Ställe för at ſkrifwa uppå Paper, brukat Aſkeſpån at rita ſina Runor uti. Dock ſkulle man wäl ock ſå af den Bemärkelſe, ſom Ordet Runa fordom haft hos de Romare, hwilke ſåſom Feſtus, efter Ennii Witnesbörd, berättar, med detta Ord beteknat et Spjut, mycket troligen kunna ſluta, at antingen deße Göthernes Bokſtåfwer, eller kanſke ſnarare Latinernes, mycket liknat Spjut: ſåſom wåra Runor, med ſin Hufwudſtaf, långt mer, än några andre för oß nu bekante, göra; faſtän de gamle Toſcanſke jämwäl däruti til en del warit dem like, om man med Hr. M. Göranſon ex Gorii muſæo Etruſco får döma, at 7 Runor i detta Italiens äldſta Alphabet warit inblandade. Man får då häraf et nytt Skäl

til

til wåra Runors Ålder, at de längst behållit de äldste Bokstäfwers både Namn och Figurer, och at deras Ålder, fastän icke uti wår Nord, likwäl wida måtte öfwerträffa den Tuskiska, eller äldsta Skrifkonsten i Italien.

Detta kan nu wara tilräckligt at wisa Runornas Ålder uti wår Nord jämwäl för År 700; men en twekande torde fordra än mera tydliga Bewis uti hwar och en af de föregående Åldrar, så långt någorsin warit möjligt härom at bekomma någon, jämwäl den minsta, Efterrättelse. Jag wil då åter som snarast wända mig til de utländska Folkslag, hwilka kommit ifrån Norden och med de Nordiska Konungahus sedermera haft Bekantskap. Wåra Sagor förmåla, at Halfdan den gamles, Nors Sonsons, Söner, Aude och Budle underlagt sig Walland och Saxland, samt at den förres Sonsons Dotter Alruna ägt K. Östen i Swerje, Ingwar Harras eller den äldres Fader (såsom Budles Sonsons Sondotter warit den namnkunniga Brynhilda) och at Halfdans 3:dje Son Näfil blifwit åt Giuke Gudrunas Fader en Farfars Farfar, Fund. Noreg. p. 72, Torf. Hist. Norv. P. 1. p. 258. Men såsom deßa Namn hos de utländske Skribenter antingen intet förekomma, eller med andra Omständigheter, än hos wåre, omtalas: så är det swårt, emot hwar och en af deße Halfdans Affödingar, at hos de gamle Saxer och Franker finna deras motswarande Regenter. Dock göra deßa Underrättelser så mycket, at man intet kan twifla om wåre Förfäders Omgänge med samma Folkslag, och at de därföre mycket lätt kunnat deltaga uti hwars andras Seder. Hwad Frankerne angår: så nämndes wäl nyß den Anledning man hafwer at neka Runornas Bruk hos dem för K. Childeriks Död, som gemenligen utsättes på År 481. Men 100 År därefter, eller (såsom Goldastus uträknat) År 584, fant först samme Konungs Sonsons Son Chilperik, at de Latinske Bokstäfwer, som Frankerne så länge, utom andres Tilhjälp, nyttjat, intet woro tilräcklige at uttrycka då warande Franska Språkets Ljud och Beskaffenhet. Han påbjöd därföre at Ungdomen skulle öfwas, jämte de förr bruklige, at äfwen skrifwa 4 andre Bokstäfwer, som borde hafwa lika Uttal med Grekernes ω, och deße Latinske sammansatte ae, the, och vuui, hwilkes Figurer, efter såsom Greg. Turon. Hist. L. 5. c. 45. dem föreställer, Wormius in Lit. Run. p. 61 med Runorna ᚼ ᚧ ᚦ och ᚿ jämfört, och därmed trot wara beteknade; aldenstund deras Ljud icke håller i Latinska Alphabetet igenom enkla motswarande Bokstäfwer kunna uttryckas. Efter denna senare

Skrif-

Skrifkonst skulle ock, uppå K. Chilperiks Befallning, de äldre Handskrifter rättas, sedan de Ställen, där det fordrades, tilförne blifwit raderade. Nu likna wäl i de tryckta Böcker deße nye Frankiske Bokstäfwer intet så mycket Runorna, som icke mera Grekernes o, ψ, z och π; men såsom deßes Grekiska Ljud äro helt andra, än de, som åtföljt Chilperiks 4 Bokstäfwer: så synes ganska troligt, at deras rätte Figurer, ifrån första Skriften i följande Tiders Afskrifter blifwit märkligen förwandlade, och at de därföre i Början mycket mer kunna hafwa liknat nyß anförda Runor: då man i denna Underrättelse om Frankernes Skriftag, ifrån så lång Tid tilbaka åtminstone måste ärkänna wåra Runors Ålder. Själfwa Orden, hwarmed denna Ändring i Franska Språket beskrifwes, lyda hos Greg. Turon. l. c. sålunda: *Addidit autem* (Chilpericus) *& literas nostris, id est ω sicut Græci habent*, ae, the vuui, *quarum characteres subscripsimus. Hi sunt:* o, ψ, z, π *& misit epistolas in universas ciuitates regni sui, ut sic pueri docerentur ac libri antiquitus scripti planati rescriberentur.* Af detta Witnesbörd kan man nu så mycket mindre sluta, at K. Chilperik tagit sine nye Bokstäfwer utur Grekiska Alphabetet, som en Bokstaf allenast, nämligen ω därutur här nämnes, at utmärka rätta Ljudet på den förste af deße 4, som K. Chilperik lade til de förr hos Frankerne bruklige, och som utom deß, sådan som han här afrites, i Grekiska Alphabetet hade sin särskilde Figur och helt annat Ljud. Om deße Bokstäfwer skulle warit Grekiske, wore detta Gregorii Yttrande af ingen Mening. En sednare Fransk Historieskrifware Aimoin. de Gest. Francor. L. 3. c. 41. omtalar detta sålunda: *Addidit autem nostris literis ω, id est Omega, & tres alias, quarum characteres ab ipso inuentos cum propriis sonis hic subscripsimus,* X, *ch:* ⊙ *th:* Φ *ph: directisque epistolis ad ciuitates sibi parentes, præcepit, ut pueri in his docerentur, & libri pumice planati rescriberentur:* så at K. Chilperik på det Wis skulle tagit den förste af sine tillagde Bokstäfwer utur Grekiska Alphabetet, men själf påfunnit de 3 öfrige; hwilken Uttydning öfwer det fornämnda Witnesbörd endast tyckes hafwa härflutit af Okunnighet om flera Alphabet, än det Grekiska och Latinska. När därföre detta ur Wägen rödjes, så blifwer en Fråga öfrig, om icke något annat nu bekant Språks Skrifkonst gifwit Franske Konungen Anledning til den Franskas Förbättring. Wåre Förfäder woro wäl bekante wid Frankiske Häfwet; men så woro de Utländske Göther icke häller okände, och Frankerne förmodligen därföre om inga deras Hemligheter okunnige. Hwarföre K. Chilperik, ifrån det ena så wäl som andra, af deßa Folkslag kan hafwa

bekom-

bekommit Grunden til sin Skriftag. De Bokstäfwer, som Ulphilas lärt Götherne, äro til större Delen Grekiske. Men några äro likwäl, som intet likna de Grekiske i Ljudet: dem han därföre annorstäds ifrån tyckes hafwa läntagit; och menar Werelius at ⊕ tzh, G ghi och ⊙ hv eller ghv äro sådane, samt at den förste intet är annat än Runan ⊕ Belgthor: då den andre wäl måtte swara emot ᚴ Kön och den sidste emot ᚢ Ur med en Prick uti, eller det stungna U. På samme Grund blifwa deße så mycket omtwistade K. Chilperiks Bokstäfwer med inge andre likare, än med wåra Runor: som sålunda hos Frankerne wid År 580, och hos de Utländske Göther 200 År tilförne, til deras nye Skriftagar gifwit både Mönster och Anledning. När man ifrån så lång Tid tilbaka kan wisa, at wåra Runor utländes warit bekanta, men likwäl på intet Ställe där upfundna, utan härifrån i deras Skriftkonst til en del införda; så är intet Skäl at mißtro wåra inlädska Underrättelser, som ifrån Oden och hans Tider härleda deras Ursprung och Bruk här uti Landet. Engländarne hafwa utan Twifwel af Början, icke annorstäds ifrån, än från Norden, bekommit sina Runor, antingen de med Angler, eller Saxer först til England blifwit införda. I förra Fallet måste de redan för 5:te Århundradet hafwa ditkommit: och i det senare, tillika med de förste då ditkommande Saxiske Regenter. En K. Offas Penning, som Hr. Doctor Serenius i Företalet til första Uplagan af sit Engelska Lexicon låtit aftrycka, bewiser Runors Bruk i detta Land för 8:de Århundradet: då Bedas Witnesbörd om Norrmänernes Bokstäfwer tyckes utwisa, at de, såsom detta Folkslag ensamt förbehållna, tillika med Hedendomen i England längesedan blifwit afskaffade. Wid År 601 skola åtskillige Christne Lärare, efter Bedas Witnesbörd in Hist. Eccl. L. 1. c. 27. 29. kommit til England, och enligt Päfwens Gregorii Bref L. 9. Epist. 58, 60. uträttat så mycket, at hele Engelske Nationen blifwit omwänd. Hwarefter, såsom Runor mäst brukades til Hedniska Widskepelser, de synas på en gång hafwa blifwit afskaffade, til deß de flera Hundrad År därefter åter med några Norrmän kommit til Ön Mön, men ock då icke längre, än under deras Wistande där å Orten, warit brukade. Samma Öde tyckas också Runorna hafwa haft på Irland: at de följt med Östmännerne, eller de Nordiska Folkslag, som satte sig neder under det Norrmännerne innästlade sig i Fraukrike. Detta wil jag sluta däraf, at de jämwäl finnas brukade på de Irländska Mynt, som wid Christna Lärans Antagande blifwit slagna, ehuru icke mindre owärdigt präglade, än själfwe Bilden, som

jämte dem på deße Penningar bort förestållas; såsom wåra äldsta Mynt, innan Christendomen här fullkomligen blifwit stadgad, äfwen med Runor blifwit tecknade i Ställe för de på andre Orter mera allmänne och sedan jämwäl här endast brukade Latinske Bokstäfwer. Lika Omständigheter gifwa Anledning til en lika Förmodan; Men deßutom öfwertygas jag ännu mera härom igenom Jämförelse mellan de Irländske Penningar, som Keder År 1708 utgifwit och, som för denna Ös Underkufwande under England af deras egne Konungar äro slagne, såsom ock af de Gullbrickor, som Scheffer i en särskild Tractat låtit aftaga och i Kongl. Ant. Archivo ännu förwaras tillika med en annan Guldpenning, som är mycket lik dem, hwilka Bartholin. in Ant. Dan. p. 461. först meddelt det Allmänna. Ingen har likwäl ännu kunnat läsa deßa Runor, eller af dem inhämtat någon Mening; hwarföre, på det flere måtte hafwa Anledning at nogare utleta först Ljuden och sedan Meningorne af deße Irländske Bokstäfwer, jag icke bör obemäldt lemna utan snarare wid handen gifwa, at jag funnit ännu andre Charakterer, som mycket likna deße, ibland dem, som af Spanska Mynt äro uptäckte och förklarade i en särskild År 1752 utgången Tractat med denne Titel: Ensayo sorbe los Alphabetos de las letras desconcidas, que se encuentran en las mas antiquas Medallas y Monumentos de Espanna, por don Luis Joseph Velazquez, Caballero de el orden de Santiago, de la Academia Real de la Historia escrito, revisto y publicada de orden de la misma Academia en Madrid. Hwarwid Jo. Peringsk. not. in Vit. Theod. R. p. 530. och 294: Otto Sperling de numis Cavis p. 54, 55: Bircherod. de Re Mon. Dan. p. 22: Worm. M. Dan. p. 161, 215 & Ej. d. Lit. Run. p. 65: de förr p. 49. nämnde Håreståd, Möjebro, Ramsta och Ramsjö Stenar i Baut. N. 25, 361, 581, 648, samt Runamon i Widsby och Leragra Socknar i Blekinge ap. Worm. in M. D. p. 216, 222. & diss. Lund. de territ. Brækne & Medelsta jämwäl kunna uplåstas.

Deßa äro de Spår, jag efter wåra Runor hos Göther Franker och Saxer, i Grekland, Italien, Spanien, Frankrike, England, Irland och Tyskland kunnat igenfinna: hwilka, ehuru til en del otydliga, likwäl torde wara tilräckliga at gifwa andre Lust och Åhåga at widare efterforska deße så bekante Nordiske Bokstäfwers mera omständliga Öden. Til en Början wil jag slutligen lemna några Påminnelser, som merendels flyta af det, som redan nog widlyftigt i detta Ämne blifwit anfördt.

Med Oden hafwa Runor först kommit til Norden; och kallas han därföre i Edda Runhofdi, det är en som förstår at läsa och utlyda Runor.

nor. Men huru många Runorna då warit, är swårt at säga. Flera än 15 eller 16, som på Runstenarne förekomma, hafwa intet warit här wid första Christendomsljuset; fastän det wäl kan wara, at de i Början, såsom Beda, supr. p. 267. berättar, icke warit öfwer 10: hwilket af Brynulf Jönsons Bref i Worm. Lit. Run. p. 42, 70. sq. och Antalet på de bekante Joniske Bokstäfwer, med hwilke Runorna mäst öfwerenskomma, jämwäl tyckes winna någon Styrka. Sedermera kan det hafwa händt efter Christendomens allraförsta Hitkomst, eller imellan åren 700 och 800, at de til et Antal af 16. hafwa blifwit förökte, så at de som nogast swarat emot de gamle Latiners äldsta Språkkonst, teste Prisciano L. 1. de numero literar. ap. veteres. De flera Runor, som på Runstafwen förekomma, äro troligen icke äldre, än själfwa Runstafwen, på hwilken de ensamt blifwit brukade; ehuru Beda redan i sin Tid berättar at 10 Runor hos Norrmännerne warit i Ställe för Ziphror. Rhabani många Runor äro så mycket de äro flera, icke utan Variationer af de enkla: dem han sålunda förmerade föreställt, på det hwar och en Latinsk Bokstaf jämwäl måtte hafwa sin motswarande Runa. Han är af Utlänningar ensam, som upriktigt berättar, hwartil wåre Hedniske Förfäder i Synnerhet brukat Runorna, nämligen til Skaldedikters upteknande, så at de til Efterwärlden i länglige Tider kunnat bewaras: til Beswärjningar och Spådomar. Hwarom en wettgirig Läsare af wåra äldsta Minnesmärken, Woluspa och Hawamal, Wegtams Qwida och Eigil Skalagrims Saga hos Bartholin in Ant. Dan. L. 3. c. 2. och Torff. Ser. RR. Dan. L. 2. c. 4. kan öfwertygas: men än mera kanske utur Skirnirs For eller hans Resa; som ock utgör en del af Edda; fastän detta deß Stycke än icke är utgifwet. Den 38:de Afdelning i detta Qwäde, som föreställer Skirners Signeri at skaffa sin Husbonde Freir en kär Fästmö allenast igenom þ: eller denna enda Runas Ristning, är förmodligen tilräckligt at wisa alla deßa 3 wåra Runors Hedniska Bruk. Orden äro sådana:

Thurs reſt ek ther	d. å.	Med Thor (þ) riſter jag dig
I thria Stathi		I tre (3) Ställen:
Ergi ok Ethi		Ärghet och Ödande
Ok Othola		Och Oroligher.
Sva ek ther afriſt		Så afriſter jag dig,
Sem ek ther areiſt		Som jag dig päriſter,
Ef goraſs thorfar theſs.		Om det så göras tarfwar.

Meningen af detta Skirners Beswärjande är utan Twifwel, at Flickan igenom hans Runristning skulle blifwa både arg och ödande e-

mot sig själf samt hel otålig til Sinnes, intil deß hon kom til hans Herre. Hwarefter Skierner lika så snart wille borttaga denna Stuka, som han nu gifwit hänne den samma, om hon åljäst efter Framkomsten icke blefwe hänne qwitt. Dylika Beswärjningar finnas ock sedermera under Påfwedömet i en del Läkareböcker, som man i senare Tider för deras widskepliga Bruk börjat kalla Swartkonstböker, fastän Korßteknet, Christi och Helgonens Namn, samt Latinsk Skrift, i Ställe för Runor och Hedniske Afgudar, enligt deras Föranledande, wid slika Tilfällen blifwit brukade. Samma Wärkningar, som deßa de Christnas Kännemärken blifwit tillagda, medan Påfwiska Läran här herrskade, hafwa på detta Wis under Hedendomen hållits före uti Runorna ligga förborgade. Hwarföre, efter ändå någon Widskepelse här skulle wara, Runorna lika så wäl, som andre Bokstäfwer, därtil kunnat bibehållas. Men man kan tänka, at Hednisk Wantron allenast med deß Tilbehör blifwit förkastad; då den Christna däremot, under de dyraste Christendomens Sanningar förgömd, icke en Gång blifwit för sådan ansedd. Så fort därföre, som Christendomen tiltagit; så måste Runornas Hedniska Bruk blifwit minskadt. Däremot finner man just wid Christna Lärans Hitkomst på små håle eller kupige Penningar enkla Runor, och på andre mera faste eller solide flera tilsammans: såsom på en af Hr. Cantzlrådet Berch til Kongl. Antiqwitets Archiwum förärd, deßa: ᚺᚾ ᚠᚱᛁ · ᚺᚾ ᚠᚱᛁ imellan det på ena Sidan wanliga Korstekn, som därföre tros betyda *Sancte Christe! Sancte Christe!* et på Runstenar, såsom i S. Fl. N. 6, 29. och åljäst äfwen brukligt Talesätt: Helge Krist. På flera små Mynt af åtskilligt Slag, som man i Daumark icke längesedan funnit, läsas andra Runor, hwilkas Mening man ännu intet kunnat utgrunda; utan at tala om penningar som i Keders 2 Tractater de Argento Runis insignito 1703, och Runæ in Numis vetustis 1704, samt Sl. Biskop Wallins Clav. Numophylacii Run. och på flera Ställen åro nämnde och afritade: med hwilke deße alle på ena Sidan äga mycken Likhet. Af den Penning, som gemenligen tilskrifwes K. Swen Estridson under Namn af Sven Aulfils eller Ulfhilds Frende, och den jag tror ännu uti denna K. Olof den Helges efterlemnade Gemåls Lifstid wara slagen, ses at Twärstrekarne på ᚠ och ᚾ, så afskära deßa Runors Spjut eller Stafwar, at de synas på ömse Sidor om Stafwen: hwaraf den Slutsats tyckes wara wycket billig, at man, då samme Penning blifwit slagen, ännu icke börjat inskränka deßa Twärstrek inom Stafwens ena Sida, som 100 År härefter på Ubbes och Bales Runste-

nar ofta finnes wara skedt. Då däremot Ingwars Stenar, som i Ålder närmast komma til denne Penning, dem merendels likadane, som uppå honom, föreställa.

I den förr åberöpade Orknöasaga berättas, at Haller, Thoraren Bredmages Son ifrån Island wid paß År 1140 tillika med Orknöa Jarlen Ragwald Kale, som sedan for til Jerusalem, sammansatt en Bok om åtskilliga i Norden brukliga Wersslag, Hattarlykil hin forni, d. å. gamle Wersnycklen kallad, hwari de på hwardera Slaget gifwit 5 särskildta Prof: af hwilka också i et senare Utdrag utur denne äldre Wersnyckel 2 Werser under hwar Indelning på Upsala Bibliothek skal finnas. Men wid År 1216 hafwer en annan Isländare, såsom Amgrim Jonæ in Chrymog. L. 1. c. 1. berättar, skrifwit en nyare Hattarlykil eller Skalda: hwilken i synnerhet berömer 2:ne af Runkänslan mycket förtjänte Män, Thorodder Runamästare och Are Prest, som berättas satt Runorna i annan Ordning, eller om hwars och ens Egenskaper wid åtskilliga Tilfällen gifwit en nogare Kundskap och Förklaring, än tilförne warit antingen bekant eller wedertagen. Hans Ord härom äro deßa: Skal ydr fyna hin letrs haatt sva ritinn eptir sextan Stafa Statrofi i Danskri tungu, eptir thui sem Thoroddr Runameistari ok Ari prestr hinn Frodi hafa sett i moti Latinu manna Stafrofi, er meistari Priscianus hæfir sett. d. å. Jag "wil wisa eder det första Bokstafsstick, beskrifwet efter 16 Stafwars "Stafrad i Danska Språket, som Runmästaren Thorodder och Are "Prest den Wise det satt imot de Latiners Stafrad, hwilken Mäster Priscianus upsatt. Barthol. Ant. Dan. p. 653. sq. Om Presten Are Frode är det bekant, at han År 1068 blifwit född och År 1148 afsidit; Men Thorodders Lifstid hafwer ingen ännu kunnat utsätta. Kunde det wisas, at denne Man lefwat för Are; så skulle kanske däraf en Gißning kunna göras, at Runorna ifrån 10 eller 12, efter de äldste Romares Skrifkonst, som Priscianus upgifwit, just af denne Man til et Antal af 16 blifwit förmerade. Ty at så många Runor redan för Ares Födelse blifwit ristade på wåre Runstenar och präglade på Mynt, är redan bewist. Men så wida man ända ifrån År 800 sport, at de äldre 16 Runor jämte någon Tilökning warit bekante och at de troligen ännu längre tilbaka haft den Ordning, de sedermera sins imellan i Räkning behållit; så är wäl swårt at medgifwa, det Runorna nu först blifwit ifrån 10 eller 12 til 16 förökda. Are Prest omtalar själf en Thorodder Lagman på Island wid År 1001; men nämner intet om någon sådan deß Förtjänst. Däremot anförer Peringsköld in Mon. Ullerak. p. 334 en Runristare

riſtare ſom hetat Thordr och leſwat för Ubir. Bewiſet däruppå är taget af en Runſten i Jomkils Sokn och Blackſta, Baut. 439. med denna Påſkrift: ᚠᚢᚦᚠᛏᚼᛏᚱ· ᚼᚾᚠ· ᚦᚾᚱᚾᚾᛏᚱ· ᛚᛁᛏᚢ· ᚱᛁᛏᛏ· ᚳᛏᛁᚾ· ᚾᚠ-ᛏᛁᚼ· ᚠᛏᚦᚢᚱ·ᚳᛁᛏ ᚼᛏᛚᚳ· ᚼᚠ ᚠᚱᚢᚠᚢᚦᚱ· ᚢᚠᛏᛁᚼ ᛒᚾᛏᛏᛏ·ᚳᛁᚾ ᛉᛏᚾᚢᛁᛩ ᛦᛏᚾᛁᚢᚱ· ᚴᚼᛁᛩ· ᚱᛞᚱᛩᛩ: Guthfaſtr roſk Thorontr litu rita Sten eftir Fathur ſin Hals, ok Frykyth ruſtir bonta ſin. Thorthr hiak Runar thiſar væl. d. å. Gudfaſt och Throndr låto rita Stenen efter ſin Fader Hals, och Frökök efter ſin Man. Thordr högg deſſa Runor wäl. På et Stycke af en annan Runſten i Bälings Sokn, Smedbroby, Baut. 465. ſtå deſſa Odr: ᚦᚾᚱᚠᛁᚱ ᚱᛏᚦ· ᚢᛒᛁᚼ· ᚱᛁᚳᛏᛁᛏ, ſom kanſke rättare läſas Thorthir, än Thorkir, rath; Ubir riſti a, då Meningen blefwe den, at Thorder ritat och Ubbe riſtat därpå. Men den 3:dje Runſten, ſom äfwen af denne Thord tyckes wara riſtad, är i Löts Sokn, Hummelſta, Baut. 584. med denna Påſkrift: ᚳᛁᚦᚢᚠᚴᚳᛁ· ᚴᛁᛏ ᚱᛏᛁᚳᛏ ᚳᛏᛏᛁᛏ· ᚦᛁᛏᚳᛏ ᛁᚠᛏᛁᚼ ᚳᛁᚱᛏᚠ· ᚠᛏᚦᚢᚱ· ᚳᛁᛏ· ᚠᚾᚦᛏᛏ· ᚼᛏᛏ ᛒᚢᚾᛁ· ᛩᚠᚢᚱᚳᛏᛏᚠ· ᚼᛁᚱ ᚠᛏ· ᚳᛏᛏᛏᛏᛏ ᚳᛏᛏᛏ· ᚠᛁᚦᚴᛁ· ᛒᚢᛏ· ᚱᛏᚦᛁ· ᛏᛁᚠᚱ· ᚦᛏᚼ ᚱᚢᛏᚳᚴᛁ ᚱᚢᛏᚢᚢᚠ· ᚦᛁᚠᚳᚢᚢᚠ ᛒᚾᛏᛁ ᚱᛁᚳᛏᛁ· Vitugſi lit raiſa Stain thinſa iftir Seref Fathur ſen gothan. Han buni (buki) Akurſtam, Hier mn ſtanta Stan mithli Bua, Rathi regr Thar Runſi Runum thimſum. Bali riſti d. å. Widöxe lät reſa denne Sten efter Seref ſin gode Fader. Han bygde Åkerſta, Här mände han ſtånda Stenen mellan Byarne. Sedan ret Thor Runſte honom med Runor, och Bale riſte. Figurernes Likhet på alle deſſe Stenar lemnar Åſkådaren ſnart den Förmodan, at de alle höra til en Tid och at den Thordr, Thordir och Thor Runſke, ſom hwardera ärkänna för Mäſtare i Runors Ritning; måtte wara en och ſamme Man, och kan hända den Thor odder Runmäſtare, ſom Scalda berättar tillika med Are Frode haſwa paſſat de 16 Runor, ſom i Danſka och Nordiſka Språket blifwit brukade, emot de 16 Latinſke Bokſtäfwer, ſom Priſcianus lärer, at de förſte Latiner jämwäl allena brukat. Men denne Thord haſwer icke leſwat för Are, utan antingen på en Tid med honom, eller något däreſter, emedan han i Runriſtningen underwiſt Ubbe och Bale, och deſſe Runriſtare

stare för År 1100 eller 1130 intet lemnat något Spår efter sig. Scaldas Mening kan då intet wara, at han ökt Runornas Antal, som förr warit åfwen så många, som efter honom, utan snarare den, at han med Are Frode utstakat hwars och ens Ordning och Ljud efter de Reglor, som Priscianus uppå de äldste Latinernes Bokstäfwer upgifwit. På detta wis kan Runan ᚠ hafwa kommit at stå emot Priscians F eller Digamma æolicum, ᚢ emot V eller Vau consona, hwilket Cæsar, såsom et up och ned wändt F, eller sålunda ⅎ skrifwit: åfwen såsom deßa Runor med flera på deße Thords och hans Efterföljares Stenar ibland äro både omwända och bakwända, ᚠ jämwäl stundom swarat emot för:de Digamma. Hade Man et godt Exemplar af Priscians eller det Msc. som Hr. Cantzlirådet och Riddaren v. Stjernman af denne Auctor äger, och hwaraf de tryckta åtminst mycket kunna rättas och ökas, icke just på detta Ställe wore ofullkomligt; så skulle kanske åfwen någon Likhet emellan desse Figurer, som Priscianus upgifwit, och wåra Runor kunna träffas. Men nu kan detta förmodligen göra fyllest at uttyda Scaldas Witnesbörd om Thorodders och Ares Runatydning efter Priscians Sätt. Något Skäl at widare stadfästa denna Mening, at Thorodder Runamästare och Thord Runsi icke äro utan en Man, gifwer ock det besynnerliga Sätt at i Krokar böja de jämwäl förr på Runstenarne brukliga Ormslångor, som Thord först underwist Ubbe och Bale, samt at på en af hans Stenar står Thorthr hiak Runar thilar val d. ä. Thord högg deßa Runor wäl, til Tekn at han wärkligen warit en Mästare i Runristningen, och at den tilförne, åtminstone efter hans Tanka, intet altid med största Agtsamhet blifwit wärkställd; antingen hans Afseende då förnämligast warit på den utwärtes Ritningen, eller, som likast synes på Runornas rätta Ställning efter hwars och ens naturliga Ljud och Bemärkelse.

Skulle nu alla deßa Liknelser tala för Thorodders Wistande i Swea Rike, som ofta, både förr och sedan, i sit Sköte emottagit flere Skalder från Island (hwarom Sturlesons Skaldatal ensamt kan witna) och at han warit den samme, som Thord Runske; så blifwer hans Lefnadstid enahanda med Ubbes och Bales, hwilke uthuggit en oändelig hop Stenar i Upland, Södermanland och Weßmanland. Utom dem, som man redan anfört och til sin Tid sökt häntföra, wil jag til deras Tiänst, som nogare wilja weta hurudan Swenskan i deße Runristares Tid warit, utur Bautil antekna N:o 39; 96, 102, 103, 112, 115, 128, 142, 168, 206, 207, 222, 235, 254, 255, 293, 296, 325, 377, 386, 395, 421, 444, 458, 501, 506, 509, 586, 588, 590, 605, 617, 618, 619, 710, 726, 1084, 1090, 1135,

med

med hwilka de senare Runristares, såsom Lifstens, 1083, Thorbjörn Skalds 245, 291, samt utom de förr nämnde Osmund Karesons, deß öfrige Runstenar, 366, 373, 376, 398, 564, 567, 1094 wäl mätte jämföras. Alle deße Stenhuggare hafwa lefwat efter Thord Runske och denne sålunda, troligen i Ares Tid, eller något efter honom. Om Thorodder Runamästare därföre med Are Frode warit samtida och om endera skrifwit något om Runorna, så kan han jämwäl hafwa låtit sina Tankar öfwer Runraden af den andra rättas: såsom dennes Wana warit at altid låta andre öfwerse sina Arbeten, Proleg. Ar. in Sched. Ty at Uphofsmannen til den senare Hattarlykil eller Scalda först nämner Thorodder, torde skedt för det at Are honom efterlefwat, utan för det han närmast upnått den Tid, som Bokens Uphofsman belefwat. Denna Scalda är just den Bok, som wisar huru deße berömlige Isländare utredt Runorna; och är det hufwudsakligaste däraf med Latinsk Öfwersättning utgifwet i Wormii Lit. Run. Dit jag dem, som härom åstunda widare Efterrättelse wil hänwisa, och nu allenast årinra, at det af altsammans lätteligen märkes, at man försökt igenom Twärstrekens Förkortning och Puncter i ᚬ, ᚱ och ᛒ, at öka Runornas Antal, så at de i det nogaste swarat emot Latinska Alphabetet: hwilka Ändringar från et äldre Bruk, fastän de redan til någon Del märkas på Ingwars Stenar, likwäl på längt när icke äro så många, som på Ubbes och Bales. Man kan sålunda med Skäl hålla före, at en sådan Runornas Raffinering först i deras och deras Läromästares Tid komit til Stadga. Men såsom det kan wara troligt, at detta Påfund ändå icke förr, än igenom den ofta omtalda Scalda under K. Waldemar den andres Regering kommit til Danmark; så kan däraf någon Orsak gifwas, hwarföre deßa genomstungna Runor efter samme Konung blifwit kallade och honom tilägnade: såsom han deras Beskrifning med Nöje lärer emottagit, icke mindre, än K. Waldemar I i Runamons Aftagande genom Utskickade til denna Blekinges äldsta Runskrift funnit sin Förnöjelse. Kan ock hända, at såsom Runor redan i den förste Konung Waldemars Tid finnas prickade, at de efter honom blifwit upkallade. Men det är Tid, at icke widare fördjupa sig i detta Mörker: på det de få Gnistor, man om Runors och Runstenars Ålder kunnat samla, därigenom icke snarare måtte under en tröttad Läsares Otålighet utslockna, än igenom et sparadt Eldfånge i sinom Tid tjäna til wåre Fornälskares Upmuntran, at söka och äfwen förmodligen winna häruti mera Ljus och Wißhet.

Navigatio ex Dania per mare Occidentale Orientem verſus.

De ripa in flandriam ad cinkfal uelificari poteſt II. diebus & II. noctibus. De cinkfal ad prol in Angliam II. diebus & I. nocte. Illud eſt ultimum capud anglie uerſus auſtrum & eſt proceſſus illuc de ripa anguloſus inter auſtrum & occidentem. De prol in brittanniam. 1. die ad Sanctum mathiam. Inde ad Far juxta Sanctum Jacobum. *III. diebus.* &. III. noctibus. Inde *ad Leſkebone. II. diebus. &. II. noctibus. & totus eſt iſte proceſſus angularis inter auſtrum & occidentem. De* leſkebone ad narueſe. III. diebus. & III. noctibus angulariter inter orientem & auſtrum. De narueſe. ad *arragun.* IIII. diebus. & IIII. noctibus. angulariter inter aquilonem & orientem. Inde ad barzalim. I. die. ſimiliter inter aquilonem & orientem. De barzalim ad marſili. I. die. &. I. nocte. fere uerſus orientem. declinando tamen parum ad plagam auſtralem. De marſili ad mezin in Sicilia. IIII. diebus. & IIII. noctibus angulariter inter orientem & auſtrum. De mezin ad accaron. XIIII. diebus. & totidem noctibus. inter orientem & auſtrum magis appropinquando ad orientem.

Navigatio ex Dania per mare Balthicum ad Eſtoniam.

De utlengi uſque calmarne. X.
ukæſio (*). Deinde uſque Skægge neſ. II. ukæ. Hinc uſque waldô. IIII. & ſi placet ire per latus terre. poteſt ire de waldô usque runô. queque diſtat a waldô ad. I. ukæſio. Inde uſque Klineſkær. vel diurætholtſnub. I. Inde uſque geishammer. I. Inde uſque winô. I.

De kalmarne uſque dyur. IX. hinc uſque winô. III. hinc uſque Sporæ. III. Hinc uſque hambræ. II. & unum cum hambræ. Hinc uſque aſkô. I. & per aſkô. I. & de aſkô uſque quetnæ. I. Hinc uſque ôrſund. II. Hinc uſque wæggi. 1. & per wæggi. I. Inde uſque ulffund. I. Hinc uſque rotæſund. I. Inde uſque alrecki II. hinc uſque brawic. I. Brawic durat in longum VI. vkæſio. Primo cum pertranſitur trans brawic occurrit quedam inſula. winterclaſæ nomine. & tunc alôr. Deinde rugô. Deinde rinzô. Deinde leckæ. Deinde aſkô. Deinde ræueſkiær. Deinde thorô. Deinde hærihammær. De- - uſque Mæthelſten. II. Inde uſque alæſnap. II. Inde uſque gardô. II. Inde uſque windô. II. & cum windô. II. & a windô uerſus auſtrum iacet rudini. Inde uthôi. Deinde mæthelſten. deinde uutarn. Deinde olæ. Deinde ornæ. Inde- - neſſô. Inde rudini. Inde Strômſô. Inde eldô. Inde Sandô. Inde brunſô. Inde erikô. Inde hærô. Inde ſtellô. Inde myghi. Inde ſærſor. Inde huſarn. Inde enlang. Inde linter. Inde ſicmar. Inde finôr. Inde ôflæ. Inde hoxhals. Inde widôr. Inde ræfnes. Inde arnholm. Et ultima brawic uſque ſimerſund. II. Inde uſque ôrſtbac. uſque rugô. I. & per rugô. I. Inde uſque Stendorſund. Inde uſque Siuiæ ſund. I. Inde uſque haſô. I. Inde uſque ſifang. I. Inde uſque Swetherſund. I. Inde uſque ekiholm. I. Inde uſque oſlæſund. I. & per oſlæſund. I. Inde uſque ikernſund. I. Inde uſque gardô. I. Inde uſque dalernſund. I. Inde uſque haruſtik. I. Inde uſque litle Swethiuthæ. I.

Quæ apud Scoliaſtem Adami Bremenſis, C. 209. N. 75. ed. Lindenbr. ubi hæ quoque commemorantur navigantium Stationes, non extant, literis curſivis diſtingvenda curavimus. De alia navigatione ex Belgio in Septentrionem, cf. Alb. Stad. ad a. 1152.

(*) Geogr. Nub. pag. 274: Ab urbe Calmar occidentem verſus ad urbem Sactum (Sictun) habentur cc. M. P. & ab eadem Calmar ad oſtium ſecundi brachii fluminis Cotolo (Götaelf) LXXX M. P.

Inde uſque Stokholm. I. & de litlæ Swethiutæ uſque wiræſund. I. Inde uſque malægſtag. I. Inde uſque krampeſund. III. Inde uſque weddeſund. I. Inde uſque arnholm. II. Atque notandum eſt quod proceſſus de utlengi uerſus arnholm magis habeat ſe ad aquilonem, quam ad orientm. e arnholm trans mare aland uſque lynæbôtæ. VI. Inde uſque thiyckekarl. VIII. Notandum eſt quod inter thiyckækarl & linæbôtæ multe jacent inſule fyghelde nomine. Inde uſque aſpæſund. VI. & ibi ſunt tres inſule quarum una eſt aſpô. ſecunda refholm. III:ia Malmô. & uirima iacet ultima ab eis uerſus auſtralem plagam & proxima mari. De Aſpô uſque ôrſund. VI. Inde uſque hangethe III. & notandum eſt quod de arnholm uſque lynæbetæ itur medio inter orientem & aquilonem. & ſi proſper eſt ventus ab occidente poteſt velificari directa linea de arnholm uſque hangethe. & de hangethe que finnice dicitur eumiupe uſque lowicſund. II. Inde uſque karienkaſkæ. I. Inde uſque iuxaræ. II. Inde horinſaræ quod danice dicitur heſtô. II. Inde uſque purkal. III. & ad hanc inſulam de hangethe itur verſus orientem. & aliquantulum tamen uerſus aquilonem. Item de purkal uſque narigeth ultra mare eſtonum. VI. Inde uſque karlſtô I. & dimidia. Inde uſque ræuelburgh dimidia. Et notandum quod de purkalæ uſque ræuelburgh uelificandum eſt inter auſtralem plagam & orientalem. Preterea notandum eſt quod ſi placet poteſt uelificari de hangethe uſque hothenſholm cum vento aquilonie verſus auſtralem plagam & orientalem atque ibi habet mare. VIII. vkæſio.

Cf. ſupr. p. 131. 115. 173. 181. *ſq.*

Emedan jag för några År ſedan haft Tilfälle, med den i Upſala År 1691 tryckta Olof Tryggwaſons Saga at jämföra en Jon Rugmans Afſkrift, ſom han År 1666 tagit utur et gammalt deß Mſct. i Köpenhamn, och funnit, at Reenhjelm gjort ſin Uplaga efter denna Rugmans Afſkrift; blifwer det uti det Allmännas ögon förmodligen icke obehagligt, at här inflyta de Rättelſer, ſom jag i Anledning af Jämförelſen kunnat göra wid för:da tryckta Copia. Läſaren kan ſålunda, enär ſjelfwa Sagan är wid handen tillika med Ingwars Saga, här uppå et Ställe träffa hela Odder Munks oförändrade Arbete. Ty den Uplaga, ſom ſkedt i Skalholt på Iſland af för:de K. Olof Tryggwaſons Saga, är ſådan, ſom denna Saga blifwit efter Odders Död ändrad; hwilket den, ſom wil göra ſig Möda at jämföra bägge Uplagorna med wår Ingwars Saga, och i ſynnerhet 1 Cap. häruti och 2. Cap. där, om Sigrid Storråda m. m. förmodl. ſnart ſkal finna. Herr Profeſſor Bring äger den åberopade Rugmans Afſkrift i et Band med ſamme Iſländares Afſkrift af Norſka Hirdſkrån: och äro Skilnaderna imellan deßa, den tryckta och ſkrefna Olof Tryggwaſons oändrade Sagor deßa:

p. 24. *lin.* 7. *a fin.* oc at ſtiorna *leg.* oc Waldamar Kongr ſetti han bratt hofdingia innan hirdar oc &c.
30. *l.* 3. *pr.* tiguſamleigr *leg.* tignleigir.
35. - 2. atlit *leg.* ættid
14. flika *leg.* ſlika
39. - *ult.* liti lætum *leg.* liti læckum
41. l. 2. edr *leg.* ne
3. haſkum *leg.* haſkanum

p. 49. *l.* 6. *a f.* Niguthiotr *forte* Uiguthiotr
52. - 18. giorvir *leg.* gierner
53. - 8. Nigu-theitr *leg.* Ueguthiotr (Ueguth.)
65. - 19. til mans *leg.* til mans oc Vnnufta.
68. - 11. jordu *leg.* jordu at wild Dana Kongz.

p. 72 *l.* 11 af fyritolum *leg.* af morgum fyritolum.
78. - 8. *a f.* thui *leg.* theſſu.
81. - 6. vopnabrak *leg.* vopnabunad.
98. *l. penult.* Sem ſagt var *leg.* Sem ſagt var. Enn theſſir men ſamthyckia thetta med theſſum hætti
101. *l.* 16. fid *leg.* ſid.
118. - 3. qvedſt nu *leg.* kallaſt.
- 13. Samann *non ext.*
- 17. fier *leg.* ſier
- 18. tho *leg.* Enn tho
124. *l.* 5. *a f.* i *non ext.*
p. 165. *l.* 7. *a f.* bryggio *leg.* bruar.
166. - 3. *pr.* hvort *leg.* tha huert
168. - 5. *a f.* jardleger *leg.* ſem iardleger.
170. - 11. *pr.* Kongr *leg.* Kongs.
177. - 3. *a f.* attæ *leg.* VIII.
186. - 6. *pr.* ſteigit *leg.* ſleigit
188. - 11. valla *leg.* var.
190. - 15. mælti *leg.* mælto
211. - 9. tydindi *leg.* Kur
230. - 8. fleika *leg.* ſleikia
267. - 1. Chriſti *leg.* Chriſtz.

Rättelſer wid deſſa Skrifter.

I Företalet p. III. l. 22. af låſ at. p. VIII. l. 27. och del. p. XXV. l. 33. wåde låſ wälde p. XXX. l. 19. wåd låſ wäld p. XXXIV. l. 24. Sweteſlaw, låſ Swetopolk,

Ad Textum Iſl.

p. 1. lin. 1. *beriar*, rectius *byriar*
- - *Sóguna*, ex uſu Iſlandor. potius *Sauguna* ſ. Soguna, cum *o* linea transfixo.
l. 2. de *Vidſórla* ead obſ.
l. 7. pro Suithiódu leg. Svithiodu.
l. 9. pro Storadu l. Storrädu (a longum.
l. 14. theirra ſon. Sænſki pro Svenſki
l. 15. *thann* tima.
l. 20. Haufdinge
p. 2. l. 4. giaura
l. 6. maunnom.
l. 20. ſialfdæmi.
lin. penult. fiaulmenni.
ult. *beſt*u menn
p. 3. l. 1. Skälar (a magnum.
l. 19. ovaurum.
l. 19. Haudingiana non *Hofth*ingiana
l. 20. haufdu. l. 23. til Norigs.
l. 24. heimkynna.
l. 28. jardir *ok*.
l. ult. Saumu pro ſomu.
p. 4. l. 1. giaurt pro giort.
l. 3. minntzt . . . ſinna.
l. 25. baurduzt
l. pen. ok ſ. ök (o magnum) non ók.
p. 5. l. 3. giaurdi. l. 4. Aullu.
l. 19. ſidar non ſithar
p. 6. l. 20. giaura. l. 22. Maurg.
l. 28. giaurdizt fiaulmennur
l. 33. faudr.
l. ult. *Ordlofs* at fara ſic p. 7. l. 23.
p. 7. l. 1. Haufdingia. l. 4. faudr ſins
l. 5. ſettr pro ſattr
l. 10. ſealfer ſ. ſialfer
l. 12. Aull.
l. penult. haull, ſic recte l. 29. p. 6.
p. 8. l. 2. fauruneyti. l. 16. Saudul
l. 23. haullinni
l. 26. haullina their giaura.
l. 31. haull.
p. 9. l. 14. thann vetr. l. 18. fiaudrum
l. 22. theirra
p. 10. l. 5. giauf pro giof. ſæpius.
l. 23. vænn pro væn qvod fæminum eſt.
l. 28. aullu pro ollu ſæpius.
p. 11. l. 17. haufdu ecki.
l. 21. Landzmenn. l. 24 Atgiaurſi
l. 23. Maurgum Audrum.
l. 30. baunnudu.
p. 13. l. 17. laugdu vel lægdu
p. 14. l. 11. vaurd
p. 15. l. 3. fatakiſtu. l. 7. ſaugdn.

lin. 12. ſegdi hit ſanna l. 15. gi*au*ra.
l. 18. M*a*urg. l. 23. Jaurdunni.
l. 25. vaurd.

p. 16. l. 1. V*a*ldimar. l. 5. *A*na vel äna.
l. 14. ſinna ſtaudva.
l. 10. h*a*n pro h*a*n. it. gi*au*r pro gi*ó*r
l. 21. fiaulda.
l. 25. Marg*a*r, non Marg*e*r, quod maſculin. l. 28. Vyrdugliga.

p. 17. l. 1. Thy*d*verſu, D*au*nſku
l. 9. theſſa. l. 15. haull *med* aullu
l. 16. vandliga. 19. aullum Konum
l. 34. ſialfa ſig. l. ult. fyrſt pro fyſt.

p. 18. l. 7. thar voru. l. 13. fiaulda 21. ſ*a* pro ſ*u* l. 31. ſinnar borgar vetrlangt

p. 19. l. 16. thar pro tha. 17. H*a*nn. 22. en*n* l. 26. aunnur. 34. illgi*au*rdamenn.

p. 20. l. 9. hann. 10. gi*au*ra. gi*au*rdi.
l. 16. færi aptr

p. 21. l. 1. haufdu. l. 11. 13. biaurgunum
l. 15. blautlent. l. 16. 17. gi*au*ra graftól, gi*au*rdu. lin. 18. graf*a*.

p. 22. l. 3. jaurdina. 10. kom*a*. 12. vandliga. 23. faurunautar 24 bol*a*uxum (& ſæpius. 28. ſ*au*lltudu duæ Iſlandis ſpecies ſalis, hvita ſallt & gräſallt

p. 23. l. 11. Skada ſinn. 14. 16. *aur* pro *or*
l. 22. ok eru *tha* adrar. 26. Diaufuls

p. 24. l. 3. 10. 11. *gau*tun*n*i a gata. Gotunni eſt Dativ. vocis Gota o: ova piſcis. l. 17. aptr. l. 19. fauruneyti.
l. 26. a burt *med* mikit. 20. thä pro th*au*, quod dualis eſt.

p. 25. l. 8. ein*n* kaſtala. 21. diafull. manns.
l. 24. thriar dætur. 33. faudr.

p. 26. l. 2. fiauldu diaufiu. ein*n* af
l. 11. fauruneyti. 20. at hann
l. 21. i theſſi *ferd* deyia. 24. *th*u pro *t*u. 27. diaufullinn.
l. 34. theim aullum. 36. h*au*llini.

p. 27. l. 1. ſkipa ſinna. l. 4. giaurduzt.
l. 8. Borginni. 10. fiaulda ſkipa
l. 17. ok biugguſt. lin. 19. aullſett.

p. 28. l. 6. haufum. 18. fiaulkingi.
l. 19. Ki*au*ru thar *of*
l. 36. diaufulligri fiaulkingi (& ſæpius

Pag. 29. lin. 16. enn epter,
l. 19. d*æ*ga pro d*æ*ga. l. 28. dau*dir*.

p. 30. l. 3. a hendr. 21. Kennemaunnum.
l. 22. Maunnum. (ſæpius

p. 31. l. 2. vandliga. 5. lendtu. 17. hanns their Kvaudduzt. 18. Jaurd.
l. 23. ſinn likama. 33 nockurn.

p. 32. l. 7. aleidis. l. 8. haufdu.
l. 20. maurg ſtórvirki.
l. 31. Sveinn var ä ungum alldri.
l. 33. faudr. l. 34. riezt.

p. 33. l. 13. hann hafdi. 20. Sveinn.

p. 34. l. 21. 23. haufdu. 24. haundum.

p. 35. l. 6. haufdu. 7. fiaurdr. 16. fiaudr.
l. 17. fi*au*dr ſt*a*finn ok ſid*a*n ſialfa fi*au*drina. 20. ſinni 21. at landi.
l. 24. Svein*n* bad ſina *menn*. l. 30. G*ir*dſzkr. 31. ſkina kaup non dicitur. 32. reiddizt. h*au*fdu.

p. 36. l. 6. ovægr. l. 10. fiaulldi. l. 15. haufdu. 18. figur ſinn.
l. 27. mikinn her. he*k* non dicitur
l. antepenult. epliſins

p. 37. l. 5. haufdinu 7. hann.
l. 19. in Not. med ſi*tt* li*d*.

p. 38. l. 5. velum vel v*i*elum. 10. aull.
l. 29. fiaullda. 34. h*au*fu.

p. 39. l. 1. Kaupunautum. 12. riettu tha.
l. 14. Sveinn ſæpius. ſinna. l. 22. haufdu (ſæpius. l. 23. blodugann.
l. 26. Rodgeir. 29. manns.
ult. bere thier.

p. 40. l. 17. thuſunder. 21. bad Sveinn.
29. jaurdu. 33. th*ar*.

p. 41. l. 1. einn. 3. 14. Sveinn.
l. 10. vid ein. 18. manns haufud.
l. 30. hvautudu. giaurdu.

p. 42. l. 2. miaug. 14. h*a*na. 23. thau.
l. 31. 33. fiaulmennt.
l. penult. Sveinn. ult. ſett corona.

p. 43. l. 1. haufud. 18. ſannindi.
l. 25. m*au*rgu. mik*ill*.

p. 44. l. 2. mikilli. 11. lidner. 21. heilaugum. 27. kaullum. 29. jaurd.

p. 45. l. 2. aullum. 3. hauggvinn.
l. 32. gaurdum.

p. 46. l. 1. för. 15. maunnum.
l. 22. vijdfaurli

p. 47. l. 7. biaurginn 10. maunnum. & accuſ. Plur.
l. 12. thraungt. 18. haufum.
l. 19. Bokar (nam Bækr eſt nomin.
p. 48. l. 5. faudr. 8. frændr.
10. Vidfaurla.

En del af deßa corrigenda komma oftare före, än här är anförd.

Has obſervationes ex Dania mecum communicatas apponi feci in gratiam eorum, quibus linguarum ſeptentrionis veteris cognitio curæ fuerit; quos ſimul monere ſupervacaneum foret, diverſimode veteres ſcripſiſſe, & unam eandemque Syllabam aliis atque aliis literis vocalibus haud raro expreſſam voluiſſe. Exempla perbibent cippi runici, in quibus litera *o* ſæpe occurrit loco vel *a*, vel *au*, vel noſtri *ó*, quod eandem cum hoc diphthongo vim habet. Unde quoque conſtat, orthographiam hujus apographi Hiſtoriæ Ingvari Multivagi damnari omnino non poſſe, licet multum, quemadmodum ex hiſce obſervationibus patet, a communi illa recedat. Sed noſtram verſionem repetimus, ad cujus emendationem, poſtquam impreſſa fuit, animadverſionibus ſuis etiam contulit S. R. M:ti Daniæ a Conſiliis Juſt. & ab Archivis Intimis, Perill. & Celeb. D:ns Jac. Langebek, cui alias quoque plura me debere ingenue ſemper fatebor.

p. 3. l. 17. efter Brölloppet läs för Brölloppets Slut.
l. 25. Somlige ſäga läs Somlige beſkylla Håkan Jarl för detta Råd, och ſomlige ſäga
p. 13 l. 2 hwilkom ꝛc. läs: Denna Sak wart en Orſak til ſtor Oenighet och Söndring dem imellan
p. 26 l. 7 So e läs Söte
p. 36 l. 16 obewäpnad l. ſtor
l. 28 fara de Swenſke l. för Sven och hans Folk.
p. 37 l. 1 och därnäſt en ſtor Hök, bör ſtå in parentheſi; faſt än det ſynes mäſt troligt, at Hek är förſkrefwet in Fragm. Torf. i ſtälle för Her.
p. 47 l. 5. De ſom woro med Ingwar l Ingwar och de ſom woro med honom,
lin 11 Helwites Mörker l. en underjordiſk Håla
p. 49 l. 20. 851 l. 581.
50 27 de l. den
59 21 på del.
61 3 Inſcripto l. Inſcriptio
68 11 ſcalpatur l. pingatur
71 22 hafwa l. håga, hafwa,
27 ſtändligare l. omſtändligare
72 Tit Runſtenars l. Runors
77 l. 3 Ång. l. Aug
p. 78 l. 33 Likkrukor l. Likkrukor
83 3 obſidioris l. obſidionis
8 unierſi l. univerſi
85 19 Akers l. Åkers
90 23 Weſter l. i weſter
91 9 jämwäl
93 7 Chriſtendomens
95 18 Clewander
96 12 Twa l. Twå
88 19 agor l. ågor
99 6 låſas,
101 8 men nu N. 35. l. N. 35. men nu
103 8 Skottkonungs läs Skötkonungs. it. p. 104 l. 9
104 23 wetat l. welat
109 33 at l. At
113 26 Konungalängen l. Konungalängden
118 18 uddadt ᛒ l. åfwan och nedantil uddade ᛒ
119 26. Jorunas
121 12 aldraförſte l. allraſtörſte
126 Tit. Göthes l. Hwitawads it. p. 128
128 29 N. 31, 32 l. N. 32, 33.
131 22 Langebek
27 Hwilkendera
p. 133, 137. l. 132, 136
136 l. 6 Liſwet
138 18 likwäl

p. 144 l. 23 Efterträdare
150 14 N. 25. l. N. 21.
158 1. Spånga l. 15. Spånga

l. 19. ᚠᚱᛁᚾᛏᚱ : ᛋᛁᛏᚦᛒ : ᛏᛏᛏ : ᚠᚱᛁᚾᛏᚢᛏᛁᛏ

l. 20 Kriſtr hialb ánt Kriſtunia
l. 22 Kriſt hiälpe de Kriſtnes Ande
p. 166 l. 2 Dotter, l. Dotter, Helena,
188 14 Bro
l. 28 höra l. hörer
189 4 Stenwård
194 22 Förklarings
195 32 Beſluten l. beſuten
196 24 Sar ſlu l. Sar hulan trutin. Sar ſlu
198 6 ᚠᛁᛏᛋᛁᚦᛁ l. ᚠᛁᛏᛋᛁᚦᛁ
200 8 Fyrbåkars
202 12 Sl. l. Sk.
204 17 falla
207 17 p. 76. l. p. 176.
208 10 gåt
28 detta
209 7 Qwinnkönet
210 8 Ainvitr,
212 5 Brem.
213 27 Ingwe, ſamt l. Ingwe, Erik, ſamt
215 4 Grane
p. 218 l. 12 Ormbågens
224 7 2:ne Ord
16 tiar thit
27 ᛏᚢᚠ

p. 231 l. 8 liggia, meth altr lifir, Bruart
237 21 Herren Gud
238 8 Håfdateknare
24 Weſtergöthland
241 9 Jeſus, eller Guds Moder.
242 21 ſin
27 ᚠᚱᛁᚾᛏᛏᚾᚢᚠ
246 27 Gryta
247 24 wåra Pater
348 9 ᚱᛁᚾᛏᛁᛏᚠ.
12 Fader Fader
250 10 åberopade
15 Skötkonung
22 deßa
252 5 hälne
15 menar
253 11 öka l. öda
254 5 er til
14 reliqui
27 taget
256 4 deßa
27 Witnesbörd
263 5 XIX, VIII, l. XI, XIX,
269 Tit. Runåldren
l. 2 Göranſon
26 Leibnitz
272 8 kunna *del*,
34 Franſka
276 20 Cantzlirådet
" " Antiqwitets-Archiwum
279 15 Priſciano,
280 7 andre
10 ſkedt, icke för det ꝛc.
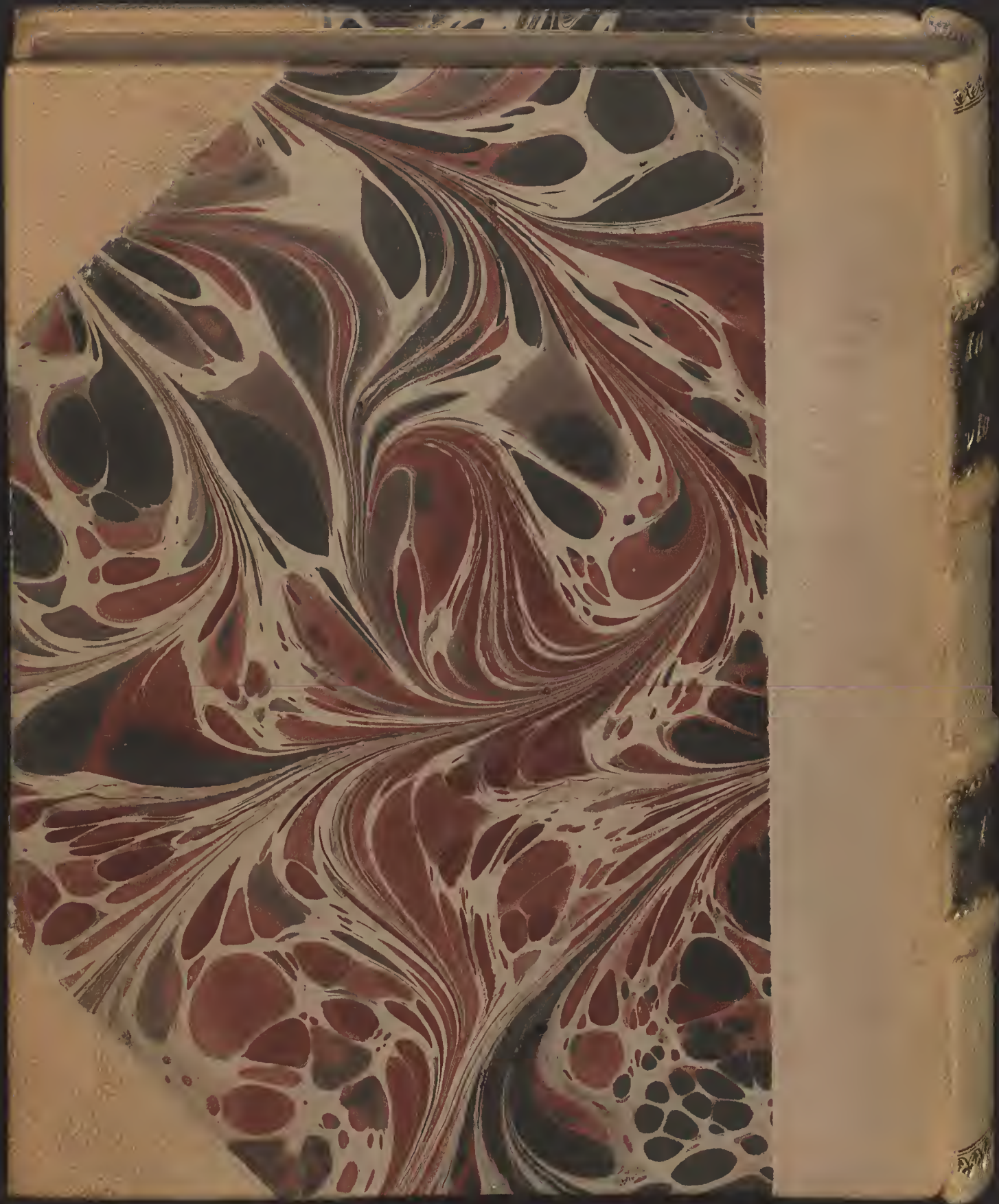
LANDSBÓKASAFN ÍSLANDS
HÁSKÓLABÓKASAFN